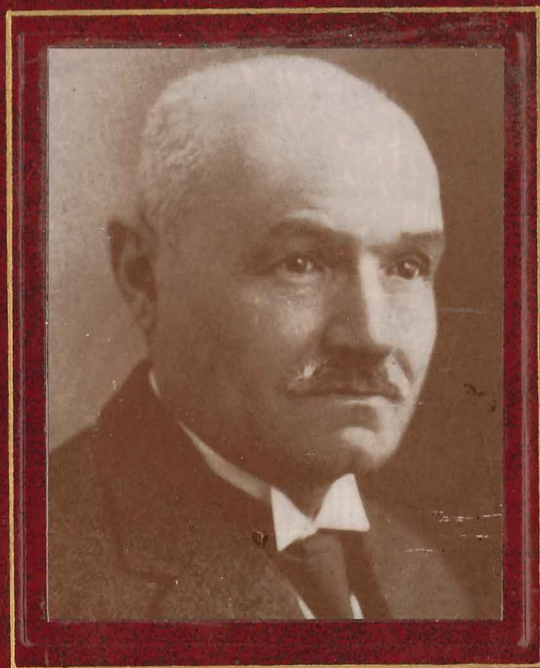

ПИСМА,
БИБЛИОГРАФИЈА
И ЛЕТОПИС

МИХАИЛО
ПЕТРОВИЧ

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ
САБРАНА ДЕЛА

САБРАНА ДЕЛА МИХАИЛА ПЕТРОВИЋА

1. ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ – Први део
2. ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ – Други део
3. МАТЕМАТИЧКА АНАЛИЗА
4. АЛГЕБРА
5. МАТЕМАТИЧКИ СПЕКТРИ
6. МАТЕМАТИЧКА ФЕНОМЕНОЛОГИЈА
7. ЕЛЕМЕНТИ МАТЕМАТИЧКЕ ФЕНОМЕНОЛОГИЈЕ
8. ИНТЕРВАЛНА МАТЕМАТИКА – ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИ АЛГОРИТАМ
9. ЕЛИПТИЧКЕ ФУНКЦИЈЕ – ИНТЕГРАЦИЈА ПОМОЋУ РЕДОВА
10. ЧЛАНЦИ – СТУДИЈЕ
11. ПУТОПИСИ – Први део
12. ПУТОПИСИ – Други део
13. МЕТАФОРЕ И АЛЕГОРИЈЕ
14. РИБАРСТВО
15. МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ – ПИСМА, БИБЛИОГРАФИЈА И ЛЕТОПИС

Завод за уџбенике и наставна средства у Београду објављује *Сабрана дела Михаила Петровића* у сарадњи са Математичким факултетом Универзитета у Београду и Друштвом математичара Србије.

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ
САБРАНА ДЕЛА

КЊИГА 15

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Савешник

проф. др МИОДРАГ ТОМИЋ,
редовни члан Српске академије наука и уметности

Председник

др ДРАГАН ТРИФУНОВИЋ, проф. унив.

Чланови

проф. др БОГОЉУБ СТАНКОВИЋ,
редовни члан Српске академије наука и уметности

проф. др МИЛОСАВ МАРЈАНОВИЋ,
редовни члан Српске академије наука и уметности

проф. др ВОЈИСЛАВ МАРИЋ,
дописни члан Српске академије наука и уметности

др ДУШАН АДАМОВИЋ, проф. унив.

др ДРАГОЉУБ АРАНЂЕЛОВИЋ, проф. унив.

др ЉУБОМИР ПРОТИЋ, проф. унив.

др ЖАРКО МИЈАЈЛОВИЋ, проф. унив.

проф. др ЗОРАН КАДЕЛБУРГ,
декан Математичког факултета Универзитета у Београду

проф. др ПАВЛЕ МЛАДЕНОВИЋ,
председник Друштва математичара Србије

др ВЕЉКО ВУЈИЧИЋ, проф. унив.

др СЛОБОДАНКА ПЕКОВИЋ

Секретар

ЖАРКО ЈОВИЋ, професор

Уредник

ЖАРКО ЈОВИЋ

Главни и одговорни уредник

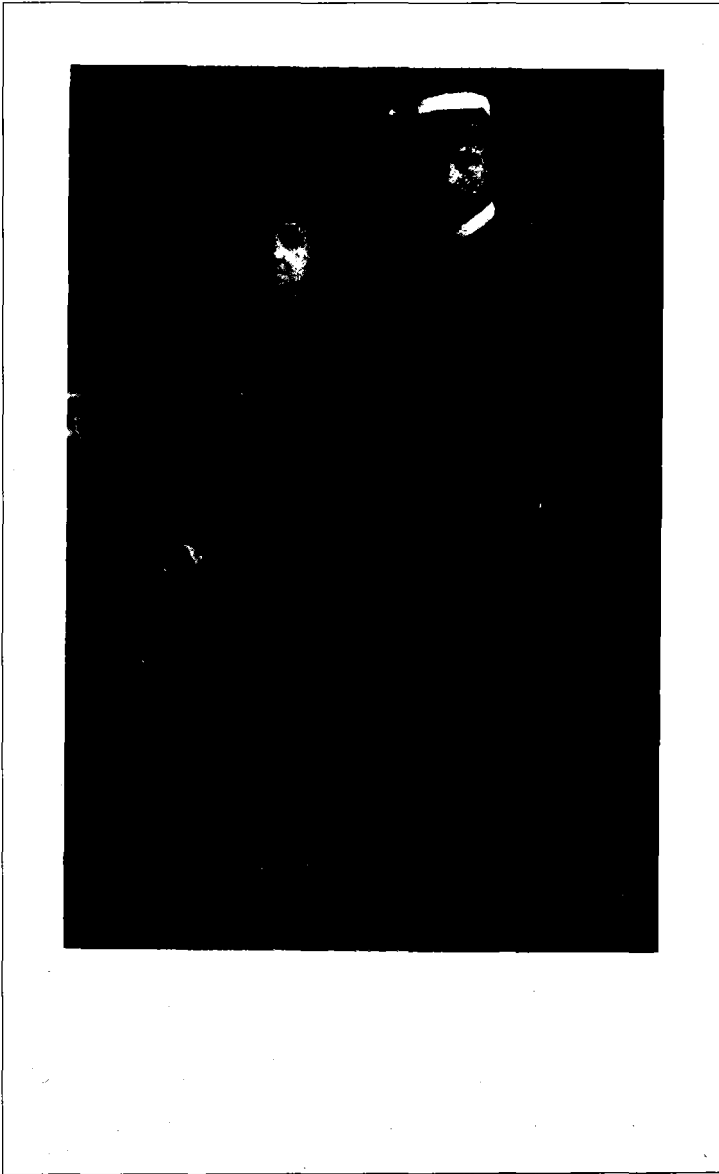
др ПЕТАР ПИЈАНОВИЋ

За издавача

проф. др ДОБРОСАВ БЈЕЛЕТИЋ, директор

Мис. Терпобит

Професор

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ

Београд, 24. април 1868 – Београд, 8. јун 1943.

Као нежења, Пејровић је био нежан син, ситално са својом мајком; имао је мајчин лик. Све је преузео да болесну мајку у рајним данима пребаци у Швајцарску на лечење и опоравак. – Михаило Пејровић са својом мајком Милицом уочи њене операције у Берну 1918. године.

(Архив Србије; породични албум Михаила Петровића;
аутор фотографије непознат)

ДРАГАН ТРИФУНОВИЋ

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ
– ПИСМА, БИБЛИОГРАФИЈА
И ЛЕТОПИС

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
И НАСТАВНА СРЕДСТВА
БЕОГРАД

1999

Само неуки и неразумни људи могу да смањрају да је прошлости мртва и непролазним зидом заувек одвојена од садашњости. Истина је, најоштив да је све оно што је човек некад мислио, осећао и радио, нераскидиво ућкано у оно што ми данас мислимо, осећамо и радимо. Уносићи светлости научне истине у догађаје прошлости, значи служити садашњости.

Иво Андрић

ПРЕДГОВОР

Прошло је више од три деценије од како сам пришао проучавању живота и дела математичара Михаила Петровића. На почетку сам био обузет мишљу да је о овом изузетном представнику српске науке тешко сачинити потпуну и свеобухватну студију. Приликом изношења научне биографије, анализе и библиографије радова, наметнула су се следећа питања. Пре свега, обим Петровићевог стваралаштва је огроман и оно је толико разноврсно да је просто немогуће да га један човек обухвати и детаљно проучи. Био је потребан скоро читав један институт који би се овим послом бавио. Имао сам пред собом врло занимљивог и врло плодног научника и јавног радника. Био сам пун среће и радости што српски народ најзад добија једног математичара чијим делом може да се похвали великом свету. Ето нашег света том свету, а тог света нашим ученим људима. Дуго је трајало ово чекање у обновљеној Србији. Скоро читав један век. У тој Србији, математику су „држали“ агрономи, несвршени богослови, правници, архитекте, несвршени студенти технике и други. Читава група људи *немајшемајшичара* господарила је више деценија наставом математике и математичким наукама. Дочекали смо појаву Михаила Петровића, првог школованог математичара, оригиналног ствараоца. С њим је све започело средином 1894. године.

Био сам просто заплашен речима полихиостора Александра Богданова из 1923. године, који цитира званични став Париске академије наука о Михаилу Петровићу и вели: „Рецензија у Академијиној *Revue scientifique* карактерише Петровићеву књигу као „веома занимљиву, веома богату, можда чак и пребогату, идејама, што унеколико отежава њено савлађивање“, и скреће пажњу на „енциклопедијску културу“ њеног аутора, „која је веома ретка у наше време крајње специјализације“ (1922, № 12). *Заиста, међу савременим европским научницима њешко је наћи још неког ко би био њако свесјран као Петровић*. Његов основни материјал припада области физичко-математичких наука и саме математике“.

Петровић је ушао у науку радовима из теорије обичних диференцијалних једначина, да би врло брзо открио своје трајно интересовање, теорију функција,

односно математичку анализу као директну последицу рада на једначинама. Слично Поенкареовој тврдњи да су у основи скоро свих закона природе и науке диференцијалне једначине, и Петровић их усваја као свој основни математички језик, из којег ће произаћи многе расправе из области анализе, феноменологије, аналогних рачунских машина, механике и других дисциплина.

Професор Петровић, познат у народу под именом *Мика Алас*, припада самим врховима српске науке (Јован Цвијић, Руђер Николе Бошковић, Михаило Пупин, Јован Жујовић, ...). *С Петровићем математичке науке у Србији њо њрви њућ излазе на свейску њозорницу*, на којој су и данас присутне с јачим и много одважнијим резултатима. То је започело маја и јуна 1894.¹ Двадесет деветог јуна 1894, у амфитеатру *Faculté des Sciences* у Паризу, препуном студената и професора (Поенкаре, Ермит, Пела, Пикар, Апел, Дарбу, Пенлеве, Липман, ...), био је присутан и посланик Краљевине Србије у Француској, Милутин Гарашанин. Између осталог, Гарашанин је о томе следећим речима обавестио Београд: „...*Одбрана докџторске њезе њ. Михаила Петровића била је у њравом смислу речи брињанџна. По свршеном исџиџу Председник ѓа је њоздравео врло леџом и дирљивом беседом у којој му је рекао да је он – ѓ. Петровић – њравио часџ Нормалној школи, да је он њоказао усџехе који су у њој реџки и да ће њеѓа њеѓови њрофесори њамџиџи и у њеѓовој далекој оџаѓбини са своџим симџаџијама њраџиџи. Свој ѓовор заврџио је Председник (ѓ. *Hermite*)² њрокламујуџи да је ѓ. Петровић докџтор математичких наука „avec toutes blanches“.³ – С моје сџиране имам да додам само њо да сам био дубоко дирнуџ доказима њажње и симџаџије којих сам њрема ѓ. Петровићу био сведок од сџиране оних џиѓо данас у највишим врховима науке математичке свейле. У џој ѓрани науке ѓ. Петровић је веѓ унео срџско име на досџојан начин у научни свей ... Г. Петровић је једна наша врло озбиљна џековина за науку. Тај младић чини часџ Србиџи“.⁴*

Ово је заиста био историјски дан за математику у српском народу. Треба га памтити. Даном после Видовдана, далеке 1894. године у далеком Паризу, започеле су победе Србије на пољу математичких наука.⁵

¹ Тако је 28. маја 1894. професор Емил Пикар у Париској академији наука приказао Петровићеву расправу *Sur les intégrales uniformes des équations du premier order et du genre zéro* (CR, 118 (1894), 22, pp. 1190–1193), а млади Петровић 29. јуна 1894. одбранио докторску дисертацију на *Faculté des Sciences* у Паризу.

² О знаменитом математичару светског угледа Шарлу Ермиту, његовој наклоности према Србији, погледати рад Мијалка Ћирића *Један велики и славни Француз одличан њријатељ Срџсџва*, Просветни гласник за 1893. годину, стр. 293–296, као и књигу Д. Трифуновића, *Докџторска дисертџација Михаила Петровића, Нова сазнања*, I део, Београд 1994, стр. 56.

³ „са свим белим“. – На Универзитету у Паризу оцењивање кандидата на испиту обављало се тајно, уз помоћ белих и црних куглица.

⁴ АС, МПс, Ф–L, 402/1894; Гарашанинове речи смо у целини изложили у одељку *Писма* у овој књизи.

⁵ За тачан датум 29. јун 1894. одбране докторске дисертације Михаила Петровића у Паризу, дугујем велику захвалност колеги и пријатељу Морису Луа са Нормалне школе у Паризу.

Стваралаштво Михаила Петровића припада оним појавама наше науке и културе крајем прошлог и првих деценија овог века које су извршиле најдубљи, а можда и одлучујући утицај на математички живот свог времена и на развитак математичких наука код нас. Данас је већ историјски сигурно да је преокрет у математичким наукама у Србији започет појавом Михаила Петровића. Све ово треба објашњавати не само Петровићевом талентованошћу, не само ширином његовог научног дара као писца запажених расправа и посебних монографија, или оригиналношћу његових филозофских и примењених концепција (рачунари, изборни системи, мерење времена, криптографија, разни патенти и др.), већ пре свега и тиме што се у овоме изузетном представнику наше науке тог времена појавио доследни израз негирања постојећих заосталих облика научног живота и рада на Великој школи, Универзитету и Академији.

Петровићеви резултати у науци сазревали су врло брзо и формирали су се на путу преокрета целокупног математичког стваралаштва 19. века у Србији. При овоме, он своје научно „ја“ није подредио клими ондашњег научног живота.

Школован (1890–1894) на чистим изворима математичких наука (*Париска школа*), још као млад човек упознао је сасвим нове концепције у науци које је усвајао и императивно стављао у програм своје делатности.

Супротно својим претходницима у математици Србије, Петровић од првих дана интензивно ради у науци и заступа став да универзитетска настава може достигати своје врхове само преко науке. Без добре школе нема добре науке, и обратно, сматрао је Петровић. У обновљеној Србији Петровићеви претходници на Лицеју и Великој школи радили су супротно. Два нематематичара, Атанасије Николић и Емилијан Јосимовић, па донекле и Димитрије Нешић, целог радног века састављали су математичке уџбенике. Да је неким случајем Петровић започео рад као његови претходници, пропао би, а развој математичких наука у Србији био би заустављен, вероватно до појаве Јована Карамате, средином двадесетих година.

У своје време, Петровић је дошао до завидних резултата у већ поменутиим диференцијалним једначинама, теорији функција, рачунарству, алгебри. Објављивао је научне радове у најугледнијим часописима света (нпр. *Mathematische Annalen*, *American Journal of Mathematics*, *Acta mathematica* и други). Његовим резултатима користили су се многи наши и страни научници или су о њима писали или их саопштавали. То су велика имена математике: Пикар, Камке, Поља, Адамар, Борел, Монтел, Ландау и многи други. Професор Миодраг Томић лепо је приметио: „Они који су се заинтересовали за Петровићев резултат видели су после дуже студије тог проблема његову праву природу, а често и неслућени извор нових резултата. Петровићев рад пре је указивао на место где се налази благо него на начин како да се благо извади. Из тог разлога потоњи истраживачи скоро и да нису обраћали пажњу на онога који је први указао или наслутио где се налази проблем.“⁶ Да пооштримо ова казивања речима Мило-

⁶ М. Томић, *Михаило Петровић и његов допринос развоју математичких наука*, Зборник Филозофског факултета, Београд 1990, стр. 11–20; погледати књигу 1, *Диференцијалне једначине – Први део*, Сабрана дела Михаила Петровића.

ша Радојчића, које су настале знатно пре Томићевих: „У Петровићевом научном раду истиче се уопште разноликост тема и богатство идеја. Може се рећи да се његово научно стварање одликује особито мноштвом оригиналних идеја, којима се утврђују нове везе у математици више него исцрпљивањем последица које се из једне идеје пружају. Гдекојим својим радом створио је он полазну тачку истраживања за друге математичаре. Он сам, богат замислима, радо је препуштао другим, у нас и на страни, да оберу плодове с дрвета које је пронашао Петровић“ (Д. Трифуновић, *Тиха и усрдна молишва Милоша Радојчића*, Београд 1995, стр. 206).

Неколико диференцијалних једначина, специјалних функција и неједнакости носе име Michel Petrovitch. Чувени француски математичар Ели Картан записао је у историји француске математике да Петровић припада групи ретких научника који су засновали нове научне дисциплине (Петровићеве математички спектри и математичка феноменологија, а ми додајемо и интервална математика).⁷ У области рачунарства Петровић је још у 19. веку објављивао у Сједињеним Америчким Државама своје конструкције рачунара и добио од угледних светских научника (Камке, Прајс, Морен, Вилерс, Мајстров) признања да је први конструисао аналогни рачунар за решавање диференцијалних једначина. Руска, пољска и америчка наука одале су Петровићу признање као предсказатељу савремене науке (кибернетике, односно теорије система) радовима из област примена аналогнија међу диспаратним појавама.⁸ Како бити слеп пред утврђеном чињеницом професора Драгослава Митриновића да Петровићева књига *Рачунање са бројним размацима* (1932) „представља монографију о неједнакостима и то *прву у свећу*“, пре познате књиге *Inequalities* (1934) Хардија, Литлвуда и Поље. Или, закључак поменутог професора, да су познате Караматине неједнакости произашле „из шињела“ Михаила Петровића. Писац ових редова дубоко верује, а и лично се уверио код великог броја математичара, од најугледнијих са Универзитета у Београду до читавог пука у основним школама – да ове напред изложене чињенице о делу Михаила Петровића не познају. Једна мања група математичара често се пита, чак и јавно, шта је Петровић урадио у науци, са скривеном негативном конотацијом. Они су, дакако, незнајше. Заљубљени су у своје 2–3 леме и 3–4 теореме које велики свет науке не познаје и знатно више раде у математици за основне и средње школе. Ту царују и нико им није дорастао. Да ли је тако?

Дакако, наша истраживања Петровићевог дела, поред очигледних успеха и признатих резултата, забележила су и пропусте које је научник имао. Био је годинама сам на Филозофском факултету у Београду (1894–1921) и то може

⁷ Elie Cartan (професор на Сорбони), *Улога Француске у развоју математике*, Предговор Михаило Петровић, Публикација Југ. астр. друштва, књ. 2, Београд 1941, стр. 36; исто, Сатурн 6 (1940), 4–5, 6–7 (превод Милорада Б. Протића). Ово је предавање професор Картана одржано 27. фебруара 1940. у Француском институту у Београду. – Значајно је приметити да је овај Картанов текст објављен у Београду и после десет година у часопису Publ. de l'Institut math. 51 (65), 1992, pp. 2–21.

⁸ О овим веома значајним судовима погледати *Математичка феноменологија*, б. књига *Сабраних дела Михаила Петровића*.

бити нека врста правдања за ове пропусте. Из Француске понео је у своју отаџбину многе манире и ставове француских математичара који су, очигледно, имали своје специфичности. Тако, код Петровића нема геометрија, нема у то време новог језика вектора и тензора, а о линеарној алгебри, о матрицама ни трага. Установили смо да је наш професор од једног задатка или мањег, олаког проблема састављао читаву „научну расправу“, што се математичарима европског формата није могло десити. Методологија и само излагање расправе у потпуности су у маниру француских текстова друге половине 19. века. Тако је Петровић писао до краја живота. Савремених проблема код њега нема. Није се мењао! Иако је радио и стварао до средине нашег столећа, није се одвајао од садржаја 19. века. Код Петровића не налазимо личне ставове према хипотези континуума, студије о својствима разних простора, теорији скупова и другим радовима Кантора, „опасног“ Кронекера, Дедекинда и многих других значајнијих стваралаца. Теорија мере и интеграције потпуно је изостала. Граничних процеса скоро и да нема. О Римановим многострукостима ни речи; Хилбертова учења и отворени проблеми не постоје у делу Михаила Петровића.

*

Обимну и разнородну баштину упознао сам, пре свега, при састављању његове библиографије радова. Петровић је тада за мене био веома угледан прегалац у науци и јавном животу, јединствен у средини у којој је стварао, с преко две стотине научних радова и распоном који се данас тешко може срести. Можда више никада.⁹ Од диференцијалних једначина, преко математичке анализе, алгебре, па све до теорије вероватноће, Петровић је на свој начин обогаћивао науку својим сазнањима. Нарочито за домаћу научну средину, а бирано и с пажњом за иностране часописе. Наведимо мишљење професора Антона Билимовића (1953), дугогодишњег Петровићевог сарадника: „Петровић је у Србији био дуго једини професор чисте математике Филозофског факултета, па је, према томе, стицајем околности, морао заступати целокупну математику. На тај начин он је у области наставе играо улогу „лекара целокупне медицине“ у срезу. Таква улога би у потпуности окупирала просечног професора, али Петровић, са својим оригиналним талентом, није могао остати у положају „среског математичара“.¹⁰

Петровића је често било могуће срести и на неочекиваним местима, што је од мене захтевало да трагам међу разноврсним изворима и дисциплинама. Јавља се као писац закона, реферата и извештаја с многих научних скупова; изумитељ је неколико успешних патената; писац педагошких радова из мате-

⁹ Данашњи математичари, који на факултету не изучавају ни један део механике, физике или астрономије, тешко ће прихватити Петровићева настојања у науци и његове резултате. Они читаве поједине области којима се Петровић бавио не могу пратити!

¹⁰ Зборник радова Математичког института, књ. 3, Српска академија наука, Београд 1953, стр. IX.

матике за основне и средње школе; посебан је представник механичког схватања у природној филозофији; астроном, сарадник дневних листова; запажен између два рата као писац путописа у нашој књижевности, историчар, есејиста, творац веома успешних система у криптографији за потребе војске и дипломатије; сакупљач народног мелоса и фолклора; писац стручних текстова из рибарства и економије, океанограф и морепловац, итд.

Било је и тешкоћа у изради ове монографије о Петровићу, било је и оскудице основног архивског материјала, као и других бележака и грађе, а све у жељи да се не прихвати ништа што није садржано у документима или веродостојном казивању. О Михаилу Петровићу, као и о многим нашим заслужним математичарима 18, 19. и првих деценија 20. века, немамо много података. Научна биографија као посебна дисциплина код нас није негована, а оно што су савременици забележили било је недовољно. Породична архива и грађа по установама лако је нестајала у нередовним приликама или услед немарности. Сетимо се да је у времену Михаила Петровића било око десетак ратова и великих буна. Свакако да овоме треба додати и чињеницу да је Петровић остао врло мало аутобиографског текста.

Књига о Петровићу ставља у први план слику коју смо добили на основу онога што смо до сада успели да сазнамо, пронађемо и изложимо. Ова књига доноси аутентичне материјале о Петровићевом свету, који оживљава на страницама ове књиге. Имајући на уму ову аутентичност, изабрао сам метод чисте фактографије, уз слободу скромног коментарисања извесних догађаја. При овоме, ослонац су биле материјалне чињенице, па препуштам читаоцу да сам изведе одговарајуће закључке о појединим догађајима.

*Једноставно казано, у овој књизи аутор се не бави оцењивањем Петровићевих резултата. Аутор се не упушта у анализу доброг, ваљаног, као и погрешног у професоровом делу. То би, дакако, била ауторова грешка и неозбиљност. Циљ је веродостојно изложити грађу, изворе, резултате, дела, догађаје, а оцена долази сама по себи. Ошуда, ова књига има чисту документарну пошку и ипак је треба прихватити. Уверен сам у исправност оваквог става у излагању животног и дела Михаила Петровића.*¹¹

*

Књига садржи три битне целине о животу и делу математичара Михаила Петровића. То су научникова *ирейска*, потпуна *библиографија* објављене речи, као и *лејоис* догађаја.

¹¹ До оваквог става дошао сам превасходно због оних математичара који ништа Петровићево нису прочитали, а себи дају право да га оцењују и одређују му место у националној историји наука. Према личном сазнању, то су математичари осредњих способности или они који своју веома уску стручност „штанцују“ и као конфекцију преносе, наводно, на даровите млађе, мислећи тако да су они најбољи у средини којој припадају. Најтужније је било посматрати једног од њих који је од математике побегао пре више од двадесет година писањем књига за децу, препричавањем туђих мисли, а у новије време чак и есеје из историје српског народа.

Први гео књиге под насловом *Писма* обухвата део обимне преписке коју је Петровић водио од 1889. до 1943. године. Писмо је, свакако, најдрагоценији извор у истраживањима историје науке и културе. Та кратка писана форма пуна је описа догађаја, одлука, решења, подухвата, погледа на свет и свега оног што доносе живот и дело. Преписка је једно време била и носећа кажа у науци и култури. Негована и веома распрострањена. Поменимо да су Декарт, Галилеј, Кеплер, Лајбниц, Ојлер и други исказали у писмима скоро све што су створили. Чак је једно писмо, измењено Лајбницом и Њутном, узнемирило научну јавност око приоритета у проналаску диференцијалног и интегралног рачуна. Због писама принчеви су абдицирали, краљеви се убијали, а велике љубави настајале или се раскидале.

Проучавајући математичке науке у прошлости српског народа (90)¹² запазили смо да је наш 19. век, све до половине нашег столећа, богат преписком. Учени људи су се дописивали, не знајући да нам тиме остављају велико благо. Дошло је доба да се та писма отворе и прочитају. Овде, дакако, постоји зебња да „писмо може преварити и онога ко уме да чита“. Данашњи свет посленика науке и културе са захвалношћу их чита и с научним опрезом коментарише. „Наш човек је дуго зазирао од писменог израза и забележеног личног утиска и мишљења“, писао је велики Андрић Џумхуру. Али, наш стваралац ранијег доба користио се писмом да би исказао себе. Колико смо новог дознали и колике тајне разрешили читајући објављена писма Љубомира Ненадовића, Његоша, Јована Грчића и других.

Скромно и са опрезом, покушали смо да то урадимо у нашем математичарском свету. Тај свет је имао велике људе, те нам је било веома важно да њихову преписку откријемо и предамо историји наука на коришћење. Тако смо проучили преписку Милутина Миланковића и сликара Паје Јовановића (67), Ивана Арновљевића (87), Владимира Варићака (88) и Симе Марковића (89).

Сада су пред читаоцима писма српског математичара Михаила Петровића. Преко две стотине писама је изложено у веродостојном препису или преводу. Овде је хронолошким следом приказан *избор* из Петровићеве преписке (селективна преписка). Избор је био нужан јер је писама веома много, а међу њима има и небитних. Рецимо, сачувана преписка Петровић–краљевић Ђорђе садржи око 600 писама, итд. При избору писама водило се рачуна о томе да су она од значаја за културну, а пре свега научну историју српског народа.

Писма су нумерисана и садрже наше скромне напомене – коментаре, како би се олакшало читање и решили делови који експлиците не пружају одређена сазнања. У овим спуштеницама није наведена литература, већ број који указује на дело у литератури која је одвојено изложена у прилогу писама.

Михаило Петровић није волео да у друштву, јавно, „на улици“, међу пријатељима, чак ни и у породици – говори о свом научном раду, резултатима и слично. То је била његова духовност која се тицала само њега, као и науке. Из ових разлога професорова писма у овој књизи не садрже уско стручне математичке садржаје. Петровић је математичар и у његовим писмима требало је

¹² Ово је број који позива на дело у исписаној литератури на стр. 190.

тражити математику. Ње скоро да нема, а наш бард науке као да је знао да данашњег читаоца не треба оптерећивати математичким темама. Неоспорно, математичари су због овог става незадовољни, али зато је свет добио дивно штиво, занимљиво и литерарно. Очитава се Петровићев лик као човека великог знања, а тако једноставних и скромних склоности и жеља.

Писма Михаила Петровића из времена школовања у Паризу (1889–1894) дарују нам једно непоновљиво доба када је младост Србије ишла у свет и прикупљала знања потребна отачеству. Она, уједно, откривају младог Петровића као талентованог, вичног перу. Та су писма читаво мало књижевно дело, које је завредило да буде сачувано од заборавља. А шта тек рећи за писма школском другу Павлу Поповићу, професору историје књижевности и ректору Универзитета у Београду?

Преписка с краљевићем Ђорђевићем чини посебан блок књиге.

Поменимо да у овој књизи нисмо успели да прикажемо Петровићеву преписку са значајним француским математичарима, пре свега Ермитом, Поенкареом, Пикаром, Пенлевеом и Борелом. То ће, свакако, бити урађено другом приликом. Битно је да су писма сачувана и да се налазе на неколико места у Паризу.

Дружи гео књиге, под насловом *Библиографија*, садржи целокупну објављену Петровићеву реч од 1894. до 1943. године. *Библиографија* је изложена у хронолошком следу, а учињена је и одговарајућа класификација, подела библиографских јединица по предмету. Свакој јединици придодат је такозвани *огјек*, односно дела аутора који су се користили Петровићевом јединицом и о њој писали на било који начин.

Пре излагања наслова дела Михаила Петровића покушали смо да искажемо неколико карактеристика професоровог научног рада које директно произлазе из садржаја *Библиографије*. Рецимо, Петровићево понављање у објављивању радова (нпр. домаћа и страна верзија), очитавање и одвајање фундаменталних радова од шареноликих и олакших текстова нематематичког садржаја, јачи и угледнији радови у младости по повратку из Париза, постепено напуштање „јаких“ студија у корист неких општих тема, што је последица биолошке старости научника, итд.

Трећи гео књиге, под насловом *Лейџоис*, сажетим језиком лексиконског својства исказује битније догађаје везане за живот и дело Михаила Петровића. То је, заправо, календар догађаја у раду овог научника који пружа довољну информацију о догађају. Обим одреднице зависио је од значаја догађаја, као и од последица.

Лейџоис обухвата период од научновог рођења (1868) до смрти (1943).

Последњи део књиге, под називом *Ликовни њрилоџ*, садржи преко 50 фотографија и аутографа. Жеља је очита да се дело Михаила Петровића оживи и *изабраном* визуелном грађом.

Књигу прате одговарајући прилози, као што су коришћена литература, регистар личних имена и друго.

У састављању ове књиге користио сам своју монографију *Лейоџис жи-воџа и рада Михаила Пејровића*, у издању Српске академије наука и уметности (Београд, 1969).

Велику захвалност дугујем професору Жарку Јовићу, уреднику у Заводу за уџбенике и наставна средства, као и Александру Савићу, асистенту Математичког факултета Универзитета у Београду. Својевремено, професоров рођак др Бранислав Ивановић, професор универзитета, посебно ме је задужио да стекнем што више знања о Михаилу Петровићу. За корисне и добре преводе са француског језика дугујем велику захвалност свом пријатељу др Душану Адамовићу, проф. универзитета. Ђерки Милки Трифуновић, која је проверила све библиографске јединице, дугујем пуну захвалност.

Ова књига о Михаилу Петровићу у целости прати свих 14 књига *Сабраних дела Михаила Пејровића*. О свим важнијим научним расправама и монографијама, као и текстовима нематематичког садржаја (патенти, океанографија и друго) који су изложени у *Сабраним делима*, њихов корисник ће у овој књизи наћи допунска обавештења. Она су, махом, библиографске природе, описи из преписке, као и времена у *Лейоџису* када је професорово дело настало. Из тих разлога ова књига и носи број 15 међу књигама *Сабраних дела Михаила Пејровића*.

21. јул 1998.
Београд

Драган Трифуновић

CLUB DE LA FONDATION UNIVERSITAIRE

TÉLÉPHONES } CLUB (SALON ET HÔTEL) | 11.87.88
 } SÉCRÉTARIAT | 12.84.88
 CHÈQUES POSTAUX : N° 1030.48

BRUXELLES, LE 10. Mai 1934.
 11, RUE D'EGMONT

Dragi Marko,

Štoviše me je jako smotlo obradovao, jedno za to što je od tebe, a drugo za to što sam se dobro znao da ćeš na ispitima pokazati odlične rezultate. Nadam se je sigurno da ćeš i. Savičković, jer sam je on mogao znati.

Mnogo mi xvala na listu i ostalim stvarima. Kada mi saopštiš na vreme da sam bio u Beogradu u maju, preporučiti francusku sekciju; da saopštiš dokle si bio u Beogradu, preporučiti Beogradsku konferenciju, jer sam je znao (ako se dotle ne dogodio) 7. u Beogradu, a onda na Travniku preporučiti Ekspedicionu komisiju za radove.

Zato što sam svoja preporuka dalo da ih mislim dogovoriti do 14. maja, da odmah krenem za La Rochelle, odakle se sa francuskom otići oko 15. u maju.

Štoviše dragi i Marko i drugi ljudi koji su od ovog Marka.

ПИСМА

1889–1943. година

*Успомена на једносеместрална предавања по позиву на Универзитету у Брислу.
Аутограф Петровићевог писма (Брисел, 10. мај 1934) блиском пријатељу и другу
Павлу Појовићу.*

*(Оригинал у породичном архиву Бождана Љ. Појовића, ближег рођака
Бождана и Павла Појовића)*

СТУДИЈЕ НА ВЕЛИКОЈ ШКОЛИ У БЕОГРАДУ

1

Београд, 17. Јануара 1889.¹

Господине Ректорче,²

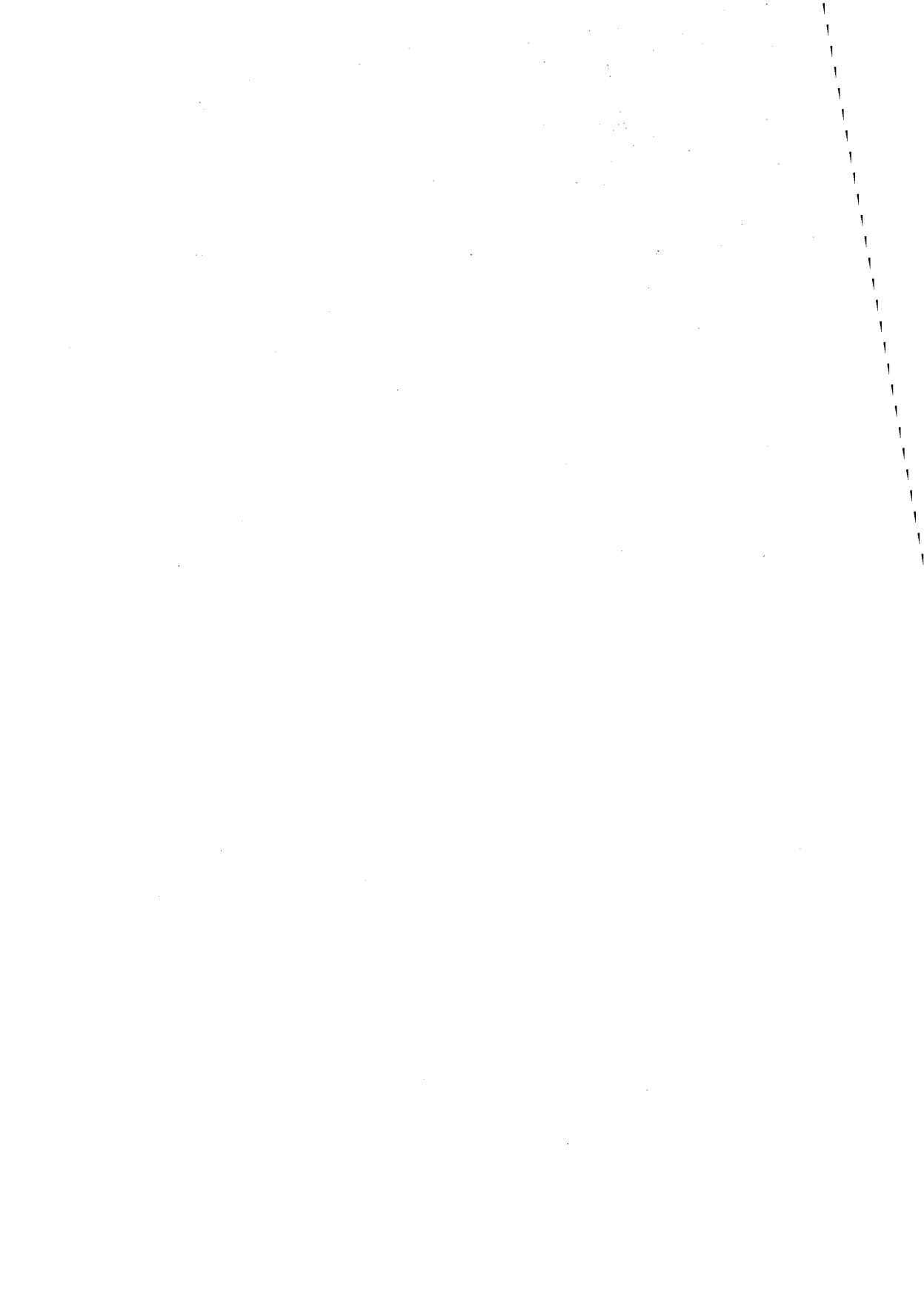
Јављам Вам да не могу доћи на испит из нацртне геометрије 18. ов. мес. јер сам сиречен болешћу, што ћу доцније легалном сведоџбом доказати.

Споштовањем
Михаило Петровић
фил. IV год. пр. мат. одсека

¹ АС-VIII-1889, 142. Нацртну геометрију предавао је Димитрије Стојановић, а вежбања држао приправник-асистент Петар Вукићевић. Због заузетости проф. Стојановића на српској железници (био је први директор државних железница), предавања је држао и Милан Капетановић (1). Петровић је нацртну геометрију положио 28. фебруара 1894. са добрим успехом код Милана Капетановића (4).

Допис младог Петровића указује на строг режим студија на Великој школи и уједно наговештава студентову незаинтересованост за геометрије. Ова одбојност према геометрији остала је у Петровићу трајно. Због овога у Србији се све до 30-их година овог века геометрија није изучавала на студијама математике (подробније у књизи (2)).

² Ректор Велике школе био је Светомир Николајевић, професор опште историје књижевности (91).

СТУДИЈЕ И УСАВРШАВАЊЕ У ПАРИЗУ

2

Париз, 8. Окт. 89.¹

Драги Паја,²

Синоћ исцрајих гегу, ја сад дође на ред да ти пишем.³ Нећу ти писати како ми је сад и како се осећам у оваквим приликама, у оваквој средини, овако одвојен од куће од које се никад нисам одвајао и која је за мене увек била место у коме сам био срећан и задовољан, – нећу ти о томе писати, једно зато да ти не досађујем казивањем онога што и сам у најпред знаш; друго, зато, што сам се ја некад смејао Марку, кад ми је у писмима пишувао; и најзад, зато да ти не изгледам малодушан какав у овој прилици нисам.

Боље ће бити да ти причам нешто стварније и практичније: Како смо путовали од Београда до Париза и са каквим друштвом.

Као што знаш, из Београда смо пошли са Ристом Појадићем и Гавром Смиљановићем. До Беча путовали смо мирно, старици су целога пута савали и ја на њих нисам ни обраћао пажњу. У Бечу смо преноћили, провели 1 дан, ја сува дан отишли на станицу одакле

¹ Заоставштина проф. др Драгослава С. Митриновића; даље у тексту *Заоставштина ДСМ* (исто, Весник Друштва мат. и физ. Србије 12, 1960, 1–4).

² Паја = Павле Павловић, Петровићев школски друг из I београдске гимназије (1877–1885) и са студија на Природно-математичком одсеку Филозофског факултета (1885–1889). У блиском је роду (брат) с Петром Павловићем, познатим природњаком и једним од оснивача Природњачког музеја у Београду (раније Музеј српске земље, основан у Београду 1895); познат је као дугогодишњи професор биологије у Београду. Паја је био најближи Петровићев друг.

³ Петровићев деда по мајци, Новица Лазаревић (рођен у Грузи 1821) највише је учинио у школовању свог унука. Био је прота Саборне цркве у Београду и за његово се име везује порекло назива познате београдске кафане „Код знака питања“.

полази влак за Минхен. Таман ми у сѣланицу, а љред нас из небуха – као да је с неба љао – бану Ђура анѣииквар са неким љаком на леђима. Замишли само: Пољадић са њеђовом врећом (видео си да је љрѣѣљаѣ љонео у врећи), Гавра са скрханом нођом, Ђура са оноликим љрбухом најред и са љаком на леђима – и Париз! Ама не би изабрао леѣше друшѣво за Париз, ља да си ѣа свећом љражио, као Диођен људе!

Пољадићев љосао је био уз љуѣ, да се свађа са сваким са киме би друшѣво имало љосла, да се љењка са кафељијама, љрђовљима, сарафима⁴, блађајницима, келнерима иѣд. и да меѣгнувши фес на ѣлаву (љуѣовао је једнако са великим љурским фесом), сѣане на враѣа од куѣеа, ѣе да својим изђледом љлаши љуѣнике да не улазе у њихов куѣе. Ако иоле љознајеш Пољадића, вероваћеш ми да је он све ово извршавао ѣако да би од њеђа беђао и љољустѣио му и сам ѣаво, а камо ли љлашиљиви и нервозни Швабе; ови су ѣа увек смаѣрали за Турљина и беђали из нашеђ куѣеа као ѣаво од крѣѣа (вађда знаш да Шваба и Турљин никако не мођу заједно љуѣоваѣи збођ љурске љрљавиѣине).

Ђорави Гавра иѣѣина није носио врећу, али је он сам врећа. Од њеђовођ друшѣва имали смо ѣу вађду, ѣиѣо смо ѣа увек морали скинуѣи из вађона и ѣураѣи у вађон кад се ѣење.

Но, најориђиналнији и најинѣересанѣинији од свију био је Ђура анѣииквар. Знаш већ каквођ ѣа је бођ дао; љуѣовао је обријан и са наочарима које су му од најѣрађ биле везане канаѣом. Но иѣак он је био најсреѣији од свију нас; геду су свуда смаѣрали за Влаха збођ дуђачке косе и ѣовора; Пољадића за Турљина љо изђледу и фесу, а Гавру за Ђуђарина. Али Ђуру су смаѣрали свуда за Баварскођ „феѣера“⁵ и све док није љрођоворио, добро је љролазио. Но оно ѣиѣо је најсмеѣније код њеђа било, ѣо је сѣоразумевање са Швабама. Кад хође у кафани ѣиѣо да љоручи, он зовне келнера љред себе, меѣе своје наочари, веже их од најѣрађ, љремери келнера од ѣлаве до љеѣе, као оно мене Вујић у ѣимназији, оѣсује му мајку шваѣску (разуме се на срѣском) ља онда љоручује.⁶ Али како љоручује! Он је слушао код нас Швабе како ѣоворе искварено срѣски, ља мисли ако и он ѣако ѣовори, сваки ће ѣа Шваба разумеѣи. „Наѣрдај срѣски, еѣо ѣи швабећи“, мугрује Ђура. Срећа само, ѣе зна љо неку немачку реч, ѣе Шваба ѣек од љрилике види ѣиѣа ође да

⁴ Сараф (арапска реч) има значење мењача новца и златара који се бави куповином златног новца.

⁵ Фетер, од немачке речи Vetter у значењу рођак.

⁶ Реч је о Кости Вујићу, професору немачког језика у Првој београдској гимназији (од 1858). Дољније, Петровић ће описати свог професора (15). На основу ових усломена Милован Витезовић је написао једно своје дело (16).

му се донесе. Да си био у Штрасбургу оно вече које смо ми њу провели, било би ти доста смеја за годину дана.

Ето ипакво ти је од прилике било друштво са којим сам био срећан њуоваћи „колико да је човек слободнији, и колико четворе очи више виде но двоје“.

Што се тиче моје садашње околине, могу ти казати да сам задовољан, а да би ми на прошир сирашно дешко било да сам остао у Немачкој. Нема овде оне уштегнуости, церемонија и злуких обичаја, које сам за оно неколико дана што сам у Немачкој провео имао прилике да видим. Овде ти је све некако природно, лако, без икакве наштегнуости и церемонија. Код Шваба ти је као законом прописано како треба да ти је држање у тој и тој прилици, како треба држати нож, а како виљушку кад једеш итд., док код Француза све то иде онако како је најлакше и најприродније, као и све друге ствари. Па чак можеш се овде носити како год хоћеш; никоме нећеш остати у очи и имати због тога каквих неприлика.

Ово што сам ти казао, само је један утисак који сам ја осетио пролазивши кроз Немачку и дошавши у Француску; то може бити и само први утисак и више ништа; али је мени баш то мило што је први утисак ипак леи, а како ми изгледа и оправдаће се.

Задовољи се Пајо за сад са овим, јер заиста ти не би ни имао за сад шта друго писати, ако нисам рад да будем досадан својим њуовањем и да ти пишеш о ономе што те не занима и што те се не тиче.⁷ Док се будем боље известио о мојој школи, и док будем боље познао своју околину, писаћу ти више.⁸

А сад прими најискренији поздрав од твог друга и истисника Мике.

Кад будеш видео, поздрави од моје стране Пешића, Аранђела и Трајка. Моја адреса је:

*Michel Petrovitch, chez Mr. Mirman, 13 rue Brézin*⁹

(Обиђи који њуи моје код куће)

⁷ Наглашавамо овакав Петровићев став; до краја радног века у друштву, међу пријатељима, „на улици“ никада није желео да говори о математици, о својим радовима и резултатима. Задобио је од малих ногу скромност насталу у породици свога оца Никодима, свештеника и професора Београдске богословије.

⁸ Петровић мисли на *École Normale Supérieure, Paris* (даље у тексту ENS).

⁹ Наш математичар је пошао у Париз да се о трошку своје породице годину дана припрема за пријемни испит ради уписа на ENS. Настанио се код породице Мирман чији је син баш по Петровићевом доласку завршио ENS. Посредством Јеврема Грујића, посланика Краљевине Србије у Паризу, млади Петровић је дознао за Мирманове (3, 4, 5).

Драги мој Пајо,

Прво и прво да те замолим да ово писмо не дође никоме у руке и да га или исцедиш кад прочиташ, или га добро склони а видећеш са зашито. Но прво да ти јавим шта ти имам јавити.

Твоје писмо примио сам и искрено ти кажем да ме је много обрадовало. Умео си лепо одабрајти све оно о чему би ја и желео да ми један искрен пријатељ пише, а то је: не много философирања, већ да ми да верну и праву слику онога, што ме интересује, за шта сам разознао, и што сам истина оставио, али о чему и дању и ноћу мислим. Само молим те да ми увек овако пишеш.

Добио сам данас писмо од Паје Шайчанина.¹¹ Писмо је писао болан и преболан: сво му лице ошккло, ослабио, малаксао и киван на цео свет, као што ми пише у писму, и као што би се видело из писма, а да ми није казао. Предаје у свих седам разреда и огра се предавајући. Иначе ми не јавља ништа, већ само држи несимистичке лекције.

О мени да ти кажем за сад украјко ово: данас сам ишао са сином газдарице, који је свршио *École normale supérieure*, директору те школе.¹² Примио нас је врло лепо и казао ми је ово: по закону у школу могу ићи само Французи, али да има начина да и ја уђем у ту школу. Само за то треба да наш посланик у Паризу упути једну молбу франц. министру спољних послова, овај министру просвете, који ће изражити мишљење од Управе школске, а ово ће бити у моју корист. То је једно; друго је то, што морам да долажем пријемни испит као и остали ученици и без кога се не улази ни у једну стручну школу овде. Испит се долаже на лепо, а у школу улазим до године. Зато ове године морам се приружити за испит, који је врло озбиљан и пошарајти се да ми не прође ова година ни у шта. Немој о овоме говориш ништа код моје куће, док ти ја не пишем.

Ја, казао ми је и то, да ћу ићи у школу као интерн, бићу као у касарни, а никаква се разлика неће правити између мене и француских ђака. Као што видиш за сад могу бити пошитоно задовољан и прионити са вољом на писао.

А сад да ти кажем оно што ми је управо главно и што ти пишем за то, што си ми ти једини пријатељ у Београду, на кога се могу у

¹⁰ Заоставиштина ДСМ

¹¹ Мисли на Павла Поповића, доцније професора историје књижевности и ректора Универзитета у Београду.

¹² Директор је био познати француски научник Жорм Перо, професор Сорбоне и члан Института (5).

овоме ослонићи. Ако ми можеш учинићи ово шћо те молим, учини; ако не, нема никакве замерке, јер знам да би мени било врло шешко да учиним ово, за шћа тебе молим. Свакако уверен сам, да ако буде зависило од твоје прегузимљивости, а не буде дружих шешкоћа, учинићеш ми ово. Ево о чему је сћвар.

Сћвар се шиче шемаћа.¹³ Седим ја шако пре неки дан ша филозофирам: мајку му, кад сам лане дићао муле 30 цес, а није ме кошћало много муке,¹⁴ за шћо да не покушам и ове године ша да зарадим ако не коња, а оно бар какав алов или лайћаи.¹⁵ Време је исћина крајко, али кад би се прионуло својски, можда би се још мошло исћерати шћо год. Вајкао сам се и шамо и овамо, али кад сам помислио да ми је сћвар познаћија но она лањска, решио сам ово: ако се будем извесћио о књићама и ако будем видео да још има моћућности да се изради до рока, хоћу да покушам, ша ако ућали – уживај, а ако не – исцейај, ша неком нишћа. Темаш је: **Пол и полара код кривих линија.**

Данас сам шћићао овоћа моћ нормалца да ми каже шћо о шћој сћвари, и да ме ућући где ћу да чићам. Изненадио сам се кад ми је казао оно шћо сам и сам мислио, а шћо је: да му је познаћ пол и полара само код линија другоћ сћейена: крућа, елићсе, параболе и хићерболе, а да му је сасвим нећознаћо шћићање о полу и полари код кривих линија уошћиће. Исћина казао ми је да ће о шћоме пошћражићи шћо год и да ће ми казаћи шћо год дозна (а ја сам му казао да један мој браћ ради шћезу о шћом шћићању), али на шћо се не могу ослонићи. И као шћо видиш Пајо, овамо-онамо ша оћей на твој враћ.

Пријатћелјска и велика услућа за коју те молим, ова је: да се сасћанеш – како год за најзгодније наћеш – или са Каћейановићем или са Боћданом Гавриловићем или са Нешићем – а знам да ће ти сва шћројица радо одговорићи на сва шћићања, – ша да им кажем.¹⁶ да је један шћвој

¹³ Светосавска награда за студентске радове (шћемаше) на Великој школи уведена је 1872. жељом младог књаза Милана. Имала је висок углед и за награђени темат износила је око 2,5 професорске плате.

¹⁴ Као студент IV године Петровић је добио другу Светосавску награду за темат из рачунарства. Рад је доставио под шифром „Non volumus velle, sed facere – Hobbes“ (Хобсова изрека „Не желети, већ радити“), а награда је износила 30 дуката цесарских (АС, ВШ – 1889, 149). Млади Петровић је овим тематом зарана наговестио да га занима рачунарство, којем ће доцније дати своја оригинална решења призната од светске науке (4, 29).

¹⁵ Алов је врста рибарске мреже потегаче, а лапгаш повлачна мрежа.

¹⁶ Милан Капетановић је предавао нацртну геометрију, Богдан Гавриловић нижу математику (аналитичка геометрија и тригонометрија), а Димитрије Нешић – вишу математику (комбинаторика, алгебарска анализа, диференцијални и интегрални рачун). Гавриловић није предавао Петровићевој генерацији (4, 6, 92).

Њријаишељ, ѡредавач из унуѡраишеоси, ѡчео да ради ѡемаи, али како није са свим начисио како га ѡреба радии, и да би желео знаи ово:

1. Тражи се да се ѡреѡира ѡишање о ѡолу и ѡолари кривих линија у ѡиши или само линија друго сииена?

2. Начин ѡреѡирања ѡишања: које сивари од ѡриlike ѡреба обухваиши ѡемаиом, и на шиа нарочиу ѡажњу обраиши? У чему ѡреба да се огледа оригиналоси ѡисца?

3. Којим књигама ѡреба се служиши и нарочио којим француским књигама?

4. Хоће ли се обраиши велика ѡажња на слике; ѡреба ли ове да су одвојене од ѡексиа, или у самом ѡексиу?

Од велике би важносии било за мене кад би ми одговоре саѡишио баш онако исио као шии их чујеш.

Пајо! Ја знам добро колико сам ѡе овим наѡоварио, али ипак ии кажем да ѡе ово ни као друа не обавезује да учиниш, већ само ако не будеш нашао да у ѡоме нема великих ѡешкоћа; и ако ми иишеш да ми ниси могао ово учиниши, ја ћу знаи да ѡросио није било могуће.

Али, ако се будеш извесиио о овоме, онда молим ѡе – кад ми будеш ѡисао, јави ми и ово:

Какав је ѡачан наслов ѡемаиа, који је крајњи рок за израгу, је си ли чуо да га још ко ради – а нарочио Косиа Сѡојановић, и још шиа будеш знао о ѡоме.¹⁷

Пишања за која сам ѡе молио да ме извесииш код ѡрофесора, ѡо су ѡишања на која има ѡраво сваки да се извесии код ѡрофесора, и која нису ни мало ѡеѡишена. И Пајо, ако будеш у сиању да се о ѡима извесииш, до мене неће зависии да ѡемаи буде до рока гоѡов; но само ѡреба шии више хииаиши, јер је време врло крајико и ако за неколико дана не добијем одговора, морам сасвим одусиаиши. Ако ии ѡак није могуће да ово учиниш, ииши ми одмах и изведи ме из неизвесносии. Само у сваком случају ѡосѡарај се да нико, али айсолуѡно нико, о овоме нишиа не зна.

Ако ко случајно буде дознао за ово, извесии ме одмах.

¹⁷ Коста Стојановић је студирао са Михаилом Петровићем у Београду и био у групи најбољих студената. Једно време био је приправник на Великој школи, а затим професор математике у гимназијама Ниша и Београда, да би утицајем Петровића 1904. године био изабран за ванредног професора примењене математике на Филозофском факултету Велике школе у Београду. Одао се политици; поред Николе Пашића, истакнути лидер Радикалне странке; досегао највише положаје у земљи. Отишао је Стојановић рано с Универзитета, у години анексије Босне и Херцеговине (1908), када се код Грка изборио да Краљевина Србија закупи део Солунске луке (7, 8).

А сад молим *џе* да ме извиниш *џио* *џи* овако *џишем*, без икакве форме и са оваквим *рукойисом*; али ово *џи* *џишем* *џосле* *џоноћи* и у нај-
већој *хиџности*. Писаћу *џи* боље док буде на *чисџо*.

Поздрав од *џивоџа* Мике

Ево *џи* *оџеџ* *агресе*: Michel Petrovitch – chez Mr. Mirman, 13 rue Brézin, Paris.

Вала, ако *џа* будем израдио, имаћемо увек да се смејемо како сам се рано *сеџио*. – Књиџе ако *џи* кажу забележи *џачно*.

4

Париз, 2. Дец, 89.¹⁸

Драџи Пајо,

Излишно је да *џи* захваљујем на љубави и *џоџовосџи* да ми учиниш оно, за *џиџа* сам *џе* молио. До душе Нешићеви одговори нису нишџиџа, али за мене су врло важни у *џолико*, *џиџо* сам из њих видео да се *сџвар* *џиче* линија *друџоџ* *сџеџена*, а не кривих у *оџиџе*. Пренеразио сам се кад сам видео какав је намћор Нешић, и још у оваквој *сџвари*, *џде* му је *џросџо* *дужносџи* да *уџуџи* *ђака*, и *џде* се не *џражи* да он олакшиа израду и да смањи *џруд* *ђаку*, већ само да *џа* изведе из забуне и да му колико-*џолико* да *џравац*. И *џо* је још Нешић, коџа *џолики* *смаџрају* за *финоџ* и љубазноџ човека, *џоџовоџ* увек да обавесџи своџа *ђака*.¹⁹ Мислим да се рад овакве *врсџе* не *сасџоји* у *џоме*, *џиџо* *ђу* ја набавиџи *каџалоџ* какве књиџаре, *џреџуриџи* *џо* њему, и двоумиџи два месеца; да ли да узмем ову или ону књиџу; бојим се да неће биџи у њој довољно *маџеријала*, *џа* сам је бадава *џлаџио* *џиџд*, а међу *џим* моџао сам узеџи мноџо *јевџинију*, а у којој је *џо* *џиџање* боље *разрађено*, *џиџд*.

Али нека *иде* до *ђавола*; казао ми је оно *џиџо* ми је било *џлавно*, а за оно *друџо* *доџунићу* сам. *Маџеријала* сам већ *скуџио* довољно, са *џланом* сам *начисџо*, и ма да је време врло *краџко*, држим да *ђу* *џа* *израдиџи* до *Боџића*. Да ли ће *уџалиџи* не знам; али кад се *сеџим* да је

¹⁸ Заосџавиџиџна ДСМ.

¹⁹ Ове Петровићеве речи о професору Димитрију Нешићу настале су у *ђачком* револту, типичном код студената. О Нешићу наш математичар је мислио најбоље, што потврђује и његова опроштајна реч у Загребу 1904 (9). Нешић је први открио Петровићеву склоност према математици (17) и све учинио да већ у 28. години постане члан Српске краљевске академије (4, 10).

ујалило лане кад је било мање веровајноће, храбрим се. Свакако неће ми бићи од штење и дангубе, јер ми ће ствари требати и иначе за исцртавање, и морао би их и без овога посла обилно разрадити.

Али, Пајо, кад будем почео цртање имаћу неких тешкоћа, које долазе отуда што нисам учио и читао нацртну геометрију на српском.²⁰ Те су тешкоће у томе, што не знам српске изразе за многе и многе ствари у нацртној геометрији. Мислио сам у први мах да ћи пошаљем једну групу тих израза на француском па да их упоредиш са српским и да ми их преведеш. Али ово би било велики труд (а и доста велики безобразлук од мене), и смислио сам да би се томе могло најлакше овако помоћи: кад би ти могао да ми набавиш пројективну геометрију, Кајетановићеве табаке, од принципа двојних знакова, двојних размера итд. па до краја, и то да ми узмеш под кирију за једно 10–15 дана, па да му илазим колико год изражи, или да ми је купиш. Мојима сам код куће писао да ти даду паре колико треба, па ако је будеш набавио, догај мојима код куће да ми је пошаљу, и то овако табаке да увезу са два конца унакрс да не издају; затим две праке од аршије унакрс, и на једној од њих адреса; чика Спанко црквењак нека ти однесе у пошту, где ће се измерити и илазити. Немој да се смејеш што овако циничним.

У осталом ако би ти било лакше да запишеш на аршију све ове изразе које не знам на српском, па да ти Кајетановић избележи називе српске, јави ми. Само да ти кажем ово што једнако имам на уму кад год ти пишеш о овоме послу, а то је: да врло добро знам колике су ово жртве које штењем од тебе сад у овоме времену, кад имаш највише посла у школи, као што сам и ја лане имао; али да све ово чиме те штењем важи само у томе случају ако можеш да удесиш да те не кошта много муке. Да имам више пријатеља и другова, па да их молим наизменице за ове ствари, најбоље би било; овако сав штењем пада на тебе једнога. А жао би ми било да бихалим писао, кад сам већ набавио књиге и накупио доста материјала за ово неколико дана. У осталом више те нећу штењити догод не израдим писао, кад ћу ти га послати да га предаш где треба.

Мојима код куће и иначе никоме не говори ништа.

О себи и својим пословима немам ти чега новога писати. Ако си био скоро код моје куће, ваљда су ти казали шта сам писао да треба радити да би ушао у школу. Као инјерн ући ћу на лето, што издржим исцртавање, а посећиваћу часове чим буде израђено све што треба у

²⁰ Делима из нацртне геометрије српска математичка књижевност је била веома сиромашна (2); тек је 1899. Димитрије Стојановић објавио течај нацртне геометрије (11). А књиге из пројективне геометрије јављају се тек средином овог века.

Београду и овде ради дозволе.²¹ Не знам да ми је деда прегузео шћоџог ђо ономе шћо сам му писао; не пишу ми ајсолућно нишћиа о шћоме.

На околину сам се већ сасвим привикао и кад већ не могу имаћи све оно шћо сам у Београду имао, задовољавам се и са овим. Друшћива немам, али ми за ову џодину и не треба, а кад прећем у школу имаћу зацело друџова каквих желим. Време проводим чћиајући, учећи, шврљајући и зијајући ђо Паризу. За ових месец и ђо дана досћиа сам џа искр-сћарио.

Пише ли ти шћо Паја Шайчанин? Мени најписа једно писмо шћиа ли је, ђа ти и шћуило.

А сад Пајо у здрављу осћиај ти шћамо учећи за исћићи, а ја овамо радећи овај писоао који сам прочео. Кад будем свршио извесћићу те, и пислаћи џа да џа прегаш. А доћле аи revoirе!

С проздравом шћвој Мика

5

Париз, 23/11. Дец. 89.²²

Драћи Пајо,

Толико сам заузет око ове сћвари коју радим, да ти не могу ни о чему друџоме писати. Ја сам те једанућ за сваџда молио да ме извиниш за све док не будем свршио са овим.

Сћвар најредује и скоро је свршена, шћако да ћу ти је пислаћи одавде око нашеџ Божића да је прегаш. Табаке сам примио и велико ти хвала; али ми нису нишћиа вајдили, јер о ђоларима нема у њима ни ђомена. Са друџе сћране оћетћ добро је шћо, шћо сам се сам сећио за све изразе шћо су ми требали, и само је осћиао један, за који те молим ако џа знаш да ми одмах јавиш, како не би збоџ шћоџа одлаџао прейисивање. Сћвар је у шћоме шћо не знам како Кайетановић назива срћски: figures polaires rćiproques у polaires rćiproques.²³ О овоме се можеш извесћићи из својих прибележака ако их имаш. Молим те, Пајо, ђогледај у при-

²¹ Министарство спољних послова Краљевине Србије требало је да опреми у Париз све гаранције о озбиљности Петровићевих студија и темелности његове младе личности.

²² Заосћавићина ДСМ

²³ Термин (figures) polaires rćiproques може се узети као реципрочне поларе или обвојнице.

белешке одмах чим добијеш ово писмо, па ми одмах напиши само 2–3 речи и пошаљи, како бих могао одмах преписивати на чисто.

Ако би ти било могуће да ми пошаљеш још и дефиницију хармонијских полова и полара, врло би добро учинио; али ово ми није толико важно као оно прво, и немој због њега оглађати.²⁴

Јави ми у исти мах да ли, кад ти будем слао ствар, да ти ујутрим преко школе или право кући, у коме ми случају пошаљи тачну адресу.

Поздрав и велико хвала од твога Мике

6

Париз, Први дан Божића 89.²⁵

Драги Пајо,

Послах ти данас шемај да га предаш у школи. Мислим да ће ситићи за времена. Чим га примиш, молим те исправи га лепо, да не буде савијен, па однеси у школу, заједно са овом ковертом на којој је моје и у којој је име „писца“.²⁶ Предај ти треба секретару или ако овога не можеш да нађеш, фамулузу, а кажи да ти га је послао један друг из унутрашњости.²⁷ Церемонија при предавању нема никаквих: просио унесеш код секретара и предаш му. Ја сам лане, не ситицавши да предам 31. Дец. предао га 1. Јан. рано у јутро фамулузу, који га је мејнуо на секретарево место, и казао овоме да је шемај јуче дошао.

Само те молим да не зна нико!

Пази само молим те да при предавању не заборавиш што год; предај ти треба шабаке, три картона са сликама и коверту.

Две ноћи како не спавам због тога полако преписивања, с којим сам заодно не знајући како да преведем оне изразе за које сам ти писао. Моји код куће знам да се ситицашно љуће што им толико дуго не пишем; али шта ћу им. Ноћас и сутра да се спавам, па ћу им писати.

Пардон за овако писање, али ојмени се да сам сањив и бунован, и да једва чекам да се извргнем у кревет.

²⁴ Рукопис Петровићевог темата није сачуван, те не познајемо шта је узео за дефиницију ових објеката (12).

²⁵ Заоставштина ДСМ

²⁶ За Светосавску награду Петровић је користио шифру „ $\int v^2 ds = \min$ “, што се може тумачити као: „Укупна енергија на путу да је најмања“.

²⁷ Фамулус = fatulus (латинска реч) има значење – школски послужитељ.

Ако би случајно одоцнио за седам дана може се угесити са фамулузом, ња да им каже да је дошао раније, али га није прегао. Ако треба за њо пара, узми од моје куће. Молим те јави ми да си прегао.

Велики њоздрав, хвала ти њвој Мика

7

Париз, 21/9. Јан. 90.²⁸

Драги Пајо,

Дозволи ми да те замолим још и за ову њријателску услугу, њосле свију оних шњо си ми их већ учинио. Да бих одмах знао шња је са њемом, кажи мојима да ми шелеграфишу исњога дана, ако шемаић буде награђен, а ако не, не говори нишња, већ ми јави њисмом да се њокријем ушима ња да ћушћим. У случају ако би ми имали добру весић јавиши, нека ми шелеграфишу на овај начин: Petrovitch, 13 rue Brézin, Paris, Друга 360.

Друга означаје да је друга награда, ако је прећа они нека означе: Tretcha, ако је прва, нека мѡну Прва, али само јасно и разговѡтно. 360 значи суму награде у динарима; ако буде други број нек мѡну њѡга. Молио бих те да им ти најшеш дејешу на ѡрчеиу аршије у овом облику као шњо сам ти најисао, ѡа да им даш да шелеграфишу. Само нека гледају да ми одмах исѡраше. Ако не добијем никакву дејешу до 15. до ѡдне, смѡраћу да сам одбијен, шњо ми у осњалом не би ни било чудо, јер се шакви шемаићи не раде за месец дана. Реч кошња – мислим 30 ѡ.г.

После неколико дана, ако будеш сѡиѡао, молио бих те да ми ѡишеш, како је било о Св. Сави, ко је и какву беседу у школи говорио, како су осњали шемаићи шњд., или ако ѡо не би могао, да ми ѡошаљеш једне наше новине, у којима би ѡо било. Ако буде шњо било од шемаића, ѡиши ми, како је дега био задовољан, да ли је био у школи као лане и да ли је очекивао да ће и ове године биши оно исњо шњо и лане.

И оиѡи те молим, оѡрашићај за све, ѡа и за овакво ѡисање и ѡрими ѡоздрав.

од ѡвог Мике²⁹

²⁸ Заосњавишиина ДСМ.

²⁹ За достављени темат О ѡолу и ѡолари кривих линија Петровић је добио другу награду. Прва награда није додељена. Образложење Петровићеве награде написао је Богдан Гавриловић (4): „Други између тих темата „ $\int v^2 ds = \min$ “, заслужује више пажње. Из прегледног и лепог распореда и излагања научних метода види се да је писац његов потпуно разумео оно што је израдио. Рад за себе није потпуно заокружен. Крупније и

8

*Legation de Serbie
en France*

*Paris, le 2. feb. 1890. g.*³⁰

Господину Михаилу Петровићу,

Господине,

Сходно Вашој молби од 28. јануара Посланство се обраћило овд. Министарству Иностраних Дела да Вам издејствује улазак као „interne“ у школу „École Normale Supérieure“. У томе је писму Посланство ипакђе известило Министарство Иностраних Дела да се ипакчињавање свима условима прописаним за унутарње ипакчмце и да сје изјавили да Ваши родитељи иписују да одговоре свима новчаним обавезама које су скојчане са ипактернајом ја и онима, ако би за сипранце у ипактернају ипакстојале.

Прилажем Вам овде коју писма, које сам ја овој сипвари добио од г. Силера. Из ове ћепе којује видети ипак каквим Вам је условима одобрен улазак у ипакменују школу.

Обраћајући Вам ипакжњу да је нужно да се ипаккажеће ипакпримеран у извршавању свију дужности, којима су ипакдоложни ипакчмци, међу којима је место за Вас ипактражено и дозвољено, као и да имаће на уму да сак само од Ваше сипреме за ипаксипији зависи ипакријем на ипаксипију и улазак у ипакпактернаји – радоваћу се ако Ваше одлично владање и усипешно учење у ипакшој школи буде оиправдало сипарање Ваших сипаријих за Ваше издржавање.

Примиће Господине, уверење моја ипакшоивоња

*Јеврем Грујић*³¹

ситније погрешке његове леже у томе: 1. што начело о хомогеним координатама није изведено у целини; 2. што се писац у некојим повечим партијама бавио искључиво историјским делом, а не теоријом њиховом и 3. што је местимично преводио познатија научна дела.

Али кад се узме у обзир да се он у свом раду ипаккретао и на пољу модерне геометрије, да се користио лепим методама новије алгебре и најпосле да је он у сваком погледу с мером и с вољом радио – то препоручујем да се тај рад награди другом наградом.

Београд

12. јануар 1890 г.

Др. Б. Гавриловић
проф. В. Школе“

³⁰ Заоставштина Михаила Петровића у Музеју града Београда; даље у тексту – *Заоставштина МП.*

³¹ Јеврем Грујић је био на дужности посланика Краљевине Србије у Паризу.

9

Господин Грујић, министар Србије

Париж, 13. фебруар 1890.³²

Господине Министре,

У одговору на Вашу изјаву од првог овог месеца, имам часи да Вас известим да Господин Министар Завода за васпитање одобрава М. Пејровићу да учествује на будућем конкурс пријема у Вишу нормалну школу (Научна секција).

Господин Фалијер биће дужан да добро информисе Ваше земљака о својој одлуци и да га позове да се уише у списак кандидата који ће остати при Париској академији до идућег првог марта. У случају да М. Пејровић буде примљен у Нормалну школу, мораће, пре него што се у њу уише, уилаити суму од дванаест стотина франака за плаћање панаiona током школске 1890–1891, и да осим тога, иилаити трошкове ојреме који износи 405 франака.

Примите Господине Министре изразе мог дубоког поштовања

Е. Силер

10

Париж, 24. II 1890.³³

Поштовани Господине,

Сагласно одобрењу које сам као странац примио од Господина Министра Јавног образовања, ја доле пописани Пејровић Михаило, рођен у Београду (Србија) 8. маја 1868, настањен у Паризу, улица Брезен бр. 13, објављујем своју намеру да учествујем ове године на пријемном конкурс у Вишој нормалној школи. После завршетка Школе, службоваћу у Србији.

Писмо за позив на конкурс треба послати на моје име, Париж 13, улица Брезен.

Михаило Пејровић

³² Заоставштина МП; превод писма је наш.

³³ Заоставштина МП; концепт писма директору ENS; превод писма је наш.

11

Београд, 2. Јун 1890.³⁴

Поштовани Господине,

*У складу са условима пријема на Вишу нормалну школу у Паризу, ја доле потписани Лазаревић Новица, свештеник из Београда, ствара-
тель з. Петровић Михаила, обавезујем се да испуним све материјалне
услове одређене за његов пријем у Школу и посебно да улаћим цену
пансиона и опрему, у случају да Михаило Петровић буде примљен у
Школу.*

*Свештеник из Београда
Лазаревић Новица*

12

Париз, 8. Окт. 1890.³⁵

Драги Пајо,

*Пре свега да ти честитам славу и да ти пожелим све оно што ти
искрени друг и пријатељ пожелети може, а што би било леоназам да
ти ређам. Ах, што не могу да долетим за један часак, ја да зацига-
нишемо коју онако по нашки.³⁶ Каг будеш пошао у догрум да почиши
вино, сакриј једну флашу у џеј, ја их искаји неколико (само да нико не
види) у здравље твога бившег циганбаше и оршака у аласлуку. Сеји се*

³⁴ Заоставштина МП; концепт писма професоровог деде директору ENS; превод писма је наш. После прибављених гаранција, препорука и одлука Петровић је полагао пријемни испит у ENS. Његов колега из ENS записао је: „Иако је био странац, Петровићу је било дозвољено да учествује на конкурс за упис ENS (Одељење за науку), а начин на који је положио пријемне испите био је тако бриљантан да је издејствовао да уђе у ENS под истим условима као француски студенти“ – Ш. Морен (93).

³⁵ Заоставштина ДСМ.

³⁶ Петровић је још од гимназијских дана свирао виолину; био је самоук и махом је изводио народну, а посебно циганску музику. Од „ћемана“ се није одвајао и у интернату ENS. Његов школски друг из ENS, познати француски природњак Шарл Морен записао је Јовану Карамати (1964) успомене на Michel-а. Поред осталог, наводи: „Био је то шармантан, мио друг, увек добро расположен, понекад ћутљив. Свирао је виолину као Циганин, понекад носталгично; виолина је била увек поред њега и узимао би је неприметно, увек спреман да је остави ако би помислио да омета рад својих другова. Волео је дуге шетње и водио нас је понекад кад се шета Паризом или његовом околином. Волео је риболов; носио је са собом фотографију једне рибе, мислим кечиге, чија дужина је превазилазила његову висину. Причао нам је анегдоте о подвизима рибара које не могу овде причати, јер они нису имали за жртве црвене рибице школског акваријума“ (13, 93). Доцније, Петровић ће имати и свој оркестар аматера „Суз“, састављен од наставника Универзитета у Београду (14).

како се он, зрешник, мучи и пречија овде без вина, и дај му њу уишеху, да му бар орџак ужива ње благодети, којих је он лишен.

Хиго сам да њи њишем о њуиовању, али је сѡвар већ засѡарела, јер је већ 10 дана како сам сѡиѡао овде. А можеш и вероваѡи да је ѡуѡешесѡивије било инѡтересанѡно кад се ѡуѡује ѡрећом класом чеѡири дана и ѡри ноћи, и кад се задржава на свима, ѡа и најмањим сѡаницама. Да ли ће ѡуѡи у ѡаквим ѡриликама биѡи ѡријаѡан или не, зависи увек од наочари кроз које гледаш. Неки би на моме месѡу ѡрокљѡао онај час, кад је и ѡомислио да иде ѡрећом класом на ѡако дугачак ѡуѡи, са онаквим друшѡвом и са онаквим неѡријаѡносѡима. А ја сам му философирао да је боље корисѡиѡи се са оно мало ѡријаѡносѡи које ѡи нуде ѡе ѡрилике, нећо се ѡуѡиѡи збоћ неѡријаѡносѡи. Баш ѡо иѡио се сѡаје на свима сѡаницама, иѡио је ваћон увек ѡун и иѡио на свакој сѡаници ѡо чѡиѡава руља улази у ваћон, баш ѡо иѡио је иначе ѡолико неѡријаѡно, даје ѡи маѡеријала за забаву, само ако не ѡосмаѡраш кроз црне наочари. Како да ѡи се не доѡагне философија оноћа гзуѡиоћ Швабе, иѡио је седео насѡрам мене, и ѡоред ѡуѡеѡа кобасица и флаше ѡива развио своје синчићу, иѡио је седео ѡоред њећа, ѡридику како се не ѡреба на овоме свеѡу ни за иѡиѡа ѡуѡиѡи, јер ѡуѡињом казниш самоћ себе збоћ ѡоћрешака друћих или збоћ ѡоћрешака судбине; „гледај да из свачећ извучеш сву корисѡи која се може извући; ако ѡе ко гаћа г...ѡом, сине мој, сагни се, скуѡи га, и вади из њећа ниѡадор“ (ваљда знаш да у Немачкој из ѡоћ маѡеријала ваде амонијак и ниѡадор). И данас се смејем кад се сеѡим овоћ каракѡтерисѡичноћ облика, у коме је гзуѡиѡи Шваба исказао своје начело. Па каква ѡи се ѡознансѡва ѡу не најраве! Досѡа је да седнеш саѡ-два уз своћа саѡуѡиѡика, ѡа да му знаш цело живоѡисаније од бабиња до данас. Не би се ни ѡред миѡроѡолиѡом Михаилом исѡоведио ѡако као ѡред ѡобом. Знаш ме добро како сам ѡи ѡоѡежак на ѡрављењу ѡознансѡва; али на оволиком ѡуѡу, са оваквим друшѡвом, ѡо ѡи се само намеће. Седимо један сѡрам грућоћа једно ѡо саѡа, гледамо кроз ѡрозор од ваћона и зевамо; он ѡриѡали ѡићарейѡу и замоли ме за машину; ѡо је досѡа да му се да ѡрилике да ми каже куда ѡуѡује и каквим ѡослом и да ме, извињавајући своју слободу, уѡиѡа куда и ја ѡуѡујем. Па ако нећемо дућо ѡуѡоваѡи заједно, ѡознансѡво се на ѡоме задржи, и расѡанемо се са „habe die Ehre“;³⁷ али ако ћемо ѡуѡоваѡи дан-два заједно, за ѡола саѡа смо ѡакви ѡријаѡељи, као да се ѡознајемо од ѡре десетѡ година. Онда ѡрво насѡаје ѡјаѡићење где ћемо мењаѡи влаке, како ћемо месѡо изабраѡи, како би било да заједно куѡимо иѡио за јело да не би ѡрошили у ресѡорацији иѡд. За-

³⁷ „Част ми је“.

їим насїаје исїоведање: ко је он и шїа је, чиме се бави, како игу їо-
слови, їроба да наведе разгвор на їолийїку, и їрича ми о Милану и
Натїалији, а мораш да се крсїиши и чудиши како їи свако зна о њима
їри дана да їрича.³⁸ Наїзад кад се їриближи месїо расїанка измења-
їе адресе (разуме се, можеш му даїи адресу какву хоћеш), и расїанеїе
се као добри и сїари їријатїељи. Па їек шїо си се расїао са їим їри-
јатїељем, їрилази їи други, и са њиме їонављаш сав онај ред као и са
їрвим, да га їосле исїо онако заборавиши као и онога їрвог.

Али се нађе и їаквих їознансїава, која осїају їрајна, и од којих
їи осїају їријатїне усїомене. Пошао сам из Беча у исїом вагону са
једним сликарком из Париза. Целу ноћ и цео дан їуїовали смо све заје-
дно, а не їрогворивши ни речи. У Инсбруку изађемо оба из вагона да
їроменимо влак, и їада се нађемо оїеї у исїом вагону. То му некако
їадне уочи, їе ми їриђе и учїиво заїиїа куда їуїујем, и знам ли
француски. Кад му одгворим да їуїујем за Париз и да знам францу-
ски, їолико се обрадовао, да мал шїо ме није загрлио. Одмах да конду-
кїеру две форинїе, їе нам да засебан куїе, где се смесїисмо и на-
сїавимо разгвор до їола ноћи. За їо време изнео ми је на їаїеї све
шїо је знао о себи, сликарсїву, Паризу, школама їариским иїг. И не
осеїисмо када їрође ноћ.

Суїра дан їрејуримо Шваїцарску, и вече нас заїече у Белфору,
варошици Француској близу границе. Ту смо їребали чекаїи неких
5 сатїи на други влак. Но случајно мој їознаник имао је їу їознаїог
шефа сїанице и још неке чиновнике. Поручи шефу да дође (јер није био
їу); не їоїраје ни їо сатїа, а ево їи њега са још неким чиновницима.
Одмах се уїознамо, и шеф нам каже да је їоручио вечеру, но доїле да
нас сїроведе їо вароши. Луїасмо нека два сатїа їо Белфору, видели све
шїо је имало да се види, а заїим одосмо на вечеру. После ове удари се
у їијанку, їевање, їричање, и све шїо иде уз їо. Били смо сви весели,
а највише чини ми се ја, који сам за све ово имао да благодарим їукоме
случају, шїо сам їуїовао у Париз їрећом класом и шїо сам наишао
на оваквог їознаника. Не знаш, Пајо, колики уїисак чини на некога из
какве удаљене варошице француске їо, кад чује да їуїујеш у Париз.
Париз је за њих нека обеїована земља, а замишљају га као нешїо из
хиљаду и једне ноћи. Овоме не їреба се чудиїи, јер у овако удаљеним
варошицама честїо нема ни њих двоје који су за свога живоїа били у
Паризу, једно због їрошка, а друго и због чудноватїих їојмова које
имају їровинцијалци о Паризу. Већа је їрвала између Белфора и
Париза, но код нас између каквог Омољског села и Београда.

³⁸ Реч је о Обреновићима, краљу Милану и краљици Наталији.

Најзад, кад дође време да полазимо хитедосмо да илаишимо, но газда одговори да је све илаћено па чак и сивари нам понесоше наши љубазни домаћини до ситанице, иситраишше нас до вагона, наредише кондуктеру да нам да засебан кује, и најзад се кренусмо. Суитра дан био сам у Паризу.³⁹

Из овога сам извео ишо наравоученије, да ако желиш да иши овако гуљачак иуи буде, иоред јефтиноће, још и ишио иријайнији и веселији, ишеба ићи ипрећом класом, и не биши дрвен ирема свакоме са којим ише нанесе ирилика да се ишознаш.

У школу улазим 20. Октобра ио нашем. Кад уђем и одомаћим се иошитоно, иисаћу иши ойширно о живоишу и рагу у овој оригиналној школи. Иначе о овоме, како се сад живи, немам иши ишиа иисаиши.

Јеси ли свршио иситише? Мислиш ли у службу или у војску? Гледај да у ферију будеш слободан, а даће ваља Боџ бољу рибљу годину но ову ирошлу.

Молим ише, ииши ми ишио скорије, али ише не обавезујем да ми наишеш оволико, колико ја ишеби. Ово сам чинио за ишо, ишио сад, па до иочейка школе, имам и сувише слободног времена. Али ако је и са шобом ишакав случај, онда бих најволео кад би морао да узмеш амалина да иши ионесе иисмо на иошито.

Моја адреса још ио ситаром: Michel Petrovitch, 13 rue Brézin, chez Mr. Mirman – Paris.

Молио би ише, Пајо, да ми ако иши је моџуће, увек у иисму назначиши како су баба⁴⁰ и Миша⁴¹, јер се од мојих не моџу нагаиши искреноиши у ишоме.

А сад, граџи Пајо, сеиши се иивоџ удаљеног оршака, искаиши коју чашицу у његово здравље и ирими његов иоздрав,

ишој Мика

³⁹ Нисмо успели открити име овог француског сликара.

⁴⁰ Наш математичар мисли на бабу по мајци Марију Нешић-Лазаревић. Рођена је 1830. у Београду; била је сестра Симе Нешића Терцумана (рођен 1831), прве жртве догађаја на Чукур-чесми у Београду (1862). Марија је умрла 1895.

⁴¹ Миша = Милош је млађи брат Михаила Петровића. Рођен је 1872; био је пред матуром када је умро од сушице (туберкулозе).

Господину Министру просвете и црквених послова⁴³

Узимам слободу обратити се Господину Министру са молбом за државну стипендију, која би ми омогућила довршење науке у Паризу. Част ми је навести прво разлоге који би могли ући у прилог оцени, да ли стипендију заслужујем или не, а затим разлоге које ме принуђавају да подносим ову молбу.

1) Свршио сам 1885-те године гимназију београдску са одличним успехом, а 1889. з. Велику школу, као што показују приложене сведоштво: гимназијска и великошколска. Као ученик и свршени ученик Велике школе израдио сам два философска шемаја, који су надрађени.

2) После једне године бављења у Паризу, издржао сам Concours d'admission à l'École Normale Supérieure, и ушао у школу као Eleve interne у Section des Sciences. А како држим да је то успех на који ће з. Министар обратити пажњу, сматрам за дужност изложити шта је претходило уласку у École Normale.

Према акту Српског министарства Сјољних послова, Г. посла-ник Србије у Паризу тражио је од Француског министарства дозволу и овлашћење да могу са осталим кандидатима, Француским поданицима, конкурсирати за интернају у École Normale. На представку директора студија у Section des Sciences исте школе,⁴⁴ пред киме сам имао издржати прегходни испит из кога би се могла оценили могућност успеха на конкурс, министар просвете у Паризу одговорио је з. посланику Србије актом, чији потврђени препис прилажем, и из кога се види да ми је одобрено конкурсирати, и да се упућујем уписати се у стипендијску конкуренцију при Париској Академији.

Према приложеном позиву вице-ректора Париске Академије, којим ме извештава да сам уврштен у кандидате и позива на конкурс, издржао сам пред комисијом на Сорбони писмене испите од 16–21. Јуна т. з. а усмене од 21–29. Јула т. з. према програму за „admission à l'École Normale Supérieure, Section des Sciences“.

Најзад, према решењу испитне комисије, одобреном 5. Августа т. з. од министра просвете у Паризу, изабран сам за интерног штићомца (Eleve interne), са условом да као стипендијаш годишње 1200 дина-

⁴² АС, МПс, Ф. XXI/1894.

⁴³ Министар је био Андра Николић, који је у гимназији Петровићу (од 1881) предавао српски језик и историју српске књижевности.

⁴⁴ Директор Научног одељења ENS био је математичар Жил Танери, професор Сорбоне и члан Института. Петровић је своју докторску дисертацију (Париз, 1894) посветио овом значајном научнику (5).

ра за издржавање у школи, које се изражи и од њоданика француских ако не мисле служити у Француској њо свршејку школе. О овоме уласку у школу као *Eleve interne* њодносим уверење њоддиректора школе и директора у *Section des Sciences*.

У *Ecole Normale* ушао сам 2. Новембра ш.г. Овлашћен сам да у њој ѡведем три године, и обавезан да према програму школе ѡложим за две године два лисанса:

- 1) *Licence ès sciences mathématiques*;
- 2) *Licence ès sciences physiques*;

пређа година одређена је за спрему аурежације или доктората. Сви се испити ѡлажу на Сорбони, а *Ecole Normale* одређена је: 1) да да спрему за ова два лисанса и докторат, односно аурежацију; 2) да своје испитомце упути у свестраној примени оних предмета које се израже на универзитетским испитима, и тиме им омогући самосталан рад ѡ изласку из школе; поред овога она има за задатак и ѡ, да дојуди образовање многим предметима које се не израже на ѡменујим испитима.

Слободан сам још један пут свратио ѡажњу Г. Министру на значај успеха на једноме конкурс у коме учествује ѡ неколико стотина кандидата, а примају се само осамнајест. Најзад, могао би навести и ѡ, да сам до сада први странац који је изабран за *Eleve interne*. Странцима, који су се до сада представљали за улазак у *Ecole Normale*, дозвољаван је само екстернат, тј. ѡсећивање предавања без права на стиновање у школи, рад у лабораторијама, кабинетима, библиотеци итд. без права на сва она изобилна средства за рад која школа даје интeрним испитомцима, и која карактеришу *Ecole Normale*.

Молим Г. Министра да изволи водити рачуна и о овоме: док се државним испитомцима изражи обавеза да за три године ѡложе један од лисанса: математички или физички, ја сам самим уласком у школу обавезан да за две године свршим ова оба лисанса. А спрема која је требала за улазак у *Ecole Normale*, прилике за рад које су ми дате, и воља за рад, ѡјачана успехом на конкурс, дају ми наде да ћу у ѡме успети.

Поред докумената које ѡдносим у прилогу Г. Министар би се могао о свему наведеном и њосредно уверити преко Г. ѡсланика Србије у Паризу и директора школе, који би на званично изражење одговорили и на друге ѡјединости.

Разлог који ме принуђава да ѡдносим молбу за државну стипендију, овај је. Оставши ѡсле ране смрти свога оца, Никодима Петровића, бив. свештеника и професора богословије београдске, у шестој години,⁴⁵ без икаквог имања, ѡао сам са целом породицом на терет сво-

⁴⁵ Михайлов отац Никодим рођен је у Јунковцу крај Тополе 1843. Учио је Богословију у Београду и студирао на Кијевској семинарији, где је и докторирао. Припадао

мена – четвртак после подне и недеља – једини дани када је дозвољен излазак, морам хитно не хитно да уопште не излазак, а за остало време нема кад да се мисли ни о чему другом до о „кривођузом глагољу“, како каже деда,⁴⁹ као што се у војсци не мисли ничему другом осим о цокулама, кайлар – Милисављевићим наредбама и „забушавању“. Јуџос у 6 сати зађе ти надзорник од себе до себе будећи, на начин врло сличан ономе „уштај бе ђак“; мораш да си му тогов до 6 1/2 с. и да сиђеш у себе за рад где те већ чека посао; а по несрећи не може да се „забушује“ јер из дана у дан су колоквијуми. Па кад ти још придодам да му се све ради штачно у одређено време, да нема пошустања ни у најмањим ситницама, и да се казни и за најмање одступање (казна је забрана излазака за извесно време), онда видиш шта се дочекало по старости, и колико има право деда кад му ово изгледа налик на „јункерску школу“ у Кијеву.⁵⁰ Он у осталом и назива *École Normale Supérieure* „државна нормална семинарија“ (због интернација).

Да ли си изашао из војске и уцивилио се? Пре неки дан тише ми деда „поздрављају те сви укућани и Пајо „солдај“, из чега видим да си у то доба још био у касарни. Да ли мислиш штајати одмак у службу, и нарочито (ово те молим да ми нагласиш кад ми тишеш) да ли ћеш бити слободан на лето, али штако слободан да се можемо без икаквих сметњи и брига одати на наши драги занати.⁵¹ Кад би знао да ћеш бити слободан молио би те (поред свих шерења којима сам те до сад шоварио) још за једну љубав: послао би ти око Ускрса паре за два струка по двестиа удица, са молбом да их наручиш, јер на лето – кад аласи раде – скупи су и рђави. Казао би ти и где и како би требало да их наручиш. Разуме се све то у случају ако си слободан, и ако ти је овако исто мио занати као мени. Иначе – одби ми на дару, и изрди ме што сам толика будала.

Од новости да ти наведем – фототографију у бојама, пронађену пре неколико дана; пронашао је Липман проф. физике.⁵² Није потребна никаква измена ни у апаратима ни у припаратима досадашњим, већ само извесна мала измена у распореду осетљивој слоја и у фототографској

⁴⁹ У жаргону, замена за математичке текстове, симболе, знаке и цртеже. Прота Новица био је веома оштроуман духовник, али и веселак који је и те како водио тешку борбу да одшколује своје унуке.

⁵⁰ Мисли се на Кијевску духовну семинарију на којој је студирао протин зет, отац нашег математичара, као и сам прота Новица.

⁵¹ Петровић је рибарење на рекама и доњине, морима и океанима, у правом значењу те речи сматрао занатом, и то тешким (30).

⁵² У области физике професор Липман је Петровићу значио све; слушао је његова предавања, истицао се у експерименталном раду, полагао испите одликом, а 1893. је и дипломирао физичке науке код овог знаменитог француског физичара.

йлочи. Ако би тје инйтересовало, могао би ти йослайти йачан ойис, јер сам са йрофесорима школским йрисусйвовао ойийиима „Lippmann-овим“ и йознайе су ми све йојединосйи.⁵³ Мейод је савршено уйойребљив за нейокрейнне йредмејте, али још није довољно усавршен за йорйрејте.⁵⁴

Пиши ми и йо: јеси ли имао исйийа у војсци, или – два и йо месеца? Да ли је йоложио исйий офйицйрски Паја Маринковић, и шйа је са његовом кандидатуром за йроф. Вел. Школе?⁵⁵

Пиши ми чим будеш сйијао. Адреса: 45 rue d'Ulm. Сйеже ти руку и йоздравља

йвој Мика

Очекујем берићейну годину за аласлук збој добре зиме и рђавосйи йрошлој лейа.

15

Париз, 19/31. Марйа 1891.⁵⁶

Дражи Пајо,

Писали су ми моји од куће још йре йвој йисма да си сйуйоу у службу и йосйао „восйийач јуносйи“, оно шйо ми је нарочийо било йријајно кад су ми йо јавили, йо је да си добио Градишйе, где се надам да ћеш йријајно йровесйи време, за које будеш йу, једно збој Дунава, а друго збој колеџијума, који је йрема ономе шйо ми је йричао Обрадовић (Градишйанац) йакав, да ти боље друшйво не могу йожелйи. Но можеш мислийи да је мени, као занацији, нарочийо мило шйо си баш на Дунаву. Желим ти да увек добијеш месйа или на Сави или на Дунаву, йа макар било и на њиховом сасйаву.

⁵³ Неоспорно, Петровић је био први помоћник-асистент професору Липману у проналаску фотографије у боји. Ово се доказује и Липмановим одласком у Лондон (мај 1894) ради демонстрације проналаска, када је повео и нашег математичара као сарадника.

⁵⁴ Велика је штета што хроничари фотографије код Срба не наводе ту веома важну чињеницу да је Михаило Петр љвић учествовао у проналаску фотографије у боји. А, било је прилика (18).

⁵⁵ Нешто старији друг Павле = Паја Маринковић био је близак породици Петровић. Друговали су и често се састајали. Све Маринковићеве успехе у унапређењу позоришта Петровићи су са поносом пратили. Дивили су се и његовим министарским одлукама, а нарочито у тренуцима када је оснивао Етнографски музеј и Учитељску школу у Београду.

⁵⁶ Заосйавийина ДСМ.

Само гледај да се користиш приликом и да се усавршиш у занату, па да се на лепо не враћамо без јуне барке. Боже благи, шта би ја радио да сам на твојој месини, онако луд и сирасан за аласлук, као што сам! Сиђуран сам да би више био у чуњу⁵⁷ но за катедром! Но прибојавам се по мало да ти не досаде до лепо твоје забаве Дунавске, те да не будем лишен твоје друштва.

Како ти иде од руке Српски језик и граматика? Како ли иде поправљање задатака? Ако будеш написао какву „Српску граматiku“ немој заборавити да ми пошаљеш једну свеску. Одиста, верујем да ти није лако; почињеш у половини године, предмет ниси никад радио и мораш и сам да га учиш, а поред тога има да радиш са четвори разреда. Треба бити јунак, па да се може одржати.⁵⁸

Између забава које можеш имати у таквом месини као Градинице, мислим да неће оскудевати ни лумновање. Том приликом дешаваће се још да ће ти свирати један за мене интересантан свирач: Насиас Пајкић, зет моје мајстора Арсе Илића Циганина.⁵⁹ Насиас мене не познаје, али ја о њему знам врло много ствари, ма да га никад нисам видео. Молим те ако те буде кад нанела прилика да ти он свира, оиши ми га, јер ме јако интересује. Ех, да те не мрзи да се заносиш, па да ти он да неколико лекција о држању баса, како би могли да свирамо на лепо сасвим као Мине.

Шта ћу о себи да ти кажем? Замисли ајсеника који вири кроз решетке од прозора, који сања о ономе чега је овде лишен и који са несирљеном броји дане кад ће бити слободан. Ево, такав сам ти. Исирљено почињу кроз три месеца, а свршавају се око половине нашега Јула. То је зид кроз који треба пробити пре но што изађем из ајсе.

Пишеш ми да одем код кога књижара и да потражим каталог књига за твоју школу гимназију. Учинио бих по са задовољством, само молим те да ми кажеш тачније какве би књиге од прилике желео, за коју стругу, јер овде нема ни једна књижара за све струге, већ свака има свој дејалан програм и стругу. Молим те јави ми по тачније, јер овако би морао ићи у двајест књижара.

Пиши ми, који су ти другови у колеџијуму, можда бих познавао кога. Пишу ми јуче нешто од куће што ће те насмејати. Изађе једнога дана глас у Београду да су зликовци напали поја Теофила из Моштанце (Мошвила, онога знаш „шрбушчићу“...). Они моји жале га и чуде

⁵⁷ Чун = мали, плитак чамац.

⁵⁸ Паја је завршио природно-математичке студије, а „присилно“ је предавао српски језик.

⁵⁹ Петровић је у 3. години студија код мајстора аласа Арсе Илића-Циганина полагао испит за рибарског калфу (14).

се од куд ти, можеш да разумеш. Па ти се онда два старица нацврцају, тијући у њокој гуше твоја Мошовила, који се раширио као бачва и зацрвенео као Поречки врџ. Е, видиш да неће ѓром у којриве!

Драги Пајо, не знам кад је наш Ускрс, али држим да је скоро, твоио је данас њихов Швабећи. Чесћишам ти и стиујање у службу и празнике који иду, и желим ти са гледишћа занайског да добијеш увек месца поред воде, а са другог гледишћа, да добијеш за предавање твој предмети: природне науке, и да те идући Ускрс зашече као професора.

Пиши ми о животиу у Градишћу.

Сћеже ти руку твој Мика

16

Université de France, École Normale Supérieure

Paris, le 2 mai 1891.⁶⁰

M. Michel Petrovitch,

Од почетка идуће недеље предње дворишће биће отворено од 5–5 ³/₄ ч. (уторак, среда, четвртак и субота) и од 6–6 ³/₄ њећком. Звоно ће звонићи за улазак у учионицу у 5 ³/₄ или 6 ³/₄ ч.

R. Dupon⁶¹

17

Paris, ... 1891.⁶²

Драги Пајо,

Чесћишам ти од свег срца усрех на истиу,⁶³ чесћишам ти нарочито стиога што добро знам колико си увек био непрактичан за такве ствари, које и ако чине задовољство кад се на такав начин прекуже, ипак не би требало да имају везе са амбицијама више врсте. Чесћишам

⁶⁰ Заоставишћина МП.

⁶¹ Студенти интерната ENS редовно су у писаном облику добијали оваква обавештења о реду и распореду предавања.

⁶² Заоставишћина МП; концепт писма.

⁶³ Реч је о завршним испитима на Природно-математичком одсеку Филозофског факултета у Београду.

и мање због последица и користи које ћеш имати од тога успеха и због ефекта који је он морао произвести код нас. Да ли ћу ти моћи честитати и са оне стране која је за цело теби и мени најмилија и која нема ничега заједничког са практичном страном? Да ли ће се сад кад си ослобођен једног таквог тежешта и бриге, почети будити стари планови, ма колико прекројени и измењени, но за које сам сигуран да би сад кад..., нашао у њима право задовољство.

18

Paris, 1. Април 1892.⁶⁴

Поштовани деда,

Пре свега да вам честитам празнике са жељом да их дочекујете са бабом још много година у досадашњем здрављу, и да загајете себи мало мање бриге за унука, који вам, у колико се сећам, није никад давао повода за то.

А сад на ствар. Дознао сам, деда, да је једном овд. њомцу истакао као прошлог месеца рок стијендије, и држим да би то била згодна прилика да замолиш Андру за повишење стијендије, и да одржи реч коју је дао.⁶⁵ За то би вас молио, да кад добијете времена (док још иста стијендија није одређена на другу какву циљ), одете Министру (али не начелнику или другоме коме), и да га поштејете на обећање. Рецијте му да се без 200–250 дин. не може издржати у Паризу, што у осталом и сам зна; ако буде потребна писмена молба кажијте му да сам је предао још око нове године.

Јуџрос сам био код г. Грујића и чуо да је одиста пензионисан, као што се већ одавно говори.⁶⁶

Примио сам стијендију за Април, али ћу је оставити недирну, како би са идућим двема стијендијама могао платити економату школе за идуће тромесечје, а да ми не морате ви слати паре за то. Оно што ми је прећекло од ваших пара, употребио сам за хаљине, ципеле, шешир и остале грангулије. За Ускрс и месец Април немојте ми – као што сам вам казао и пре – ништа слати, али вас молим да ми доцније за месец мај, пошаљете мало трошка, да не би крњио стијендију.

⁶⁴ Заоставиштина МП; концепт писма деди по мајци проти Новици Лазаревићу, старешини Саборне цркве.

⁶⁵ Андра Николић био је на дужности министра просвете.

⁶⁶ Јеврем Грујић, посланик Краљевине Србије у Паризу.

Од прекјуче имамо расцуси, који ће трајати две недеље. Идуће недеље ићи ћемо са професорима на море, где ћемо остати 3–4 дана. Можда ћемо прећи и на Енглеску обалу.

Прекјуче се десио овде један догађај, који је можда јединствен до сада, и који је начинио велику ларму; један француски официр, пошторучник, зилоиниран је прекјуче изјутра у сред Париза, и замислиће зашто? Било му је требало пара, и да би их набавио з. официр не нађе ништа боље, већ убије две бабе и ољачка их. Пошто је био ухаћен, покушавало се да га најраве лудим, те да сасу часи војске; али то није успело. Суд га осуди на смрт, и прекјуче у 5 сати изјутра одсекли су му главу јавно на сред Париза. И замислиће да је то официр који је свршио овогодишњу највишу војну академију. Можете веровати колико је то ларму најравило у целој земљи.

Зашто ми нико ништа не пише од куће од толико времена, кад сви имају више времена но ја? Па ми се још жалиће како сам ја лењ на писању.

Поздрав баби, мајки, Нови и Мари од нашег

Мике

19

Париз, 23. Маја 1892.⁶⁷

Поштовани геда,

На ваш захтев извештавам вас. 1) Да сам примио прег Ускрс од з. Фирмилијана писмо са два најолеона. 2) Да сам примио Ваша два последња писма. 3) Молим вас да ми од сад нико ништа не пише о кући, ни добро ни зло, јер нећу ништа да знам, ништа ме се пише. А најбоље би учинили да ми нико ништа не пише. 4) Још је рано да се бринете о моме доласку или недоласку кући, јер испише не довршујем пре два и по месеца. Поштедите ме доле, а после ћемо лако удесити. Само још имајте у виду да ме овакви одговори као што сте ми писали у последњем писму, могу лако најерати на по нешто што вам неће бити по вољи. А мени се чини да сам до сад умео извршити све што сам написао.

Љуби вам руку ваш унук

⁶⁷ Заоставштина МП; концепт писма.

20

Париз, 26. Маја 1892.⁶⁸*Поштовани деда,*

Пишем вам ово само за то, што би ми било жао ако вас је наљутило моје прекјучерашње писмо, писано у иренујку љутиње, ма да сам се уздржавао колико сам год могао. Ви добро знате да сам осетљив и за најмању зорчину кад сам на раду и у послу, па не би требало да ми замерате иако би који њих нашли да сам претирао, а није право да највишим прече послове љутиће се и лутајући главу оним што ви називате „лудовање“.

Верујте да вам се не би извињавао, да ми није искрено стало до тога да вас не вређам и кад вас не би оволико волео и поштовао.

Као што сам вам писао, рано је да мислите о моме доласку кући, јер до свршетка испитива има још нешто више од 2 месеца, а писаћу вам кад буде време да о томе мислим. Ако хоћете да вам кажем само суму, ево вам: од Париза до Београда, рачунајући и узредне трошкове, и пуштајући где год се може прећом класом, њих кошта 150 динара; њу сам урачунао и њих од Беча до Београда који сјаје 15 форинти, и који се може илазити у Аустриј. банкама. Дакле, потпуна сума износи: 110–120 динара и 15 форинти, и ако ме осудите да дођем лејос кући, то је сума коју би ми требало послати, ни више ни мање.

Ваш Мика

Мислим да сам вам јавио да сам примио Фирмилијаново писмо, као и писмо са 50 динара пре две недеље.

21

Париз, 24. Јуна 1892.⁶⁹*Поштовани деда,*

Нисам вас известио у своје време о томе да сам примио ваше писмо и паре које сте ми послали, али немојте ме кривити за то. Ово вам пишем само за то да се не би бринули, а иначе не би вам имао о чему писати.

⁶⁸ Заоставштина МП; концепт писма.

⁶⁹ Исто.

Са мојим „кривогузим глаголима“ бићу гошов кроз месец дана, а дойле имаће времена да размислиће о моме доласку или недоласку кући.⁷⁰ Покоравам се и учинићу како год за добро нађеће, само вас молим да ми не наводиће као разлоџ шо, како су се бајаџи зажелели сви код куће, као имамо да се поразговарамо о кућевним пословима ишд. јер не би више био шолико наиван да у шо верујем.⁷¹ Кажите ми крајко и јасно: хоћу да дођеш кући, или хоћу да ми не долазиш кући, ја ћу вас послушати као свако јаиче и без гунђања.

Здрав сам као и до сад, ни боље ни горе. Поздрав баби у винограду.⁷²

Љуби вам руку ваш Мика

22

Париз, 8. Јула 1892.⁷³

Поштовани гедга,

Ако је суђено да и ове године дођем кући, онда је време да ми ишаљете пушени прошак, јер довршујем са мојим грангулијама и школа се за који дан зајвара. Молим вас да не закасниће мноџо са пошљањем, јер би био у нейрилици ако би се школа зајворила пре но што добијем ваше писмо.

Не могу вам казати ни приближно дан кад ћу ситићи кући, јер још не знам ијачно кад ћу бити гошов, можда кроз 7–8 дана, а можда и кроз две недеље.

Разуме се да ово важи само у шом случају ако је ваша воља да дођем кући; иначе, ако оставиће мени на вољу, немојте мислити на прошак. У шом случају молим да ме известите.

Љуби вам руку ваш Мика

⁷⁰ Петровић је спремао завршни испит на математици за добијање научног степена Licence ès Sciences mathématiques.

⁷¹ Иза преписке о доласку кући за време школског распуста налазе се студије другог Лазаревићевог унука, Михаиловог брата, Радивоја, који је студирао на Вишој семинарији у Новгороду теолошке науке.

⁷² Виноград на Дедињу, Лацковићево сокаче бр. 4, величине 2,5 хектара, с лепом кућом у моравском стилу (саграђена у првој половини 19. века), прота Новица купио је 1885. свом унуку Михаилу за одлично положену матуру. Ово је Петровићево имање после 2. светског рата национализовано и на њему су пре неколико година сазидане две велелепне виле у власништву нових људи, а стара дивна Петровићева кућа, споменик културе, срушена је.

⁷³ Заоставишина МП; концепт писма.

23

Париз, 20. Дец. 1892.⁷⁴

Господине,

Да бих имао комилејну колекцију *Revue générale des Sciences*, него-
сћају ми бројеви од 9–24 (9 и 24 закључно) прве године 1890.

Молим вас господине, да ми пошаљете са будућим бројем Ревује,
који ћете ми послати на *Ecole Normale supérieure*; ја ћу све ислашћи
када ми будете сћавили до знања цену часописа.

Примиће Господине уверења мој пошћуног пошћовања

Michel Petrovitch
сћуденћ III године⁷⁵

24

Париз, 1. Феб. 1893.⁷⁶

Пошћовани гедга,

Примио сам јуче ваше писмо и видео како сће са здрављем. Бри-
нем се само за бабу, а мајка са њеном „инфлуенцијом“ (или као шћо ви
кажете филоксером) само нека почешће иде у виногџрад, ља нека се не
боји.⁷⁷

Ја сам здрав и немам бог зна шћа да вам пишем. Другове сам
почасћио оном ракијом шћо сам је од куће донео, али где ћете ви изаћи
на крај са онима који никад нису ни видели праве ракије, већ знају само
за шћирићус и које какве смесе, и који немају ни појма о поме како се
прави прava и природна ракија. Један или двојица, који нису из вароши,
и који нису научени на фабричке ракије и који се разумеју, налазе је
изврсну, а они остћали налазе или ојор укус, или не знам некакав нейри-
јашћан праг шћо га ракија остћавља на језику ишћд. Ја сам их послао до
ђавола, а оно сћакло мейнуу у мој орман, ља кад изврнем по једну

⁷⁴ Заостћавшћина МП; концепт писма на српском језику.

⁷⁵ Не само овај часопис већ и друге колекције, као и важнија математичка дела,
Петровић је желео лично да поседује. Из Париза донео је (1894) читаво благо у литера-
тури. Постепено, по његовој жељи, она се сва слила у библиотеку Математичког семи-
нара Филозофског факултета. Нажалост, изгорела је 17. октобра 1944. од зверске руке
немачке војске која је тог дана при повлачењу запалила нову зграду Филозофског
факултета, данас Филолошког факултета (4).

⁷⁶ Заостћавшћина МП; концепт писма.

⁷⁷ Као нежења Михаило је био веома нежан према својој мајци Милицы, а што ће
се највише испољити у њеној старости и болести (4). Милица је умрла 1918. године.

чашицу; њо мислим да је њамејније но да их нуџкам а они да ми налазе ману.

Да ли сѣе ѡреместили оно буренце из ѡдгрума у собу? Да ли је мајка осѣавила оно моје зудало од баса?

Кад ми Мара буде ѡисала, ѡошаљѣије ми агресу геда Јоце Бабића, макар само име оне улице зде он седи (да ли беше Краљ-Миланова, како он?).

Молим вас ѡкорно геда, кажѣије ми у Марином ѡисму шѣа мислије чинѣи са Радивојем; да ли му мислије слаѣи ѡо какву ѡмоћ месечно до можа ѡврайѣка, или му ѡослаѣи ѡрошак да се врайѣи у Србију. Молим вас решије се или за једно или за друкѣо, да бар с ѣим не луѣам злаву. Кад би био сиѣуран да неће биѣи у кући неѣрилика, зѣоѣво најбоље би било врайѣиѣи зѣа кући; али овако док сам овде не смем да вас за ѣо молим.⁷⁸

Бабу молим да се ѡричува колико зѣо може до леѣа, а на леѣо сам сиѣуран да ће се окренуѣи набоље.

Поздравѣије мајкицу кад буде дошла; ѣако исѣо Павла и Пају. Паја ми је ѡисао да неће ићи на сѣрану чак до 1-вог Јула.

Поздрав свима у кући од вашег Мике

Кад дође Павле, кажѣије му да ћу зѣа овѣх дана известѣиѣи о оној књизи коју ми је ѡоручио и да ћу му ѡисаѣи.⁷⁹

25

Г. Пеѣру Павловићу, ѡрофесору
Београд, Урошева улица 6

Париз, 26. Окѣ. 1893.⁸⁰

Пошѣовани з. Перо,⁸¹

Знам да сѣе ми јесенас ѡри доласку дали новац за малу Лаѣаронову минералоѣију, коју Вам ни до данас нисам ѡослао. Не би било никакво

⁷⁸ Млађи брат Радивоје имао је огромне тешкоће на студијама теологије у Русији и често је изазивао патње у кући Петровићевих.

⁷⁹ Услуга се односи на Павла Поповића, Петровићевог школског друга.

⁸⁰ Заосѣавиѣиѣина МП; концепт писма.

⁸¹ Писмо је упућено блиском рођаку Петровићевог друга Паје, Петру Павловићу, тада професору Друге београдске гимназије, а доцније познатом природњаку и оснивачу Природњачког музеја у Београду.

ојравдање кад би Вам казао да сам њо био њошњоу сметњоу са ума, ња нећу ни њокушавајћи да Вам се њравдам. Али њошњо ћу скоро бићи њошњов са својим њослом и враћићи се кући, њо Вас молим да имајте доброџ јавићи ми: да ли неће бићи доцкан да Вам њом њриликом донесем исћу Минералоџију, или, ако сће је збоџ моје неѡажње досад већ набавили, да ли да Вам донесем друџо које дело, које би Вам било њошребно.

Овде је џ. Жујовић, који се бави израдом своје џеолошке карће и редакцијом новоџа дела које сћрема.⁸²

Мисли ли Паја ѡровесћи расћусћи код куће у Беоџрагу?

Понављам молбу да ме на време извесћиће на који би Вам се начин моџао одужићи.

С ѡздравом Ваи Мих. Пејровић
45 Rue d'Ulm 45

26

Париз, 8. Нов. 1893.⁸³

Пошћовани џ. Перо,

Да ли ћеће ме извинићи шћо сам збуњен својим ѡсловима ѡшњоу смео с ума наруџбину коју сће ми дали кад сам лећнос ѡшоао из Беоџрага? Исћраићо сам Вам данас ѡшћњом Лајаронову минералоџију; ошросћиће ми ако сам Вас наљуйћо оволиким чекањем. Ако би Вам моџао бићи од ѡмоћи за друџу какву наруџбину, верујће да се овакав заборав неће више ѡновићи.

Писао би нешћо Паји, али му не знам адресу. Будиће добри ѡздравиће џа од моје сћране кад му будеће ѡисали.

А сад ја бих Вас џ. Перо, молио за једну сћвар. Ако би моџли сазнаићи од Ваших друџова, и ако Вам њо није досадно, да ли би имали доброшју јавићи ми које ће се шезе за ѡрофесорски исћићи из матћематичке џрује ѡражићи идуће џодине? Ово Вас молим само у случају ако

⁸² Сусрет Јована Жујовића у Паризу са својим студентом који је већ положио и други лисанс из физике (Licence ès Sciences physiques), памтиће овај академик и тај утисак испољити при убрзој кандидатури Михаила Петровића за члана Српске краљевске академије у 1897. години (4).

⁸³ Заосћавићина МП; концепт писма.

Вам то није тешко сазнати; иначе, молим Вас, немојте се тругити, јер то нисам заслужио.⁸⁴

С пољзравом Ваш Мих. Петровић
45 Rue d'Ulm 45

27

Париз, 5. Дец. 1893.⁸⁵

Господине Професоре,⁸⁶

Већ сам имао часи да Вам будем представљен од Господина Tappery-a. Према једном савету дозволиће ми да се обраћим Вама, желећи да са Вама разговарам о питањима која су предмет мојих радова.⁸⁷ Ја ћу Вам бити врло захвалан ако би сте хтели одвојити један дан за мене да Вас не бих више деранжирао.

Изволиће примити Господине уверења о мојим осећањима поштовања

M. Petrovitch

на Ecole Normale Supérieure

28

Париз, 6. Јан. 1894.⁸⁸

Драги мој Mathieu,⁸⁹

Излажем се ојасности да будем назван по сто људи свињом, али ја сам се са њим помирио и унапред те извештавам да сам ајсолућно

⁸⁴ Очигледно, Петровић још не мисли на место професора факултета; хтео је да обезбеди наслов теме коју би обрађивао код куће за потребе државног професорског испита. О професорским испитима видети (1).

⁸⁵ Заоставштина МП; концепт писма на српском језику.

⁸⁶ Писмо је упућено чувеном научнику светског формата Шарлу Ермиту који је створио читаву школу француских математичара. Код Ермита Петровић је слушао и полагао вишу алгебру, а имаће и част да му овај највећи живи светски математичар буде председник комисије на одбрани докторске дисертације (5).

⁸⁷ Петровић мисли на своју докторску дисертацију. То је за њега био посао, а његову суштину страни свет, чак и родбина, није морао знати. То је ствар науке и тако је остало целог радног века у нашем математичару.

⁸⁸ Заоставштина МП; концепт писма на српском језику.

⁸⁹ Школски друг из интерната ENS.

сиреман да дођем суџра код шебе, као шџо је џо било договорено. Ево о чему је сџвар. Суџра је словенски Божић и обавезан сам, уџркос свих мојих настџојања, да џођем у џослансџво моје земље, као шџо је џо обичај. Уосџалом, шџа би урадили у једном сличном времену? Ја бих хџео кад дођем у Амиан да се џрошеџамо џо гџрагу и околини а ако бих дошао сада онда би смо морали осџаџи заџворени у кафани.

Како моја карџа за Амиан важи џри месеца, изражавам жељу да дођем у Амиан џосле моџ џовраџка из Србије...

29

Париз, 8. Феб. 1894.⁹⁰

Пошџовани геда,

Био сам џуџи када сам вам џисао џоследњи џуџи збоџ једне мале неџриlike са Радивојем, но збоџ које није вредело да вас узнемирујем и загајем вам бриџе.

Имам да вам јавим једну весџи: и ове сам џодине, као и лане, џозваџи са још чеџворо друџова из ове школе код Председника Републике на забаву која ће биџи кроз џри недеље.⁹¹ Немојте молим вас џо никоме џричаџи, јер ће вам реџко ко вероваџи од оних који су ме видели леџос босоџа, са исцеџаним џџуром носећи оне шџџке које сам хваџао у Макишком виру. Обавезан сам, хџео не хџео, да идем, а џо ћу учиниџи џолико џре шџо ми је ово џоследња џодина шџо сам овде, и у исџи мах џоследња џрилика за џакву џочасџи; кад се будем враџио кући, зацело џре ће ме чича Арса џозваџи на весеље но Карно.

Лане сам био лењ, а и није ми било до џоџа, да вам џишем о џоме шџа сам видео и како сам се џровео; обећавам вам да ћу ове џодине биџи оџширнији, ма да не марим баш мноџо, ни ја ни ви, за џакве сџвари.

Је ли џоџусџила зима код вас? Овде је од неколико дана, џосле жесџоке зиме, настџало џраво џролеће.

Геда, ако вам је џознаџо да ли ми је џовишена сџиџендија, молим вас јавиџе ми, јер до сад ми није нишџа саоџишџено, и за месец фебруар издаџа ми је џолу-сџиџендија

Ваџ унук Мика

⁹⁰ Заосџавиџина МП; концепт писма.

⁹¹ Председник Француске републике био је Сади Карно (убијен крајем 1894. од једног италијанског анархисте).

Поштовани геда,

Примио сам ваше писмо, које ми је донело добру веси о сивиендији; само ми је жао што повишицу сивиендије не могу имати пре марта месеца, пошто ми је о новој години већ издана полу-сивиендија за Јануар и Фебруар... ја ни сада не знам на сигурно колика ми је сума одређена. Али геда баш и ако ми је одређена пошћуна сивиендија од 250 динара, ипак ћу бити приморан да вас замолим за једну малу жриву, коју држим да сам је заслужио и у толико пре, што сам вас, немојте ми замерити што вам то кажем, штедио у свакој могућој прилици где год је то од мене зависило, а што сам сигуран да за мене још нисте имали никакве озбиљне бриге ни преиштераних и излишних трошкова. Ви добро знате да сам овде две и по године имао далеко мању суму месечно но што имају сви овдашњи ђаци, који се издржавају било о своје трошку, било о државном, и да само уштезању имам да захвалим што сам до сад излазио на крај. Немојте геда, молим вас, разумети ово као какво пребацивање; ја сам вам увек био и бићу благодаран, и ја сам сигуран да би ви и више трошили на мене само да вам то пошражим. Али ја сам увек помишљао колики штеи имате на себи, и држим да ћете ми и ви признати да сам се увек хваћао само на оно што је шребало.

Оно што сам хтео писати „озбиљно“, ево у чему је сивар. Поред мој школског рада, ја сам ошћочео један посао, који ће ме истина нешто кошћати, али који ће ми се, о томе сам сигуран, сшћуруко шлашћи доцније, кад се будем враћио и добио место у Србији.⁹³ У томе сам окуражен сад, кад ми је повишена сивиендија, и држим да ћу у томе шћети, ако ви будете шрсћали на једну малу сивар, која се сашћоји у овоме: ја би био рад, да сивиендију ушћребим на шлаћање и издржавање у школи, за ошћале нешћодне трошкове и за трошкове око тога посла о коме је реч, но који не верујем да би вас много иншћересовао кад би вам шричао дешћалније, јер се шћиче оних ваших „кривошћузих шлагола“ и који вам личе на сврачије ноге; а да ми ви шлашће месечно колико будете мошћли (мање но до сада), како би од тога ошћшћлашћивао хаљине, књиге и сивари, које су ми нешћходно нужне, и које за ово крашћко време док сам још овде, морам пошћо-шћо набавишћи, јер без алашћа нема занашћа. А нарочитшћо су ми шћшћребне хаљине, јер ви знате да нисам добио хаљине још од шћрошћлог Ускрса, а осим тога ошћшћо сам и без шћшћела и шешира. Од свих шћшћ трошћкова бишћете

⁹² Заосшћавишћина МП; концепт писма.

⁹³ Мисли на трошкове око штампања докторске дисертације.

ослобођени, ако будегте могли да ми шаљете сваког месеца, за ових 5–6 месеци док сам још овде, по 40–50 динара са којима би исплатио мало по мало све те нужне ствари, за које у осјалом имам кредита код школских набављача. А ја се надам да ће нам по бити последњи трошкови на мене (знам да ћете казати „јес' до прве прилике“).

За ово вас молим само зато што држим да није ни мало претерано, да по неће бити упросто узалуд и да по не би било на уштрб кућних трошкова; иначе деда, ако би вам по било претерано, ја могу ојети да се оградим као и до сад, и да вас поштедим од свију трошкова.

Тражио сам од Радивоја да ми јави оширно о себи; од трошкова које ћете имати за њега, зависиће по, да ли ћу ја повући ову моју молбу или не.⁹⁴

Мило ми је што сте лепо и весело провели славу, и што је имало играча који су испили и коју чашу и у здравље старога циган-баше, који би био најсрећнији кад би вам могао посвирати о слави оно старинско „дроњ-дроњ“. Али биће и по. Само би молио Мару да ми пише оширније о слави, али искрено и у исти мах да ми јави кад пада наш Ускрс, јер овако не знам о поме ништа. Нека ми мајка потражи, кад буде имала кад оно уверење да сам био 2 1/2 месеца у војсци и нека га остави на сигурно место, јер би без пога могао имати неприлике ако на лепо ступим у војску.

Зашто ми Новица ништа не пише, кад сам ја њему писао о Божићу?

Љуби вам руке ваш унук

31

Париз, 18. Марта 1894.⁹⁵

Поштовани деда,

Пре свега известићавам вас да сам примио пре неколико дана ваше писмо. Замерати ме што вам реко пишем; молим вас да ми верујете да је поме узрок не лењости, већ једино по, што избежавам да мислим о кући, једно због пога што ме мучи неизвесност о поме како је тамо код вас, и друго што ми је теже, теже но свима вама, бити одвојен од

⁹⁴ Очигледно, прота Новица је и даље школовао у Русији на Новгородској семинарији и другог унука Радивоја.

⁹⁵ Заоставштина МП; концепт писма.

вас онда кад би требало да сам вам од помоћи. Али, дега, ова четвори месеца, за која ћу још бити овде, проћи ће брзо, и држим да ме после тога више ништа неће моћи удаљити од вас. Да ли ћемо дочекајти то време да бар један део од тога шерења, који ви носите, падне и на леђа вашега „жутокљуновића“, то да бар колико толико будите поштеђени од тих и толиких брига, љутиње, умора итд? Знам да ћете се засмејити, али ја тврдо верујем, да нећете дуго на то чекајти, и да ћете до године у ово доба имати много мање и љутиње и мора но сада.

А сад да вам причам о својим сиварима. Писао сам вам да сам позван са неколико другова на забаву код Председника Републике. Забава је била у прошли четвртак и разуме се да сам ишао. Знам да вас то не интересује бољ зна колико, али држим да ћу задовољити Марину радозналост ако вам испричам како је било и шта се може видети на балу код Карноа.⁹⁶

Пре свега нека Мара не замишља огромне сале у којима се знојаш од играња, у којима сиварици и бабе поседају у наоколо ја нијуцају и гледају како деца скачу и играју, без чега се тамо код нас не може ни замислити никакав бал. Бал код Карноа не личи ни најмање на то, и ево како се проводи.

Најпре смо увече ситишли прег Јелисејску палату... ситајао Карно...

32

Париз, 14. Април 1894.⁹⁷

Драги дега,

.....

власити, ни школе, ни судова, ни сиварешина. Рибари, који су једини сивановници тих острва, знају само за њих као сиварешину; он им је и судија и кмет, и лекар и полиција. То су људи који по двадесет година не излазе на суву земљу, ма да им она није далеко.

Задовољите се са ово мало сивари и што сам вам писао о своје пушешествију, које ми је по свој прилици последње јачко путовање, и

⁹⁶ Математичарева сестра Марија Мара завршила је Девојачку школу у Београду. Била је „дама“ у дединој кући. Удала се за познатог и, по мишљењу стручњака, највећег српског правника Живојина Перића. Михаило као нежења живео је са Перићима. Народ је за „Дом Мике Аласа“ на Косанчићевом венцу говорио „да ту живи пола српске науке“.

⁹⁷ Заоставштина МП; концепт писма; почетак концепта је уништен.

које ће ми остӣа̄ӣти у ус̄ѡмени до̄ го̄д сам жив. Каг вам се будем вра̄ӣӣо, ӣрича̄ћу вам вазда с̄т̄вар̄ӣ које сам доживео и видео.

А сад да вас замолим за неш̄т̄ѡ, али вас ѡкорно молим да не ѡг̄решӣте, јер би ме т̄ѡ можда скӯѡ кошӣтало. С̄т̄вар̄ је у овоме: Извадӣте са Маром оне моје две дӣл̄оме из касе, ѡа их са овим овде, ѡг̄ ӣриложеним ак̄т̄ѡм огнесӣте ѡсле Ускрса Минис̄т̄ру ӣпросветӣте на увиђај, јер сам т̄ѡ дужан као државни ѡӣѡмац.⁹⁸ Али вас молим да их нӣѡӣш̄т̄ѡ не остӣавља̄ӣте у минис̄т̄арс̄т̄ву, јер у њима ми је цела будућност̄, а у минис̄т̄арс̄т̄ву се лако г̄убе, а осим т̄ѡга ѡӣт̄ребне су ми одмах.

Дакле: о̄ӣӣћ̄ӣте са овим ак̄т̄ѡм и са оне две дӣл̄оме у минис̄т̄арс̄т̄во, ѡокажӣте их лично Минис̄т̄ру, кажӣте му да т̄ѡ чиним ѡ дужност̄и, остӣавӣте овај ак̄т̄ у минис̄т̄арс̄т̄ву код Прегића да се зна да сам ис̄ѡунио своју дужност̄, а дӣл̄оме узмӣте и вра̄ӣӣте их у ону велику ковер̄ѡу, за̄ӣча̄ӣӣте вашим ӣча̄ѡм, и ѡша̄љӣте ми их ѡӣш̄т̄ѡм и са ӣрейоруком јер су ми неѡѡходно нужне ради довршавања док̄т̄ора̄т̄ѡа. То ће можда мало кошӣтати, али т̄ѡ су с̄т̄вар̄ӣ које не ӣреба ризикуватӣ. Молим вас ѡкорно да т̄ѡ учинӣте одмах ѡсле ӣразника, јер је с̄т̄вар̄ хӣѡна. Поша̄љӣте ми их ѡӣш̄т̄ѡм, а не на ма који дрӯѡи начин.

Само ѡнавља̄м вам о̄ѡѡ да добро ѡазӣте на дӣл̄оме, јер се оне не издају два ѡӯѡа. У ковер̄ѡи у којој се оне налазе, има још и два-т̄ри моја уверења из војске; остӣавӣте их брижљиво у касу јер ће ми ӣреба̄ти.⁹⁹

Мој дрӯѡ Васа Јовановић (син г. Уроша) о̄ӣӣшао је у Београд и мислим да ће доћи нашој кући. Немојте г̄а о̄ӣт̄ерећиватӣ ничим, јер није лако носит̄и.

Извесит̄ӣте ме од куће како је баба; молио би Мару да ми мало ѡчеш̄те најише макар ѡ две ӣри речи.

Поздравит̄е две Паје ако буду дошли о Ускрсу.

Поздрав свима од вашег Мике

⁹⁸ То су дипломе о положеним: Licence ès Sciences mathématiques (1892) и Licence ès Sciences physiques (1893); министар просвете је био Андра Ђорђевић.

⁹⁹ У кући Петровићевих од старина била је повећа каса која је служила за смештај највреднијих предмета, па и новца. Када је ту породичну касу наследио Михаило, исто је поступао, али с допуном: када је кретао на дужи пут, касу је празнио и широм остављао отворену.

Драги Пајо,

Ево се обретиох изненада у Лондону, и кад у Паризу нисам могао савладайти лењости за писање, дође ми воља да ти ошробам овде.

Како ме ђаво донесе овде не тишај, досија ти је то да сам добио муле погвоз са једним професором физике, и да сам похитио да га тишо боље ушобим.¹⁰¹

Сећаш ли се како сам ти писао по доласку у Париз први пут о својим сајушницима? Можда би сад и ја изгледао онакав, какве сам ти их описао, и можда би и ја морао изражити цимерманским језиком „једно кросе флаш“ као пок. Бура антиквар и кад се случајно са француским не би овде врло добро пролазило.

Сећам се, Пајо, кад сам оно зимус пошао из Београда, да си ми нешто наручио, али никако не могу да се сетим шта. Ако и ти сам ниси то заборавио, најини ми две-три речи о томе; дајем ти реч да ћу омах учинити.

Јеси ли много заузет професорским испитом? Држиш ли се још печурака, као предмета шеме? Ако би ми о томе имао ма шта поручити, можда би ти могао бити од вајде.¹⁰²

За Перу сам нашао једну сивар која му је требала и известио сам га; али за сад је није у стању набавити због цене.

Поздрави Пају, ако не узбудем могао савладайти инерцију и писати му одавде као и теби. Кажи му да ми ошроти јер сам одиша у послу око штампања шезе и још једнога рада.¹⁰³

Искрени поздрав твојима и теби од твога Мике

Ошроти што ти овако пишем; немам времена да угађам. – Немој казати мојима да сам ти писао из Лондона; то би ми покварило један посао.

¹⁰⁰ Заоставшина ДСМ.

¹⁰¹ Професор Липман повео је свог сарадника из лабораторије на ENS ради демонстрације Енглезима фотографије у боји (18).

¹⁰² Петровићев друг Паја био је суплент у Другој београдској гимназији. Поменимо да је државни професорски испит у то време био најтежи и најскупљи (таксе) испит у Србији (1).

¹⁰³ Петровићева докторска дисертација *Sur les zéros et les infinis des intégrales des équations différentielles algébriques* објављена је код Gauthier-Villars-a у Паризу на 109 страна великог формата. Рад који се помиње: *Sur les intégrales uniformes des équations du premier ordre et du genre zéro*, објављен је у Париској академији наука маја 1894 (CR 118, 22). Ово је уједно први математички научни рад нашег човека саопштен светској науци (18, 4).

Бајо!

Писмо и њаре (7) рубаља које си ми њослао 10-оџ ов. мџа. ѡрмио сам јуче 19-оџ. До сада сам издржао ѡри истиѡа – свршавају се ѡак они 13-оџ Јуна. Ја сам намеравао да дођем ове џодине куђи својој. Ако би мом доласку било или мођло биђи каквих ѡреѡрека од сѡтрране фамилије ѡо ме се оне не ѡичу. Једини изузетѡак биле би ѡвоје речи дођи или не дођи. Ако би ми ѡи бајо рекао и заѡведио да не дођем, ѡо буди уверен да би ѡе ѡслушао ма како ми ѡешко било.

Нека ѡе бајо не зачуђава моја ѡокорностѡ коју сам ѡек од ѡрошле џодине нашао оѡравданом. Ја сам уверен, да би се ѡа моја ѡокорностѡ мођла обђашњавађи разноврсним начинама; но буди уверен да су ме к њој ѡј. ѡокорностѡи ѡрема ѡеби, довеле не мисли шѡо си ми сѡарију брађи, веђ ѡе шѡо си ми једном речју ѡреобразовао живођи ...

Осим ѡођа, када сам узнао ѡрави и истиѡиниђи значај науке, као и какав ѡреба да је, и у чему се сасѡоји, сѡвар ми је сѡала јасном. Како му грађо бајо, но ја се ѡодвукао чиними се мало ближе к ѡознавању и расѡознавању, једном речју ја виво у науки најчистѡију свейлостѡ неђледеђи шѡо је сама она далеко од мене. Ја се уверих да је наука велика истиѡина, усавршење њено сређа, блађо човечансѡива и ѡоследња целъ за владађи савршено ѡриродом и ослободѡи човека од случајностѡи и судаба.

До ѡођа времена, ѡј. времена од када узнадох значај науке ја не морах ни учиђи, ни биђи енерђичним, ни ѡслушним, ни верним, ни искреним иђд. једном речју она је била легена санѡа нишиѡа друђо.

Но сѡиме није све, истиѡинско узнање значаја ѡраве и више науке ѡоказало ми је: да ја не ѡреба да се занимам никаквим баснама, ѡричама, романима и ѡреводима ѡусѡих бесознаѡелниђ ауђора, у истиѡ време ѡомислих и чиними се ѡравилним ѡојам о ужасним ѡешкођама на које би наишао заузетѡи се с ѡаким научним ѡредметѡима као шѡо су ѡриродни, ѡођуно ме уверавају да ја за ѡо нисам сѡособан; разуме се да је ѡо шѡо нисам усѡео ако шѡиѡ оно колико и обични ѡрофесорчиђи, остѡали људи усвојилие, зависно од друђих узрока. Једном речју ја морам ѡризнађи да за сѡѡеме, метѡоде, оѡкриђа иђд. – ни рођен нисам. Но из немођуђностѡи дођи до ѡаквих сјајних резулѡаѡа као шѡо су изналазак нове (корисне) сѡѡеме, метѡоди закона ѡрироде, не излази још и ѡо да ја нисам к друђом чему било сѡособан и мођан... Ја бејак бајо и џладан и жедан, и џо и бос, и сѡи и незадовољан, и задовољан и

¹⁰⁴ Заосѡавиђиѡина МП; писмо брата Радивоја са студија у Русији.

гладан, зао и презао, зависљив и злобан, хвалција и убојица, безобразан и куражан, илашљивац и ситљив, невоштен и варалица, кицош и прости, пушовах пешке и на колима, на лађи и железници, мору и суши, славах у добру и злу; видох народ башо, бејах у кући и богашој и сиромашној (особишо), раскошној и скромној, прејуној свачега и (прошву-рече 4. основ. форми елементарног мишљења – закону давања основе) иразној, но резултат свега шога ужасан је, и о себи могу рећи шо је да желим ослободити се од зла којег сам од части од културе добио и велику част сам себи допринео. Циљ ми је истинити. И када се ја будем уверио да се моји осушци и у ошће живој шошуну слажу с добром и благом, бар каким су га до данашњи моралисти оценили могли, тада ћу рећи ја сам заиста шошогао главну циљ своју шј. добио основу за даљи рад ...

Башо, немој се о мени бринути из ових разлога: 1. шо ми је у овој Семинарији врло добро, а друго шо сам се ја много обогашио од оних швојих речи: „буди ти практичнији, остави се превода које каквих философских, антрополошких шд. – шиме се могу занимаи само они људи којима је хлеб осигуран“.

Поздрављам и клањам се великој музи швојој коју на ошар нас гаде

Твој браш

Хоћеш ли ти долазити кући – Одговори ми ако можеш, али одмах. Овде сам ако не буде прејреки до 17. Јуна.¹⁰⁵

35

Париз, 20. Маја 1894.¹⁰⁶

Поштовани гега,

Из писма Мариног видим да сше осим бабе, и ви и мајка били слаби за време иразника; шо свој ирилици биће шо истиа зараза, инфлуенца, која је и овде беснила у шо исто време. Не знам како је код вас у Београду, али овде су шакве врућине, какве се рејко виђају и у Јулу и Августу, и шо шраје има већ више од месеца дана.

¹⁰⁵ По завршеној Богословији у Новгороду (1897) губи му се сваки траг у Русији. Био је туберкулозан болесник; у породици су били у уверењу да је негде у тој великој земљи умро 1899. године (4).

¹⁰⁶ Заоставштина МП; концепт писма.

Писао сам вам пре три недеље да ћу ићи са професорима и друговима у некакве екскурзије на југ Француске. Тако је и било, и на упућу смо остали 15 дана. Овог пута били смо на Средоземном мору, у Марсељу, Тулону и на једноме острву, и кад сам се вратио у Париз, био сам црњи од Арсе Циганина због јакога сунца које је на југу. Возио сам се на чамцу по Средоземном мору, видео како се лове сардине, видео француску убојну флоту, велике мониторе и крстарице, и оно зашита ће ми мајка завидица, брао сам поморанце са дрвета, и шетао пушевима који су засађени палмама и банановим дрвима, као код нас шоколама и врбама. И то све о школском (државном) трошку, осим нешто мало личних трошкова које је сваки од нас имао за које какве ствари.

О великом догађају који се десило код вас у Србији, расчуло се овде одмах истиог дана.¹⁰⁷ Новине су биле јуне причања о јединствима краљевог последицама, о последицама које ће то имати за Србију и за управу стана државног, због кога смо у последње време изгубили сваки креди на страни. У свим новинама изражава се радост што је долијао „мајори лисац“ (иако називају Ристића), који је у својој надувености и самовољи био прешао сваку меру.¹⁰⁸ Знам да се ви нисте много мешали у партијске борбе, и надам се да вам ипак радикала неће нанети никаквих незгода; али не знам да ли доласком Новаковића као министра просвете, нећете ви и мирољубиви имати каквих незгода.¹⁰⁹ Како било да било, али то што се код нас десило биће многим један разлог више, колико мало треба веровати у силу и моћ једне партије баш и онда кад се она замисљала на врхунцу сила, и кад мисли да јој ништа не може наудити.

Како је сада баба? Хвала богу, из Мариног писма видео сам да није баш онако како сам мислио да је; и нека би дао Бог да то ипак, а по самом кашљу, баба ће се још дуго и дуго држати.

Како је мајка после оне грознице о Ускрсу? Шта мисли да ради у винограду, и да ли је што посејала, а нарочито италијан за ону виноградску чорбу?

Молим мајку да ми ипак каже, кад имаде кад, и остави на сигурно место, ону моју објаву да сам био два и по месеца у војсци, као и дозволу коју сте добили пре две године од министра војног да могу одложити

¹⁰⁷ Догађај се односи на државни удар који је извео сам краљ Александар Обреновић, када је укинуо намесништво и увео аутократски режим.

¹⁰⁸ Јован Ристић је био дуго у политици Србије; државник од угледа, вођа Српске либералне странке. Славу је стекао као намесник и малолетног књаза Милана (1868) и малолетног краља Александра (1889).

¹⁰⁹ Стојан Новаковић, човек од угледа и поштења, основао је Напредну странку (1880) и као научник и политичар имао је велики ауторитет у Србији.

служење у војсци до свршетка школе (ако сће добили најисмено њу дозволу). Лейос ћу њо свој ирилици морати довршити са војском, ако мислим иражити службу.

Љуби вам руку Мика

36

Légation de Serbie

Paris, le 22. јуна 1894.¹¹⁰

Господину Андри Ђорђевићу,
Министру просвете и црквених послова

Господине Министре,

Дошав у Париз познао сам овде Г. Михајла Петровића, државног ишћомца, редовног ћака Више нормалне школе у секцији математичкој и физичкој. Он ми је на њом нашем састанку рекао да ће кроз дан два бранићи своју докторску тезу у Сорбони.

О њом младићу ја сам од сваког само најбоље сћвару слушао. На дан његовог ишћића ошћишао сам у Сорбону и целој седници ирису-сћивоао.¹¹¹ Сала, у којој смо били, била је њуна његових другова и ирофесора, шћио ми је већ дало иошћврде да је Михајло Петровић ћак који много јачи ишћерес изазивље него шћио је њо у ошћиће случај. Ишћићу његовом ирешћевао је Г. Hermite, а ишћићивали су ћа Г. Picard и Г. Painlevé.¹¹²

Давно је било када сам ја математичку сћудирао, иће да сам моћао ироценићи сву дубљину сћудије, коју је овај млад човек у својој тезу разрадио. Али колико сам још у иресећању оног шћио сам некада учио, да сам моћао довољно обавесћићи се о иошћуној сигурносћи са којом Ђ. Петровић на шћабли јавно овај иредмеи расћравља. Одбрана његове тезе била је у иравом смислу речи бриљанћна. По свршеном ишћићу Председник ћа је иоздравио врло лейом и дирљивом беседом у којој му је рекао да је он – Ђ. Петровић – иравио часи Нормалној школи, да је он

¹¹⁰ АС, МПС–Ф. XXI, 26/1894. Ово писмо Милутина Гарашанина, посланика Краљевине Србије у Паризу има значење препоруке у избору Михаила Петровића за професора математике на Великој школи.

¹¹¹ Докторску дисертацију Петровић је бранио на Научном факултету 29. јуна 1894. Дугујемо професору М. Лој са ENS захвалност што је утврдио овај датум (5).

¹¹² По казивању Јована Карамате Петровићевој одбрани присуствовали су скоро сви професори математичари: Поенкаре, Лебег, Танери, Апел, Липман и други. „Величанствено и непоновљиво“ – биле су Караматине речи (4).

показао успехе који су у њој рејки и да ће њега његови професори њамџији и у његовој далекој оџаџбини са својим симџаџијама џраџији. Свој џовор завршио је Председник џрокламујући да је џ. Пеџровић докџтор маџемаџичких наука „avec toutes blanches“.¹¹³

У вече, џоџа исџоџа дана, добио сам од Г. Perrot-a, дирекџора Нор-малне школе ово џисмо, које у џрилоџу џод^{0/1} џрилажем са једним џисмом уџрављеним на мене, од коџа ми је часџи коџију овде доџџавиџи Вам^{0/2}.

Са моје сџране имам да додам само џо, Госџодине Минисџтре, да сам био дубоко дирнуџ доказима џажње и симџаџије којих сам џрема џ. Пеџровићу био сведок од сџране оних џиџо данас у највишим врховима науке маџемаџичке свеџле. У џој џрани науке Г. Пеџровић је већ унео срџско име на доџоџан начин у научни свеџ. По његовој џреданосџи науци, коју обрађује, уверен сам, да ће он џо исџо, на исџи џакав начин, и даље чиниџи и да је Г. Пеџровић једна наша врло озбиљна џековина за науку. Ја узимам слободу да додам само џолико, да је Г. Пеџровић заслужио у џуној мери, и да је у неку руку и дужносџ државе, да му улазак у каријеру олакша, уверен да ће он свој џуџ себи са успехом и на видан начин крчиџи даље. Тај младић, Госџодине Минисџтре, чини часџи Србији.

Примиџе, Госџодине Минисџтре, уверење моџ најодличнијеџ џошџовања, с којим часџи ми је назваџи се

Ваши одани
М. Гарашанин

37

Université de France, École Normale Supérieure

Париз, 29. јуна 1894.¹¹⁴

Госџодин Гарашанин, оџуномоћени минисџар Србије

Пошџовани Оџуномоћени Минисџтре,

Уколико џроцењујете да би џисмо које Вам у џрилоџу уџуђујем моџло биџи од корисџи за Г. Михаила Пеџровића, биђу са своје сџране срећан ако се оно доџџави Госџодину Минисџтру џросветџе у Србији.

¹¹³ „Са највишом оценом“ („са свим белим“ куглама). Велики Ермит, који је створио још већег Поенкареа, Пикара, Пенлевеа, ево сада то чини с Михаилом Петровићем. Ермит је волео малу Србију и увек је с оданосћу слушао о српској историји; одликован је орденом Св. Саве II реда (5, 94).

¹¹⁴ АС, МПс-Ф. XXI, 26/1894; великом добротом, писма је превео др Душан Адамовић, проф. универзитета.

Боравак Г. Пејировића међу нашим ђацима остиао нам је у иако лејој усјомени да не можемо да не њожелимо да сведоче о њоме од сјиране његових насјавника и другова, да олакша њочейке његове каријере и ѡрашћии ѓа даље у живоиу.

Изволийе ѡримийи, Госјодине Минисјире, изразе моје оданосјии

Ж. Перо

38

Université de France, École Normale Supérieure

Париз, 29. јуна 1894.¹¹⁵

Госјодине Минисјире,

Г. Михаило Пејировић ѡримљен је у Вишу нормалну школу новембра 1890, ѡсле исјийа ѡложеноѡ ѡред Комисијом, исјийа којим је ѡсјврђена његова сјособносји да корисјии насјаву у Школи.

Ређуларно ѡрајање сјјудија у Нормалној школи износи ѡри ѓодине, а режим сјјудија је инјирнајски; мођли смо, дакле, да ујознамо не само инјилекјиуалну вредносји Г. Пејировића, неђо и његов каракјире, ѡа можемо рећи да је он, у сваком ѡођледу, био узоран сјјуденји. Са усјиехом је ѡложио дијломске исјийе из мајематјичких и физичких наука.

Исјољиио је зајим исјийинске квалијетје инвенјивносјии у обласјии мајематјичких наука, збођ чеђа смо смајрали да ѓа ѡреба ѡрејшрајии на исјии начин као наше ѓаке из Француске који ѡказују овакве квалијетје, да му, наиме, ѡреба дозволийи ѡродужетак боравка у школи за једну ѓодину. По исјиеку ѡе ѓодине, усјиешно је одбранио две ѡезе за докјоратји мајематјичких наука,¹¹⁶ веома су рејки ѓаци Нормалне школе који овај научни сјшејен сјшичу у иако крајшком року. Неколико дана ѡре одбране ѡезе ѡслао је Академији наука (у Паризу) једну Нојш, која је била укључена у Саојшјиење од 28. маја 1894.¹¹⁷

¹¹⁵ АС, МПс–Ф. XXI, 26/1894.

¹¹⁶ Поред дисертације коју је бранио (прва теза), Петровић је био обавезан да одговара и на тему *Des travaux récents sur le principe de la moindre action* (друга теза) коју задаје факултет уочи одбране.

¹¹⁷ То је рад наведен у писму 33/103, а који је у Париској академији наука представио 20. маја 1894. професор Емил Пикар.

Смајтрам корисним, Госјодине Министре, да Вас обавестим да је сада Г. Михаило Пејровић у њосегу две дијломе о завршеним сјудујама, али ће, због уобичајених формалности, до своје доктјорске дијломе доћи њек за неколико месеци; Факултет у Паризу дао му је, међу њим, ѡвремени сертификат који му у Француској ѡружа исти ѡрава као одговарајућа дијлома.

У закључку, Госјодине Министре, рећи ћу да је г. Михаило Пејровић чинио част Нормалној школи, а ја се усуђујем да се надам да ће он исти ѡако чинити част својој земљи.

Извољите ѡримити, Госјодине Министре, уверавање у моја најбоља осећања.

*Ж. Перо, члан Института и
Директор Школе¹¹⁸*

39

Париз, 1894.¹¹⁹

Драги Сјеве,

Хвала ѡи на ѡријателском сећању и на ѡслајој ми дисертацији. О резултату конкурса на Великој школи ѡисали су ми од куће још чим је сјвар била свршена; не ѡреба да ѡи описујем колико ме је резултат изненадио и ѡренеразио. Малко је ѡмучно имати довољно сјрљења, али ја сам сигуран да нећеш дуго чекаати за Велику школу.

Многo ѡоздрава од ѡвог Мике¹²⁰

40

20. Август 1894, Београд¹²¹

Госјодину Министру Просвете и цркв. ѡслова

Према расписаноме сјечају од 21. Јуна 1894. г. ПБр 8344 за ѡражњено место ѡрофесора Велике Школе, част ми је ѡријавити се за ѡражњену Катјегру Мајемајике.

¹¹⁸ Петровић је од Академског савета Велике школе 29. септембра изабран, а краљевим указом од 22. октобра 1894. постављен за професора математике на Великој школи.

¹¹⁹ Заоставштина МП; концепт писма.

¹²⁰ Нисмо утврдили адресанта; сигурно није Стеван Марковић, који је у истој групи у којој је био и Петровић, изабран за професора теоријске физике и електротехнике (1).

¹²¹ АС, МПс-Ф. XXI, 26/1894.

Свршио сам Велику Школу (ѿрир. маѿематѿички оѿсек) 1889. ѳ. о чему ѿгносим ѿог % сведоѳбу.

Године 1890. ѿо издржаним исѿиѿиѿима у Паризу, ѿримљен сам у *Ecole Normale Supérieure* као *élève interne* за време од 1890/91–1893/94. ѳог. О довршењу ѿе школе сведочи извешѿај који је Уѿрава школска ѿогне-ла Госѿодину Минисѿиру ѿреко Кр. Срѿ. Послансѿива у Паризу, и који се извешѿај налази у Минисѿарсѿиву.

За време, које сам ѿрвео у *Ecole Normale*, довршио сам на ѿари-ском факулѿетѿу:

1° *Licence ès sciences mathématiques*, о чему сведочи гуѿлома ѿог ·//·

2° *Licence ès sciences physiques*, о чему сведочи гуѿлома ѿог ·///·

3° Докѿоратѿ маѿематѿичких наука (*Doctorat ès sciences mathématiques*) са највишом оценом (*touts boules blanches*),¹²² о чему ѿгносим ѿог ·////· ѿривремено уверење ѿарискоѳ факулѿетѿа. Диѿлома се међуѿим налази у Паризу у Минисѿарсѿиву ѿросвѿеѿе на ѿоѿѿису код минисѿира, шѿѿо се може видѿѿи и из ѿоменуѿоѳа извешѿаја.

Ог до сад шѿѿамѿаних својих рагова ѿгносим:

1° *Sur les zéros et les infinis des intégrales des équations différentielles algébriques* – Paris 1894.¹²³

2° *Sur les intégrales uniformes des équations du premier ordre et du genre zéro* (Раг саоѿиѿѿен Париској академији наука у сегници од 28. маја 1894. ѳ. и ошѿамѿан у *Comptes rendus de l'Académie des Sciences*, t. CXVIII).¹²⁴

Госѿодина Минисѿира ѿонизан

Др Михаило Н. Пеѿровиѿ, грж. ѿѿѿомаѿ у Паризу

¹²² „све беле кугле“ – Комисија је оцењивала успех кандидата куглицама тајно, тако што је сваки члан комисије имао беле и црне куглице. Најбољи успех је постигнут ако су све куглице беле.

¹²³ Ово је докторска дисертација објављена у Паризу код Gauthier-Villars-a на 109 страна великог формата.

¹²⁴ Члан Француског института (академик) Емил Пикар саопштио је у Париској академији наука овај Петровиѿев рад (5).

ПРОФЕСОР ВЕЛИКЕ ШКОЛЕ У БЕОГРАДУ

41

Београд, 21. Децембар 1894.¹

*По налогу Његовог Величанства Краља часи ми је известио
Господин Др Михаила Петровића,
професора Велике Школе да ће га Његово Величанство благоволети
примићи суира 22. шек. мес. у 11 сати пре подне*

Одело: фрак, декорација

*Маршал Двора
Мих. Рашић, мајор*

42

Београд, 31/1 1897. г.²

*Драги Жујовићу,
Ево ти сасак Микиних радова да га придружиш оном нашем
предлогу.*

Са поздравом твој

С.М. Лозанић³

¹ Заоставштина МП.

² АСАНУ; СКА; Записници седница Академије природних наука за 1896. годину.

³ Академија природних наука (Димитрије Нешић, Јован Жујовић, Љубомир Клерић, Сима Лозанић) предложила је Михаила Петровића за дописног члана Српске краљевске академије (4). Петровић је једногласно изабран 5. фебруара 1897.

Драги мој Сањак,

Молим те да ми шаљеш вести о свом здрављу. Колико се може пресудиши по радовима које често шаљеш Академији и Удружењу физичара, човек не би казао да иде баш лоше. Пиши ми неколико речи о томе.⁵

Твој браћи је вероватно већ настањен у Graen-у. Он полако постаје познат мојим земљацима који се баве историјом и правом. Ми имамо његову тезу у Универзитетској библиотеци,⁶ и баш је изашао један крајак приказ у нашем правном часопису Бранич.⁷

Ја сам почео моје аналозије о којима сам ти раније причао у школи, и предложио сам београдској Академији (што ће тебе подсети на академију Ferté-sous-Jouarre од Labich-a) један рад у коме сам резимирао сва моја зледања.⁸ У овом раду приказујем могућности налажења једне генералисане теорије активности узрока, подразумевајући под истим сваки феномен који тежи да чини промене итд. и под његовом активношћу динамичку страну, која се манифестује под обликом једне извесне тенденције. Та тенденција је одлично дефинисана кад се зна за њен смисао, њен објект и материјални закон по коме се мења њен интензитет. У раду генерализујем основне концепције обичне динамике као што су: сила, брзина, убрзање, рад, жива сила, итд., као и неке основне принципе динамике, као нпр.: Даламберов принцип, принцип живе силе итд., и силе замењене са тенденцијама узрока, брзина кретања са брзином промена у феномену: динамичка инерција је измењена тенденцијом извесних промена које осћају онакве какве су, у тренутку кад узрок престаје одједном да утиче итд. Овде износим кључ свих примећених аналозија, а у другом делу, кад се зна за дијаграм једног феномена, може се, пре него се познаје конкретна природа узрока који га производи, знати за специфичност механизма узрока и законе варијације ових тенденција итд.

⁴ Заоставштина МП; концепт писма на француском; превод др Павела Брежника.

⁵ Габриел Сањак је Петровићев колега са ENS; постигао је запажене резултате у физичким наукама.

⁶ Петровић вероватно мисли на библиотеку семинара Правног факултета Велике школе, јер у то време универзитетске библиотеке, односно библиотеке Велике школе, још није било. Универзитетска библиотека у Београду основана је 1926. године.

⁷ Ph. Sagnac, *La législation civile de la Révolution française (1789–1804)*; Essai d'histoire sociale, Бранич 7 (1900), 5–6, стр. 232–233 (1. и 16. март); приказ је написао професор Живојин М. Перић, зет Михаила Петровића. Датум овог приказа у Браничу указује на нашу грешку у редоследу овог писма. Писмо (концепт) сигурно датира из друге половине 1900. године.

⁸ Петровић мисли на своју академску беседу (95).

Чинило би ми радосӣ да тӣӣ по̄кажем неколико инт̄ересант̄них дешаља, али одуст̄ајем од то̄га, по̄што не знам да ли ће тӣе инт̄ересоватӣи у овом шренуӣку. Уост̄алом, ја ћу тӣо урадитӣи када пребродим неке шешкоће које имам шренуӣно.

Твој Мишел⁹

44

Београд, 1. април 1898.¹⁰

Господине Професоре,

Да би се испит̄ао систем шифровања, који је пронашао ђ. Живојин Бирић, библиотекар Минист̄арства Грађевина и о чему ми је предло̄ж пре извесно̄г времена послао, ја сам решио да се образује нарочит̄а комисија, и часӣ ми је замолӣти Вас, да имате доброт̄у примитӣи се, да будете члан тӣе комисије са ђ.ђ. Љубомиром Клерићем, министром на расположењу,¹¹ Јов. Ђајом, начелником Минист̄арства Иностранних Дела¹² и пош̄туковником Мих. Рашићем, маршалом Двора Њеђово̄г Величанств̄а Краља.

Први саст̄анак комисије биће у среду 8. ов. мес. у 4 часа по подне у Минист̄арству Иностранних Дела на који ми је часӣ овим пош̄тем замолӣти Вас, да имате доброт̄у доћи.

Примит̄е, Господине Професоре, уверење о мом високом пош̄товању

Председник Минист̄арско̄г Савета
др Владан Ђорђевић¹³

⁹ Изложено писмо (концепт) је без датума. Према садржају, а нарочито на основу навођења часописа Бранич, једноставно је установити да је писмо настало после академске беседе (95), тачније после 16. марта 1900. – Петровић је овим писмом најавио рад на новој науци која проучава односе међу диспаратним појавама на основама утврђеног аналошког језгра и механизма појава. Назвао је *математичка феноменологија* (24). Према Картану ово је потпуно нова оригинална научна дисциплина коју је засновао Михаило Петровић (20), а о чему је писао и Сањак (21). Крајем 60-их руска наука је потврдила да Петровићева феноменологија има кибернетички садржај и да је прва претеча савремене науке – кибернетике, тј. теорије система (22, 23).

¹⁰ Заоставиштина МП.

¹¹ Професор Љубомир Клерић предавао је Петровићу механику на Великој школи и од 1896. је био у пензији.

¹² Јован Ђаја предавао је Петровићу историју у Првој београдској гимназији.

¹³ Овај позив председника владе подстакао је Петровића да озбиљније приђе криптографији. И шта се десило? Петровић је од 1898. па све до 1941. био кључна личност у шифрантској служби војске и дипломатије (4). Као резервни потпуковник мобилисан је марта 1941. за потребе шифрантске службе. Заробљен је 11. априла 1941. у Сарајеву, у 73-ој години живота.

45

Београд, 6. Нов. 1898.¹⁴

Поштовани Господине Петровићу,

Молим Вас донесити са собом дефинициван извештај, те да би смо га могли поштомисати; јер како нам сад иде \bar{z} . Ђаја, а и ја идем ових дана у Ниш на подужи боравак, па сумњам да би ова ствар могла у скоро да се сврши иначе.

С пријатељским поздравом

М. Рашић

46

У Београду, 31. Окт. 1898. \bar{z} .¹⁵

Господину Министру народне привреде,

Намеран бих био конструисати за Париску изложбу 1900. године и изложити у Српском павиљону изложбе свој графичко-рачунски апарат **интеграф**, помоћу кога се могу графички проучавати и израчунавати одређени и неодређени интегрални, вршени интеграцију диференцијалних једначина и механички решавајући разнолики проблеми више математике.

Основна идеја апарата може се видети из приложених под $\cdot I$ и $\cdot II$ крајних описи, од којих је један изашао у *Comptes rendus de l'Academie des Sciences de Paris*,¹⁶ а други у Српском техничком листу.¹⁷ Додаћу само да принципи уишребљени за конструкију апарата до сада нису били примењени ни у каквој рачуноској апарату.¹⁸

Апарат би због споредних делова и разноликих услова, које треба у пракси да задовољи, био компликованији од онога, који у приложеним описима представља само његову шему. Према добијеним стручњачким проценама, конструкија његовог првог модела, коју бих из-

¹⁴ Заоставштина МП; односи се на реферат о Ђирићевом систему шифровања.

¹⁵ АС, Париска изложба 1900.

¹⁶ То је Петровићев рад (25) који је у побољшаној верзији два пута објављен у Америци (26, 27).

¹⁷ Ово је најшири опис рачунара (28).

¹⁸ Према страним изворима (Камке, Морен, Прајс, Вилерс, Мајстров), па и нашим истраживањима (29, 96), Петровићу је одато светско признање да је конструисао најоригиналнији рачунар, први компјутер у свету који ради на принципу кретања воде и решава ширу класу диференцијалних једначина.

вршио у Паризу код нарочитиога конструијора за прецизне апарате, са пробама у циљу усавршавања његове практичности, кошћала би на хиљаду и пет стотина динара.

Слободан сам обратио се Господину Министру са учинивом молбом да изволи одобрити, да ми се, из буџета одређеног за учествовање Србије на Париској изложби, изда горња сума на поменути циљ и тиме ми се омогући конструија апарата у онаквом облику, у каквом би могао досијојно фигураити на свејској изложби.

Господину Министру понозан
 Михаило Петровић
 проф. Вел. школе

47

[1900. година]¹⁹

Господине,

Мој апарат са шечношћу за графичку индустрију, који сте Ви конструисали пре годину дана за изложбу у Паризу, биће изложен у Српском павиљону. Господин комесар Српске секције замолиће Вас да будите тако добри и пошљете једног од Ваших радника који ће апарат да монтира и по потреби очисти на рачун ове Секције. Са своје стране Вас молим, да учините ову доброту, гарантујући Вам личну накнаду за рад.

Примите господине моје поштовање и искрене поздраве

Михаило Петровић

Обратио се комесару Српског павиљона на Париској изложби господину М. Кајетановићу у Посланству Србије.²⁰

¹⁹ Заоставшћина МП; концепт писма на српском језику.

²⁰ Петровићева рачунска машина била је изложена на Париској изложби 1900. у Павиљону Краљевине Србије. Наш је математичар добио златну медаљу Светске изложбе за изложени рачунар. Краљевско научно друштво у Лондону 1907. године доделило је Петровићу златну повељу за проналазак овог рачунара (24). – Приметимо, да је 1980. године писац ове белешке са арх. П. Боснићем реконструисао Петровићев рачунар који је био изложен исте године на великој изложби у Београду „Сликари чланови САНУ“ (аутор Лазар Трифуновић).

48

Београд, 10. јануар 1902.²¹

Господине,

По наређењу Господина Министра, част ми је молити Вас, да изволиће доћи данас у 4 часа по подне у зграду Министарства Иностраних Дела, где ће се одржати прва седница за рибарске преговоре са Краљевином Румунијом.²²

Користим се и овом приликом, да Вас уверим о своме одличном поштовању

А.М. Секулић

Инспектор Одељења за пољ. прив. и вет.

49

Београд, 4. новембар 1902.²³

Господине,

У последњој (завршној) седници универзитетске комисије покрећу је један члан поново питање о преходној сиреми и квалификацији редовних ученика – будућег Универзитета. Том приликом није се могло доћи до споразума и формалног решења, него је закључено, да се од чланова комисије поново потражи мишљење о поме:

јесу ли за чл. 38 (без и. нај.) иштамано савешно пројекта, по коме се по од извесним погодбама за редовне универзитетске ученике примају и свршени богослови, ученици учитељске школе, ученици трговачке школе итд.

или су за по, да се итај члан (и чл. 39) сасвим изостави, а да остане само чл. 37, по коме се за редовне универзитетске слушаоце примају само они ученици, који донесу сведочанство о положеном испиту зрелости.

²¹ (31, стр. 8).

²² Од власти у земљи Петровић је брзо прихваћен као експерт риболова и рибарства. Имао је ауторитет научника и то је било довољно да буде кључна личност у сређивању односа са Румунијом, Угарском,... У (31), а донекле и у (4), изложени су текстови међународних конвенција о риболову које је саставио професор Петровић. – Овом приликом до споразума са Румунијом није дошло. Наша делегација: Михаило Петровић (практичан риболов), Живојин Ђорђевић (научни риболов) и Слободан Јовановић (правна питања), тражила је забрану заграђивања ритова и употребу пампурских струкова.

²³ АС, ВШ-4017/1902.

Резултатџи џоџ гласања џогнео би се онда џ. Министџру џросветџе.

Како ви о џоџе још нистџе џоново гали свој глас, молим Вас, да исџог своџа имена на овој листџи извољитџе означитџи: јестџе ли за чл. 38 (га) или нистџе (џроџив) и да џоџврдитџе својџм џоџџисом.

Шаљем Вам уз листџу и џџамџан саветџски џројекатџ.

*др М. Јовановић-Баџуџ
џредседник Унив. комисије²⁴*

50

Беоџраг, 25. фебруар 1905.²⁵

Госџодине,

На захџев Госџодина Министџра џросветџе молим Вас да ми данас, најкасније до 5 часова џо џогне, џошаљетџе листџу Ваших научних или сџџручних радова. Све овакве листџе џоџџисатџи ће одмах џредатџи Госџодину Министџру који ће их сџавитџи на расџоложење одбору осморице.²⁶

С. Урошевић, рекџор Велике школе²⁷

51

Беоџраг, 11. Мартџ 1905.²⁸

Госџодину Министџру Народне Привреде

Госџодине,

У вези са мојџм џисмом Пов. № 372 од 7. ов. мес. частџи ми је, Госџодине Министџре, саоџџџитџи Вам да ме је данас деџешом мољио Краљ. Генерални Конзул у Будимџешџи, а на захџев уџарскоџ министџарсџџва

²⁴ Као члан комисије за припремање отварања Универзитета Петровић је гласао против чл. 38 и тиме одао признање гимназији, а посебно испиту зрелости.

²⁵ АС, ВШ-Дел. пр. бр. 1193.

²⁶ „Одбор осморице“ = први редовни професори Универзитета које је поставио краљ Петар I указом од 27. фебруара 1905. Међу њима био је и наш математичар.

²⁷ Ректор Сава Урошевић прикупљао је библиографије наставног особља будућег Универзитета, који је званично отворен 2. октобра 1905. (33).

²⁸ (31, стр. 807).

земљорадње, да се ђосї. Михаило Пеїровић, наш делеџаїї за їоїїїис конвенције о риболову, шїїо їре уїуїїи у Будим-Пешиїу. Извешїїава-јући о шїоме, часїї ми је молиїїи Вас, Госїодине Минисїре, да ме изео-лиїїе извесїїиїи кад ће се ђосї. Пеїровић кренуїїи за Будим-Пешиїу и обраїїиїи Вам їажњу да је їоїїребно да їїамо шїїо їре оде, їошїїо је сїївар хиїїна у шїолико шїїо уџарски делеџаїї ђосї. Крисїїинковић мо-ра крајем овоџа месеца оїїићи у Берлин.

Никола П. Пашић

ПРОФЕСОР УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ РАТОВИ

52

Шабац, 4. јуна 1907. го¹

Много поштовани Г. Стојановићу,

Добио сам данас од Вас једно од оних писема Милоша Ђорђевића, које је био упутио председницима месних одбора, поводом избора једног члана за Главни одбор. Али би неопходно потребно било да добијем онај акт, којим се Ђорђевић жали Главном одбору на решење овдашње окружне конференције – што није хтела примити за исправне оне цедуље, које су стигле председнику месног одбора, и где се гласа за Ђорђевића; али се није могло утврдити на конференцији ко их је послао.

С тога Вас најучинивије молим, ако се шај акт, односно икакво писмо, код Вас налази, да нам га пошаљете или бар у препису како би о целој ствари могли донети што правилнији суд. Примите уверење мога особито поштовања и поздравља Вас

др Мих. Н. Петровић²

53

Београд, 12. Окт. 1907.³

Мој професоре,

Пошто ће сујера бити велики неред у Београду, онда не бих ишао нигде, јер ако идем на Авалу или по води, то ће се сигурно чути да сам

¹ Летопис (4), стр. 209.

² Као члан Главног одбора Министарства народне привреде Петровић је имао многе обавезе, што потврђује и ово писмо министру Кости Стојановићу, иначе свом школском другу са студија у Београду и колеги с Филозофског факултета (7).

³ АЈ; Архивска грађа Збирке Војислава Јовановића Марамбоа, бр. 335; фасц. 7, 12, 24, 15, 16; даље у тексту *Збирка Марамбо*; писмо краљевића престолонаследника Ђорђа Карађорђевића.

ван Београда,⁴ неки ће сигурно да кажу, да сам кукавица и да сам се ућлашио; онда вас молим да ме извините за сућра; ако желите с грађе воље ћослаћу вам чезе као шћо ми јуче сћоменусти, ћа да идете на Авалу – сћоје вам чезе на расћоложење.

ћак Ђорђе⁵

54

Г.М. Пећровић – Београд⁶

Шћем Вам Дозволу која је ћражена Ш.Ш.

Рибарска дозвола

Рибару Михаилу Пећровићу из Београда дозвољавам да може у водама која сам узео у закућ у Сави, у хайћару оћшћина Обреж и Вићојевци (до заћадноћ ћошка Подћоричке Аге) у ћодини 1908. са мрежама у бубњевима рибу ловићи. Ову дозволу издајем ћо ћроћисима финансијалноћ ерара. Прије ћоласка у лов имаде се ћријавићи Кр. финансијалној сћражи на Бурми. На захћев Кр. финансијалне сћраже или Кр. оружнићићва имаде се дозвола ћоказићи.

Ову дозволу издајем ћо ћроћису новоћ Закона ћледе риболова, ће мора сваки рибар имаћи државну ловну карћу и ћо ћоме се сћроћо држатић вршећи рибарење. Рибарење може вршићи само онај ћосједник државне риболовнице који буде имао и дозволу закућника риболова.

У Земуну 17. марћа 1908. ћ.

Шандор Шћрајћер
закућник риболова

⁴ Престолонаследник Ђорђе Караћорђевић има у виду демонстрације у Београду поводом писања аустроугарске штампе о Босни.

⁵ Од школске 1903/04. године професор Михаило Петровић предавао је престолонаследнику математику и физику.

⁶ (31, стр. 6).

55

Београд, 25. фебр. 1910. г.⁷*Господине докторе,**Молим Вас да приликом данашње прославе десето-годишњице обилнога рада примите и од моје сирани часитицање и искрену жељу да још за дуго низ година послужите српској књижевности и науци.**Ваш поштовалац
Мих. Пејровић
проф. Универзитета*

56

Београд, 17. јуна 1910. год.⁸*Грађевинском одбору за варош Београд,**Молим грађевински одбор да ми по приложеном плану одобри зидање сиранине зграде за становање, на моме имању које постоји у улици Косанчићев венац бр. 24 и 26.**Зграду ћу зидати са циљом у кречном малтеру, а покрићу црепком.**Таксу за решење у 2 динара полажем.**Мих. Пејровић
проф. Универзитета⁹*

⁷ Писмо др Владану Ђорђевићу (АС, Фондови).

⁸ Музеј града Београда, Ур. 6501.

⁹ О зидању нове Петровићеве куће (данашњи „Дом Мике Аласа“ на Косанчићевом венцу бр. 22) подробније видети у (32) са извесним напоменама Милутина Миланковића (14).

57

Vichy, 25. VI 1910.¹⁰*Микајло!*¹¹

Шаљем вам ову малу question sur papier, да ми јачно кажете: Да ли се овако игра Roulette?

Вероватно ће вам ово писмо стићи код вас и заћи ће вас код куће. Здравље је сада код мене добро и крви више не губим.

Молим реците ми да ли се овако игра; прегледајте, овде ове, неколико примера до краја и јавите ми да ли сам добро разумео.

Ваш Борђе

*Пишите s.v.p. и одговорите.*¹²

58

Г. Мих. Петровић – Београд¹³

Exp. N.

Риболовница

Вриједи од 15 сриња 1911. год. до 24 вељаче 1912. год. за рибарског мајстора Михаила Петровића из Београда. Ову риболовницу ваља на позив органа јавне страве, земаљских ливадара, чувара канала, надзирача лова, чувара риболова, пољара; луђара, оружника, на позив риболовних овлашћеника, њихових намјештеника предочити (§. 23 закона). Риболовница љаси на особу, ја се не смије рабити по другој особи него на оној на које љаси. За вријеме риболова ваља риболовницу собом носити.

У Земуну 15. сриња 1911. год.

Управитељ Кр. владин штајник

М.Н.

¹⁰ Михаило Поповски у књизи *Борђе краљевић СХС*, Београд 1980, донео је аутографе неколико писама принца Борђа Карађорђевића и Михаила Петровића из АС, АСАНУ, АЈ и др. (даље у тексту *Принц Борђе*). Овде смо се користили овим аутографима и учинили неке допуне.

¹¹ Професор Петровић је упознао краљевића Борђа по доласку на престо краља Петра I (1903/04). Престолонаследнику је било 17 година, а Петровић га је учио математици и физици; настало је пријатељство, а народ је говорио: „Више воли и слуша професора Мику, него рођеног оца-краља“. Принц је професора звао: „Микајло“, „Микица“, „Госн Мика“, „Чичица“, ... (39).

¹² У писму се налази и листа с нечитко скицираним примерима за игру рулет.

¹³ (31, стр. 207)

59

Париз, 4. Јун 1912.¹⁴

Њеђовом Краљевском Височансџву
Госџодару Ђорђу од Србије
Госџодару,

После огласка Вашеџ, заџочео сам да чиџам занимљиву књиџу
Г. Пеџровића.¹⁵

Ваш Г. Пеџровић има врло занимљиве и врло ориџиналне идеје о
џримени маџематџике на експерименталне науке, али он изводи изве-
стџан број закључака из чињеница које џрихваџа аџриори као доказане.
На џример, за

Сањак и Перен (стџр. 11); Винџер и Мајер (стџр. 15); Ришер и Бро-
ка (стџр. 17); Шарџанџије (стџр. 18).

Значи, џосмаџрања из којих он доноси закључке џоџџуно су не-
џтачна. То су размишљања извесноџ броја научника која немају никакве
вредностџи сем џренуџноџ реномеа и не осџаје сада нишџо акџуелно
од већине ових џеорија.

Исџо је џако и са стџраном 21 о крвном џриџиску. Стџрана 29 о
сеџарацији микроба, џредложени џосџуџак има изглед маџематџичке
џтачностџи, док у џракси не воде никуд.

Исџо џо шџо се џиче микроба, кванџџџџџивни закони са џрве
стџране не важе за развој микроба. Објаснићу џо Г. Пеџровићу.

Феномени за које он смаџра да их је објаснио маџематџичким фор-
мулама у реалностџи су мноџо комџлекснији од једностџавних схема које
он џредлаже, а изучавања биолошких џојава, џосебно оних у вези са
болестџима, бескрајно су комџликованија.

Њеђови занимљиви заџиси моџу, дакако, биџи џосебно џублико-
вани у неком маџематџичком часоџису, али за нас немају велики инџе-
рес са гледаниџа стџварне биолошке џераџеуџике.

Бићу заисџа срећан да Вас видим џо Вашем џовраџку и молим
Вас, Госџодине, да џримџџе моја најбоља осећања

Dr E. Doyen
6 rue Piccini

¹⁴ Принц Ђорђе; превод М. Поповског с нашим допунама.

¹⁵ Реч је о Петровићевој књизи из 1906. године (34) коју је принц буквално по-
клањао угледним личностима света. Био је оптерећен знањем и моћима у науци свог
професора. Желео је да чује и мишљења других о Петровићевим резултатима. Познат
је случај преписке принца Ђорђа с великим Поенкареом иза које је стајао један мате-
матички проблем који је Петровић поставио принцу (35).

60

*За Карића – М.П.**Ниш, 14. Јан. 1915. г.¹⁶**Објава,*

За дворског жандар. поднаредника Предрага Карића, на служби код Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа, коме је поверено да за време бављења Њ. Кр. В. у иностранству чува ствари Њ. Кр. В. у Нишу.

Њ. Кр. В. Краљевић Ђорђе наредио му је да у тој служби носи војничко поднаредничко одело.

*По наређењу Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа
рез. инж. капетан II кл.
ордонанс-официр
Мих. Петровић¹⁷*

61

*Montreux, 2. фебр. 1915.¹⁸**Драги Пајо,¹⁹*

Све је добро. Адреса ми је Hotel Eden (Montreux). Надам се да ће се моћи гостиа урадити.

Много поздрава од Мике

¹⁶ *Лейоис (4)*, стр. 254.

¹⁷ За време Првог светског рата професор Петровић је био ордонанс принцу Ђорђу и водио је бригу о краљевићу. Ако нису били заједно, редовно су се дописивали. У успомени је писцу ове белешке прича принца Ђорђа о њиховом путу у Лондон када су испред једног „кинематографа“ с јесени 1918. ухапшени. Било је пуно смеха.

¹⁸ Из породичне архиве Богдана Љ. Поповића; даље у тексту *Поповићи*; исто у *Лейоису (4)*, стр. 256.

¹⁹ Петровић је упутио ово писмо Павлу Поповићу који се тада налазио у Риму. Подробније о томе у (36).

62

Госпођи Милице Пејровић²⁰
 Синђелића бр 15
 Nich Serbie (via Salonique)

Interlaken, 3. Марта 1915.

Из ових карата можеће видети колико је лепо ово место. Сушра
 долазим даље.

Мика

63

Госпођа Милица Пејровић²¹
 Синђелића бр 15
 Nich Serbie (via Salonique)

Берн 4. Марта 1915.

Мислим да ћу остати овде данас и сушра.
 Поздрав свима од Мике

64

Herrn Dr. ing I. Arnovljević, Internierter²²
 Kufstein, Autriche

Montreux, 8/21. март 1915.

Драги и поштовани колега,²³

Јављају ли се моји од куће да су добили ваше писмо за мене, и да га
 је, пошто сам ја већ два месеца на путу, прочитао мој зет Перих и ог-
 нео га секретару Универзитета који је рекао да ће Вам одмах послати

²⁰ *Летопис* (4), стр. 256; писмо мајци Милице која се налази у збегу. Године 1914.
 и даље Ниш је био град пун избеглица из Београда и других места.

²¹ *Летопис* (4), стр. 256.

²² Заоставштина Милутина Миланковића у САНУ бр. 10130; даље у тексту
Миланковић САНУ.

²³ Познати професор Иван Арновљевић (предавао механике на техничким факул-
 тетима у Београду) био је све време рата конфиниран у Kufstein-у и Raabs-у (37, 97).

новац. Жалим што нисам могао ја лично што учиниши, али је главно да је учињено. Молим да ми јавише како сће у оишише и да ли сће примили од Универзитетна новац.

О колеџи Миланковићу нисам могао добити никаквих вести, ма да сам учинио све што сам могао да до њих дођем. Имаше ли каквих тог вести о инџ. Бурићу и његовој породици?²⁴

Не знам докле ћу овде бити, јер што не зависи од мене. Писао сам данас и Мики Голубовићу; молим Вас да га много поздравите.

Срдачно Вас поздравља Ваш

Мих. Петровић
Hotel Eden

65

Nich, 18/31. Авг. 1915.²⁵

Драги пријатељу и колеџа,

Користим се приликом да Вам пошашем неколико речи. Писао сам у два маха из Швајцарске госпођи Вашој мајери у Даљ молећи да ми јави у 2–3 речи Ваше стање и адресу, али нисам добио одговор из разумљивих разлога.

Ја сам време до краја Јануара провео у служби у Београду, Ваљеву и Нишу. Тада сам по једноме службеном послу оишишао у иностранство, камо се кроз 4–5 дана оиет враћам. Нећу имати сталну адресу, али ми можеће писати на адресу: М. Petrovitch, Hotel Bellevue, Glion 5 (Montreux, Suisse). Свако писмо које шу дође за мене, биће ми одмах експедирано, ако већ не будем сам у хошелу.

Добијао сам карте од колеџе Арновљевића који је био у Kufsteini, а сад је у Raabs.²⁶

Ако од Вас добијем одговоре, писаћу Вам оиширније. Кроз 4–5 дана полазим на пут, а ако Вам ова карта дође до руке моћи ћемо се од сада јављати један другоме.

²⁴ Инжењера Јована Бурића, на положају шефа ложонице Sudbahn, ухапсиле су аустријске власти после атентата у Сарајеву. Како је Арновљевић неколика недеља пре хапшења посетио колегу Бурића, а мислећи да је том хапшењу допринела његова посета, то је 2. септембра 1914. покушао себи да одузме живот (37, 97).

²⁵ Миланковић САНУ; дописна карта адресована на Милутина Миланковића у Будимпешти.

²⁶ Из ове Арновљевићеве поште Петровић је сазнао Миланковићеву адресу.

*Сргачан њоздрав од вашеџ Мих. Пејровића
Примијте њоздрав од мојих укућана. Они су овде.²⁷*

66

*Légation de Serbie
Berne*

30. јан/12. феб. 1917. г.²⁸

Драџи г. Пејровићу,

Одобрено је све онако како смо се сјоразумели.²⁹ Дакле, да ви израдигте кошуљице нових комбинација, да их дагте шћампигти у ва-шем ѡприсусћиву (а ѡ свршеном ѡслу ѡред вама да се слоџ ѡквари), да ѡручигте цео „дрвени аѡрагт“ шћ. коцке, шћаблицу и кућигу дрвену.

Кућигу кожну немојгте ѡручигвати, јер не знам формигт новоџ ре-чника. То се у ошћалом може и доцније ѡручигти – свакако ѡслан-сћиво за себе.

Г. Марковић који вам доноси све шћо ѡражигте сјоразумеће се са вама о ошћалим дегћалгма, ѡ усменим ућућсћивима која сам му дао.

Немам сад ѡшћребе да вам ѡрејоручим да кошуљице кад буду шћам-пигане као и дрвени аѡрагт врло ѡжљиво чувигте. Најбоље би било да ми јавигте чим кошуљице буду шћампигане како бих моџао ѡслашти ѡ њих.

(Те сћвари не ѡреба никако ѡверавигти ѡшћиги)

*Сргачним ѡздравом Ваш
гр С.Д. Грујигћ*

²⁷ Све време Првог светског рата Миланковић је са супругом (тек ожењен) провео у Будимпешти радећи у просторијама Мађарске академије наука. Пружена му је помоћ од многих, али га је највише задужио дугогодишњи генерални секретар Мађарске академије наука Калман Сили. Миланковић пише: „... У то се свршио и свет-ски рат. Један бели пароброд, на којем се лепршала енглеска застава, стајао је код Ланчаног моста, под паром, за Београд. Његов љубазни командант ставио ми је на расположење велики салон лађе. Ту су већ биле смештене све моје ствари. Но, пре но што сам и ја ступио на брод, отишао сам, одмах ту на обалу, у Академију наука, да се онде опростим са мојим милим домаћиним. Скрхан несрећом своје отаџбине, добри старац је плакао при нашем растанку, а и ја сам са сузама у очима оставио своје уто-чиште“ (48).

²⁸ *Лешоигс* (4), стр. 264; писмо Славка Грујигћа, посланика Краљевине Србије у Берну.

²⁹ У првој половини 1917. године Петровић је израдио потпуно нов систем шифровања војне и дипломатске поште. Дошао је до система „Три картона“, који се одр-жао неоткривен све до 1941. године. Рад је био у потпуној илегалности и рађен је под директним надзором председника владе Николе Пашића.

67

Légation de Serbie
Berne

13/26. марта 1917. г.³⁰

Драги г. Пејровићу,

Г. Пашић је наредио да вам изјавим захвалности на њеруду у њознајшом њослу, шњо чиним одвојеним њисмом.

Наређено ми је шакође да вам њредам 600 франака као нађраду за ваш њруд. Толико сам данас њослао конзулајш с молбом да вама достја-ви. Не знам вам адресу, ња не мођу њњосредно да њошаљем вама. Конзу-лајш не зна за шњо вам шаљем.

Срдчан њоздрав гр С. Грујић

П.С. Молим за њризнашцу. Нека гласи: Примео 600 франака из касе њослансјва у Берну, за служб. њосао а у вези са њелеграмом минис. ин. дела од 12. марта бр. 1225.

68

Légation Royale de Serbie en Suisse

У Берну, 13. марта 1917. г.³¹

Драги Госјодине Пејровићу,

Одговарајући ми на њелеграм којим сам га извесјио да сје завр-шили израду њаблица, Госјодин Председник Минисјарског Саветја, Минисјар Иносјраних Дела наложио ми је, да вам у њеђово име изја-вим захвалности на њруду који сје уложили у њом њослу.

Извршујући са највећим задовољсјвом овај налог Госјодина Па-шића, ја вас молим, да, са мојом личном благодарношћу, њримите уверење о мом одличном њошјовању.

гр С. Грујић

³⁰ Лешоис (4), стр. 264–266.

³¹ Ишо

69

*Légation Royale de Serbie en Suisse*У Берну, 20. јула 1917. г.³²

Драги Господине Пејровићу,

Овде сам примио све што треба за онај посао. Јавите ми кад можете доћи у Берн да свршите, или желите ли да вам по куриру пошаљем сивар?

Боље би било да се овде сврши јер је незгодно носити то.

Са срдачним поздравом
гр С. Грујић

70

*Légation de Serbie
Berne*30. август/12. сеп. 1917. г.³³

Драги Г. Пејровићу,

У одговору на Ваше писмо од 1. септембра, сивар може да чека још неко време, јер је министарство наредило да свршим посао па да чувам сивар до даље наредбе. Али ја ипак мислим да не би требало сувише одуговлачити и волео бих да се сивар сврши. Шта више, ако министарство ништа не буде јавило до 15. септембра по новом, ја намеравам да га поштом да је крајње време да се сивар пусти у циркулацију. Јавите ми дакле да ли можете до тога рока доћи овамо да свршите. Ако не, зледаћу да свршим сам, и ако бих разуме се више волео да ви то учините.

Са најсрдачнијим поздравом
гр С. Грујић

П.С. – Наравно да Славко по сам сврши без Вас; реците му да вам је сад апсолутно немогуће доћи у Швајцарску.

³² Исто, стр. 264–266.

³³ Исто, стр. 266.

Ово сам писмо оћворио мислећи да је нешто за Суљу. Примео сам јућрос вашу карћу – терси, сад сам сћокојан да је Микица добро сћићао без енчи.

16. IX 1917, Поздрав Ђ.³⁴

71

No 1, en Serbe

Vernet-les-Baines, 11. Mars³⁵

Величансћво,

Јуче сам сћићао у Vernet и уленћерио се код чиче Базана. Провешћу који дан en флетот, ћа онда ћочейћи шћћа да радим. Нисам још ишао на сунчање код цркве, јер је киша.

Молио бих Вас да ми ћошаљейте у ћакейћу карће с ћућћа, да их чувам за усћомену.³⁶

Држим да би сће ћребали да се ћре ћоласка у Енћлеску свраћћиће код Bléton-a, да ли има какав рок ћлаћања анућейћа за време Вашећ од-сусћвовања. Мислим да је руски анућейћ за ? у друћој ћоловини марћћа.

Ако се решиће да аероћер ћонудиће званично Енћлезима (ћремда је несумњиво да они сад имају још више сћецијалних ћоћова но Фран-цузи), неизосћавно ћреба учинићи ово:

1) Казаћћи им (и инсисћираћћи) у сћководном ћићћању да је сћвар од инћереса само у колико нема сћецијалних ћоћова, већ само обичних: ма какав ћоћ може са оваквом ћаблицом ћуцаћћи на авионе мноћо ћачније но кад се ћуца од ока, као код нас на Солунском фронту;³⁷

2) Исћисаћћи руком на крају нашећ меморандума ово (од речи до речи):

³⁴ Ову белешку је дописао принц Ђорђе.

³⁵ Принц Ђорђе; писмо је из 1918. године.

³⁶ С путовања Петровић се редовно јављао својим најближим. То су биле махом разгледнице са сликама места из којег се јављао. По речима самог принца Ђорђа, професор је имао велику колекцију својих разгледница, која је, нажалост, при ослобађању Београда пропала (октобар 1944).

³⁷ Реч је о нумеричким таблицама гаћања (угао елевације, тежина пуњења, домет, тежина зрна) за брдске топове који сада могу гаћати и летеће објекте (аероплани). Та-

Remarque: *Le procédé ici indiqué ... le réglage ou debouchoire en temps (par exempl à exploser 16 secondes après le toi); dans le cas du réglage ordinaire, en distence, ou y ajoutera un petit Tableau de correspondance ... la distance et le nombre de secondes.*

3) Не слаїи *z̄a* (аѣроуер) званично їреко Послансїва, јер у Послансїву има њих їред којима би ми било врло криво да се брукамо ако сївар буде одбијена. Најбоље би било да објасниїе сївар *z̄*. їук. Јоксимовићу їа да он, ако нађе да је сївар од инїтереса, удеси да се їошље без брукања.

... можеїе слободно їоднеїи наџовесїивши да би деїаље (димензије делова, консїрукїивне деїаље, јачину їуњења иїг.) имали да уїврде сїручњаџи. (слажем се)³⁸

Осїале две сївари (*flattab. et moteur*) не їреба їодносиїи држави, већ заинїтересоваїи коџа индусїријалџа. *Flattablité* нам је сївар їрактїички најбоља и најближа извршењу. За мотоор немам за сад мноџо наде, јер сиџурно су сви инжењери заузееїи као и у Франџуској. (наравно).³⁹

Примио сам їакеїиї са кључевима од *malles*. Молио бих Вас да ми кажеїе који су ушли у нашу нову Владу. (Још не зна се їачно, али јавићу вам).

Ваш М.

72

Микиџо,⁴⁰

Послао сам ваше писмо за Сїеву, суїфра їуїује за Женеву. Све ћу учиниїи како сїе ми у їисму казали. Све сам їрибележио.

У име Боџа у недељу à 9⁵⁰ du matin – їолазим с Брабеџом.

блице је сигурно урадио професор, а принџ је то желео да понуди Енглеџима под заједничким именом проналаџача. О покушају принџа и професора да им „таблице гађања“ аероплана откупе савезници писано је детаљно у књизи (39).

³⁸ Текст у заградама дописао је принџ Ђорђе.

³⁹ Петровић мисли на своје патенте који су унапредили рад мотора с аутоматским мењачем (сврдло) и отклањали опасност броду који плови (41, 42).

⁴⁰ Принџ Ђорђе; писмо је из 1918. године.

Картије ваше с њуџа мейнуо сам их у један мој сандук који осџаје овде, знам џачно где су, боље да вас не џерейим, јер месџа tout juste имаџе за вас.

Пишиџе увек на џосланџиво у Paris, а џисма сами мање џишиџе

Поздрав ваш Ђорђе

73

Légation, Serbe

23. V 918.⁴¹

Микицо,

*Данас добио ваше џисмо № 6. Урадио сам овако за вас „laiser passer“. Дао сам да се овде све ошџамџа на машини онако како сџе ми казали и џослао сам га Шуменковићу да га Душан џошџише и чим џо уради да оге ка делу и џу да га војни команданџи џошџише и одмах вама да џошаље. Догао сам 3 мес. боловања џа чим џо исџекне лако ћемо бла-
жовремено дружи акџи исџо џакав најисаџи и вама џослаџи. Ја држим да ћеџе га добиџи џосле 1. јуна у џошџуној исџравносџи, ако шџо год буде фалило слободно ми јавиџе и лако ћу измениџи или догаџи шџа будеџе хџели. Јавиџе ми кад га добијеџе и у којој форми, је ли све исџравно, џошџиси, жиџови, иџд.⁴²*

Много наде имам да ће џе видеџи скоро фамилију и чекам свако Сџевино џисмо с несџрџљењем.

Ја џолазим са џослаником џрекосуџра у недељу за Edinburg у Шкоџској на ошваране Мешџровићеве изложбе и џом џриликом, џошџо је ја ошварам џрегаћу једну бисџу од Мешџровића шџо је најравио од једне чувене Шкоџскиње која је умрла код нас. Држаћу мали џовор џом џриликом. То су џоследње новосџи.⁴³

Овде сви очекују џоследњу али најјачу немачку офанзиву. Новоџ иначе ничеџа. Ја врло расџоложен. Како ви Микицо?

Пишиџе, џоздрав ваш Ђорђе

⁴¹ Принц Ђорђе; писмо из Лондона.

⁴² Као резервни официр, Петровић је био војни обвезник у ратним временима, те је као ордонанс принца Ђорђа морао да тражи разна одобрења и објаве за одсуства.

⁴³ О учешћу принца Ђорђа на овој изложби Ивана Мештровића погледати подробније у (39), као и Мештровићеве мемоаре (40).

74

*Madame Militza Petrovitch*⁴⁴
Alpenhof, Amden

N° 814⁴⁵
Weesen, 9. Aug. 1918.

*Полазак са мајком, Маром и Вуком за Цирих, Луцерн и даље.*⁴⁶

М.

75

*Madame Militza Petrovitch*⁴⁷
Alpenhof, Amden (bei Weesen)

N° 821
Rapperswil, 2. Sep. 1918.

*Спијали синоћ овамо из Einsiedeln, преноћили у Hotel Bellevue и
 прогужујемо преко Uznach за Weesen*

Милица М.

⁴⁴ Разгледница; поклон писцу ових редова од принца Ђорђа.

⁴⁵ Када се са пута јављао самом себи или мајци, Петровић је писма нумерисао.

⁴⁶ Мара = професорова сестра Марија, а Вука је њена ћерка Вукосава, удата за познатог швајцарског индустријалца Ханса Шранера из Оберурнена (Швајцарска).

⁴⁷ Разгледница добијена од принца Ђорђа.

76

*Madame Militza Petrovitch*⁴⁸
Sanatmrium Victoria, Bern

N° 855
Bern, 7. Oct. 1918.

Полазак јуџпрос у 7. сах. за Zürich у Rapperswil

М.

*Санаторијум Victoria на крају мосџа са десне сџране.*⁴⁹

⁴⁸ Разгледница добијена од принца Ђорђа.

⁴⁹ После операције у Берну (тумор у желуцу) Петровић је своју мајку Милицу довео на опоравак у Рапесвил. Овде је Милица Петровић на рукама свога сина умрла (све по казивању професорове сестре Марије).

ПЕРИОД ИЗМЕЂУ ДВА РАТА

77

Paris, 21. V 1919¹

Микицо,

Ејо ме најџраџ с љуџа; мноџо ми је боље. Баџава џреба мењаџи чим се човек узнервози. Како ви? Израџио сам да саџа 95 Factorielles, осџа-је још 5, али их раџимо врло љолако.² Новоџ ничеџа. Калча љолази 2⁰² јуна за Беоџрад и биће најџраџ овде у Париз 15. јуна најџаље.

Поздрав Микици ваш Ђорђе

78

Paris, 22. VI 1919.³
(околина)

Микицо

Добио сам ог Gauthier-Villars-a *Spectres numérique*, ваљџа је џо ко-рекџура. Шџа да раџим, да ли да вам је љошаљем у Boulogne или да овде код мене осџавим?⁴

Новоџ ничеџа; здравље добро

Поздрав Микици Ђ.

¹ Збирка Марамбо; краљевић Ђорђе је немарно наводио датуме на својим писми-ма; њих је уредно и редовно дописивао професор Петровић при приспећу писама.

² Установили смо неколика случаја ангажовања краљевића Ђорђа у прорачуни-ма извесних података. „Посао“ је задавао професор Петровић и захтевао дуже краље-вићево ангажовање у најједноставнијим прорачунима. Овим је професор, то се јасно види, хтео да задовољи принца да и он има „некакве математичке обавезе“ и тиме да какав такав допринос. Овог пута добио је задатак да израчуна 100!. Без рачунара и других помагала краљевић се сигурно намучио при силном множењу и сабирању јер је у питању број велике дужине. Према (97, 98) налазимо да 100! има 158 цифара, од којих су 24 нуле на крајњем делу броја.

³ Збирка Марамбо; није утврђено место боравка краљевића у околини Париза, а професор је већ дуже времена боравио у парискком хотелу Boulogne.

⁴ Реч је о штампању Петровићеве књиге *Les spectres numériques* (Paris 1919, p. 119) са предговором Емила Борела.

79

Paris le 14. Juillet 1919.⁵

Драги колеџа,

Обрадовао сам се Вашем писму. Јако бих желео да се ускоро видимо, али морам још неко време остати овде, одавде отићи у Швајцарску, па тек онда (вероватно крајем Августиа) доћи у Београд.

Ишао сам Gauthier-Villars-у да се обавестим о штампању Ваше књиџе. Казао ми је шта треба и прегао ову представку коју Вам шаљем, да би сте је могли употребити.⁶ Цене су сад 4 ушта веће но оне пред рат, а ускоро ће бити штампарски шпирок због захтева радника да им се још повисе плате. Куда ће то отићи, не зна ни сам директор штампарије. Ја журим да извучем бар једну од својих двеју књиџа које се у овај мах штампашу, док не избије шпирок.⁷ Директор се још нада да неће доћи до шпирока, јер ће штампарије вероватно пристати на повишење цена. Поред свега тога ја се надам да ће моћи успети да саставите потребан новац (око 13000 фр.) за штампање дела, нешто од Академије и нешто од Министарства, па ма нешто и од своје сирине додали. Била би сиринина сивар да због материјалне немогућности не угледа света једна сивар, која би, уверен сам, прихватила да се дигне глас нашег факултета.⁸

Молим Вас да ми јавите шта и како бисте решили. Писмо предајте г. Сивеви Ахимовићу, адвокату, који ће наћи начина да ми га достави приватним путем (нпр. по доносиоцу овога писма, који се кроз неколико дана отиде враћа у Париз).⁹

⁵ Миланковић САНУ; насловљено Милутину Миланковићу.

⁶ То је позната Миланковићева књига из математичке теорије климе (38) коју је објавила Југославенска академија знаности и умјетности. Миланковић је ову књигу писао у време рата у Будимпешти. Књига је изашла на француском језику у преводу Ивана Ђаје. О овој књизи погледати (43) са следећом напоменом. Д. Трифуновић је 1978. пронашао на тавану Миланковићевог дома сијасет писама страних научника о овој књизи (38). Ова веома вредна пронађена грађа предата је Архиву САНУ (44). Приметимо да ова Миланковићева књига (38) није ушла у његова изабрана дела објављена 1997. године (101).

⁷ Петровић је успео да објави обе књиге; оне су излагале научне области које је засновао у науци наш математичар. Прва је изашла 1919. о математичким спектрима с предговором чувеног Емила Борела (45), а друга 1921. о математичкој феноменологији у Е. Бореловој научној колекцији (46). Ову књигу Петровић је посветио принцу Ђорђу следећим одштампаним речима: „Au Prince Georges de Serbie – En souvenir de nos entretiens sur les sujets traités dans ce livre. Et en témoignage d’une amitié inaltérable et dévouée – M. Petrovich“.

⁸ Наглашавамо ове Петровићеве речи као став који је носио сваки појединац те велике генерације српске науке (Јован Жујовић, Јован Цвијић, ...).

⁹ Дозволом надлежних, Петровић се веома често користио државном дипломатском поштом, као и личним куририма принца Ђорђа.

Примијте срдчан пријатељски поздрав од Вашеј оданој

Мих. Пејровића

Журим пред полазак воза за Брисел куда идем збој III Conference...¹⁰

80

25. Септ. 1919.¹¹

Драги госп. Вујићу,¹²

Жалим што ме је Ваш колега нашао пред сам улазак у предаваоницу, пред сам час, кад ми је било немогућно отворити и прочитати Ваше писмо. Кад сам се после часа вратио у Кабинет, чуо сам да је већ он отишао на воз. Нисам имао времена ни упознати се са њиме. Разуме се да сам гојов учинити му сваку могућу услугу у школи.

Радовао бих се кад би сте се решили на дипломски испит који ће Вам пружити квалификацију за даљи рад. Цео је свети изгубио овим ратом, ја није чудо што сте и Ви задоцнили.

Знам да нећете имати великих теškoћа са теоријском математиком. Али да ли ће бити тако и са примењеном математиком и физиком? Имате ли предавања г. Миланковића?¹³ Без њих не видим како бисте могли изаћи на крај, јер је програм врло неодређен. Ако Вам успеба каквих детаљнијих обавештења, стојим Вам на расположењу.

Срдчно Вас поздрављам Мих. Пејровић

¹⁰ Од 18. до 28. јула 1919. заједно с Јованом Цвијићем присуствовао је у Брислу Трећој конференцији делегата научних установа савезничких држава (47). Поменимо, да су на претходној конференцији у Паризу (26. 11–1. 12. 1918) нашу науку заступали Јован Жујовић и Михаило Петровић.

¹¹ *Заосивашина МП*; концепт писма насловљен Владимиру Вујићу, студенту филозофије.

¹² Владимир Вујић је био гимназијски професор математике и дуже је радио у Скопљу. Бавио се филозофијом науке и често објављивао своје студије у Српском књижевном гласнику. Познат је по преводу Шпенглеровог дела *Пројаси зајада*, које је недавно приредио Никола Милошевић.

¹³ Очигледно, Петровић тврди да Миланковић има веома несрећен курс својих предавања. Примењена математика обухватила је теоријску физику, рационалну и небеску механику. Небеску механику Миланковић је објавио тек 1935. године; од рационалне механике није остало ништа, а за теоријску физику имао је своја писана предавања. У години 1967, када је писац ове белешке радио на књизи (4), чији је уредник био Радивој Кашанин, од овог познатог математичара добио је на поклон оригинална Миланковићева предавања из теоријске физике.

81

Београд, 3. Окт. 1919.¹⁴*Драги колега,*

Наш Берић је у Ковиљачи где се лечи од реуматизма.¹⁵ Синоћ сам добио од њега дејешу у којој тражи да га известим да ли треба да одмах дође. Одговорио сам му да није иако хитно и да ће му се накнадно јавити.

Пошио ја полазим на један пут од две недеље, а не знам хоће ли бити истина и кад, то Вас лепо молим да будите добри јавити му једним писмом кад би требало да буде у Београду. Адреса му је: Г. Младен Берић, проф. Универзитета, Бања Ковиљача.

Извините ме што ми је било досадно немогуће доћи Вам пре поласка. То ћу учинити чим се вратим с њима.

Срдчан поздрав од вашег

Мих. Петровића¹⁶

82

5. Дец. 1919, Београд¹⁷*Рачун за Министарство,*

По поруци Министарства Словних послова послао сам за рачун Министарства за 100 примерака прибора за шифровање дејеша (систем „Три картона“), и то за: 1000 картона, штампање у две боје и нумерисање картона и за 100 комада куверата за прибор, суму од 400 (четири стотине) динара у сребру.

Михаило Петровић¹⁸

¹⁴ Миланковић САНУ; насловљено Милутину Миланковићу.

¹⁵ Младен Берић је први Петровићев асистент на Универзитету; докторирао је код Петровића (1912) и то је био први докторат из математике у Београду. Типичан провинцијалац из околине Лознице (село Бадовинци?). Иако је био математичар незнатних, чак нетачних резултата, доспео је до ванредног професора универзитета (2).

¹⁶ Велика одсуствовања из наставе пратила су Петровићев рад. Волео је да путује, био је човек без обавеза. Послови у министарствима и сарадња са принцем Ђорђем, често су одвајали нашег математичара од табле и креде, непосредности коју студије траже.

¹⁷ Заоставштина МП; концепт или препис.

¹⁸ У (4) изложили смо у целости Петровићев извештај Министарству иностраних дела, као и основне поставке система „Три картона“.

30. Jan. 1920

CABINET DU MINISTRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DU ROYAUME
DES SERBES, CROATES ET SLOVÈNES

Messieurs

Шавен вам 4 komada de la
"Revue du Mois" у коме има и
ваш један ривал. Једну сам
шаку кини годно ротион од самог
Акан-а, -

Оба моја писма шавенима ми
на 4 rue Bussador (Mission Serbe)
или куриром, али нигде на
Légation Serbe или на Continental.

Послату вам 4000 soups
В.Н. или изградим, само ми
јавите на којој висини ^{и на којим soups} се
задржала последњи удар, те да

Да тако да калемим (односно
 да продужим) мреже,
 У исто време поштом
 ми шај дрвени сандук
 у коме су сви она 6 пољева
 која су код вас, јер је врло
 zgodan за такорење и не
 квори се пољева.

Дали има икаквог
 начина да се извршиме реч
 „Принц“ на оној лафи која
 носи мреже итд! и нека се
 замисли са реч „Краљевић“,
 јер је „Принц“ тиватски реч!
 и глуда реч.
 Станислав Микић
 Ви М

Збирка Марамбо; аутограф писма Краљевића Ђорђа професору Пејровићу. По обичају, дајум на
 писму дописао је професор. О Пејровићевом чланку (99) који се помиње писали смо у књизи 6
 Сабраних дела Михаила Пејровића. – Очигледно, принц је ојетш ангажован на руштинским
 прорачунима. Реч је о изради таблица гађања за пројетивавионске шойове.

84

Париз 18. II 1920.¹⁹

Микицо,

Ако вам је до *шога* као и *пре шшо* смо радили²⁰ – да дамо један *задаџак indéchiffrable* једном мудром *маџемаџичару* и *шо* *задаџак* да буде из *шеорне механике*.

Моџу вам рећи да *џај му..ња* није *Appell* али неки кажу и веле да је већи од *Appell*-а (моје, *џак* *мишење* скромно – да није) али све једно *зачикнише* *џа* као *шшо* ви *умеџе*. Наравно, *никоме* неџу рећи да је од вас, *неџо* *џошаљише* ми *џроблем*, а *солуџију* одвојено за мене да би *комџарирао*. Ја *ћу* *џачно* *џај* *ваџ* *задаџак* *џреџисаџи* и *вама* *џослаџи* *ваџ* *ориџинал*. То све наравно вас *џиџам* ако вам *шо* не чини *неџриџаџно-сџи*, јер *збиља* *џосле Poincaré*-а све је *осџало* мање, али *иџак* *џо* *ваља* *ураџиџи*, јер је *џај* *му..ња* *уображен*, а *мисли* да је *наслеџио Poincaré*-а (*шшо* није у *сџвари*).²¹

Дакле *Comme vous voulez*.

Поздрав ваџ *Ђорђе*

П.С.

Пиџаџише Сџеву Аџимовића *џде* се налази *онај* *мој* *шџаџ* (*capne à pède*) *шшо* сам *осџавио* код *њеџа* у *Женеви* 1918. *џ.?*²²

Овде *новоџ* *ничеџа*.

Шаљем вам *Comptes Rendus* од 6. X 1919. у коме има, *чиними* се, *нешшо* о *Spectres?* *видиџише* *имали* *вредносџи* за вас.²³

Поздрав ваџ *Ђорђе*

¹⁹ Збирка *Марамбо*; очигледно, краљевић *Ђорђе* задржао се на професоровом имену у облику *Микица*!

²⁰ Често је професор *Петровић* састављао задатке *принцу Ђорђу*, а он их је као своје задавао *разним* *математичарима*. Побуде за то биле су различите. Такав је један случај био 1911. године с проблемом из теорије *функција* постављен великом *Поенкареу* (100). – По нашем *мишењу*, у овом писму *Карађорђевић* мисли на *Пенлевеа*, велико име *француске* *математичке* *школе* (5).

²¹ Краљевић *Ђорђе* прилично слободно и недопустиво *лаички*, у ствари, *дилетантски* *оцењује* једно велико име *француске* *математике*. Много је себи дозвољавао и чудо је да га професор *Петровић* у овоме није прекорио и зауставио. У *књизи* (5) дословно смо записали како је *Поенкаре* обележио *Пенлевеово* дело: „*Математика* је темељито уређен *континент*, чије су све *земље* добро *здружене*; дело *Пол Пенлевеа* је *красно* *самостално* *острво* у *блиском* *океану*“.

²² *Стеван Аџимовић*, адвокат *краљевића Ђорђа*.

²³ Ово је један од *многобројних* *случајева* када *принц Ђорђе* налази и *купује* *литературу* и шаље је професору. *Принц Ђорђе* је био човек без *струке* и *окончане* *било* *које* *школе*. *Духовно* *амбициозан* *ка* *науци*, професору је *набављао* *литературу* и био је *задовољан* *тима* *као* *да* *и* *он* *учествује* у *добивању* *резултата*.

85

Београд, 8. Марта 1920.²⁴*Височанство,*²⁵

Последње писмо које сам од Вас примио датирано је 18. фебруара. Од тога доба нисам примио ајсолујно ништа. Томе ће сигурно бити узрок шпиражкови. Тако исто не добијам писма из Швајцарске, због шпиражкова у Италији.

Не знам да ли сте примили исправно *Code chiffré* који је добро сјакован, запечаћен и послат Вам одавде куриром 14. фебруара. Послао сам Вам иакође и *Ali-Tabelen*.

Постављен сам у Министарству Пољопривреде и Воде за инспектора риболова.²⁶ То ми у садашњим замршеним приликама задаје много посла и тражи много времена. Школу сам скоро забављалио.²⁷

Карић свраћа к мени од времена на време да види има ли шта да изврши.²⁸ Ствари су Вам у кући у појпуном реду. Само немаје оно што је најнужније за животи у Београду.

Ваши М.

86

Oberurnen, 3. Окт. 1920.²⁹*Драги Карићу,*³⁰

Рачунам да ћу крајем ове недеље (до 9-ог) бити у Београду.

Поздрав од М. Петровића

²⁴ Збирка Марамбо.

²⁵ Овакво професорово ослвљавање принц Ђорђе је прецртавао. – При изради шифара Петровић се обично користио званичним куриром Двора или министарства.

²⁶ Подробније у књизи 14 *Сабраних дела Михаила Петровића*.

²⁷ Ово је потпуно тачно. После рата Петровић је веома ретко држао часове на Филозофском факултету и био присутан у Београду, а на Факултету остао је и без сарадника Младена Берића и Симе Марковића.

²⁸ Према Карићу, момку краљевића Ђорђа, професор се понашао као да је и његов момак.

²⁹ Разгледница добијена од принца Ђорђа.

³⁰ Из породице сестричине Вуке Шранер у Швајцарској Петровић се јавио сталном посланом, момку принца Ђорђа, жандармеријском нареднику Предрагу Карићу.

87

Београд, 24. Окт. 1920.³¹*Драги Карићу,*

Шаљем ти ово писмо од газде.³² Чуди ме ово: оно писмо у коме каже да ће доћи у Београд је од 11. окт., а ово последње, у коме нема ни помена о доласку, је од 19. окт.

Пиша у писму да ли смо предали (или бацили у сандуче) оно писмо за г. Пејровића у Краља Пејра улици, што си га ти узео да га доставиш адресанту. Јави ми кад узможеш да ли је писмо предало, ја да га извештим.

Добро би било да одеш до илајнаре ја да кажеш да уклоне оно ђубре што стоји поред кривака и на њима, као и да завршиш оно место где си секао кривак ради пробе. Вероватно да ће газда ако дође, одмах отићи да их види, ја би пребрало да све буде чисто и у реду.

Поздрав од М.П.³³

³¹ Заостављеница МП; без коверте.

³² Газда = принц Ђорђе

³³ Садржај писма је нејасан; можда се радило о некој радионици – платнари са више радника чији су власници били принц и професор. Како је то код нас једноставно, обично. Тако велико име у науци, а подредило је себе жељама једног принца.

88

27. XI. 1920
Paris.

Милуо

Ако бугеће имаи
 времена проматрајте
 ове 2 књиге, а миш
 је француски
 дошцевик Barbusse
 кагисао. Чакан вам
 исерак новина «L'Humanité»
 где Ленин хвали те
 2 књиге. Незнам у
 чему их хвали, да ли у
 стили или у идеји?

Дайте их. Терити
 после тога да и он
 види шта има у
 твом извазедној ?

Ново мисли.
 О професору
 Анри Барбис

P.S.
 Мислите ли овамо
 доћи и рад ? Молим
 јавите ми Анри.

*Примио сам уредно новине, књиџе и исечке из новина које сѝе ми слали ѝо куририма. Хвала на *Alm. Vermot*.*

Са Берићем је свршено. Универзитетски је суд нашао да он „нема моралних квалификација за наставника Универзитета“ и ѝако он исѝада из Универзитета.³⁵ Друџи мој љак и ѝомоћник Сима Марковић (који је код мене ѝоложио и докѝорати и био ми асистент) оѝиушѝен је из државне службе као комунистѝ.³⁶ Саг сам осѝао аѝолуѝно сѝм са ѝреко сѝоѝину сѝуденатиѝа на враѝу. О ѝензији, разуме се, не може биѝи ни речи и једина ми је нага у ѝоѝе да чекам закон о чиновницима, на основу коџа љу се насиџурно моћи извуџи. По данашњем закону о Универзитету ѝо је немоџућно, ако неџу да изџубим све досадашње џодине службе.

Немоџућно је довести и математичаре са сѝране. Сваки, коџа смо ѝонудили, одбио је да дође овамо збоџ скуѝоће и немоџућности да му се нађе сѝан. А и иначе слабо се ко џраби, јер Универзитет нема ни локала ни средсѝава за данашњи број сѝуденатиѝа (ѝреко 7000).³⁷

Можеѝе мислиѝи са колико воље моџу да радим и у каквом сам расѝоложењу.

О осуѝиву саг у ово време не може биѝи ни џовора и не моџу ни мислиѝи на долазак у Париз.

М.

³⁴ Принц Ђорџе; Петровићево писмо принцу Ђорџу. Професор је избегавао да било како ослови краљевиџа; ретко је писао „величанство“. Уопште, познато је да принц Ђорџе није волео да га ословљавају с „величанство“, а доцније „височанство“.

³⁵ Писмо је сигурно настало после 14. новембра 1920, јер је тада Универзитетски суд (Милан Јовановић Батут, Коста Кумануди и Александар Белић) одлучио да се Младен Берић удаљи с Универзитета због самоубиства Руже Стојановић, професорке математике Друге београдске гимназије. Овај математичар је избегавао брак и дошло је до трагедије. Опширније у књизи (2).

³⁶ Математичар Сима Марковић студирао је код Петровића и 1913. докторирао је математичке науке. Као указни професор Треће београдске гимназије са смањеним бројем часова, радио је и на Универзитету као асистент Михаила Петровића. После Вуковарског конгреса комуниста удаљен је из државне службе (50, 51, 52).

³⁷ Није познато које је Петровић математичаре „са стране“ замолио да дођу у Београд, као ни да ли је међу њима био и угледни математичар из Загреба Владимир Варићак или неко од Чеха или Словака? То су била тешка времена за студије математике. Зграда Универзитета је била у рушевинама од бомбардовања (58), катедра је остала без помоћника. Петровић није клонуо, а убрзо је стигла руска научна емиграција с познатим математичарима (49).

90

Београд, 15. Јануара 1921. г.³⁸

Господине Професоре,

Поштом били смо предлажачи да се г. Јеленко Михајловић, проф. Реалке и руковалац сеизмолошког одсека Геол. Завода на Универзитету, изабере за ванр. професора Универзитета, за катедру Геофизике.³⁹

На седници Фил. факултета од 3. Јануара т.г. после крајке дискусије признаше су кандидату научне квалификације за ванр. професора. Али један члан факултета осборио је кандидату моралне квалификације, наводећи да је он као ученик Вел. школе 1890–1891. год. имао неку аферу у Геол. Кабинету Вел. школе; којим сте Ви у то време управљали. Та је афера, по тврђењу поменутога члана факултета, ипакве природе и вредности да кандидату осборави моралне квалификације још и данас, после његовог тридесетогодишњег рада и то баш у Геолошком заводу у коме је он развио читав један нови одсек, а који је рад, по нашем нахођењу, несумњиво допринео улогу Геол. завода код нас и на страни.⁴⁰ Таква декларација осујетила је избор г. Михајловића.

Пошто сте Ви Господине Професоре, били у положају и заинтересовани да знате ипачно стање ствари, ми Вам се обраћамо молбом за обавештење по овоме предмету.

Изволите, Господине Професоре, примити уверења о нашем одличном поштовању.

Светл. Радовановић⁴¹
Мих. Пејровић

(Господину Јов. Жујовићу, председнику С. Кр. Академије)

³⁸ АС, Фонд Јована Жујовића; насловљено професору Јовану Жујовићу.

³⁹ О Јеленку Михајловићу, оснивачу сеизмолошке службе Србије (Београд, Ташмајдан), нераздвојном професоровом пријатељу, погледати (14).

⁴⁰ О Јеленку Михајловићу као сеизмолу писано је у (53).

⁴¹ Светолик Радовановић је познато име геологије на Универзитету; један је од оснивача Геолошког друштва (1892), а бавио се и политичким радом.

91

Београд, 16–I–921.⁴²*Драге колеге*

У одговор на упућено ми Ваше пишање о „афери“ коју је з. Јеленко Михајловић, професор Реалке још као ученик Вел. Школе имао у Геолошкоме Заводу коме сам ја тада био управник, часи ми је известио Вас, да се ја сада после тридесет година подстикнути Вашим пишањем једва и што неирецизно присећам да су онда неиставности са школским књигама његови другови њега сумњичили и да је што одмах расправљено како треба.

Да је та хачка неиставности са књигама иако природе да је у самоме Геолошкоме Заводу могла бити предана забраву доказује што, што је з. Михајловић после тога могао остати наш активан сарадник Геол. Завода као организатор и управник сеизмолошке станице.

Са колегијалним поздравом Ваш
Ј. М. Жујовић

(Г.з. гр С. Радовановићу и гр М. Петровићу; Београд)

92

Београд, 16. Јан. 1921.⁴³

Као што сам Вам јавио дејешом, ја сам Вам био писао 8. Дец. и 2. Јануара. Писмо од 8. Дец. било је доуљачко и у њему је била она Blanchard-ова признаница за „Nature“. Оба су писма послата поштом, јер је иако и до сад најбрже стизало. То су била писма № 5 и № 6. У неизвесности сам да ли сте та писма примили. За № 5, према Вашим писма мени и Карићу, изгледа да га нисте добили.

Последња писма, која сам од Вас примио, то су она од 2. I и 6. I. Предао сам Карићу писма за њега, казао му да ише чистије и предао му ону стиаклену шицу за кисело млеко. Ајвара за сад нема у Београду, али синоћ сам се известио да ће га бити кроз неколико дана и Карић ће Вам га послати по коме.

Сигурно знаје за смрт Косије Стојановића. Умро је тошово најрасно (после два дана боловања). Био сам код њега на 4 дана пред

⁴² АС, Фонд Јована Жујовића; концепт одговора М. Петровићу и С. Радовановићу.

⁴³ Збирка Марамбо; писмо проф. Петровића принцу Ђорђу.

смрти, кад је био њој њуно здрав. У њему смо, и Ви и ја, изгубили једно-
га искреног пријатеља, од каквих њешико да је још ко осњао.⁴⁴

М

P.S.⁴⁵ Нисам добио Blanchard-ову њризнаницу. Примио сам њисмо
№ 6, али не № 5.

Кад ће њај Закон о чиновницима изаћи? Јели је ваша сесњара доби-
ла „Journal des Modes“?

Јако жалим за Косњу Сњајановића, il avait qu' chose dans le sang le и
да њога било – неби сњагао. Не секирајте се – S. r. p.⁴⁶

Шња желите да вам њошаљем? je ne fais que de vous répéter toujours
la même chose. Пишијте de temps en temps, краће али чешиће.

93

Paris, 10. II 1921.⁴⁷

Ову сам књигу нарочијо куњо, њребаће нам и ако је 1888. г.
нањисана у њолико боље, јер је марљивија. Доћи ће ваљда време, кад
ћемо се и њиме занимањи и бар да видимо како се ње сњвари раге. Јер
ми Срби имамо изванредног грожђа, али не умемо вино да њравимо, а
међуњим њу се може многе сњвари видењи, научињи и њрименињи.

С њоздравом Ђорђе

94

Хамбург, 10. фебруар 1921.⁴⁸

Госњодин њрофесор др Пењровић

Београд, Косанчићев венац 26

Врло њошњовани Госњодине Професоре!

На молбу Г. Рајнхарда Гасња, шаљем Вам чланак дирекњора хам-
буршке Државне дирекције за рибарсњво (Госњодина Дуђе) о развоју
уређаја за изоловање њојлојте на рибарским њаробродима и расхлад-

⁴⁴ О Кости Стојановићу видети белешку 17 у писму 3.

⁴⁵ Све испод Петровићевог иницијала дописао је принц Ђорђе.

⁴⁶ Иницијали S. r. p. често се јављају у писмима принца професору Петровићу; није
утврђено шта они значе.

⁴⁷ Збирка Марамбо; насловљено професору Петровићу.

⁴⁸ Заосњавињина МП; пословно писмо хамбуршког лиферанта Крафта на срп-
ском језику. Није познат професоров одговор.

них најрава, као и једну уошћену расцраву о грађењу самих термоса. Исти су се брзо одомаћили у свим врстама изолације не само у грађењу бродова овде у Северној Немачкој, већ пре свега за хладњаче и у грађењу кућа. Највећи објекат је онај од скоро 6.300 m² корисне површине уграђен у хладњачу која саобраћа на линији Хамбург–Америка, који се пројектих година показао као најбољи.

Поред изврсне изолације најрава за изоловање терматуре има велике предности за све врсте средстава за очување намирница; простор за чување хране истојно је безбедан од бактерија, сама најрава је чиста и лако се одржава. Уравно ови фактори од огромног су значаја за очување квалитета свеже рибе и то смо у немачком рибарству брзо увидели тако, да имамо до сада саграђених преко 20 хладњача за рибе, а 14 су у изградњи. Овом врстом изолације може се конструисати и најмањи и највећи простор за хлађење. Надам се, Господине Професоре, да ће Вас ово заинтересовати и да ћете ми ускоро саопштити своје жеље уз одговарајуће скице жељеног уређаја. Ми ћемо Вам бесплатно начинити предлоге и нацрте када нам дајте податке о величини простора, ширини и висини у саопштењу о својствима основице за градњу. Такође у истојојем здању истојој изолација и није потребно накнадно је уводити. Када се тако истојој, није за поштењевање чињеница да се оно може искористити врло лако као хладњача. Кад су у питању хладњаче било средње или велике, практично је са њима повезати машину за управљење леда о чему Вам шаљем бесплатно пројект по којем је саграђен расхладни уређај за велику хладњачу која саобраћа на линији Хамбург–Америка.

Са изврсним високим поштовањем
Хуго Крафт⁴⁹

Hamburg 21. Bassinstr. 1

95

Paris, 4. III 1921.⁵⁰

Примио сам ваше писмо од 22. II. Из њега видим да сте задовољни ен гепенале. Бринуо сам се за она зајечана писма моја, све дошле, док нисам примио ваше писмо, где ми потврђујете исцраван пријем.

⁴⁹ У ово време професор Петровић је био власник два акционарска предузећа – „Београдска рибарска заједница“ и „Рибарско друштво Охрид“ – за експлоатацију Охридског и Преспанског језера.

⁵⁰ Збирка Марамбо; писмо принца Ђорђа професору Петровићу.

Шаљем вам новине разне, њо који њуи, чим има нешио нарочио да се њрочио.

Данас сам вам куио свилену леиу њосиаву за ваш зимски каиуи и 2. крагне црне ог *velours*. Шаљем вам 1. књигу у *Berne* шиио сам куио; она је на немачком језику, али је њићерсанџна због разних ловова на рибе. Тако истио узео сам вам 2 шешира за рибу кад будете ишли; њих сам у Швајцарској куио, изванредни су њо мекоћи и квалииету; за мене сам узео један истии џакав зелени. Тако истио шаљем вам нож један згодан за њушиће рибе (крљушии).⁵¹

Добро је шиио израђујете Закон о риболову сиџуран сам да нико у Скуишиџини неће ѡравиџи „обсирукџију“ и да ће једини Закон једногласно ѡроћи. Тај ваш Закон за риболов биће темељ *pour toujours* у нашу државу и за џо је добро шиио џа ви израђујете.⁵²

Blanchard ми је дао „*La Nature*“ без ѡризнанице и ѡслао сам џа на Београд ѡре 3 недеље, сџићиће у Београд око 20. марта ог ѡриликe.

Био сам код *Alcan-a*, ваша је књиџа џоџова, али џај цукац *Lisbonne* неће да ми ѡрода ни један егземлар, док ви не наредите – не знам због чеџа, и каже да ће биџи у саобраћају кроз 15 дана и сваки ће моћи куиџи, али сада не даје и ако је џоџова; кад би му најисали да ми је ѡрода, одмах би моџао да вам је ѡшаљем; џрдно би волео да је видим и ѡрочиџам шиио ѡре.⁵³

Био сам код *Gauthiers-Villars*, 55 *quai des Grands Augustins* и ѡнео сам с собом једну вашу књигу о „*Spectres*“ да види ог ѡриликe колико ће џа ваша нова књиџа да буде, џе да би моџао да ми најрави цену.⁵⁴ Он ми је казао ово: да ће од дана кад му рукоџис будете дали, биће џоџова са шџамџањем за 1¹/₂ мес. и кошићаће *entre 3000 frs et 4000 frs maximum*. Казао ми је да може одмах сада да вам је узме у рад и корекџуре да вам шаље да ѡсџеџено да шиио ѡре буде џоџова; ја сам му казао да ћеџе ви скоро у Париз доћи и деџиџиџивно ће џе одредџи време и цену; врло је њубазан био. Пџџао ме је имали мноџо формула – јер вели да је ѡриродно увек мало скуџље кад има мноџо формула, но кад их има мало.

А, ви неизосџавно гледајџе шиио ѡре да свршиџе за шџамџање одмах, ваш резиме *des travaux scientifiques*; волео бџх ја да их ѡџџиџем

⁵¹ Из потпуне преписке принца и професора лако је закључити да је принц Ђорџе чинио поклоне професору Петровићу.

⁵² Опширније у 14. књиџи *Сабраних дела Михаила Пеџровића*.

⁵³ Реч је о Петровићевој књиџи о аналогним учењима (46) из 1921. године.

⁵⁴ Петровић је завршио обимну *Белешку* о својим научним резултатима до 1921. године и желео ју је штампати у Паризу код *Gauthiers-Villars-a*. Као што је познато, књиџа је објављена 1922. године (102).

боље но *шај ђак*; како *џод* кажеће и нађеће за умесно *шако* ће и да буде.⁵⁵

Ја сам био као *шио* знаће *ћаловски* и без икакве *пошребе* до *Трсиа* у „*Хошел Savoie*“ и *помислио* сам на вас; *осишао* сам 2 дана и *омах* сам *кигнуо*. *Трсиј* је *изванредна варош*; *можли сће* на један дан *лако* из *Београда сћићи*, *c' est pour une anstre fois*.

Мислим овоџ месеца *оћићи* у *Plombieres* на 2–3 недеље, *истиина* врло је *досадно* сада, али су *кућања* *изванредна*.

Јесће ли чули за *смрћ Краља Николе*?⁵⁶ *Овдашњи лисћови* су *шако* *индиферентно* о њему *доносили чланке* не само *шо* – но су *џа* *исмејавали*; *сйрашну реушацију* имао је *овде*. *Мноџо* је *боље шшо* је *умро* и за *њеџа* и за *Црну Гору*, *јер* је *дуџо* *владао* и имао је *досћа* *при-*
сћалица, али *сада* има *све шо* да *легне* на *руду*. *Кварио* је *мноџо* за *наше* *уједињење* и *мушио* је са *Ишалијом*. *Ја* му *нећу* *оћићи* на *пра-*
шњу *нарочито* *после* *Ловћена* – она *издаја* *ординарна*! *А* да *није шо-*
џа *било* *ошшо* би на *прашњу*; и *молим* вас *ако* *џде* *џод* *изађе* у *но-*
винама *нашим* да *сам* ја *био* – *ви* *преко* *Сшеве* или *Даче* *дајше* *најенер-*
џичнији *деманши*.

Ови *наши* *одборници* *ошштински* – *изванредно* су их *примили* *свуда*. *Иначе*, *овде* *ничеџа* *новоџ*. *Чеџа* *код* вас?

Поздрав *ваш* *Ђорђе*

П.С. – *Шаљем* вам „*concerves*“ и *ако* *мрзим* да *вам* их *шаљем*, *јер* се *нечистио* *раде* и *бојим* се *заразе* (*intoxication*). *Слажем* се *пошшуну* с *вама* да *не* *једеће* *меса*, али *боље* је *јесћи* *свежеџ* *legumes* но *конзерве*. – *Кажите* *s.v.p.* *Марку* да *ми* *пошаље* 1000 *цигарета*.

⁵⁵ Како је професор сам описао своје научне резултате говорећи о себи у трећем лицу, желео је да предговор књизи (102) напише неко од његових ђака или сарадника. Био је у неповољној ситуацији. Да то повери Богдану Гавриловићу није могао, јер се Гавриловић није бавио науком још од 1907. године и био је потпуно непознат у свету науке. На Универзитету у Београду остао је Петровић потпуно сам на теоријској математици, те се обратио Милутину Миланковићу, који је и написао предговор. Када је принц угледао Миланковићев предговор реаговао је отворено.

⁵⁶ Никола I Петровић, црногорски кнез (1860–1910) и краљ (1910–1918), деда по мајци краљевића Ђорђа.

96

Paris, 22. Avril 1921.⁵⁷

Драги господине Јерemiћу,

Доустијите да Вам оставим ова два писоша и да Вас, користићећи се Вашом љубазношћу, замолим да учините да се визирају:

1) у нашем Посланству за одлазак у Србију преко Швајцарске и Италије;

2) у Швајцарском конзулату (или Посланству) за бављење у Швајцарској од 10 дана и одлазак у Србију преко Италије;

3) за пролаз кроз Италију.

Кр. Ђ. ми је писао још за једну ствар да му свршимо. Доћи ћу к Вама сутра по подне (између 4 и 5 сати).

Ако писоши буду готови, ја бих оћућовао у четвртак.

Књиџа је изашла код Lésbonne.

Ваш оћућовалац
Мих. Пећровић

97

11. VI 1921.⁵⁸

Микицо,

Краљу је сасвим хрђаво и лекари су изгубили наду, ако у данашњем дану не пође на боље.

Позвај је из Париза Престононаследник, принцеца (без деце), Кнез Арсен и Павле.

С њоз(дравима) Борђе

98

14. VI 1921.⁵⁹

Микицо,

По мишљењу лекара, Краљ не може више да живи максимум 2 месеца, и то наравно лекари веле, да сваког часа може да умре.

⁵⁷ Лейоис (4), стр. 283; уобичајено писмо Николи Јерemiћу, службенику Посланства у Паризу.

⁵⁸ Збирка Марамбо.

⁵⁹ Збирка Марамбо; без адресе и коверте; принц обавештава професора да је краљ Петар I тешко болестан и да му се ближи крај.

По њиховом мишљењу он је врло њежак рековалесценџи, и чуде му се сви како до сада није погледао. Одједаред му би јак пролив, и висока њемјерајџура, и ошок њлавейџан на уснама, и суво грло и слаб џулс и несвесџица и убрзано дисање, да су морали оксижен са камфором да му једнако дају и сада џа чак до данас не џресџају џо даваџи.

С џоздравом ваш Ђорђе

99

Београд, 24. Јуна 1921.⁶⁰

Дирекџору Београдског Дневника,⁶¹

У броју 149 Вашега лисџа на уводном месџу изволели сџе издаџи своје мишљење о сџреми и рагу мојих колега на Универзџиџеџу и мене. Налазеџи, да Ви немаџе довољно својсџава даваџи оцџне мени и мојим колегама, од којих су многи и многи урадили за науку далеко више но ја, ја Вас молим, да ме у будуће џошџедџиџе Ваших џохвала, од којих се оџрађујем и не доводиџе ме, без џовода од моје сџране, у онако комичан џоложај џрема мојим колегама и друџима, које ја ценим и вољем.

Мих. Пејџровић
џрофесор Универзџиџеџа

100

Сџлиџи, 30. VII 1921.⁶²

Велеучени џосџодџне докџоре,⁶³

Услобођујем се џриклойџиџи Вам џреџисе џоднесака нашег друшџива „Сарџина“ своједобно уџрављџне разним државним усџановама,

⁶⁰ Објављено у „Београдском дневнику“ 25. јуна 1921.

⁶¹ Уредник у „Београдском дневнику“ Крста Цицварић, познат јавности као новинар с жаоком, цинизмом и интригом, објавио је чланак *О срџском маџемаџиџчару* (БД, бр. 149), где игром суперлатива тумачи величину Михаила Петровића, а, у ствари, јавно га вређа. – И после овог професоровог јавног писма Цицварић је наставио да се бави Петровићем. Тако је објавио: *Краљ Пејџар и Михаило Пејџровић* (БД, бр. 221); *О живоџном идеализму Бранислава Пејџронијевића и мерканџилизму Михаила Пејџровића* (БД, бр. 239); итд.

⁶² Заосџавџиџина МП.

⁶³ Многа су предузећа широм земље била заинтересована за сарадњу са Петровићевим фирмама на Сави, Дунаву и Охриду.

замолбом, да их од пријоде до пријоде благоизволише прејоручиши на комјетенјна мјестиа. Знајућ за Вашу заузетост око промицања ове лијеје и корисне индустрије коли за државу ишли за рибарски сџалиш, увјерен сам, да ћише порадии све сходно за одобренеје код надлежних Власиш, иак Вам унајред захваљујем. Неџо овом пријодеом хоћу да Вам моје скромно знање и искуство сџавим на диспозицију у погледу шџо лакшеџ свладања пошешкоћа, које ћише сусрести пријодеом оснивања иворнице на Охриду. Изволише велеучени само зајовиједати, а ја ћу смајрати особииом часиш будем ли Вам моџао било у чему биши услужан.

Међушим, изволише примииш изразе дубокоџ пошџовања од Ва-
ма оданоџ

Аниона Терца

101

Београд, 18. Окџ. 1921.⁶⁴

Драџи џосџодине Јеремићу,
Примио сам Ваше писмо од 13. ов. м. заједно са cardier Vousatr, на
чему сам Вам веома захвалан.

Држим да ће џазда,⁶⁵ за који дан прећи у Француску.

Примиише срдчан поздрав од Вашеџ

М. Петровића

102

Париз 5. XI 1921.⁶⁶

Чичицо,

Ама не знаше колико ми је криво и шешко збоџ овоџ Einstein-а,
како о њему сви најлуд...ји људи ишиу и само џоворе и мисле о шџој новој
ишеорији било да је сруше или да је ирине као највећу новину Scientifique,
а међушим Чичица мој је пошџуно индиференџан и неће да чује ни мало

⁶⁴ Лейџис (4), стр. 280; писмо Николи Јеремићу, службенику (секретару) Посланства у Паризу.

⁶⁵ Газда = принц Ђорђе.

⁶⁶ Збирка Марамбо; сада је професор Петровић за краљевића Ђорђа – Чичица!

и он да мућне било да обори њу теорију или даље да оде но сам њај Einstein!⁶⁷

Ја се јако њлашим да сџе њоцењивали Einstein-а у оном вашем њоследњем на срџском чланку у коме сџе рекли, у колико се сећам, да у Einstein-овој теорији има нечеџа, али да није њолико колико се о њему мисли и џовори!⁶⁸ Зар не видџте силне разне књџге њџо се о њему њише, њочевџи ог Picard, Painlevé, Borel, Eddington, Rougier иџд? Насџџурно знам да сада Painlevé њише једну књџџу, која ће скоро изаћи и у њој књџзи фалиће на сва усџа Einstein-ову теорију и можда ће, ко зна, и неџџо ново и важно да каже? Сада је маниџа свуда да се само о њој теорији џовори и раџи.

А, Чичиџа је њоцењује! Еј! да је ћаловлук ваш сада ог њре 10^м џодина?! Не би био Einstein si haut placé и хваљен њолико ог свиџх без разлике! али Чичиџу сада мрзи да мућне и да уђе у ње нове воде!

А, ма да сам ја њамо њорег вас, са оволиким маџеријалом књџџа које вам неџресџано сџиџу насџџурно би Чичиџа њронашао неџџо!⁶⁹

Прочџџајџте ову малу књџџиџу „La geometrie et l'expérience“ ог Einstein-а, ња ће видџти како хвали Poincaré-а. Ах! да је њај мајсџор жив? Њеџа џрдно водем и симџаџичан ми је и неби марио да он даље оде ог Einstein-а у њој новој теорији; само Einstein-у чивуџину јаџаџ збиџи ваља! и он (Poincaré) неби моџао да мирује и учинио би њо и збио би насџџурно јаџаџ њом чивуџину Einstein-у.

Мућни Чичиџо! s.v.p.

С' њоздравом ваш Ђорђе

103

Беоџрад, 7. нов. 1921.⁷⁰

Примио сам Вашу деџешу за Gauthier-Villars и огџоворио молбом да му не њредајеџе рукоџис. Разлоџ је овај:

Њаша Академиџа, њџамџајући своја издања у Беоџраџу, њлаћа највише 1000 дин. њџамџан њабак. Поџџо би она, њџамџајући моју

⁶⁷ Много је писаних речи послао принџ Ђорђе о теорији релативности, а с жељом да се и Петровић укључи у токове ове нове науке.

⁶⁸ То је Петровићева студиџа (103).

⁶⁹ Буквално, принџ је професору слао из Париза гомиле књџга и на основу једног нашег увида у ове поџиљке може се закључити да би то била читава библиотека с приближно 2 000 књџга из математике, механике и др.

⁷⁰ Збирка Марамбо; без насловљавања професорово писмо принџу Ђорђу.

сѣвар у Француској, имала да мења динаре у франке, њо би њо данашњем курсу изнело једну велику суму у динарима. Да је мала разлика између онога што би Академија могла да њлађи, и онога што ѡтражи Gauth. Villars, ја бих је радо ѡлађио. Али би ѡа разлика била ѡолика (на целу суму она би била ѡо данашњем курсу око 6000 франака) да о њеном ѡлађању не мођу за сада ни да мислим. Истинина је да би и израда била далеко боља, и да сама сѣвар мнођо више вреди када је одиђамѡана код Gauth. Villars, но овде у Беођрагу, где ће биђи и маса грешака ѡоред рђаве ѡехнике, али што не може биђи, не бива.

С ѡога Вас молим да учиниђе доброђу вратиђи ми рукођис да чека боље ѡриlike, кад курс буде ѡакав да се може издрђађи.⁷¹

Исти је ѡлавни разлођ и за немођућностѡ мођа доласка у Париз, као што сам Вам ѡисао у ѡоследњем ѡисму.

Долазио ми је вечерас ѡ. Јеремиђ и казао да има за мене један ѡакетѡ који ће ми суђра донетѡ. Он ѡуђује у Скођље где ће биђи са службом.

Пре неки дан лођови су нам ѡохарали „Караѡа“ уђрабивши ѡриlike кад су лођачи ођишли за дрва и зеђин.⁷² Покуђили су нам све сѣвари са лађе; ѡиђетѡ је на 10–12.000 динара. Полициђа ѡрађа, али до сада без усђеха. Можда сѡе чѡтали ѡо у новинама.

Не знам да ли сѡе добили од Аце извод Вашеђ рачуна код Зајед+нице. Он каже да Вам ѡа је ѡослао на адресу кођу сам му био дао (Bern).

Чамци још нису сѡиђли из Ађађина и ако је ѡратилац одавна ођишао за њих. Чувађемо их недирнуђе док Ви не дођетѡ.

Ваш М.

104

Беођраг, 20. Нов. 1921.⁷³

Драђи ѡосѡдине Јеремиђу,

Примио сам Ваше ѡисмо од 15. ов. мес. и захваљујем Вам. Јако сам заузетѡ мођим рибарским ѡословима: беођрадским и охридским. Охридско и Пресѡанско језеро ѡрешли су у руке мођа друђиђва од 20-ођ окѡо-

⁷¹ Очигледно, Краљевиђ није ово прихватио и помагао је професору да ова књига буде објављена (102).

⁷² „Караѡа“ је пароборд Михаила Петровиђа; подробније у књизи (4) и 14. књизи Сабраних дела Михаила Пеђровиђа.

⁷³ Рукописно одељење Народне библиотеке Србије; исто у Заосѡавиђини ДСМ; без коверте и адресе.

*бра. Послови су њошли врло добро, али захїевају сїалну најреґну-
їосї.*⁷⁴

*Хвала Вам за агресе. Ако будем ове зиме ишао у Охрид, остїаћу
један дан да ѡведем са Вама у Скопљу.*

Из Париза ми је ѡражена Ваша агресе и ја ћу је суїра ѡслаїи.

Примїте срдачан ѡздрав од Ваше҃

Мих. Петїровића

105

*Београд, 7. Дец. 1921.*⁷⁵

Двору – Реверс

*На ѡри ѡара чизама од ҃уме које сам ѡримио од ҃. ѡуковника
Ђорђа Крсїића, а ѡ наређењу Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа.*

*Мих. Петїровић
ѡрофесор Универзиїеїа*⁷⁶

⁷⁴ Још пре Првог светског рата Петровић је био заинтересован за риболов на Охридском језеру (56, 57). После рата приступио је с банкама оснивању „Рибарског друштва Охрид“. Успео је у овом подухвату, али је имао и противнике. Ово је дошло и до Народне скупштине. Народ околине Охрида и Преспе отворено се бунио. Политика од 31. маја 1921. донела је шири опис овог догађаја. Рецимо: „Месецима и месецима већ покушавају банке да зграбе у своје руке богати риболов на Охридском и Преспанском језеру. Најзад су неколико банака са г. Михаилом Петровићем, професором Универзитета на челу, објавиле да су основале акционарско друштво и позвале су на упис акција ...“. Даље се наставља: „... Знајући да је риболов на Охридском језеру једино богатство сиромашног охридског округа, а желећи да то богатство остане у рукама народа тога краја и да не буде монополисано у корист неколико банака ...“.

⁷⁵ *Лешоїис* (4), стр. 287.

⁷⁶ У рибарењу на Сави и Дунаву професор је с принцом имао заједнички аласки алат, при чему је Петровић имао обичај да позајмљује поједине ствари с Двора.

7. II. 922

Шавсам вам данашњу исјеку из „Видео“
у коме ће ми увидети, како се Райнсов
пизи и како га нејресманно кошача или
Ејнстјин - ова историја, у коме да кисим
може да је решим, кисим да је напада,
кисим пак да је хвалим. Осјета се, да се
нејов esprit раскрочио, једном појом
сказао је за добро то теорије, а другом
појом казао је противу ње, и сада мудра
нејресманно; било у једном или у другом
смислу — односно да је одбори, или да је похвалим.

Њему невидно није до не теорије
сказао, вет до нејовој мисли да се кује, и
узалуд мудра и врга и овало, а окало,
а горе, а доле, да још више ако може
направи ип субјектив у екимбрискиком
смислу од самоса Ејнстјин-а, само да га
били одбори, било похвалим, и самим кисим
нејовим нејресманним какимом кисим ради —
види се да је нејов мозак ^{тајанств} Јиди ен дике
parties, и глеца ако кисим друго, а око
барем шражи на чак и врло мало, ма кисим
о тој теорији да каже, било противу ње,
били за њу, односно шражи митимално

неко решење, да се одмах може мада
 одлучити рош или конте не исорије.
 Валу се ма исорија доада као цинцину
 — он хоће дровљено — и хвали је и намадаје,
 јер није касино у ком дровљу да је реш,
пошто нема институције, аи да се барем
 ем дров задовољи и да каме: верујем у
њу или ме, али нема грађанске кравичи
 као Грегат или Риетманн, он хоће
бачи да је реш поштено, али бачи је то
доказ за мене најјачи, да Ранисов
нема никакве институције.

Мени иследа да
 у нејој глави исори то, и дрови, да
 ће учинити немо онако, као кад је један
рувени сикар показао Микел Анжело, да
може један савршен крж важни направити
руком и одсеца покаже (пауза) пред
Микел Анжело и главном један шарав
савршен крж, али Микел Анжело узме
нејо главном и уметне у крж дрови
центар, што је мојо шеме. Било
учинити од крж, и мерили су шесидом
(цирком) и рјиса Микел Анжело пошредни

прави баш центар моје круга.
 Јахне мајстор је дла бета Микеланджело
 од моје друге сликара. Е тако нешто
 смисно и Painlevé хоче усправити, да
 уради бета мајстор од Einstein-а,
 коме, било да је одори ми да је
 похват и неуреситано изради кај
subresant imprévis, ако може оду год у
 том смислу conférences много гени —
 да му сине. Али он ми је Poincaré ми
Picard који се орадио que pour le moment
 dans le domaine comm. actuel des
 mathématiques, иако ретко немогуће је
 израдити или математичким уради
 решити моје проблема — бета физичким
мудрим, пошто као што вешта нема
волаше шарке, али Painlevé као Painlevé.
 Хоће да га пошто пошто решити и уради
 неуреситане conférences, réunions, на
 так и иничне ручкове и версе, где
говори о мој теоризи, јер вагда мисли
 да му је у таком милеи зодан шедеи
 да нејов мозак да се декларира и
 да му сине идеја. Али Painlevé незна

да му је мејов мозак најодличнија камен
 мржа који нама не даје важице, као
 крмен Редној Ројсарга! У ва у шон
 смислу прави ме нешто говоре свуда —
 рои еће даио ми милеи favorables —
 у шон смислу — као аstringent, да
 ти réunions publiques дедимбује
 декларирајуће на мејов мозак и да
 према томе, да му више идеја (пис
 Ја га лично не знам, али ми изгледа
s'est pour cela qu'il parle tout le temps
 и шо публицимент увек о шој теорији
 (Qu'est-ce que vous en pensez ?) —
 знате од мене?

Ево што мислим мало
 могућајити ~~да~~ шој Равлеве', чина се
 бива у мејовој глави. Укмено би вам
 још догуповатиш бове могао. —

Збирка Марамбо; краљевићево писмо из Париза. Занимљиво је да Петровић ниједним гестом не
 скреће пажњу краљевићу да њекине с ружним речима о Пенлевеу, јер принц није у праву и нема образо-
 вања да оцењује тако велику личност у матијематички.

107

14. III⁷⁷

Шаљем вам исечак листѿа „Temps“ у коме ће ѿе видеѿи како се ѿо у велико сѿрема чииѿава ексѿегиѿиѿа и кредиѿиѿе једино у циљу да се ѿо-смаѿра *éclipse de soleil du 21 sept. 1923. z.* у коме ће се наравно и видеѿи ѿа чувена *déviatiion du rayon Einstein*-ова.

Волео бих само доѿиље, да ми свршимо и оборимо ѿу ѿеорију и онда ѿада – ѿа ексѿегиѿиѿа исѿала би *ridicule!* – Молим ѿрочиѿајѿиѿе овај чланак.

Француска неће ићи, не због ѿиѿо они неби дали кредиѿиѿ од 150.000 frs. за ѿу ексѿегиѿиѿу, већ само за ѿо, да ѿокажу свеѿу како их ѿо не дира ѿа ѿеорија релатиѿивѿиѿеѿа (за ѿо ѿиѿо је Немац), а гругѿо, може биѿи да је и сам Picard исѿод жиѿа гѿоворио онима у *commission sénatoriale*, да се укине ѿај кредиѿиѿ, јер заисѿа нема ѿиѿа да се види новог у ѿу ексѿегиѿиѿу, а гругѿо Picard инѿимно осећа, да не ѿреба Француска наука да се баца и огушевљава за ѿу ѿеорију која ѿо његѿовом ѿравилном мишљењу има да ѿадне, и да кад ѿо време буде дошло, да резерѿише французима ѿај ѿриѿаѿан уѿисак (*surprise*) да могѿу да кажу њихови научници: „Еѿио видеѿиѿе да нисмо ми никад били огушевљени за ѿу ѿеорију и осећали смо да има нечегѿа у њој неѿиродногѿ, али нисмо имали онда довољно доказа да је оборимо и сада се ѿоказало да је наше мишљење (осећај) увек било ѿаќво“.

Чувајѿиѿе ѿај исечак и ѿиѿајѿиѿе Picard-а је ли је овако.

Поздрав Чичиѿи.

P.S. Можеѿиѿе и Сѿеѿеви рећи да оѿиѿдне у руску редакѿију „Новое Время“ и да абонира за 6. мес. на ѿај листѿ.

Monsieur B. Sélivanoff
Hôtel Continental
rue Castiglione – Paris

108

21. III 1922.⁷⁸

Шаљем вам данашњи исечак новина где ће ѿе увидеѿи да оѿеѿ Painlevé хоће да буде ѿрви у свакој сѿѿвари која има изгљеда да исѿадне.

⁷⁷ Збирка Марамбо; краљеѿиѿево писмо из Париза професору Петровиѿу, писано 1922. године.

⁷⁸ Збирка Марамбо; писмо из Париза; видети легенду у писму 106.

109

22. III.

Дамас сам добио ^{само} неколико књига од Gauth. Villars
 послао вам 2 комада као и Thascity пак, да
 даде коме преда да покаже, а поштом ће
 којуре Губерниту да покаже - што ја и хоћу -
 то ће и он један егземплар добити, да ја
 се "обрадујем", ~~у једном од њих~~

Даме послао сам изговорено и
 шаљем вам овде 2 признанице једну сам
 шаљу ваму књигу послао D. Hilbert a Gottfried
 а другу Губерниту Einstein-у, лепо сам
 прилагодио књигу и картона и на једну
 carte blanche као мило вам овде прилажем
 да видите и да они имају ко шаље - да
 не мисле редакција, а лепо мило писао
књигу картона на картицама Николем
ударити нај не HOMMAGE DE L'AUTEUR, вет на који
велем картону указован са књигом и
ни оштриј убудеће картон који оде мило
hommage de l'auteur. Зашто морао сам ка картица
каписати са супране ко шаље и ударо сам

овај не ^{Dr.} M. PÉTROVITCH

26, Karmen Vung

Belgrade (Serbie)

Једно ме ово све обрадовало да вет поштом ја

редовно свима мавени по списку како
 сите ми ви ~~#~~ обележени. Радујем се
 да се редаред и ви ~~#~~ успријемте свуда
 и где преда и где не преда. Нито као
 ви није крито своје радове — вет како они
 све су познали да их не знаду. Морамо
 сад и ми мало у пору свибли да
проштрамо да се зна кога и кога има
још доброг у Србији, а не само да су
Срби пувени за то што су храбри
то је лепа субар, али преда и оваке
книге да има Шумадија; и Арнаути
су храбри!

Ова ваша књига је, doublement
bonne, за то што што је пријатна и јако
одродује, а непријатна ~~је~~ јако и
крито буде, према коме и једним и
другим вава слати, и мени највише
је задовољство директно да мавени
више предете ошима којима те крито бити
 али на жалост мање их има. Код дир
дно математичар са свима ди се свађао и
слао ди моје радове само и једино ошима са
којима сам се највише кавио и по свакоме
од них ~~са~~ слао ди књигу са једном пунасном
"вудавном" дедикас; не да са којим вет редра
да му другим!

Писшите, с усправом Бг

На пример ово, ишо је чистио Painlevé-ова сивар да Einstein дође у Париз и шо на предавање теорије relativitéa, али у сивари шо није као ишо на први мах изгледа, него је сасвим грубојача сивар у суштини, а шо је ова: Painlevé види, зна, да ће ојети нека мишуланција полииичка да је у изгледу са Немачком да буде ускоро и за шо Painlevé хоће први увек да у ма какој сивари да буде и за шо, лично за себе унапред хоће да sois-disant пог видом les Sciences позове Einstein-a, да индиректно за љубав те сивари која има с Немачком да буде ускоро и сам један Einstein не види за иша га у сивари Painlevé позвао и маскира (Painlevé) шо на ишј начин да заобилазним иуишем (да се власи не сеије) иозива Einstein-a који би он (Painlevé) имао доцније иу сујетиу и заслузу. Да му се иреише, comme à un homme remarquablement intelligent et prévoyant и да му се може рећи: Vous voyez que Painlevé à prévu depuis longtemps, qu'il fallait s'entendre avec les Allemands, иошшо Французи и он шо зна, да има нечега иу у шом немачком иишању un morcean fellement gros à resoudre, да они нису у сшању у шо да изведу и загризу и већ ирипрема за шо Painlevé ишј ишрен pour que le coup ne soit pas si brusque. Молим чувајте ово иисмо и видеије да мора неки ириличан changement dans un avenir prochain биши са Немачком и због шога Einstein-a иозива, да би се инос француски одржао ишага и choc, ирелаз ишј еласиичније да буде.

С иоздравом Ђорђе

110

12. IV⁷⁹

Тасић ми каже да Ви све куише ишо дог о Einstein-у изађе и хоће-ше у сшоразуму са Миланковићем нешшо да о Einstein-у иишеије.

Ја вас молим нишша немојте у сшоразуму о Einstein-у да радише са Миланковићем, већ САМИ без Миланковића радише. Шша ће вам да његово име буде иоред вашег? кад ће те ви све свршиши без њега. Дакле леио вас молим – без ичије иомоћи и без ичијеж сшоразума – свршише иу сивар САМИ.

Ужасно ме шо секирало кад сам сазнао да са гружим лицима радише иу сивар. Молим ивесише ме о шоме. Боље је нишша не чиниши, но у иуишу. Није он égal са Picard-ом кад је заишак уједно решавао са Poincaré-ом. Друго је Picard – груго је Миланковић. Дакле, леио и шо-

⁷⁹ Збирка Марамбо; писмо је из 1922. године.

корно вас молим сами без ичијеџ сїоразума и ѿмоћи радїиће ѿај зага-
ѿаак или ако не може ѿако биѿи, онда не решавајїте џа је vous en prie.

*Je suis très abattu de cette nouvelle. За све ѿолике књиџе и ѿруг мој
сага да дође неки Миланковић и за њеџа да је све ѿо рађено и чињено.
Е, ѿо не иде. Све за вас је било и низакоџ друџооџ.*

С ѿоздравом ваш Ђорђе.⁸⁰

111

Скојље, 4/VIII 922. џ.⁸¹

Пошїовани џ. Пејровићу,

Ево Вам са највећом захвалношћу, оцене и ѿриказа – које сїе ми
ѿослали раније.⁸² *Notice sur les travaux...* сам ѿреџледао, а оно о механици
ѿојава ѿажљиво ѿрочиѿао. У смислу једне шире филозофске концепци-
је, не свиџи ми се ниједан рад о ѿој механици. Мој ѿокушај, изџледа ми,
биће занимљивији; али ѿреба времена и ѿажње, сем ѿоџа, многе се
сївари у живојїу инѿерѿолирију између намере и дела. О *Notice sur les
travaux...* дајем у Срї. књ. гласнику белешку, за сада.⁸³

Пошїује Вас и ѿоздравља мноџо Ваш

Влад. П. Вујић, ѿроф.

112

Беоџрад, 9. Дец. 1922.⁸⁴

Уїрави Двора,

Полазећи у иносїрансїво Њ. Кр. В. Краљевић Ђорђе осїавио је
Беоџрадској рибарској заједници на Дунаву свој рибарски алаї, ѿрибор
и маїеријал (чамци, барке, моїор, весла, мреже и гр.) наредивши да се

⁸⁰ Математичар Милан Тасић није тачно пренео вест краљевићу Ђорђу. Наиме, Милутин Миланковић је држао специјалистички курс на Филозофском факултету у Београду из теорије релативности и радио је на својој расправи (55) из исте теорије. О овоме подробније у књизи (2).

⁸¹ *Заосїавшїина МП*; видети писмо 80.

⁸² Под називом *Идеал науке* Владимир Вујић је објавио приказ Петровићеве књиџе (46) у СК Гласнику 8 (1923), 7, стр. 512–523.

⁸³ Приказ књиџе *Notice sur les travaux scientifiques de M. Michel Petrovitch* (Paris 1922), која је кандидовала професора за члана Париске академије наука (СК Гласник 7, 1922, 5, стр. 399–400).

⁸⁴ *Заосїавшїина МП*.

све *ше сивари йовере на чување жандармеријском нареднику йри Уйрави двора з. Предрагу Карићу.*

Моли се Уйрава да изволи з. наредника Карића уйуйишии да дође у Заједницу ради сйоразума о начину на који ће се ше сивари чувати до йоврайка Краљевићевоз, а и ради йога да би се уйвргило шйо ог сивари има и шйа би се имало и даље чувати у Заједници, а шйа би се йредало лично з. Карићу.

Мих. Пејровић
Београдска рибарска заједница⁸⁵

113

У Београду, 29. јануара 1923.⁸⁶

Пошйовани Госйогине,

Још у фебруару месецу 1921. зогине йогнели су йошйисани йредлоз Савеју филозофскоз факулйеџа да се, на основу чл. 16 одељка 2. и чл. 17. Закона о Универзйеју, Г. Јеленко Михаиловић, йроф. Реалке и руковалац Сеизмолошкоз Завода, йозове за ванредноз йрофесора Геофизике, йошйуно уверени да ће, с йозледом на сйручно-научне квалификације Г. Михаиловића, његов йредлоз биши у Савеју једнозласно йримљен.

Међушйим, сйвар се свршила неусйехом: Г. Михаиловић, узлавном услед уздржавања ог зласања, није добио законом йражену већину, али не збоз йога шйо би Савеј налазио да Г. Михаиловић не исйуњава йошйребне школске или сйручно-научне квалификације за ванредноз йрофесора, – найрошйив, уколико су йредлазачи шйо уочили у Савеју, у шом йозледу избор Г. Михаиловића био је несумњив – већ зашйо шйо се, са извесне сйране, исйакло да Г. Михаиловић није бесйрекоран у йозледу на друге, ошйше квалификације. Наиме, речено је, с ше сйране, да је Г. Михаиловић, још у оно време када је био Ваш ученик на Великој Школи учинио извесне неусйравносши у йозледу библиотеке Геолошкоз Завода и шйиме овај нанео мајеријалне шйеје на један начин који

⁸⁵ По казивању самог принца Ђорђа писцу ове белешке, краљевић је многи рибарски алат поклонио професору. Тада, 1968. године, принц није изоставио да напомене да је своје професору купио на дар велики пароброд назван „Караш“. – Наведимо овом приликом да је принц Ђорђе дао да се изради веома богата и уметнички веома вредна застава „Београдске рибарске заједнице“ као његов поклон. Ова се застава данас налази у Природњачком музеју у Београду (видети књигу *Рибарсйиво у Сабраним делима Михаила Пејровића*).

⁸⁶ АС, Фонд Јована Жујовића; видети писма 90 и 91.

му управо смећа да уђе у Универзитетску Каријеру. Ово и овако њврђење изненадило је предлагаче, јер они никада и ни у којој прилици, нису ма шта од тога или слично томе чули о Г. Михаиловићу; најровиш, они су увек познавали свога кандидата као човека у свему исправна и честитица.

И ако, наравно, и пописани стоје на томе гледишту да се, при изборима у Универзитету, мора најстрожије и нарочито моћити на моралне квалификације кандидата, они ипак не могу да тако лако одустану од свога кандидата, не могу баш зато што је реч о његовим моралним квалификацијама. Најровиш, њихова је дужност, специјално баш као предлагача, да ову ствар изведу начисто, те да на њиховом кандидату не остану ни чега да он, због одсуства тогада моралног карактера, није био примљен у Универзитетску Колеџију. Најзад, и сами предлагачи су овде у извесној мери у иштању, јер на сваки начин, и они су неоспорно заинтересовани да утврде, да они нису предложили за професора Универзитета једно неисправно лице.

Па како је у Савету поменуто Ваше име као човека коме је позната чињеница стављена на терет Г. Михаиловићу, то смо слободно овим умолици Вас да нам у једном писму, које бисмо ми, окрећући поново ову ствар, употребили у Савету филозофског факултета, будите добри саопштити нам: стоји ли у истини оно што је, као што смо горе објаснили, изнесено у Савету рош Г. Михаиловића и у ошће да ли, из истога времена, знате ма што о Г. Михаиловићу што би на чега бацило какву то чекову кандидатуру невољну сенку.

Уверени да је и Вама стало, и овде као и свуда, до истине, и да ће и Ви сматрати за дужност да се са Г. Михаиловића дигне једна неоснована ошужба – ошужба која је могла доћи само услед необавештености или ржаве обавештености, – јер, разуме се, ми ни најмање не доводимо у сумњу добру веру дошичне госоде, – не очекујемо са сигурношћу Ваш скорни одговор на ово наше писмо.

Изволите примити, Госодине, уверења уз нашу захвалност, и израз нашега најоданијега поштовања

др Свей. Радовановић
проф. универзитета у Београду
Мих. Пејровић
проф. Универзитета⁸⁷

⁸⁷ Сеизмолог Јеленко Михаиловић није успео да дође на Универзитет; од оснивања радио је као управник Сеизмолошког завода Србије и једно време био је директор Више педагошке школе у Београду.

114

Београд, 14. фебруар 1923.⁸⁸

Драга Ђосићо,

На ваше пишање часи ми је ово одговорити: и ако је прошло више од 30 година од како је Ђ. Јеленко Михаиловић био мој ученик у Великој Школи, ја се ипак сећам да он иада није учинио никакву ишетињу библиотеци Геолошког Завода, која би га могла лишити моралне квалификације за насљавника омладине. Према томе, ако су му, при избору за професора Универзитета, сјорне моралне квалификације, као што ми ишете, само на основу преишосијавке да је он мени познат као неисправан човек, то вам изјављујем, да се иа преишосијавка могла учинити само из недовољне обавешености о моме мишљењу о њему. Да је он у моме мишљењу морално дисквалификован, не би ја с њим овако искрено друговао и у Геолошком Друштву и у Геолошком Заводу, и не би се усрдно баш ја примио да о његовим радовима реферирем С. К. Академији и преиоручујем их за ишамју. Ти радови и његова организација универзитетске Сеизмолошке Оисерваторије, која је већ уврштена међ врло добре иаке усанове у Европи, мислим да оиравадавају довољно Ваш иредлоз да се он изабере за професора Универзитета.

С иријатељским поздравом
Јован М. Жујовић

(Г. Ђ. др С Радовановићу и др М.Н. Пеировићу, редовним професорима Универзитета у Београду)

115

Montreux, 29. Април 1923.⁸⁹

Драги Карићу,

Ја сам до пре неки дан био на сасвим другом крају Швајцарске, а сад сам овде.

Газда је већ од подуже времена (већ месец дана и више) на јузу Француске, на мору. Држим да ћу се идуће недеље видети са њиме. Имао је зрију и једва се сад курталисао. Кад се будем са њим сасио, расиравићемо ишатење о кући. То је немогућно учинити овако преко писма, јер

⁸⁸ АС, Фонд Јована Жујовића; концепт; видети писма 90, 91 и 113.

⁸⁹ Заосиавишина МП; разгледница нареднику Предрагу Карићу, пратиоцу принца Ђорђа.

му многе сѣвари ѿреба објасниѣи. Молим ѿе, обићи ѿо који ѿуѣи моју кућу и види да се шѣа не деси.

Држим да су се мој зетѣ и сесѣра већ враѣили кући у Београд, али нисам сиђуран.⁹⁰

Прими много ѿоздрава од М. Пеѣровића

Ако би ми ѿисао, ѿиши ми на ову агресу:

M. ing Hans Schraner (pour M. Petrovitch)

Oberurnen (Glaris)

116

Paris, 18. Маја 1923.⁹¹

Драђи Карићу,

Осѣало је на ѿоме да ћу ја одавде ѿоћи у ѿонеделјак 21. о. м. и бићу у Београду у среду 23-ег у 8,40 вече (Симѣлоном).

Мојима сам ѿо јавио и они знају.

За среду је сиђурно, јер сам за ѿај воз узео и карѣу.

Прими ѿоздрав и до скоро виђења

М. Пеѣровић

117

8. Јуна 1923.⁹²

Примио сам малочас од Сѣеве⁹³ (из његовог ѿакетѣа): ѿисмо од 4. Јуна, 2 књиђе и 2 сунђера. На ѿисмо ћу Вам одговорѣи кад ѿримим чек који сваки час очекујем.

Сума од 625.000 уѿоѿребиће се овако:

1) 500.000 ѣ-ћи Фехали, која ѿражи ѿолику суму одмах, и свака 4 месеца ѿо 100.000 дин. до коначне исѣлаѣе (шѣо чини ѿо 25.000 дин. месечно, шѣо ће Сѣева узимаѣи од ѣ. Марка). Да Ви не бисѣе са ѿише

⁹⁰ Као нежења, после смрти своје мајке (1918), професор је наставио да живи у кући са својом сестром Маријом и њеним мужем Живојином Перићем, професором Правног факултета.

⁹¹ Заоставшѣина МП.

⁹² Збирка Марамбо; професорово писмо без ословљавања принца Ђорђа.

⁹³ Стева = познат београдски адвокат Стеван Аћимовић, који је водио све правне послове и принцу и професору.

имали никаква посла, ја и Сивева ћемо јој издати 4 менице са нашим поштомисима.

2) Ослајак ћемо употребити на државне таксе око преноса (око 60.000 дин. само у Суду, јер од пошта не може се ослободити), и за откупи једнога дела намештаја које никако не треба да испуштамо.

3) Преослајак од суме употребићу на поштејену испраћу ђе Фекали.

Ја мислим да ћете се са овим лако сложити, јер је у интересу савари.

Као што сам Вас молио у прошлом писму, било би потребно да пре Ваше доласка у Београд набавите и поштомисе на Двор за Вас: кревет са савашим хаљинама (а још боље целу савашу собу). То би Карић наместио у савашој соби иако да би сте одмах чим дођете имали бар где да саваште.

И ја Вас од своје стране молим да извршите ове формалности за које Вам је Сивева писао, да би смо у што краћем року могли окончати савар са кућом, и на што је могуће просити начин, без отезања Ваше имена, које ћемо само у онолико употребити колико је апсолутно неизбежно.

О другим саварима писаћу Вам у посебном писму.

Ваш М.

Известићу Вас чим примим чек и најлаћим га.

Примио сам исправно писмо са писошем.

М.⁹⁴

118

12. VI 923.⁹⁵

Чичицо,

Примио сам ваше писмо од 8. о. м. преко Франц. Срб. банке; послао сам вам чеком телеграфски 625.000 дин. Дао сам налој банци да купи и ослајак динара и послаћу вам још 375.000 дин. до конца овог месеца,

⁹⁴ Краљевић Ђорђе је тестаментом свога оца краља Петра I наследио преко милион динара. По савету професора све је предузето да принц купи засебну кућу (вилу) у Крунској улици у Београду од породице Фекали. Послове куповине до свих детаља водили су професор Петровић и адвокат Аћимовић.

⁹⁵ Принц Ђорђе; наставак преписке о куповини куће.

ше ће иако моћи исплатити целу кућу, иако за испу, Управу фондова и кућити сивари које хоће з-ђа Фехали да продаје.

Стеви сам објаснио писмом како да ради. Што се ииче кућевних сивари кућити све што буде хтела да прода, а нарочито писаћи што. Сиваћа соба може се кућити врло лепо у Бечу или Пешти, пошто ће се одаице лакше и брже пренети.

Такође држим да би и остали намештај мислим да би могло се узети иако, а илаћало би се све то од новца када буде код Марка.

Решио сам се да вам сада све пошаљем то јест, део овај милион, да се то иако све што пре сврши и нарочито да немаице бриге са меницама. Ја ћу доћи око 5 авг. у Београду. Немојте никоме зоворити (нарочито Стеви), и ваља да ћу иако моћи ући у кућу.

Ваши Борђе

119

№ 16

Београд, 15. Јуна 1923.⁹⁶

Јурос сам примио деишу у којој јављатице да сте послали одговор на Стевино и моје писмо.

Као што Вам је Стева прекјуче писао, ми смо свршили сивар са кућом, и то пошћуно. Чекамо само Ваше пуномоћје због Управе фондова. То ће сигурно бити у Вашем писму које ће стићи суира.

Писаћу Вам оширније кад будем примио то писмо и известитићу Вас о другим сиварима о којима сте ми писали.

Хићам да Вам пошаљем ово Карићево писмо у коме Вас моли да му допуситице да, поред свршавања Ваших послова може посећивати и жандармеријску школу у Београду која почиње 20-ог ов. мес., а траје 3 месеца. Он иврди да му то неће ништа смеити у вршењу службе код Вас, а било би за њега корисно. Ако одобраватице, ја бих Вас молио да му пошаљетице (преко мене) овакво једно писмо какво је овде у прилогу (то би било пошребно с тога да би за командир школе пушћао кад год треба да сврши какав посао).

Враћам Вам ову листу из које ћетице видећи да сам примио све што сте послали. Осим тога примио сам још: Писмо са два писоша. Писмо од 4. Јуна. Деишу о чеку (примио сам новац). Стевин пакет (мекин-

⁹⁶ Исто као за писмо 118.

шош, 2 куџије *Остџојића*, 2 сунђера, *Table de logar.*, *Ann. de l'Ecole Normale*. *Indicateur de l'Eit* (Juin 1923). *Comptes Rendus* du 28. Mai 1923. *Revue gén. des Sciences* du 30. Mai 1923. *Bouehe: La question préalable* (Einstein). *Sciences et la vie*, Juin 1923. *Sleeping Car*, Juin 1923.

Рачунам да ћеџе већ биџи у *Plombières* кад ово џисмо сџиџне. Молим Вас за нову адресу (ако је џоџребно).

Ваш М.

120

Прилоџ

Париз, Јуна 1923.⁹⁷

Карићу,

Доџуџиџам џи да можеш, џоред џослова које имаш у мојој служби, џосећиваџи жангармеријску школу у Беоџрагу, но с џим да осџајеш одџговоран за чување моџа сџана и сџвари, као и за вршење џослова.

Замоли командиру школе за џо, у случају хиџне џоџребе, доџу-сџи да хиџне џослове можеш одмах извршаваџи, ако их, и кад их буде било.

121

Paris, 3. XII 1923.⁹⁸

Чичиџо,

Примио сам ваше џисмо од 24. XI, као и ово од 1. XII. Мени је врло мило оно џиџо сам црвено џодвукао у вашем џисму, *et j'en ai été toujours convaincu*, само ми је криво џиџо ми кажеџе да за сада се мораџе задржаџи само на *brevet*!! Ама, џиџо једаред не свршиџе све кад сџе већ џако изванредно у џиџос ушли! *pourquoi prolonger?* каква школа, какви бакрачи?! Тај ваш случај осусџва мораџе смаџраџи као да сџе одисџа болесни и џрема џоме јавиџи у Беоџрад да сџе оболели и да не можеџе доћи у Беоџрад. Мноџо је важније џај ваш рад који ће корисџиџи свима осим џ. *Einstein*-у, а највише нама Србима грџиџима који не умемо

⁹⁷ Исто као за писмо 118; професоров прилог у писму 119.

⁹⁸ Збирка *Марамбо*.

нишија њамејно и велико да урадимо! Наш Универзитет, ња ви, ња и узлед наш добиће сви редом њим вашиим радом. По Богу свршиће цео њај ваи њосао зајочетии.

Пазити на Pasquier-a да не осети да нисте још шњамјали ствар ња да не здии. Ако њо буде онда ја скачем с Ајфелове куле!

Пишиће шња мислиће урадити?

С њоздравом ваи Ђорђе⁹⁹

122

Тулуз, 24/2. 1924.

Институт за електротехнику и за примењену механику
Факултет наука у Тулузи

Драги мој школски груже,

Много ми је значило њо шњо си ми њослао своју расјраву О физичким трајањима која не зависе од просторних димензија, која ме је њодсејила на већ давна времена кад смо били у школи. Добијао сам више њуња новостии о њеби од заједничких њријатеља, ња сам дознао да си објавио веома значајне радове. Желео бих да животиње њриликe учине да се њоново срејнемо.

Дозволићу себи да њи ујутим, за неколико дана, она наша издања чије сејаритије имамо. Догаћу њоме наше њрограме и извешјаје о развоју Универзитета. Волели бисмо да видимо већи број Срба међу нашим стјудентима. Још једном, хвала за њвоју деликатну њажњу.

Са њобом веома срдчан,

К. Камшел

⁹⁹ Петровић је 1924. године објавио у Цириху књигу *Durées physiques indépendantes des dimensions spatiales*, где је изнео свој став о једном делу теорије релативности који је заснован на једном експерименту из електрохемије професора Липмана (реч је о мерењу времена у теорији релативности). Подробније у књигама (2, 104, 105).

Paul Appell
 Recteur de l'Académie de Paris
 Président du Conseil de l'Université
 avec ses meilleurs
 remerciements

Jacques Hadamard
 Membre de l'Institut
 Ses meilleurs remerciements
 23, rue Humboldt

Arnaud Denjoy
 Chargé de Cours à la Faculté des Sciences
 avec ses remerciements
 Gobetins 37-66 27, rue Desfray Rochereau

E. CARVALLO
 DIRECTEUR DES ÉTUDES À L'ÉCOLE POLYTECHNIQUE
 EN RETRAITE
 27, rue des Bourdonnais Paris

MAURICE D'OCAGNE
 MEMBRE DE L'INSTITUT
 avec ses bien sincères remerciements
 30, Rue Le Boétier

Charles Maurain
 Professeur à la Faculté des Sciences
 Directeur de l'Institut de Physique du Globe
 remerciements et amitiés
 23, rue Desfray Rochereau, Paris 17^e

Неколико случајева захвалности Михаилу Пејровићу за пошлату књиџу *Durées physiques indépendantes des dimensions spatiales* (Zürich-Paris 1924), као и писма од броја 122 до броја 131 (све из Збирке Марамбоа).

123

Париз, 29. јануар 1924.

*Библиоџека Виша нормална школа**Драги мој Пејровићу,*

Примио сам Ваша Физичка трајања независна од просторних димензија, и желим да Вам изразим нашу живу и искрену захвалност. Срећни смо што све сачували усвомену на ову нашу ствару кућу. Будите сигурни да ћете овде имати најживе и верне читаоце.

*Верујте да сам Вам веома оган**(поштом нечињак)*

124

Рим, 5. III 1924.

*Prof. Crudeli Umberto**Via Cernala, 51**Roma (30)**Господине,*

Дозвољавам себи да од Вас затражим један примерак Вашеј теорије Физичка трајања независна од просторних димензија, за који бих вам био веома захвалан.

Примијте, Господине, изразе моје високоје уважавања.

*Вама врло оган,
У. Кругели*

125

Париз, 6. марта 1924.

*Факултет наука Универзитета у Паризу**Лабораторија за физичка испитивања на Сорбони**Драги мој пријатељу,*

Веома су ме дирнула твоја срдачна честивања и за њих ти јако захваљујем. Ускоро ћу ти послати преглед радова који сам ређовао поводом кандидатуре: озбиљна болест моје жене (која се срећом већ опоравила) спречила ме је да га досад пошаљем теби, као и осталим пријатељима. Имам многе посла овде, где сам наследио Г. Лијмана и моји дани увек су исувише крајки.

Твоја брошура Физичка трајања... итд. ме је наравно веома заинтересовала, и јако не само зато што ме је подсетила на време кад смо заједно слушали курс професора Лијмана. Не видим какве бих при-

мегбе овом твом раду могао да учиним, али релативисти су сигурно много незгоднији од мене, а иштам се неће ли они сада засиувајући неко мењање ... или диелектричне константе при крепању. – У сваком случају, не видим какве би примедбе могао да учини један обичан експериментални физичар као што сам ја. Изгледа ми ... да пример који наводиш није једини: може се, на пример, помоћу електрицијетта дефинисати време, коришћењем једног кондензатора, једног великог отпорника R и једног волметра: ако је отпор без самоиндуције, електрично пуњење g кондензатора, разлика потенцијала на крајевима $V_n \dots (le coinanti) = -\frac{dg}{dt}$ везани су, у току изражјења, релацијом

$$g = CV = -CR \frac{dg}{dt},$$

иако да величина g и V варирају као функције од t по извесном експоненцијалном закону. Каг је CR константно, одакле се може извести дефиниција једне јединице времена: то ће бити, на пример, време потребно да се g (или V) сведе на половину своје првобитне вредности. Ова метода је чак послужила за мерење времена ...

(Сабинова метода).

Друга једна физичка дефиниција јединице времена је она коју је дао П. Кири: то је време потребно да се количина неке радиоактивне материје смањи за половину. Ни то, још увек, не видим како би ... мерење могло да измени иако измерено време.

Хоћеш ли ускоро поново доћи у Француску? Био бих срећан да те ојетим видим. Врло срдачни до иада.

А. Коши

126

25. марта 1924.

Универзитет у Паризу
Факултет наука – Физика

Господине,
Хићам да Вам захвалим за Вашу Књићу:
Ућраво сам је ћрочиићао.

Као и Ви, уверен сам да вишесћрука времена из Теорије релативности не искључују ћосћојаће универзалног физичког времена.

Измене ћојмова времена и ћросћора које захћевају релативности ћредсћављају притисак палцем чији је цић да се оћвори ћућ ћринцићу, ћоћрешином ћо мом осећању (видећи Зрачеће и Гравитација), аћсолућне консћанћности светлости у ћразном ћросћору.

Изволиић ћримиић, ћосћодине, уверавање у моја осећања ћуна ћошћовања и захвалности.

Ф. Мишо

127

27. фебруара 1924.

Краћевска Академија наука,
Амстердам

Господине Професоре,

Имам часћ да Вас обавесћим о ћријему једноћ ћримерка Ваше сћудије Физичка трајања која не зависе од просторних димензија, која сће били ћубазни да ћонудиће Краћевској академији наука; као овлашћено лице, ја Вам у име Академије захваљујем на овом дару коју ћемо радо унећи у ћену библиотеку. Примиић, Господине Професоре, уверавање у своје високо уважавање.

Генерални секретар

128

Торино, 3. III. 24.

Господине и уважени Колеџа. У име Математичке библиотеке нашег Универзитета, чији сам руководилац, врло живо Вам захваљујем за љубазност коју сте показали име што сте нам послали своју нову књижицу о Физичким трајањима ... итд. Примите истовремено моје најсрдачније поздраве.

Проф. Сеџре

129

Будимештиа, 27. марта 1924.

Господине и драги пријатељу,

Хићам да Вам живо захвалим за мању књиџу Физичка трајања независна од просторних димензија, коју сте били љубазни да упућите библиотеци Политехничке школе и мени. Прочитавши је са интересовањем и користићу, не сумњам у то да ће она имати многобројне читаоце међу корисницима наше библиотеке, који ће аутору бити захвални за нове идеје садржане у књизи.

Примите, драги пријатељу, уверавање у моје високо уважавање, као и моје срдачне поздраве.

Гусћав Рагош
Професор и библиотекар
на Политехничкој школи

130

2. априла 1924.

Белџијска краљевска
ојсервајорија

Драги мој Колеџа,

Примио сам примерак Вашег рада Физичка трајања независна од просторних димензија, који сте били љубазни да ми пошаљете.

Молим Вас, драги мој Колеџа, да примите сву моју захвалност, као и уверавања у моју оданост.

Г. Лекоинић

131

Париз, 28. фебруара 1923.

Министарство јавних радова
Виша национална школа
за рударство

Булевар Сен Мишел, 60(VI)

Господине Професоре,

Част ми је што могу да Вас обавестим о пријему примерака ваше студије О физичким трајањима независним од просторних димензија, које сте изволели да ми пошаљете за школску библиотеку.

Веома сам Вам захвалан за овај дар и молим Вас да, заједно са мојом захвалношћу, примите изразе мојих најбољих осећања.

Библиотекар
(поштом нечињак)

132

2. Окт. 1924.¹⁰⁰

Драги Карићу,

Шаљем ти ово писмо да видиш колико треба марака (јер је мало теже) и да га бацаш на пошту.

Ја данас идем са „Караџом“ и до ујутру нећу бити овде (од њогне до јутра).¹⁰¹

Пошаљи данас у њогне војника да видим има ли шта.

Поздрав од М. П.

¹⁰⁰ Заоставштина МП.

¹⁰¹ „Караџ“ је назив Петровићевог пароброда дужине 18 м, с 5 чланова посаде.

133

Београд, 2. Јула 1925.¹⁰²

Драги Павел',

Шаљем ти кључ од куће у винограду и ових 300 динара за винограцију Јефтиу (за Јули). Подај му то поштом у поку Јула, а ако му усуреба ићи у почеику Августа, док ја не дођем, подај му ти ићи год за мој рачун или га ујути Аци Луковићу доле у друштво „Охрид“. Ићи му будеш дао, враићу ти чим се видимо.

Много поздрава и до виђења у Августу

твој Мика¹⁰³

134

Grenoble, 27. Juillet 1925.¹⁰⁴

Драги Пајо,

Примио сам твоје писмо и хвала ти, као и Боџдану на оно неколико љубазних речи.¹⁰⁵

Данас је оиворен Конгрес. Председник Конгреса је математиичар Étienne Vogel, садашњи Министар марине, мој школски друг. То је довољно да видиш да се овде врло добро налазим и да има смисла ићи сам дошао. У говору, којим је Vogel оиворио Конгрес, захвалио је и нашем Универзитету ићи је заступљен.

Моје је предавање прекосуира 29-ог.¹⁰⁶ По свршетку Конгреса (2. авг.) начинићу коју од екскурзија за које је Grenoble центар, ја се враћам у Швајцарску, а одиће у Београд, где рачунам да ћу бићи око 15-ог.

Радоваћу се ако си, ти и Боџдан, у оној усамљености мало одморили. Надам се да ћу те још заићи пре но ићи одеш у Италију.

Ако усуреба, ићи за Јефтиу (аконио за август или за ирскање лозе), молим те кредитирај ме до мога доласка.

Много поздрава теби и Боџдану од нашег Мике.

¹⁰² Појовићи; дописна карта Павлу Поповићу, који је тада већ био ректор Универзитета у Београду.

¹⁰³ За време многих путовања Петровићу је послове око винограда на Дедињу и куће често свршавао Павле Половић. Овог пута професор је ишао на конгрес Француске заједнице за унапређење наука у Греноблу. На овом, као и на другим конгресима ове Заједнице, Петровић је био председник секције за математику.

¹⁰⁴ Појовићи; насловљено Павлу Поповићу.

¹⁰⁵ Богдан = Павлов брат, познат професор упоредне књижевности на Универзитету у Београду.

¹⁰⁶ То је саопштење из математичке анализе *Sur une classe de fonctions entières* (4).

135

Paris le 7. Mai 1926.¹⁰⁷

Драги Павел',
 Бићу за неко време овде са Маром и Жиком, ња ћу одаиће у
 Лион.¹⁰⁸ Жалим за наше вечерице.¹⁰⁹

Прими мно̀го њоздрава од нас свију

Њвој Мика

136

Париз, 26. маја 1926.¹¹⁰

Драги колеџа,
 Шаљем Вам овај исечак о релативнијетју, који ће Вас интјересо-
 вати. Можда сје њо већ видели у Comptes rendus.¹¹¹

Шаљем Вам и један еџемплар Note de Karamata, из које се може
 видети да му је идеја у тези одиста била добра.¹¹²

Ја ћу осјати овде још 3–4 недеље, ња онда идем у Лион, где имам и
 њосла, а где ће бити и Конгрес на коме ћу учесњвовати.¹¹³

Поздравитје мно̀го наше колеџе и ѡримитје са ѓосњоћом и Васком
 срдачан њоздрав од

Вашеџ Мих. Петјровића
 203 Boul. d' Raspail, Paris 14^e

¹⁰⁷ Појовићи; разгледница Павлу Поповићу.

¹⁰⁸ Током пролећа и лета, Петровић је редовно одлазио из земље, и то обично у Париз, Оберурнен у Швајцарској (код сестричине Вуке Шранер) и на летње конгресе Француске заједнице (видети писма 134 и 135). Овог пута пошао је у Париз, затим у Лион, да би лето провео у Оберурнену.

¹⁰⁹ То су познате „вечерице“ двојице пријатеља из младости. Уживали су у одајама „Српског краља“ (хотел на углу улица Узун Миркове и Париске; срушен бомбардовањем 6. априла 1941), а у најотменијем делу ресторана, уз лепа јела и пића, призивали су успомене из младости.

¹¹⁰ Миланковић САНУ; без коверте; писмо Милутину Миланковићу.

¹¹¹ Миланковић је из теорије релативности објавио само два рада (54) и (55). Више о овоме у (2).

¹¹² Реч је о раду Јована Карамате *Sur certaines limites rattachées aux intégrales les Stieltjes* објављеном у Париској академији наука (CR 182, 1926).

¹¹³ На конгресу Француске заједнице у Лиону Петровић је саопштио рад из својих математичких спектара (4).

137

7. Јан. 1927.¹¹⁴*Драги Пајо,**Морам суиџра ићи „Карашем“ на један мали џуџи. С џоџа не моџу ићи с џобом на Авалу, као џиџо смо џоворили.¹¹⁵ Ако џи се у уџорак 11-оџ џреко дана не јавим, молим џе да и нашу вечеру одложимо.**Мноџо џоздрава од џивоџ Мике*

138

Беоџрад, 2. фебр. 1927.¹¹⁶*Госџодине Рекџоре,**Часџ ми је извесџиџи Вас да сам сџречен џрисусџивоваиџи вечери коју даје Француски инсџиџиџи џосланику Г. Гренару у идуџи џеџак.**С џоџиџовањем
Мих. Пеџровиџ.¹¹⁷*

139

2. фебр. 1927.¹¹⁸*Драги Пајо,**Не моџу доћи на вечеру џ. Гренара у џеџак вече, али разуме се да џу доћи к џеби у канцеларију у чеџврџак (суџра) око 7¹/₂ с. да идемо на нашу вечерицу код „Краља“.**Гренарова вечера ме женира с џоџа џиџо је он долазио к мени, није ме нашао, џа је осџавио карџу (чим је дошао у Беоџрад), а ја нисам*¹¹⁴ Поџовиџи¹¹⁵ Између два рата интелектуални свет Београда упражњавао је излете на Авалу. Ишло се пеџице (17 km), бициклом, а и покојим аутомобилом. Освајао се врх Авале (511 m) и на њему средњовековни српски град Жрнов. У успоменама многих Београђана излети на Авалу били су посебно описани.¹¹⁶ Поџовиџи¹¹⁷ Ректор Универзитета био је Павле Поповиџ. Дужност је била да се на позиве ректора наставно особље одазове или да се писмено оправда.¹¹⁸ Поџовиџи; у периоду у којем је Павле Поповиџ био ректор Универзитета наш професор се обраћао ректору на два начина: званично и приватно.

нашао начина да му бар један њуји идем и ујознам се. Нема смисла да се ујознајем сад кад он иде.

Твој Мика

140

Београд, 6. Авг. 1927.¹¹⁹

Драги Пајо,

Г. Карамата ти доноси још последње писмо које има да се ог сирене Ректора ујути Рокфелеровцима. Молим те, ако нађеш да је све у реду, да га пошлеш и предаш Карамати који ће га одмах експедирајти за Париз.¹²⁰

Много поздрава од Мике

141

*Г. Др Милушину Миланковићу¹²¹
декану Филозофског факултета
Belgrade, Yougoslavie*

Carthage, 22. Avril 1927.

Много поздрава Вама, Ђосиођи и Васки¹²²

Мих. Петровић

¹¹⁹ Појовићи.

¹²⁰ За своје младе сараднике, проверене да имају добре способности за научни рад, Петровић се заузимао да добију једногодишње усавршавање ван земље. Јован Карамата је школску 1927/28. годину провео на Сорбони у Паризу као стипендиста Рокфелерове фондације (59).

¹²¹ Миланковић САНУ.

¹²² Васко = Миланковићев син Василије који данас живи у Аустралији.

142

29. Дец. 1927.¹²³*Драги Пајо,**Хиџо бих да ти подсетим на ствар Жардецког.¹²⁴**Ја имам гушобољу и до недеље морам чувати собу. Хоћеш ли да у понедељак или уторак по подне свршимо нацрт закона за Академију?¹²⁵ Па онда у вече вечера.**Много поздрава од Мике*

143

*Париз, 14. Марта 1928.¹²⁶**Драги Пајо,**Сад, кад сам добро ушао у шпос, јављам ти своју адресу и стиојим на расположењу за јоруке.¹²⁷**Буди добар јави ми: да ли је преиђен у Председништво пројекат закона о Академији? Ја сам свој пројекат, са мотивациом, предао Љуби Стојановићу прег свој полазак.¹²⁸**Хоћеш ли ми скоро у вандровку?**Поздрави Богдана и Мишу и прими много поздрава од твог Мике.¹²⁹**Адреса: М. Petrovitch, Beauvair Hotel, 43 avenue de l'Observatoire, Paris V*¹²³ *Појовићи.*¹²⁴ Реч је о избору Вјечеслава Жардецког за доцента универзитета на предмету примењена математика. О Жардецком, његовом доласку у Београд и раду на Универзитету погледати (60).¹²⁵ Тихо, без јавности и неког истицања Петровић је успешно радио на усавршавању научног устројства Српске краљевске академије. Био је угледан члан Академије и у два наврата, с највећим бројем гласова (тајно гласање), био је предлаган за председника (1928. и 1931). Министарство просвете, односно Двор ово није прихватио. Уместо Петровића постављени су за председника Српске краљевске академије: Слободан Јовановић, односно Богдан Гавриловић. Разлог овоме треба тражити у професоровом пријателству с краљевићем Ђорђем, који се од 1925. године налазио у затвору.¹²⁶ *Појовићи.*¹²⁷ На позив Париског универзитета (Научни факултет) Петровић је на њему летњег семестра (1927/28) држао предавања из својих математичких спектара (61), што је било велико признање Београдској математичкој школи.¹²⁸ Љубомир Стојановић, угледно име српске науке, бавио се политичким радом.¹²⁹ Мита = Димитрије, други брат Павла Поповића.

144

Гос. Ивану Арновљевићу, проф. Универзитетa¹³⁰
Belgrade, Jugoslavie

Paris le 10. Avril 1928.

Срдчан њоздрав од Мике Пејровића

145

Париз, 23. Април 1928.¹³¹

Драги мој Пајо,

И ако аласима ни мало не личи меланхолија, ипак јој се нисам могао отићи кад сам примио њвоје писмо и разумео да одиста улазимо у седамдесетте. Мало ме је, у њај мах, утешило то што имам да проживим још који дан у шесетим, пре но што ће стигнем.

Жао ми је што не можемо наше дане провести заједно. То ћемо разуме се, учинити чим се нађемо у Београду, као кеше у седамдесетим. Срећа ће још имамо зубе, ајетити, прохтеве и интересовања за ствари. Са предавањем сам при крају. Она се у велико штампају (код Gauthier-Villars) и биће све гођово до 10. Маја.¹³² Послаћу ти одмах један примерак за усјомену (јави ми ако дојде промениш адресу).¹³³

Овога часа добио сам писмо од ректора Чеге да ме је Уни(верзитетска) Управа одредила да на свейковини 50-годишњици рада Ricard-a (membre de l'Académie Française), 6. маја, засјучам наш Универзитет. Хвала им.¹³⁴

Изненадићеш се кад ти кажем, да Жика и Мара кроз десет дана долазе овамо у Париз због неког Жириног њосла. Радујем се због Маре.

Прими много њоздрава од њвог Мике.

¹³⁰ Миланковић САНУ; разгледница с предавања у Паризу.

¹³¹ Појовићи; одговор на рођенданску честитку.

¹³² Петровићева предавања у Паризу убрзо су објављена (62).

¹³³ У личној библиотеци Павла Поповића налазе се многа Петровићева дела (књиге, сепарати) с посветама. Ова позната Поповићева библиотека чува се данас на Филошком факултету у Београду.

¹³⁴ Ректор Универзитета био је Чедомил Митровић, професор црквеног и брачног права. О Пикаровом јубилеју погледати (5).

146

Париз, 27. Мај 1928.¹³⁵

Драги Пајо,

Дође време за њаковање. Полазим одавде, са Жиком и Маром, преко Сува. Осматраћемо који дан у Швајцарској код Вуке, ња ћемо одмах њо Духовима бићии у Београду, где нас чекају исцрпљени.

Био сам јуче њодуже време са Eisenmann-ом који њек њиио се врацциио из Прага. Каже ми да је био с њобом. Изјавио сам му чуђење да њоред њебе жива и здрава Мурко овде у Institut des études slaves држи предавања о сцварима за које си њии у сваком њољегу најцозванији.¹³⁶ Он ми је одговорио да су ња предавања ѡражили Чеси коју, у ѡлавном, и одржавају Инсццијиуи, а да је избор њеме била Муркова сцвар. Али, догао је, њо ће бићии исцрављено, јер ће ѡ. Павле Поцовић бићии цозван да дође цочеццком игућеѡ семесцра.

Био сам на једноме ручку на коме су, осим Гиђе, Жике и мене, били и: Сцалајковић, Hautant, Diel (ако се ѡако ѡише), Meillet, Honorat, Borel и др. које не цознајем. Говорило се највише о сцуденцским домовима, јер је овде Honorat орѡанизациор ѡих сцвари. Поменуо је и дело руку ѡвојих.

Молим ѡе јави ми у Београд бар једном карццицом где намераваши цровесцци леццо. Можда би ме, у неком цроласку, моѡао ѡаво ѡамо на-нецци.

Мноѡо цоздрава од Мике

147

Београд, 13. VII 1928.¹³⁷

Драги Пајо,

Са задовољсцвом цримам цозив, само да сцвар угесимо. Ја ћу око 11 с. бићии у Мин. фин., али ми је немоѡућно знацци кад ћу цосао свршицци. То може бићии и у 11^{1/2}, а може црајации и до 1с.

Да не би било збрке, најбоље да ѡи доћеш са ауццом мојој кући (или да сам ауццо буде цред кућом) у 12^{1/2} с. Ја ћу, цим свршим цосао, доћи кући, сесцци на цвој ауццо и доћи к ѡеби.

Мика

¹³⁵ Поцовићии.¹³⁶ Мурко = Матија Мурко, књижевни историчар и етнолог; познато име у свету слависта. У време Петровићевог писма Мурко је био шеф Катедре за југословенске језике и књижевности на Карловом универзитету у Прагу.¹³⁷ Поцовићии.

148

I. Avg. 1928.¹³⁸*Драћи Пајо,*

Жалим што ми је, поред најбоље воље, немогућно одложити полазак и угесити рибарску вечеру. Накнадићемо то у Сейтембру кад је још згодније.

Прими много поздрава и до виђења.

Твој Мика

149

Bologna, 3. Sept. 1928.¹³⁹*Драћи Пајо,*

Овде сам од ње два дана, са г. Билимовићем, због Конгреса.¹⁴⁰ Пуну математичара из свих делова света. Да се човек ујлаши колико нас има. – Бићу у Београду око 17-ог.

Много поздрава од твог

Мике и Ан. Билимовића.¹⁴¹

¹³⁸ *Појовићи.*

¹³⁹ *Појовићи.*

¹⁴⁰ С професором Антоном Билимовићем учествовао је на IV светском конгресу математичара у Болоњи. На конгресу је Петровић саопштио рад који чини скраћен приказ, с новим допунама, његове расправе *Једно питање о геодезијским линијама површина* објављен 1927. у JAZU (Rad, 234).

¹⁴¹ Бежећи од болшевика, Антон Д. Билимовић је дошао у Београд почетком 1920. као ректор Универзитета у Одеси. Познато име у механичким наукама; много је урадио за српску науку и знатно је помогао у настави математике на Универзитету у Београду; учинио је да Београд има завидну школу механике, признату у свету. Билимовић је био веома достојанствен, одмерен, пун моралних настојања; отворено и искрено је бранио углед Универзитета у Београду.

150

Београд, 3. Окт. 1928.¹⁴²*Драги Пајо,*

Морам данас ошћућоваићи и бићу на јућу до идуће чеврѿка. Молим те да наш сасѿанак одложимо за који дан идуће недеље. Уишћаћу те телефоном, кад се враићим, кога дана желиш да то буде.

Твој Мика

151

Le Havre, 25. Juliet 1929.¹⁴³*Драги Пајо,*

После Немачке, Холандије и Белѿије, ево ме у Хавру, где осѿајем до краја месеца, ја онда у Швајцарску.¹⁴⁴ До вићења у Сейтембру и много поздрава Боѿдану, Миићи и шеби од Мике.

152

Београд, 16. Сейт. 1929.¹⁴⁵*Драги Пајо,*

Рачунао сам вечерас или сућра на вече доћи к шеби, према швоме шсму. Али враићивши се синоћ кући, заићкао сам деиешу да Мара и Жика долазе из Швајцарске, ја морам бићи код куће да их сачекам. А

¹⁴² *Појовићи*; преписка Петровић–Поповић знатно је допринела да се добије коначан утисак о професору Петровићу као вечитом путнику. Према (4) Петровић је у појединим годинама био ван Београда и до 250 дана.

¹⁴³ *Појовићи*.

¹⁴⁴ Крајем јула 1929. учествовао је на великом конгресу Заједнице за унапређење наука Француске и Велике Британије у Le Havre-у. У математичкој секцији, чији је био почасни председник, саопштио је једно занимљиво предавање о принципима механике, где је изнео оригиналне трансформације Лагранжове једначине, и то с примерима. – Овај конгрес у Авру Петровић је искористио да у луци овог града дочека познатог и великог француског спортисту и морепловца Алена Жербоа. Жербо је био дугогодишњи Петровићев познаник, с којим је неколико пута крстарио океанима.

¹⁴⁵ *Појовићи*.

ио њиховом доласку идем у Варшаву, иако да нема могућности да
 проведемо једно вече пре поласка.¹⁴⁶

Извини ме и прими много поздрава од твог Мике

153

Београд, 28. Дец. 1929.¹⁴⁷

Господине Кајетане,

*Видећи из децембарског броја Бродара да лист престаје излазити
 и жалећи што је до тога дошло, молим да учиниш доброту послаши
 ми бројеве Бродара за последње три године, као и рачун са агресом на
 коју бих могао послати за њих новац.¹⁴⁸*

*Примиш, господине Кајетане, срдчан поздрав од Ваше
 поштоваоца*

*Мих. Пејровић, проф. универзитета
 26. Косанчићев Венац, Београд*

154

Београд, 1. Јануара 1930. г.¹⁴⁹

Драги господине Кајетане,

*Примио сам са највећом захвалношћу послаше ми Комитете Бро-
 дара са год. 1923–1927. Шаљем Вам 150 динара. Колико стаје превоз, али
 како да Вам се одужим за драгоцени поклон самог листа? Могу ли што
 бар у неколико учинити ако Вам, кад лист буде поново почео излази-
 ти, будем претплатник и по некад сарадник? Ја сам један доста вели-*

¹⁴⁶ На I конгресу словенских математичара у Варшави (септембар 1929) Петровић је био у почасном председништву Конгреса, а саопштио је и један рад из квалитативне интеграције диференцијалних једначина. Наиме, наш је математичар увео „упоредиве једначине“ помоћу којих се могу оценити особине интеграла диференцијалне једначине која не дозвољава квадратуру. – У Петровићевом друштву били су Никола Салтиков и Јован Карамата. Познати пољски сликар Јотес начинио је албум портрета најугледнијих словенских математичара, међу којима је и портрет Михаила Петровића.

¹⁴⁷ *Заоставштина МП*; насловљено књижевнику Младену Ђуричићу из Београда („Капетан“).

¹⁴⁸ Часопис Бродар основао је књижевник Младен Ђуричић; излазио је 1921, 1923–1927. и 1929. године.

¹⁴⁹ *Заоставштина МП*.

ки гео свога века њровео на води (и њо не мислим њрекидаѡи док не буде крајње време), ѡа бих можда могао наћи ѡо нешѡо шѡо би чѡѡаоце Бродара могло занимаѡи.

Могу ли, и где, набавѡи и Комѡлет за 1928. ѡ. који ми недосѡаје.

Молећи Вас да ѡримѡѡе дубоку захвалносѡ и искрене жеље за Божићне Празнике и Нову годину 1930, осѡајем Ваш свагдашњи ѡошѡо-валац

Мих. Пеѡровић

155

Пеѡак, 14. II 1930.¹⁵⁰

Драги Пајо,

Немогућно ми је суѡра ѡре ѡогне излазиѡи, јер имам да заѡнем да свршим један хѡѡан ѡосао који мора биѡи гоѡов за ѡосле ѡогне.¹⁵¹

Ако ѡи је могућно, свраѡи к мени кад хоћеш ѡре ѡогне. Ако не, наћићемо се ѡосле ѡогне у Академији, где ћемо обоје биѡи на седници целокуѡне Академије.

Ако је баи ѡако хѡѡно да мора биѡи ѡре ѡогне, ѡошаљи ми једну цедуљѡцу ѡо момку, ѡа ћу доћи где хоћеш, али ѡре 12 с., јер ѡреба да сам код куће у 12^{1/4}.

Твој Мика

156

Београд, 1. Аѡрил 1930. ѡ.¹⁵²

Госѡодине Рекѡоре,

Према акѡу Рекѡорайѡа Бр. 1222 од 29. Марѡа 1930. ѡ. часѡ ми је ѡоднеѡи о својој служби следеће ѡодаѡке:

Указом од 22. Окѡобра 1894. ѡ. ѡосѡављен сам за ѡрофесора Велике школе у Београду.

¹⁵⁰ Поѡовићи.

¹⁵¹ Петровић је спремао материјал о Јовану Карамати како би се расписао конкурс за једно доцентско место (4).

¹⁵² АС, БУ-896/1930.

Указом од 27. фебруара 1905.г. иприликом ипреиварања Велике школе у Универзитету, иосиављен сам за редовног ипрофесора у Филозофском факултету Београдског Универзитета.

Ова два указа иодносим у оригиналу на увиђај. Осим њих нисам имао никаквих других указа ни ипромена у служби.

Према ишоме, од иочейка свога службовања до 1. Априла 1930. г. имам 35 година, 5 месеци и 10 дана ефектне службе, ипроведене искључиво на Великој школи и Универзитету.

Михаило Н. Петровић
ипрофесор Универзитета

157

Београд, 1. Април 1930.¹⁵³

Драги Пајо,

Примио сам иивоју каруу. Држим да си задовољан са својим иредавањима, јер сви су услови ииу.

Жалим иишо Ајзман не иде у Алжир, да се видим са њиме. Ја иполазим у идућу субоју 5-ог.¹⁵⁴

Очекује се сваки час закон; добили смо акти да, због скорог иревођења на нови Закон, иоднесемо нека уверења.¹⁵⁵

Желим ииу усих и добру ипроводњу. Поздрављају ише Мара и Жика и ивој Мика

158

Београд, 20. Маја 1930.¹⁵⁶

Драги Пајо,

Враишо сам се са Хаџилука. Био сам у Algir, Beida, Oran, Fez, Meknès, Monlay-Idriss (њихова Мека), Rabat, Casablanca. Вигео сам много које чега ново и среино се враишо кући.

¹⁵³ Појовићи; у летњем семестру ове године Павле Поповић је држао дужи циклус предавања на Словенском институту у Паризу.

¹⁵⁴ У Алжиру је одржан конгрес Француске заједнице за унапређивање наука. Петровић је и даље био председник секције за математику, а одржао је и једно предавање из диференцијалних једначина (4). По обичају, у организацији конгреса обишао је многе градове Северне Африке и других области. Да ли је до нашег професора дошла вест да је у Алжиру (сахарски део) далеке 1890/91. године Ђорђе М. Станојевић као вођа француске експедиције саградио астрофизичку опсерваторију за посматрање Сунца?

¹⁵⁵ Видети претходно писмо.

¹⁵⁶ Појовићи.

Закон сїоји у месїу, кажу да се мора у начелу мењаїи. У Јуну ће биїи избор рекїора; нема кандидатїа за коџа би били сложни или бар да има изгледа на неку веїину.¹⁵⁷

Знам да си одавна оїаљао предавања. Јесу ли већ у шїамїи? Хоћеш ли биїи у Београду до краја Јуна? Молили бисмо те, и Мара и ја, да ако ти је моџућно, одеш до ње Kathèrine Vaegeli, суїруџе Christian-a Vaegeli бив. швајц. конзула у Београду, који је у Београду умро. Она је Срїкиња и џоворила је да ће осїавиїи леџаїи и нашем Универзїиетїу (али то јој не їреба сїомињаїи). Ако одеш, їоздрави је мноџо од сїїране свију моїих. Адреса 11bis Place de la Nation, Paris XI.¹⁵⁸

Прими мноџо їоздрава од Маре, Жике и ївоџа Мике

Monsieur le Prof. Pavle Popovitch
Hôtel des Sts Pères, rue des Sts Pères, Paris

159

Београд, 11 Јула 1930.¹⁵⁹

Драги колеџа,

Примио сам данас Вашу карїу од 7-оџ. Хвала Вам. Рачунам да знаїте да је изашао Закон о универзїиетїима (од 28. Јуна). Ако џа же-лиїе имаїи, моџао бих Вам їослаїи један їримерак. – Ја морам осїа-їи у Београду до 1. Авџусїа; їочейком месеца мислим доћи у Швај-царску, и ако будеїе їамо до 10. Авџусїа можемо се видеїи. Ја ћу доћи на Женевско језеро око 10-оџ.¹⁶⁰

Примиїе са џосїоћом и Васком срдчан їоздрав

од Вашеџ Мих. Пеїровића

¹⁵⁷ Тада је за ректора Универзитета у Београду изабран и указом постављен Владимир П. Митровић, професор хидротехнике, водовода и канализације.

¹⁵⁸ Преписка између Петровића и Поповића открива не само велико пријатељство већ и многе детаље који одсликавају њихову сталну бригу о Универзитету у Београду и Српској краљевској академији.

¹⁵⁹ Миланковић САНУ

¹⁶⁰ После удаје сестричине Вуке за имућног Швајцарца ing. H. Schraner-a из Oberur-ten-a, Петровић је сваке године по 2–3 пута боравио у Швајцарској и Француској, а по-готово за време школског распуста.

160

Thonon-les-Bains, 17. Août 1930.¹⁶¹

Жалећи шћо нам судбина није дала да се овде видимо, поздрављам срдечно Вас, госпођу и Васка, са којим сам се нагао најправити какву екскурзију.

Ваш Мих. Петровић

161

Београд, 18. Септ. 1930.¹⁶²

Драги Пајо,

Можемо ли довече бићи заједно и вечераћи? Ако можеш јави ми где да се нађемо у 7^{1/2} сати. Ја ћу до подне бићи у Мајемајичком кабинету.

Твој Мика

Тражио сам те више јуна у школи и телефоном код куће.¹⁶³ Ако не можеш вечерас, ја ћу сутира у 10 с. пре подне бићи у Књиж. гласнику (Призренска ул.) ради прегледа рачуна; можда би се и ју мошли наћи.¹⁶⁴ Данас од 4–7 бићу код куће у Београду (само треба звонићи или викнући кроз отворен прозор).

Али најбоље би било да се сасианемо вечерас.

162

Београд, 20. Нов. 1930.¹⁶⁵

Драги господине Кајетане,

Учиниће љубазности одговорити ми по доносиоцу овога писма: да ли бих Вам могао доћи сутира (јестак) или у суботу по подне, после 4 сати или доцније? У недељу не бих могао, јер ћу бићи ван Београда.

¹⁶¹ Миланковић САНУ.

¹⁶² Појовићи.

¹⁶³ Прочуло се у свету математичара да се Михаило Петровић не користи телефоном као модерним средством комуникације (потиче од Милутина Миланковића). Ово писмо у целости демантује овај глас. Иначе, Петровић је сигурно био старих назо-ра и навика. Није желео да носи наочаре, да добије нове зубе, да пати за неким модерним намештајем, одећом. Спавао је на тврдом војничком гвозденом кревету, а између два рата, без устезања, носио је одела и ципеле (махом дубоке) које је у више пари куповао крајем прошлог века (по казивању Радивоја Кашанина).

¹⁶⁴ Био је велики пријатељ Српског књижевног гласника. Редакција овог часописа увек се користила професоровом добротом да им среди благајничко пословање. У СК Гласнику професор је објавио 13 запажених студија (1902–1935).

¹⁶⁵ Заоставштина МП; писмо књижевнику Младену Буричићу.

Иначе ћу кроз који дан оићи на један дужи њуј. Немам близу шелефона да бих Вас могао за ово уићи у време кад нисте на раду.

Са срдчним поздравом Ваш њошћовалац

Мих. Пејровић

163

Београд, 22. Нов. 1930.¹⁶⁶

Драђи њосћогине Кајетане,

Лејо бих Вас молио, да баш кад хоћете да и моја маленкост ује у Ваш албум, најишије о њој само оно шћо донекле може ѡправдати мој улазак у ред водених људи. За њо Вам шаљем у ѡрилогу материјал, за који не би требало никакве ѡезије, неђо онако како је, ѡа нека „есћај ѡвори“ ако има шћа.

Хћео бих Вас још ѡјсетити да би сће добро учинили да не изосћавије и ово неколико људи који су несумњиво осћавили ѡрађа на нашем бродарсћву:

1° Кајетан Марк Н., ѡрви и дуђођодишњи кајетан „Делиграда“, док је овај био државни брод;

2° Михаило Рисћић, дуђођодишњи машиниста на „Делиграду“;

3° Леонид Арменулић, оснивач и уђравник ѡрве бродске радионице (државне);

4° Свећолик Појовић – Суља, машинско-бродарски инжењер, дуђођодишњи инжењер С. Б. Д.;

5° Кауфман, ѡрератни уђравник радионице С. Б. Д. на Чукарици. Ја имам фћођрафије Арменулића и Суље, а могао бих Вам о свима именованим лицима ѡ нешћо казати.

Са срдчним поздравом Ваш ѡшћовалац

Мих. Пејровић

П. С. Молим да ми фћођрафију ѡ ујојреби вратишће, јер немам груђу. – М. П.

¹⁶⁶ Заосћавишћина МП; књижевник Младен Ђуричић радио је на књизи Јуђословенски речни ѡрћреити (Београд 1931), у којој је донео детаљан приказ значаја Петровићеве личности за развој бродарства и рибарства на нашим рекама.

164

Господину др Милутину Миланковићу¹⁶⁷
 проф. универзитетна
 Проф. колонија, ул. Бана Јелачића
 Belgrade, Jugoslaviem

Oberurnen, 18. Dec. 1930.

Примио са госпођом и Васком срдачан поздрав од Мих. Пејровића.

Много срдачних поздрава од Вуке Шранер-Перић

165

Београд, Јануар 1931. г.¹⁶⁸

Драги господине Кајетане,
 Браћивши се с њима и захваљујући Вам на послатом ми примерку
 Речних портрета, молим да ми пошаљете десет примерака књиже, за-
 шта у прилогу шаљем 500 динара.

Са срдачним поздравом
 Ваш одани Мих. Пејровић

166

Београд, 5. фебруар 1931.¹⁶⁹

Драги господине Кајетане,
 Баш ми није суђено да имам пријатности провесити једно вече у
 Вашем друштву. Суђа ујутром идем са ректором Универзитетна у
 Нови Сад (послом) и враћам се у недељу вече или у понедељак.¹⁷⁰

¹⁶⁷ Миланковић САНУ.

¹⁶⁸ Заоставштина МП; писмо Младену Ђуричићу.

¹⁶⁹ Исто као у 165.

¹⁷⁰ Одлази у Нови Сад као сувласник „Једног купатила“ (акционарско друштво).
 Верујемо да је пошао на пут с ректором Владимиром Митровићем као стручњаком за
 водовод и канализацију.

*Извинијте ме, дакле, за ово. Што се тиче „Зерикаје“, ја ћу од не-
деље доћи к Вама једно пред-вече, па ћемо видети шта му још треба.*

*Са много поздрава Ваш одани
Мих. Пејровић*

167

Београд, 27. IV 1931.¹⁷¹

*Драги Пајо,
Кад ти буде могућно, молим те пошаљи ми Јоакима Вујића Пушче-
шесвија по Србији 1826. Враћам бих ти га за 5–6 дана*

твој Мика Пејр.

168

Београд, 8. Јун 1931.¹⁷²

*Драги колега,
Ако Вам је то могућно и није тешко, учиниће љубазности наји-
спити ми на једној картици и нумеру и датум онога броја Illustration где
има оно о лову кити.*

*Са срдачним поздравом Ваш
Мих. Пејровић
22. Косанчићев Венац*

¹⁷¹ Појовићи.

¹⁷² Миланковић САНУ.

169

*Ile des Danois le 12. VII 1931.*¹⁷³*Драћи Пајо,*

Јављам ти се са месџа где је био последњи лоџор поларне експедиције *Andrée-a*, пре но што је пошао у пројасџи (80 лат. нарџ.) Досаџ ишло све добро. Овде осџајемо 3 дана џа идемо даље на север. Пошто Ескимџ не знају за пошто, ову ти карџу шаљем џо Кайџтану једне лађе Киџоловаца која се данас са џуним џоваром враћа у Норвешку.

Поздравља џе и џрли џвој Мџка.¹⁷⁴

170

[1931]¹⁷⁵*Драћи Пајо,*

Г-ђа Кайџаринче, наша џознаница из деџињсџива (Лифџеранџова, са Варош-Кайџје) има сина, свршеноџ медицинара, који се обраџио молбџм за француску сџиџендију.

Шаљем ти џодаџке (исџисане Марџм) у џрилоџу.

Ако се може шџа џомоћи, молимо џе да учиниш. Ако не може, никџм нишџа.

Твој Мџка

Др Ђорђе Лукић, свршио докџоратџ у Бечу, свршио сџаџ, војску, и дрџ. исџиџ. Син Кайџарине и др Јована Лукића, дрџ. хемичара Уџраве моноџола. Моли за француску сџиџендију. Свршио школу џрошле џодине.

¹⁷³ Поџовићи.

¹⁷⁴ Као члан званичне француске експедиције кренуо је у освајање Северне поларне области. Понео је кабаницу српског официра као најтоплији деџ одеће. По наговору Павла Поповића, наш је математичар написао књигу о овој експедицији, која је објављена у Српској књижевној задрузи (63). Поред овога, Петровић се често јављао чланцима о Ескимима (64), о филозофу Канту као риболовцу (65) и др.

¹⁷⁵ Поџовићи.

171

Субоџа, 3. Окџ. 1931.¹⁷⁶

Драџи Пајо,
 Био сам заузет бербом љо ономе рђавом времену, ља ље нисам
 могао љоџражити.¹⁷⁷

Мара и ја ље молимо да дођеш к нама на вечерицу у љонедељак.
 Бићемо сами; Жика ће биџи у селу.

Много љоздрава од љвоџ Мике

П. С. – Ако можеш, остџани код нас да нођиш.

172

Субоџа, 3. Окџ. 1931.¹⁷⁸

Драџи Пајо,
 Извини ме љџо ље до сад нисам љоџражио. Имао сам љосла око
 бербе и вина, а љи бар знаш колико су љо важни разлози.

Јуџрос сам љи љослао љисмену молбу моју и Марину да дођеш к
 нама у љонедељак у вече на једну вечерицу и љричање. Жика ће биџи у
 селу. Ако хоћеш, можеш код нас и љренођиџи.

Поздрав од љвоџ Мике

173

26. IV 1932.¹⁷⁹

Драџи Пајо,
 Примео сам љвоје љисамце. Каг будем званично извешџен, следу-
 је за љо вечерица.¹⁸⁰

¹⁷⁶ Поџовиџи.

¹⁷⁷ Лично је неговао свој виноград на Дедињу и справљао специјалну врсту вина. И у овом послу био је прави мајстор. У време бербе био је највеселији и све време бербе није силазио у Београд. У винограду, као и у кући у Београду, имао је праве винарске подруме (14).

¹⁷⁸ Поџовиџи.

¹⁷⁹ Поџовиџи.

¹⁸⁰ Радост због изласка из штампе Петровићеве књиге *Кроз љоларну област* (63). Да ли је Мика Алас намерно у наслову књиге употребио предлог *кроз* као неку сличност

Нашао сам њи и сиремио да њи њо њошаљем: Седам свезака Приложа,¹⁸¹ Глас 1924,¹⁸² где је њвоја хронолоџија о Св. Сави; Даничићев Зборник 1925. Добро би учинио да њошаљеш момка мојој кући да њи њо донесе.

Мноџо њоздрава од њвоџ Мике

174

Беоџраг, 6. маја 1932.¹⁸³

Драџи џосџодине Каџеџане,

Рачунајуџи да џеџе синоџ биџи на сасџанку „независних“ у кафани Шуменковиџа, био сам њонео собом оне две свеске које сџе ми дали на њрочиџавање, да Вам их џамо враџим. Поџио Вас џамо нисам нашао, мислио сам да их враџим куџи, али џри њовраџику сам их заборадио у кафани, увијене у белу харџију.

Будиџе добри ња, враџајуџи се куџи, свраџиџе у кафану и узмиџе забораџљени њакеџиџ (ако џа нису осџавили у друџиџвени орман).

Ваш огани Мих. Пеџровиџ

175

Беоџраг, 15. Јуна 1932.¹⁸⁴

Драџи џосџодине Младене,

Хвала Вам на џубазном њозиву али у недељу неџу биџи у Беоџрагу, а у субоџу имам неке у виноџрагу.

с насловом М. Миланковићевог популарног и компилативног рада *Кроз васиону и векове* (69). Петровићева књига је побудила велико интересовање јавности, а о њој пишу Иван Ђаја, Милан Богдановић, Павле Поповић и други (4). Рецимо, професор Ђаја наводи: „Рад професора тачних наука не може да буде површан ни непотпун. И зато се стаје зачуџен пред савесношћу којом је г. Петровић пружио читаоцима све што је од битног интереса за разумевање тога фантастичнога света вечитог леда и снега. Слика поларне зоне у књизи г. Петровића потпуно је јасна и разумљива. Можда је томе допринело баш то одсуство књижевничких претензија и егоцентричности, али је свакако ту био од пресудног значаја велики научни дух аутора који је навикао да запази и изнесе оно што је у једној области битно, најцелисходније за извесну сврху, и за која површна мудровања немају никакву вредност“ (68).

¹⁸¹ Прилози = Прилози за књижевност, језик и фолклор. Павле Поповић је један од оснивача овог угледног часописа који и данас излази (од 1932).

¹⁸² Глас = Глас Српске краљевске академије.

¹⁸³ *Заосџавиџина МП*; насловљено Милутину Ђуричићу.

¹⁸⁴ Исто као белешка у писму 165.

Гледаћу свакако пре поласка да свратим к Вама, ја да видимо и како изгледа нова кућа.

Шаљем Вам ову тазе-књигу за Библиотеку Министарства просвете.¹⁸⁵

Моје пушешествије на север ошамљано је већ у колу књиж. за-груђе, али се неће пушћати пре краја Септембра. Донећу Вам ја чим будем имао први примерак.¹⁸⁶

С другарским по здравом Ваш

Мих. Петровић

176

Београд, 26. Нов. 1932.¹⁸⁷

Драги колега,

По споразуму са Колеџом Лозанићем,¹⁸⁸ који се слаже са рефератом, овај је дан напрејис и биће гођов до идућеђ иејка.

Молио бих Вас да се у иејак после 9 с. сасјанемо у Математичком кабинету да реферат пошћишемо и предамо Деканату.

С по здравом, Ваш

Мих. Петровић

177

Београд, 25. Маја 1933.¹⁸⁹

Држ. Хидрокарној Банци – Београд

Овим овлашћујем своја зеја ђ. Живојина Перића, професора Правног факултета на Београдском универзитету и моју сестру Марију

¹⁸⁵ Буричић је више година радио у Министарству просвете као библиотекар. Петровић му шаље своју књигу *Рачунање са бројним размацима* (Београд 1932), која је тек после Другог светског рата имала утицаја на рад неколико математичара. У новије време ово дело је сврстано у претече интервалне математике.

¹⁸⁶ Реч је о књизи *Кроз поларну област*.

¹⁸⁷ *Миланковић САНУ*; насловљено Милутину Миланковићу; није познато име наставника о коме је писан реферат.

¹⁸⁸ Лозанић = др Миливој С. Лозанић, професор хемије на Филозофском факултету у Београду.

¹⁸⁹ *Заосјавијина МП*; концепт; очи дужег пута, крстарећи морима и океанима, Петровић је имао обичај да оставља оваква овлашћења. У овом случају професор је кренуо с француским морепловцима у освајање и упознавање Антилских острва (70).

сујругу г. проф. Живојина Перића, да могу слободно располагајти мојим новцем уложеним код Вас по књижици Парти. бр. 30369 књ. 53. листи 70.

Подизање новца по тој књижици могу вршити само: или лично г. проф. Живојин Перић, или лично његова сујруга Марија.

С поштовањем Михаило Пејровић
професор универзитета
22 Косанчићев Венац, Београд

178

Поштије, 29. Маја 1933.¹⁹⁰

Драги Милораде,

Пошсећам те на ове ствари које треба урадити за време мога путовања:

1) преточијти вино у винограду и код куће. Дојунити буре оним вином из флаша, а код куће кувити.

2) Код Банкарско-шрџ. Друштва на Теразијама имам (поред флаше) отворен кредит од 800 динара, у сумама које ти буду требале. Од тога флахај воду и електрику код ма које поште (можеш први пути отићи са Елом у пошту код „Паласа“), па признанице чувај; од исте суме издај и хџици Тинки колико употреба за фарбање пашоса.

3) Каг буде промена сијалица, покушај свршити сам и латити што буде имало. Ако зайне, јави Николи.

4) Пази да Бека не излази на сокак.¹⁹¹

Ја отијем овде још данас и сутира, па се навозим на море.

Жика је саопштио генералу Пејровићу жељу Пољарчеву да се премести у Београд, Каг будеш долазио у Београд, уишај га има ли каквог резултата, па јави Пољарцу.

Прими са Десанком поздрав од

Мих. Пејровића

¹⁹⁰ *Летопис* (4); насловљено личном виноградару који је одржавао професоров виноград и кућу на Дедињу, као и подрум вина у дому на Косанчићевом венцу бр. 22.

¹⁹¹ С јесени 1967. у бункеру Југословенске кинотеке на Кошутњаку писац ове белешке, у друштву књижевника Душана Матића и проф. др Бранислава Ивановића, погледао је сачуван документарни филм дужине од 5 минута о професоровом винограду на Дедињу. С кеџом виноградара, под белим шеширом, Петровић се весело креће и игра са својим псом. Филм је снимео Мика „Африка“, син Јеленка Михаиловића, најближег Петровићевог пријатеља.

179

Београд, 13. окт. 1933. г.¹⁹²

Драги г. Митриновићу,

Ваши је шеза примљена на синоћној седници. Истий ће бити по договору, крајем октобра или почетком новембра.¹⁹³ Немогућно ми је у овај мах заказати Вам сасијанак, јер не располажем својим временом. Кроз неколико дана јавићу Вам на телефону 20–780.

С љоздравом

Ваши одани
Мих. Петровић

180

Београд, 17. Априла 1934.¹⁹⁴

Драги Павел',

На данашњи, за обојицу нас значајни дан, ти навршиш 66, а ја љосијаем за годину дана млађи од тебе. За сад ти желим да дочекаш 77, ља љосле „како реши клуб“.

Прими искрене жеље и много љоздрава

од љивог Мике

181

Bruxelles, 10. Mai 1934.¹⁹⁵

Драги Пајо,

Твоје ме је љисмо синоћ обрадовало, једно зашто шито је од тебе, а друго зашто шито сам га добио онде где га нисам могао очекивати. Агресу ти је сигурно дао г. Салтиков, јер само је он могао знаћи.¹⁹⁶

¹⁹² Заосијавијина ДСМ.¹⁹³ То је докторска дисертација Драгослава С. Митриновића *Испраживање о једној важној диференцијалној једначини првог реда*, брањена на Филозофском факултету у Београду 24. октобра 1933, а објављена у Београду 1935. на 40 страна формата 8°. Митриновић се бавио у тези проблемима интегралности једначине $y'^2 + y^2 = f(x)$, која се у жаргону код нас назива „српска једначина“, јер су се њоме бавили скоро сви наши математичари. Поменимо да је млади Митриновић докторирао код Михаила Петровића у својој 25. години.¹⁹⁴ *Појовићу*; Петровић је три недеље био млађи од Павла Поповића.¹⁹⁵ *Појовићу*; насловљено Павлу Поповићу; писмо с меморандумом „Club de la Fondation Universitaire“. На позив Institut des Hautes Etudes de Belgique у летњем семестру школске 1933/34. године одржао је Петровић на њему курс из диференцијалних једначина. Вероватно да је наш математичар излагао своје резултате из квалитативне интеграције диференцијалних једначина у обиму који је објавио 1931. године (71).¹⁹⁶ Професор Никола Салтиков често је гостовао на Универзитету у Брислу. Био је омиљен предавач као један од последњих класика Монжовог типа. Као масон високог ранга Салтиков је у Брислу завршавао и послове слободних зидара.

Мно̀го њи хвала на лејим и искреним жељама. Пага ми сад на ња-
меј да сам 60-џу дочекао у Паризу, ѡредавајуџи Французима сѡекџире;
да сад дочекујем 66-џу у Брислу, ѡредавајуџи Белџијанцима диференци-
јалне једначине, ѡа ћу (ако се дојџле не долија) 77-џу дочекајџи можда
на Гренланду ѡредавајуџи Ескимима модерне начине риболова.

Зџуснуо сам своја ѡредавања ѡако да их мислим довршиџи до
14.Маја, ѡа одмах киднујџи за La Rochelle, одакле се на вратиоломни ѡуџи
ѡолази 15-оџ ноћу.¹⁹⁷

Поздрави Боџдана и Миџу и ѡрими мно̀го ѡоздрава

од ѡвоџ Мике

182

1934.¹⁹⁸

Породици; белешка

Биро „Пуџник“ код Срџ. Краља ѡелефонисаће кад ѡреба Жика
да дође да узме железничке карџе и W.L. (јер се мора ѡричекајџи ѡеле-
фонски одџвор из Пеџије да је осџџурано месџо у W.L.). Том ѡриликом
Жика ѡреба да ѡнесе собом ову белу ѡризнаницу која ми је издџа да
сам ѡлајџио 1675 дин. Карџа је кошџала (Беоџраг–Карлови Аџи–Ци-
рих) 1285 дин. W.L. са ѡрошковима (ѡелефон, location, service) 390 дин.
Свеџа: 1675 дин.

У ѡнедељак или у уџорак џ. Карамџа ће донетџи мој удео за
Мару: 300 ефекџивних чешких круна, 25 швајцарских франака, 25 нема-
чких марака и чек на онолико чешких круна колико се буде добило за
4000 динара. То је све ѡлађено и сџаје 5175 динара.¹⁹⁹

У Чехословачку се може унетџи до 300 ефекџи. чешких круна, и ѡо
у меџалу или у сџијним новчаницама (10 и 20 круна).

Према ѡоме ја сам издао у име моџа удела: за валуџу 5175 дин.; за
жел. карџу и W.L. 1675 дин. Свеџа 6850 дин. + 150 дин.

Жика има да џа Карамџи свој удео од 6850 дин. ѡа ће он за све ѡо
кујџи чек на онолико круна колико се за ѡо добије (јер ни заџџа
друџо нема да се да). Од ѡиџх 6850 дин. Жика ѡреба да одбије још 300 д.
за баџаж, ѡа да Карамџи ѡреда 6550 динара – Мика.

¹⁹⁷ Иако се приближавао 70. години живота, Петровић је и даље активно сарађи-
вао с француским океанографима. Из Ла-Рошела Петровић је кренуо с истом фран-
цуском научном екипом из 1933. на истраживачки пут по бескрајном Атланском океану
у правцу југа, све до острва Гоф. Овог пута наш математичар је био гост без обавеза у
програму научних истраживања.

¹⁹⁸ Заосџавиџијина МП; пример планирања једног пута.

¹⁹⁹ Ово је још једна потврда да је Јован Карамата мно̀ге ствари ван наставе и нау-
ке завршавао свом професору.

183

Helgoland, 2. Okt. 1934.²⁰⁰

Драги Пајо,
Ево ме на овој „галебовој сцени“ о којој смо некад, као деца толико маштали.²⁰¹

Прими са Богданом и Миљом много поздрава

од твог Мике²⁰²

184

Београд, 21. Јан. 1935.²⁰³

Драги господине Младене,
Довече морам учествовати на вечери код „Српског краља“ (Ројари клуб) где имам да поднесем и један реферат.²⁰⁴ Из тога ми је немогуће извући се; што би могло бити само да сам знао пре 4–5 дана за Ваш љубазан позив.

При свем томе, ако буде могуће свршићу посао пре 10 с., ја ћу са великим задовољством доћи к вама

Са много поздрава Ваш одани
Мих. Петровић

185

Београд, 16. Април 1935.²⁰⁵

Драги Пајо,
Честитајући ти, мало меланхолично, шесет-осму, жалим што нећу бити у могућности да за свих идућих двадесет дана искористим

²⁰⁰ Појовићи; разгледница Павлу Поповићу.

²⁰¹ Из Петровићевог рада у Чупићевој Задужбини (72) најбоље се упознаје Петровићев и Поповићев однос према књизи. Од малена су били велики читачи.

²⁰² Петровић се јавио са пута по острвима јужног Атланског океана. Овај пут је описао у књизи (73) и можда најбоље у литератури описао Острво св. Јелене на којем је Наполеон био прогнан и на којем је умро. Наш математичар је волео овог војсковођу и државника. Једне године из Париза је донео повећу Наполеонову бисту (патиниран гипс) која је стајала у ниши на степеништу у дому на Косанчићевом венцу.

²⁰³ Заоставштина МП; насловљено Младену Ђуричићу.

²⁰⁴ Професор Михаило Петровић био је угледан члан Ротари-клуба у Београду. Имао је неколико беседа о привредним темама, махом о рибарству. У Заоставштини МП сачуване су две Петровићеве беседе у Ротари-клубу.

²⁰⁵ Појовићи.

*мугре савјеште сѣтаријеѡ од себе. Да гледамо да вечерица буде шѣо ѣре, док не сѣружнем, јер иначе као млађи мођу ударити каквом сѣранѣу-шѣицом.*²⁰⁶

Са мнођо ѣоздрава ѣвој Мика

186

*Марсељ, 10. Маја 1935.*²⁰⁷

Драђи Милораде,

Прег сам ѣолазак лађе ѣресеѣио сам се нечеђа, ѣа ѣи ѣишем ово и ѣредајем једноме Швајцарцу, који ми је обеђао да ће ѣисмо исѣоручити.

Да се не би ѣовлачило, ѣреѣурало и ѣонешѣо и заѣурило од онођа шѣо ми леѣос буде дошло ѣошѣом у винођрад (ѣисма, новине, ѣакетѣи са књѣгама),²⁰⁸ молим ѣе ѣренеси у ѣаѣријархову собу²⁰⁹ онај гвоздени Гођевчев сандук²¹⁰ за дрва из моје зимске собе, ѣа у њеђа ѣрѣај одмах све шѣо ми буде долазило. Дрва, ако се буде за госѣе ложило, мођу лежати и на ѣаѣосу. Сандук увек нека буде ѣоклоѣљен.

Прими са Десанком мнођо ѣоздрава и довиђења ако Бођ да

Мих. Пеѣровић

²⁰⁶ Ове године, с истом научном групом Француза с којима је 1931. и 1933. био у Северној поларној области, а 1934. на југу Атланског океана, Петровић је кренуо у Јужну поларну област (Антарктик). Пут је водио од Марсеља, преко Средоземног мора, кроз Суецки канал, поред Мадагаскара, па све до Кергеланских острва у Антарктичком океану, где почиње Јужна поларна област. На путу је имао специјалан задатак да истражи метод за отклањање опасности по брод од велике санте леда која плута.

²⁰⁷ *Заосѣавишѣина МП*; пре поласка у освајање Јужне поларне области, Петровић се јавио и свом виноградару и кућепазитељу.

²⁰⁸ Нашем професору је пристизала обимна пошта, а лично је имао сва поштанска средства за опремање пошѣлке. Његов сребрни печат за опрему пакета носио је лик рибе с два репа и иницијале М.П. (Овај се печат налази код писца ове белешке.)

²⁰⁹ У професоровом дому у винограду на Дедињу његов деда прота Новица Лазаревић имао је своју собу у којој је 2–3 пута као гост боравио митрополит и доцније патријарх Српске православне цркве.

²¹⁰ Гођевац = власник познате београдске гвођђарске радње.

187

Виноград, 23. Септембар. 1935.²¹¹*Драги Пајо,*

Поштом се телефоники и преко школе нисмо мигли сјоразумети, молим те да ми једном картицом одредиш вече које бисмо провели код „Два Рибара“ или код „Српског Краља“, по твојем избору.

Са много поздравља твој Мика

188

Београд, 17. новембар 1935.²¹²*Драги куме Милане,*

Мој познаник Милијан Рашић ојанчар из Обреновца, добар и честивији мајстор и домаћин, има неку мучицу код Суда. Замолио ме је да га упутиш на доброг адвоката и ја ти чиним молећи те да га саслушаиш и узмеш сивар у своје руке и ако нађеш да се ти може лепо окончати.

Послао бих моју нову књижицу кумићима.²¹³ Јави ми по Рашићу да ли да пошаљем кући у Београд, или у Гроцку, и на коју адресу.

Са много поздравља теби, кума Смиљи и кумићима

твој Мика Петровић²¹⁴

²¹¹ Појовићи.

²¹² *Летопис* (4), стр. 381; без познавања појединости о адвокату Милану.

²¹³ Реч је о Петровићевој књизи (74) у издању Српске књижевне задруге.

²¹⁴ Познато је Петровићево пријатељство с обичним људима; поштовао их је, а покушао је и да их опише (75, 76, 77). О овој професоревој особини Милош Радојчић је записао: „Многи га познају и као скромна, у себи повучена. Клонио се почасту, о које су се многи око њега, било из сујете или ради користи, отимали. Та његова скромност није била неискрена, него израз природности и поштења. Гледао је критички на свет око себе и клонио се свега што би га непотребно обавезивало и што би се косило с достојанством и слободом научника. Према томе Мика Алас је избегавао друштво, угледних којима недостају одговарајуће моралне врлине. Више је волео неугледне а поштење људе, какве је нпр. налазио међу рибарима или сељацима. Волео је кад га такав човек сматра себи једнаким, не слугећи, често, ко је Мајстор Мика“ ... „Као прави научник Мика Петровић је био дубоко озбиљан човек и слабо га познају они који мисле да му је шала и весеље најистакнутија особина“ (78).

189

Београд, 11. фебруар 1936. г.²¹⁵

Драћи Недићу,

Хићео бих да Вам се извиним за нехотиичну нејажњу јуче, кад сѝе са Караматиом били дошли к мени, а ја о ѝоме нисам ѝојма имао. Крив је Караматиа шѝо ми није рекао да за Ви чекаѝе.

Чланак о ѝроуџлима ѝрежлегаће најѝре Караматиа, ѝа онда и ја. Жао ми је шѝо Ви нисѝе сѝиџли да ѝо свршиѝе, али је сиџурно осѝало још досѝа за обраду.²¹⁶

Надам се да ћу Вам за недељу дана моћи ѝослаѝи један чланчић (Став о низовима позитивних бројева) за Ваш Гласник.²¹⁷

С ѝоздравом, Ваш огани
Мих. Пеѝровић

190

Београд, 3. Марѝи 1936.²¹⁸

Драћи Госѝодине Крајчик,

Шаљем Вам ову белешку као ѝрилоџ Interpretation géometrique du théoreme de Vilson молећи Вас да одлучиѝе шѝа одџовара Sphinx-у.²¹⁹

Примиѝе са срдачним ѝоздравима израз мојих оданих осећања

Михаило Пеѝровић

²¹⁵ Писмо сачувао професор др Татомир Анђелић; насловљено Милану Недићу, познатом професору математике у гимназијама и Вишој педагошкој школи. У културној јавности познат као одличан преводилац француских класика (Балзак, Доде, Мопасан, Зола). У Народној библиотеци Србије урађена је потпуна библиографија Милана Недића.

²¹⁶ Професор Петровић био је врло предусретљив и хтео је колегама математичарима да прегледа радове и пружи савете. Обично је такве рукописе слао прво својим сарадницима (Ј. Карамата, М. Радојчић и други), а потом је давао и своје мишљење.

²¹⁷ Милан Недић је био главни и одговорни уредник Гласника Југословенског професорског друштва. У овом часопису Петровић је објавио 6 чланака (1928–1938), а раду који у писму наговештава променио је наслов у *Каракѝеристѝична консѝанѝа бројних низова* (Гласник Југ. проф. друш. 17, 1936, 2–3).

²¹⁸ *Заосѝавшиѝина МП*; концепт; насловљено уреднику часописа Sphinx (Брисел); превод је наш.

²¹⁹ У овом познатом часопису Петровић је објавио укупно 4 чланка, а рад који професор најављује објављен је у броју 6 (1936), 7. Убрзо је Петровић послао и допуну под називом *Sur une courbe remarquable* за број 11 у истој години. Наш математичар је овде изнео нека своја виђења у тумачењу познате Вилсонове теореме.

191

Београд, 17. мај 1936. г.²²⁰

Драги колега,
Шаљем Вам у овој кућијици мало џазе ајвара. Знам да џакво мезе
волиш.

Молим, ако је могућно, да ми довече кад дођеш на вечеру, вратиш
ми кућију, јер ће ми сушра пребаши.

С љоздравом Ваш М. Петровић

192

Београд, 16. април 1936. г.²²¹

Драги Пајо,
Чеснишајући ти шесет девет, са жељама које знаш, жалим што
на твој дан не могу бити у Београду. Морам у суботу и у недељу бити
у Н. Саду због једне неодложне ствари уговорене још прошлог месе-
ца.²²²

За вечеру сиојим ти на расположењу од недеље (осим њонедељ-
ка).

Са много љоздрава твој Мика

193

16-VI-1936.²²³

Много љоштовани и драги колега,
Једначина Г. Демулена

$$S = \frac{f'(z) pq}{f(z)} + f(z) \sum_{i=1}^n X_i Y_i,$$

²²⁰ Миланковић САНУ; ајвар = икра од моруне.

²²¹ Појовићи.

²²² Послови сувласника „Јодног Купатила“ у Новом Саду.

²²³ Заоставштина МП; писмо професора Николе Салтикова, Петровићевог колеге с факултета; ово је једно од ретких писама међу епистомијама Михаила Петровића које садржи стручна математичка питања; реч је о Демуленовој парцијалној диференцијалној једначини на којој је радио Н. Салтиков познат у светској науци у овој области (79).

може се најисајти овако

$$\frac{s}{f(z)} - \frac{f'(z)pq}{f^2(z)} = \sum_{i=1}^n X_i Y_i,$$

иа, на други начин, ѿсѿаће

$$\frac{\partial}{\partial x} \left[\frac{q}{f(z)} \right] = \sum_{i=1}^n X_i Y_i.$$

Ако сад будемо инѿеѿралили ѿрцијално ѿ x , ѿо ћемо добијти

$$\frac{q}{f(z)} = \sum_{i=1}^n \int X_i dx Y_i + Y',$$

где је Y' једна ѿпроизвољна функција од независно ѿромењљиве количине y , која означава извод ѿ y од ѿпроизвољне Y .

Пошѿо ѿрва сѿрана добијене једначине ѿредсѿавља извод ѿ y од

$$\int \frac{\partial(z)}{f(z)},$$

онда инѿеѿралењем ѿрцијално ѿ y у налазимо ѿражени оѿшѿи инѿеѿрал Демуленове једначине у облику

$$\int \frac{\partial z}{f(z)} = \sum_{i=1}^n \int X_i dx \int Y_i dy + Y + X,$$

где X бележе другу ѿпроизвољну функцију од независно ѿромењљиве количине x .

Јавио ми је Професор Др. Миланковић да ће исѿијти из ѿрмењене маѿемаѿике бѿиѿи 24. и 26. јуна. Према ѿоме, за ѿеоријску маѿемаѿику, имаћемо рок 26. и 27. јуна, како сѿе Ви ѿо ѿредложили.

У исѿо време ѿримио сам ѿисмо од ѿрофесора Т. Пејовића да ће се сиѿурно враѿијти у Беоѿраг 26. јуна.²²⁴

Тако је све у регу, и ја се добро осећам.

Желим Вам срећан и ѿријатан ѿуѿ.

²²⁴ Т. Пејовић = др Тадија Ж. Пејовић, познати професор универзитета; Пејовић је као велики ратник изашао из Првог светског рата и дошао код Петровића да студира математику; убрзо је докторирао (1923) и отпочео универзитетску каријеру (80).

Изволише примити, грађи професоре израз мој највеће поштовања и оданости.

Проф. Н. Салтиков

194

*Београд, 23. Септ. 1936. г.*²²⁵

Драђи господине Марковићу,

Пошто се у г. Мишковићевим Аналима²²⁶ у овај мах довршава штампање мога чланка о проблему трију шела, молим Вас да ми Вашу корекцију граница за γ/s , γ_1 , γ_2 , γ_3 (са доказом) пошаљете што је могуће пре, како би то могло ући у чланак.²²⁷

Са срдчним поздравом Ваш одани

Мих. Петровић

22. Косанчићев Венац, Београд

195

*Београд, 25. Нов. 1936.*²²⁸

Поштовани господине Марковићу,

Примо сам Вашу картицу од 15. о. м. и видим да сте од саспанка са г. Монтел-ом имали користи.²²⁹ Пробавише што више у библиотеци, а што мање на предавањима.

²²⁵ Из породичне заоставштине др Драгољуба Марковића, професора Универзитета (даље у тексту *Заоставштина ДМ*; насловљено Драгољубу Марковићу (Смедерево), где је предавао математику.

²²⁶ Захваљујући др Војиславу В. Мишковићу, управнику Астрономске опсерваторије на Звездари у Београду и професору астрономије на Филозофском факултету, астрономија је добијала све завидније резултате, а издавачка делатност имала је међународни углед (*Bulletin de l'Observatoire Astronomique de Belgrade, Publications, Mémoires, Annaire*, Годишњак нашег неба и др.).

²²⁷ Марковић је успео да достави своје решење, што је Петровић уврстио у свој рад (81) као Марковићев резултат. – Користимо ову прилику да истакнемо једно историјско истраживање о теми *Проблем трију шела у науци код Срба*, које би сигурно довело до резултата с којима је данашња наука мало упозната. То су радови Владимира Варићака, Михаила Петровића, Милутина Миланковића, Бранислава Петронијевића, Ивана Арновљевића, Антона Билимовића, Николе Салтикова и других.

²²⁸ *Заоставштина ДМ*; насловљено Драгољубу Марковићу који се налазио на усавршавању у Паризу.

²²⁹ Пол Монтел, велико име француске математике; лични пријатељ Михаила Петровића; објављивао је своје радове у Београду и гостовао је на Универзитету у Београду. Поменимо да је САНУ тек 4. новембра 1965. изабрала Монтела за свог иностраног члана.

*Каг буде време и ако Ви и \bar{z} . Моншел будете нашли да би то било добро урадиши, обрадићемо му се молбом да Вам олакша продужење бављења у Француској, једним малим писмом коме треба.*²³⁰

*Срдачно Вас поздравља Ваш одани
Мих. Петровић*

196

Београд, 3. Јан. 1937.²³¹

Драги \bar{z} осиодине Марковићу,

Пре свега захваљујем \bar{z} осиођи и Вама на јучерашњем дочеку. Каг сам стишао у Београд, нашао сам у цеју зимског кајуша једну кожно рукавицу, која мора да је Ваша и да је нехоишце сављена у мој кајуш, местио у Ваш. Каг дођеће у Београд 5. ов. м. свратишће мојој кући (Косанчићев Венац 22) где ће Вам је прегаши. Кућа је ошворена до 6-о \bar{z} у подне; после шога смо сви у винограду. У шоме случају, ако можеће, дођишће у виноград.

*С поздравом Ваш одани
Мих. Петровић*²³²

197

Београд, 5. Јан. 1937.²³³

Драги \bar{z} оси. Мишириновићу,

Рукойс „Елиптичке функције“ прегаши је у шампарију „Меркур“ и то празнику ће доћи корекшуре.²³⁴ Пошио сће били љубазни прими-

²³⁰ Указује на Петровићев однос према младим математичарима ствараоцима. Увек је ван земље бирао водећу личност у области науке којом се његов кандидат жели бавити, слао их на пут, а у Београд су пристизале нове, проверене снаге. Тако је Тадија Пејовић ишао код Васиоа (Париз), Јован Карамата код Лебега и Адамара (Париз), Милош Радојчић код Адамара (Париз), Драгослав Митриновић код Пикара (Париз), Драгољуб Марковић код Монтела (Париз) итд.

²³¹ Заосшавишина ДМ.

²³² При посети местима Доњег Дунава Петровић је у путу пристизао и у Смедерво код Драгољуба Марковића. Петровић је знао да млади Марковић има већ добре резултате у алгебри (теорија полинома), иако је био професор гимназије. Нашем професору је било још раније јасно да је овај „Смедеревац“ талентован и да је њему неопходно обезбедити место у науци.

²³³ Заосшавишина ДСМ.

²³⁴ Ова Петровићева књига изашла је 1937. у издању Задужбине Луке Ђеловића Требињца, а у серији Предавања на Београдском универзитету (стр. 132).

ӣти се кориџовања, јављам Вам ӣо и молим да одмах ӣо иреџлегу (корек-
 ту̀ре ће ирво долазити к Вам), шаљити их Радојчићу (Госиодар-Јев-
 ремова 46а/1).²³⁵ Ја ћу их, са њиме, још једном иреџлегаити и враитиити
 шитамиарији.

Са мно̀го иоздрава
 Ваш Мих. Пеитровић²³⁶

198

Бео̀град, 8. Јануар 1937.²³⁷

Дра̀ги го̀сидине Младене,

Не мо̀жу а да Вам не кажем са коликим смо задовољсѣвом, мој зей̄
 ипроф. Перић, сесѣтра и ја, слушали Ваше иредавање на радију о сѣарим
 Шайчанима. Ми смо од сѣарине имали у Шайцу родбине (Тоиузовићи,
 Полићевићи, Шундрини), иа нас дѣра у итанке жице кад чу̀јемо о њима
 шитио из добрих сѣарих времена од ко̀да који је ӣо мо̀гао видеити, чу̀ити
 или доживеити, а уме леио да каже.

Хвала Вам на радосѣи Ваш одани

Мих. Пеитровић²³⁸

²³⁵ Радојчић = др Милош Радојчић, професор Универзитета у Београду и Карту-
 му, један од најбољих Петровићевих ученика (2).

²³⁶ Неоспорно, млади Митриновић се сам понудио да води коректуре. Овим ге-
 стом Митриновић је хтео да буде што ближе Петровићу, а желео је да из коректура не-
 што и научи. По изласку књиге *Елиѣиичке функције* Митриновић је у Немачкој обја-
 вио њен кратак приказ (FdM, V.63, S.998). Када је била стогодишњица рођења Михаила
 Петровића (1868–1968) професор Митриновић је ову књигу поново издао у прештам-
 паном облику. Нешто раније, 1964, са својим млађим сарадником Д. Ђоковићем објавио
 је *Сѣицијалне функције*, при чему није изоставио да наведе Петровићеву књигу из
 1937. године.

²³⁷ *Заосѣавишѣина МП*; насловљено Младену Буричићу.

²³⁸ Петровићи су пореклом с Космета – село Јуник на граници према Албанији.
 Средином 18. века прешли су у Србију и зауставили се код Тополе и месту су дали име
 Јунковац. И у околини Шапца било је Петровићеве родбине која је пристигла с Косме-
 та. – Село Јунковац и данас живи у причи о овој великој породици, чији потомци често
 спомињу Арсенија Петровића, кума Карађорђева, свештеника Никодима, Мику Аласа,
 Милутина, градоначелника Београда и друге.

199

Београд, 4(17) Априла 1937.²³⁹

Драги мој Пајо,

Морам данас после часова ојрчајти на железничку станицу и ојиушовати за Сјублине.²⁴⁰ Жалим што ти не могу усмено казати оно што знаш да бих ти казао на данашњи дан. Прими овако честитињање и најлепше брајске жеље од

твој Мике

200

Београд, 23. Маја 1937.²⁴¹

Драги господине Мириновићу,

Захваљујем Вам на великој љубазности, писао сам г. Милиши Раговићу да прве коректуре мојих чланака у „Гласу“ шаље Вама, а последњу мени. Чланака има два: „О квази-инваријанцима“ и о „Редовима са две променљиве x, y“.²⁴²

Са поздравом

Ваши огани Мих. Петровић

201

Господину Павлу Поповићу, проф. Универзитетна
Дубровник, Yugoslavie

Париз, 27. Маја 1937.²⁴³

Драги Пајо,

Овде сам са Маром. Кроз десетину дана бићемо у Београду. Рачунам да ће те ова карта наћи и ако не знам тачну адресу.

Са много поздрава твој Мика

Поздрав од Маре.

²³⁹ Поповићу; рођенданска разгледница Павлу Поповићу.

²⁴⁰ Село Стублине крај Обреновца је родно место Петровићевог зета др Живојина Перића.

²⁴¹ Заоставштина ДСМ.

²⁴² Ове професорове расправе објављене су у органу Српске краљевске академије Гласу CLXXV (књ. 86) под другачијим насловима: *Једна врста бројних квази-инваријаната* (стр. 137–174) и *О двоструким потенцијалним редовима* (стр. 175–199). Није познато да ли је млади Митриновић при коректури утицао да професор измени наслове?

²⁴³ Поповићу.

202.

Виногра, 2. Септ. 1937.²⁴⁴

Драги Пајо,

Извини ме што сам у немогућности доћи да се видимо. Од Јуна сам неиресивно на дужим и краћим путовањима (не из задовољства) и рејко кад да код куће или у винограду преноћим.

Сад идем у Каравлашку на један Конгрес.²⁴⁵ Чим се вратим, јавићу ти се па да се нађемо. Ако буде могуће, гледаћу да ти буде и пре поласка.

Много поздрава од твој Мике

203

Bucuresti, 15. Септ. 1937.²⁴⁶

Драги Пајо,

Овде сам на Конгресу математичара, са Јеленком. Он је врло задовољан морунама и јесетрама на које смо наишли.

До скоро виђења и много поздрава твој Мика²⁴⁷

204

Београд, 19. Нов. 1937.²⁴⁸

Драги господине Младене,

Од наше пројектоване прередбе²⁴⁹ за господину Геземана не може бити ништа.²⁵⁰ Добио сам акутно зајалење жучног мехура, озбиљне

²⁴⁴ Појовићи.

²⁴⁵ Румунију, у којој је имао велики број пријатеља математичара и рибара још од почетка овог века, Петровић је по „старински“ звао Каравлашка.

²⁴⁶ Појовићи.

²⁴⁷ Петровић је учествовао на Другом конгресу балканских математичара у Букурешту. Одржао је два саопштења (82, 83). У другом саопштењу изнео је елементарно тврђење које даје потребне и довољне услове да три дате дужи могу образовати троугао, а све поводом теореме Румуна Помпејуа: „Ако се у равни равнокраког троугла АВС уочи ма која тачка I, од три дужи IA, IB, IC увек се може образовати троугао.“ О овом раду доста се расправљало, што указују прилози Д. С. Митриновића, Захариса, Ацела, Д. Марковића и других.

²⁴⁸ Заоставштина МП; насловљено Младену Ђуричићу.

²⁴⁹ Прередба претпоставља учешће Петровићевог оркестра „Суз“, као и читање сакупљених огласа из књиге Целомудрија овога света (14).

²⁵⁰ Геземан = Герхард Геземан, немачки слависта и књижевник познат по проучавању српских народних песама и издавању Ерлангенског рукописа.

бољке која ће ме привезати за кревет и собу за дужи низ година. Учиниће љубазности извиниће ме код друштва и казати колико ми је жао и непријатно што се то није могло обавити. Али ... човек предлаже, Бој располаже.

Примиће са госпођом Вишеславом срдчан поздрав од пријатеља који вас воле.

Мих. Пејровић

205

Београд, 25. Нов. 1937.²⁵¹

Драги господине Марковићу,

Ја већ дуже болујем од зајалења (желудац – киселина) и не могућам собу. То је разлог што нисам дошло у Смедерево као што сам обећао. То ћу учинити чим будем могао излазити, што ће вероватно бити кроз 15 дана.

Ваш сам рад одмах предао г. Билимовићу и мислим да ће одмах ући у штампу (за Publications).²⁵² Када будем дошао у Смедерево, сигурно ћемо се о свему. Ви дојте мирно шпекулирајте о границама могућа нула. Надам се да ћемо наћи материјала за једну добру тезу.

Много Вас поздравља, Ваш огани

Мих. Пејровић

206

Београд, 5. Дец. 1937.²⁵³

Драги господине Марковићу,

Моје се боловање продужило преко очекивања. Већ месец дана не излазим из собе, а не видим да ће томе скоро бити крај. Да не би време

²⁵¹ Заоставштина ДМ.

²⁵² Марковићев рад је носио наслов *Sur la limite supérieure des modules des zéros des polynômes* и објављен је у Publications mathématiques de l'Université de Belgrade (VI–VII, 1937–38, pp. 35–47). Овај број часописа посвећен је 70-годишњици Михаила Петровића, а у њему је било и прилога страних угледних математичара (Монтел, Лебер, Помпеју, Валирон, Сјерпински, Конт и други). Publications је био угледан часопис; настао је 1932. године као резултат великог рада Михаила Петровића на јачању Београдске математичке школе. О часопису је водио бригу професор др Антон Билимовић.

²⁵³ Заоставштина ДМ; договори око израде докторске дисертације Драгољуба Марковића (Смедерево).

узалуд њролазило, добро бисџе учинили, ако Вам је џо моџућно, да јед-
ноџа дана дођеџе к мени у Беоџрад ради сџоразума о џези. Моџи ће Вам,
ког куће, казати да ли сам у џај мах џу или у виноџраду на Тоџчигер-
ском Бргу (Румунска ул., Лацковићев сокак бр. 4).

Добро бисџе учинили да ми карџом јавиџе да ли ћеџе доћи и кад.
– Срџачан џоздрав од Вашеџ оданоџ

Мих. Пеџровић
22 Косанчићев Венац

П. С. –

За виноџрад има сваких џола саџа ауџиобус од Позориџиџа до Де-
диња.

207

Беоџрад, 10. Дец. 1937.²⁵⁴

Драџи џосџ. Марковићу,

Ја ћу у недељу биџи у своме виноџраду на Тоџчигерском Бргу
(Румунска ул., Лацковића сокак бр. 4; ауџиобус Кнежев-Сџоменик Деди-
ње). Изволиџе доћи или џре џогне, или џо џогне џосле 4 саџа. – Од не-
деље вече бићу сџално у Беоџраду (22 Косанчићев Венац).

До виђења и срџачан џоздрав
од Вашеџ оданоџ Мих. Пеџровића

Тел. 28–251

208

Беоџрад, 21. Дец. 1937.²⁵⁵

Драџи џосџодине Марковићу,

Примио сам Ваше џисмо од 19. ов. м. Све је џо од инџереса и добро
као џрађа за џезу. Немоџућно ми је чиниџи Вам џисмено своје џримедбе
(које не иду на уџџрб Ваџих резулџаџа), јер би за џо џребала дуџа,
за мене немоџућна џреџиска.

²⁵⁴ Исто

²⁵⁵ Исто

*Јавићу Вам дан-два раније кад будем могао доћи у Смедерево, ја ћемо се ипак на њенане објаснићи и сиоразумети. А дошле, њроду-
жиће разчишавати и њолако сређивати материјал.*

*С њоздравом Ваш огани
Мих. Пећровић*

209

Београд, 28. Дец. 1937.²⁵⁶

Драћи ѓосиодине Марковићу,

*Рачунам да ћу моћи доћи у Смедерево у идућу недељу (2. Јан.) ла-
ђом која сишје у 10 с. њре њодне. Ако случајно будем сиречен, и ако Вам
њо будне мођуће доидниће до Београда у њоку идуће недеље, да њре-
ђледамо Ваш материјал и дефинићивно се сиоразумемо о сивари.*

*С њоздравом Ваш огани
Мих. Пећровић*

210

Београд, 30. Дец. 1937.²⁵⁷

Драћи ѓосиодине Марковићу,

*Пошћо лађе данас њресијају радићи, њо ако ми ипак буде мо-
ђућно доћи у недељу у Смедерево, ја ћу доћи возом који сишје у 9,56 с.
њре њодне.*

Поздравља Вас Мих. Пећровић

211

Београд, 4. Марћа 1938. ѓ.²⁵⁸

Драћи ѓосиодине Марковићу,

*Нећријачно ми је шћо морам ођласићи моје јучерашње њисмо за
неважеће. Ја сам, будући на њућу, мислио да је реферати о Вашој њези
њрошао за њо време кроз Савети Фил. Фак., ја сам сиоразумно са дека-*

²⁵⁶ Исто²⁵⁷ Исто²⁵⁸ Исто

ном и г. Карамайџом мислио да усмени испити буде 16. ов. м. Међуџим, овога часа дослављено ми је да реферати још није био прег Савејџом, већ да ће џо бити на седници која ће се одржати око 18. ов. м. џа би испити могао бити одмах после џога.

Према џоме имаће рачунаџи да ће испити бити између 20. и 25. марта. Ако Вам је џо немођућно због одласка у Француску, онда се може оставити за доцније, после Вашег повратка. Тиме не губити ништа.

Јавити ми џио пре џиџа сџе одлучили.

Са срдачним поздравом Ваш огани
Мих. Пејровић

212

Београд, 9. марта 1938.²⁵⁹

Драђи зосјодине Марковићу,

Испитни одбор одредио је да Ваш усмени докторски испит буде 16-ог ов. месеца у 10 с. пре подне, у старој згради Универзитета. Дођите, дакле, нешто пре џога сати у Математички кабинет, џа ћемо сви заједно на испити.

Са много поздрава Ваш огани
Мих. Пејровић

213

Београд, 18. марта 1938. г.²⁶⁰

Драђи зосјодине Марковићу,

На данашњој факултетској седници примљена је Ваша дисертација и за усмени испити одређено је да буде у идући петак 25. марта у 10 с. пре подне у старој згради Универзитета. Ви некако пре џога дођите у Математички семинар.²⁶¹

Са срдачним поздравима Ваш огани
Мих. Пејровић

²⁵⁹ Исто

²⁶⁰ Заоставиџина ДМ.

²⁶¹ Своју докторску дисертацију, *Границе корена алгебарских једначина*, Драгољуб Марковић је бранио 25. марта 1938. на Филозофском факултету у Београду. Приметимо да Марковић није стигао да дисертацију објави као посебну књигу, а што је и била обавеза ради чина промоције на Универзитету. Она је остала објављена у Академијном Гласу CLXXXI, јер је убрзо рат избио.

ПЕНЗИЈА

214

Београд, 4 (17). априла 1938.¹

Драги Пајо,

Овај месец и мени и тебе доноси прелом у животињу: правна наука нас силом закона баца у сиву звожђе, и ако би још понешто од нас могло бити. И ако ти има неких добрих ствари, на које се не можемо жалити, ипак је тиешко отићи се од неке меланхолије при помисли шта је прошло, а шта је остало. Али је глупо да се може још мрдати (ма и само у српском смислу) и наћи задовољства и у томили сивом звожђу.

Честитам ти браћински овај изузетан рођен-дан, другојачији од свих досадашњих, са жељама које добро знаш и за које за сад има јуно изгледа да нису претеране и да ће се по свој прилици испунити.

Са поздравом твој у овај мах за деценију млађи од тебе

Мика

215

Београд, 26. Октобра 1938.²

Срп. Краљ. Академији,

О раду г. др Драгољуба Марковића под насловом Границе корена алгебарских једначина, који нам је упућен акцијом Академије бр. 739 од 3. Окт. 1938. г. часи нам је поднећи следећи извештај.

¹ Појовићи; између два рата професори универзитета одлазили су у пензију са 70 година старости.

² Заоставштина ДСМ; ово је реферат – оцена о раду Драгољуба Марковића који је објављен у Гласу CLXXXI (књ. 90, 1939). Овај реферат може се сматрати и краћом оценом Марковићеве докторске дисертације.

У модерној теорији алгебарских једначина познат је велики број правила која одређују било границе самих корена, било границе њихових модула. Писац ове расправе, који се својим досадашњим радовима (на основу којих је добио и докторат математичких наука) специјализирао у изражавањима те врсте, показује овом приликом да већина постојећих метода за тај посао у ствари проистиче из једне ошће методе која све то обухвата. Пишчева ошћа метода не само што доводи до извођења и појаве већ познатих правила и до њихових уједињења и побољшања, већ из ње проистиче и мноштво нових правила, погодних за практичну употребу, а основани на једноме истој принципу и то принципу поређења. На тај начин писац изводи и уједињава н.пр. ставове Birkhoff-a, Montel-a, Kakey-a, Walsch-a и др. а у истој мах долази и до сасвим нових ставова за границе корена једначина или њихових модула.

Налазимо да се рад (који износи десетину рукописних страна) може примити за „Глас“ Академије.

Писац поноси и прописан извод своје расправе на француском језику.

Мих. Пејровић
Н. Салишков

216

Београд, 26. Октобра 1938.³

Срп. Краљ. Академији,

Част нам је поднети реферат о раду г. др Драгослава Митриновића под насловом О једној класи диференцијалних једначина првог реда на које се налази у проблемима Геометрије, који нам је упућен актом Академије Бр. 754 од 3. окт. 1938. г.

На диференцијалне једначине које су предмет рада налази се у многобројним проблемима Геометрије, као што су: обрађивање геодезијских линија на спиралним површинама; асимптотских линија на једној досада ошћој класи површина чија једначина садржи три произвољне функције једне од координата; линија кривина на једној класи повр-

³ Заоставштина ДСМ; ово је реферат – оцена рада Драгослава С. Митриновића који је објављен у Гласу CLXXXI (књ. 90, 1939). Овај Митриновићев рад је објављен и на француском језику (Bulletin A, 6 (1939), 99–120) и позитивно је прокоментарисан од Франклина у MR 11 (1950), 247.

шина чија једначина садржи две произвољне функције једне координате итд.

Ставови до којих долази писац састоје се у могућности да се једне од осмањених једначина трансформишу у друге које су боље проучене, или да се оне интеграле помоћу квадратура. Неки од њих ставова исказују узајамност између осмањених једначина разнога типа, која се састоји у томе да свакоме случају интегралитетна једнога одговара по један случај интегралитетна другога типа. Од нарочито је интереса теорема о једној специјалној квадратичној једначини првог реда, која је била предмет многих истраживања, а за коју је писац успео прецизирати многобројне нове случајеве у којима се она може интегралити помоћу квадратура.

Раг (који ће изнети око два штампања табака) представља један значајан прилог теорији диф. једначина и референтни предлажу да се он прими за „Глас“ Академије. Писац је поднео и рописан извод на француском језику.

Б. Гавриловић
Мих. Петровић

217

Врњци, 14. Нов. 1938.⁴

Драги Пајо,

Овде сам од пре неколико дана ради репарације сипаре машинерије (и ако то није баш апсолутно потребно).

Поздрави Богдана и Мишу и прими много поздрава

од твог Мике
Хошел „Швајцарска“

218

Београд, 5. јануара 1939.⁵

Драги господине Младене,

Рачунао сам да ћу бар о иразницима моћи доћи да Вас видим, али сад се показало да је и то немогуће, јер о Божићу и Новој Години нећу

⁴ Појовићи.

⁵ Заоставштина МП; насловљено Младену Ђуричићу.

бићи у Београду. Од како сам оишао у сџаро звожђе, има ваздан сџвари које ѓреба ликвидираћи и због којих ѓреба ѓушоваћи, ѓа ѓе-шко сџижем и да се видим са својим укућанима.

Молим да ме извиниће још на неко крајко време, ѓа ћу Вам се ја-вићи и замолићи за сасџанак.

Чесћићајући Вам Божићне ѓразнике и Нову Годину са најлећшим жељама, молим да са зосџоћом Вишеславом ѓримиће много ѓоздра-ва од

вашег оданог Мих. Пећровића

219

Београд, 11. Јан. 1938. з.⁶

Драги зосџ. Мићриновићу,

Примио сам Ваша два ѓисма и Note de C. R. Јуче је била седница Акад. ѓрпр. наука; Ваш је рад даћи на реферачи з. Гавриловићу и мени, ѓа ће ући у игући „Глас“.⁷ Мило ми је шћио сће ухваћили овакве везе са з. Picard-ом. Можда ћу му најисаћи коју реч да му на ѓоме захвалим.⁸

Срдачни ѓоздрав од Вашег оданог
Мих. Пећровића

220

Београд, 25. фебр. 1939.⁹

Драги зосџ. Мићриновићу,

Због зриће која ме не најушћа већ више од ѓри недеље, нисам био у могућностћи сазнаћи шћа је са избором асисћенћа. Саг сам разумео од з. ѓроф. Билимовића да се сџвар не решава једино због болесћи з. ѓроф. Салћикова, који већ скоро два месеца не најушћа собу, а као

⁶ Заосћавићина ДСМ; насловљено др Драгославу С. Митриновићу у Паризу.

⁷ Реч је о раду из писма 216.

⁸ Петровић је уистину све предузимао да својим сарадницима отвори просторе науке света. Емил Пикар је велико име француске математике и код њега је далеке 1894. године Петровић докторирао.

⁹ Заосћавићина ДСМ.

*члан Комисије може га смениџи само факулџејџска седница. Дружо Вам ниџиџа не можу казати у овај мах, јер је сџвар ван мога домаџаја.
С џоздравом*

*ваџ одани
Мих. Пејровић¹⁰*

221

Београд, 27. марта 1939.¹¹

*Дражи госџодине Миџриновићу,
Ја имам јаку гушобољу, и ако Вас није од џога сџрах, изволиџе доћи каг Вам је џо вољи. – Одмах џо џријему Вашега џисма разговарао сам са г. Билимовићем о избору асисџениџа. Он ми је џоновео да избор није извршен само због болесџи џроф. Салџикова, а да ће биџи на џрвој седници факулџејџа.*

С џоздравом

*Ваџ одани
Мих. Пејровић*

222

Београд, 16. аџрил 1939.¹²

*Дражи Пајо,
Полазећи вечерас за Бердај (где ћу остџати 5–6 дана), честџиџам џи суџраџњи улазак у гружу десетџину осме банке и желим џи од срца још онолико десетџина за колико можеш биџи овакав какав си саг (макар и са неџио џоџусџа).¹³ Идуће недеље ћемо извршиџи џиџа џреба са ушесима, џо џрасџарој џраџиџи.*

Са много џоздрава џвој Мика

¹⁰ Очигледно, др Драгослав С. Митриновић је конкурисао за асистента математике на Филозофском факултету. Петровић је већ отишао у пензију и цела је ствар око избора асистента била у рукама професора Антона Билимовића, Николе Салтикова и Јована Карамате. Као што је познато, Митриновић пре рата није радио на Универзитету у Београду, већ је био професор у Београдској реалци. Просто је невероватно да такав млад математичар, с тако добрим резултатима у науци није био на Универзитету!

¹¹ Заостџавиџина ДСМ.

¹² Појовићи.

¹³ Уочи рата Петровић је често одлазио на Бердап. Посветио је многе дане Доњем Дунаву. Уочи рата написао је књигу *Бердајски риболови у џрошлосџи и у садашњосџи* која је у Етнографском зборнику Српске краљевске академије изашла 1941. године. Штампане овог значајног дела завршено је у првим месецима окупације и о њему се у данашњој литератури о Бердапу ништа не зна. То је потпуно заборављена књига, као да и није објављена.

223

Београд, 21. априла 1939.¹⁴

Драги господине Младене,

Враћивши се ноћас са Бергаја, где сам по једноме „ситручном“ по-слу провео неколико дана, зашпекао сам Ваш љубазни позив за суботњу увече. Међутим и Јеленко и ја идемо сувише у Нови Сад, где као чланови Управе Јодног Кулаишила, имамо годишњи збор, на коме безусловно морамо присуствовати.¹⁵

Извините нас и овога пута. Та несрећна моја нејресана ван-роковања и обавезе чине да немам права располагати својим временом. То је лакше било раније, док ме нису бацили у старо жвожђе, јер сам бар у одређено време морао бити у Београду.

Друшћеву желим пријатну провотњу, а госпођи Вишеслави и Вама сваку срећу и задовољство у Вашој новој кући (коју ћу, по повратку са овога пута, доћи да видим).

Са много поздрава Ваш одани
Мих. Петровић

224

Врњци, 15. маја 1939.¹⁶

Драги господине Младене,

Овде се, од пре десетину дана, рејарира стара машина пре но што се пусти у лейошње прекоокеанске вратиономије.¹⁷

Примиите са Г-ђом Вишеславом срдчан поздрав

од Мих. Петровића

225

Виноград, 14. авг. 1939.¹⁸

Драги господине Павле,

Вратио сам се чиниав са прекоморске вратиономије и донео нешто новој материјала којим бих желео доуништи Роман јегуље.

¹⁴ Заоставишина МП; насловљено Младену Ђуричићу.

¹⁵ Јеленко Михаиловић и Михаило Петровић били су сувласници „Јодног купатила“ у Новом Саду.

¹⁶ Исто као под 14.

¹⁷ Професор мисли на прекоокеански пут према Азорским острвима.

¹⁸ Архив Српске књижевне задруге; насловљено професору др Павлу Стефановићу, председнику Српске књижевне задруге.

*Ако има мо̀гућности, молио бих Вас за љубазности да ми њо уни-
верзитетском момку њошаљете у винограду (Лацковића сокак бр. 4,
Дедиње) рукопис и слике, да их дојуним.*

*Ако Вам је њо немо̀гућно, учиниће доброшју јавити ми каршом:
где бих и у које време ја њребао доћи да њо ѡримим.*

*Са ѡздравом, Ваши огани
Мих. Петровић¹⁹*

226

Београд, 20. септ. 1940.²⁰

*Драги ѡсѡдине Мишириновићу,
Враћам Вам са захвалношћу књигу и мемоаре које сѡе ми били
дали на разгледање.*

*Немо̀гућно ми је за сад сасѡати се са Вама, јер њу скоро месец дана
бити ван Београда.*

С ѡздравом

*Ваши огани
Мих. Петровић*

227

Београд, 18. децембар 1940. г.²¹

*Савешју Филозофског факултета,
Разумео сам да као дугогодишњи редовни ѡрофесор, а сада хоно-
рарни ѡрофесор Теориске математике на Филозофском факултету,
ѡрема Правилнику фонда Луке Ђеловића-Требињца за шѡамљање уни-*

¹⁹ Пре поласка на пут за Азорска острва Петровић је Српској књижевној задрузи предао рукопис своје нове књиге *Роман јеѡуље* (радни наслов је био *Историја јеѡуље*). Релација пута, као и састав експедиције били су исти као и 1938. године. Тог лета главни задатак океанографа био је испитивање новоконструисане рибарске мреже за дубинске океанске риболове и друго, као и ловљење полно зрелих јеѡуља у самој близини плодишта (Бермуди). Ова истраживања Петровић је изложио у својој књизи (84). Погледати коментаре и велика признања Петровићевом раду у (85).

²⁰ *Заосѡавишина ДСМ.*

²¹ Својина професора др Војислава В. Мишковића.

верзије њених уџбеника, могући уредници који би фонду издавали такву књигу. Стога подносим факултету ову предлогу.

У математичкој књижевности постоји мноштво уџбеника и дела у којима је систематизирано оно што се зна о диференцијалним једначинама у погледу њихове тачне интеграције. Не постоји, међутим, ни на коме језику таква књига за њихову квалитативну интеграцију, тј. за случај постојања којима се неједнако, из саме једначине, без потребе априори и без могућности да се она интегрира, сазнаје за квалитативне математичке чињенице од интереса било теоретско, било за примену у механици, физици, техници итд.

Мислим да би књига, коју предлагам за издавање и која носи наслов Квалитативна интеграција диференцијалних једначина у великој мери појаснила и ујединила и уједињила и уједињила. Књига је намењена студентима математике (за које ја држим један курс предавања о томе предмету), а такође и физичарима, хемичарима и инжењерима. Она би износила до 25 издавања (највише). Рукопис је потпуно завршен и постоји на располагању Одбора фонда за случај ако одобри његово издавање.

Михаило Петровић, ред. проф. Унив.
у пенз. – Хонорарни проф. Фил. фак.²²

²² Петровић је свој рукопис прво доставио Српској академији наука. На скупу Академије природних наука од 3. фебруара 1941. секретар Антон Билимовић изнео је објашење: „Поводом саопштења академика г. Мих. Петровића о повлачењу његовог рукописа *Квалитативна интеграција диференцијалних једначина* Академија природних наука изражава своје жаљење што прилике у Академији нису омогућиле да се овај рад, примљен на скупу Академије природних наука од 1939. године, штампа у издањима Академије пре него што га је г. Петровић повукао“ (Архив САНУ, Дел. прот. за 1941). Ето шта је у старости Петровић доживео. Потражио је решење на Универзитету. Као што је познато, рат је спречио објављивање овог Петровићевог рукописа. После рата овај рукопис је доспео у библиотеку Математичког института САНУ заједно с рукописима *Прости бројеви* и *Мејсфорте* и *алеџорије*. Овај последњи рукопис писац ове белешке је објавио у Српској књижевној задрузи (86), док су прва два Петровићева рукописа нестала!

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ

228

Београд, 15. Новембар 1941.¹

Белешка о мојој чистој имовини на дан 15. Новембра 1941. године

- 1) Кућа на Косанчићевом Венцу бр. 22;
- 2) Виноград, воћњак и зграде на Тоичигерском Брду (Лацковићева ул. бр. 4);
- 3) У Држ. Хипот. Банци (по уложеној књижици бр. 30369, књ. 53) око 412.000 г.;
- 4) У Штедионици оштинине града Београда (по улож. књижици бр. 1466) око 380.000 г.;
- 5) У Срп. Нар. Банци (текући рачун) око 30.710 г.;
- 6) У Франц. Српској Банци (тек. рачун) око 11.000 г.;
- 7) У Поштанској штег. (по улож. књиж. бр. 625344) око 33.000 г.;
- 8) У Crédit Lyonnais у Паризу (compte. Д.Е. 5470) Депоит око 11.000 фр. фр., 5 1/2% 1932, Аморт Б. око 30.000 фр. фр.;
- 9) У Leih und Sparkasse (Uznach) compte courant око 5000 фр.;
- 10) 10 акција Удружења Прив. Наславника 5000 гин.;
- 11) 200 ком. обвезница райне штеје?

Моји дужници

- 1) Банкарско и Трговачко Д. Д. у ликвидацији око 130.000 г.;
- 2) Живојин Никић прџ. из Мола око 30.000 г.;
- 3) Влајко Мићић из Вел. Поља (инибулација) са интересом око 50.000 г.

Дугова немам никаквих и никоме.

Мих. Пејровић

¹ Лешоис (4), стр. 424.

229

Моја последња воља²

Пишући и поштом пишући у поштом телесном и душевном здрављу, ову моју последњу вољу, остављам сву моју имовину (непокрећности, покрећности, земљину у новцу, уложеним књижицама, текућим рачунима, харџијама у вредности и др.) својој рођеној сестри Марији, сугрузи Живојина М. Перића, ред. професора правног факултета на Београдском универзитету у пензији.

Молим сестру Мару, да пошто прими наследство, испуни ове моје жеље:

1) да нашега деда по мајери поч. рођу Новицу Лазаревића, нашег оца поч. Никодима Пејровића проф. Богословије, и нашу мајер поч. Милицу, као и мене лично уише за чланове добротворе свештеничког Удружења у Београду и положи за то потребне улоге.

2) да нашим сестрама од сестрица Милоја и Кате: Лейосави, Маци и Славки учини свакој поклон по 5000 (пет хиљада) динара и да, према могућности и своје нахођењу, материјално помогне школовање Мациног сина Михаила.

3) да све моје књиге, које имају везе са науком, поклони Математичком институту Филозофског факултета на Београдском Универзитету.

За све остало остављам сестри Мари поштом право располагања и одлучивања.

У Београду на Св. Архангела Михаила
21. Новембар 1941. год.

Својеручно написао и пописао
Михаило Н. Пејровић
ред. професор Беогр. Универзитета у пензији

² Летопис (4), стр. 425.

230

Београд, 24. нов. 1941.³

Драги пријатељу господине Младене,
 Жалим и извињаме ме, што ми „генерална рејерација“ зуба још
 не доушћиа да Вам дођем на виђење и разговор. Надам се да ће кроз
 који дан бити с њим свршено, па ће ми се жеља моћи остварити.
 Примити са госпођом Вишеславом и децом срдачне по здраве

од Вашеј оданој
 Михаила Пејровића

231

13. V 1942.⁴

Драги Браниславе,
 Ако сте сујра после 4 с. (пошто је празник) слободни, молио бих
 Вас да сврајити к мени да нешто израчунамо. Ако не, нека стоји за
 недељу.

С по здравом М. П.⁵

232

18. аир. 1943.⁶

Господине Мириновићу,
 Ја сам већ више месеци доста њешко болестан и забрањено ми је
 свако узрујавање.
 Јавићу Вам чим сасијанак буде могућан.
 С по здравом

Мих. Пејровић⁷

³ Заоставиштина МП; насловљена Младену Ђуричићу.

⁴ Летопис (4), стр. 426.

⁵ За време окупације Београда, данас познати професор Универзитета др Брани-
 слав Ивановић, експерт Уједињених нација за статистику, помагао је Михаилу Петро-
 вићу у припремању рукописа Проси бројеви.

⁶ Заоставиштина ДСМ; није познат предмет разговора Драгослава С. Митри-
 новића са болесним Петровићем.

⁷ Професор Михаило Петровић умро је у својој кући у Београду (Косанчићев
 венац бр. 22) 8. јуна 1943. у 0 часова и 35 минута.

ЛИТЕРАТУРА

При састављању спуштеница (фус-нота) у Петровићевој препи-сци, користили смо се одговарајућом литературом. Да би се избегло ње-но понављање у пуном облику, били смо слободни увести бројеве цити-ране литературе у загради (нпр. (20) наводи на Ели Картаново пре-давање у Београду фебруара 1940, итд.).

- 1 Д. Трифуновић – П. Перишић, *Математичар Петар Вукићевић, Живој и дело*, Грађевинска књига, Београд 1997, стр. 211.
- 2 Д. Трифуновић, *Тиха и усрдна молићва Милоша Радојчића*, Народна књига, Београд 1995, стр. 318.
- 3 Ј. Милићевић, *Јеврем Грујић*, Нолит, Београд 1964, стр. 284.
- 4 Д. Трифуновић, *Летопис живојта и рада Михаила Пејровића*, САНУ, Београд 1969, стр. 629.
- 5 Д. Трифуновић, *Докторска дисертација Михаила Пејровића I*, Архимедес, Београд 1994, стр. 56.
- 6 П. Перишић – Д. Трифуновић, *Математичар Бољдан Гавриловић, Живој и дело*, Архимедес, Београд 1994, стр. 64.
- 7 Д. Трифуновић, *Преходник и савременик математичке феноменологије*, *Dijalektika* 14 (1979), 3–4, стр. 209–226.
- 8 Dott. E.L.A., *Un' intervista con S.E. Costa Stoianovitch*, *Esplorazione Commerciale*, t. IV, Milano 1913, p. 8.
- 9 М. Петровић, *Димитрије Нешић*, *JAZU, Ljetopis*, t. 19, Zagreb 1904, стр. 84–87.
- 10 Д. Трифуновић, *Димитрије Нешић зора српске математике*, Архимедес, Београд 1996, стр. 116.
- 11 Д. Стојановић, *Методика нацртне геометрије*; Текст са сликама, Београд 1899, стр. 692+65.
- 12 Б. Гавриловић, *Аналитичка геометрија I–II*, Београд 1896, стр. 938.

- 13 Д. Трифуновић, *Барг српске математике Михаило Пејровић-Алас*, Завод за уџбенике, Београд 1991, стр. 208.
- 14 М. Миланковић – Ј. Михаиловић, *Мика Алас*, Космос, Београд 1946, стр. 112.
- 15 М. Петровић, *Гимназијске усјомене*, Споменица Прве београдске гимназије, Београд 1939, стр. 293–301.
- 16 М. Витезовић, *Шешир професора Косије Вујића*, Београд 1989, стр. 118.
- 17 М. Стојаковић – Д. Трифуновић, *Пејровићева модификација Грефеве методе за решавање алгебарских једначина*, Мат. весник 20 (1968), 4, стр. 439–446.
- 18 Д. Трифуновић, *Насианак фојографије у боји*, Политика, 27. фебруар 1991.
- 19 *Просветни зборник закона и наредба*, Београд 1895, стр. 1306.
- 20 E. Cartan, *Улоџа Француске у развоју математике*, Сатурн 6 (1940), 4–5, 6–7.
- 21 G. Sagnac, *Revue scientifique*, t. 5, Paris 1906, p. 808.
- 22 А. И. Уемов, *Аналогија в практике научног иследованија*, Москва 1970.
- 23 *Системные иследования*, Ежегодник 1970 и 1971, Москва 1970–71.
- 24 *Notice sur les travaux scientifiques de M. Michel Petrovitch*, Paris 1922, p. 162.
- 25 M. Petrovitch, *Sur un procédé d'intégration graphique des équations différentielles*, CR 124 (20), Paris 1897.
- 26 M. Petrovitch, *Sur l'intégration hydraulique des équations différentielles*, American J. of Math., 20 (1898), 4, pp. 293–300.
- 27 M. Petrovitch, *Appareil à liquide pour l'intégration graphique de certains types d'équations différentielles*, American J. of Math., 22 (1899), 1, pp. 1–12.
- 28 М. Петровић, *Хидраулична интјеграција*, Српски технички лист, Београд 1898.
- 29 Д. Трифуновић, *Хидроинтјеграјтори Михаила Пејровића*, Годишњак града Београда 27 (1980), стр. 157–180.
- 30 Ž. Pavlović, *Balkanski džez*, Rad, Beograd 1989.
- 31 М. Петровић, *Београд неџдашњи ценшар великог рибарства*, Београд 1940.
- 32 Д. Б. Замало, *Дом Михаила Пејровића*, Мат. библ. 38, Београд 1968, стр. 45–60.
- 33 *Сјоменица о ошварању Универзитетиа*, Београд 1906, стр. 164.
- 34 M. Petrovitch, *La mécanique des phénomènes fondée sur les analogies*, Paris 1906, p. 96.
- 35 Д. Трифуновић, *Прилог историји једнога проблема теорије функција*, Мат. инст. САНУ, Историја мат. и мех. наука, књ. 6, Београд 1992, стр. 172–179.

- 36 Љ. Трговчевић, *Научници Србије и стварање Југославије*, СКЗ, Београд 1986, стр. 360.
- 37 П. Перишић, *Математичко дело Бождана Гавриловића са посебним освртом на линеарну алгебру*, Београд 1992, стр. 156.
- 38 М. Milankovitch, *Théorie mathématique des phénomènes thermiques produits par la radiation solaire*, Paris 1920, p. 354.
- 39 Ђ. Карађорђевић, *Истина о моме живоју*, Београд 1969.
- 40 И. Мештровић, *Успомене на пољитичке људе и догађаје*, Загреб 1969.
- 41 М. Petrovitch, *Engrenages en vrille*, Brevet d'invention, No. 46382, Paris 1913.
- 42 М. Petrovitch, *Submersibilité du navire*, Brevet d'invention, No. 96371, Paris 1918.
- 43 *Живој и дело Милутића Миланковића 1879–1958*, Галерија САНУ, књ. 36, Београд 1979, стр. 218 (уредник Д. Трифуновић).
- 44 Д. Трифуновић, *Научне шеме које је Милутић Миланковић оставио отвореним*, *Dijalektika* 14 (1979), 3–4, стр. 18–21.
- 45 М. Petrovitch, *Les spectres numériques*, Paris 1919, p. 119.
- 46 М. Petrovitch, *Mécanismes communs aux phénomènes disparates*, Paris 1921, p. 280.
- 47 М. Петровић, *Међународни савез за научна истраживања*, Српски књиж. гласник 1 (1920), 2.
- 48 М. Миланковић, *Кроз васиону и векове*, Југоисток, Београд 1943, стр. 208.
- 49 Д. Трифуновић, *Дојринос Данила Михњевића парцијалним диференцијалним једначинама*, *Мат. инст. САНУ, Ист. мат. и мех. наука*, књ. 6, Београд 1992, стр. 109–144.
- 50 Д. Трифуновић, *Математички рад Симе М. Марковића*, *Dijalektika* 3 (1968), 3, стр. 65–81.
- 51 Д. Трифуновић, *Михаило Пејровић и Сима Марковић*, *Dijalektika* 5 (1970), 2, стр. 75–92.
- 52 Д. Трифуновић, *Механичка интеграција Рикардијеве диференцијалне једначине*, *Дијалектика* 24 (1989), 3–4, стр. 55–78; *Делимична прејиска Симе Марковића*, *Зборник Ист. музеја Србије* 25 (1988), стр. 69–90.
- 53 *Сеизмолошки завод у Београду – његов рад и његова историја*, Београд 1940.
- 54 М. Milanković, *O teoriji Michelsonova eksperimenta*, JAZU, Rad 190 (1912), str. 65–70.
- 55 М. Миланковић, *О другом успулају специјалне теорије релативитета*, СКА, Глас 111 (1924), стр. 6–56.
- 56 М. Петровић, *Садашња експлоатација Охридског језера*, *Економист* 2 (1913), 17, стр. 257–260.
- 57 *Истио*, *Трговачки гласник* 23 (1913), 1, стр. 190–193.
- 58 G. M. Stanoievitch, *Le bombardement de l'Université de Belgrade*, Paris 1915, p. 32, in 4°.

- 59 *Сїоменица ѿсвећена ѿреминулом академику Јовану Карамаѿи, САНУ, Београд 1968, стр. 28.*
- 60 *Двадесетїиетї година сїудуїске бруйе за механику, Београд 1977, стр. 90 (уредник Д. Трифуновић).*
- 61 Д. Трифуновић, *Прилоб математичкој феноменологији – Особине, Dijalektika 3 (1968), 59–93.*
- 62 М. Petrovitch, *Lecons sur les spectrés mathématiques, Paris 1928, p. 92.*
- 63 М. Петровић, *Кроз ѿларну обласї, СКЗ, Београд 1932, стр. 248.*
- 64 М. Петровић, *Из живоїа Ескима, Гласник Црвеног крста 18 (1933), 10, стр. 6–8.*
- 65 М. Петровић, *Немачки филозоф о лову киїова и риболова, Српски народ, Београд 1934, б.*
- 66 Н. Јанковић, *Зайиси и сећања на Асїрономско друшїво, Београд 1984, стр. 264.*
- 67 Д. Трифуновић, *Три ѿрилоба о живоїу и делу Паје Јовановића, Зборник Народног музеја, књ. XIV/2, Београд 1990, стр. 41–80.*
- 68 И. Баја, *Политика и Правда од 16. октобра 1932.*
- 69 М. Миланковић, *Кроз васиону и векове, Летопис Матице српске за 1926–1928 годину.*
- 70 М. Петровић, *У царсїву бусара, СКЗ, Београд 1933, стр. 270.*
- 71 М. Petrovitch, *Intégration qualitative des équations différentielles, Paris 1931, p. 58.*
- 72 М. Петровић, *Једна енглеска књиба у нашој ѿредовној књижевностїи ѿрошлоб века, Годишњица Николе Чупића, књ. 83, Београд 1941, стр. 128–143.*
- 73 М. Петровић, *По забаченим осїрвима, СКЗ, Београд 1936, стр. 294.*
- 74 М. Петровић, *Са океанским рибарима, СКЗ, Београд 1935, стр. 245.*
- 75 М. Петровић, *Једна недовршена или забубљена ѿрївовейка Сїшевана Сремца, Прилози за књ., језик, ист. и фолклор 18 (1938), 1–2, стр. 254–258.*
- 76 Д. Трифуновић – И. Трифуновић, *Књижевностї у делу Михаила Пеїровића, Савременик 29 (1983), стр. 232–240.*
- 77 М. Петровић, *Бердаїски риболови у ѿрошлостїи и садашњостїи, СКА, Београд 1941, стр. 128.*
- 78 М. Радојчић, *Михаило Пеїровић, Наука и природа 2 (1949), 2, стр. 117–120.*
- 79 Н. Н. Салтиков, *Мейоде инїебралења ѿарцијалних једначина ѿрвоб рега са једном неїознаїом функцијом, САН, Београд 1947, стр. 764.*
- 80 Т. Ж. Пејовић, *Моје усїомене и доживљаји, Београд 1992, стр. 352.*
- 81 М. Petrovitch, *Quelques contributions élémentaires recentes an problème des trois corps, Mémoires, Publ. de l'Obser. astr. de l'Univ. de Belgrade, 3 (1936), pp. 19–28.*
- 82 М. Petrovitch, *Particularités d'ordre arithmétique rattachées aux équations différentielles algébriques, Bulletin Math. de la Soc. Roumaine des Sc. 40 (1938), 1–2, pp. 1–12.*

- 83 M. Petrovitch, *A Propos d'un théorème de M. Poncelet*, —, pp. 205–208.
- 84 М. Петровић, *Роман јеџуље*, СКЗ, Београд 1940, стр. 187.
- 85 М. Петровић, *Математичка анализа и оценографско–биолошки проблеми*, Годишњак Оценографског института, св. 2, Сплит 1939–40, стр. 52–73.
- 86 М. Петровић, *Меташоре и алеџорије*, СКЗ, Београд 1967, стр. 196.
- 87 Д. Трифуновић – П. Перишић, *Прилоџ интелектуалној биоџрафији Ивана Арновљевића*, Збор. рад. Техничког факултета 13 (1994), 7, стр. 97–124.
- 88 Д. Трифуновић, *Писма Владимира Варићака*, Београд 1997 (у штампи).
- 89 Д. Трифуновић, *Делимична ѳрејиска Симе Марковића*, Збор. Историјског музеја Србије 25 (1988), стр. 69–90.
- 90 Д. Трифуновић, *Математика у српском народу*, Споменица Математичке гимназије, Београд 1996, стр. 71–96.
- 91 Б. Јордановић, *Рекџори Лицеја, Велике школе и Универзитетна у Беоџрагу 1838–1988*, Београд 1988.
- 92 П. Р. Перишић, *Математичко дело Боџдана Гавриловића са посебним осврџтом на линеарну алџебру*, магистарска теза, Београд 1992, стр. 153.
- 93 Ch. Maurain, *Pétrovitch a L'École normale supérieure*, Споменица Михаила Петровића 1868–1943, Београд 1968, стр. 42.
- 94 М. Ѓирић, *Један велики и славан Француз одличан ѳријатељ Српства*, Просветни гласник за 1893. годину, стр. 293–296.
- 95 М. Петровић, *О математичкој ѳеорији активностии узрока*, Српска краљевска академија, Глас, књ. LIX, Београд 1900, стр. 183–247.
- 96 Д. Трифуновић, *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад 1976, стр. 236–287.
- 97 V. Vuletić, *Tabulation of the Functions*, Math. Balkanica 4, 128 (1974), pp. 675–706.
- 98 D. Adamović – D. Trifunović, *Neke napomene o faktorijeli*, Matematika 15 (1986), 1, стр. 37–44.
- 99 M. Petrovitch, *Le noyan d'analogie*, Pevue du Mois, No 119, Paris 1919, pp. 475–486.
- 100 D. Trifunović, *Contribution à l'histoire d'un problème de la théorie des fonctions*, Cahiers du Séminaire d'histoire des Math., 8, Paris 1987, pp. 19–24.
- 101 *Изабрана дела Милуџина Миланковића*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 1997.
- 102 *Notice sur les travaux scientifiques de M. Michel Petrovitch*, Paris 1922, p. IX+152.
- 103 М. Петровић, *Теорија релативитетна*, Српски књижевни гласник, 2 (1921), 1, стр. 29–41.
- 104 Т. Анџелић, А. Стојковић, *Милуџин Миланковић и ѳеорија релативностии*, САНУ, Посебна издања, књ. DLI, Београд 1983, стр. 195.
- 105 С. Марковић, *Теорија релативностии у светлостии савремене филозофије*, СК гласник, Београд 1923, т. 27, стр. 373 и даље.
- 106 С. Марковић, *Теорија релативитетна*, Београд 1924, стр. 84.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

ГЛАС СЛХИИ

ПРВИ РАЗРЕД

80

А. МАТЕМАТИЧКЕ НАУКЕ

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ

**Аритметичка особина интеграла једне класе
диференцијалних једначина**

БЕОГРАД, 1934

БИБЛИОГРАФИЈА

Осим неколико изузетјака објављених у дневним листовима и појединим часописима, целокупно дело професора Михаила Пејровића објављено је у посебним књигама: у монографијама и уџбеницима, као и у сејарацима радова објављених у часописима. У неким часописима, Српски књижевни гласник и сличним, који нису неговали дошљавање сејарациа, професор је лично опремао своје сејарацие. Тако би у књижном делу наше културе **Српска библиографија – Књиге 1867–1944.** требало да се налази скоро у целости објављена реч професора Михаила Пејровића. Поменимо да је на Библиографији радио завидан тим стручњака (до 12. књиге председник Уређивачког одбора је био академик Радован Самарџић, а његов председник проф. др Драган Трифуновић).

На претходној страници је припомињана насловна страница једног Пејровићевог сејарациа из 1934. године.

УВОДНИК

Приликом израде свеукупне библиографије Михаила Петровића било је неоспорних тешкоћа, али и великих олакшица истраживачу ове библиографије. Наиме, сам Петровић је у више махова радио на сређивању и евидентирању свог објављеног дела. То је обично чинио у посебним приликама, нпр. када је постављан за редовног професора на Филозофском факултету приликом прерастања Велике школе у Универзитет (1905. г.), за књигу *Notice sur les travaux scientifiques de M. Michel Petrovitch* (Paris 1922) у којој је потпуна професорова ретроспектива до 1921. године или за јубиларни број часописа *Publications mathématiques de l'Université de Belgrade* (1938. г.). Поред тога, Петровић је, као прави члан, редовно од 1897. до 1936. године објављивао у Годишњаку Српске краљевске академије своје библиографске белешке. При избору за члана СКА, Петровић је радио на својој библиографији, а такође и када је биран за члана разних научних друштава и академија. Рецимо, 16. маја 1925. председник Научног друштва Шевченко из Лавова, професор Кирило Студинскиј, обавештава Петровића да је изабран за правог члана и до 30. септембра треба да пошаље списак радова и биографију „како бисте били регистровани у едицији чланова нашег Друштва“.

При предметној подели Петровићевог дела према садржају, установили смо да је професор 16 пута, разним поводима, објављивао библиографске забелешке о својим објављеним радовима. При крају радног века, одласком у пензију (1938. г.), Петровић је започео библиографски да сређује свој нематематички опус, као и редослед објављивања својих уџбеника и литографисаних табака. О тој професоровој активности писали смо подробније у 8. књизи *Сабраних дела Михаила Пејровића*, са напоменом и изјавом самог Драгослава Митриновића да је он саветовао

професору да то уради. Митриновић је тим поводом и другим „акцијама“ желео да се приближи професору Петровићу како би дошао на Универзитет. Али, до испуњења те Митриновићеве жеље није дошло. Доцније, овај математичар дошао је на новоформирану Универзитет у Скопљу.

Многи Петровићеви савременици потцртавали су професорову особину да га кад објави резултат, чланак, књигу, расправу, даље није интересовала судбина (одјек) његовог дела. То међутим, није тачно. Петровић је систематски пратио своје резултате у науци. У библиотеци Математичког семинара Универзитета у Београду водио је евиденцију о објављеним рефератима, приказима, а са професором Богданом Гавриловићем заузимао се да ова библиотека има комплете реферативних часописа. Имао је систем свезака у којима је водио белешке о коришћењу његових резултата од стране многих математичара у земљи и свету. Као француски ђак био је претплатник на „исечке“ агенције *Argus de la Presse* (Les plus anciens offices de Coupures de Journaux). Ова агенција је слала Петровићу „исечке“ текстова у којима се наводе или користе његови радови. Поменимо да је сачувано више од 150 оваквих „исечака“.

Значи, Петровић је и те како водио бригу о својим објављеним радовима. Прегледом свих 16 Петровићевих библиографија могли смо закључити следеће.

(i) Поменуте библиографије настајале су једна из друге без неких промена и допуна, тако да последња из 1938. године (в. библ. јед. 350) чини најпотпунију библиографију са 234 наведена наслова.

(ii) По угледу на друге чланове СКА (Стојан Новаковић, Димитрије Нешић и други), Петровић је у својој првој библиографији (в. библ. јед. 34) за сваки наведени рад саставио и кратак садржај – резиме.

(iii) Библиографске јединице су непотпуно саопштене; мало је сигнатурних података, а непотпуни су и називи часописа, колекција и друго. Осим овога, јединице садрже и нетачне наслове радова. Петровић је, вероватно, при састављању библиографија наслове писао из својих радних бележака. На пример, 1. децембра 1899. у Академији природних наука саопштио је своју академску беседу под називом *О матијематичкој теорији активностиа*, која је одштампана у Гласу под насловом *О матијематичкој теорији активности узрока* (в. библ. јед. 51).

(iv) Библиографије нису обухватиле неколико научних расправа до 1938. године.

(v) Библиографије су изложиле само научне и стручне радове. Оне не садрже Петровићеве нематематичке радове, односно расправе из ихтиологије, океанографије, криптографије, риболова, књижевне списе и слично.

ПОСТУПАК

Петровићева библиографија из 1938. године (в. библ. јед. 350), као скупни, по професоровом увиду, библиографски податак, послужила нам је као полазни материјал за анализу научних радова. Међутим, за обраду такозваног нематематичког опуса били смо без претходног материјала што је знатно отежало поступак у истраживању грађе.

Изради библиографије Михаила Петровића приступили смо на следећи начин.

1. Обезбеђена је доступност сваког рада (библиографске јединице), како би се непосредно извршила библиографска обрада и тиме избегла свака евентуална погрешка. Код јединица где ово није постигнуто, стављена је напомена „недовољно библиографских података“. За научне радове то није било тешко постићи. Наиме, после пензионисања на Београдском универзитету Петровић је своје научне радове (сепарате, књиге и сл.) средио и, повезане у 23 књиге, поклонио библиотекама Српске краљевске академије и Математичког семинара Филозофског факултета.

2. За све радове утврђено је време предаје рада за штампу. То је обично датум када је рад у рукопису саопштен или када је уредништво примило рукопис. Тако утврђено време одредило је и редне бројеве у библиографији. Постигнута хронологија дозвољава да се Петровићево кретање и интересовање у науци прати, а такође и да се тачно утврде периоди настанка појединих расправа (нпр. почетак рада на аналогним рачунским машинама, математичкој феноменологији, простим бројевима и др.).

3. Библиографија је општа; не издвајају се радови по предмету и садржају, тј. не издваја се библиографија научних радова од библиографије научно популарних чланака, путописа и других литерарних тек-

стова. Библиографија, такође, није подељена на расправе објављене у часописима, посебна издања и слично.

4. Сажимање библиографских јединица није извршено. У случајевима када је утврђено понављање резултата, уведена је напомена (спуштеница) уз позивање са оригиналним радом. Једино Петровићевим расправама у Bulletin A, Académie royale de Serbie од 1932. године није дат посебан библиографски број, већ су оне унете у јединицу одговарајуће расправе из Гласа СКА. То је учињено стога, што су чланци у Bulletin-у А дословни преводи или шири резимеи радова из Гласа. Оваквих случајева у Петровићевом делу је било тачно 16 од 1932. до 1941. године.

5. Библиографија је нереферативна. Наиме, радови се не обрађују у облику апстракта или анотације, као што је био случај са радовима у првој библиографији (в. библ. јед. 34) када је Петровић саставио кратке садржаје свих радова.

6. За сваку библиографску јединицу наведени су реферати, рецензије, прикази, коришћење, примена и остале белешке. Једноставно казано, потпуни *одјек* о одговарајућој јединици. При томе смо, међутим, свесни да информације нису увек потпуне. Ипак, и ово што је пружено и забележено може да послужи као полазни материјал у обавештавању о једном Петровићевом раду. До празнина у такозваном *одјек*у највише је дошло што су наше библиотеке врло слабо снабдевене комплетима страних математичких часописа и колекција. Разуме се, да смо се користили услугама Лексикографског завода у Загребу, Библиографског института у Београду, као и каталозима свих већих библиотека у земљи.

Овде не можемо утврдити изгубљену количину информација о одјеку Петровићевог дела. Верујемо да није већа од десет процената.

Одјек сваке појединачне библиографске јединице даје могућност да се начини *скућни одјек* за сваку научну област у којој је Петровић стварао. То овде није урађено за све области, већ само за математичку феноменологију као пример. Неоспорно да овакав одјек делује импозантно и материјалом и људима који су писали или се користили математичком феноменологијом Михаила Петровића.

7. Библиографију прате наше белешке, напомене у спуштеницама (фусноте). То су коментари који, свакако, помажу кориснику библиографије да се што боље упозна са јединицом коју прати. У нашим скромним могућностима изложили смо око 120 спуштеница.

8. Библиографска јединица садржи следеће податке:

– тачан назив рада са свим познатим подацима о издавачу, као и датирање рада, време настанка;

– ако је расправа или посебна књига обимнија, наводи се њен садржај;

– даље се наводе сва поновљена издања, кратки изводи (резимеи) и слично;

– на крају је литература о *огјеку* библиографске јединице.

9. Општа библиографија Михаила Петровића садржи 400 овако дефинисаних библиографских јединица. Да ли је нешто изостављено, загубљено? Више година смо пратили радове Михаила Петровића и можемо са задовољством рећи да је мали број Петровићевих радова изгубљен и да не прелази пола процента.

Рецимо, Петровићев рад о изборним системима за парламент једне државе (в. библ. јед. 311) из 1936. године није једини. Знатно пре, са Костом Стојановићем, Петровић је објавио студију о истој теми, што је објављено у часопису „Мисао“ (Београд, 1908, т. 16, стр. 124–142). Или, неколико Петровићевих извештаја о учешћу на научним скуповима, а што је штампано у Публикацијама Универзитета у Београду – Ректорат. Последњу проверу тачности Петровићеве опште библиографије учинила је моја ћерка Милка Трифуновић, на чему јој дугујем велику захвалност.

ПРИМЕР СКУПНОГ ОДЈЕКА ПЕТРОВИЋЕВА МАТЕМАТИЧКА ФЕНОМЕНОЛОГИЈА

- 1 ЛОЗАНИЋ СИМА, Српска краљевска академија, Годишњак за 1899, књ. 13, стр. 162.
- 2 BOREL EMILE, Revue du mois, Paris, 1906, t. VI, pp. 142–145.
- 3 NIEWENGLAWSKI N. G., *Les mathématiques et la médecine*, H. Desfarges, Paris, 1906, p. 202.
- 4 МИХАЈЛОВИЋ ЈЕЛЕНКО, Дело 38 (1906), 3, стр. 395–397.
- 5 ANONYME, Cosmos, N° du 10. novembre 1906, Paris, 1906, p. 136.
- 6 SAGNAC G., Revue scientifique, t.V, Paris, 1906, p. 808.
- 7 Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik, B.32 (1907), S. 246.
- 8 FEHR G., Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik, B. 32 (1907), S. 947.
- 9 BOUTROUX PIERRE, Revista di scienza, t. IV, 3, Bologna, 1907, pp. 188–190.
- 10 MARCOLONGO R., L'Enseignement mathématique, Genève, 1907, t. IX, pp. 78–79.
- 11 ANONYME, Revista di scienza, t. IV, 3, Bologna, 1907, p. 63.
- 12 D'OCAGNE MAURICE, Revue des questions scientifiques, N° du 30. janvier 1907, Bruxelles, 1907, pp. 288–292.
- 13 ANONYME, Revue d'Artillerie, N° du fev., Paris, 1907.
- 14 MARCHAL R., Revue des livres, Paris, 1907, pp. 821–824.
- 15 MARCHAL R., Revue des livres, Paris, 1907, pp. 862–865.
- 16 ANONYME, Revue d'Artillerie, N° 7, Paris 1907.
- 17 LAMPÉ, Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik, B. 37 (1908), S. 690–691.
- 18 МИЛАНКОВИЋ МИЛУТИН, Српски књижевни гласник 28 (1911), 5, стр. 376–382.

- 19 КРСТИЋ НИКОЛА, Архив за целокупно лекарство, т. XVII, св. 211, Београд, 1911, стр. 417.
- 20 СТОЈАНОВИЋ КОСТА, Дело 61 (1911); стр. 238–249, 344–360; 62 (1912), стр. 93–104, 264–271, 424–434.
- 21 ЦИЦВАРИЋ КРСТА, *Михаило Петровић и математичка феноменологија*, Критички есеји, Београд, 1912, стр. 134–154.
- 22 МАРКОВИЋ СИМА, *Ойшија Riccati-ева једначина првога реда*, Београд, 1914, стр. 88.
- 23 BOLL MARCEL, *Revue positiviste internationale*, Paris, 1921, т. XXVI, р. 136.
- 24 VLG, *Revue sémensrielle des publications mathématiques*, Amsterdame, 1921, т. XXIX.
- 25 L'Enseignement mathématique, Genève, 1921, т. XXI, 5–6.
- 26 ANONYME, *Revue mondiale*, N° du 15. août., Paris, 1921.
- 27 BUHL A., *L'Enseignement mathématique*, т. XXII, 1–2, Genève, 1921–22, р. 91.
- 28 *Revue Scientique*, Paris, 1922, N° 12.
- 29 СТОЈАНОВИЋ КОСТА, *Расправе и чланци из науке и филозофије*, Београд, 1922, стр. 253–313.
- 30 DUPRÉEL E., *Théorie de la consolidation*, Bruxelles, 1922, р. 4.
- 31 L'Enseignement mathématique, Genève, 1922, т. XXII, 7, р. 326.
- 32 HAAG J., *Revue générale des Sciences pures et appliquées*, Paris, 1922, т. XXXIII, 1, р. 20–21.
- 33 ВУЈИЋ ВЛАДИМИР, Српски књижевни гласник, 6 (1922), 5, стр. 399–400.
- 34 *Revue de metaphysique et de marale*, Paris, 1922, N° du jan.–mars, pp. 8–9.
- 35 ANONYME, *Revue mondiale*, N° du 31. août., Paris, 1922.
- 36 ERASME DE MAYEWSKI, *La science et civilisation*, Paris, 1923, р. 32.
- 37 VLG, *Revue sémensrielle des publications mathématiques*, Amsterdame, 1923, т. XXX.
- 38 Мисао, 11 (1923), 2, стр. 150–151.
- 39 ВУЈИЋ ВЛАДИМИР, *Идеал науке*, Српски књижевни гласник 8 (1923), 7, стр. 512–523.
- 40 L'Enseignement mathématique, Genève, 1923, т. XXII, р. 241.
- 41 БОГДАНОВ АЛЕКСАНДАР А., *Учение об аналогиях*, Вестник Социалистической Академии, N° 2, Москва, 1923, стр. 186–202.

- 42 Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik, B. 48 (1924), S. 885.
- 43 VLG, Revue sémiotique des publications mathématiques, Amsterdam, 1924, t. XXXI.
- 44 МАРКОВИЋ СИМА, *Из науке и филозофије*, Београд, 1924, стр. 154.
- 45 БОГДАНОВ АЛЕКСАНДАР А., *Всеобщая организационная наука*, Москва, I (1925); II (1927); III (1929).
- 46 REYMOND-LALANDE, Revue générale des Science pures et appliquées, Paris, 1928, t. XXXIX, p. 30.
- 47 KARAMATA JOVAN, Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik, B. 54 (1928), S. 62–63.
- 48 Revue sémiotique des publications mathématiques, Amsterdam, 1932, t. XXXVI.
- 49 ПЕЈОВИЋ ТАДИЈА, Српски књижевни гласник 40 (1933), 1, стр. 133–135.
- 50 NEDELJKOVIĆ DUŠAN, *Aperçu de la philosophie contemporaine en Yougoslavie*, Beograd, 1934, pp. 35–36.
- 51 МАРКОВИЋ СИМА, *Принцип каузалистички и модерна физика*, Београд, 1935, стр. 214.
- 52 САЛТИКОВ НИКОЛА, *Научни рад професора др М. Пејровића*, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Математички весник, 5–6, Београд, 1939, стр. 1–8.
- 53 ПЕТРОВИЋ ВЛАДИМИР, *Основи електротехнике*, Београд, 1941, стр. 260.
- 54 РАДОЈЧИЋ МИЛОШ, *Михаило Пејровић*, Наука и природа 2 (1949), 2, стр. 117–120.
- 55 NEDELJKOVIĆ DUŠAN, *Naša filozofija u borbi za socijalizam*, Beograd, 1952, str. 39.
- 56 БЕЛИЋ АЛЕКСАНДАР, *Успомени Михаила Пејровића*, Математички институт, Зборник радова 35 (3), 1953, стр. VIII–IX.
- 57 ПЕЈОВИЋ ТАДИЈА, *Примена математике у биологији*, Весник Друштва математичара и физичара Србије, 6 (1954), 3–4, стр. 199–208.
- 58 БИЛИМОВИЋ АНТОН, *О једном општем феноменолошком диференцијалном принципу*, САНУ, Београд, 1958, стр. 136.
- 59 BILIMOVIĆ ANTON, *Isto*, prevod na engleski jezik.
- 60 ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ, *Проблеми стила*, Београд, 1960, стр. 186.

- 61 МАРКОВИЋ ДРАГОЉУБ, *Педесет година једног значајног дела гр Михаила Пејровића*, Весник Друштва математичара и физичара Србије 13 (1961), 1–2, стр. 107–117.
- 62 НЕДЕЉКОВИЋ ДУШАН, *Михаило Пејровић*, Политика, Београд, 11. јун 1961.
- 63 К. К., *Наши велики математичар*, Математичко-физички лист, Загреб, 1961, т. XII, 1, стр. 24–26.
- 64 СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ, *Математички весник* 1 (1964), стр. 68–71.
- 65 СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ, *Математичка феноменологија Михаила Пејровића*, Политика, Београд, 19. јул 1964.
- 66 КУРЕПА БУРО, *Математички модели у природним и друштвеним наукама*, Дијалектика 1 (1966), 1, стр. 17–29.
- 67 КУРЕПА БУРО, *Истио*, Маркс и савременост 3, Београд, 1966, стр. 66–74.
- 68 ИВАНОВИЋ БРАНИСЛАВ, *Математика за економисте*, Београд, 1966.
- 69 СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ, *Феноменологија Михаила Пејровића*, Дијалектика 1 (1966), 2, стр. 117–130.
- 70 ДАМЈАНОВИЋ ЗВОНИМИР, *Електронски рачунари и развој научно-истраживачког метода*, Дијалектика 1 (1966), 4, стр. 5–12.
- 71 ЈЕРЕМИЋ ДРАГАН, *Математичка феноменологија Михаила Пејровића*, Савременик, Београд, 1967, т. XIII, књ. 26, 8–9, стр. 174–186.
- 72 Политика, Београд, 24. децембар 1967.
- 73 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Феноменолог Михаил Пејровић*, Српска књижевна задруга, Коло LX, књ. 405, Београд, 1967, стр. 196.
- 74 СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ, *Велики датуми југословенске математике*, Политика, Београд, 7. јануар 1968.
- 75 СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ, *Михаило Пејровић, математичар и феноменолог*, Математичка библиотека 38 (1968), стр. 87–92.
- 76 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Прилог феноменологији*, Браничево 14 (1968), 1, стр. 80–89.
- 77 Теолошки погледи 1 (1968), 1, стр. 31–41.
- 78 ЈЕРЕМИЋ ДРАГАН, *О филозофији код Срба VIII*, Савременик, т. XIV, књ. 27, 1, Београд, 1968, стр. 58–74.

- 79 НЕДЕЉКОВИЋ ДУШАН, *Етапе и перцептивне природне филозофије Михаила Петровића*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 207–234.
- 80 НЕДЕЉКОВИЋ ДУШАН, *Истио*, Дијалектика 3 (1968), 2, стр. 13–40.
- 81 СТОЈАНОВИЋ СТЕВАН, *Феноменолошко пресликавање у теорији вероватноће*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 245–252.
- 82 СТОЈАНОВИЋ СТЕВАН, *Истио*, Дијалектика 3 (1968), 2, стр. 51–58.
- 83 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Прилог математичкој феноменологији*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 253–287.
- 84 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Истио*, Дијалектика 3 (1968), 2, стр. 59–94.
- 85 АДАМОВИЋ ДУШАН, *Модерне математичке дисциплине, посебно теорија скупова у радовима Михаила Петровића*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 289–298.
- 86 АДАМОВИЋ ДУШАН, *Истио*, Дијалектика 3 (1968), 2, стр. 95–104.
- 87 PAVLOVIĆ MILIVOJ, *Formulisanje dva principa stilistike na osnovu stavova matematičke fenomenologije*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 299–304.
- 88 ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ, *Истио*, Дијалектика 3 (1968), 2, стр. 105–110.
- 89 BERTOLINO MILORAD, *O nekim filozofskim i društvenim pogledima Mihaila Petrovića*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 305–312.
- 90 БЕРТОЛИНО МИЛОРАД, *Истио*, Дијалектика 3 (1968), 2, стр. 111–118.
- 91 СТОЈКОВИЋ АНДРИЈА, *Михаило Петровић и Урош Миланковић*, Дијалектика 3 (1968), 2, стр. 119–123.
- 92 СТОЈКОВИЋ АНДРИЈА, *Истио*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 313–318.
- 93 ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ, *Неке особености стила Михаила Петровића и његов значај за стилстику*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 319–332.
- 94 ХРИСТИЋ ЈОВАН, *Књижевност* 46 (1968), 6, стр. 567–568.

- 95 ЈЕРЕМИЋ ДРАГАН, Књижевне новине, 20 (1968), 336, Београд, стр. 3.
- 96 ГАВРИЛОВИЋ ЗОРАН, *Метифоре и алеџорије*, Борба, Београд, 25. фебруар 1968.
- 97 ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ, Политика, Београд, 4. август 1968.
- 98 ТИЈАНИЋ МИОДРАГ, *Језик не ѿријада само линџвисѿима*, Политика, Београд, 21. април 1968.
- 99 СТОЈАКОВИЋ МИРКО, *Свесѿрани маѿемаѿичар*, Дневник, Нови Сад, 12. мај 1968.
- 100 БЕЛЕГУ Ф., *Маѿемаѿика у ѿроширеном смислу*, Index 12, Нови Сад, 1969, стр. 10, 159.
- 101 ТАУТОВИЋ РАДОЈИЦА, Савременик 15 (1969), стр. 21–34.
- 102 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Летѿоѿис живоѿа и рада Михаѿила Пеѿровића*, САНУ, Београд, 1969, стр. 636.
- 103 МАЛИНОВСКИЙ, А. А., *Теория структур и еѿ место в системном подходе*, Системные исследования, Ежегодник 1970, Москва, 1970, стр. 10–22.
- 104 ГРОМОВ, Г. Н. – МАЛИНОВСКИЙ, А. А., Ежегодник 1970, Москва, 1970, стр. 25–26.
- 105 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Михаѿило Пеѿровић и Сима Марковић*, Дијалектика 5 (1970), 2, стр. 75–92.
- 106 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Маѿемаѿичко моделовање у делу Михаѿила Пеѿровића*, Пети конгрес мат., физ. и астр. Југославије, Охрид, 1970, стр. 92.
- 107 УЋМОВ, А. И., *Аналогија в практике научного исследования*, Москва, 1970, стр. 264.
- 108 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Аналогија в практике научного исследования*, Дијалектика 5 (1970), 4, стр. 151–152.
- 109 ТАХТАДЖЯН, А. Л., *Текталоџия: история и проблемы*, Системные исследования, Ежегодник 1971, Москва, 1972, стр. 200–277.
- 110 СТЕФАНОВИЋ Д., *О једној маѿемаѿичко феноменолошкој методѿи исѿраживања*, Дијалектика 7 (1972), 1, стр. 11–19.
- 111 УЋМОВ А. И., *Методы построения и развития общей теории систем*, Дијалектика 7 (1972), 1, стр. 39–52.
- 112 СТОЈКОВИЋ АНДРИЈА, *Развиѿак философије у Срба*, Београд, 1972, стр. 632.

- 113 БУГАРСКИ РАНКО, *Језик и лингвистика*, Нолит, Београд, 1972, стр. 160, 261–262.
- 114 СТОЈКОВИЋ АНДРИЈА, *Основни периоди и резултатни развојка филозофије у Срба*, Савременост, Нови Сад, 1972, 1, стр. 89–93.
- 115 СТОЈАКОВИЋ МИРКО, *Теорија и пракса математичке феноменологије Михаила Пејровића*, Дијалектика 8 (1973), 4, стр. 105–108.
- 116 ШЕШИЋ БОГДАН, *Филозофске основе физике*, Београд, 1973.
- 117 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Развитие исследований по истории науки и техники в Сербии*, Вопросы истории ест. и техники 47–48 (1974), 2–3, стр. 83–93.
- 118 СТОЈАКОВИЋ МИРКО – ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Теорија и пракса математичке феноменологије*, Годишњак града Београда 23 (1976), стр. 115–125.
- 119 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Једно уопштење о централним силама*, Симпозиј о Николи Тесли, Загреб, 1976, стр. 2.
- 120 АБРАМОВИЋ ВЕЛИМИР, *О феноменолошком пресликавању Михаила Пејровића-Аласа*, Дијалектика, 1981, XVI, стр. 1–4.
- 121 STOJKOVIĆ ANDRIJA, *L'évolution de la philosophie serbe*, Belgrade, 1977, pp. 43–88.
- 122 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Једно уопштење закона о централним силама*, Дијалектика 12 (1977), 4, стр. 63–70.
- 123 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1977, стр. 496.
- 124 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Прилоз изучавању паралела Пејровић-Миланковић*, САНУ, Каталог 36, Београд, 1979, стр. 157–178.
- 125 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Почеци математичког моделовања и рачунске технике на Великој школи у Београду*, Годишњак града Београда 26 (1979), стр. 123–132.
- 126 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Коста Симојановић – преходник и савременик математичке феноменологије Михаила Пејровића*, Дијалектика 14 (1979), 3–4, стр. 209–226.
- 127 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Прилоз методологији историје математике*, Дијалектика 15 (1980), 3–4, стр. 47–68.
- 128 БЕРТОЛИНО МИЛОРАД, *Математика, природне науке и марксистичко образовање*, Београд, 1980, стр. 246.

- 129 СТОЈКОВИЋ АНДРИЈА, *Наша филозофија природних наука у односу на европску*, Ваљево, 1981, стр. 15–16.
- 130 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Идеја математичке феноменологије у делу Михаила Пејровића*, Обележја 11 (1981), 1, стр. 55–66.
- 131 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Идеја математичке феноменологије у делу Михаила Пејровића*, САНУ, Одбор за филозофију, св. 1, Београд, 1982, стр. 1–17.
- 132 СТОЈКОВИЋ АНДРИЈА, *Филозофија природних и математичких наука код Срба*, Дијалектика 17 (1983), 1–4, стр. 97–106.
- 133 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Појава математичке феноменологије*, Обележја 14 (1984), 3, стр. 5–30.
- 134 *Речник књижевних термина*, Нолит, Београд, 1985.
- 135 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Принципи рачунарске технике Михаила Пејровића*, Дијалектика 21 (1986), 3–4, стр. 109–126.
- 136 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Истио*, Обележја 16 (1986), 3, стр. 87–106.
- 137 ТОМИЋ МИОДРАГ, *Математичке науке*, САНУ и развој науке и уметности у Срба, књ. 1, Београд, 1989, стр. 13–34.
- 138 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Математички модели Костије Стојановића*, Зборник Филозофског факултета, Београд, 1990, стр. 57–76.
- 139 ТОМИЋ МИОДРАГ, *Михаило Пејровић и његов допринос у развоју математичких наука*, Зборник Филозофског факултета, Београд, 1990, стр. 11–20.
- 140 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Истио*, Математички институт, Историја мат. и мех. наука, књ. 4, Београд, 1991, стр. 49–70.
- 141 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Бард српске математике*, Београд, 1991, стр. 210.
- 142 ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН, *Моделно шумачење раста – Примена аналозија*, Шумарски факултет, Посебна издања, књ. 1, Београд, 1995, стр. 68.

АНАЛИЗА

(i) Петровић се у објављивању својих радова углавном оријентисао на стручне и научне часописе у земљи и у свету. Пре свега, треба поменути Српску краљевску академију, са Гласом и Посебним издањима, затим Париску академију наука, са *Comptes rendus*-ом, и *Bulletin de la Société mathématique de France*. Млади Петровић подарио је своје прве радове чувеном и строгом часопису *Mathematische Annalen*, као и академијама наука Чешке, Пољске и Румуније. У првој табели приказан је преглед иностраних часописа у којима је Петровић штампао своје радове, као и године првог и последњег објављеног рада. Табела пружа разне могућности за анализу о Петровићевом објављивању у иностранству. Рецимо, у *Rad-y (JAZU)* Петровић је објавио 12 расправа, а 1927. године је престао да објављује у том научном часопису. Више је сарађивао са *JAZU* из Краљевине Србије него после рата у Краљевини Југославији. У часопису *Acta mathematica* објавио је само један рад, итд., итд.

(ii) Детаљна анализа поделе Петровићевих радова према предмету истраживања приказана је у посебном делу, док је у трећој табели назначен преглед броја радова по годинама и областима. Очигледно, највећи број радова објавио је у времену наглог развоја математичких наука у Србији 1925–1940. године.

(iii) По доласку са студија из Париза (1894) Петровић је у првих пет година рада на Великој школи врло интензивно радио и објављивао. На крају 1899. године имао је 40 објављених научних и стручних радова. То је, без сумње, било нешто потпуно ново у српској науци. Обистиниле су се речи из писма Милутина Гарашанина „... да је г. Петровић једна наша врло озбиљна тековина за науку ... и да тај младић чини част Србији ...“ (22. јун 1894). Убрзо је следио Петровићев избор за члана академија наука у Београду, Загребу, Прагу, Букурешту и Варшави.

Табела сѝраних часописа у којима је Пејтровић објављивао научне расѝправе; наведени су називи часописа, број радова и ѝериод објављивања

Ред. бр.	Назив часописа	Број радова	Година
1	Comptes rendus	30	1894 – 1934
2	Bulletin de la Société mathématique de France	14	1896 – 1928
3	Bulletin des Sciences mathématiques	5	1896 – 1938
4	Nouvelles annales de mathématique	6	1895 – 1919
5	American Journal of Mathematics	3	1896 – 1899
6	Mathematische Annalen	3	1896 – 1899
7	Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo	4	1897 – 1903
8	Acta mathematica	1	1898
9	Revue générale des Sciences pures et appliquées	2	1901 – 1924
10	L'Intermédiaire des mathématiciens	9	1904 – 1913
11	L'Enseignement mathématique	8	1914 – 1927
12	Revue du mois	1	1919
13	Sphinx	4	1935 – 1938
14	Mathesis	1	1937
15	Mémorial des Sciences mathématiques	1	1931
16	Bulletin de la Soc. royale des Sciences de Liège	1	1934
17	Union matemática Argentina	1	1938
18	La Revista de Ciencias (Lima)	2	1936 – 1937
19	Boletin matematico	1	1938
20	Annales scientifiques de l'École normale supérieure	1	1914
21	Jahresbericht der Deutschen Mathematiker-Vereinigung	1	1914
22	Bulletin de la Soc. Des Sciences de Bucarest-Roumanie	4	1908 – 1938
23	Mathematica (Cluj)	2	1930 – 1935
24	Vestnik Král česke společnosti nauk	6	1896 – 1934
25	Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres	2	1934 – 1936
26	C. R. des séances de la Société des Sciences et des lettres de Varsovie	1	1934
27	Revue Mathématique de l'Union interbalkanque	3	1936 – 1938
28	L'Eclairage électrique	1	1899
29	Brevet d'invention	5	1910 – 1921
30	Journal de Physique théorique et appliquée	1	1912

Табела домаћих часописа и листова у којима је Пејровић објављивао своје чланке; наведени су називи часописа, број радова и период објављивања.

Ред. бр.	Назив часописа	Број радова	Година
1	Глас Српске краљевске академије	60	1895 – 1946
2	Bulletin A, Académie royal de Serbie	16	1932 – 1941
3	Годишњак Српске краљевске академије	20	1899 – 1938
4	Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti	12	1898 – 1927
5	Izvješća Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti	7	1914 – 1928
6	Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti	1	1905
7	Publications mathématiques de l'Université de Belgrade	14	1932 – 1947
8	Annuaire, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade	2	1929 – 1932
9	Mémoire, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade	3	1932 – 1936
10	Српски технички лист	1	1898
11	Наставник	2	1896 – 1900
12	Гласник Југословенског професорског друштва	6	1928 – 1938
13	Просветни гласник	3	1900 – 1913
14	Српски књижевни гласник	13	1902 – 1935
15	Летопис Матице српске	2	1926 – 1927
16	Les Nouvelles Yougoslaves	1	1929
17	Публикације Југословенског астрономског друштва	1	1941
18	Наука и техника	2	1941
19	Математички лист за средњу школу	1	1932
20	Математички весник	1	1939
21	Годишњак Оцеанографског института	1	1939
22	Прилози за књижевност, језик и фолклор	1	1938
23	Годишњак Николе Чупића	2	1934 – 1941
24	Тежак	6	1901 – 1925
25	Ловац	6	1897 – 1901
26	Рибарски весник	1	1937
27	Економист	1	1913
28	Трговачки гласник	1	1913
29	Београдске општинске новине	2	1940
30	Политика	27	1921 – 1941
31	Правда	3	1939 – 1941

Табела броја објављених радова по годинама и предмету (*P* = научни и стручни радови; *Q* = оштии текстови из струке; *R* = књижевни сјиси и рибарство)

Година	<i>P</i>	<i>Q</i>	<i>R</i>	Година	<i>P</i>	<i>Q</i>	<i>R</i>	Година	<i>P</i>	<i>Q</i>	<i>R</i>
1894.	2			1912.	5	2	1	1930.	4	1	
1895.	4			1913.	14	1	4	1931.	4	1	4
1896.	11			1914.	6	2		1932.	7	2	1
1897.	7		1	1915.				1933.	6	1	9
1898.	7			1916.	5			1934.	8	1	4
1899.	9	1	1	1917.	7			1935.	9		2
1900.	5	2	3	1918.	3			1936.	15		3
1901.	3	2	2	1919.	7			1937.	7	1	3
1902.	3	1		1920.	2	1		1938.	13	4	3
1903.	4			1921.	7	2		1939.	7		5
1904.	3			1922.	3			1940.	5		6
1905.	3	4		1923.			1	1941.	2	1	4
1906.	7	1		1924.	3						
1907.	3			1925.	5	2	2	1943.			
1908.	7	1		1926.	9	1		1946.	2		
1909.	3	1		1927.	10			1947.	1		
1910.	2			1928.	7			1953.	1		
1911.	1		1	1929.	7			1967.	1		
								1982.	1		

Прегледом архивске грађе могли смо тачно утврдити разлог интензивном Петровићевом јављању, махом у страним часописима. Наиме, напуштајући Париз, Петровић је понео изванредан број семинарских радова са *École Normale Supérieure*. Како су ти обавезни и потпуно самостални радови, написани уз менторство професора, садржавали оригиналне резултате, Петровић је по доласку у Београд почео да их сређује и објављује. Код извесних радова (в. библ. јед. 14, 20, 29 и 31) установили смо да је млади Петровић једноставно објављивао своје белешке из свезака са *École Normale Supérieure*. Та је школа са својим *Научним одељењем*, уистину била установа која је младим људима давала темеље за даљи научни рад. То је могла ретко која земља у ондашњој Европи.

(iv) Други интересантан период у Петровићевој општој библиографији је последња деценија (1931–1941) његовог рада. У том периоду

објавио је 87 научних и стручних радова, скоро једну трећину укупног опуса. Разлог таквој активности већ старијег професора треба тражити у наглom јачању *Београдске математичке школе*, а посебно у појави два часописа: *Bulletin de l'Académie des Sciences mathématiques et naturelles* (A. Sciences mathématiques et physiques) и *Publications mathématiques de l'Université de Belgrad*. Поред тога, треба поменути и удруживање балканских математичара око часописа *Revue Mathématique de l'Union interbalkanique*, а такође и Петровићеву жељу да објављује у часописима Јужне Америке.

Поред научних стремљења, Петровић је наглашено почео да објављује књижевне списе и публикације из области ихтиологије. Тако је објавио пет књига путописа у Српској књижевној задрузи и сијасет чланака из области етнологије и рибарства. У професоровим старијим годинама Европа је прихватила Михаила Петровића и као врсног океанографа, те његови путописи о далеким морима и океанима пунили су познате листове и часописе у Београду.

(v) Општа библиографија тачно одређује и Петровићеве преокупације и рад за време Првог светског рата. Као официр и ордонанс Ђорђа Карађорђевића, професор је од 1915. године стално у Швајцарској (једно време у Француској) при посланству Краљевине Србије у Берну. Интензивно ради на криптографији и долази до система *Три карџона* за шифровање и дешифровање дипломатске поште. То је радио директно под надзором Николе Пашића и других државника. Поред тога, интензивно ради на војним патентима које заштићује у Француском патентном заводу и демонстрира их у Паризу и Лондону, заједно са краљевићем Ђорђем.

У Феровом часопису *l'Enseignement mathématique* (Genève) објављује три врло занимљива чланка о неједнакостима, а у Париској академији наука (*Comptes rendus*) саопштава осам својих расправа. Посебно треба указати да идеја о нумеричким спектрима у време Првог светског рата директна је Петровићева инспирација шифрама; пресликавао је коначан скуп речи природног језика на коначан скуп природних бројева. То је саопштио Париској академији наука 30. априла 1917 (в. библ. јед. 151).

(vi) Петровић је на научним расправама радио потпуно сам. Повремено, нарочито између два рата, давао је својим асистентима, сарадницима и колегама да изврше коректуру или ревизију рукописа.

Само два пута је објавио радове у коауторству са професором Јованом Караматом (в. библ. јед. 301) и са колегом са студија Костом

Стојановићем (в. библ. јед. 311). Осим тога, Петровић је са професором Антоном Билимовићем објавио извештај о учешћу на конгресу у Цириху (в. библ. јед. 267), а са колегама Иваном Ђајом и Богданом Гавриловићем правилник о издавању Bulletin-а А (в. библ. јед. 259). Са професором Николом Салтиковим објавио је заједничка скрипта *Теорија алгебарских једначина* (в. библ. јед. 226).

(vii) Према литератури коју је пратио, можемо утврдити да се Петровић служио француским, немачким, енглеским и донекле румунским језиком. Немачки језик врло добро је познавао још у гимназији. У обимној кореспонденцији и у врло честим контактима са страним светом Петровић се искључиво служио француским језиком. Из библиографије се види да је Петровић објављивао своје радове само на свом матерњем језику ћирилицом и на француском. Изузетак су Петровићеве расправе у Rad-у JAZU (в. библ. јед. 27, 57 и 53); објављене су латиницом, при чему је текст расправе „*преведен*“ на хрватску варијанту нашег језика.

(viii) Петровић се мало користо псеудонимима. То је обично чинио у књижевним списима, у радовима о рибарству и слично. Још 1967. године писац ових редова утврдио је Петровићеве псеудониме:

- А. Б. – у радовима под бројевима 57, 47, 48;
- М. П. – у раду под бројем 193;
- Б³ – у раду под бројем 59;
- Н – у раду под бројем 115;
- *Сџари рибар* – у раду под бројем 294;
- *Рибарски мајстор А. Б.* – у раду под бројем 50;
- *Без њошњиса* – у радовима под бројевима 23, 57, 324, 364.

У домаћим часописима професор је обично потписан са *Мих. Петровић*, а у свим иностраним часописима са *Michel Petrovitch*.

(ix) У библиографији је посебна пажња посвећена необјављеним рукописима.

(x) На крају објављујемо делимичан преглед имена аутора који су на било који начин њисали о Петровићу или били у контакту са његовим делом (цитирање и сл.). Та имена, сама за себе, казују много о кретању Петровићевом у науци.

ДЕЛИМИЧАН ПРЕГЛЕД СТРАНИХ АУТОРА

ACZÉL JÁNOS
AUTONNE L.

BAIDAFF I. B.
BIEBERBACH L.
BOLL MARCEL
BOREL ÉMILE
BOULIGAND G.
BUHL A.
BURKHARDT

CARLEMEN
COTTON E.

DE LANGCHAMPS G.
DE MAGEWSKI ERASME
DEMOLIS E.
DE MORIN H.
D'OCAGNE MAURICE
DU PASQUIER G. L.
DUPRÉEL E.
DONGIER M.

ESCHANGON E.

FEHR G.
FEJÉR L.
FELLER WILLY

FENCHEL W.
FISCHER J. A.
FOUČT E.
FRANKLIN P.
FREUDENTHAL

GEPPERT HARALD

HAAG J.
HADAMARD JACQUES
HAHN WOLFGANG
HAMBURGER
HARDY G. HAROLD
HAUSSNER
HEILBRONN HANS
HERMITE CHARLES
HILDEBRANDT
HUDSON R. T.
HURWITZ A.

JACOB L.
JANCZEWSKI M.
JENTZSCH R.

KAMKE ERICH W.
KELLER OTTO
KLOSTERMANN D. H.
KNESER H.
KNOPP K.
KOWALEWSKI G.
KRAFFT M.
KRATZER

LAMPE
LANDAU E.
LEHMER H. D.
LEJA F.
LEMKE H.
LERCH M.
LIOUVILLE R.
LORIA GINO
LOSCH F.

METZ A.
MIGNOSI G.
MONTEL PAUL
MÜLLER MAX

NEDER
NEYMANN W.

OSTROWSKI

PAINLEVÉ PAUL
PANNWITZ ERIKA
PERRON O.
PETERSSON H.
PIETSCH H.
PFLUGER A.
PICARD ÉMILE
PINL M.
PLAKHOWO N.
PLANCHEREL
POINCARÉ HENRI
PÓLYA G.
PRICE A. W.

QUADE W.

RADEMACHER
RELLICH
RITT F. J.
ROGOSINSKI

SANSONE GIOVANNI
SCHMIDT AERMANN
SCHNEIDER T.
SCHRUTKA L.
SCHWATT J. S.
SHOHAT J.
STEPANOFF W.
SWYNGEDAIV R.
SZEGÖ G.

TRENTLEIN
TURSKI G.

VINCENSINI P.
VIVANTI

WALLENBERG
WEBER W.
WIELANDT H.
WILLERS A. F.
WILLIOT V.
WINTERNITZ
WITTICH H.

ZACHARIAS M.

ДЕЛИМИЧАН ПРЕГЛЕД ДОМАЋИХ АУТОРА

АБРАМОВИЋ ВЕЛИМИР
АДАМОВИЋ ДУЃАН
АНЂЕЛИЋ ТАТОМИР П.
АНТОНИЈЕВИЋ ДРАГОСЛАВ
АРАНЂЕЛОВИЋ ДРАГОЉУБ

БАНДИЋ ИВАН
БЕЛЕГУ Ф.
БЕЛИЋ АЛЕКСАНДАР
БЕРИЋ МЛАДЕН
БЕРТОЛИНО МИЛОРАД
БОГДАНОВИЋ МИЛАН
БИЛИМОВИЋ АНТОН Д.
БУГАРСКИ РАНКО

ВАРИЋАК ВЛАДИМИР
ВАСИЋ ПЕТАР
ВИТЕЗОВИЋ МИЛОВАН
ВУЈИЋ ВЛАДИМИР
ВУЈИЧИЋ ВЕЉКО А.

ГАВРИЛОВИЋ БОГДАН
ГАВРИЛОВИЋ ЗОРАН

ДАЈОВИЋ ВОЈИН
ДАМЈАНОВИЋ ЗВОНИМИР

ЂАЈА ИВАН
ЂОКОВИЋ МИЛАН

БОРЂЕВИЋ РАДОМИР
БУРИЧИЋ МЛАДЕН СТ.
БУРИЋ ДИВНА З.

ИВАНОВИЋ БРАНИСЛАВ

ЈЕРЕМИЋ ДРАГАН

КАДЕЛБУРГ ЗОРАН
КАРАМАТА ЈОВАН
КАРАЂОРЂЕВИЋ ЂОРЂЕ
КАРАПАНЦИЋ ЂОРЂЕ
КАШАНИН РАДИВОЈ
КЕЧКИЋ ЈОВАН
КУРЕПА ЂУРО

ЛОЗАНИЋ СИМА М.

МАРЈАНОВИЋ МИЛОСАВ
МАРКОВИЋ ДРАГОЉУБ
МАРКОВИЋ СИМА М.
МАРКОВИЋ СЛОБОДАН Ж.
МЕШТРОВИЋ ИВАН
МИЈАЈЛОВИЋ ЖАРКО
МИЛАНКОВИЋ МИЛУТИН
МИТРИНОВИЋ ДРАГОСЛАВ С.
МИТРОВИЋ ДРАГИША
МИТРОВИЋ ЖАРКО
МИХАИЛОВИЋ БОРИВОЈЕ
МИХАИЛОВИЋ ЈЕЛЕНКО
МИШКОВИЋ ВОЈИСЛАВ В.
МОРОВИЋ ДИНКО

НЕДЕЉКОВИЋ ДУШАН

ОРОЛОВ КОНСТАНТИН П.

ПАВЛОВИЋ ЖИВОЈИН
ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ
ПАВЛОВИЋ СЛОБОДАН
ПЕЈОВИЋ ТАДИЈА Ж.
ПЕКОВИЋ СЛОБОДАНКА

ПЕРИШИЋ ПАВЛЕ Р.
ПЕТРИЋ ЈОВАН
ПЕТРОВИЋ ВЛАДИМИР
ПЕТРОВИЋ ЉИЉАНА
ПЕТРОВИЋ МИОДРАГ
ПРОТИЋ ЉУБОМИР

РАДОЈЧИЋ МИЛОШ

САЛТИКОВ НИКОЛА Н.
СТАНКОВИЋ БОГОЉУБ
СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ
СТОЈАКОВИЋ МИРКО
СТОЈАНОВИЋ КОСТА
СТОЈАНОВИЋ СТЕВАН
СТОЈКОВИЋ АНДРИЈА К. Б.

ТАСКОВИЋ МИЛАН
ТАУТОВИЋ РАДОЈИЦА
ТОДОРОВИЋ ДРАГОЈЕ
ТОМИЋ МИОДРАГ
ТРГОВЧЕВИЋ ЉУБИНКА
ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН
ТРИФУНОВИЋ ИВАНА

ЂИРИЋ МИЈАЛКО
ЂУЛУМ ЖИВОЈИН

ХРИСТИЋ ЈОВАН

ЦИЦВАРИЋ КРСТА

ШЕШИЋ БОГДАН

ОПШТА БИБЛИОГРАФИЈА У ХРОНОЛОШКОМ СЛЕДУ

1

Sur les zéros et les infinis des intégrales des équations différentielles algébriques¹

Thèses présentées à la Faculté des Sciences de Paris, N° 823, Gauthier-Villars, Paris, 1894, p. 109; 21,3 × 26,6.

Introduction. I Équations du premier ordre. Sur les zéros et les infinis de l'intégrale générale. Quelques applications des théorèmes précédents. Équations à toutes les singularités fixes. Quelques applications à l'étude des intégrales uniformes. Équation binôme du second degré. II Equations d'ordre supérieure. Sur les zéros et les infinis des intégrales. La valeur a est un zéro de l'intégrale. Quelques applications aux intégrales uniformes. Sur les zéros et les pôles des intégrales uniformes. Sur une classe d'intégrales premières.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 143–144.

AUTONNE L.: Revue générale des Sciences, Paris, 1896, 2, p. 105.

Picard, E.: *Traité d'Analyse*, Paris, 1896, t. III, cd. VIII, pp. 356–359.

Encyclopedie der Math. Wissenschaften, B. II, 1, S. 214.

WALLENBERG: Communication à la Berliner math. Gesellschaft, Sitzung. am 26. febr. 1902.

Archiv der Math. und Physik, B. III, 1902.

MALMEQUIST-REMONDOS: Acta mathematica, Stockholm, t. XXXVI (1913).

БЕРИЋ Т. М.: *Фиџурајивни полиџони диференцијалних једначина првог реда и њихова веза са особинама интеграла*. Београд, 1913, стр. 99.²

MITRINOVIĆ D. S.: *Beleška o delatnosti Mihaila Petrovića u oblasti diferencijalnih jednačina*, Весник Друштва мат. и физ. 7 (1955), 1–2, стр. 125–127

BERTOLINO M.: *Diferencijalne i integralne jednačine u Jugoslaviji*, Београд, 1979, стр. 80.

2

*Sur les intégrales uniformes des équations du premier ordre et du genre zéro*³

Comptes rendus, Paris, 1894, t. CXVIII, 22, pp. 1190–1193.

[Саопштено у Париској академији наука (даље у тексту ПАН) 28. маја 1894; приказао проф. É. Picard.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 143.

PICARD É.: *Traité d'Analyse*, t. III, ch. VIII, Paris, 1896, pp. 356–359.

HAMBURGER: FdM, B. 24, S. 557–558.

AUTONNE, L.: *Revue générale des Sciences*, Paris, 1896, p. 106.

WALLENBERG: *Communication à la Berliner mathem. Gesellschaft, Sitzung. am 26. feb. 1902.*

Archiv der Math. und Physik, B. III, 1902.

Encyclopedie der Math. Wissenschaften, B. II, 2, S. 569.

BERTOLINO M.: *Diferencijalne i integralne jednačine u Jugoslaviji*, Београд 1979, str. 80.

3

Sommation des séries à l'aide des intégrales définies

Comptes rendus, Paris, 1895, t. CXX, 15, pp. 819–821.

[Саопштено у ПАН 16. априла 1895; приказао проф. Ch. Hermite.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 144.

WELTZIEN: FdM, B. 26, S. 272–273.

4

*О асимптотичним вредностима интеграла диференцијалних једначина првога реда*⁴

Српска краљевска академија, Глас, књ. L, Први разред, књ. 17, Београд, 1895, стр. 43, 16,2 × 23,5.

[Саопштено у Академији природних наука Српске краљевске академије (даље у тексту АПН) 1. маја 1895; реферат проф. Димитрија Нешића.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 144.

BERTOLINO MILORAD: *Théorèmes sur le comportement asymptotique des solutions de certaines équations différentielles*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1961, vol. XIII, 1–2, стр. 23–33.⁵

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

МИЛОРАД БЕРТОЛИНО: *Пејровићево директно проучавање решења диференцијалних једначина*, Споменица 1968, стр. 79–94.

5

*Sur l'équation différentielle binôme du premier ordre*⁶

Comptes rendus, Paris, 1895, t. CXXI, 19, pp. 632–635.

[Саопштено у ПАН 4. новембра 1895; приказао проф. É. Picard.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 147–148.

HAMBURGER: FdM, B. 26, S. 372–373.

МИТРИНОВИЋ Д.: *Белешка о делатности Михаила Пејровића у области обичних диференцијалних једначина*, Весник Друштва мат. и физ. СР Србије, 7 (1955), 1–2, стр. 125–127.

КАМКЕ Е.: *Differentialgleichungen Lösungsmethoden und Lösungen*, New York 1948, S. 179–181.

6

Un problème sur les séries

Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1895, 4e série, t. XVI, pp. 58–63.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 145.

WELTZIEN: FdM, B. 27, S. 200.

7

*Sur un mode de décomposition des intégrales définies en éléments simples*⁷

Comptes rendus, Paris, 1896, t. CXXII, 1, pp. 27–30.

[Саопштено у ПАН 25. децембра 1895; приказао проф. Ch. Hermite.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1889, t. XI, стр. 148.

HAUSSNER: FdM, B. 27, S. 231.

8

*Један поглед на геометрију масе*⁸

Наставник, Београд, 1896, т. VII, 1, стр. 1–10.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1889, т. XI, стр. 148.

Вулић ВЛАДИМИР: *Идеал науке*, Српски књижевни гласник, Београд, 1923, т. VIII (нова серија), 7, стр. 512–523.

СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Феноменологија Михаила Пејровића*, Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 2, стр. 117–129.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Белешка о Михаилу Пејровићу*, Браничево, Пожаревац, 1967, т. XIII, 1, стр. 77–86.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Предговор + Белешка о њисцу*, МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ, *Меџафоре и алеџорије*, Српска књижевна задруга, Београд, 1967, Коло LX, књ. 405, стр. 196 (стр. 1–18; 177–196).

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прилоз математичкој феноменологији*, Дијалектика, Београд, 1968, т. III, стр. 59–93.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Лейбниц животи и рада Михаила Пејровића*, САНУ, Београд 1969, стр. 631.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

9

*Методe за трансформацију бесконачних регова у одређене интеграле*⁹

Српска краљевска академија, Глас, књ. LI, Први разред, књ. 18, Београд, 1896, стр. 123–243.

[Саопштено у АПН 4. марта 1896; реферат проф. Љубомира Клерића.]

[*Реферативан приказ*], Српска краљевска академија, Годишњак за 1896, Београд, 1898, т. X, стр. 138–141.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 147.

Дело, Београд, 1896, т. IX, стр. 513–514.

10

Sur les fonctions symétriques et périodiques des diverses déterminations d'une fonction algébrique

Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1896, 2e série, т. XX, pp. 108–114.¹⁰

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XII, стр. 145–146.

BURKHARDT: FdM, B. 27, S. 323.

11

*Sur une équation différentielle du premier ordre*¹¹

Comptes rendus, Paris, 1896, t. CXXXII, 22, pp. 1261–1263.

[Саопштено у ПАН 1. јуна 1896; приказао проф. Ђ. Picard.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 147.

И.: Дело, Београд, 1896, т. XI, стр. 336.

HAMBURGER: FdM, B. 27, S. 248.

HAUMANN W.: Journal für die reine und angew. Math. (Crelle), B. 119, Heft III, 1898, S. 253–258.

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1904, t. XI, p. 232.

ПЕЈОВИЋ Т.: *О једној диференцијалној једначини првога реда*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CXI, Први разред, књ. 49, Београд, 1924, стр. 70–74.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Нови случајеви интеграбилности једне диференцијалне једначине првога реда*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLIV, Први разред, књ. 77, Београд, 1933, стр. 145–152.

ЛЕМКЕ Н.: *Bemerkungen zur Integration der Differentialgleichung*, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, 1935, t. IV, pp. 201–212.

ПЕЈОВИЋ Т.: *Нови случајеви интеграбилности једне важне диференцијалне једначине првога реда*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CIX, Први разред, књ. 48, Београд, 1923, стр. 145–160.

Истио, Београд, 1923, стр. 21 [докторска теза].

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Испрживања о једној важној диференцијалној једначини првога реда*, Београд, 1935, стр. 39 [докторска теза].

12

*О диференцијалним једначинама првога реда које се могу графички интегралити помоћу г. Клерихевог шестара*¹²

Српска краљевска академија, Глас, књ. LI, Први разред, књ. 18, Београд, 1896, стр. 313–316.

[Саопштено у АПН 15. јуна 1896; реферат проф. Љубомира Клериха.]

Клерић Љубомир: *Трајекториограф и конструицање Лудолфовој броја „ π “ и основице „ e “ природној логаријма*, Српска краљевска академија, Глас, књ. LI, Први разред, књ. 18, Београд, 1896, стр. 245–312.

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

13

Remarques sur les équations de dynamique et sur le mouvement tautochrone

American Journal of Mathematics, Baltimore, 1896, vol. XVIII, 2, pp. 135–144.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 147.

LAMPE: FdM, B. 27, S. 614.

14

*Sur les résidus des fonctions définies par les équations différentielles*¹³

Mathematische Annalen, Leipzig, 1896, t. 48, pp. 75–80.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 148.

HADAMARD J.: *Série de Taylor et son prolongement analytique*, „Scientia“, E. phys.-math., N° 12, p. 67.

Revue semestrielle, 1896, t. V (H 1 g 3).

HURWITZ: FdM, B. 27, S. 308.

15

Contribution à la théorie des solutions singulières des équations différentielles du premier ordre

Mathematische Annalen, Leipzig, 1896, t. 50, 1–3, pp. 103–112.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 149.

R. W. H. T. HUDSON: Proceedings of the London Mathematical Society, t. XXXIII, 761–3, pp. 380–403.

Revue semestrielle, 1897, t. VI, (H 2 b, c).

HAMBURGER: FdM, B. 28, S. 281–282.

И.: Дело, Београд, 1898, т. XVII, стр. 519.

16

Remarques algébriques sur les fonctions définies par les équations différentielles du premier ordre¹⁴

- Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1896, t. XXIV, pp. 58–80.
 [Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 145.
- HAMBURGER: FdM, B. 27, S. 246.
- МАРКОВИЋ М. С.: *Однoшнa Riccati-јева једначина првогa реда*, Београд, 1914, стр. 88 [докторска теза].

17

Sur l'équation différentielle de Riccati et ses applications chimiques¹⁵

- Věstnik Král české společnosti náuk, Praha, 1896, Trida math. prirodovědecká, t. XXXIX, pp. 1–25.
 [Саопштено у Чешкој академији наука 20. новембра 1896.]
 [Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 146.
- Revue semestrielle, 1897, t. VI (H 1 c g).
- БЕРТОЛИНО М.: *Solutions approximatives presque stables des équations différentielles*, Математички весник, Београд, 1967, т. 4 (19), св. 1, стр. 71–74.
- И.: Дело, Београд, 1897, т. XIV, стр. 182.
- LERCH: FdM, B. 27, S. 256.
- БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.
- БЕРТОЛИНО М.: *Пејровићево директно проучавање решења диференцијалних једначина*, Споменица 1968, стр. 79–94.

18

О карактеристичним кривим линијама диференцијалних једначина првогa реда

- Српска краљевска академија, Глас, књ. LIV, Први разред, књ. 19, Београд, 1897, стр. 105–142.
 [Саопштено у АПН 18. фебруара 1897; реферат проф. Димитрија Нешића.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 150.

19

О једној класи диференцијалних једначина другога реда

Српска краљевска академија, Глас, књ. LIV, Први разред, књ. 19, Београд, 1897, стр. 143–194.

[Саопштено у АПН 18. фебруара 1897.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 150–151.

20

Sur la décharge des conducteurs à capacité, résistance et coefficient de self-induction variables

Comptes rendus, Paris, 1897, t. CXXIV, 9, pp. 452–455.

[Саопштено у ПАН 1. марта 1897; приказао проф. Ђ. Picard.]

Истио: Journal de Physique, Paris, 1897, pp. 476–479.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 151.

Revue générale des Sciences, t. VIII, 7, p. 314.

DONGIER M.: Journal de Physique, Paris, 1898, N° du juin.

SWYNGEDAUF R.: *Sur la décharge par étincelle et le fonctionnement de l'excitateur de Hertz*, Journal de Physique, Paris, 1898.

И.: Дело, Београд, 1897, т. XIV, стр. 182.

21

*Sur un procédé d'intégration graphique des équations différentielles*¹⁶

Comptes rendus, Paris, 1897, t. CXXIV, 20, pp. 1081–1084.

[Саопштено у ПАН 17. маја 1897; приказао проф. Р. Appell.]

Истио: Journal de Physique, Paris, 1897, pp. 476–479.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 151–152.

Истио, Paris, 1911, p. 412 (O. Doin, édit.).

И.: Дело, Београд, 1897, т. XV, стр. 516.

HAMBURGER: FdM, B. 28, S. 284.

Revue semestrielle, 1897, t. VI (× 6).

JACOB L.: *Le Calcul mécanique*, Encyclopédie scientifique, Paris, 189[8], pp. 342–357.

Revue générale des Sciences, t. VIII, 12, p. 519.

DEMOLIS E.: *Revue générale des Sciences*, t. XXIII, 3, p. 119.

H. DE MORIN: *Les appareils d'intégration*, Paris, 1913, pp. 194–197.

Revue générale des Sciences, t. XXIV, 1913, p. 475.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Лейџојис живојџа и рада Михаила Пејџровића*, САНУ, Београд 1969, стр. 631.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејџровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

22

Sur la dynamique des réactions chimiques homogènes avec dégagement ou absorption de chaleur

Comptes rendus, Paris, 1897, t. CXXIV, 24, pp. 1344–1346.

[Саопштено у ПАН 14. маја 1897.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 149–150.

Revue générale des Sciences, t. VIII, 14, p. 603.

Revue semestrielle, 1897, t. VI (S. 4).

И.: Дело, Београд, 1897, t. XV, стр. 517.

23

Да ли рибе сјавају

Ловац, Београд, 1897, t. II, 9, стр. 61.

[Псеудоним: без потписа.]¹⁷

24

Sur l'équation différentielle linéaire du second ordre

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1897, t. XXV, 8–9, pp. 221–235.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 149.

Revue semestrielle, 1897, t. VI (H 4a).

HAMBURGER: FdM, B. 28, S. 284.

И.: Дело, Београд, 1898, t. XVII, стр. 519.

25

Quelques formules générales relatives au calcul des intégrales définies

Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo, Palermo, 1897, t. XI, 6, pp. 247–259.

[Достављано 6. априла 1897.]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1889, t. XI, стр. 150.

Revue sémentrielle, 1897, t. VI (C 2 h).

И.: Дело, Београд, 1897, t. XV, стр. 516.

HAUSSNER: FdM, B. 28, S. 255.

26

*О електиричним осцилацијама при исцражњавању кондензацијора*¹⁸

Српска краљевска академија, Глас, књ. LVI, Први разред, књ. 20, Београд, 1898, стр. 27–111.

[Саопштено у АПН 3. новембра 1897.]

[Реферативан приказ], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 20–23.

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1889, t. XI, стр. 154.

27

*Jedan pogled na prirodu transcendenata definisanih diferencijalnim jednačinama prvoga reda sa promjenljivim parametrima*¹⁹

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj: 135, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 25, Zagreb, 1898, str. 57–108.

[Саопштено у Razredu 11. јануара 1898; са резимеом (франц.).]

[Извод], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, t. XI, стр. 153.

VARIČAK V.: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, 1867–1914, Zagreb, 1916–7, str. 34–37.²⁰

28

*Sur les résidus des fonctions définies par les équations différentielles d'ordre supérieur*²¹

Věstnik Král. české společnosti náuk, Praha, 1898, Trida math. prirodovedecká, t. VI, pp. 1–24.

[Саопштено у Чешкој академији наука 11. фебруара 1898.]

[Извог], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 152.

Revue sémiotrielle, 1898, т. VII (Н 1 g, 3).

29

*Sur un système de coordonnées semi-curvilignes*²²

Věstnik Král. české společnosti náuk, Praha, 1898, Trida math. prirodovedecká t. VII, pp. 1–21.

[Саопштено у Чешкој академији наука 11. фебруара 1898.]

[Извог], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 152–153.

G. DE LONGCHAMPS: *Les courbes images et les courbes symétriques*, Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1899, 4e série, т. XVIII, pp. 373–378.

LORIA GINO: *Specielle algebrarische und transcendente*, S. 607.

Revue sémiotrielle, 1898, т. VII (K6b, P6a).²³

30

*О хидрауличној интјеграцији*²⁴

Српски технички лист, Београд, 1898, т. IX, св. 1–2, стр. 1–6.

[Достављено 5. фебруара 1898.]

ДРАГАН ТРИФУНОВИЋ: *О једној антициклици данашњих хидроинтјегра-
тора*, Мат. весник, 20 (1968), 4, стр. 463–472.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Хидроинтјегратори Михаила Пејровића*, Годишњак
града Београда 27 (1980), стр. 157–180.

31

*Sur une propriété des équations différentielles intégrables à l'aide des
fonctions méromorphes doublement périodiques*

Acta mathematica, Stockholm, 1898, т. 22, pp. 379–386.

[Достављено 4. марта 1898.]

[Извог], Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 153–154.

HAMBURGER: FdM, B. 30, S. 293.

*Sur l'intégration hydraulique des équations différentielles*²⁵

American Journal of Mathematics, Baltimore, 1898, vol. XX, No 4, pp. 293–300.

HAMBURGER: FdM, B. 29, S. 264.

L'Enseignement mathématique Genève, 1899, t. I, 1, p. 36.

WILLERS A. F.: *Mathematische Instrumente*, Berlin, 1943, S. III + 305.

ВИЛЛЕРС А. Ф.: *Математические инструменты*, Москва, 1949, стр. 302.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Лейбнисов животи и рада Михаила Пејровића*, САНУ, Београд 1969, стр. 631.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *О једној антиципацији данашњих хидроинтеграјора*, *Сјоменица* 1968, стр. 119–128.

МАЙСТРОВ Л. Е.: РЖ, *Математика*, 12 (1968), 3–4.

КАМКЕ Е.: *Differentialgleichungen Lösungsmethoden und Lösungen*, New York, 1948, S. 179–181.

САДОВСКИЈ Л. Е.: *Интегрирујуће механизми*, *Успехи мат. наук*, 3 (25), 1948, стр. 113–151.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Хидроинтеграјори Михаила Пејровића*, *Годишњак града Београда* 27 (1980), стр. 157–180.

*Прилози хемијској кинетици*²⁶

Српска краљевска академија, Глас, књ. LVII, Први разред, књ. 21, Београд, 1889, стр. 207–277.

[Саопштено у АПН, 9. фебруара 1898.]

[*Реферативан указ*], Српска краљевска академија, *Годишњак* за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 24–25.

[*Извод*], Српска краљевска академија, *Годишњак* за 1897, Београд, 1899, т. XI, стр. 154.

*Био-библиографија – I*²⁷

Српска краљевска академија, *Годишњак* за 1897, Београд, 1889, т. XI, стр. 141–154.

35

Extension du théorème de la moyenne aux équations différentielles du premier ordre

Comptes rendus, Paris, 1899, t. CXXVIII, 16, pp. 981–984.

[Саопштено у ПАН 17. априла 1899; приказао проф. É. Picard.]

Revue générale des Sciences, t. X, 9, p. 366.

HAMBURGER: FdM, B. 30, S. 294.

36

Théorie de la décharge des conducteurs à capacité – résistance et coefficient de self – induction variables

L'Éclairage électrique, Paris, 1899, IV–V (1899), pp. 1–12.

[Достављено 22. априла 1899]

37

Jegan њо̀злег на закон о риболову

Ловац, Београд, 1899, t. IV, 6, стр. 61–64; 7, стр. 77–80; 8, стр. 90–92.

[Псеудоним: А. Б.]

38

Sur une classe d'équations différentielles du premier ordreRendiconti del Circolo Matematico di Palermo, Palermo, 1899, t. XIV, pp. 28–32.²⁸

[Доставио 23. јула 1899.]

VIVANTI: FdM, B. 31, S. 348.

39

Théorème sur le nombre de racines d'une équation algébrique comprises à l'intérieur d'une circonférence donnée

Comptes rendus, Paris, 1899, t. CXXIX, 16, p. 583–586.

[Саопштено у ПАН 16. октобра 1899; приказао проф. Ch. Hermite.]

Revue générale des Sciences, t. X, 19, p. 794.

FdM, B. 30, S. 98.

LANDAU E.: Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1905, t. XXXIII, pp. 251–261.

FEJÉR L.: CR., Paris, 1907, pp. 459–461.

MIGNOSI G.: *Teorema di Sturm e sue estensioni*, Rendiconti del Circolo matematico di Palermo, Palermo, 1925, t. XLIX, p. 160.²⁹

MARDEN M.: *Geometry of polynomials*, AMS, New York 1949; друго издање 1966.

РАЉЕВИЋ ШЕФКИЈА: *О извјесним класама полинома и распореду њихових нула*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. L. Математички институт, књ. 5, Београд, 1956, стр. 1–59.

40

Sur une manière d'étendre le théorème de la moyenne aux équations différentielles du premier ordre

Mathematische Annalen, Leipzig, 1899, t. 54, 3; pp. 417–436.

[Приказано 26. октобра 1899.]

HAMBURGER: FdM, B. 32, S. 336–337.

COTTON E.: *Sur l'intégration approchée des équations différentielles*, Acta mathematica, Stockholm, 1908, t. XXXII.³⁰

МИЛОРАД БЕРТОЛИНО: *Петровићево директно проучавање решења диференцијалних једначина*, Споменица 1968, стр. 79–94.

41

Sur le nombre de racines d'une équation algébrique comprises à l'intérieur d'une circonférence donnée

Comptes rendus, Paris, 1899, t. CXXIX, 22, pp. 873–875.

[Саопштено у ПАН 27. новембра 1899; приказао проф. Ch. Hermite.]

Revue générale des Sciences, t. X, 23, p. 927.

FdM, B. 30, S. 98.

LANDAU E.: Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1905, t. XXXIII, pp. 251–261.

FEJÉR L.: C. R., Paris, 1907, pp. 459–461.

MIGNOSI G.: *Teorema di Sturm e sue estensioni*, Rendiconti del Circolo matematico di Palermo, Palermo, 1925, t. XLIX, p. 160.

РАЉЕВИЋ Ш.: *О извјесним класама полинома и распореду њихових нула*. Српска академија наука, Зборник радова, књ. L. Математички институт, књ. 5, Београд, 1956, стр. 1–59.

42

Appareil à liquide pour l'intégration graphique de certains types d'équations différentielles

American Journal of Mathematics, Baltimore, 1899, vol. XXII, 1, pp. 1–12.

HAMBURGER: FdM, B. 31, S. 348.

BRIX: FdM, B. 31, S. 349.

PRICE A. W.: *Petrovich's Apparatus for Integrating Differential Equations of the First Order*, Philosophical Magazine, 49 (1900), pp. 487–490.

WILLERS A. F.: *Mathematische Instrumente*, Berlin, 1943, S. III + 305.

ВИЛЛЕРС А. Ф.: *Математические инструменты*, Москва, 1949, стр. 302.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Лейбниц животи и рада Михаила Пејровића*, САНУ, Београд 1969, стр. 631.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *О једној антиципацији данашњих хидроинтегратора*, Споменица 1968, стр. 119–128.

TRIFUNOVIĆ D.: *Prilog numeričkoj obradi površine poligona*, NT pregled, Beograd, 16 (1966), 8, str. 46–48.

TRIFUNOVIĆ D.: *Površina poligona*, MFL, Zagreb, 18 (1967/68), 3, str. 166–167.

43

*Intégration graphique de certains types d'équations différentielles du premier ordre*³¹

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1899, t. XXVII, pp. 200–205.

HAMBURGER: FdM, B. 30, S. 294.

МАРКОВИЋ М. С.: *Општи Riccati-ева једначина првога реда*, Београд, 1914, стр. 88.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Лейбниц животи и рада Михаила Пејровића*, САНУ, Београд 1969, стр. 631.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *О једној антиципацији данашњих хидроинтегратора*, Мат. весник 20 (1968), 4, стр. 463–472.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Математички рад Симе Марковића*, Дијалектика, 3 (1968), 3, стр. 65–81.

ТРИФУНОВИЋ Л.: *Српско сликарство 1900–1950*, Нолит, Београд 1973, стр. 534.

44

Био-библиографија – II

Српска краљевска академија, Годишњак за 1899, Београд, 1900, t. XIII, стр. 269–271.

45

Sur l'expression du terme général des séries de Taylor représentant des combinaisons rationnelles de la fonction exponentielle

Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo, Palermo, 1900, t. XIV, pp. 22–27.

[Достављено 23. јула 1899.]

VIVANTI: FdM, B. 31, S. 435.

46

О варљивим доказима у геомејрији

Наставник, Београд, 1900, t. XI, 1, стр. 1–3.

47

Омањи рибњаџи за ѓајење шарана

Ловац, Београд, 1900, t. V, 5, стр. 66–67; 6, стр. 81–83.

[Псеудоним: А. Б.]

48

Подаци о риболову на Дрини

Ловац, Београд, 1900, t. V, 6, стр. 83–84 [са С. Т.].

49

*Реферат о Геомејрији за више разреде средњих школа од
Др Пејра Л. Вукићевића³²*

Просветни гласник, Београд, 1900, t. XXI, 6, стр. 628–683 [са Владимиром Зделаром].

[Саопштено у Просветном савету Министарства просвете 4. јуна 1900.]

50

О нашим риболовима на доњем Дунаву

Ловац, Београд, 1900, t. V, 13, стр. 194–197; 16, стр. 241–244; 19, стр. 289–291; 20–21, стр. 305–308; 1901, t. VI, 3, стр. 40–43; 6–7, стр. 82–86.

[Псеудоним: Рибарски мајстор А. Б.]

О мајемајичкој теорији активности узрока

Српска краљевска академија, Глас, књ. LIX, Први разред, књ. 22, Београд, 1900, стр. 183–247.

[Саопштено у АПН 1. децембра 1899; приступна академска беседа.]³³

О мајемајичкој теорији активности, Српска краљевска академија, Годишњак за 1899, Београд, 1900, т. XIII, стр. 160–161.

ЛОЗАНИЋ М. С.: [*Говор поводом проглашења М. Пејровића за академика*], Српска краљевска академија, Годишњак за 1899, Београд, 1900, т. XIII, стр. 162.

Српска краљевска академија, Годишњак за 1899, Београд, 1900, т. XIII, стр. 72.

FdM, B. 32, S. 246.

СТИПАНИЋ Е.: *Феноменологија Михаила Пејровића*, Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 2, стр. 117–129.

НЕДЕЉКОВИЋ Д.: *Етика и ерсејективне природне филозофије Михаила Пејровића*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 61–86.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

Jedno pitanje iz teorije funkcija sa dvjema nezavisno promjenljivim količinama

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 143, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 29, Zagreb, 1900, str. 96–106.

[Саопштено у Razredu 7. децембра 1900.]

VARIĆAK V.: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, 1867–1914, Zagreb, 1916–7, str. 37–38.

FdM, B. 32, S. 435.

Transcendentne transformacije algebarskih jednačina

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 143, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 29, Zagreb, 1900, str. 107–141.

[Саопштено у Razredu 7. децембра 1900.]

O jednome određenom integralu.³⁴ Rješenje postavljenog zadatka transformacije pomoću određenih integrala. Izračunavanje sačinioca b_1, b_2, \dots, b_m u obliku redova. O jednoj osobini transformacije $y = e^{r^2}$.

VARIČAK V.: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, 1867–1914, Zagreb, 1916–7, str. 38–39. FdM, B. 32, S. 114.

54

Реферат о радовима Б. Гавриловића „О аналитичким изразима неких функција“ и „О тежинима алгебарских скупова“³⁵

Српска краљевска академија, Годишњак за 1900, т. XIV, Београд, 1901, стр. 19–20.

[Саопштено у АПН 6. марта 1900.]

55

Реферат о радовима Б. Гавриловића „О Бернулијевим и Ајлеровим бројевима“ и „О једној важној особини дјетерминаната“³⁶

Српска краљевска академија, Годишњак за 1900, т. XIV, Београд, 1901, стр. 47–49.

[Саопштено у АПН 27. новембра 1900.]

56

Sur une classe d'équations différentielles du premier ordre

Věstník Král, české společnosti náuk, Praha, 1901, Trida math. prirodovedecká, t. XXXI, pp. 1–20.

[Саопштено у Чешкој академији наука 5. јула 1901.]

57

Како се одређује старост рибе

Ловац, Београд, 1901, т. VI, 16, стр. 248–249.

[Псеудоним: без потписа.]

58

Remarque sur les zéros des séries de Taylor

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1901, t. XXIX, pp. 303–312.

WELTZIEN: FdM. B. 32, S. 267.

FOUËT E.: *Leçons élémentaires sur la théorie des fonction analytiques* [Paris, 1903], p. 182 et p. 82 (II ed.).

LANDAU E.: Bulletin de la Société mathématique de France, Paris 1905, t. XXXIII.

КАРАМАТА Ј.: *О доњој граници модула нула аналитичких функција*, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 101–120.

MARKOVITCH D.: *Sur la limite inférieure des modules des zéros d'un polynôme*, Académie Serbe des Sciences, Publications de l'Institut mathématique, Belgrade, 1948, t. II, pp. 236–242.

MARDEN M.: *Geometry of polynomials*, AMS, New York 1949; друго издање 1966.

РАЉЕВИЋ Ш.: *О извесним класама полинома и распоређу њихових нула*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. L, Математички институт, књ. 5, Београд, 1956, стр. 1–59.

59

Нешто о подизању малих рибњака по селима

Тежак, Београд, 1901, t. XXXII, бр. 20, стр. 156–157.

[Псеудоним: Б.]

60

Les analogies mathématiques et la philosophie naturelle³⁷

Revue générale des Sciences pures et appliquées, Paris, 1901, t. XII, 13, pp. 626–632.

FEHR G.: FdM, B. 32, S. 947.

61

Прилог теорији бескрајних регова³⁸

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXIII, Први разред, књ. 24, Београд, 1902, стр. 73–114.

[Саопштено у АПН 5. марта 1901.]

[*Реферативан приказ*], Српска краљевска академија, Годишњак за 1901, Београд, 1902, t. XV, стр. 86–87.

LAMPE: FdM, B. 33, S. 263.

62

О представљању функција одређеним интегралима

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXIII, Први разред, књ. 24, Београд, 1902, стр. 209–227.

[Саопштено у АПН 18. новембра 1901.]

FdM, B. 33, S. 449.

КАРАМАТА ЈОВАН: *О доњој граници модула нула аналитичких функција*, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 101–120.

63

Био-библиографија – III

Српска краљевска академија, Годишњак за 1901, Београд, 1902, т. XV, стр. 273–274.

64

Аналогије међу дисјаритним појавама

Српски књижевни гласник, Београд, 1902, т. VII, 8, стр. 539–598.

65

Проучавање функција представљених одређеним интегралима

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXV, Први разред, књ. 25, Београд, 1903, стр. 79–162.

[Саопштено у АПН 20. маја 1902.]

Увод. Развијање проучаваних функција у редове уређене по степенима независно променљиве количине. Свођење проучаваних функција на просте типове. О конвергенцији редова $\theta(z)$. Методе за непосредно проучавање функција $\theta(z)$. Функције $\theta(z)$ представљене интегралима.

FdM. B. 33, S. 449.

66

Примедбе о интегралима диференцијалних једначина првога реда

Српска краљевска академија, Глас, књ. XVII. Први разред, књ. 26. Београд, 1903, стр. 1–31.

[Саопштено у АПН 13. маја 1903.]

FdM, B. 34, S. 267.

67

Généralisation de certaines formules de Stieltjes

Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo, Palermo, 1903, т. XVII, pp. 327–334.

[Достављено: 27. јуна 1903.]

Kowalewski G.: FdM, V. 34, S. 337.

68

*О утицају нејачних података на резултате квантитативних хемијских анализа*³⁹

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXVII, Први разред, књ. 26, Београд, 1903, стр. 69–151.

[Саопштено у АПН 29. септембра 1903.]

Увод. Потребни општи појмови о јачини утицаја грешке. Анализе са раздвајањем тела која се квантитативно одређују. Анализе без раздвајања тела која се квантитативно одређују. Примена на смесе једињења два метала. Примена на смесе једињења три метала. О једној специјалној врсти индиректних анализа. О једној врсти гасних индиректних анализа.

69

Remarque sur les zéros de fonctions entières

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1904, t. XXXII, pp. 1–3.

HARDY: *On the zeros of a classe of integral functions*, The Messenger of Mathem., N° novembre 1904, pp. 97–101.

LANDAU E.: *Sur quelques théorèmes de M. Petrvich sur les zéros des fonctions analytique*, Bulletin de la Société mathématique de France; Paris, 1905, t. XXXIII.

FOUËT E.: *Leçons élémentaires sur la théorie des fonctions analytiques*, Paris, 1908, P. II, p. 187

FOUËT E.: *Истѝо*; друго издање, Париз, 1911, p. 82.

70

Sur les fonctions représentées par une classe étendue d'intégrales définies

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1904, t. XXXII, pp. 3–39.

Généralités. Développement en séries de Taylor, Décomposition en éléments simples. Convergence des séries $\theta(z)$. Particularités diverses des fonctions $\theta(z)$.

71

*Problèmes*⁴⁰

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1904, t. XI, p. 232.

72

*Писмо Српској краљевској академији*⁴¹

Српска краљевска академија, Годишњак за 1904, Београд, 1905, т. XVIII, стр. 61–62.

73

*Покушај једне ојшће механике узрока*⁴²

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXIX, Први разред, књ. 27, Београд, 1905, стр. 21–131.

[Саопштено у АПН 11. октобра 1904.]

Увод.

Основни појмови и једначине. Активитет, тежња узрока. Променљиве количине при акцији узрока. Основне једначине. Непосредни узроци. Индиректни узроци. Количине X_j . Дефинитивни облици једначина. Разне генерализације динамичких теорема.

Опште шеме за акцију узрока разне динамичке природе. Акција узрока са независним варијацијама. Акција узрока која се мења пропорционално величини свога ефекта. Акција антагонистичког узрока који се мења пропорционално екстензитету ефекта. Симултана акција два узрока. Симултана акција два променљива антагонистичка узрока. Симултана акција три узрока. Летимичан поглед на конкретне примене опште теорије акције узрока.

Трифуновић Драган: *Мајематички рад Симе М. Марковића*, Дијалектика, Београд, 1968, т. III, 3, стр. 65–81.

Трифуновић Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

74

Био-библиографија – IV

Српска краљевска академија, Годишњак за 1904, Београд, 1905, т. XVIII, стр. 335–356.

75

*Реферат о уџбенику „Аритметика и алгебра за више разреде средњих школа“ од Др. Пејра Вукићевића*⁴³

Просветни гласник, Београд, 1905, т. XXVI, 7, стр. 17–18.

[Саопштено у Просветном савету Министарства просвете 5. фебруара 1905.]

76

Димитрије Нешић

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Ljetopis za 1904, t. 19, Zagreb, 1905, str. 84–87.

[Некролог поводом смрти дугогодишњег проф. Велике школе у Београду Димитрија Нешића.]

77

Formule d'Abel

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1905, t. XII, p. 39.

[Проблем]

PLAKHOWO N.: L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1905, t. XII, p. 154.

WILLIOT V.: L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1905, t. XII, p. 226.

PETROVITCH M.: L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1905, t. XII, p. 155 et p. 227.

78

Problèmes

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1905, t. XII, p. 125.

79

Био-библиографија – V⁴⁴

Споменица о ошварању Универзитетџа, Београд, 1906, стр. 105–109.

80

Примедбе о једној класи кривих линија у ипросијору

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXI, Први разред, књ. 28, Београд, 1906, стр. 1–11.

[Саопштено у АПН 14. новембра 1905.]

FdM, V. 37, S. 647.

81

О алгебарским једначинама са имагинарним коренима

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXI, Први разред, књ. 28, Београд, 1906, стр. 12–29.

[Саопштено у АПН 14. новембра 1905.]

FdM, B. 37, S. 110.

82

О распоређу корена једне ојшће класе алгебарских једначина

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXI; Први разред, књ. 28, Београд, 1906, стр. 99–121.

[Саопштено у АПН 27. фебруара 1906.]

FdM, B. 37, S. 110.

83

Sur une classe de séries entières

Comptes rendus, Paris, 1906, t. CXLIII, 4, pp. 208–210.

[Саопштено у ПАН 23. јула 1906; приказао проф. É. Picard]

FdM, B. 37, S. 430.

Revue générale des Sciences, t. XVII (1906), 16, pp. 758.

84

Problèmes

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1906, t. XIII, p. 38.

Je voudrais connaître une série

$$a_0 + a_1x + a_2x^2 + \dots + a_nx_n + \dots$$

à coefficients réels et positifs, et telle que chaque équation

$$a_0 + a_1x + a_1x^2 = 0$$

$$a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3 = 0$$

$$a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3 + a_4x^4 = 0$$

.....

a toutes ses racines réelles.

85

La mécanique des phénomènes fondée sur les analogies⁴⁵

“Scientia”, E. phys.-mathématique, N° 27 (Février 1906), Paris, 1906, p. 95; 12,5 × 19,5.

Introduction. Considérations préliminaires sur les analogies.

Esquisse d'une mécanique générale des causes et de leurs effets.

Éléments du schéma. Équations régissant l'action des causes. Définition analytique des fonctions X. Quelques théorèmes généraux.

Schémas généraux représentant l'action des causes.

Aperçu sur les applications de la mécanique générale.

LAMPE: FdM, B. 37, S. 690–691.

BOREL E.: Revue de mois, Paris, 1906, t. VI.

МИХАЈЛОВИЋ ЈЕЛЕНКО: Дело, Београд, 1906, т. XXXVIII, 3, стр. 395–397.

SAGNAC G.: Revue scientifique, Paris, 1906, t. V., p. 808.

Niewenglowski N. G.: *Les mathématiques et la médecine*, H. Desforges, Paris, 1906, pp. IV + 198.

Cosmos, Paris, 1906, N° du 10. novembre, p. 136.

MARKOLONGO R.: L'Enseignement matématique, Genève, 1907, t. IX, pp. 78–79.

MAURICE D'OCAGNE: Revue des questions scientifiques, Bruxelles, 1907, N° du 30. janvier, pp. 288–292.

PIERRE BOUTROUX: Revista di scienza, Bologna, 1907, t. IV, 3, pp. 188–190.

Revista di Scienza, Bologna, 1907, t. IV, 3, p. 63.

R. M.: Revue des livres, Paris, 1907, pp. 281–284.

MARCHAL R.: Revue des livres, Paris, 1907, pp. 862–865.

Revue d'Artillerie, Paris, 1907, N° du fev.

Revue d'Artillerie, Paris, 1907, 7.

КРСТИЋ Н.: *Архив за целокујно лекарсџво*, Београд, 1911, т. XVII, св. 211, стр. 417.

ЈЕРЕМИЋ ДРАГАН: *О философији код Срба*, Савременик, Београд, 1968, т. XIV, књ. 27, 1, стр. 58–74.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прилоџ математичкој феноменологији (особине)*, Споменица 1968, стр. 253–288.

Sur certaines transcendantes entières

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1906, t. XXXIV, pp. 165–177.

TRENTLEIN: FdM, B. 37, S. 430.

Encyclopedie der Math. Wissenschaften, B. II₃, N° 4, S. 428.

87

Problèmes

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1907, t. XIV, p. 149.

Existe-t-il des fonctions $f(z)$ telles que, l'intervalle de $z = a$ à $z = b$ étant moins étendu que celui de $z = 0$ à $z = \pi$ l'intégrale

$$\int_a^b f(z) \cos nz \, dz$$

soit constamment nulle pour $n = 1, 2, 3, \dots$ tandis qu'elle soit déterminée, finie et différente de zéro pour $n = 0$?

PÓLYA G.: L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1912, t. XX, p. 57.

Revue semestrielle, 1913, t. XXII (I 5).

88

Нејосредна примена реалних одређених интеграла на алгебарске и трансцендентне једначине

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXIII, Први разред, књ. 29, Београд, 1907, стр. 1–76.

[Саопштено у АПН 16. октобра 1906.]

О једној класи дисконтинуалних одређених интеграла. Неколико одређених интеграла који се своде на интеграл $J(x)$. Број нула и полова мероморфних функција у унутрашњости датог круга.

Нов доказ и генерализација Jensen-овог обрасца за нуле и полове мероморфних функција у датоме кругу. Израчунавање симетричних и асиметричних функција нула помоћу напред проучених интеграла. Летимичан поглед на једну општу методу за израчунавање симетричних функција корена алгебарских једначина помоћу одређених интеграла.

89

Примедбе о модулима целих функција

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXIII, Први разред, књ. 29, Београд, 1907, стр. 167–177.

[Саопштено у АПН 12. фебруара 1907.]

90

Једна симетрична функција корена и њене особине

Српска академија наука, Глас, књ. LXXV, Први разред, књ. 30. Београд, 1908, стр. 75–100.

[Саопштено у АПН 10. децембра 1907.]

Функција Δ за алгебарске једначине.⁴⁶ Функција Δ за трансцендентне једначине. Збирови Sm и $S-m$ изражени помоћу симетричне функције Δ .

91

Био-библиографија – VI

Српска краљевска академија, Годишњак за 1907, Београд, 1908, т. XXI, стр. 427–428.

92

Théorème sur les séries de Taylor

Comptes rendus, Paris, 1908, t. CXLVI, 6, p. 272–274.

[Саопштено у ПАН 10. фебруара 1908; приказао проф. Ђ. Picard.]

93

Procédé élémentaire d'application des intégrales définies réelles aux équations algébriques et transcendentes

Nouvelles annales des mathématiques, Paris, 1908, 4e série, t. VIII, pp. 1–15.

MONTEL PAUL: *Sur une formule de M. Michel Petrovitch*, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 174–182.

МИТРОВИЋ ДРАГИША: *Генерализација неких формула М. Петровића*, Споменица 1968, стр. 61–64.

94

Problèmes

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1908, t. XV, p. 52.⁴⁷

95

Expressions diverses des fonctions associées

Bulletin de la Société des Sciences de Bucarest – Roumanie, Bucarest, 1908, t. XVII, 1–2, pp. 11–19.

96

Sur une classe remarquable de séries entières⁴⁸

Atti del IV Congresso internazionale dei Mathematici, Roma, 1908, Sezione 1, vol. II, pp. 36–43.

- L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1908, t. XV, p. 52.
- JENTZSCH R.: *Sur l'extension d'un théorème de Laguerre*, CR, CLVIII, 16, pp. 780–782.
- PÓLYA G.: *Ueber Annäherung durch Polynome mit lauter reellen Wurzeln*, Rendiconti del Circolo matematico di Palermo, Palermo, 1913, t. XXXVI, p. 2.
- PÓLYA G.: *Ueber den Zusammenhang zwischen der Konvergenz von Polynomfolgen und der Verteilung ihrer Wurzeln*, Rendiconti del Circolo matematico di Palermo, Palermo, 1914, t. XXXVIII; p. 36.
- MONTEL P.: *Sur les familles normales de fonctions analytiques*, Annales de l'École Normale supérieure, Paris, 1916, 3e série, t. XXXIII, p. 281.
- PÓLYA G.: *Zur Untersuchung der Grössenordnung ganzer Functionen die einer Differentialgleichung genügen*, Acta mathematica, Stockholm, 1920, t. XXXII.
- КАРАМАТА Ј.: *Михаило Пејировић*, Glasnik mat. fiz. i astr., Zagreb, 1948, t. 3, стр. 123–127.
- МИТРИНОВИЋ С. Д.: Математичка библиотека, Београд, 1961, бр. 21, стр. 236–238.
- ДАЈОВИЋ ВОЈИН: *О развијку теорије аналитичких функција и рагу Михаила Пејировића у њој области мајематике*, Споменица 1968, стр. 65–74.

97

Sur une suite des fonctions rationnelles rattachées aux équations algébriques

- Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1908, t. XXXVI, pp. 141–150.
- MARDEN M.: *Geometry of polynomials*, AMS, New York 1949; друго издање 1966.
- РАЉЕВИЋ Ш.: *О извесним класама полинома и распоређу њихових нула*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. L, Математички институт, књ. 5, Београд, 1956, стр. 1–59.

98

Једна специјална трансценденција и њена улога у мајематичкој анализи

- Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXVII, Први разред, књ. 31, Београд, 1909, стр. 1–44.
- [Саопштено у АПН 17. новембра 1908.]

Увод. Разни аналитички изрази за функцију θ и њене изводе. Горње и доње границе функција Δ и θ . Понашање функција Δ и θ према тачкама у бескрајности. О нулама функција Δ и θ . Облици кривих линија Δ и θ . Један поглед на примене трансцендената Δ и θ .

99

Диференцијалне једначине са осцилајторним интегралима

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXVII, Први разред, књ. 31, Београд, 1909, стр. 45–65.

[Саопштено у АПН, 17. новембра 1908.]

Увод. Формирање диференцијалних једначина са осцилаторним интегралима. Осцилаторан карактер интеграла једначина. Честина и ритам осцилација.

СТОЈАНОВИЋ ЈОВАН: *O Riccati-јевој диференцијалној једначини* $y' + y^2 = x^4$, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1929, т. IX, 9, стр. 591–598.

100

Био-библиографија – VII

Српска краљевска академија, Годишњак за 1908, Београд, 1909, т. XXII, стр. 345–346.

101

Крећање материјалне тачке у случајевима кад оштор средине зависи од брзине и положаја тачке

Српска краљевска академија.

[Саопштено у АПН 28. маја 1909; необјављен рукоп.с.]⁴⁹

102

Једна оштора особина коефицијената Маклоренових редова који задовољавају алгебарске диференцијалне једначине

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXIX, Први разред, књ. 32, Београд, 1909, стр. 178–185.

[Саопштено у АПН 12. октобра 1909.]

103

Одређени интеграл, који имају за вредности број основних бројева, ишито леже међу датим границама

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 183, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 48, Zagreb, 1910, str. 200–206.

[Саопштено у Razredu 8. јуна 1910.]

Формирање функција $H(z)$, које имају као једине реалне нуле низ позитивних целих основних бројева. Одређени интеграл $I(m, n)$.⁵⁰

VARIČAK V.: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, 1867–1914, Zagreb, 1916–7, str. 39–40.

104

*Télémètre à sextant*⁵¹

Brevet d'invention, Paris, 1910, Coll. XII (Instruments de précision, électricité), N° 413730 (avec M. Terzitch).

О гаљинару гр. М. Пејровића и Терзића, Депеша, Београд, 1910, г. I, бр. 17, стр. 1.

АНДОНОВИЋ МИЛАН: *Још о гаљинару*, Депеша, Београд, 1910. г. I, бр. 18, стр. 1.

105

*Дијаграми за гаљиномер*⁵²

Београд, 1910, стр. 21; 11 × 14.

[Необјављени рукопис; Заоставштина Михаила Петровића, бр. 1741.]

АНДОНОВИЋ МИЛАН: *Још о гаљинару*, Депеша, Београд, 1910, г. I, бр. 18, стр. 1.

О гаљинару гр. М. Пејровића и Терзића, Депеша, Београд, 1910, г. I, бр. 17, стр. 1.

106

Елементи математичке феноменологије

Српска краљевска академија, Посебна издања, књ. XXXIV, Природњачки и математички списи, књ. 8, Београд, 1911, стр. XIII + 774; 16,5 × 24,5.

[Саопштено у Академији природних наука Српске краљевске академије 10. септембра 1910; дело садржи 133 јединице цитиране литературе, 126 напомена, 15 табела и 39 слика.]

Увод. Неколики елементарни појмови из полидимензионалне геометрије.

Први одељак. Елементи за дескрипцију појава и њихових механизма. Дескриптивни елементи појава. Механизми појава.

Други одељак. Спона између механизма и манифестације појава.

Диференцијалне једначине појава. Основне диференцијалне једначине. Генерална трансформација основних једначина. Трансформација једначина за појаве са холономним системом. Трансформација основних једначина за потенцијалне појаве. Кондензовани облици једначина.

Трећи одељак. Непосредне последице феноменолошких диференцијалних једначина. Стационарне фазе појава. Теорема живих сила и њене феноменолошке последице. Акција дисконтинуалних узрока.

Четврти одељак. Манифестација појаве као последица састава њенога механизма. Квантитативна слика појаве. Квалитативна слика појаве.

Пети одељак. Састав и шеме феноменолошких механизма. Комбинације и дистрибуција улога у механизмима појава. Варијације активитета у механизмима појава.

Шести одељак. Феноменолошке аналогije. Математичке аналогije. Квалитативне аналогije.

Увод у елементарне математичке феноменологије, Библиотека Српска књижевност у сто књига – *Филозофи*, Матица српска – Српска књижевна задруга, књ. 89, Нови Сад, 1966, стр. 78–89 (приредио Драган М. Јеремић).

СТОЈАНОВИЋ КОСТА: Дело, Београд, 1911, т. LXI, стр. 238–249; 344–360; 1912, т. LXII, стр. 93–104, 264–171, 424–434.

СТОЈАНОВИЋ КОСТА: Исто, *Расправе и чланци из науке и филозофије*, Београд, 1922, стр. 256–313.

МИЛАНКОВИЋ МИЛУТИН: Српски књижевни гласник, Београд, 1911, т. XXVIII, 5, стр. 376–382.

КРСТИЋ НИКОЛА: Архив за целокупно лекарство, Београд, 1911, т. XVII, св. 211, стр. 417.

ЦИЦВАРИЋ КРСТА: *Михаило Пејровић и математичка феноменологија*, Критички есеји, Београд, 1912, стр. 134–154.

MIŁANKOVIĆ MIŁUTIN: *Préface, Notice sur les travaux scientifiques de M. M. Pétrovitch* (1894–1921). Académie royale de Serbie, Paris, 1922, pp. V–IX.

ВУЛИЋ ВЛАДИМИР: *Идеал науке*, Српски књижевни гласник, Београд, 1923, т. VIII (се.), 7, стр. 512–523.

МАРКОВИЋ СИМА: *Одшта Riccati-јева једначина првога реда*, Београд, 1914.

Српска краљевска академија, Годишњак за 1941–1944, Београд, 1945, т. LI, стр. 179.

МАРКОВИЋ ДРАГОЉУБ: *Педесет година једног значајног дела др Михаила Пејровића*, Весник Друштва мат. и физ. СР Србије, Београд, 1961, т. XIII, 1–2, стр. 107–117.

НЕДЕЉКОВИЋ ДУШАН: *Михаило Пејровић*, Политика, Београд, 1961, 11. јун, стр. 18.

СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Свечана академија у сјомен Михаила Пејровића*, Математички весник, Београд, 1964, т. 1 (16), стр. 63–71.

СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Могућности једне актуелизације – Мајематичка феноменологија Михаила Пејровића*, Политика, Београд, 1964, 19. јул, стр. 18.

БИЛИМОВИЋ АНТОН: *О једном ошћем феноменолошком диференцијалном љринцију*, Српска академија наука, Посебна издања, књ. СССРIV, Одељење природно-математичких наука, књ. 21, Београд, 1958, стр. VIII + 128.

КУРЕРА ЂУРО: *Matematički modeli u prirodnim i društvenim naukama*, Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 1, стр. 17–29.

СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Феноменологија Михаила Пејровића*, Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 2, стр. 117–129.

СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Енџелсов суд о Descartes-овој улози у развиику мајематике* (с освртом на развитак математике данас), Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 1, стр. 34–39.

ДАМЈАНОВИЋ ЗВОНИМИР: *Електронски рачунари и развој научно-истраживачког мейода*, Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 4, стр. 5–12.

ЈЕРЕМИЋ ДРАГАН: *О филозофији код Срба, Савременик*, Београд, 1967, т. XIII, књ. XXVI, 8–9, стр. 174–186.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Предговор + Белешка о љисцу*, у: *Михаило Петровић – Мейафоре и алеџорије*, Српска књижевна задруга, Београд, 1967, Коло, LX; књ. 405, стр. 196 (стр. 1–18; 177–196).

СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Велики гајуми јуџословенске мајематике*, Политика, Београд, 1968, 7. јануар, стр. 18.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Мајематички рад Симе М. Марковића*, Дијалектика, Београд, 1968, т. III, 3, стр. 65–81.

СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Михаило Пејровић, мајематичар и феноменолоџ*, Математичка библиотека 38, Београд, 1968, стр. 87–92.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прилоџ мајематичкој феноменологији*, Дијалектика, Београд, 1968, т. III, 2, стр. 59–93.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прилоџ мајематичкој феноменологији (особине)*, Споменица 1968, стр. 253–288.

ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ: *Проблеми и љринцији сћилисћике*, Београд, 1969, стр. 286.

НЕДЕЉКОВИЋ ДУШАН: *Ећаје и љерсћекћиве љриродне филозофије Михаила Пејровића*, Дијалектика, Београд, 1968, т. III, 2, стр. 13–40.

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

БЕРТОЛИНО МИЛОРАД: *Пејровићево директно проучавање решења диференцијалних једначина*, Споменица 1968, стр. 79–94

107

La pêche

La Serbie à l'exposition universelle de 1911 à Turin, Belgrade, 1911, pp. 132–136.

108

Био-библиографија – VIII

Српска краљевска академија, Годишњак за 1911, Београд, 1912, т. XXV, стр. 331–332.

109

Allure d'une transcendente entière

Comptes rendus, Paris, 1912, t. CLIV, 8, pp. 499–501.

[Саопштено у ПАН 19. фебруара 1912; приказао проф. É Picard.]

Revue générale des Sciences, t. XXIII (1912), 5, p. 203.

110

Интегрални једне класе диференцијалних једначина смањени као функције интеграционе константе

Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXXVII, Први разред, књ. 36, Београд, 1912, стр. 161–189.

[Саопштено у АПН 5. априла 1912.]

Генералности о једноме општем аналитичком изражавању функција. Функције добијене у горњем аналитичком облику интеграцијом диференцијалних једначина првог реда.

Revue sémiotique, 1914, t. XXII, (N° 2 s).

111

Интеграл квадранта модула реалних функција

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 193, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 52, Zagreb, 1912, str. 105–114.

[Саопштено у Razredu 30. маја 1912.]

VARIČAK V.: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, 1867–1914, Zagreb, 1916–7, str. 40–41.

FdM, B. 47, S. 321.

Revue sémestrielle, 1914, t. XXII (D 3 c. a).

112

Погодицање приватне иницијативе законом о риболову

Тежак, Београд, 1912, т. XLIII, бр. 12, стр. 374–379.

113

Fonctions implicites oscillantes⁵³

Proceedings of the Fifth International Congress of Mathematicians, Cambridge, 1912, vol. I, pp. 295–302.

Revue sémestrielle, 1913, t. XXII (H 1 b).

114

Principe de minimum dans les phénomènes électrodynamiques et électromagnétiques

Journal de Physique théorique et appliquée, Paris, 1912, 5e série, t. II.

LAMPE: FdM, B. 43, S. 996.

115

Међународни конгрес математичара

Српски књижевни гласник, Београд, 1912, т. XXIX, 6, стр. 480.

[Псеудоним: X.]

116

Коров повећава сушу

Тежак, Београд, 1913, т. XLIV, бр. 6, стр. 191–192.

117

Sur des transcendentes entières généralisant les fonctions exponentielles et trigonometriques

Comptes rendus, Paris, 1913, t. CLVI, 16, pp. 1213–1215.

[Саопштено у ПАН 21. априла 1913; приказао проф. É. Picard.]

Revue semestrielle, 1913, t. XXII, (D 2 b α 4 a, 6 i).

118

Интерполација и интеграција помоћу једне класе одређених интеграла

Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСІ, Први разред, књ. 38, Београд, 1913, стр. 1–70.

[Саопштено у АПН 29. априла 1913.]

Интеграција помоћу интеграла J . Интерполација помоћу интеграла J . Приближна интеграција помоћу интеграла J . Израчунавање добијених интеграла J . Неколике опште особине интеграла J . Аналогије између интеграла J и основних експоненцијалних функција. Аналогија између функција $J(x_i)$ и основних тригонометријских функција.⁵⁴

119

Теорема о максималном модулу детерминанте и неколике њене аналитичке примене

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 200, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 55, Zagreb, 1913, str. 1–18.

[Саопштено у Razredu 21. маја 1913.]

Теорема о збировима једнаких степена корена алгебарских једначина. Теорема о системима линеарних једначина. Теорема о детерминантама којим ред бесконачно расте. Maclaurin-ови редови, којих су коефицијенти детерминанте. Теорема о доњој граници за модуле нула Maclaurin-ових редова.

Quelques conséquences du théorème sur le maximum du déterminant, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, sv. 1, Zagreb, 1914, pp. 65–67.

SZEGÖ: FdM, B. 47, S. 90–91.

КАРАМАТА Ј.: *О доњој граници модула нула аналитичких функција*. Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 101–120.

120

Séries hypertrigonométriques

Comptes rendus, Paris, 1913, t. CLVI, 24, pp. 1823–1825.

[Саопштено у ПАН 16. јуна 1913; приказао проф. Ё. Picard.]

Revue sémentrielle, 1913, t. XXII, (D. 6 i).

121

*Changement de vitesse*⁵⁵

Brevet d'invention, Paris, 1914, Coll. V (Machines), N° 463082.

122

Врсте риба и техника риболова у Охридском језеру

Тежак, Београд 1913, t. XLIV, бр. 17, стр. 556–558; бр. 18–19, стр. 612–617.

Врсте језерских риба. Начин риболова у језеру и на изласку Дрима.

123

Садашња експлоатација Охридског језера

Економист, Орган Друштва за економску и социјалну политику, Београд, 1913, t. II, бр. 17, стр. 256–260.

124

*Садашња експлоатација Охридског језера*⁵⁶

Трговачки гласник, Београд, 1913, t. XXIII, 1, стр. 190–193.

125

*Théorèmes de la moyenne sans restrictions*Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1913, 4e série, t. XIII, 4–9, pp. 400–406.

Revue sémentrielle, 1913, t. XXII (D 3 c).

126

Problèmes

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 62.

127

Série infinie

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 97.

LAURENT H.: L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 135.

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 159.

128

Fonctions entières

L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 116.

LANDAU E.: L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 178.

Revue semestrielle, 1913, t. XXII (D 4 a).

129

Courbes découpant sur une droite fixe les longueurs représentant la suite indéfinie des nombres premiers

Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1913, 4e série, t. XIII, 4–9, pp. 406–409.

Revue semestrielle, 1913, t. XXII (I 9 b, M⁴m).

130

Propositions sur les séries de puissances

Bulletin de la Société des Sciences du Bucarest – Roumanie, Bucarest, 1913, t. XXII, 1–2, pp. 267–272.

131

Међународна комисија за математичку наставу

Просветни гласник, Београд, 1913, t. XXXIV, 8, стр. 724–731.

132

Решење проблема ирију шела

Српски књижевни гласник, Београд, 1913, t. XXXI, 10, стр. 747–756.

133

*Sur le module minimum d'une fonction analytique le long d'une
circonférence*

Comptes rendus, Paris, 1913, t. CLVII, 21, pp. 986–988.

[Саопштено у ПАН 24. новембра 1913; приказао проф. Ј. Hadamard]

Revue sémiotique, 1913, t. XXII (D 1 a).

134

Équations algébriques et transcendentes dépourvues de racines réelles

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1913, t. XLI, 3–4, pp. 194–206.

Équations algébriques à tous les racines imaginaires. Équations transcendentes sans racines réelles.

Revue sémiotique, 1913, t. XXII (A 3 e).

MARDEN M.: *Geometry of polynomials*, AMS, New York 1949; друго издање 1966.

JENCH R.: Докторска дисертација.

ДАЈОВИЋ В.: *О еџистенцији граничних вредности на рубу јединичног круга резултирање двеју класа функција*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1951, vol. III, 3–4, стр. 51–55.

РАЉЕВИЋ Ш.: *О извјесним класама полинома и распореда њихових нула*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. L, Математички институт, књ. 5, Београд, 1956, стр. 1–59.

135

Теорема о алгебарским једначинама јарнога сјејена

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 202, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 56, Zagreb, 1914, str. 124–131.

[Саопштено у Razredu 19. јануара 1914.]

Théorème sur les équations algébriques de degré pair, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, sv. 2, Zagreb, 1914, pp. 41–42.

FdM, B. 47, S. 73.

136

Редуктивни аналитички елементи

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 202, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 56, Zagreb, 1914, str. 132–176.

[Саопштено у Razredu 19. јануара 1914.]

Експлицитне функције и њихови интегрални. Функције дефинисане одређеним интегралима. Функције параметара дефинисане диференцијалним једначинама. Функције дефинисане функционалним особинама. Аналитички и практички значај редуктивних елемената.

Eléments analytiques de réduction, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, sv. 2, Zagreb, 1914, p. 43–46.

Исио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 75–110.
FdM, B. 47, S. 321.

137

Био-библиографија – IX

Српска краљевска академија, Годишњак за 1912, Београд, 1914, т. XXVI, стр. 260–264.

138

Quelques formes spéciales du théorème de la moyenne

Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1914, 4e série, t. XIV, 4–7, pp. 179–184.
LAMPE: FdM, B. 45, S. 454.

Revue semestrielle, 1915, t. XXIII (C 2 h).

139

Sur les résultats obtenus de l'introduction du calcul différentiel et intégrale dans les classes supérieures de l'enseignement secondaire

L'Enseignement mathématique, Genève, 1914, t. XVI, p. 296.

[Discussion]

140

Théorème de la moyenne relatif aux intégrales des arcs

Jahresbericht der Deutschen Mathematiker-Vereinigung, Leipzig, 1914, t. 23, pp. 91–97.

[Приказано 12. маја 1914.]

Revue semestrielle, 1915, t. XXIII (C 2 j, O¹ 2 c).

141

*Айсолуџне и ресџриктивне маџемаџичке немоџућносџи*⁵⁷

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 204, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 57, Zagreb, 1914, str. 131–140.

[Саопштено у Razredu 4. јула 1914.]

*Über absolute und restriktive unmöglichkeiten in der Mathematik*⁵⁸, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, sv. 3, Zagreb, 1915, S. 107–114.

Маџемаџичке немоџућносџи, Математичка читанка, Загреб, 1947, стр. 23–26.

Айсолуџне и ресџриктивне маџемаџичке немоџућносџи, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 51–58.

SZEGÖ: FdM, B. 47, S. 47.

142

Une transcendente entière et son rôle d'élément de comparaison

Annales scientifiques de l'École normale supérieure, Paris, 1914, 3e série, vol. XXXI, octobre 1914, pp. 441–454.

Transcendente $\Delta(z, \alpha)$ et quelques-unes des ses propriétés. Transcendente $\Delta(z, \alpha)$, comme élément de comparaison.⁵⁹

FdM, B. 45, S. 656.

CARLEMEN: FdM, B. 45, S. 1135.

Revue semestrielle 1915, t. XXIII (D 4 a).

143

Sur quelques fonctions des côtés et des angles d'un triangle

L'Enseignement mathématique, Genève, 1916, t. XVIII, 3–4, pp. 153–163.

Une fonction des angles. Une fonction des côtés. Fonctions symétriques des côtés ou des angles.

ВОНМ: FdM, B. 46, S. 845–846.

Revue semestrielle, 1920, t. XXVIII (K¹).

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Нови случајеви инџтеџрабилитетџа једне диференцијалне једначине џрвоџа реда*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLIV, Први разред, књ. 77, Београд, 1933, стр. 145–152.

MITRINOVIĆ S. D.: *Nouveaux cas d'intégrabilité d'une équation différentielle du premier ordre*, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 1, Belgrade, 1933, pp. 107–117.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Испрживања о једној важној диференцијалној једначини првога реда*, Београд 1935, стр. 39 [докторска теза].

VASIĆ R. – ŽIVANOVIĆ Ž.: *Über eine ungleichung de sich auf regelmässige Polygone bezieht*, Univ. Beograd, Publ. Elektrotehn. Fak., Ser. Mat. Fiz. 181–196 (1967), S. 67–68.

ВАСИЋ П.: *Геометријске неједнакости у радовима Михаила Пејровића*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 105–112.

144

Théorème sur la moyenne arithmétique de quantités positives

L'Enseignement mathématique, Genève, 1916, t. XVIII, 3–4, pp. 163–176.

KNOPP: FdM, B. 46, S. 361–362.

Revue semestrielle, 1920, t. XXVIII (D 3 a).

MITRINOVIĆ S. D.: *Nejednakosti. – Matematički metodi u fizici i tehnici*, Beograd, 1965, str. 234–235.

145

*Cadran calendrier pour objets d'horlogerie, de bijouterie et autres*⁶⁰

Brevet d'invention, Paris, 1916, Coll. XII (Instruments de précision, électricité), N° 480.780.

146

Relations d'intégralité entre les moyennes arithmétiques et géométriques

Comptes rendus, Paris, 1916, t. CLXIII, 4, pp. 81–84.

[Саопштено у ПАН 24. јула 1916; приказао проф. Ђ. Picard.]

Revue semestrielle, 1917, t. XXV (D 2 b, H 2 a).

MITRINOVIĆ S. D.: *Nejednakosti. – Matematički metodi u fizici i tehnici*, Beograd, 1965, str. 234–235.⁶¹

147

Théorème de la moyenne relatif aux intégrales d'une équation importante aux dérivées partielles

Comptes rendus, Paris, 1916, t. CLXIII, 8, pp. 190–192.

[Саопштено у ПАН 7. августа 1916; приказао проф. Ђ. Picard.]
 Revue sé́mestrielle, 1917, t. XXV (D 2b, H8).
 NEDER: FdM, B. 46, S. 730.

148

Limité d'extensibilité d'un arc de courbe d'allure invariable

Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 2, pp. 85–88.
 [Саопштено у ПАН, 26. децембра 1916; приказао проф. P. Appell.]
 Revue sé́mestrielle, 1917, t. XXV (O²1).
 HAHN: FdM, B. 46, S. 371.

149

Module d'une somme

L'Enseignement mathématique, Genève, 1917, t. XIX, 1–2, p. 53–56.
 Revue sé́mestrielle, 1920, t. XXVIII (I 5).
 OSTROWSKI: FdM, B. 46, S. 104.
 МИТРИНОВИЋ Д.: *О једној неједнакосџи*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 93–96.
 МИТРИНОВИЋ D.: *Elementary inequalities*, Gromingen, 1964, pp. 143.
 МИТРИНОВИЋ Д.: *Неједнакосџи*, Београд, 1965, стр. 210.

150

Valeur de l'action le long de diverses trajectoires

Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 4, pp. 166–169.
 [Саопштено у ПАН 22. јануара 1917; приказао проф. P. Appell.]
 Revue sé́mestrielle, 1917, t. XXV (R 7 f).
 ENGEL: FdM, B. 46, S. 1184.

151

Sur quelques expressions numériques remarquables⁶²

Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 19, pp. 716–718.
 [Саопштено у ПАН 30. априла 1917]
 Revue sé́mestrielle, 1918, t. XXVI (D 2 b a).
 FdM, B. 46, S. 541.

МИХАЛЛОВИЋ БОРИВОЈ: *О првим радовима М. Пејровића који се односе на примену сјекциралне методе у алгебри и аритметички из 1917, 1918. и 1919. године*, Споменица 1968, стр. 55–60.

152

Théorèmes arithmétiques sur l'intégrale de Cauchy

Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 20, pp. 780–782.

[Саопштено у ПАН 14. маја 1917; приказао проф. Ј. Hadamard.]

Revue semestrielle, 1918, t. XXVI (D 3 c).

FdM, B. 46, S. 541.

МИХАЛЛОВИЋ БОРИВОЈ: *О првим радовима М. Пејровића који се односе на примену сјекциралне методе у алгебри и аритметички из 1917, 1918. и 1919. године*, Споменица 1968, стр. 55–60.

153

Un nouveau procédé d'évaluation numérique des coefficients des séries

Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXV, 12, pp. 388–391.

[Саопштено у ПАН 10. септембра 1917.]

Revue semestrielle, 1918, t. XXVI (D 2 a).

НПВ: FdM, B. 46, S. 541.

МИХАЛЛОВИЋ БОРИВОЈ: *О првим радовима М. Пејровића који се односе на примену сјекциралне методе у алгебри и аритметички из 1917, 1918. и 1919. године*, Споменица 1968, стр. 55–60.

154

*Transformateur des chiffres*⁶³

Genève, 1917, p. 50; 12,4 × 18,6.

155

*Шифровање и дешифровање – систем М. П.*⁶⁴

Женева, 1917, стр. 7.

[Упутство.]

156

L'aire des surfaces de révolution

Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1918, 2e série, t. XLII, septembre 1918, pp. 234–240.

Revue semestrielle, 1924, t. XXXI (O¹ 5 b).

RADEMACHER: FdM, B. 46, S. 371–372.

157

Détermination spectrale de fonctions

Comptes rendus, Paris, 1918, t. CLXVII, 22, p. 774–776.

[Саопштено у ПАН 25. новембра 1918; приказао проф. J. Hadamard.]

БОРИВОЈ МИХАЈЛОВИЋ: *О првим радовима М. Пејровића који се односе на примену спекталне методе у алгебри и аритметички из 1917, 1918. и 1919. године*, Споменица 1968, стр. 55–60.

158

*Dispositif pour assurer la flottabilité des navires en danger*⁶⁵

Brevet d'invention, Paris, 1921, Coll. VI (Marine et navigation), N° 515.072.

159

Fonctions entières se rattachant aux nombres premiers

Comptes rendus, Paris, 1919, t. CLXVIII, 11, pp. 542–544.

[Саопштено у ПАН 17. марта 1919; приказао проф J. Hadamard.]

Revue semestrielle, 1920, t. XXVIII (I 9 b, c).

NEDER: FdM, B. 47, S. 924–925.

160

Remarques sur l'intégrales $\int u v dx$

L'Enseignement mathématique, Genève, 1919, t. XX, 4, pp. 268–270.

Revue semestrielle, 1920, t. XXVIII (C 2 f).

WINTERNITZ: FdM, B. 47. S. 227.

161

Les spectres numériques

Gauthier – Villars, Paris, 1919, pp. VII + 110; 16,5 × 25,3.

[Préface, Émile Borel, pp. V–VII]

Introduction.

Spectres numériques.

Spectres numériques et leurs éléments. La génératrice spectrale. La caractéristique spectrale principale. La caractéristique spectrale qualitative. La correspondance entre une suite d'entiers et les éléments de ses spectres.

Le spectre en tant que nombre décimal.

Un mode de correspondance entre les fonctions d'une variable et les suites de nombres entiers. Spectres des fonctions d'une variable. La méthode spectrale.⁶⁶

BOREL ÉMILE: *Préface aux Spectres numériques*, pp. V–VII.

MAURICE d'OCAGNE: *Revue générale des Sciences pures et appliquées*, Paris, 1919, N° du 15. nov., pp. 630–631.

Wiskundig tijdschrift, t. XVI, S. 254.

Norsk Mathem. Tidsskr., II, 1919, p. 58.

Math. gaz., vol. X, N° 146, p. 77.

PÓLYA: FdM, B. 47, S. 320–321.

BUHL A.: *L'Enseignement mathématique*, Genève, 1920, t. XXI, N° 1, p. 67.

Bulletin of the Americ. math. Society, 2e série, vol. XXVII, 1920, pp. 28–29.

FEHR G.: FdM, B. 54, S. 335.

Revue semestrielle, 1921, t. XXIX, (I).

Revue semestrielle, 1927, t. XXXIII (I).

ОРЛОВ КОНСТАНТИН: *Аритметичке и аналијичке примене математичких сјектара*, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].

Méthode spectrale pratique d'évaluation numérique des déterminants et de résolution du système d'équations linéaires, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1953, vol. V, 1–2, стр. 17–30.

Spectre mathématique des racines d'une équation algébrique, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1954, vol. VI, 1–2, стр. 56–62.

Application des spectres mathématiques à la résolution des équations différentielles ordinaires, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд vol. IX, 3–4, стр. 285–294.

Application pratique de la théorie des spectres mathématiques de M. Petrović au calcul numérique, La Revue Scientifique, Paris, 1953.

ИВАНОВИЋ БРАНИСЛАВ: *Могућности примене математичких сјектара Михаила Пејровића у сјатистичкој анализи*, Статистичка ревија, Београд, 1964, 4, стр. 257–264.

МИХАЈЛОВИЋ БОРИВОЈЕ: *Нумеричко решавање система линеарних једначина применом математичких сјектара*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1960, vol. XII, 1–4, стр. 82–89.

ПЕЦКА ФРАНТИШЕК: *Примена математичких сјектара на методу Верноулли-а за изналажење корена алгебарске једначине*, Математички весник, Београд, 1964, 1 (16), стр. 187–191.

Примена модификованих псеудосекундара (Секунди Михаила Пејровића) на методу Лобачевски-Грефе и израда програма на „Алџолу 60“, Математички весник, Београд, 1966, 3 (18), стр. 101–104.

МИТРИНОВИЋ Д.: *Михаило Пејровић и Сирлинџови бројеви*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 113–116.

ОРЛОВ КОНСТАНТИН: *Нове рачунске операције инспирисане Теоријом математичких секундара*, Споменица 1968, стр. 49–54.

КУРЕПА БУРО: *Секундарни принципи*, Споменица 1968, стр. 235–244.

АДАМОВИЋ ДУШАН: *Модерне математичке дисциплине, посебно теорија скупова у радовима Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 289–298.

162

Théorème général sur les équations algébriques

Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1919, 4e série, t. XIX, 9–12, pp. 281–284.

Revue semestrielle, 1927, t. XXXIII (A 3 e).

SZEGÖ: FdM, B. 47, S. 73.

163

Intégrales définies dont la partie décimale s'exprime à l'aide de nombres premiers

Comptes rendus, Paris, 1919, t. CLXIX, 16, pp. 683–685.

[Саопштено у ПАН 20 октобра 1919; приказао проф. P. Appell.]

Revue semestrielle, 1920, t. XXVIII (I 5).

NEDER: FdM, B. 47, S. 907–908.

Bulletin des Sciences mathématiques, t. XLV (1921), p. 13.

164

Le noyau d'analogie

Revue du Mois, Paris, 1919, N° 119, pp. 475–486.

I. Analogies.

II. Noyau d'analogie.

III. Uniformisation du noyau d'analogie.

IV. Noyau d'analogie uniformisé en tant que notion mathématique.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

165

Aproximation des fonctions par les séries de puissances à coefficients commensurables

Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1919, 2e série, t. XLIII, décembre 1919, pp. 248–250.

Revue semestrielle, 1926, t. XXXII (d 2 b a).

SZEGÓ: FdM, B. 47, S. 316.

166

*Међународни савез за научна исцраживања*⁶⁷

Српски књижевни гласник, Београд, 1920, t. I (н. сер.), 2, стр. 130–138.

В. С.: *Математичко друштво*, Гласник професорског друштва, Београд, 1921, t. I, 1, св. 5, стр. 236.

167

*Moteur*⁶⁸

Brevet d'invention, Paris, 1919, Coll. V (Machines). N° 495040

168

Propriétés arithmétiques d'une classe de nombres rationnels

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1920, t. XLVIII, 1–4, pp. 27–32.

Revue semestrielle, 1924, t. XXXI (I 10).

RADEMACHER: FdM, B. 47, S. 169.

169

*Квадравијура њомоћу курвимејра*⁶⁹

Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСШ, Први разред, књ. 39, Београд, 1921, стр. 50–61.

[Саопштено у АПН 25. новембра 1913.]

VARIČAK V.: FdM, B. 48, S. 258.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејировића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

170

Елементарна релација између њравих и кривих дужи

Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСШ, Први разред, књ. 39, Београд, 1921, стр. 62–74.

[Саопштено у АПН 25. новембра 1913.]

NEDER: FdM, B. 48, S. 259.

171

Једна врста инваријаната кривих линија дефинисаних диференцијалним једначинама

Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСШ, Први разред, књ. 39, Београд, 1921, стр. 75–84.

[Саопштено у АПН 25. новембра 1913.]

VARIČAK V.: FdM, B. 48, S. 515.

172

Био-библиографија – X

Српска краљевска академија, Годишњак за 1914–1919, Београд, 1921, т. XXVIII, стр. 237–240.

173

Скрепање магнетне игле у близини њокрепне магнетне масе⁷⁰

Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСV, Први разред, књ. 40, Београд, 1921, стр. 89–97.

[Саопштено у АПН 3. јуна 1920.]

174

Ошворено њисмо уреднику „Београдског дневника“⁷¹

Политика, Београд, 25. јун 1921.

175

Теорија релативистичке⁷²

Српски књижевни гласник, Београд, 1921, т. II (н. сер.), 1, стр. 29–41.

АНЂЕЛИЋ Т., СТОЈКОВИЋ А.: *Милутићин Миланковић и теорија релативности*, САНУ, Посебна издања, књ. DLI, Београд, 1983, стр. 195.

МАРКОВИЋ С.: *Теорија релативности у светлости савремене филозофије*, СК гласник, Београд, 1921, т. 27, стр. 373 и даље.

МАРКОВИЋ С.: *Теорија релативности*, Београд, 1924, стр. 84.

176

Mécanismes communs aux phénomènes disparates

Nouvelle Collection Scientifique (Directeur: Emile Borel), Librairie Félix Alcan, Paris, 1921, p. 279; 11, 9 × 18,7.

[Скраћен приказ *Елементарна математичке феноменологије* из 1911.]⁷³

Introduction. Particularités communes aux allures phénomènes. Particularités communes aux mécanismes des phénomènes. Lien entre les particularités d'allure et de mécanisme. Répartition de rôles et la manifestation extérieure de particularités d'allures dans les phénomènes naturels. Formes spécifiques de mécanismes et de particularités d'allure dans quelques espèces de phénomènes concrets. Analogies phénoménologiques.

BOLL MARCEL: *Revue positiviste internationale*, Paris, 1921, t. XXVI, p. 136.

BUHL A.: *L'Enseignement mathématique*, Genève, 1921–22, t. XXII, 1–2, p. 91.

Revue mondiale, Paris, 1921, N° du 15. août.

Исто, N° du 31. août.

VLG: *Revue semestrielle des publications mathématiques*, Amsterdam, 1921, t. XXIX.

L'Enseignement mathématique, Genève, 1921, t. XXI, 5–6.

Исто, t. XXII, 7, p. 326.

HAAG J.: *Revue générale des Sciences pures et appliquées*, Paris, 1922, t. XXXI-II; 1, pp. 20–21.

DUPRÉEL E.: *Théorie de la consolidation*, Bruxelles, 1922, p. 4.

VLG: *Revue semestrielle des publications mathématiques*, Amsterdam, 1923, t. XXX.

ERASME DE MAYEWSKI: *La science et la civilisation*, Librairie Félix Alcan, Paris, 1923, p. 32.

Revue de métaphysique et de morale, Paris, 1922, N° du jan.-mars, pp. 8–9.

МАРКОВИЋ СИМА: *Из науке и филозофије*, Геца Кон, Београд, 1924, стр. VIII + 145.

Мисао, Београд, 1923, т. XI, 2, стр. 150–151.

ВУЛИЋ ВЛАДИМИР: *Идеал науке*, Српски књижевни гласник, Београд, 1923, т. VIII (нова серија), 7, стр. 512–523.

FdM, Berlin, 1924, t. XLVIII, S. 885.

Vlg: Revue sémiotique des publications mathématiques, Amsterdam, 1924, t. XXXI.

REYMOND-LALANDE: Revue générale des Sciences pures et appliquées, Paris, 1928, t. XXXIX, p. 30.

СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Феноменологија Михаила Пејровића*, Дијалектика, Београд, 1966, t. I, 2, стр. 117–129.

ЈЕРЕМИЋ ДРАГАН: *О философији код Срба*, Савременик, Београд, 1967, t. XIII, књ. 8–9, стр. 174–186.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

177

Sur le nombre e

L'Enseignement mathématique, Genève, 1921–22, t. XXII, 1–2, pp. 48–50.

Revue sémiotique, 1923, t. XXX (I 24 a).

SCHRUTKA: FdM, B. 48, S. 239.

178

Једна особина линеарних диференцијалних једначина

Српска краљевска академија, Глас, књ. XCIX, Први разред, књ. 42, Београд, 1922, стр. 1–6.

[Саопштено у АПН 31. јануара 1921; са насловом на франц. језику.]

VARIČAK V.: FdM, B. 48, S. 515–516.

Revue sémiotique, 1927, t. XXXIII (H 4 a).

179

*Хемија и мајемајика*⁷⁴

Споменица педесетогодишњице професорског рада Симе М. Лозанића, Београд, 1922, стр. 18–23.

180

*Notice sur les travaux scientifiques de M. Michel Petrovitch (1894–1921)*⁷⁵

Académie royale de Serbie, Éditions spéciales, t. XLIII, Sciences mathématiques et naturelles, t. 10, Paris, 1922, pp. IX + 152; 16 × 23,4.

[Préface par Milutin Milankovitch (10. februar 1922), pp. V–IX].

Liste de travaux de M. M. Petrovitch publiés de 1894, à 1921.

Résumé analytique. Algèbre. Intégrales définies.

Théorie des fonctions. Équations différentielles.

Phénoménologie générale. Recherches diverses.

В.: Српски књижевни гласник, Београд, 1922, т. VII (н. сер.), 5, стр. 399–400.⁷⁶

L'Enseignement mathématique, Genève, 1923, т. XXII, p. 241.

BERTOLINO M.: *Procédés de l'encadrement des solutions des équations différentielles*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 3–4, стр. 261–268.

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

МИТРИНОВИЋ Д.: *О једној неједнакости*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 93–96.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Једна библиографска исправка*, Библиотекар 19 (1976), стр. 36–42.

181

Омањи рибњаџи за гајење шарана

Тежак, Београд, 1923, т. L, бр. 19, стр. 146–148; бр. 20, стр. 155–157.

[Псеудоним: М. Петр.]

182

Durées physiques indépendantes des dimensions spatiales

Zürich–Paris, 1924, p. 28; 14,5 × 22,5.

[Саопштено у Париској академији наука 19. марта 1924.]

МАРКОВИЋ М. С.: *Из науке и филозофије*, Београд, 1924, стр. VIII + 145.

Др П.: Српски књижевни гласник, Београд, 1924, т. XI (н. сер.), 7, стр. 556–557.

DOPP H.: *Revue des questions scientifiques*, Bruxelles, 1924, N° série, т. V, pp. 507–508.

BUHL A.: *L'Enseignement mathématique*, Genève, 1924, т. XXIV, 7, p. 339.

G. L. DU PASQUIER: *Rapport présenté au Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences*, Liège, 1924.⁷⁷

Revue générale des Sciences 1924, N° du 15. mars, p. 17.

Revue semestrielle, 1924, т. XXX (T 1 a).

- L'Enseignement mathématique, Genève, 1921–1922, t. XXIII, p. 244.
- KRATZER: FdM, B. 50, S. 603.
- FdM, B. 51, S. 694.
- ESCLANGON E.: Bulletin des Sciences mathématique, Paris, 1925, 2e série, t. XLIX, N^o du aout, pp. 225–227.
- METZ, A.: Revue générale des Sciences 1926, N^o du janvier, p. 23.
- Revue semestrielle, 1926, t. XXXII (T 1 a).
- ТРИФУНОВИЋ Д.: *Тиха и усрдна молиџва Милоша Рагојчића*, Народна књига, Београд, 1995, стр. 318.
- АНЂЕЛИЋ Т., СТОЈКОВИЋ А.: *Милуџин Миланковић и џеорија релайџивности*, САНУ, Посебна издања, књ. DLI, Београд, 1983, стр. 195.
- МАРКОВИЋ С.: *Теорија релайџивности у свејџлосџи савремене филозофије*, СК гласник, Београд, 1921, т. 27, стр. 373 и даље.
- МАРКОВИЋ С.: *Теорија релайџивнијеџа*, Београд 1924, стр. 84.

183

Correspondance entre la fonction et la fraction décimale

Proceedings of the V International Congress of Mathematicians, Toronto (Canada), 1924, pp. 449–455.⁷⁸

Correspondance entre les fonctions décimales et les séries de puissances à coefficients entiers. Sur certaines trasmutations fonctionnelles. Catégories spectrales de fonctions. Correspondance entre les fractions décimales et les diverses catégories de fonctions. Cas général. Quelques applications.

ОРЛОВ К.: *Ариџмеџичке и аналиџичке џримене маџемаџичких сџекџара*, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].

FEHR G. – RANNWITZ: FdM, B. 44, S. 334.

184

Problèmes arithmétiques sur les équations différentielles

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1924, t. LII, pp. 514–519.

PLANCHEREL: FdM, B. 50, S. 307.

Revue semestrielle, 1926, t. XXXII (H. 3 s).

ОРЛОВ К.: *Ариџмеџичке и аналиџичке џримене маџемаџичких сџекџара*, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].

185

Основи теорије детерминаната⁷⁹

Литографија Косте М. Бојковића, Београд, 1924, стр. 43; 20,5 × 29,3.
[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

ГОДОРОВИЋ Д.: *Погледи Михаила Пејровића на математичку наставу на Универзитету*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 157–160.

186

Интегрални рачун

Литографија Косте М. Бојковића, Београд, 1924, стр. 64; 20,5 × 29,3.
[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

187

Теорија извода са применама

Литографија Косте М. Бојковића, Београд [1924], стр. 96; 20,6 × 33,5.
[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

188

Геометриска примена диференцијалних једначина

Литографија Косте М. Бојковића, Београд [1924], стр. 42; 20,6 × 33,5.
[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

189

Теорија диференцијалних једначина

Литографија Косте М. Бојковића, Београд [1924], стр. 73; 20,6 × 33,5.
[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

190

Теорија функција

Литографија Косте М. Бојковића, Београд [1924], стр. 96; 20,6 × 33,5.
[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

БОРЂЕВИЋ Р. – ЈАНИЋ Р.: *Из наставне праксе Михаила Пејровића*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 161–196.

191

Продукти једнаки збиру својих чинилаца

Српска краљевска академија, Глас, књ. СХVI, Први разред, књ. 52, Београд, 1925, стр. 1–9.

[Саопштено у АПН 22. децембра 1924; са резимеом (франц.).]⁸⁰

KARAMATA J.: FdM, V. 51, S. 91.

Revue sémestrielle, 1927, t. XXXIII (I 25 b).

192

Диференцијалне једначине првога реда са осцилајорним интегралима

Српска краљевска академија, Глас, књ. СХVI, Први разред, књ. 52, Београд, 1925, стр. 11–23.

[Саопштено у АПН 26. јануара 1925; са резимеом (франц.).]

KARAMATA J.: FdM, V. 51, S. 332.

Revue sémestrielle, 1927, t. XXXIII (H 2 s).

193

Међународни конгрес математичара у Канади

Српски књижевни гласник, Београд, 1925, т. XIV (н. сер.), 2, стр. 158–159.

[Псеудоним: М. П.]

194

Spectres des probabilités

L'Enseignement mathématique, Genève, 1925, t. XXIV, 4–5–6, pp. 205–209.

FREUDENTHAL: FdM, V. 51, S. 382.

Revue sémiotique, 1927, t. XXXIII (J2).

ОРЛОВ К.: *Ариџмеџичке и аналиџичке ѓримене маџемаџичких сџекџара*, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].

195

J. S. SCHWATT: An introduction to the operations with series, Philadelphia, 1924

Revue générale des Sciences pures et appliquées, Paris, 1925, N° du 30 juin, p. 371.

[Реферат.]

196

Имануел Канџ о риболовима

Српски књижевни гласник, Београд, 1925, т. XVI (н. сер.), 4, стр. 289–291.

197

*Једна заједничка црџа науке и џоезије*⁸¹

Српски књижевни гласник, Београд, 1925, т. XVI (н. сер.), 7, стр. 482–488.

198

О набавци младих риба шарана

Тежак, Београд, 1925, т. LI, бр. 3, стр. 21.

199

Sur une classe de fonctions entières

Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques⁸², Grenoble, 1925, pp. 61–63.

GRUNSKY: FdM, B. 52, S. 342.

WIELANDT H.: FdM, B. 57, S. 1343.

200

Теорија аналиџичких функција

Литографија Косте М. Бојковића, Београд, 1925, стр. 244; 20,6 × 28.

[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

Истио, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1928, стр. 192; 20,2 × 31,5.

Истио, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1937, стр. 247; 20,5 × 29,3.

201

Основе диференцијалног рачуна

Литографија Косте М. Бојковића, Београд, 1925, стр. 91; 20,6 × 33,5.

[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

Истио, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1935, стр. 93; 20,6 × 31,5.

202

Био-библиографија – XII

Српска краљевска академија, Годишњак за 1925, Београд, 1926, t. XXXIV, стр. 293–296.

203

О интегралу њродукаѿа двеју функција⁸³

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 232, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 70, Zagreb, 1926, str. 92–98.

[Саопштено у Razredu 4. децембра 1925.]

Sur l'intégrale du produit de deux fonctions, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, sv. 21, Zagreb, 1926, p. 13–15.

KARAMATA J.: FdM, B. 52, S. 234.

204

Једна особина линеарне диференцијалне једначине другога реда

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 232, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 70, Zagreb, 1926, str. 99–107.

[Саопштено у Razredu 4. децембра 1925.]

Une propriété de l'équation différentielle linéaire du second ordre, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, sv. 21, Zagreb, 1926, p. 15–17.

KARAMATA J.: FdM, B. 52, S. 447.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Неколико сѣаваова о Riccati-јевој диференцијалној једначини*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXI, Први разред, књ. 90, Београд, 1939, стр. 169–236.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Quelques propositions relatives à l'équation différentielle de Riccati*, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 6, Belgrade, 1939, pp. 120–156.

МИТРИНОВИЋ Д.: *О једној диференцијалној једначини*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 97–100.

205

Трансмутације функција њредсѣављених њошѣнцијалним редовима

Српска академија наука, Глас, књ. CXVII, Први разред, књ. 53, Београд, 1926, стр. 105–118.

[Саопштено у АПН 14. децембра 1925; са резимеом (франц.).]

KARAMATA J.: FdM, B. 52, S. 297.

Revue sémentrielle, 1927, t. XXXIII (D 2 b a).

206

Веза између њросѣих бројева и једне класе њтрансценденаѣа

Српска краљевска академија, Глас, књ. CXX, Први разред, књ. 55, Београд, 1926, стр. 1–17.

[Саопштено у АПН 1. фебруара 1926; са резимеом (франц.).]

Revue sémentrielle, 1927, t. XXXIII (D 3 a, I 2 b).

207

Sur les intégrales réelles de l'équation linéaire du second ordre

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1926, t. LIII, 1–4, pp. 127–134.

GRUNSKY: FdM, B. 52, S. 439–440.

Revue sémentrielle, 1927, XXXIII (H 4 a).

БЕРТОЛИНО М.: *Примедба о вези са једним сѣавом Михаила Пеѣровића*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1958, vol. X, 1–4, стр. 115–118.

208

Intégrales définies portant sur les séries de Lambert généralisées

Comptes rendus, Paris, 1926, t. CLXXXII, 7, pp. 435–437.

[Саопштено у ПАН 15. фебруара 1926.]

Revue semestrielle, 1926, t. XXXII (E 3).

GAU E.: Bulletin des Sciences mathématiques, t. LII, octobre 1928, p. 72.

Вие.: FdM, B. 52, S. 342.

209

Француска маџемаџика

Летопис Матице српске, Нови Сад, 1926, г. С, књ. 307, 3, стр. 207–220.

210

Propriété remarquable d'une suite d'intégrales doubles

Comptes rendus, Paris, 1926, t. CLXXXII, 23, pp. 1366–1368.

[Саопштено у ПАН 7. јуна 1926.]

GAU E.: Bulletin des Sciences mathématiques, t. LII, novembre 1928, p. 85.

Revue semestrielle, 1927, t. XXXIII (C 2 g, D 3 i).

Вие.: FdM, B. 52, S. 341.

211

Spectres des fonctions d'une variable représentables analytiquement

Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Lyon, 1926, p. 75–76.

ОРЛОВ К.: *Ариџмеџичке и аналиџичке ѳримене маџемаџичких сџекџџара*, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].

212

Аналиџичка џеомџџрија у равни

Литографија Косте М. Бојковића, Београд [1926], стр. 83; 20,6 × 33,5.

[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

213

Аналићичка геомејрија у ѿпросјору

Литографија Косте М. Бојковића, Београд [1926], стр. 54; 20,6 × 33,5.
[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

214

*Физичке констјанће у ѿгеорији релатјивитјетја*⁸⁴

Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 1–16.
[Саопштено у АПН 1. новембра 1926; са резимеом (франц.).]
КАРАМАТА Ј.: FdM, В. 54, S. 949–950.
Revue sémentrielle, 1932, t. XXXVI.

215

*Бројни сјекјѿри ѿјава*⁸⁵

Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 45–66.
[Саопштено у АПН 20. децембра 1926; са резимеом (франц.).]
Спектри пребројивих скупова са произвољним бројем индекса.
Спектри и нумерисање функција. Спектри појава.
Revue sémentrielle, 1932, t. XXXVI.
КАРАМАТА Ј.: FdM, В. 54, S. 62–63.
ОРЛОВ К.: *Аријметјичке и аналићичке ѿримене матјематјичких сјекјѿара*, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].
АДАМОВИЋ ДУШАН: *Модерне матјематјичке дисципјине, ѿсебно ѿгеорија скујова у радовима Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 289–298.

216

Séries de puissances représentant les fonctions inverses des intégrales abeliennes

Věstnik Král, česke společnosti náuk, Praha, 1927, Trida math. prirodovedecká, t. II, pp. 1–8.
[Саопштено у Чешкој академији наука 14. фебруара 1927.]
ЈАРНИК В.: FdM, В. 53, S. 348.
Revue sémentrielle, 1929, t. XXXIV (G 1 a).

217

Интерполација низа коефицијената појенцијалних редова

Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 189–197.

[Саопштено у АПН 4. априла 1927; са резимеом (франц.)]

Revue sé́mestrielle, 1932, t. XXXVI.

KARAMATA J.: FdM, B. 54, S. 362.

ОРЛОВ К.: *Ариџмеџичке и аналиџичке џримене маџемаџичких сџекџара*, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].

218

Време у алеџоријама, меџафорама и афоризмима

Летопис Матице српске, Нови Сад, 1927, г. CI, књ. 313, 1–3, стр. 185–192.

219

Један начин џприближноџ џредсџвљања аналиџичких функција џомоћу џолинома

Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVIII, Први разред, књ. 59, Београд, 1927, стр. 139–149.

[Саопштено у АПН 12. децембра 1927; са резимеом (франц.)]

KARAMATA J.: FdM, B. 54, S. 362.

Revue sé́mestrielle, 1932, t. XXXVI.

220

Примедбе о канонском џроизводу џримарних факџора

Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVIII, Први разред, књ. 59, Београд, 1927, стр. 163–169.

[Саопштено у АПН 26. децембра 1927; са резимеом (франц.)]

KARAMATA J.: FdM, B. 54, S. 470.

Revue sé́mestrielle, 1932, t. XXXVI.

221

Fonctions entières engendrées par les équations différentielles algébriques du premier ordre

Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Constantine, 1927, pp. 48–50.

HERMANN SCHMIDT: FdM, B. 52, S. 439.

222

Logarithme d'une somme et d'une différence

L'Enseignement mathématique, 1927, t. XXVI, 4–5–6, pp. 300–302.

FEHR G.: FdM, B. 54, S. 590.

Revue semestrielle, 1929, t. XXXIV (X 2).

223

Једно ипшћање о геодезиским линијама површина

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 234, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 71, Zagreb, 1927, str. 189–195.

[Саопштено у Razredu 5. априла 1927.]

Un problème sur les géodésiques, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća o raspravama Matematičko-prirodoslovnoga razreda, sv. 22, Zagreb, 1928, pp. 16–18.

FEHR G. – PIETSCH H.: FdM, B. 53, S. 660.

224

Теорија елиптичких функција

Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1927, стр. 138; 20,6 × 29.

[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

Исшо, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1928, стр. 194; 15,6 × 23,4.*Исшо*, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1928, стр. 1937; стр. 138; 20,7 × 29,4.

225

Теорија регова

Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1927, стр. 40; 20,6 × 33,5.

[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

226

Теорија алгебарских једначина

Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1927, стр. 204; 20,6 × 33,5 (са Н. Н. Салтиковим).

[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду]

227

*Једно ишћање из насћаве о логаритмима*⁸⁶

Гласник професорског друштва, Београд, 1928, т. VIII, 1, стр. 42–45.

Исћо, Чланци, Друштво математичара и физичара НРС, Београд, 1949, стр. 37–40.

КАРАМАТА Ј.: FdM, В. 54, S. 76.

ТРИФУНОВИЋ Д.: Задатак 508. Matematičko-fizički list, Zagreb, 1961–62, т. XII, 3, стр. 127.

228

*Leçons sur les spectres mathématiques – professéer à la Sorbonne en 1928*⁸⁷

Gauthier-Villars, Paris, 1928, pp. II + 90; 16,5 × 25,3.

[Приказано у ПАН 21. маја 1928.]

Spectres des ensembles des nombres.

Spectres des ensembles dénombrables. Spectres cannelés des suites des nombres entiers.

Spectres cannelés des suites des nombres transmutables en suites d'entiers positifs.

Spectres des fonctions.

Procédé général de formation des spectres des fonctions.

Spectres cannelés des fonctions.

La méthode spectrale.

ПЕЈОВИЋ Т.: *Математички сјектори ̄. Др. Михаила Пејровића*, Српски књижевни гласник, Београд, 1928, т. XXV (н. сер.), 5, стр. 372–373.

BOULIGAND G.: Bulletin des Sciences mathématiques, т. LII, novembre 1928, pp. 380–381.

BUNL A.: L'Enseignement mathématique, Genève, 1928, т. XXVII, 1–2–3, pp. 166–167.

Revue semestrielle, 1929, т. XXXIV (J5).

ОРЛОВ КОНСТАНТИН:

Boletin del Seminario matematico Argentino, 1930, 7, Juillet, pp. 51–53.

Примена Сјектјралног рачуна на проблемѣ о полиномима, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLII, Први разред, књ. 76, Београд, 1932, стр. 148–159.

Исѣо, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 1, Belgrade, 1933, pp. 63–65.

Рекурсивно израчунавање математичких сјектјара, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLIV, Први разред, књ. 77, Београд, 1933, стр. 93–115.

Исѣо, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 1, Belgrade, 1933, pp. 91–96.

Аритметичке и аналиитичке примене математичких сјектјара, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].

Méthode spectrale pratique d'évaluation numérique des déterminants et de résolution du système d'équation linéaires, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1953, vol. V, 1–2, стр. 17–30.

Spectre mathématique des racines d'une équation algébrique, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1954, vol. VI, 1–2, стр. 56–62.

Simplification de la méthode de Graeffe au moyen des spectres mathématiques, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1956, vol. VIII, 1–2, стр. 39–46.

Application des spectres mathématiques à la résolution des équations différentielles ordinaires, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 3–4, стр. 283–294.

Application pratique de la théorie des spectres mathématiques de M. Petrović au calcul numérique, La Revue Scientifique, Paris, 1953.

TRIFUNOVIĆ D.: *Matematički spektri*, Matematičko-fizički list, Zagreb, 1956–57, t. VII, 1 str. 14–19.

TRIFUNOVIĆ D.: *Matematički spektri u službi računara*, Vojno-tehnički glasnik, Београд, 1958, 5, стр. 346–351.

МИХАЛЛОВИЋ БОРИВОЈ: *Нумеричко решавање сисѣма линеарних једначина применом математичких сјектјара*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1960, vol. XII, 1–4, стр. 82–89.

МИХАЛЛОВИЋ БОРИВОЈ: *Примена математичких сјектјара на методу Верноулли-ја за изналажење корена алгебарске једначине*, Математички весник, Београд, 1964, 1 (16), стр. 187–191 (са Франтишеком Пецком).

МИХАЛЛОВИЋ БОРИВОЈ: *Примена модификованих ѿсеудосјектјара (Сјектјри Михаила Петровића) на методу Лобачевски-Грефе и израда програма на „Алголу 60“*, Математички весник, Београд, 1966, 3 (18), стр. 101–104.

К. К.: *Наш велики математичар – рибар*, Математичко-физички лист, Загреб, 1961–62, т. XII, 1, стр. 24–26.

ИВАНОВИЋ БРАНИСЛАВ: *Могућности примене математичких секција Михаила Пејровића у статистичкој анализи*, Статистичка ревија, Београд, 1964, 4, стр. 257–264.

ОРЛОВ КОНСТАНТИН: *Нове рачунске операције инспирисане Теоријом математичких секција*, Споменица 1968, стр. 49–54.

КУРЕПА ЂУРО: *Секторални принципи*, Споменица 1968, стр. 235–244.

АДАМОВИЋ ДУШАН: *Модерне математичке дисциплине, посебно теорија скупова у радовима Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 289–298.

229

Квадратура круга и пресекација угла пред Париском академијом наука

Српски књижевни гласник, Београд, 1928, т. XXIV (н. сер.), 5, стр. 368–370.

230

Sur une classe de déterminants

Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, La Rochelle, 1928, pp. 1–3.

231

Sur un nombre absolu rattaché aux géodésiques des surfaces

Atti del Congresso Internazionale dei Matematici VI, Bologna, 1928, pp. 347–352.
PINL M.: FdM, B. 57, S. 878.

232

*Криптографија*⁸⁸

Школа за обуку на шифри у 14 свезака (Српско-хрватски језик), Краљевина Југославија, Главни ђенералштаб, Одељење обавештајно, Одсек за шифре, Београд, 1928, стр. 169; 21 × 29,7.

[Литографисана скрипта.]

233

Remarque sur les fonctions entières engendrées par les équations différentielles linéaires du second ordre

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1928, t. LVI, 2, pp. 22–24.
FEHR G.: FdM, B. 54, S. 470.

234

Intégrales définies s'exprimant par les nombres transcendants de Liouville

Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1928, t. LVI, 2, pp. 31–35.
Fehr G.: FdM, B. 54, S. 214–215.

235

*Прилоџ историји једнога проблема теорије функција*⁸⁹

Српска краљевска академија, Глас, књ. СXXXIV, Први разред, књ. 63, Београд, 1929, стр. 85–90.

[Саопштено у АПН 21. јануара 1929; са резимеом (франц.)]

KARAMATA J.: FdM, B. 55, S. 18.

Revue semestrielle, 1932, t. XXXVI.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Прилоџ историји једнога проблема теорије функција*, Мат. инст. САНУ, Историја мат. и мех. наука, књ. 6, Београд 1992, стр. 172–179.

TRIFUNOVIĆ D.: *Contribution à l'histoire d'un problème de la théorie des fonctions*, Cahiers du Séminaire d'histoire des Math., 8, Paris 1987, pp. 19–24.

236

Problèmes d'intégration qualitative en astronomie

Annuaire pour l'an 1930, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1929, t. II, pp. 121–124.

237

Intégrales premières à restrictions

Académie royale de Serbie, Editions spéciales, t. LXXII, Sciences mathématiques et naturelles, t. 19, Paris, 1929, p. 50, 16 × 25.

[Саопштено у АПН 29. априла 1929.]⁹⁰

Diverses espèces d'intégrales premières. Théorèmes auxiliaires sur les équations différentielles. Intégrales premières rattachées aux intégrales méromorphes de l'équation différentielle. Intégrales premières qualitatives à restrictions.

Revue semestrielle, 1929, t. XXXIV (D 3, H).

PINL M.: FdM, B. 55, S. 863–865.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Нови случаји интегралних једне диференцијалне једначине првога реда*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLIV, Први разред, књ. 77, Београд, 1933, стр. 145–152.

MITRINOVIĆ S. D.: *Nouveaux cas d'intégrabilité d'une équation différentielle du premier ordre*, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 1, Belgrade, 1933, pp. 107–117.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Испрживање о једној важној диференцијалној једначини првога реда*, Београд, 1935, стр. 39 [докторска теза].

BERTOLINO M.: *Procédés de l'encadrement des solutions des équations différentielles*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 3–4, стр. 261–268.

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

238

Équations de comparasion dans la théorie des équations différentielles

Comptes rendus du I Congrès des Mathématiciens des Pays Slaves, Warszawa, 1929, pp. 129–133.

MÜLLER M.: FdM, B. 56, S. 1035–1036.

239

*Sur la possibilité d'une mécanique générale*⁹¹

Les Nouvelles Yougoslaves, Belgrade, 1929, t. I, 17, p. 3.

240

Exemples physiques de transformation des équations de Lagrange

Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Le Hâvre, 1929, pp. 88–92.

FdM, B. 57, S. 1038.

241

Интеграција диференцијалних једначина помоћу регова

Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1929, стр. I + 116; 20,6 × 27,5.

[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

Исто, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1937, стр. 116; 20,6 × 28.

242

Био-библиографија – XIII

Српска краљевска академија, Годишњак за 1929, Београд, 1930, т. XXXVIII, стр. 163–167.

243

Une application de la résultante de deux fonctions

Mathematica, Cluj, 1930, t. IV, p. 33–37.

[Достављено 17. марта 1930.]

DINGHAS: FdM, B. 56, S. 962.

Revue sémiotique, 1933, t. XXXVI/2 (D 3 a).

ДАЈОВИЋ В.: *О еџзисџенџији ѓраничних вредносџи на рубу јединичноџ круѓа резулџианџије двеју класа функција*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1951, vol. III, 3–4, стр. 51–55.

МАРКОВИЋ Д.: *Неколико ѓроблема*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1955, vol. VIII, 1–2, стр. 128–129.

244

Le procédé spectral de calcul numérique en astronomie

Annuaire pour l'an 1931, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1930, t. III, p. 127–132.

ОРЛОВ К.: *Ариџмеџичке и аналиџичке ѓримене маџемаџичких сџекџара*, Београд, 1935, стр. 62 [докторска теза].

245

Équations différentielles à courbure intégrale fixe

Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Alger, 1930, pp. 40–43.

WIELANDT H.: FdM, B. 57, S. 1451.

246

***Engrenages en vrille*⁹²**

Congrès international de mécanique générale – Liège 1930, Liège, 1930, pp. 3–5.

247

Елементарна теорија грешака

Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1930, стр. II + 58; 21 × 28.

[Литографисана скрипта за студенте Филозофског факултета у Београду.]

248

О изложивоцу конвергенције

Српска краљевска академија, Глас, књ. CXLIII, Први разред, књ. 70, Београд 1931, стр. 147–167.

[Саопштено у АПН 11. јуна 1930; са резимеом (франц.).]

Изложилац конвергенције бројних низова. Изложилац конвергенције целих функција. Примери изложилаца и брзине конвергенције. Изложилац и брзина конвергенције за неколике опште класе целих функција.

ŽARDECKI V.: FdM, B. 57, S. 1373.

АДАМОВИЋ ДУШАН: *О појму експоненцијалне конвергенције код Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 103–114.

249

О целим функцијама као интегралима алгебарских диференцијалних једначина првог реда

Српска краљевска академија, Глас, књ. CXLIII, Први разред, књ. 70, Београд, 1931, стр. 193–200.

[Саопштено у АПН 23. марта 1931; са резимеом (франц.).]

ŽARDECKI V.: FdM, B. 57, S. 1453.

250

*Колеж-де-Франс*⁹³

Српски књижевни гласник, Београд, 1931, т. XXXIV (н. сер.), 4, стр. 285–289.

251

Шта су поларне експедиције

Политика, Београд, 1931, г. XXVIII; бр. 8396, стр. 5 (24. септембар).

252

Међу људима најјрмийивније расе на свейу

Политика, Београд, 1931, г. XXVIII, бр. 8420–21 (18–19. октобар).

253

Тешкоће и ојасносйи йушовања кроз йоларну обласйи

Политика, Београд, 1931, г. XXVIII; бр. 8469–70 (6–7. децембар).

254

Коме йрийагају земље евройске йоларне обласйи

Српски књижевни гласник, Београд, 1931, т. XXXIV (н. сер.), 8, стр. 585–595.

255

Intégration qualitative des équations différentielles

Mémorial des Sciences mathématiques, Paris, 1931, fasc. XLVIII, p. 58; 16,5 × 25,3.

[Рад садржи обимну литературу са 93 навода]⁹⁴

Introduction

Allure générale de la courbe intégrale

Recherches de H. Poincaré. Étude des courbes intégrales dans le voisinage d'un point singulier.

Divers éléments d'allure de la courbe intégrale. Conditions d'invariabilité avec les constantes d'intégration. Éléments variant avec les constantes d'intégration.

Intégrales oscillantes.

Équations linéaires homogènes du second ordre. Équations d'ordre supérieur et systèmes.

Encadrement des courbes intégrales

Théorèmes de la moyenne.

Index bibliographique.

HAUPT: Zbl, B. 1, S. 60.

MÜLLER M.: FdM, B. 57, S. 499–500.

BUHL A.: L'Enseignement mathématique, Genève, 1931, t. XXX, pp. 179–180.

Revue semestrielle, 1933, t. XXXVI/2 (H 1).

АВАКУМОВИЋ ВОЈИСЛАВ: *О еџзисйеницији инйеџрала диференцијалних једначина друџоџ реда који йролази кроз две унайред дайе йачке*, Срп-

ска академија наука, Глас, књ. СХСГ, Први разред, књ. 96, Београд, 1948, стр. 53–66.

БЕРТОЛИНО М.: *Неке функционалне неједнакости добијене применом Чајлиџинове методе и ујоређивање са резултатом М. Пејровића*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 1–2, стр. 87–94.

BERTOLINO M.: *Procédés de l'encadrement des solutions des équations différentielles*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 3–4, стр. 261–268.

БЕРТОЛИНО М.: *Примедба у вези са једним ставом Михаила Пејровића*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1958, vol. X, 1–4, стр. 115–118.

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

256

Directions des tangentes en relation avec la longueur de l'arc

Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s Mathématiques, Nancy, 1931, pp. 54–55.

FENCHEL W.: Zbl, B. 6, S. 177.

PIETSCH H.: FdM, B. 57, S. 862.

257

О зависности међу величинама у задацима

Математички лист за средњу школу,⁹⁵ Београд, 1932, t. I, 3–4, стр. 37–44.

Истио, Чланци. Друштво математичара и физичара НРС, Београд, 1949, стр. 1–9.

Истио, Чланци из математике за ученике средњих школа. Нолит, Београд, 1957, стр. 5–12.

РЕМЕР А.: *Математички листи за средњу школу*, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1932, t. XII, 7, стр. 669–670.

ЂЕРАСИМОВИЋ Б.: *Један задатак о троуглу*, Математичко-физички лист, Zagreb, 1957–58, t. VIII, 1, str. 3–6.

258

Прослава 400-годишњице Collège de France⁹⁶

Српска краљевска академија, Годишњак за 1931, t. XL, Београд, 1932, стр. 273–276.

[Саопштено у АПН, 19. октобра 1931.]

259

***Правилник о издавању билијена на сѣраном језику за
математичке и љриродне науке***⁹⁷

Српска краљевска академија, Годишњак за 1931, т. XL, Београд, 1932, стр. 280–283 (са Б. Гавриловићем и И. Бајом).

[Саопштено у АПН 4. јануара 1932.]

260

Неколико сѣавова о мајорирању целих функција

Српска краљевска академија, Глас, књ. СЛII, Први разред, књ. 76, Београд, 1932, стр. 95–103.

[Саопштено у АПН 30. маја 1932.]

Quelques propositions sur la majoration des fonctions entières, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 1, Belgrade, 1933, pp. 43–46.

JANCZEWSKI: Zbl, B. 8, S. 364.

DINGHAS A.: FdM, B. 59, S. 1039.

261

A propos d'une récente application de l'astronomie à la climatologie

Mémoires, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1932, t. I, pp. 7–12.

262

Рачунање са бројним размацама

Предавања на Београдском универзитету, издање Задужбине Луке Ђеловића Требињца, Београд, 1932, стр. II + 193; 15,9 × 23,7.

I. Бројни размаци у елементарним рачунима. Бројни размаци као математички елементи. Рачунски представници бројних размака. Линеарни рачунски представници бројних размака. Трансформација рачунских представника бројних размака. Функција бројног размака. Функција више бројних размака. Систем функција бројних размака. Стални и променљиви бројни размаци. Бројни размаци у аритметици и алгебри. Потпуна и непотпуна функционална зависност.

II. Бројни размаци у инфинитезималном рачуну. Диференцијалење и интегралење бројних размака. Одређени интегрални као бројни размаци. Обична теорема средњих вредности интеграла. Друга теорема средњих вредности интеграла. Лучни интегрални као бројни размаци. Површине у простору као бројни размаци. Разне класе одређених интеграла као бројни размаци.

III. Бројни размаци за интеграле диференцијалних једначина. Међусобно упоређивање диференцијалних једначина. Прва метода. Друга метода. Квалитативни први интегрални диференцијалних једначина. Интегрални размаци одређени помоћу квалитативних првих интеграла. Диференцијалне једначине првог и другог реда са осцилаторним интегралима. Размаци за интеграле система симултаних једначина. Размаци за интеграле парцијалних диференцијалних једначина.

MITRINOVIĆ S. D.: FdM, V. 58, S. 1185.

КАРАПАНИЋ ЂОРЂЕ: *Израчунавање \sin функција у функцији угла*, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1934, т. XV, 4, стр. 336–341.

ФЕМПЛ С.: *Приближна формула за омотач косе кружне куће*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. VII, Математички институт, књ. 1, Београд, 1951, стр. 135–142.

ФЕМПЛ С.: *О једној линеарној комбинацији нормалних елиптичких интеграла I и II врсте*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. L, Математички институт, књ. 5, Београд, 1956, стр. 61–112.

MARKOVIĆ D.: *Un mode de détermination des intégrales premières qualitatives des équations différentielles ordinaires*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 3–4, стр. 179–184.

БЕРТОЛИНО МИЛОРАД: *Неке функционалне неједнакости добијене применом Чајлигинове методе и упоређивање са резултатима М. Пејровића*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 1–2, стр. 87–94.

BERTOLINO M.: *Procédés de l'encadrement des solutions des équations différentielles*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 3–4, стр. 261–268.

ЂЕРАСИМОВИЋ БОЖИДАР: *Један задатак о ипроуглу*, Матемаџико-физички list, Zagreb, 1957–58, t. VIII, 1, str. 3–6.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Важније неједнакости*, Математичка библиотека, Београд, 1958, бр. 7, стр. 64.

[Посвећено успомени на Михаила Петровића.]

ACZÉL JÁNOS: *Неједнакости и њихова примена у елементарном решавању задатака са максимумом и минимумом*, Математичка библиотека, Београд, 1961, бр. 18, стр. 111–138.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Неједнакости. – Математички методи у физици и техници I*, Београд, 1965, стр. 41–42.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Геометријске неједнакости*, Математичка библиотека, Београд, 1966, бр. 31, стр. 116.

ВАСИЋ П.: *Геометријске неједнакости у радовима Михаила Пејровића*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 105–112.

МИХАИЛОВИЋ Д.: *Дојринос Михаила Пејровића небеској механици*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 143–152.

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

ТАСКОВИЋ МИЛАН: *Два проблема Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 183–188.

263

Un problème sur la chaleur rayonnante

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade,⁹⁸ Belgrade, 1932, t. I, pp. 1–7.

FELLER WILLY: Zbl, B. 5, S. 282–283.

SCHWANK: FdM, B. 58, S. 903.

264

Sur une fonctionnelle

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1932, t. I, pp. 149–156.

FENCHEL W.: Zbl, B. 5, S. 201.

ROGOSINSKI: FdM, B. 58, S. 211.

РОРОВИЦИУ Т.: *Les fonctions convexes*, Actualité 99, Paris, 1944.

ТОМИЋ МИОДРАГ: *Gauss-ов сџав о њежишћу и њеџова ѓримена*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1949, vol. I, 1, стр. 31–40.

GIACCARDI F.: *Su alcune disuguaglianze*, Giorn. Mat. Finanz., 1 (4) (1955), pp. 139–153.

МАРКОВИЋ Д.: *Поводом једне неједнакости М. Пејровића*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, 11 (1959), стр. 45–53.

MITRINOVIĆ S. D.: *Najednakosti. – Matematičke metode u fizici i tehnici, I*, Beograd, 1965, str. 41–42.

ВАСИЋ П.: *Неједнакости Михаила Пејровића за конвексне функције*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 101–104.

ВАСИЋ ПЕТАР: *Sur une inégalité de M. Petrović*, Споменица 1968, стр. 129–134.

Кроз њоларну област

Српска књижевна задруга, Београд, 1932, коло XXXV, бр. 237, стр. 248; 12,4 × 18,3.

Кратак опис пута.

Дуж норвешке обале. Поред Медвеђег острва и обала Шпицберга.

Дуж банкизе и обале Гренланда. Повратак у Европу.

Послови поларних експедиција.

Тражење нових путева за везу између појединих земаља. Тражење нових земаља. Покушаји да се приђе што ближе полу. Трговачке везе и послови са поларном облашћу. Трагање за несталим експедицијама. Научни послови поларних експедиција. Рударска истраживања у поларној области. Овогодишња испитивања у поларној области.

Тешкоће и опасности путовања кроз поларну област.

Поларне трагедије.

Трагедија једне енглеске експедиције. Трагедија једне америчке експедиције. Трагедија једне шведске експедиције. Трагедија једне норвешко-француске експедиције. Трагедија спречена у последњем часу.

Међу Ескимима.

Гренландски Ескимима. Ескимима у лову. Духовни живот Ескимима.

Индустрија лова у поларној области. Лов поларних животиња.

Једна ловачка трагедија.

Лов китова у поларној области.

Кит као предмет лова. Стари начин китолова. Нови начин китолова. Велики немачки филозоф о лову китова и риболову.

Коме припадају земље Северне поларне области.

Из животоња Ескимима, Гласник Подмлатка Црвеног крста, Београд, 1939, т. XVIII, бр. 10, стр. 11–12.

Немачки филозоф о лову китова и риболову, Српски народ, Београд, 1943, стр. 6 (19. јун 1943).

Како се данас лове китови, Коло, Београд, 1943, г. II, бр. 64, стр. 6.

Стари начин китолова, Коло, Београд, 1943, г. II, бр. 65, стр. 6–7 [Одломак]

Међу Ескимима. – Индустирија лова у њоларној области, Далека копна и мора, Просвета, Београд, 1948.

[Одломак]

Са Арктика до Антарктика, Савремена школа, Београд, 1960, Библиотека Марко Поло, коло I, св. 1, стр. 218; 16 × 21.

[Избор чланака]

ЂАЈА И.: Политика, Београд, 1932, г. XXIX, б. 8777, стр. 7. Правда, Београд, 1932 (16. октобар).

М.: Књижевни север, Суботица, 1932, (1. новембар).

БОГДАНОВИЋ МИЛАН: XXXV коло Српске књижевне задруге, Српски књижевни гласник, Београд, 1932, т. XXXVII (н. сер.), 8, стр. 59–61.

Пим.: *Живој и рад*, Београд, 1933, књ. XIV, бр. 82, стр. 120–121.

ПОПОВИЋ ПАВЛЕ: *Извештај Управног одбора Српске књижевне задруге*, Гласник Српске књижевне задруге, Београд, 1933, т. XVI, 36, стр. 1–10.

Ђ.: Гласник Српске књижевне задруге, Београд, 1933, т. XV, 35, стр. 13–14.

БОГДАНОВИЋ МИЛАН: Гласник Српске књижевне задруге, Београд, 1933, т. XV, 35, стр. 14.

М.: Гласник Српске књижевне задруге, Београд, 1933, т. XV, 35, стр. 14–15.

266

Remarque sur les équations différentielles des fonctions elliptiques

Comptes rendus du Congrès international des mathématiciens, Zürich, 1932, pp. 1–2.

Истито, Verhandlungen Kongress Zürich 1932, 2, S. 38–40.

FdM, B. 58, S. 398.

267

Међународни конгрес математичара у Zürich-у

Српска краљевска академија, Годишњак за 1932, т. XII, Београд, 1933, стр. 263–266 (са А. Билимовићем).

[Саопштено у АПН 7. новембра 1932.]

268

У њоскојбини њравога ѓусарсџва

Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 8858, стр. 4 (6–9. јануар).

269

Један Беодрађанин у њоскојбини њравога ѓусарсџва. – Буканири и Флибусџири

Политика, Београд, 1933, г. XXX бр. 8859, стр. 6 (10. јануар).

270

Крволочни Долонац

Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 8860, стр. 6 (11. јануар).

271

На ђусарским осџрвима

Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 8861, стр. 6 (12. јануар).

272

Феноменолошко ѓресликавање

Српска краљевска академија, Посебна издања, књ. ХСVII, Природња-чки и математички списи, књ. 26, Београд, 1933, стр. VII + 236; 16 × 24. [Саопштено у АПН 6. фебруара 1933.]

Увод.

Пресликавање факата.

Пресликавање уопште. Општи појам пресликавања. Конвенционално пресликавање. Природно пресликавање.

Заједничке појединости факата. Елементи и суштине факата.

Заједничке појединости у суштинама факата. Примери заједничких појединости у суштинама диспаратних факата.

Сличност диспаратних факата. Сличност сведена на истоветност.

Овлашне сличности исказане пресликавањем помоћу поређења, асимилације, метафора, алегорија и афоризама. Пресликавање времена. Језгра сличности у науци и поезији.

Научне аналогије. Научне аналогије уопште. Примери научних аналогија. Математичке аналогије у диспаратним фактима.

Феноменолошко пресликавање по заједничким појединостима. Принцип пресликавања по заједничким појединостима. Пресликавање аналошких група у типове. Феноменолошко пресликавање тока временских факата. Феноменолошко пресликавање механизма временских факата. Феноменолошко пресликавање улога. Геометријско-феноменолошко пресликавање.

Феноменолошки прототипови. Битни и променљиви саставци у феноменолошким типовима факата. Феноменолошки прототипови.

Математичке нијансе саставака у феноменолошким типовима.

Ограниченост скупа феноменолошких улога.

Предвиђање пресликавањем.

Предвиђање по заједничкој слици аналошке групе. Примарни и изведени факти у језгру сличности. Математика у проширеном смислу. Прецизне и

овлашне математичке појединости. Предвиђање временског тока факата по типу њиховог механизма.

Предвиђање по једној општој заједничкој црти у свету факата.

Економски фактори. Штедња везана за економске факторе. Економски фактори са конкретним значењем. Емпирички економски фактори.

Инверсно феноменолошко пресликавање.

Феноменолошке улоге и математичке нијансе у инверсној феноменолошкој слици. Разноликост фактора са истом феноменолошким улогом. Математичке нијансе у феноменолошким улогама. Математичке нијансе у последицама суделовања феноменолошких улога.

Примери феноменолошког и инверсног пресликавања у временским фактима. Расподеле у неколиким врстама конкретних временских факата. Инверсна слика феноменолошке улоге терена.

Митологија факата. Митско пресликавање. Механистичка митологија. Феноменолошка митологија. Релативистичка митологија.

ПЕЛОВИЋ Т.: Српски књижевни гласник, Београд, 1933, т. XL (н. сер.) 1, стр. 133–135.

К. К.: *Naš veliki matematičar-ribar*, Математичко-физички лист, Загреб, 1961–62, т. XII, 1, стр. 24–26.

СТОЈАКОВИЋ МИРКО: *Свесџирани мајтемајичар*, Дневник, Нови Сад, 1968, 12. мај, стр. 12.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Неимар наше савремене науке*, Политика, Београд, 1968, 5. мај, стр. 15.

БИЛИМОВИЋ А.: *О једном феноменолошком диференцијалном њринцију*, САН, Посебна издања, СССХIV, Београд, 1958.

ЈЕРЕЈ ЛУКА: *Религија и феноменолошка мајтемајика Михаила Пејровића*, Теолошки огледи, Београд, 1968, 1, 31–41.

СТИПАНИЋ Е.: *Феноменологија Михаила Пејровића*, Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 2, стр. 117–129.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прилоџ мајтемајичкој феноменологији (особине)*, Споменица 1968, стр. 253–288.

ИВАНОВИЋ БРАНИСЛАВ: *Мајтемајика за економисте*, Београд, 1966, стр. 398. Српска академија наука, Годишњак за 1941–1944, Београд, 1945, т. LI, стр. 179.

ФАРУК БЕЛЕГУ: *Мајтемајика у њроширеном смислу*, Индекс, Нови Сад, 1969, XII, стр. 10.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прилоџ мајтемајичкој феноменологији (особине)*, Дијалектика 3 (1968), 2, стр. 59–93.

КУРЕРА ЂУРО: *Programiranje i jedan Petrovićev problem o ekstremima*, Математички весник, Београд, 1968, 5 (20), 4, 419–422.

СТОЈАНОВЌ СТЕВАН: *Fenomenološko preslikavanje u teoriji verovatnoće*, Dijalektika, Beograd, 1968, t. III, 2, 51–58.

КУРЕПА БУРО: *Програмирање и један Пејровићев проблем о екстремима*, Споменица 1968, стр. 75–78.

НЕДЕЉКОВИЋ Д.: *Еџаје и ѡерсејекџиве ѡриродне филозофије Михаила Пејровића*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 61–86.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад, 1976, стр. 398.

НЕДЕЉКОВИЋ ДУШАН: *Еџаје и ѡерсејекџиве ѡриродне филозофије Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 207–234.

273

Грешке маџемајџчара

Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1933, t. XIII, 10–12, стр. 874–881.

Исџо, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 41–48.

О грешкама маџемајџчара, Математичка библиотека, Београд, 1963, бр. 20, стр. 47–49.

274

*Théorème sur les intégrales curvilignes*⁹⁹

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1933, t. II, pp. 45–59.

RENGEL E.: FdM, B. 59, S. 1022.

HEILBRONN: Zbl, B. 8, S. 361–362.

MITRINOVIĆ S. D.: *Nejednakosti. – Matematički metodi u fizici i tehnicu*, Beograd, 1965, str. 210.

MITRINOVIĆ S. D.: *Kompleksna analiza. – Matematički metodi u fizici i tehnicu*, Beograd, 1967, str. 28.

МИТРИНОВИЋ Д.: *О једној неједнакосџи*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 93–96.

MITRINOVIĆ D.: *Elementary inequalities*, Gromingen 1964, p. 143.

МИТРИНОВИЋ Д.: *Неједнакосџи*, Београд 1965, стр. 210.

275

Sur les séries de polynomes de même degré

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1933, t. II, pp. 82–84.

Zbl, B. 8, S. 348.

HAHN WOLFGANG: FdM, B. 59, S. 965.

276

Риболови у Тимочкој крајини

Споменица стогодишњице ослобођења Тимочке крајине 1833–1933, Београд, 1933, стр. 119–131.

277

Étalons physiques de temps

Mémoires, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1933, t. II, pp. 5–10.

278

У царсџву ѓусара

Српска књижевна задруга, Београд, 1933, Поучник, књ. VII, стр. 269; 13,5 × 19,3.

Од француске обале до позорнице антилског гусарства.

Од Шербура до колевке јегуља. Над колевком јегуља. Саргаско море. Бермуди. Бахамска острва. Од Бахамских острва до гусарских гнезда у Антилима. Острво Корњача (Tortuga). Хаити. Мали Антили.

По француским Антилима и повратак у Европу. Француски Антили. Поред Канарских острва и Мадере у Шербур.

Антилско гусарство. Повод антилског гусарства. Буканири. Флибустири. Гусарске борбе на острву Корњача.

Велики антилски гусари Флибустири.

Регуларно гусарство у другим морима. Гусари из Денкерка, Нанта и Сен Малоа. Последњи француски гусари.

Морски пирати. Разлика између регуларних гусара и морских пирата. Неколико злогласних антилских гусара пирата.

Епизоде из морских пиратства. Женски гусари пирати. Једна гусарска пустиловина на острву Марија Галанта. Гусарски Робинсони на пустим острвима.

Данашњи трагови антилског гусарства. Писмени трагови. Материјални трагови.

Женски ѓусари и ѓирајџи, Српски народ, Београд, 1943, стр. 6 (19. јун).

[Одломак]

У њравцу Анџилских осџрва. По француским Анџилима и џовраџак у Евроџу, Далека копна и мора, Просвета, Београд, 1948.

[Одломак]

По џусарским и друџим осџрвима, Ново поколење, Београд, 1952, књи-га Знање, 5, стр. 262; 15,4 × 20,3.

[Избор чланака]

По џусарским осџрвима. Младо поколење, Београд, 1960, стр. 136; 12 × 19,5.

[Избор чланака]

Са Аркџика до Анџаркџика, Савремена школа, Београд, 1960, Библиотека Марко Поло, коло I, св. 1, стр. 218; 16 × 21.

[Избор чланака]

У царсџву џусара, Просвета, Београд, 1961, стр. 210; 12 × 17,8

[Прештампано неизмењено издање из Поучника VII Српске књижевне задруге, 1933; изостављене илустрације.]

279

Да би се избеџли судари бродова с леденим брдима северних мора

Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 9171, стр. 7 (24. новембар).

Један од послова ове експедиције. Како постају ледена брда. Како је пропао „Титаник“. Садашњи начин за отклањање опасности од судара.

280

Фабриканџ чоколаде соџсџвеник чџшаве једне кулџурне државице

Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 9172, стр. 9 (25. новембар).

281

Три недеље у ценџру највећих риболова на куџли земаљској

Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 9173, стр. 5 (26. новембар).

282

Sur une classe d' équations différentielles du premier ordre

Comptes rendus du Congrès de l' Association française pour l' avancement des sciences, s. Mathématiques, Chambéry, 1933.

283

Ариџмеџичке особине инџеграла једне класе диференџијалних једначина

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXIII, Први разред, књ. 80, Београд, 1934, стр. 71–87.

[Саопштено у АПН, 26. децембра 1933.]

Propriété arithmétique des intégrales d'une classe d'équations différentielles, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 2, Belgrade, 1935, pp. 73–79.

HAUPT: Zbl, B. 11, S. 348.

MÜLLER M.: FdM, B. 61, S. 1229–1330.

284

Био-библиоџрафија – XIV

Српска краљевска академија, Годишњак за 1933, Београд, 1934, т. XLII, стр. 210–213.

285

Једна необична рибља аванџура на двору цара Наџолеона Трећег

Политика, Београд, 1934, г. XXXI, бр. 9214, стр. 11 (6. јануар).

286

Un mode général de représentation des fonctions elliptiques

Comptes rendus, Paris, 1934, t. CXC VIII, pp. 698–700.

[Саопштено у ПАН 29. јануара 1934.]

MYRBERG: Zbl, B. 8, S. 398.

KRAFFT M.: FdM, B. 60, S. 1056.

287

Sur une classe d'équations différentielles algébriques du second ordre

Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, Série A: Sciences mathématiques, Cracovie, 1934, str. 1/2, pp. 9–13.

[Саопштено у Пољској академији наука 5. фебруара 1934.]

JANCZEWSKI: Zbl, B. 9, S. 165.

MÜLLER M.: FdM, B. 60, S. 393.

288

Proposition sur les fonctions entières

Comptes rendus des séances de la Société des Sciences et des lettres de Varsovie, Classe III, Warszawa, 1934, t. XXVII, pp. 45–50.

[Достављено 28. фебруара 1934; са резимеом на пољском језику.]

JANCZEWSKI: Zbl, B. 10, S. 405.

TURSKI G.: FdM, B. 61, S. 1148.

289

Un mode de représentation des nombres positifs

Věstnik Král. české společnosti náuk, Praha, 1934, Trida math. přírodovědecká, t. II, pp. 1–7.

[Саопштено у Чешкој академији наука 11. априла 1934; са резимеом (франц.).]

HAILBRONN HANS: Zbl, B. 10, S. 390.

H. ROTHE-ILIE: FdM, B. 60, S. 954.

290

Двадесетипетоогодишњица проналаска Северног пола

Српски књижевни гласник, Београд, 1934, t. XLI (н. сер.), 8, стр. 576–581.

291

Sur une classe d'intégrales de Laplace-Abel¹⁰⁰

Comptes rendus du II congrès des mathématiciens des pays slaves, Praha, 1934, pp. 157–158.

FdM, B. 61, S. 1151.

292

Remarques arithmétiques sur les intégrales abeliennes à coefficients tayloriens commensurables

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1934, t. III, pp. 1–12.

SCHRUTKA L.: Zbl, B. 11, S. 295.

GEPPERT H.: FdM, B. 60, S. 1060.

293

Équations différentielles en rapport avec les nombre premiers

Bulletin de la Société royale des Sciences de Liège, Liège, 1934, 5, pp. 103–108.

SCHNEIDER T.: FdM, B. 60, S. 1101.

FELLER WILLY: Zbl, B. 9, S. 109.

294

Један велики муслимански ġусар

Годишњица Николе Чупића, Београд, 1934, т. XLIII, Издање Чупићеве задужбине, књ. 76, стр. 80–127.

[Псеудоним: Стари рибар.]

295

Један велики муслимански ġусар

Политика, Београд, 1934, г. XXXI, бр. 9515–16.

296

Représentation d'une classe de séries par une intégrale

Mathématica, Cluj, 1935, t. IX, pp. 146–154.

[Саопштење са II конгреса румунских математичара у Turnu-Severin-у, 5–9. маја 1932.]

Исиџо, Comptes rendus du Congrès des mathématiciens roumains, Turnu-Severin, 1932.

KARAS K.: FdM, B. 61, S. 1090–1091.

ROGOSINSKI: Zbl, B. 13, S. 301.

297

О екстремумима интеграла алгебарских диференцијалних једначина

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXV, Први разред, књ. 81, Београд, 1935, стр. 53–70.

[Саопштено у АПН 22. октобра 1934.]

Sur les extremums des intégrales des équations différentielles algébriques, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 2, Belgrade, 1935, pp. 145–149.

FISCHER J. H.: FdM, B. 61, S. 1229.

298

Једна класа првих интеграла диференцијалних једначина другог реда

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXV, Први разред, књ. 81. Београд, 1935, стр. 93–105.

[Саопштено у АПН 24. децембра 1934.]

Une classe d'intégrales premières des équations différentielles du second ordre, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 2, Belgrade, 1935, pp. 159–162.

HAUPT: Zbl, B. 11, S. 349.

MÜLLER M.: FdM, B. 61, S. 481–482.

Pietsch H.: FdM, B. 61, S. 1223.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Прилоз теорији првих интеграла диференцијалних једначина*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXIII, Први разред, књ. 85, Београд, 1936, стр. 17–23.

MITRINOVIĆ S. D.: *Contribution à la théorie des intégrales premières d'équations différentielles*, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 3, Belgrade, 1936, pp. 33–35.

299

Општи појам пресликавања

Српски књижевни гласник, Београд, 1935, t. XLIV (н. сер.), 1, стр. 34–47.

300

На осврву Свете Јелене

Политика, Београд, 1935, г. XXXII, бр. 9570, стр. 4–5 (6–9. јануар).¹⁰¹

301

Изражавање двојпериодичних функција помоћу одређених интеграла¹⁰²

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXV, Први разред, књ. 81, Београд, 1935, стр. 137–152 (са Ј. Караматом).

[Саопштено у АПН 6. фебруара 1935.]

Разни начини за опште изражавање двојпериодичних функција.

Метода Роинсарг-а за опште изражавање двојпериодичних функција у облику одређених интеграла. Измена и допуна Роинсарг-ове методе. Изражавање двојпериодичних функција у облику количника два одређена интеграла.

Représentations des fonctions doublement périodiques au moyen des intégrales définies, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 2, Belgrade, 1935, pp. 239–143, (avec J. Karamata).

MAIER WILH.: Zbl, B. 12, S. 18.

KRAFFT M.: FdM, B. 61, S. 1177.

302

Примедбе о проблему шрију шела

Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1935, т. XVI, 3, стр. 244–252.

МИХАИЛОВИЋ Д.: *Дојринос Михаила Пејровића небеској механици*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 143–152.

303

Sur une suite de polynomes rattachés aux équations différentielles

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1935, t. IV, pp. 139–148.

HAUPT: Zbl, B. 14, S. 57–58.

HAHN WOLFGANG: FdM, B. 61, S. 1228.

304

Théorème sur l'équation de Riccati

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1935, t. IV, p. 169–180.

RELLICH: Zbl, B. 14, S. 113.

QUADE W.: FdM, B. 61, S. 1227–1228.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Неколико ставова о Riccati-јевој диференцијалној једначини*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXI, Први разред, књ. 90, Београд, 1939, стр. 169–236.

MITRINOVIĆ S. D.: *Quelques propositions relatives à l'équation différentielle de Riccati*, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 6, Belgrade, 1939, pp. 120–156.

BANDIĆ I.: *On a Recurrent Linear Differential Equation of the Second Order*, Glasnik mat.-fiz. i astr., Zagreb, 1957, t. 12, 3, pp. 181–187.

МИТРИНОВИЋ Д.: *О једној диференцијалној једначини*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 97–100.

Са океанским рибарима

Српска књижевна задруга, Београд, 1935, Савременик, коло V, књ. 19, стр. 245; 12,6 × 18,9.

[Илустровано са 109 слика.]

Предговор.

Од француске обале до Њуфаундленда.

Од Ла Рошела до Сен-Пјера и Миклона. Од Сен-Пјера до Магдаленских острва. Од Магдаленских острва на Ушћу Сен-Лорана. На острву Антикости. Поред обала Лабрадора. Низ хладну Лабрадорску струју.

Њуфаунленд и његово становништво.

Острво и његова главна варош. Први трансокеански кабл. Унутрашњост Њуфаундленда и његови становници. Занимљивости о животу у колонији. Ловци фока на Њуфаундленду. Локални риболови на Њуфаундленду.

Индустријски лов бакалара на њуфаундлендским ловиштима. Бакалар и његова економска вредност. Њуфаундлендска рибља ловишта. Са океанским рибарима удичарима на послу. Са океанским рибарима мрежарима на послу. Индустијска прерада бакалара. Историја и припадништво њуфаундлендских риболова. Проналазак њуфаундлендских риболова. Прве француске рибарске колоније на Њуфаундленду. Француске рибарске колоније у заливу Сен-Лорана. Борбе и ратови око њуфаундлендских и сен-лоранских риболова. Бродоломи у области рибљивих ловишта.

Пуџ до Њуфаундленда. Њуфаундленд и његово становништво, Далека копна и мора, Просвета, Београд, 1948.

[Одломак]

По јусарским и дружим острвима, Ново поколење, Београд, 1952, књига Знање, 5, стр. 262; 15,4 × 20,3.

[Избор чланака]

С океанским рибарима, Минерва, Суботица, 1953, Омладинско коло, св. 5, стр. 31; 16 × 22.

[Избор чланака]

Са Арктика до Антарктика, Савремена школа, Београд, 1960, Библиотека Марко Поло, Коло I, св. 1, стр. 218; 16 × 21.

[Избор чланака]

БАБИЋ ВЛАДИМИР: *Путопис о океанским рибарима*, Народне новине, Београд, 1935, 101, бр. 244, стр. 2–4.

ТОПАЛОВИЋ МИЛИЦА: *Снага*, Београд, 1935, t. VIII, бр. 9, стр. 270.

М. Т.: *Опленац*, 1/1934–35, бр. 6–7, стр. 212–13.

ЂАЈА ИВАН: Српски књижевни гласник, Београд, 1935, т. XLIV (н. сер.) 8, стр. 660.

Ф. П.: Јавност, Београд, 1935, т. I, 15, стр. 355–56.

М. Т.: Гласник Српске књижевне задруге, Београд, 1936, т. XIX, 44, стр. 24.

306

Spectres des intérêts simples et composés

Sphinx, Bruxelles, 1935, t. V, p. 93.

307

Jegan диференцијални алгоритам и његове примене

Српска краљевска академија, Посебно издање, књ. CXI, Природњачки и математички списи, књ. 30, Београд, 1936, стр. V + 235, 16 × 24.

[Саопштено у АПН 21. октобра 1935.]

I. Релативне вредности извода и њихове међусобне везе.

II. Функције дефинисане алгоритмом Δ_n .

III. Везе између особина функције и њених извода Δ_n .

IV. Аналитичке примене алгоритма Δ_n .

V. Летимични поглед на конкретне примене алгоритма Δ_n .

MITRINOVIĆ S. D.: FdM, B. 62, S. 1184–1185.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Неколико ставова о Riccati-јевој диференцијалној једначини*, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXI, Први разред, књ. 90, Београд, 1939, стр. 169–236.

МИТРИНОВИЋ Д.: *О једној диференцијалној једначини*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 97–100.

BANDIĆ I.: *Sur l'intégration d'une équation différentielle non linéaire du deuxième ordre*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1957, vol. IX, 1–2, стр. 17–28.

BANDIĆ I.: *On a Recurrent Linear Differential Equation of the Second Order*, Glasnik mat.-fiz. i astr., Zagreb, 1957, t. 12, 3, pp. 181–187.

BANDIĆ I.: *Sur une classe d'équations différentielles non – linéaires du deuxième ordre*, Glasnik mat.-fiz. i austr., Zagreb, 1959, t. 14, 2, pp. 143–152.

БАНДИЋ И.: *Методе решавања неодређених диференцијалних једначина које се јављају у теорији електричних кола, хидродинамици и електроници*, Публикације Електротехничког факултета, Мат. и физ., Београд, 24 (1959), стр. 1–40 (докторска дисертација).

БАНДИЋ И.: *О једној класи диференцијалних једначина првог реда*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1958, vol. X, стр. 95–104.

БАНДИЋ И.: *О генерализованој методи каноничних трансформација Euler-a*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1961, t. XIII, 3–4, стр. 173–182.

МИТРИНОВИЋ Д.: *Живот Михаила Петровића*, Мат. библ. 38 (1968), стр. 7–32.

ЂОРЂЕВИЋ Р.: *О једном Петровићевом оператору*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 153–156.

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Петровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

308

На Магазаскару

Политика, Београд, 1936, г. XXXIII, бр. XXXII, бр. 9926, стр. 7 (6–9. јануар).

309

О једној класи диференцијалних једначина првог реда

Српска краљевска академија, Глас. књ. CLXXIII, Први разред, књ. 85, Београд, 1936, стр. 23–36.

[Саопштено у АПН 23. марта 1936.]

Sur une classe d'équations différentielles du premier ordre, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 3, Belgrade, 1936, pp. 1–5.

MÜLLER MAX: FdM, B. 62, S. 1264–1265.

PANNWITZ ERIKA: FdM, B. 62, S. 1265.

310

С ловцима морских слонова – На прагу јужне поларне области – Забачена, очајно усамљена и пустиа Каргеленска острва

Политика, Београд, 1936, г. XXXIII, бр. 10019 (11. април).

311

О пропорционалном представништву¹⁰³

Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1936, t. XVI, 8, стр. 719–733.

312

Неодређене диференцијалне једначине¹⁰⁴

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXIII, Први разред, књ. 85, Београд, 1936, стр. 171–180.

[Саопштено у АПН 8. јуна 1936.]

Équations différentielles indéterminées, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 3, Belgrade, 1936, pp. 183–188.

JANCZEWSKI M.: Zbl, B. 16, S. 163.

PERRON O.: FdM, B. 62, S. 547.

313

Interprétations géométriques du théorème de Wilson

Sphinx, Bruxelles, 1936, t. VI, 7, p. 110–111.

314

Sur une courbe remarquable

Sphinx, Bruxelles, 1936, t. VI, 11, pp. 103–104.

HAHN W.: FdM, B. 62, S. 125.

315

Remarque sur les zéros des intégrales de Laplace-Abel

Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, Série A: Sciences mathématiques, Cracovie, 1936, p. 523–527.

[Саопштено у Пољској академији наука 9. новембра 1936.]

HILLE E.: Zbl, B. 16, S. 40.

KLOOSTERMAN D. H.: FdM, B. 63, S. 272.

316

Rôle des décimales dans certains problèmes élémentaires d'analyse et de géométrie

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, 1936, t. V, pp. 1–9.

ROGOSINSKI: Zbl, B. 17, S. 204.

SCHIFFNER: FdM, B. 62, S. 1202.

317

Propositions sur les fonctions méromorphes

Publication mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1936, t. V, pp. 163–168.

ROGOSINSKI: Zbl, B. 17, S. 216.

DINGHAS A.: FdM, B. 62, S. 1211.

318

Théorème sur les fonctions algébriques à coefficients tayloriens commensurables

Revue Mathématiques de l'Union interbalkanique, Athènes, 1936, t. I, 1, pp. 11–16.¹⁰⁵

Zbl, B. 15, S. 19.

PETERSSON H.: FdM, B. 62, S. 1229–1230.

319

Sur une équation différentielle linéaire rattachée à la gamma fonction

Revue Mathématique de l'Union interbalkanique, Athènes, 1936, t. I, 2, pp. 129–134.

SZEGÖ G.: Zbl, B. 16, S. 251.

SCHMIDT HERMANN: FdM, B. 63, S. 317.

320

Rapport arithmétique entre deux suites de nombres rattachées aux équations différentielles du premier ordre

Revue Mathématique de l'Union interbalkanique, Athènes, 1936, t. I, 2, pp. 167–171.

STEPANOFF W.: Zbl, B. 17, S. 164; s. 465.

PERRON O.: FdM, B. 63, S. 416.

321

Équations différentielles du premier ordre à intégrales bornées

La Revista de Ciencias, Lima (Peru), 1936, t. XXXVIII, 418, pp. 109–114.

STEPANOFF W.: Zbl, B. 16, S. 112.

MÜLLER MAX: FdM, B. 62, S. 1261–1262.

322

*Quelques contributions élémentaires récentes au problème des trois corps*¹⁰⁶

Mémoires, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1936, t. III, pp. 19–28.

PETRONIEVICS BRANISLAV: *Quelques théorèmes nouveaux dans le problème des trois corps*. Mémoires, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. IV, p. 53–61.

МИХАИЛОВИЋ Д.: *Дојринос Михаила Пејровића небеској механици*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 143–152.

323

По забаченим острвима

Српска књижевна задруга, Београд, 1936, Поучник, књ. IX, стр. 294; 13,5 × 19,4.

I. Острва јужног Атлантског океана.

На острву Свете Јелене. Од француске обале до острва Свете Јелене. На острву Света Јелена. Наполеоново путовање до острва Света Јелена. Данашње острво Света Јелена и његова интересантност. По осамљеним острвима јужног Атлантског океана. На острву Тристан д'Акуња. На острву Гоф. У правцу острва Буве. У повратку за Европу.

II. Острва јужног Индијског океана.

По осамљеним острвима јужног Индијског океана.

Од Француске обале до Мадагаскара. Од Мадагаскара до острва Амстердам и Сен-Пол. Додир осамљених острва са светом. На острву Амстердам. На острву Сен-Пол. Од острва Сен-Пол до Кергеленских острва. На острвима Кергелен. Научни послови сапутника.

III. Китоловна индустрија.

Индустријски лов китова. Кит као предмет лова. Стари начин китолова. Модерни начин китолова. Кратка историја индустријског китолова. Данашњи китолов у морима јужне хемисфере. Припадништво китоловних области јужне хемисфере.

По осамљеним острвима Јужног индијског океана, Далека копна и мора, Просвета, Београд, 1948.

[Одломак]

Са Арктика до Антарктика, Савремена школа, Београд, 1960, Библиотека Марко Поло, коло I, св. 1, стр. 218; 16 × 21.

[Избор чланака]

По гусарским и другим острвима, Ново поколење, Београд, 1952, књига Знање 5, стр. 262; 15,4 × 20,3.

[Избор чланака]

Живи сѝвор без неѝријателѝа, Коло, Београд, 1943, г. II, бр. 62, стр. 6–7.

[Одломак]

БАБИЋ Ђ. ВЛАДИМИР: Београдске општинске новине, Београд, 1936, т. LIV, 12, стр. 943.

Б.: Јавност, Београд, 1936, т. II, бр. 33, стр. 736.

324

***Карактеристична константа бројних низова*¹⁰⁷**

Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1936, т. XVII, 2–3, стр. 148–157.

Истио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 66–74.

325

Једна врста бројних квази-инваријаната

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXV, Први разред, књ. 86, Београд, 1937, стр. 137–174.

[Саопштено у АПН 19. октобра 1936.]

Генералности о бројним квази-инваријантама. Бројне квази-инваријанте за интеграле диференцијалних једначина. Граничне криве бројних квази-инваријаната. Функционалне појединости везане за облик квази-инваријаната. Квази-инваријанте целих функција са реалним нулама. Примери. Квази-инваријанте полинома са реалним нулама. Полиноми чије су нуле све реалне. Примена на диференцијалне једначине.

Sur une espèce de quasi-invariants numériques, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 4, Belgrade, 1938, pp. 43–59.

HILDEBRANDT: Zbl, B. 20, S. 210.

PFLUGER A.: FdM, B. 64, S. 424.

ŽARDECKI V.: FdM, B. 63, S. 1027.

326

Једна северна оаза

Политика, Београд, 1937, г. XXXIV, бр. 10283, стр. 6 (6–9. јануар).

327

Био-библиографија – XV

Српска краљевска академија, Годишњак за 1936, Београд, 1937, т. XLVI, стр. 266–269.

328

О двоструким појенцијалним редовима

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXV, Први разред, књ. 86, Београд, 1937, стр. 175–199.

[Саопштено у АПН 22. фебруара 1937.]

Sur les séries entières doubles, Académie royale de Serbie, Bulletin, A, N° 4, Belgrade, 1938, pp. 139–147.

LOSCH F.: Zbl, B. 19, S. 339.

LEJA F.: FdM, B. 64, S. 251.

ŽARDECKI V.: FdM, B. 63, S. 985.

329

Модерно гусарство у Црвеном мору

Политика, Београд, 1937, г. XXXIV, бр. 10395, стр. 9, (1. мај).

330

*Сиварне и привидне геометријске немогућности*¹⁰⁸

БИЛИМОВИЋ А. – АНЂЕЛИЋ Т.: *Геометрија за II разред средњих школа*, Београд, 1937, стр. 84–86.

Исио, Друго издање, Београд, 1942, стр. 104–106.

Исио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 13–15.

331

Intégrales abéliennes à bornes algébriко-logarithmiques

Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1937, 2e série, t. LXI, 2, p. 290–295.

ОТТО-HEINRICH KELLER: Zbl, B. 17, S. 258.

KNESR H.: FdM, B. 63, S. 339.

332

Елиптичке функције

Предавања на Београдском универзитету, Задужбина Луке Ђеловића Требињца, Београд, 1937, стр. 128 + III; 15,9 × 23,7.

Основни појмови о периодичним функцијама.

Генералности о двојпериодичним функцијама.

Основне елиптичке функције.

Разни облици редова за основне елиптичке функције.

Елиптичке функције дефинисане инверсијом општијих интеграла.

Општи поглед на двопериодичне функције.

MITRINOVIĆ S. D.: FdM, B. 63, S. 998.

MITRINOVIĆ S. D., ĐOKOVIĆ Ž. D.: *Specijalne funkcije*, Београд, 1964.

ТАСКОВИЋ МИЛАН: *Два проблема Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 183–188.

333

Séries de puissances à coefficients nombres entiers comme inversions des intégrales abeliennes

La Revista de Ciencias, Lima (Peru), 1937, t. XXXIX, 421, pp. 51–56.

ОТТО-HEINRICH KELLER: Zbl, B. 18, s. 153.

FdM, B. 63, S. 999.

334

Équation indéterminées algébriques à deux inconnues

Mathesis, Bruxelles, 1937, t. LI, pp. 183–187.

SCHRUTKA L.: FdM, B. 63, S. 888–889.

335

Риболови у Тимичкој крајини

Рибарски весник, Београд, 1937, t. XV, 1–2, стр. 24–26; 3–4, стр. 52–55; 1938, t. XVI, 1, стр. 7–8.

336

Прослава 300-годишњице Descartes-a

Српска краљевска академија, Годишњак за 1937, t. XLVII, Београд, 1938, стр. 277–280.

[Саопштено у АПН 15. октобра 1937.]

СТИПАНИЋ Е.: *Марин Гејалдић*, Београд, 1961, стр. 179–181.

МАТЕЈИЋ А.: *Пионири југословенске науке*, Београд, 1966, стр. 123.

СТИПАНИЋ Е.: *Михаило Пејровић о Гејалдићевом учешћу у генези аналитичке геометрије*, Мат. библ. 38 (1968), стр. 117–126.

337

Remarques arithmétiques sur une équation différentielle du premier ordre

Union matemática Argentina, Buenos Aires, 1938, N° 3, pp. 17–21.

[Достављено 25. децембра 1937.]

SANSONE GIOVANNI: Zbl, B. 22, S. 22.

338

Данашњи најори за њрисвајање њоларних земаља

Политика, Београд, 1938, г. XXXV, бр. 10640, стр. 7 (6–9. јануар).

339

Le postulat de Bertrand comme conséquence du théorème de Goldbach

Sphinx, Bruxelles, 1938, t. VIII, 2, pp. 19–20.

WEBER W.: FdM, B. 64, S. 100.

340

Квадрантура крућа

Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1938, т. XVIII, 7, стр. 603–609.

Исио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 30–36.

341

***Како изгледа њуњовање на санњи лега. – Пракњичан значај
освајања Аркњичке обласњи***

Политика, 1938, г. XXXV, бр. 10744, стр. 7 (23. април).

342

***Мањемањички инсњњњуњ на Београдском универзњњњу –
кошница научног рада¹⁰⁹***

Политика, Београд, 1938, г. XXXV, бр. 10755, стр. 9, (8. мај).

МИТРИНОВИЋ Д.: *Живоњ Михањла Пењровића*, Мат. библ. 38 (1968), стр. 7–32.

343

Séries tayloriennes fournissant le nombre de nombres premiers ne surpassant pas un nombre donné

Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1938, 2e série, t. LXII, mai 1938, pp. 140–148.

SHONAT J.: Zbl, B. 19, S. 196–197.

BOEHLE K.: FdM, B. 64, S. 100–101.

344

Séries tayloriennes en rapport avec les nombres premiers

Boletin matematico, Buenos Aires, 1938, t. X, 13, pp. 177–178.

[Приказано 10. јула 1938.]

Zbl, B. 18, S. 139.

FdM, B. 64, S. 989.

BAIDAFF I. B.: *Cosas que los talentos no descubren a primera vista, mas después... aquello que uno menos se lo esperaba.* Boletin matematico, Buenos Aires, 1957, t. XXX, 2 (321), pp. 9–14.

345

*Погрешни геометриски закључци из нејажљиво нацртане слике*¹¹⁰

БИЛИМОВИЋ А. – АНЂЕЛИЋ Т.: *Геометрија за III разред средњих школа*, Београд, 1938, стр. 76–80.

Истио, Друго издање, Београд, 1942, стр. 76–80.

Истио, Треће издање, Београд, 1943, стр. 75–81.

Истио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 16–19.

346

Реферат о раду Д. Марковића „Границе корена алгебарских једначина“

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Прилози за биографију Михаила Пејровића*. Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1960, vol. XII, 1–4, стр. 149.

[Приказано са проф. Н. Н. Салтиковим у АПН 26. октобра 1938.]

347

Реферат о раду Д. С. Митриновића „О једној класи диференцијалних једначина првог реда на које се налази у проблемима геометрије“

МИТРИНОВИЋ С. Д., *Прилози за биографију Михаила Пејровића*, Вестник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1960, vol. XII, 1–4, стр. 149.

[Приказано са проф. Б. Гавриловићем у АПН 26. октобра 1938.]

348

Једна недовршена или зајубљена приповећка Стевана Сремца

Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 1938, т. XVIII, 1–2, стр. 254–258.¹¹¹

349

Интеграција диференцијалних једначина помоћу редова

Предавања на Београдском универзитету, издање Задужбине Луке Ђековића Требињца, Београд, 1938, стр. 219; 15,2 × 23,3.

Општи појмови о интеграцији диференцијалних једначина. Општи појмови о интеграцији једначина првога реда. Формално решење у облику реда. Примери за одредбу формалног решења. Конвергенција добијеног реда. Искључивост добијеног реда као интеграла једначине. Основна теорема о фактичном решењу проблема интеграције. Практична примена основне теореме. Специјалне компаративне једначине у проблему интеграције. Сумирање двоструких редова у проблему интеграције. Редови што изражавају општи интеграл диференцијалне једначине првога реда. Аналитичко продужење реда што изражава интеграл једначине. Случај кад десна страна диференцијалне једначине постаје бескрајна за $x = 0$, $y = 0$. Случајеви када се десна страна диференцијалне једначине за $x = 0$, $y = 0$ јавља у облику $0/0$. Случај кад десна страна једначине има вредност $x = 0$, $y = 0$ као критичке сингуларитете. Практично упутство за интеграцију, диференцијалне једначине првога реда у облику редова. Коефицијент a_n интегралног реда као функција свога ранга n . Системи симултаних једначина првога реда. Диференцијалне једначине и системи симултаних једначина вишега реда. Интеграција диференцијалних једначина и система за ма какве коначне почетне вредности променљивих. Интеграл диференцијалне једначине првога реда изражен као позната функција реда одређеног облика. Аритметичке особине коефицијента a_n интегралног реда. Аритметичке особине интеграла диференцијалних једначина.

MITRINOVIĆ S. D.: FdM, B. 64, S. 419.

ТАСКОВИЋ МИЛАН: *Два проблема Михаила Пејровића*, Споменица, 1968, стр. 183–188

350

Liste des publications scientifiques de M. Michel Petrovitch

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. XIII–XXIX. ¹¹²

351

Sur les équations différentielles algébriques du premier ordre engendrant des fonctions entières

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 1–12.

MÜLLER: Zbl, B. 20, S. 234.

BIEBERBACH L.: FdM, B. 64, S. 1131.

352

Équations différentielles algébriques d'ordre fini à intégrales réelles bornées

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 65–76.

SANSONE GIOVANNI: Zbl, B. 20, S. 24–25.

PERRON O.: FdM, B. 64, S. 437.

353

Théorèmes généraux sur les équations différentielles algébriques

Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 290–325.

Sur une suite indéfinie de fonctions d'une variable. Intégration des équations différentielles algébriques au moyen des fonctions de la suite canonique. Intégration des systèmes d'équations simultanées algébrique d'un ordre quelconque au moyen des fonctions de la suite canonique. Remarque.

SANSONE GIOVANNI: Zbl, B. 20, S. 123.

PEYOVITCH T.: *Sur l'intégration d'un système d'équations différentielles*, Académie Serbe des Sciences, Publications de l'Institut mathématique, Belgrade, 1948, t. II, pp. 176–189.

PERRON O.: FdM, B. 64, S. 436–437.

PEЈОВИЋ T.: *O једној теорему алгебарских диференцијалних једначина*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1954, vol. VI, 1–2, стр. 74–79.

354

Particularités d'ordre arithmétique rattachées aux équations différentielles algébriques

Bulletin Mathématique de la Société Roumaine des Sciences, Bucaresti, 1938, t. 40, 1–2, pp. 1–12.

Исџио, Comptes rendus du Congrès interbalkanique des mathématiciens II, Bucarest, 1937 (12. april 1937).

КАМКЕ Е.: Zbl, B. 19, S. 407.

PERRON O.: FdM, B. 64, S. 1131.

355

A propos d'un théorème de M. Pompeiu

Bulletin Mathématique de la Société Roumaine des Sciences, Bucaresti, 1938, t. 40, 1–2, pp. 205–208.

Исџио, Comptes rendus du Congrès interbalkanique des mathématiciens II, Bucarest, 1937 (12. april 1937).

Поводом једне теореме Г. Помпеиу-а, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 62–65 [превод В. Дајовић].

СТЕСК: Zbl, B. 20, S. 50.

ZACHARIAS M.: FdM, B. 64, S. 1286.

МАРКОВИЋ Д.: Задатак 19, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1952, vol. IV, 3–4, стр. 71.

BAIDAFF I. B.: *Cosas que los talentos no descubren a primera vista, mas despues... aquello que uno menos se lo esperaba*, Boletin matemático, Buenos Aires, 1957, t. XXX, 2 (321), pp. 9–14.

BAIDAFF I. B.: *Una fórmula para la suma de los fracciones del teorema de Petrovich*, Boletin matemático, Buenos Aires, 1947, t. XXX, 4 (323), pp. 19–20.

BAIDAFF I. B.: *Otra demostración de un teorema de desigualdades de M. Petrovich*, Boletin matemático, Buenos Aires, 1957, t. XXX, 6 (325), p. 29.

ACZÉL, JÁNOS: *Неједнакости и њихова примена у елементарном решавању задатака са максимумом и минимумом*, Математичка библиотека, Београд, 1961, бр. 18, стр. 111–138.

ПАВЛОВИЋ В. С.: *Неке особине симетричних функција сџирана извесних џолиџона*, Математичка библиотека, Београд, 1961, бр. 18, стр. 139–142.

MITRINOVIĆ S. D.: *Nejednakosti. Matematički metodi u fizici i tehnici*, Beograd, 1965, str. 137–138.

VASIĆ R. – ŽIVANOVIĆ Ž.: *Über eine ungleichung de sich auf regelmässige Polygone bezieht*, Univerzitet Beograd, Publ. Elektrotehn. Fak., Ser. Mat. Fiz. 181–196 (1967), S. 67–68.

ВАСИЋ П.: *Геометријске неједнакости у радовима Михаила Пејровића*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 105–112.

356

Пошенијални редови ишо изражавају оишши иншеграл какве диференцијалне једначине првога реда

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 31–42.

[Саопштено у АПН 29. новембра 1937.]

Série taylorienne exprimant l'intégrale générale d'une équation différentielle du premier ordre, Académie royale de Serbie, Bulletin, A, N° 5, Belgrade, 1939, pp. 21–23.

FRANKLIN P.: MR, XI, 4, p. 247.

GEPPERT HARALD: Zbl, B. 21, S. 225.

WITTICH H.: FdM, B. 65, S. 369–370.

357

Једна класа одређених иншеграла са променљивим параметрима

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 167–206.

[Саопштено у АПН 14. марта 1938.]

Генералности о интегралима U . Неколики основни обрасци и ставови за интеграле U . Изражавање интеграла U у коначном облику. Интегрални U у облику реда. Границе вредности интеграла U . Неколике функционалне појединости интеграла U . Реални и имагинарни део функције $U(xi)$. Примена интеграла U на проблеме интеграције.¹¹³

Sur une classe d'intégrales définies dépendant d'un paramètre, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 5, Belgrade, 1939, pp. 93–107.

FRANKLIN P.: MR, XI, 4, p. 237.

SCHMIDT HERMANN: Zbl, B. 21, S. 306.

DOETSCH: FdM, B. 65, S. 474.

358

Једна заједничка особина мноштва диференцијалних једначина

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 227–240.

[Саопштено у АПН 16. децембра 1938.]

Propriété commune à une multitude d'équations différentielles, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 5, Belgrade, 1939, pp. 49–56.

FRANKLIN P.: MR, XI, 4, p. 247.

QUADE W.: FdM, B. 65, S. 371.

359

***Поштенцијални регови чији коефицијенти имају аритметичку
структуру***

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 245–256.

[Саопштено у АПН 3. октобра 1938.]

Séries de puissances à coefficients ayant une structure arithmétique, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 5, Belgrade, 1939, pp. 57–64.

MANDELBROJT S.: Mr, XI, 5, p. 338.

HLANKA EDMUND: Zbl, B. 21, S. 330.

MEYER-KÖNIG W.: FdM, B. 65, S. 306.

360

Северна чуда

Политика, Београд, 1939, г. XXXVI, бр. 10996, стр. 26 (6–9. јануар).

361

***Августа 1906. на једној шурској свадби – рибарске усмене са
Адакалеа***

Правда, Београд, 1939, г. XXXV, бр. 12360–63, стр. 21 (8. април).

362

***У вечном леду и снегу. – Богаћи новинари као мецене поларних
експедиција***

Политика, Београд, 1939, г. XXXVI, бр. 11085, стр. 9 (8. април).

363

Осељива местица обичних и диференцијалних једначина¹¹⁴

Математички весник, Београд, 1939, бр. 5–6, стр. 8–11.

Истио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 59–61.

БЕРТОЛИНО М.: *Прилози Михаила Пејровића квалитативној анализи диференцијалних једначина*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 127–142.

Ђулум Живојин: *Чланак Михаила Пејровића „Осељива месџа обичних и диференцијалних једначина“ размајран у свейлу савремене физике*, Споменица 1968, стр. 135–140.

364

Пловидба морем. – Историја јодморнице

Политика, Београд, 1939, г. XXXVI, бр. 11149, стр. 10 (17. јун).

[Псеудоним: без потписа.]

365

Занимљивосџи у јрименама Пиџаџориноџ јравила

БИЛИМОВИЋ А. – АНЂЕЛИЋ Т.: *Геометрија за IV разред средњих школа*, Београд, 1939, стр. 78–84.

Истио, Друго издање, Београд, 1942, стр. 78–84.

Истио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 20–24.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Парадокс Михаила Пејровића*. *Matematičko-fizički list*, Zagreb 19, t. XII, 4, str. 32.

366

Гимназијске усјомене

Споменица о стогодишњици Прве мушке гимназије у Београду 1839–1939, Београд, 1939, стр. 293–301.

Гимназијске усјомене Михаила Пејровића, Математичка библиотека, Београд, 1961, бр. 19, стр. 114.

[Одломак из *Гимназијских усјомена*]

Најоригиналнији јрофесор девейнаесјоџ сјололећа, Јеж, Београд, 1967, г. XXXI, бр. 1445, стр. 10.

[Одломак из *Гимназијских усјомена*]

367

*Квалитативна инџеграција диференцијалних једначина*¹¹⁵

Српска краљевска академија, Саопштења Академије природних наука, Београд, 1939, 25 шт. табака; 21,3 × 29,4 (рукопис).

[Саопштено у АПН 20. новембра 1939.]

368

Математичка анализа и океанографско-биолошки проблеми

Годишњак Оцеанографског института, Сплит, 1939/40, св. II, стр. 52–73.
 ПЕЛОВИЋ Т.: *Примена математике у биологији*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1954, vol. VI, 3–4, стр. 199–208.

369

Лов у великим дубинама

Политика, Београд, 1940, г. XXXVII, бр. 11352, стр. 15 (6–9. јануар).

370

Београд, негдашњи центар великој рибарској

Београдске општинске новине, Београд, 1940, т. LVIII, 1, стр. 5–10; 2, стр. 91–97; 3, стр. 188–196; 4, стр. 313–326; 5, стр. 429–440; 6, стр. 523–532; 7–8, стр. 625–634; 9, стр. 735–743; 10, стр. 803–811.

Негдашње риболовно богатство Саве и Дунава. Ловишта која су снабдевала Београд рибом. Ловишта у текућој води. Ловишта у ритовима и барама. Врсте риба у београдским ловиштима и рибарске опасности о њима. Начин рада занатских рибара у риболовном подручју Београда. Тањарски алов (тањарац). Мадровачки алов (салењак). Грундкорн (grundgarn, Spiege = Netz, tramail). Пирић (мали лапташ). Влак. Кеца (Schleppsack). Кусака (Knochen-sack). Бубњеви (verveux). Черенац (carrelet). Трбок. Сачма. Мали рибарски струк. Велики рибарски струк. Пампурски струк. Сомовски цуг. Самица. Бућка. Призори и сцене из негдашњих савских риболова. Призори и сцене из негдашњих дунавских риболова. Прератни рибарски правни односи у риболовном подручју Београда. Услови за давање права државних риболова под закуп. Главне одредбе хрватског и мађарског закона о риболову и њихово извршење. Рибарска дозвола. Риболовница. Главне одредбе закона и правилника о риболову у Србији од 27. јула 1898. Уговор. Главне одредбе закона и правилника о риболову у Србији од 27. маја 1911. год. Наредба о риболову и хватању ракова у подручју војне главне губерније у Србији од 2. маја 1917. Обичајно право у међусобним рибарским односима. Прератне београдске рибарске организације. Београдски рибарски еснаф. Београдско Рибарско удружење. Прератне везе београдског рибарства са иностранством. Риболовна конвенција са Аустро-Угарском. Риболовна конвенција са Румунијом. Прератне изложбе нашег рибарства у земљи и иностранству.

371

Велики риболов на Дунаву

Правда, Београд, 1940, г. XXXVI, бр. 12747–12750.

372

Један ђердајски доживљај

Београдске општинске новине, Београд, 1940, т. LVIII, 4, стр. 355–358.

373

Музикант Мија Јагодинац

Политика, Београд, 1940, г. XXXVII, бр. 11461, стр. 9 (27. април).

АНТОНИЈЕВИЋ ДРАГОСЛАВ: *Етнолошко наслеђе Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 333–344.

374

*Роман јегуље*¹¹⁶

Српска књижевна задруга, Београд, 1940, Поучник, књ. XI, стр. 187; 13,5 × 19,3.

Вековна природна загонетка. Мистерија јегуље. Први трагови стварности и решења једнога дела загонетке. Истраживања Јоханеса Шмита. Двадесет и пет година крстарења по океанима. Резултат и значај радова Јоханеса Шмита.

Роман јегуље. Колевка јегуље, њено рађање и прва миграција. Међуморфоza ларве у стакласту јегуљицу и улазак у слатке воде. Међуморфоza стакласте јегуљице у жуту јегуљу. Метаморфоza жуте јегуље у сребрнасту. Свадебно преокеанско путовање.

Јегуља на њеном плодишту. Живот и животне прилике у океанским дубинама. Како се практички врше дубинска испитивања. Кратка историја дубинских океанских истраживања. Шта бива са јегуљом на светском плодишту. Покушаји и неуспех истраживања о судбини јегуље после мрестења.

Допуне роману јегуље. Јегуље разних врста. Нерасветљене мистерије јегуљиног романа. Од француске обале до светског плодишта јегуље.

Око Азорских острва. Азорска острва и њихова околина. Шта се радило и сазнало у околини Азорских острва. Једна занимљивост у близини светског плодишта јегуља.

Истио, Друго издање, Српска књижевна задруга, Београд, 1952, Поучник, књ. XI, стр. 188; 13,2 × 18,7.

ПОТОКАР ТОНЕ: Модра птица, 11/1939–40, бр. 9, стр. 283.

С.: Соко, 2/1940, бр. 6, стр. 212.

БУЉА МИЛАН: Летопис Матице српске, 115/1941, CCCLV, бр. 1–2, стр. 167–168.

МОРОВИЋ ДИНКО: *Хисторијат истраживања јегуље*, Anguilla Anguilla L

375

**Неогређени, немогућни и нејошћуно одређени ѿланитејриски
задаци**

Билимовић А. – Анђелић Т.: *Геометрија за V разред средњих школа*, Београд, 1940, стр. 157–160.

Истио, Друго издање, Београд, 1944, стр. 157–160.

Истио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 25–29.

376

Варљивосић ока ѿри ујоређивању дужи и ѿвершина

Билимовић А. – Анђелић Т.: *Геометрија за I разред средњих школа – II издање*, Београд, 1940, стр. 73–76.

Истио, Треће издање, Београд, 1943, стр. 71–76.

Истио, Чланци, Друштво мат. и физ. НРС, Београд, 1949, стр. 10–12.

377

**О равнотежним фигурама два догађаја са једнаким
веровајноћама**

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXV, Први разред, књ. 92, Београд, 1940, стр. 99–108.

[Саопштено у АПН 16. децембра 1940.]

Figures d'équilibre de deux événements ayant la même probabilité, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 7, Belgrade, 1941, pp. 55–59.

FELLER W.: MR, X, 10, p. 719.

378

**Један ошћићи начин ѿпараметарског изражавања ѿтрансцендента
коначног рега**

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXV, Први разред, књ. 92, Београд, 1940, стр. 83–97.

[Саопштено у АПН 21. октобра 1940.]

Un mode général de représentation paramétrique des transcendentes d'ordre fini, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 7, Belgrade, 1941, pp. 43–54.

RITT F. J.: MR, X, 10, p. 686.

379

***Криве линије у равни чија је кривина моноћона функција
дужине лука***

Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXV, Први разред, књ. 92, Београд, 1940, стр. 111–135.

[Саопштено у АПН 3. фебруара 1941.]

Courbes planes dont la courbure est fonction monotone de la longueur de l'arc, Académie royale de Serbie, Bulletin A, N° 7, Belgrade, 1941, pp. 61–69.

VINCENSINI P.: MR, X, 10, p. 736.

380

Лов на ајкуле – нов извор великих зарада

Политика, Београд, 1941, г. XXXVIII, бр. 11710, стр. 11 (6–9. јануар).

381

Рибарска флора – модерни индустријски морски риболови

Правда, Београд, 1941, г. XXXVII, бр. 12999–13002.

382

***Неколике особине једне диференцијалне једначине од важности у
проблемима електрицијетета***

Наука и техника, Београд, 1941, т. I, 1, стр. 25–36.

383

Електричне аналоџије

Наука и техника, Београд, 1941, т. I, 3, стр. 141–151.

ПЕТРОВИЋ ВЛАДИМИР: *Основи електротехнике II – Електрично и магнетно коло*. Београд, 1941, стр. III + 256.

384

***Предговор за књићу Elie Cartan-a: Улога Француске у развоју
математике*¹¹⁷**

Публикације Југословенског астрономског друштва, Београд, 1941, 2, стр. 3–4. [Превео Милорад Б. Протић.]

Истио, Сатурн, Београд, 1940, т. VI, 4–5 и 6–7.

385

Једна енглеска књиџа у нашој љреводној књижевности љрошлоџ века

Годишњица Николе Чупића, Београд, 1941, т. L, Издање Чупићеве заду-
жбине, књ. 83, стр. 128–143.

РАДОЊИЋ Ј.: Српска академија наука, Годишњак за 1941–1944, Београд,
1945, т. LI, стр. 221.

386

*Ђердајски риболови у љрошлости и у садашњости*¹¹⁸

Српска краљевска академија, Српски етнографски зборник, књ. LVII,
Друго одељење, књ. 24, Београд, 1941, стр. VIII + 120; 16 × 24.

Реч унапред. Врсте риба на љердапским ловиштима. Хидрографске прилике
при љердапским риболовима. Ђердапски Дунав и његово корито. Речно дно
и протицање воде. Режим леда. Риболовно искоришћавање љердапских хи-
дрографских прилика. Генералности. Стари, ишчезли начини великих љер-
дапских риболова: Гарде. Рибарска клопка сет. Риболов на другим љердап-
ским вировима. Једна етнографска занимљивост. Велике љердапске вршке.
Морунски струкови. Расподела риболовних места у граничној области
Србије и Румуније. Ток матице. Аде и прудови. Расподела риболовних места.
Летимични поглед на данашње љердапске риболове. Данашњи начин ри-
болова. Трговина љердапском рибом. Осврт на узроке слабљења и ишче-
завања некадашњих љердапских риболова.

Морун – краљ риба у Дунаву, Српски народ, Београд, 1942, бр. 12, стр. 13.

[Одломак]

РАДОЊИЋ Ј.: Српска академија наука, Годишњак за 1941–1944, Београд,
1945, т. LI, стр. 221.

387

*Просји бројеви*¹¹⁹

Српска краљевска академија, саопштења Академије природних наука,
Београд, 1943, 13 шт. табака; 21,3 × 29,4 (рукопис).

[Саопштено у АПН 5. фебруара 1943.]

388

*Елементарна љосмајрања о расљореду омањих љпросјих бројева*¹²⁰

Српска академија наука, Глас, књ. CLXXXIX, Први разред, књ. 95, Бео-
град, 1946, стр. 3–45.

[Саопштено у АПН 15. јуна 1942.]

Проблем распореда омањих простих бројева. Прости и сложени бројеви облика: $6m - 1$ и $6m + 1$. Геометријско значење горњих аритметичких чињеница. Израчунавање тачног броја тачака E у областима Q_1, Q_2, Q_3 . Доње и горње границе за бројеве $\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3$ изражене помоћу логаритамске функције. Везе функција $\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3$ са распоредом простих и сложених бројева. Распоред простих омањих бројева.

LENMER H. D.: MR, XI, 4, p. 233.

389

*Приближно изражавање елиптичких помоћу елементарних функција*¹²¹

Српска академија наука, Глас, књ. CLXXXIX, Први разред, књ. 95, Београд, 1946, стр. 47–70.

[Саопштено у АПН 15. јуна 1942.]

Приближно изражавање елиптичких помоћу тригонометријских функција. Приближно изражавање интеграла елиптичких функција помоћу тригонометријских функција. Приближно изражавање Weierstrass-ове основне елиптичке функције p_x помоћу тригонометријских функција. Приближно изражавање Weierstrass-ових функција $A1$ помоћу тригонометријских и експоненцијалних функција. Приближно изражавање елиптичких помоћу алгебарских функција.

FELLER W.: MR, XI, 4, p. 264.

390

*Addition au mémoire sur les équations différentielles algébriques*¹²²

Académie Serbe des Sciences, Publications de l'Institut mathématique, Belgrade, 1947, t. I, pp. 1–4.

MR, X, 6, p. 378.

SANSONE GIOVANNI: Zbl, B. 32, S. 280.

PEYOVITCH T.: *Sur l'intégration d'un système d'équations différentielles*, Académie Serbe des Sciences, Publications de l'Institut mathématique, Belgrade, 1948, t. II, pp. 176–189.

MITRINOVIĆ D. S.: *Mihailo Petrović i Appelrotova teorema – Istorijaska beleška*, Publ. Elektrotehn. Fak., Ser. Mat. 2 (1991), str. 95–99.

391

Daleka kopna i mora

Просвета, Београд, 1948, стр. 267; 16 × 21.

[Избор чланака; уредио Гвидо Тартаља.]

Међу Ескимима. Индустрија лова у поларној области. У правцу Антилских острва. По Француским Антилима и повратак у Европу. Пут до Њуфаундленда. Њуфаундленд и његово становништво. По осамљеним острвима јужног Индијског океана.

392

Чланци

Друштво математичара и физичара НР Србије, Научна књига, Београд, 1949, стр. V + 110; 17 × 24,4.

[За штампу приредио и предговор написао Војин Дајовић.]

О зависности међу величинама у задацима. Варљивост ока при упоређењу дужи и површина. Стварне и привидне геометријске немогућности. Погрешни геометријски закључци из непажљиво нацртане слике. Занимљивости у примени Питагориног правила. Неодређени, немогућни и непотпуно одређени планиметријски задаци. Квадратура круга. Једно питање из наставе о логаритмима. Грешке математичара. Апсолутне и рестриктивне математичке немогућности. Осетљива места обичних и диференцијалних једначина. Поводом једне теореме Г. Ротреиу-а. Карактеристичне константе бројних низова. Редуктивни аналитички елементи.

MR, XI, 8, p. 573.

393

По ѓусарским и друђим осѓрвима

Ново поколење, Београд, 1952, књига Знање, 5, стр. 262; 15,4 × 20,3.

[Избор текстова из: *У царсѓву ѓусара*, *Са океанским рибарима* и *По забаченим осѓрвима*; избор и редакција Божицара Ф. Пејовића; у прилогу 63 илустрације.]

394

Сѓереометѓриске неједначине¹²³

Српска академија наука, Зборник радова, књ. XXXV, Математички институт, књ. 3, Београд, 1953, стр. 1–4.

Исѓо, Настава математике и физике у средњој школи, Београд, 1953; т. II, 4, стр. 181–183.

Трифуноти Д.: *Прилођ сѓереометѓријским неједначинама*, *Математичко-физички лист за ученике средњих школа*, Zagreb, 1956–57, т. VII, 2, стр. 55–58.

МАРТИЋ БРАНИСЛАВ: *Примедба на једну сџереометријску неједначину М. Пејровића*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. LXIX, Математички институт, књ. 8, Београд, 1960, стр. 131–132.

MITRINOVIĆ S. D.: *Nejednakosti. – Matematički metodi u fizici i tehnici*, Beograd, 1965, str. 138.

МИТРИНОВИЋ С. Д.: *Геометријске неједнакости*, Математичка библиотека, Београд, 1966, бр. 31, стр. 116.

MR, XV, 7, p. 643.

ВАСИЋ П.: *Геометријске неједнакости у радовима Михаила Пејровића*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 105–112.

395

Уиујсџво за графички рационализатор

МИШКОВИЋ В. ВОЈИСЛАВ: *Графички рационализатор – Усџомена на Михаила Пејровића*. Српска академија наука, Зборник радова, књ. XXXV, Математички институт, књ. 3, Београд, 1953, стр. 6–8.

[Аутографски приказ академика В. В. Мишковића.]

396

С океанским рибарима

Минерва, Суботица, 1953, Омладинско коло, св. 5, стр. 31; 16 × 22.

[Избор текста; илустрације Ђорђа Горбунова.]

Поред обала Лабрадора. Низ хладну Лабрадорску струју. Бродоломи у области рибљих ловишта. Први транскеански кабл.

397

По гусарским острвима

Младо поколење, Београд, 1960, Библиотека 100 књига, Коло III, књ. 8, стр. 136; 12 × 19,5.

[Избор чланака; приредио Бора Павић; илустровао Саша Мишић.]

Француски Антили. Антилско гусарство. Морски пирати. Епизоде из морског пиратства.

398

Са Аркиика до Аншаркиика

Савремена школа, Београд, 1960, Библиотека Марко Поло, Коло I, св. 1, стр. 218; 16 × 21.

[Избор чланака из: *Кроз њоларну обласћ, У царсћиву ѓусара, Са океанским рибарима и По забаченим осћирвима.*]

399

*Мећафоре и алеѓорије*¹²⁴

Српска књижевна задруга, Београд, 1967, Коло LX, бр. 405, стр. 196; 12,6 × 18,4.

[Предговор, белешку о писцу и библиографију радова из математичке феноменологије написао Драган Трифуновић.]

Општи поглед. Примери метафора и алеѓорија у употреби у обичном животу и књижевности. Заједничке појединости чињеница. Сличност сведена на истоветност. Општи принцип пресликавања. Пресликавање у облику метафора и алеѓорија. Време у метафорама и алеѓоријама. Метафоре и алеѓорије у поезији. Митске метафоре и алеѓорије. Научно алеѓорично пресликавање. Примери електричних аналогја. Примери разноврсних научних сличности. Научни значај метафора и алеѓорија. Свођење чињеница на типове. Типске улоге. Предвиђање чињеница закључцима по сличности. Научна предвиђања по језгру сличности. Примери типских улога и последице њихове сарадње. Метафоре и алеѓорије као људски израз споне материјалног и импондерабилног света.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прилоѓ феноменологији – Белешке о Михаиљу Пећровићу*, Браничево, Пожаревац, 1968, т. XIV, 1, стр. 80–89.

Политика, Београд, 1967, 24. децембар, стр. 16.

VERTOLINO MILORAD: *O nekim filozofskim i društvenim pogledima Mihaila Petrovića*, Дијалектика, Београд, 1968, т. III, 2, стр. 111–118.

ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прилоѓ маћемаћичкој феноменологији (особине)*, Споменица 1968, стр. 253–288.

ЂОКОВИЋ МИЛАН: *О књижевним радовима Михаила Пећровића*, Гласник Српске књижевне задруге, Београд, 1969, XXIV, 1, стр. 15–17.

ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ: *Проблеми и ѓринципи сћилисћике*, Београд, 1969, стр. 286.

НЕДЕЉКОВИЋ ДУШАН: *Ећаје и ѓерсћекћиве ѓриродне филозофије Михаила Пећровића*, Дијалектика, Београд, 1968, т. III, 2, стр. 13–40.

НЕДЕЉКОВИЋ Д.: *Ећаје и ѓерсћекћиве ѓриродне филозофије Михаила Пећровића*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 61–86.

ЈЕРЕЈ ЛУКА: *Релиѓија и феноменолошка маћемаћика Михаила Пећровића*, Теолошки погледи, Београд, 1968, т. I, стр. 31–41.

МАРКОВИЋ СЛОБОДАН: *Личносћ и књижевна реч Михаила Пећровића*, Споменица Михаила Петровића, Београд, 1968, стр. 346–353.

- Борба, Београд, 1967, 16. новембар, стр. 7.
- ГАВРИЛОВИЋ ЗОРАН: *Метифоре и алеџорије*, Борба, Београд, 25. фебруар 1968.
- ТИЈАНИЋ М.: *Језик не припада само лингвистима*, Политика, 21. април 1968.
- ХРИСТИЋ ЈОВАН: *Књижевност*, XLVI, 6, 567–568.
- СТИПАНИЋ Е.: *Михаило Пејровић, мајематичар и феноменолог*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 87–92.
- ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈЕ: *Политика*, 4. август 1968.
- ЈЕРЕМИЋ ДРАГАН: *Књижевне новине*, XX, 336, стр. 3.
- ТАУТОВИЋ РАДОЛИЦА: *Савременик*, Београд, јануар 1969.
- МИТРИНОВИЋ Д.: *О једној неједнакости*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 93–96.

400

Велико њушовање

- Вук Караџић, Београд, 1982, стр. 168.
[Приредио Драган Трифуновић.]

БЕЛЕШКЕ

1 Пред Комисијом, у саставу: професор Charles Hermite (président), професори Émile Picard и Paul Painlevé (examineurs), Михаило Петровић је 29. јуна 1894. одбранио своју докторску дисертацију коју су одличним оценама оценили сви чланови Комисије. За тачан датум одбране дисертације дугујем велику захвалност свом колеги професору Maurice Loï-u sa École Normale Supérieure. Он је на мене утицао да 1980. године у Математичком институту САНУ оснујем Семинар за историју математичких наука, који и данас ради.

Млади Петровић је своју докторску дисертацију посветио професорима Jules Tannery-у и Paul Painlevé-у: „A Messieurs J. Tannery et P. Painlevé – Hommage reconnaissant, M. Petrovitch“. Професор Танери је Петровићу предавао диференцијалне једначине и делове математичке анализе, а био је и управник Научног одељења École Normale Supérieure, Section des Sciences, којем је припадао Михаило Петровић.

О Петровићевом докторату најбоље погледати 1. књигу *Сабраних дела Михаила Пејровића*, затим књигу Д. Трифуновића *Докторска дисертација Михаила Пејровића*, Нова сазнања I, Београд 1994, стр. 156, као и писма Милутина Гарашанина изложена у првом делу ове књиге.

2 Ово је докторска дисертација Младена Берића, Петровићевог првог асистента на Универзитету у Београду (примљена на седници Филозофског факултета 11. маја 1912). Очигледно, Берић је под професоровим утицајем наставио да истражује проблеме фигуративних полигона које је сам Петровић обрађивао за случајеве непокретних и покретних нула и полова интеграла диференцијалне једначине. Берићев рад је значајан и по генеалошком осврту на фигуративне полигоне, од Њутна за диференцијалне једначине „нултог реда“, преко радова Фукса и Пенлевеа, па до Михаила Петровића.

О Младену Берићу подробније је писано у књизи Д. Трифуновића *Тиха и усрдна молићива Милоша Рагојчића*, Народна књига, Београд 1995, стр. 318, а у припреми писца ове белешке је посебна монографија о том несрећном изгнанику са Универзитета у Београду (1920. г.).

3 Очигледно, Французи су начинили штампарску грешку у наслову: треба да стоји... *équations différentielles*... Ово је прва научна расправа наше математичке науке објављена у светској литератури. Од почетка уздицања обновљене Србије требало је да прође тачно девет деценија, скоро један век, да се појави млади Михаило Петровић, и овом студијом одведе српску математику у велики свет науке.

4 Ово је прво Петровићево иступање у Српској краљевској академији. До краја активног рада у науци (1942. г.), Петровић је у Гласу СКА објавио тачно 60 запажених расправа. На поменутој седници АПН професор Димитрије Нешић, као председник СКА са поносом је и достојанствено говорио о свом ученику са Велике школе у присуству Стојана Новаковића, Милана Ђ. Милићевића, Јована Жујовића, Љубомира Ковачевића и других академика (Годишњак СКА, књ. IX).

5 Према увиду писца ове белешке, београдски математичар др Милорад Бертолино највише је у нашој средини посветио пажње делу Михаила Петровића (посебно диференцијалним једначинама) и његовом културолошком утицају на средину ондашње Србије. Без анализе Бертолинових радова није могуће темељно проучавати диференцијалне једначине Михаила Петровића.

6 Према Петровићевим радовима у Париској академији наука треба се односити као према *првој белешци* (Note de Petrovitch), саопштењу научној јавности новог резултата. Оваквих бележака у ПАН Петровић је имао равно 30, а саопштавала су их веома угледна имена француске и светске науке, чланови Француског института: Ch. Hermite, É. Picard, P. Appell, G. Lippmanne, J. Hadamard и други. Од тих кратких саопштења, која су имала повољну презентацију у ПАН, Петровић је редовно стварао шире расправе и објављивао их у значајним светским часописима, као и у Гласу СКА.

7 Овде је Петровић у скраћеном облику приказао рад објављен у Гласу, књ. L (1895).

8 Студија је од интереса у сазнавању учења о *аналогијама* у радовима Михаила Петровића. Годину дана по доласку из Париза професор је изашао у јавност са програмом рада у општој феноменологији. На више места упорно тврђење Ернеста Стипанића да се Петровић феноменологијом јавља у академској беседи (1900. г.) нетачно је, што потврђује овај рад у Наставнику из 1896. године.

9 Како је Петровић у расправи изложио и примену својих метода у математичкој физици, то је ову расправу у АПН саопштио академик Љубомир Клерић, професор теоријске механике на Великој школи, иначе рударски инжењер по струци.

10 У литератури *Bulletin des Sciences mathématiques* често се наводи и као *Bulletin Darboux*-а. У овој расправи Петровић показује како се симетричне и прстопериодичне или двопериодичне комбинације разних грана једне исте алгебарске функције могу развити у бесконачне редове чији су чланови рационалне функције.

11 Професор је показао више случајева како се неинтеграбилна једначина

$$y'^2 + y^2 = f(x)$$

може свести на већ испитиване и боље познате типове диференцијалних једначина. Ова Петровићева расправа била је темељ, директан повод за израду докторских дисертација Тадије Пејовића (1923. г.) и Драгослава Митриновића (1935. г.). У београдском жаргону ова се диференцијална једначина назива „српска једначина“, јер скоро да није било нашег математичара који није саопштио бар један рад о њој. Као што је наведено, овим Петровићевим радом користио се W. Naumann, а када је 1934. године боравио у Београду Н. Lemke, није заборавио да уступи своју расправу која се, поред осталог, ослањала на овом Петровићевом раду.

12 У досадашњим библиографијама научних радова Михаила Петровића ова расправа није помињана. Петровић је, заправо, показао да се Клерићев тракториограф може искористити и за решавање одређених класа диференцијалних једначина.

13 Суштина Петровићевог рада је у решавању питања како се Кошијев остатак функције може одредити и онда кад функција није задата у експлицитном облику, већ помоћу диференцијалне једначине првог реда. Познати математичари Адамар и Хурвиц писали су о том Петровићевом резултату.

У *Mathematische Annalen* (Leipzig), једном од најугледнијих светских часописа, Петровић је објавио још два рада. Поменимо да је мали број математичара код нас који се могу подичити објављеним радом у том часопису.

14 Уредник часописа *Bulletin de la Société mathématique de France* био је професор Емил Пикар, који је у редакцији часописа био најбоље упознат са Петровићевим намерама у овој области диференцијалних једначина. Посредством овог рада, а на предлог Пикара, Петровић је изабран за члана Друштва француских математичара.

15 Рад носи више значајних оцена. Пре свега, Петровић по први пут излаже своју *методу уредних диференцијалних једначина* (диференцијалне неједначине) у директном проучавању њиховог решења, и то читаве две деценије пре руског математичара Чаплигина. О овоме подробније у 2. и 8. књизи *Сабраних дела Михаила Пејровића*. Рад је значајан и по увођењу *хемијске интеграције* диференцијалних једначина, као наговештају да ће се Петровић бавити математичким моделовањем и конструкцијом аналогних рачунских машина.

16 Појава Петровићеве аналогне рачунске машине за решавање диференцијалних једначина на принципу кретања течности у затвореним судовима. О овом раду у ПАН Петровић је у Годишњаку СКА (књ. XI, стр. 151–152) дословно написао: „Сви до сад предложени апарати за графичку интеграцију основани су на извесним кинематичким принципима. Писац налази да се проблем графичке интеграције може на врло прост начин решити хидрауличним путем и предлаже за то нарочити апарат.“ Шире о овоме у раду Д. Трифуновића *Хидроинтеграциони Михаил Пејровића*, Годишњак града Београда, 27 (1980), стр. 157–180.

17 Сви Петровићеви псеудоними обрађени су у раду Д. Трифуновића *Прилози збирци наших псеудонима*, Библиотекар, Београд, 1966, т. XVIII, 5–6, стр. 465–475.

18 Овде Петровић наставља започета истраживања у опису рада кондезатора језиком математике (CR, т. CXXIV, 24, pp. 1344–1346). Овим радом професор је био на прагу проналаска *диференцијално анализатора* фундаменталног дела савремених аналогних рачунара. О овоме подробније у књизи Д. Трифуновића *Проучавање моделовања у делу Михаила Пејровића*, Нови Сад 1976, стр. 398.

19 ЈАЗУ је прве Петровићеве расправе преводила на латиничко писмо и ијекавицу. То је убрзо престало и ЈАЗУ је објављивала Петровићеве прилоге ћириличким писмом и екавицом како је професор писао.

20 За све Петровићеве радове објављене у Rad-у од 1898. до 1914. године професор Владимир Варићак је саставио кратке садржаје, превео их на немачки језик и објавио у *JAZU Bulletin-у* (Izvešća).

21 Износи се исти поступак као у *Mathematische Annalen*, т. 48, а са проширењем на диференцијалне једначине вишег реда.

22 Ово је у потпуности текст Петровићевог семинарског рада са *École Normale Supérieure* код професора Goursat-a: *Une propriété de la symétrie courbe* (мај 1892). Опште казано, млади Петровић је из Париза донео у Београд већи број научних радова већ написаних или детаљно скицираних, те није случајно да у првим годинама рада веома интензивно и учестало објављује своје расправе широм света.

23 Поменимо овде да шифрован текст у загради код приказа рада у *Revue sémiotique (des publications mathématique, Amsterdam)* има значење псеудонима математичара који је оценио Петровићев рад и тако за јавност остао анониман.

24 Са нешто детаљнијим описом, ово је наставак рада на аналогним рачунарима (CR, t. CXXIV, 20, pp. 1081–1084). Постоји сепарат овог рада који је одштампан за потребе Светске изложбе у Паризу 1900. године.

25 У потпуности истоветан рад у Техничком листу (лично Петровићева примедба у Годишњаку СКА, књ. XI, стр. 154).

26 Ова је расправа у рукопису имала наслов *Хемијске примене теорије диференцијалних једначина* (Годишњак СКА, књ. XI, стр. 24).

27 Као члан СКА, Петровић је био обавезан да у Годишњаку с времена на време објављује своје библиографске белешке. У овој првој белешци изнео је основне податке из биографије и листу првих 30 радова објављених до краја 1898. године. Петровић је за те радове дао и кратке садржаје. Гледано данас, овај поступак Академије наука веома је драгоцен и користан за истраживања у националној историји наука.

28 Петровић је био члан неколико друштава италијанских математичара (Болоња, Палермо, Рим, ...). Неговао је сарадњу са колегама из Италије и имао редовну преписку са њима. – Када је у Београду 1957. године одржан међународни научни скуп из диференцијалних једначина, било је лепо и поносно слушати успомене професора Сансона на Михаила Петровића и његово излагање о неколико Патровићевих темељних резултата.

29 За овај податак дугујем захвалност професору Татомиру П. Анђелићу.

30 Математичар Cotton био је близак Петровићев пријатељ за време студија у Паризу (1890–1894).

31 У широј анализи Петровић излаже допуну „Клерићевом шестару“ (Глас LI, стр. 245–316).

32 Подробније у књизи Д. Трифуновић – П. Перишић, *Математичар Пејтар Вукићевић*, Грађевинска књига, Београд 1997, стр. 216.

33 О академској беседи погледати *Лейбниц* у овој књизи, део 1900. година.

34 Реч је о интегралу

$$I(a) = \int_0^{\infty} \frac{\cos \lambda x}{x^2 + a^2} dx.$$

35 То су Гавриловићеве прве расправе у СКА, објављене у Гласу СКА, књ. LXI, Београд, 1900; подробније у књизи П. Перишић – Д. Трифуновић, *Математичар Бољдан Гавриловић*, Београд, 1994, стр. 164.

36 Расправе објављене у Гласу СКА, књ. LXIII, Београд 1902.

37 Прво упознавање стране јавности са намерама у општој феноменологији.

38 Расправе у Гласу СКА све до 1921. године излазиле су без резимеа на страном језику, те су Петровићеви радови у Гласу врло ретко коментарисани. Због језика, делатност СКА остала је непозната светској јавности. Појава Bulletin-а у 1932. години нешто ће ублажити ову неповољну ситуацију у науци Србије.

39 Петровић је без већих измена делове овог рада унео у своја предавања *Елементарна теорија грешака* за студенте математике, физике, хемије, ...

40 Односи се на исти тип диференцијалне једначине из радова W. Neumann-а (Ср. В. 119), R. Liouville-а (CR, 6. sept. 1886), M. Petrovitch-а (CR, 22, 1897) и других.

41 Писмо од 11. октобра 1904; односи се на расправу *Покушај једне ојшћие механике узрока*.

42 Пре ове расправе, 7. јуна 1904. у АПН Петровић је саопштио *Ојшћие једначине за мајтемајичку теорију акције узрока*. Писмом од 11. октобра 1904. Петровић ову расправу повлачи и уместо ње саопштава *Покушај једне ојшћие механике узрока*. Ово је Петровић сигурно учинио због рада на сличном тексту за едицију у Паризу „Scientia“ (в. библ. јед. 85).

43 Исто као под 32.

44 Ради постављења краљевим указом (27. фебруар 1905) за редовног професора новоотвореног Универзитета, Петровић је био обавезан да достави своје библиографске податке; в. први део ове књиге *Писма*.

45 Расправу *Покушај једне ојшћие механике узрока* из Гласа СКА, књ. LXIX (в. библ. јед. 73), Петровић сада објављује у Паризу као посебну књигу.

46 Реч је о функцији

$$\Delta(m, r) = \sum \frac{1}{1 - \left(\frac{\alpha_k}{r}\right)^m}.$$

47 Проблем се односи на везе између нула и коефицијената једног датог полинома.

48 По казивању Јована Карамате, ово је један од најзначајнијих радова Михаила Петровића. Односи се на апроксимацију дате функције полиномом, и то на питање, „у каквој вези остаје нула полинома којим апроксимирамо дату функцију са нулама саме функције?“

49 Петровић је упутио писмо АПН и моли да рукопис његове расправе не уђе у штампу, јер је већ објављен у једном страном часопису у Паризу (седница АПН од 28. маја 1909; Архив САНУ). До данас није утврђено где је Петровић објавио ову расправу. Иначе, у расправи је реч о главном проблему спољне балистике, који се своди на решење једне диференцијалне једначине која зависи од закона отпора ваздуха и сл. – Приметимо да се већи број математичара код нас бавио питањима интеграбилности главног проблема спољне балистике.

50 Реч је о следећим функцијама

$$H(z) = \sin^2 \pi z \sum_2^{\infty} \left(\frac{1}{n^2 \sin \frac{\pi z}{h}} - \frac{1}{\pi(n-z)} \right) A_n,$$

$$I(m, n) = \frac{1}{h} \int_a^b \varphi(t) X(m, n, t) dt.$$

51 Петровић и генерал Милорад Терзић упутили су захтев Office National de la propriété industrielle (Paris) 11. фебруара, предали патент 2. јуна, а објављен је 17. августа 1910. – Патент о даљинару реализован је у Војно-техничком заводу у Крагујевцу (1910), а откупила га је Русија (1912).

52 Ово су, дакако, дијаграми Петровић–Терзићевог патента (в. библи. јед. 104). – Поменимо да је генерал Терзић био истакнути стручњак за геодезију; написао је познату књигу *Виша геодезија*, коју је Петровић приказао у АПН 16. децембра 1935.

53 Рад овог конгреса Петровић је изложио у Српском књижевном гласнику, књ. XXXIX, 6, стр. 480.

54 Овде је реч о интегралу

$$J(x) = \int_a^b u e^{ix} dt.$$

55 Захтев за патент Петровић је упутио 29. септембра, доставио га 8. децембра 1913, а 13. фебруара 1914. патент је објављен.

56 Наставак рада из Економиста, т. II, 17, стр. 257–260. – Овај часопис је уређивао министар народне привреде Коста Стојановић, који је био и његов власник.

57 Ову расправу Петровић је написао за споменицу о седамдесетом рођендану председника JAZU, професора Таде Смичикласа.

58 Извод приредио професор Владимир Варићак.

59 Реч је о функцији

$$\Delta(z, \alpha) = \sum_0^{\infty} \frac{z^n}{n^{\alpha_n}}.$$

60 Захтев за патент Петровић је упутио 27. јануара 1916. у 15 часова и 50 минута, доставио га 1. јула, а био је објављен 21. септембра 1916. Петровићев патент је реализовала швајцарска фирма „Calendaria“ из Цириха на јачим картонима, продавао се јавно. – Поменимо да Петровић овај патент није сврставао у списак своје делатности.

61 Драгослав Митриновић је после Другог светског рата веома често писао, а још више говорио о Михаилу Петровићу. Излагао је Петровићеве резултате и оцењивао их.

62 Овим радом Петровић се по први пут јавља дефиницијом нумеричког спектра као функционала који повезује једну целу функцију са децималним бројем.

63 Ово је издање Посланства Краљевине Србије у Швајцарској; вероватно, ово је једини сачуван примерак; за овај систем шифровања дипломатске поште Петровић је специјално награђен од Николе Пашића, тј. Владе Србије. – Подробније у *Лейпцигу* за 1917. годину.

64 Необјављен Петровићев рукопис налази се у Музеју града Београда. То је Легат Драгана Трифуновића подарен Музеју града Београда на чување и управљање.

65 Захтев за патент Петровић је упутио 24. новембра 1917. у 15 часова и 57 минута, доставио га Француском патентном заводу 20. новембра 1920, а 24. марта 1921. патент је објављен.

66 Петровић је био у Паризу за време последње коректуре ове своје књиге и лично ургирао за ажурност штампања, јер су радници Gauthier-Villars-а били у штрајку.

67 Од 18. до 28. јула 1919. на Трећем састанку представника научних институција савезничких држава у Брислу, делегати Српске краљевске академије били су Михаило Петровић и Јован Цвијић. Поменимо, да је Петровић са Јованом Жујовићем (тада председником СКА) био делегат и на Другом састанку у Паризу (26. новембар – 1. децембар 1918).

68 Захтев за патент Петровић је упутио 15. фебруара 1918, доставио га Патентном заводу 15. јуна 1919, а 26. септембра исте године патент је објављен.

69 Овај Петровићев рад мање је позната расправа из кинематичких рачунара која је настала за време Српско-турског рата 1912. године када је требало да капетан Михаило Петровић површину једне

области на географској карти одреди помоћу курвиметра. У овој врсти рачунара Петровић је антиципирао „преводиоца“ алгоритма са једног на други рачунар.

70 У библиографији из 1938. године (Publications, VI–VII) Петровић је унео *два пара* о скретању магнетне игле: *Déviation de l'aiguille aimantée au voisinage d'une masse magnétique mobile* и *Action du champ magnétique mobile sur l'aiguille aimantée*. Петровић је сигурно мислио да у Гласу објави два наставка о скретању игле, или је патенту за Француски патентни завод дао погрешан наслов.

71 Писмо је адресовано на Косту Цицварића, уредника и власника ових новина. Био је познат по интригама и „бомбама“ међу интелектуалцима ондашње Србије.

72 О Петровићевом раду у теорији релативности погледати *Писма* у првом делу ове књиге, као и књигу Д. Трифуновића наведену у белешци бр. 2.

73 Петровић је ову књигу посветио краљевићу Ђорђу: „Au Prince Georges de Serbie – En souvenir de nos entretiens sur les sujets traités dans ce livre. Et en témoignage d'une amitié inaltérable et dévouée“. – О овој познатој књизи у свету науке погледати 6. књигу *Сабраних дела Михаила Петровића*.

74 *Сјоменици* су приредили Лозанићеви поштоваоци. Поред Петровића, у *Сјоменици* се налазе и прилози Ивана Ђаје, Антона Билимовића, Николе Салтикова, Тихомира Ђорђевића, Владимира Варићака, као и два професора механике, „Пречана“, који нису љубили „отацтвенике“, Србе Шумадије и Поморавља.

75 Око ове књиге, која излаже синтезу Петровићевих резултата до 1921. године, постоји једна омашка. Многи аутори (нпр. Тадија Пејовић, Радован Самарџић и други) наводе ову књигу као дело инжењера професора Милутина Миланковића, што је погрешно. Сам садржај књиге указује да је то немогуће. О овоме подробније видети у раду Драгана Трифуновића *Једна библиографска исправка*, Библиотекар 19 (1976), стр. 36–42.

76 В. = Владимир Вујић, професор математике у Београду и Скопљу, познат преводилац, филозоф посебних назора. Вујић је прилично времена посветио математичкој феноменологији и био усамљен у њеном проучавању између два рата.

77 У библиотеци професора Татомира П. Анђелића налази се преписка Петровић–Pasquier у облику полемике о Липмановом експерименту у теорији релативности.

78 Од 11. до 16. августа 1924. Петровић је учествовао на конгресу у Торонту, где је заступао Универзитет у Београду и Српску краљевску академију. Био је потпредседник конгреса и председник I секције (тео-

ријска математика). На пут за Канаду Петровић је кренуо бродом, а вратио се у Београд возом Трансибирском железницом. Ово је професор и желео – да обиђе Земљину куглу.

79 У 8. књизи *Сабраних дела Михаила Петровића (Интервална математика – Диференцијални алгоритам)* детаљно је анализиран Петровићев однос према уџбеничкој литератури и приказано његово дело у овој области.

80 Издања Српске краљевске академије (Глас, посебна издања и др.) била су у целости непозната страном свету. Ова установа високог угледа у српској науци и култури до 1932. године није ниједну реч о резултатима својих чланова објавила на страном језику!!! Уочи Првог рата, тачније 7. фебруара 1914. Петровић предлаже Академији природних наука да се поред расправе штампају и кратки садржаји, резимеи „на једном од два страна језика“. Професоров предлог је усвојен са напоменом Председништва СКА „да резиме није обавезан (! – прим. прир.) и да буде искључиво на француском језику“.

81 Овим прилогом Петровић је учествовао у обележавању Његошевог дела – годишњица *Луче микрокозме*, поред Павла Поповића, Јована Жујовића, Слободана Јовановића и других. – Између два рата професорове студије из математичке поетике (метафоре, алегорије, пароле и др.) биле су живо присутне у нашем свету културе.

82 У Француској заједници за унапређивање наука, која је сваке године одржавала бар један обиман међународни скуп, Михаило Петровић је био стални, вишегодишњи председник секције за математику. – Ово је још једно француско признање нашем професору, а уједно и доказ да су Michel-a Petrovitch-a сматрали својим.

83 Овде су у нешто ширем обиму изложени резултати из 1919. године у *L'Enseignement mathématique, Genève* (в. библ. јед. 160). – Ово је један од многих примера када се Петровић понавља. Петровић је знао и зарана увидео да је наша научна средина у математичким наукама недовољна и из тих разлога имао је *две верзије* свог текста: домаћу и страну (редовно и увек на француском језику).

84 Овде Петровић износи у потпуности своје резултате из посебне књиге објављене у Цириху (в. библ. јед. 182, такође и 277). Опет дуплирање истих резултата! – Као што је познато, Петровићева анализа Липмановог експеримента (електрохемија) о апсолутном времену није наишла на прихватање од стране научне јавности. Знајући да му је расправа о димензијама у Ајнштајновој механици несигурна, Петровић је на конгресу у Торонту одустао од свог предавања на ову тему иако је био најављен (податак из преписке писца ових редова са проф. др Драгомиром Ђоковићем из Торонта). Изузетак овоме је проф. Н. Dopp који је у *Revue des questions scientifiques* 5 (1924) врло похвално писао о ставу

Петровића у теорији релативности. О свему овоме подробније у књизи Д. Трифуновића *Тиха и усрдна молићива Милоша Рагојчића*, Народна књига, Београд 1995.

85 У овој расправи Петровић је изнео и своје погледе на поједине проблеме савремене математике. Иначе, Петровић је, уопште узевши, био знатно ангажован око побољшања квалитета Академијиних публикација, чак и у њиховом техничком опремању. Уочи ове расправе о спектрима, 5. априла 1926. у Академији природних наука, заједно са Богданом Гавриловићем, покреће питање да су штампарије дужне да набаве модерније математичке знаке, него што су досадашњи, за штампање математичких радова“.

86 Овај рад у потпуности одговара раду у *L'Enseignement mathématique*, Genève (в. библ. јед 222). У библиографији из 1938. године (в. библ. јед. 350) Петровић није навео овај рад из Гласника Професорског друштва. – На једном предавању писца ових редова на Семинару за историју математике МГУ (Москва, 4. новембар 1972) академик Адолф Павлович Јушкевич скренуо је пажњу предавачу да је неколико математичара знатно пре Петровића дошло до тригонометријске смене која решава $\log(a \pm b)$; $a, b \in \mathbb{R}$.

87 Петровић је у летњем семестру школске 1927/28. године, од 5. марта 1928, одржао курс из својих спектра, по позиву. Овом приликом добио је и звање „Professeur agrégé l'Université de Paris“. Овде је Петровић у знатној мери поновио садржај књиге из 1919. године (в. библ. јед. 161).

88 У Краљевини Србији, доцније Југославији, професор Михаило Петровић био је кључна личност у Обавештајном одељењу Генералштаба краљеве војске за практични рад и даљи развој криптографије за потребе војске и дипломатије.

89 Овде Петровић излаже Поенкареов поступак (начин) из 1911. године у одговору на питање: „Колики је број коначних асимптотних вредности којима тежи једна цела функција $F(z)$ када независно променљива z бескрајно расте у разним правцима у својој равни што полазе из координатног почетка?“ Питање је Поенкареу поставио 3. марта 1911. краљевић Ђорђе Карађорђевић илегалним посредством Михаила Петровића. О овом Поенкареовом занимљивом контакту са српским двором, о преписци и примени трансформације Митаг–Лефлера у проблему подробније погледати у раду D. Trifunovitch-a *Contribution à l'histoire d'un problème de la théorie des fonctions*, Cahiers du Séminaire d'histoire des Mathématiques, Paris 1987, N°. 8, pp. 19–34.

90 Истог дана у Академији природних наука одлучено је да се ова Петровићева расправа објави на француском језику као посебно издање Академије. Овом приликом Петровић се одрекао ауторског хонора.

91 Непотпун библиографски податак.

92 Петровић је овом приликом изложио теоријску основу свом патенту из 1913. године о промени брзина код механичких машина (в. библ. јед. 121). – Ово је прво решење аутоматског мењача код аутомобила. Израђен је био и прототип који се дуго налазио у стану краљевиха Ђорђа. По казивању принца писцу ових редова, почетком 60-их један чиновник амбасаде Сједињених Америчких Држава, који је становао у краљевихевој вили, однео је овај прототип аутоматског мењача у Америку.

93. Видети Петровићев извештај са јубилеја ове школе (в. библ. јед. 258).

94 Види *Лейбиџ* у овој књизи за 1931. годину.

95 Власник и главни и одговорни уредник часописа Математички лист био је др Јован Карамата, тада млади доцент теоријске математике на Филозофском факултету у Београду; часопис је имао југословенско уредништво.

96 Користити се и напоменом под 93.

97 Реч је о новом часопису Српске краљевске академије: *Bulletin de l'Académie des sciences mathématiques et naturelles – A. Sciences mathématiques et physiques.* – Са колегом Богданом Гавриловићем Петровић је у Академији природних наука (19. октобар 1913) покренуо питање „да се радови из Гласа објављују и на страном језику као посебна публикација Академије“. Петровић је са Гавриловићем и Иваном Ђајом израдио *Правилник* о издавању *Bulletin*-а А.

98 Наводимо да је првих седам томова *Publications*-а (1932–1938) изашло посредством Задужбине Луке Ђеловића Требињца и захваљујући помоћи Српске краљевске академије.

99 Занимљиво је Петровићево датирање ове расправе. Професор је расправу завршио 23. јула 1933. у Cartwright-у (Labrador) за време другог освајања Северне поларне области са Међународном научном експедицијом.

100 Библиографија из 1938. године (в. библ. јед. 350) није евидентирала ово Петровићево саопштење на Другом конгресу математичара словенских народа.

101 Приметимо да је професор Петровић од почетка тридесетих па до избијања рата 1941. године био редован писац прилога за празничне бројеве Политике. Прилози су увек били запажени, као што је овај за Божић 1934. године.

102 Ово је једина научна расправа у којој се Петровић јавља као коаутор са својим најбољим сарадником др Јованом Караматом.

103 Излаже се изворни систем заснован на пропорционалном представништву политичких странака у Народној скупштини. Рад је

заснован на математичкој анализи овог проблема. Раније је Петровић са Костом Стојановићем, школским другом са студија у Београду и познатим политичарем, објавио сличну расправу о изборним системима у часопису Мисао. Као што смо у уводу библиографије навели, овај заједнички рад Петровића и Стојановића, омашком је изостављен из ове библиографије.

104 После Другог светског рата на неодређеним диференцијалним једначинама радили су у два до три наврата професор Д. С. Митриновић и Иван Бандић.

105 У Председништву СКА 25. децембра 1934. одлучено је да Михаило Петровић буде представник наше земље у уредништву овог часописа балканских математичара. Уредништво су чинили: R. de Misès (Istanbul), M. Petrovitch (Beograd), Popoff (Sofija), G. Tzitzeika (Bucarest) и P. Zervos (Athènes). После Другог светског рата математичари Балкана поново су се ујединили у своју Унију и од 1971. године почели да издају свој часопис *Mathematica Balkanica*, чије је седиште било у Београду, а главни уредник био проф. др Ђуро Курепа.

106 Повезати са библ. јед. 302.

107 О овој расправи детаљније погледати у *Лейбниц* (1936. г.); реч је о примени конвергентних низова у хемији и другим наукама.

108 Професор Татомир П. Анђелић уступио је све податке и примерке геометрија Билимовић–Анђелић. Они су од 1937. године па надаље имали колекцију геометрија за средње школе од I до VI разреда, које су се користиле у целој земљи. Једно време и после Другог светског рата ове су геометрије биле у употреби.

109 Прегледом рукописа у Заоставштини Михаила Петровића (Музеј града Београда) утврдили смо да је овај чланак лично написао Петровић без навођења иједног имена математичара.

110 Битно је навести, да је овај Петровићев прилог скоро истовестан са његовим чланком из 1900. године (в. библ. јед. 46). Наиме, Петровић је често узимао своје раније радове, прерађивао их и поново штампао.

111 Ово је јубиларан број Прилога подарен његовом оснивачу Павлу Поповићу, поводом 70-годишњице живота и одласка у пензију.

112 Математички институт у Београду фототипски је издао овај двоброј часописа (Београд 1961).

113 Реч је о интегралу

$$U(x) = \int_a^b (u + xv) e^{xt} dt.$$

114 Удружење студената математике на Универзитету у Београду (основано 1926. г.) посветило је Михаилу Петровићу двоброј свог часописа Математички весник поводом 70-ог рођендана и професоровог одласка у пензију: „Свом професору Михаилу Петровићу – студенти математике“. Професор Петровић је био доживотни председник Удружења.

115 Академик Војислав В. Мишковић је чувао овај Петровићев рукопис. На осам дана пре смрти професор је позвао Мишковића, и том приликом предао му рукопис. После рата у новооснованом Математичком институту САН овај Петровићев значајан рукопис нестао је!

116 Књига је имала радни наслов *Историја јеџуље*.

117 Ово је Картаново предавање одржано 27. фебруара 1940. у Француском институту у Београду.

118 Видети *Летњопис* за 1941. годину.

119 Видети *Летњопис* за 1943. годину; и овај Петровићев рукопис је нестао.

120 *Летњопис* за 1942. годину.

121 Исто

122 Рукопис је у току рата сачувао професор Антон Билимовић.

123 Рукопис је у току рата сачувао професор Татомир П. Анђелић.

124 По казивању професора Бранислава Ивановића, Петровић је рукопис књиге *Меџафоре и алеџорије* завршио 1941, а извесне допуне учинио током 1942. године. Књига је објављена у оквиру програма обележавања стогодишњице рођења Михаила Петровића.

ПРЕДМЕТНА ПОДЕЛА ОПШТЕ БИБЛИОГРАФИЈЕ

 вако добијену и изложену општу библиографију дела Михаила Петровића није могуће користити оперативно, најцелисходније и брзо. Њен обим је релативно велики, а и сам стваралац је био разноврстан, те је била нужна њена подела према садржају јединица.

Предметна подела Петровићевих радова, према изложеној општој библиографији, није спроведена према неким стандардним системима, као што је, рецимо, универзална децимална класификација или према неком другом библиографском коду. Ово није урађено из више разлога, а нарочито због тога што се ова библиографија неће каталогизовати, а такође и што су области прилично једнородне и по обиму једноставније.

Неоспорно да је сам садржај опште библиографије, односно само Петровићево дело утицало на поделу коју смо овде учинили. Петровићеву општу библиографију предметно смо разврстали у *гесей области*, и то:

1. ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ
2. МАТЕМАТИЧКА АНАЛИЗА
3. АЛГЕБРА
4. МАТЕМАТИЧКИ СПЕКТРИ
5. РАЧУНАРИ
6. МАТЕМАТИЧКА ФЕНОМЕНОЛОГИЈА
7. НАСТАВА МАТЕМАТИКЕ
8. ПРИМЕНЕ
9. КЊИЖЕВНИ СПИСИ. ОКЕАНОГРАФИЈА. РИБАРСТВО
10. РАЗНО

Наслови исписаних области потпуно јасно указују на њихов садржај. Десета област – названа РАЗНО, обухвата *разне* Петровићеве текстове који су писани неком пригодом. Овде су груписани Петровићеве извештаји са научних скупова, реферати, рецензије, оцене, као и неколико рукописа које професор није успео до краја живота да објави. Осма област – ПРИМЕНЕ, садржи Петровићева истраживања и резултате у *механици, теорији релативности, физици, хемији*. Овде су придодати и *патенти* које је професор заштитио у Француском патентном заводу.

Неоспорно да је подела могла да се настави и на подобласти. На пример, област 1. ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ могла се поделити на подобласти: аналитичка теорија диференцијалних једначина, директно проучавање решења диференцијалне једначине, инваријанте и друго. Ово није урађено; сматрамо да је непотребно због саме количине информација, а подобласти би угушиле саму класификацију.

Код овакве предметне поделе имали смо и одређене тешкоће. Наиме, у више случајева Петровићеве научне расправе по свом садржају припадале су двома областима, рецимо, диференцијалним једначинама и математичкој анализи или ти анализи и алгебри и слично. То су познати случајеви у документаристичкој пракси када једна библиографска јединица носи два, па и више различитих кодова. У случају Петровићевих радова поступили смо тако што смо одговарајућу расправу унели у обе области. Дакако да ће због ове природне појаве у делу Михаила Петровића збир свих радова у предметној подели бити већи од 400, колико је јединица садржано у општој библиографији.

Јединице у предметној подели садрже две нумерације. Прва, на почетку јединице, указује на редни број јединице у одговарајућој области, а друга нумерација, која је на крају јединице и стављена у заграду, указује на број те јединице у општој библиографији.

1. ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ

- 1 SUR LES ZÉROS ET LES INFINIS DES INTÉGRALES DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES, Thèses présentées à la Faculté des Sciences de Paris, N° 823, Gauthier-Villars, Paris, 1894, p. 109; 21,3 × 26,6. (1)
- 2 SUR LES INTÉGRALES UNIFORMES DES ÉQUATIONS DU PREMIER ORDRE ET DU GENRE ZÉRO, Comptes rendus, Paris, 1894, t. CXVIII, 22, pp. 1190–1193. (2)

- 3 О АСИМПТОТНИМ ВРЕДНОСТИМА ИНТЕГРАЛА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПРВОГА РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. L, Први разред, књ. 17, Београд, 1895, стр. 43, 16,2 × 23,5. (4)
- 4 SUR L'ÉQUATION DIFFÉRENTIELLE BINÔME DU PREMIER ORDRE, Comptes rendus, Paris, 1895, t. CXXI, 19, pp. 632–635. (5)
- 5 SUR UNE ÉQUATION DIFFÉRENTIELLE DU PREMIER ORDRE, Comptes rendus, Paris, 1896, t. CXXII, 22, pp. 1261–1263. (11)
- 6 О ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИМ ЈЕДНАЧИНАМА ПРВОГА РЕДА КОЈЕ СЕ МОГУ ГРАФИЧКИ ИНТЕГРАЛИТИ ПОМОЋУ Г. КЛЕРИЋЕВОГ ШЕСТАРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LI, Први разред, књ. 18, Београд, 1896, стр. 313–316. (12)
- 7 SUR LES RÉSIDUS DES FONCTIONS DÉFINIES PAR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Mathematische Annalen, Leipzig, 1896, t. 48, pp. 75–80. (14)
- 8 CONTRIBUTION À LA THÉORIE DES SOLUTIONS SINGULIÈRES DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Mathematische Annalen, Leipzig, 1896, t. 50, 1–3, pp. 103–112. (15)
- 9 REMARQUES ALGÈBRIQUES SUR LES FONCTIONS DÉFINIES PAR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1896, t. XXIV, pp. 58–80. (16)
- 10 SUR L'ÉQUATION DIFFÉRENTIELLE DE RICCATI ET SES APPLICATIONS CHIMIQUES, Věstnik Král. Česke společnosti náuk, Praha, 1896, Trida math. prirodovedecká, t. XXXIX, pp. 1–25. (17)
- 11 О КАРАКТЕРИСТИЧНИМ КРИВИМ ЛИНИЈАМА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПРВОГА РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LIV, Први разред, књ. 19, Београд, 1897, стр. 105–142. (18)
- 12 О ЈЕДНОЈ КЛАСИ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ДРУГОГА РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LIV, Први разред, књ. 19, Београд, 1897, стр. 143–194. (19)
- 13 SUR UN PROCÉDÉ D'INTÉGRATION GRAPHIQUE DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Comptes rendus, Paris, 1897, t. CXXIV, 20, pp. 1081–1084. (21)
- 14 SUR L'ÉQUATION DIFFÉRENTIELLE LINÉAIRE DU SECOND ORDRE, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1897, t. XXV, 8–9, pp. 221–235. (24)
- 15 О ЕЛЕКТРИЧНИМ ОСЦИЛАЦИЈАМА ПРИ ИСПРАЖЊАВАЊУ КОНДЕНЗАТОРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LVI, Први разред, књ. 20, Београд, 1898, стр. 27–111. (26)
- 16 JEDAN POGLED NA PRIRODU TRANSCENDENATA DEFINISANIH DIFERENCIJALNIM JEDNAČINAMA PRVOGA REDA SA PROMJENLJIVIM PARAMETRIMA, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 135, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 25, Zagreb, 1898, str. 57–108. (27)
- 17 SUR LES RÉSIDUS DES FONCTIONS DÉFINIES PAR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES D'ORDRE SUPÉRIEUR, Vestnik Král. Česke společnosti nauk, Praha, 1898, Trida math. prirodovedecká, t. VI, pp. 1–24. (28)

- 18 ХИДРАУЛИЧНА ИНТЕГРАЦИЈА, Српски технички лист, Београд, 1898, т. IX, св. 1–2, стр. 1–6. (30)
- 19 SUR UNE PROPRIÉTÉ DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES INTÉGRABLES À L'AIDE DES FONCTIONS MÉROMORPHES DOUBLEMENT PÉRIODIQUES, Acta mathematica, Stockholm, 1898, т. 22, p. 379–386. (31)
- 20 SUR L'INTÉGRATION HYDRAULIQUE DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, American Journal of Mathematics, Baltimore, 1898, vol. XX, N° 4, pp. 293–300. (32)
- 21 ПРИЛОЗИ ХЕМИЈСКОЈ КИНЕТИЦИ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LVII, Први разред, књ. 21, Београд, 1889, стр. 207–277. (33)
- 22 EXTENSION DU THÉORÈME DE LA MOYENNE AUX ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Comptes rendus, Paris, 1899, т. CXXVIII, 16, pp. 981–984. (35)
- 23 THÉORIE DE LA DÉCHARGE DES CONDUCTEURS À CAPACITÉ – RÉ-SISTANCE ET COEFFICIENT DE SELF – INDUCTION VARIABLES, L'Éclairage électrique, Paris, 1899, IV–V (1899), pp. 1–12. (36)
- 24 SUR UNE CLASSE D'ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo, Palermo, 1899, т. XIV, pp. 28–32. (38)
- 25 SUR UNE MANIÈRE D'ÉTENDRE LE THÉORÈME DE LA MOYENNE AUX ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Mathematische Annalen, Leipzig, 1899, т. 54, 3; pp. 417–436. (40)
- 26 APPAREIL À LIQUIDE POUR L'INTÉGRATION GRAPHIQUE DE CERTAINS TYPES D'ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, American Journal of Mathematics, Baltimore, 1899, vol. XXII, 1, pp. 1–12. (42)
- 27 INTÉGRATION GRAPHIQUE DE CERTAINS TYPES D'ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1899, т. XXVII, pp. 200–205. (43)
- 28 SUR UNE CLASSE D'ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Vestník Král, české společnosti náuk, Praha, 1901, Trida math. prirodovedecká, т. XXXI, pp. 1–20. (56)
- 29 ПРИМЕДБЕ О ИНТЕГРАЛИМА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПРВОГА РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. XVII, Први разред, књ. 26, Београд, 1903, стр. 1–31. (66)
- 30 SUR CERTAINES TRANSCENDANTES ENTIÈRES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1906, т. XXXIV, pp. 165–177. (86)
- 31 ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ СА ОСЦИЛАТОРНИМ ИНТЕГРАЛИМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXVII, Први разред, књ. 31, Београд, 1909, стр. 45–65. (99)
- 32 КРЕТАЊЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ТАЧКЕ У СЛУЧАЈЕВИМА КАД ОТПОР СРЕДИНЕ ЗАВИСИ ОД БРЗИНЕ И ПОЛОЖАЈА ТАЧКЕ, Српска краљевска академија. (101)

- 33 ЈЕДНА ОПШТА ОСОБИНА КОЕФИЦИЈЕНАТА МАКЛОРЕНОВИХ РЕДОВА КОЈИ ЗАДОВОЉАВАЈУ АЛГЕБАРСКЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXIX, Први разред, књ. 32, Београд, 1909, стр. 178–185. (102)
- 34 ИНТЕГРАЛИ ЈЕДНЕ КЛАСЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА СМАТРАНИ КАО ФУНКЦИЈЕ ИНТЕГРАЦИОНЕ КОНСТАНТЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXXVII, Први разред, књ. 36, Београд, 1912, стр. 161–189. (110)
- 35 FONCTIONS IMPLICITES OSCILLANTES, Proceedings of the Fifth International Congress of Mathematicians⁶², Combridge, 1912, vol. I, pp. 295–302. (113)
- 36 РЕДУКТИВНИ АНАЛИТИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 202, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 56, Zagreb, 1914, str. 132–176. (136)
- 37 RELATIONS D'INTÉGRALITÉ ENTRE LES MOYENNES ARITHMÉTIQUES ET GÉOMETRIQUES, Comptes rendus, Paris, 1916, t. CLXIII, 4, pp. 81–84. (146)
- 38 ЈЕДНА ВРСТА ИНВАРИЈАНАТА КРИВИХ ЛИНИЈА ДЕФИНИСАНИХ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИМ ЈЕДНАЧИНАМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. XCIII, Први разред, књ. 39, Београд, 1921, стр. 75–84. (171)
- 39 ЈЕДНА ОСОБИНА ЛИНЕАРНИХ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Глас, књ. XCIX, Први разред, књ. 42, Београд, 1922, стр. 1–6. (178)
- 40 PROBLÈMES ARITHMÉTIQUES SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1924, t. LI, pp. 514–519. (184)
- 41 ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ ПРВОГА РЕДА СА ОСЦИЛАТОРНИМ ИНТЕГРАЛИМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CXVI, Први разред, књ. 52, Београд, 1925, стр. 11–23. (192)
- 42 ЈЕДНА ОСОБИНА ЛИНЕАРНЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ ДРУГОГА РЕДА, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 232, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 70, Zagreb, 1926, str. 99–107. (204)
- 43 SUR LES INTÉGRALES RÉELLES DE L'ÉQUATION LINÉAIRE DU SECOND ORDRE, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1926, t. LIII, 1–4, pp. 127–134. (207)
- 44 SÉRIES DE PUISSANCES REPRÉSENTANT LES FONCTIONS INVERSES DES INTÉGRALES ABELIENNES, Vestník Král, česke společnosti náuk, Praha, 1927, Trida math. prirodovedecká, t. II, pp. 1–8. (216)
- 45 ПРИМЕДБЕ О КАНОНСКОМ ПРОИЗВОДУ ПРИМАРНИХ ФАКТОРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CXXVIII, Први разред, књ. 59, Београд, 1927, стр. 163–169. (220)
- 46 FONCTIONS ENTIÈRES ENGENDRÉES PAR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES DU PREMIER ORDRE, Comptes rendus du Congrès de

- l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Constantine, 1927, pp. 48–50. (221)
- 47 ЈЕДНО ПИТАЊЕ О ГЕОДЕЗИСКИМ ЛИНИЈАМА ПОВРШИНА, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 234, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 71, Zagreb, 1927, str. 189–195. (223)
- 48 SUR UN NOMBRE ABSOLU RATTACHÉ AUX GÉODÉSIIQUES DES SURFACES, Atti del Congresso Internazionale dei Matematici VI, Bologna, 1928, pp. 347–352. (231)
- 49 REMARQUE SUR LES FONCTIONS ENTIÈRES ENGENDRÉES PAR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES LINÉAIRES DU SECOND ORDRE, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1928, t. LVI, 2, pp. 22–24. (233)
- 50 PROBLÈMES D'INTÉGRATION QUALITATIVE EN ASTRONOMIE, Annuaire pour l'an 1930, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1929, t. II, pp. 121–124. (236)
- 51 INTÉGRALES PREMIÈRES À RESTRICTIONS, Académie royale de Serbie, Editions spéciales, t. LXXII, Sciences mathématiques et naturelles, 1. 19, Paris, 1929, p. 50, 16 × 25. (237)
- 52 ÉQUATIONS DE COMPARISON DANS LA THÉORIE DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Comptes rendus du I Congrès des Mathématiciens des Pays Slaves, Warszawa, 1929, pp. 129–133. (238)
- 53 ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES À COURBURE INTÉGRALE FIXE, Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Alger, 1930, pp. 40–43. (245)
- 54 О ЦЕЛИМ ФУНКЦИЈАМА КАО ИНТЕГРАЛИМА АЛГЕБАРСКИХ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПРВОГ РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХLIII, Први разред, књ. 70, Београд, 1931, стр. 193–200. (249)
- 55 INTÉGRATION QUALITATIVE DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Mémorial des Sciences mathématiques, Paris, 1931, fasc. XLVIII, p. 58; 16,5 × 25,3. (255)
- 56 UN PROBLÈME SUR LA CHALEUR RAYONNANTE, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1932, t. I, pp. 1–7. (263)
- 57 REMARQUE SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DES FONCTIONS ELLIPTIQUES, Comptes rendus du Congrès international des mathématiciens, Zürich, 1932, pp. 1–2. (266)
- 58 SUR UNE CLASSE D'ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Chambéry, 1933. (282)
- 59 АРИТМЕТИЧКЕ ОСОВИНЕ ИНТЕГРАЛА ЈЕДНЕ КЛАСЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXIII, Први разред, књ. 80, Београд, 1934, стр. 71–87. (283)

- 60 SUR UNE CLASSE D'ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES DU SECOND ORDRE, Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, Série A: Sciences mathématiques, Cracovie, 1934, str. 1/2, pp. 9–13. (287)
- 61 REMARQUES ARITHMÉTIQUES SUR LES INTÉGRALES ABELIENNES À COEFFICIENTS TAYLORIENS COMMENSURABLES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1934, t. III, pp. 1–12. (292)
- 62 ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES EN RAPPORT AVEC LES NOMBRE PREMIERS, Bulletin de la Société royale des Sciences de Liège, Liège, 1934, 5, pp. 103–108. (293)
- 63 О ЕКСТРЕМУМИМА ИНТЕГРАЛА АЛГЕБАРСКИХ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXV, Први разред, књ. 81, Београд, 1935, стр. 53–70. (297)
- 64 ЈЕДНА КЛАСА ПРВИХ ИНТЕГРАЛА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ДРУГОГА РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXV, Први разред, књ. 81, Београд, 1935, стр. 93–105. (298)
- 65 ИСТРАЖИВАЊЕ ДВОПЕРИОДИЧНИХ ФУНКЦИЈА ПОМОЋУ ОДРЕЂЕНИХ ИНТЕГРАЛА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXV, Први разред, књ. 81, Београд, 1935, стр. 137–152 (са Ј. Караматом). (301)
- 66 SUR UNE SUITE DE POLYNOMES RATTACHÉS AUX ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1935, t. IV, pp. 139–148. (303)
- 67 THÉORÈME SUR L'ÉQUATION DE RICCATI, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1935, t. IV, pp. 169–180. (304)
- 68 ЈЕДАН ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИ АЛГОРИТАМ И ЊЕГОВЕ ПРИМЕНЕ, Српска краљевска академија, Посебно издање, књ. CXI, Природњачки и математички списи, књ. 30, Београд, 1936, стр. V + 235, 16 × 24. (307)
- 69 О ЈЕДНОЈ КЛАСИ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПРВОГА РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXIII, Први разред, књ. 85, Београд, 1936, стр. 23–36. (309)
- 70 НЕОДРЕЂЕНЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXIII, Први разред, књ. 85, Београд, 1936, стр. 171–180. (312)
- 71 RAPPORT ARITHMÉTIQUE ENTRE DEUX SUITES DE NOMBRES RATTACHÉES AUX ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Revue Mathématique de l'Union interbalkanique, Athènes, 1936, t. I, 2, pp. 167–171. (320)
- 72 ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE À INTÉGRALES BORNÉES, La Revista de Ciencias, Lima (Peru), 1936, t. XXXVIII, 418, pp. 109–114. (321)
- 73 ЈЕДНА ВРСТА БРОЈНИХ КВАЗИ-ИНВАРИЈАНТА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXV, Први разред, књ. 86, Београд, 1937, стр. 137–174. (325)

- 74 REMARQUES ARITHMÉTIQUES SUR UNE ÉQUATION DIFFÉRENTIELLE DU PREMIER ORDRE, Union matemática Argentina, Buenos Aires, 1938, N° 3, pp. 17–21. (337)
- 75 ИНТЕГРАЦИЈА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПОМОЋУ РЕДОВА, Предавања на Београдском универзитету, издање Задужбине Луке Теловића Требињца, Београд, 1938, стр. 219; 15,2 × 23,3. (349)
- 76 SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES DU PREMIER ORDRE ENGENDRANT DES FONCTIONS ENTIÈRES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 1–12. (351)
- 77 ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES D'ORDRE FINI À INTÉGRALES RÉELLES BORNÉES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 65–76. (352)
- 78 THÉORÈMES GÉNÉRAUX SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 290–325. (353)
- 79 PARTICULARITÉS D'ORDRE ARITHMÉTIQUE RATTACHÉES AUX ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES, Bulletin Mathématique de la Société Roumaine des Sciences, Bucuresti, 1938, t. 40, 1–2, pp. 1–12. (354)
- 80 ПОТЕНЦИЈАЛНИ РЕДОВИ ШТО ИЗРАЖАВАЈУ ОПШТИ ИНТЕГРАЛ КАКВЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ ПРВОГА РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 31–42. (356)
- 81 ЈЕДНА ЗАЈЕДНИЧКА ОСОБИНА МНОШТВА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 227–240. (358)
- 82 ОСЕТЉИВА МЕСТА ОБИЧНИХ И ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Математички весник, Београд, 1939, бр. 5–6, стр. 8–11. (363)
- 83 КВАЛИТАТИВНА ИНТЕГРАЦИЈА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Саопштења Академије природних наука, Београд, 1939, 25 шт. табака; 21,3 × 29,4. (367)
- 84 ЈЕДАН ОПШТИ НАЧИН ПАРАМЕТАРСКОГ ИЗРАЖАВАЊА ТРАНСЦЕНДЕНАТА КОНАЧНОГ РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXV, Први разред, књ. 92, Београд, 1940, стр. 83–97. (378)
- 85 НЕКОЛИКЕ ОСОБИНЕ ЈЕДНЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ ОД ВАЖНОСТИ У ПРОБЛЕМИМА ЕЛЕКТРИЦИТЕТА, Наука и техника, Београд, 1941, т. I, 1, стр. 25–36. (382)
- 86 ADDITION AU MÉMOIRE SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES, Académie Serbe des Sciences, Publications de l'Institut mathématique, Belgrade, 1947, t. I, pp. 1–4. (390)

2. МАТЕМАТИЧКА АНАЛИЗА

- 1 SOMMATION DES SÉRIES À L'AIDE DES INTÉGRALES DÉFINIES, Comptes rendus, Paris, 1895, t. CXX, 15, pp. 819–821. (3)
- 2 UN PROBLÈME SUR LES SÉRIES, Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1895, 4e série, t. XVI, pp. 58–63. (6)
- 3 SUR UN MODE DE DÉCOMPOSITION DES INTÉGRALES DÉFINIES EN ÉLÉMENTS SIMPLES, Comptes rendus, Paris, 1896, t. CXXII, 1, pp. 27–30. (7)
- 4 МЕТОДЕ ЗА ТРАНСФОРМАЦИЈУ БЕСКОНАЧНИХ РЕДОВА У ОДРЕЂЕНЕ ИНТЕГРАЛЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LI, Први разред, књ. 18, Београд, 1896, стр. 123–243. (9)
- 5 SUR LES FONCTIONS SYMÉTRIQUES ET PÉRIODIQUES DES DIVERSES DÉTERMINATIONS D'UNE FONCTION ALGÈBRIQUE, Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1896, 2e série, t. XX, pp. 108–114. (10)
- 6 SUR LES RÉSIDUS DES FONCTIONS DÉFINIES PAR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Mathematische Annalen, Leipzig, 1896, t. 48, pp. 75–80. (14)
- 7 CONTRIBUTION À LA THÉORIE DES SOLUTIONS SINGULIÈRS DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Mathematische Annalen, Leipzig, 1896, t. 50, 1–3, pp. 103–112. (15)
- 8 QUELQUES FORMULES GÉNÉRALES RELATIVES AU CALCUL DES INTÉGRALES DÉFINIES, Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo, Palermo, 1897, t. XI, 6, pp. 247–259. (25)
- 9 JEDAN POGLED NA PRIRODU TRANSCENDENATA DEFINISANIH DIFERENCIJALNIM JEDNAČINAMA PRVOGA REDA SA PROMJENLJIVIM PARAMETRIMA, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj: 135, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 25, Zagreb, 1898, str. 57–108. (27)
- 10 SUR UN SYSTÈME DE COORDONNÉES SEMI-CURVILIGNES, Vestnik Král. české společnosti náuk, Praha, 1898, Trida math. prirodovedecká t. VII, pp. 1–21. (29)
- 11 SUR UNE PROPRIÉTÉ DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES INTÉGRABLES À L'AIDE DES FONCTIONS MÉROMORPHES DOUBLEMENT PÉRIODIQUES, Acta mathematica, Stockholm, t. 22, pp. 379–386. (31)
- 12 SUR L'EXPRESSION DU TERME GÉNÉRAL DES SÉRIES DE TAYLOR REPRÉSENTANT DES COMBINAISONS RATIONNELLES DE LA FONCTION EXPONENTIELLE, Rendiconti del Circolo, Matematico di Palermo, Palermo, 1900, t. XIV, pp. 22–27. (45)
- 13 JEDNO PITANJE IZ TEORIJE FUNKCIJA SA DVJEMA NEZAVISNO PROMJENLJIVIM KOLIČINAMA, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 143, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 29, Zagreb, 1900, str. 96–106. (52)
- 14 REMARQUE SUR LES ZÉROS DES SÉRIES DE TAYLOR, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1901, t. XXIX, p. 303–312. (58)

- 15 ПРИЛОГ ТЕОРИЈИ БЕСКРАЈНИХ РЕДОВА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXIII, Први разред, књ. 24, Београд, 1902, стр. 73–114. (61)
- 16 О ПРЕДСТАВЉАЊУ ФУНКЦИЈА ОДРЕЂЕНИМ ИНТЕГРАЛИМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXIII, Први разред, књ. 24, Београд, 1902, стр. 209–227. (62)
- 17 ПРОУЧАВАЊЕ ФУНКЦИЈА ПРЕДСТАВЉЕНИХ ОДРЕЂЕНИМ ИНТЕГРАЛИМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXV, Први разред, књ. 25, Београд, 1903, стр. 79–162. (65)
- 18 GÉNÉRALISATION DE CERTAINES FORMULES DE STIELTJES, Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo, Palermo, 1903, t. XVII, pp. 327–334. (67)
- 19 REMARQUE SUR LES ZÉROS DE FONCTIONS ENTIÈRES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1904, t. XXXII, pp. 1–3. (69)
- 20 SUR LES FONCTIONS REPRÉSENTÉES PAR UNE CLASSE ÉTENDUE D'INTÉGRALES DÉFINIES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1904, t. XXXII, pp. 3–39. (70)
- 21 ПИСМО СРПСКОЈ КРАЉЕВСКОЈ АКАДЕМИЈИ, Српска краљевска академија, Годишњак за 1904, Београд, 1905, т. XVIII, стр. 61–62. (72)
- 22 ПРИМЕДБЕ О ЈЕДНОЈ КЛАСИ КРИВИХ ЛИНИЈА У ПРОСТОРУ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXI, Први разред, књ. 28, Београд, 1906, стр. 1–11. (80)
- 23 SUR UNE CLOSSE DE SÉRIES ENTIÈRES, Comptes rendus, Paris, 1906, t. CXLII, 4, p. 208–210. (83)
- 24 SUR CERTAINES TRANSCENDANTES ENTIÈRES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1906, t. XXXIV, pp. 165–177. (86)
- 25 НЕПОСРЕДНА ПРИМЕНА РЕАЛНИХ ОДРЕЂЕНИХ ИНТЕГРАЛА НА АЛГЕБАРСКЕ И ТРАНСЦЕНДЕНТНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXIII, Први разред, књ. 29, Београд, 1907, стр. 1–76. (88)
- 26 ПРИМЕДБЕ О МОДУЛИМА ЦЕЛИХ ФУНКЦИЈА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXIII, Први разред, књ. 29, Београд, 1907, стр. 167–177. (89)
- 27 ЈЕДНА СИМЕТРИЧНА ФУНКЦИЈА КОРЕНА И ЊЕНЕ ОСОБИНЕ, Српска академија наука, Глас, књ. LXXV, Први разред, књ. 30, Београд, 1908, стр. 75–100. (90)
- 28 THÉORÈME SUR LES SÉRIES DE TAYLOR, Comptes rendus, Paris, 1908, t. CXLVI, 6, pp. 272–274. (92)
- 29 PROCÉDÉ ÉLÉMENTAIRE D'APPLICATION DES INTÉGRALES DÉFINIES RÉELLES AUX ÉQUATIONS ALGÈBRIQUES ET TRANSCENDANTES, Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1908, 4e série, t. VIII, pp. 1–15. (93)

- 30 EXPRESSIONS DIVERSES DES FONCTIONS ASSOCIÉES, Bulletin de la Société des Sciences de Bucarest – Roumanie, Bucarest, 1908, t. XVII, 1–2, pp. 11–19. (95)
- 31 SUR UNE CLASSE REMARQUABLE DE SÉRIES ENTIÈRES, Atti del IV Congresso internazionale dei Mathematici, Roma, 1908, Sezione 1, vol. II, pp. 36–43. (96)
- 32 ЈЕДНА СПЕЦИЈАЛНА ТРАНСЦЕНДЕНТА И ЊЕНА УЛОГА У МАТЕМАТИЧКОЈ АНАЛИЗИ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXVII, Први разред, књ. 31, Београд, 1909, стр. 1–44. (98)
- 33 ЈЕДНА ОПШТА ОСОБИНА КОЕФИЦИЈЕНАТА МАКЛОРЕНОВИХ РЕДОВА КОЈИ ЗАДОВОЉАВАЈУ АЛГЕБАРСКЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXIX, Први разред, књ. 32, Београд, 1909, стр. 178–185. (102)
- 34 ОДРЕЂЕНИ ИНТЕГРАЛИ, КОЈИ ИМАЈУ ЗА ВРЕДНОСТ БРОЈ ОСНОВНИХ БРОЈЕВА, ШТО ЛЕЖЕ МЕЂУ ДАТИМ ГРАНИЦМА, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 183, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 48, Zagreb, 1910, str. 200–206. (103)
- 35 ALLURE D'UNE TRANSCENDENTE ENTIÈRE, Comptes rendus, Paris, 1912, t. CLIV, 8, pp. 499–501. (109)
- 36 ИНТЕГРАЛИ ЈЕДНЕ КЛАСЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА СМАТРАНИ КАО ФУНКЦИЈЕ ИНТЕГРАЦИОНЕ КОНСТАНТЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXXVII, Први разред, књ. 36, Београд, 1912, стр. 161–189. (110)
- 37 ИНТЕГРАЛ КВАДРАТА МОДУЛА РЕАЛНИХ ФУНКЦИЈА, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 193, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 52, Zagreb, 1912, str. 105–114. (111)
- 38 SUR DES TRANSCENDANTES ENTIÈRES GÉNÉRALISANT LES FONCTIONS EXPONENTIELLES ET TRIGONOMETRIQUES, Comptes rendus, Paris, 1913, t. CLVI, 16, pp. 1213–1215. (117)
- 39 ИНТЕРПОЛАЦИЈА И ИНТЕГРАЦИЈА ПОМОЋУ ЈЕДНЕ КЛАСЕ ОДРЕЂЕНИХ ИНТЕГРАЛА, Српска краљевска академија, Глас, књ. XCI, Први разред, књ. 38, Београд, 1913, стр. 1–70. (118)
- 40 SÉRIES HYPERTRIGONOMÉTRIQUES, Comptes rendus, Paris, 1913, t. CLVI, 24, pp. 1823–1825. (120)
- 41 THÉORÈMES DE LA MOYENNE SANS RESTRICTIONS, Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1913, 4e série, t. XIII, 4–9, pp. 400–406. Revue semestrielle, 1913, t. XXII (D 3 c). (125)
- 42 PROPOSITIONS SUR LES SÉRIES DE PUISSANCES, Bulletin de la Société des Sciences du Bucarest – Roumanie, Bucarest, 1913, t. XXII, 1–2, pp. 267–272. (130)
- 43 SUR LE MODULE MINIMUM D'UNE FONCTION ANALYTIQUE LE LONG D'UNE CIRCONFÉRENCE, Comptes rendus, Paris, 1913, t. CLVII, 21, pp. 986–988. (133)

- 44 РЕДУКТИВНИ АНАЛИТИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ, *Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 202, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 56, Zagreb, 1914, str. 132–176. (136)*
- 45 QUELQUES FORMES SPÉCIALES DU THÉORÈME DE LA MOYENNE, *Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1914, 4e série, t. XIV, 4–7, pp. 179–184. (138)*
- 46 THÉORÈME DE LA MOYENNE RELATIF AUX INTÉGRALES DES ARCS, *Jahresbericht der Deutschen Mathematiker-Vereinigung, Leipzig, 1914, t. 23, pp. 91–97. (140)*
- 47 UNE TRANSCENDENTE ENTIÈRE ET SON RÔLE D'ÉLÉMENT DE COMPARAISON, *Annales scientifiques de l'École normale supérieure, Paris, 1914, 3e série, vol. XXXI, octobre 1914, pp. 441–454. (142)*
- 48 SUR QUELQUES FONCTIONS DES CÔTÉS ET DES ANGLES D'UN TRIANGLE, *L'Enseignement mathématique, Genève, 1916, t. XVIII, 3–4, pp. 153–163. (143)*
- 49 THÉORÈME SUR LA MOYENNE ARITHMÉTIQUE DE QUANTITÉS POSITIVES, *L'Enseignement mathématique, Genève, 1916, t. XVIII, 3–4, pp. 163–176. (144)*
- 50 RELATIONS D'INTÉGALITÉ ENTRE LES MOYENNES ARITHMÉTIQUES ET GÉOMETRIQUES, *Comptes rendus, Paris, 1916, t. CLXIII, 4, pp. 81–84. (146)*
- 51 THÉORÈME DE LA MOYENNE RELATIF AUX INTÉGRALES D'UNE ÉQUATION IMPORTANTE AUX DÉRIVÉES PARTIELLES, *Comptes rendus, Paris, 1916, t. CLXIII, 8, pp. 190–192. (147)*
- 52 LIMITÉ D'EXTENSIBILITÉ D'UN ARC DE COURBE D'ALLURE INVARIABLE, *Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 2, pp. 85–88. (148)*
- 53 SUR QUELQUES EXPRESSIONS NUMÉRIQUES REMARQUABLES, *Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 19, pp. 716–718. (151)*
- 54 THÉORÈMES ARITHMÉTIQUES SUR L'INTÉGRALE DE CAUCHY, *Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 20, pp. 780–782. (152)*
- 55 UN NOUVEAU PROCÉDÉ D'ÉVALUATION NUMÉRIQUE DES COEFFICIENTS DES SÉRIES, *Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXV, 12, pp. 388–391. (153)*
- 56 L'AIRES DES SURFACES DE RÉVOLUTION, *Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1918, 2e série, t. XLII, septembre 1918, pp. 234–240. (156)*
- 57 DÉTERMINATION SPECTRALE DE FONCTIONS, *Comptes rendus, Paris, 1918, t. CLXVII, 22, pp. 774–776. (157)*
- 58 FONCTIONS ENTIÈRES SE RATTACHANT AUX NOMBRES PREMIERS, *Comptes rendus, Paris, 1919, t. CLXVIII, 11, pp. 542–544. (159)*
- 59 REMARQUES SUR L'INTÉGRALES $\int uv dx$, *L'Enseignement mathématique, Genève, 1919, t. XX, 4, pp. 268–270. (160)*
- 60 INTÉGRALES DÉFINIES DONT LA PARTIE DÉCIMALE S'EXPRIME À L'AIDE DE NOMBRES PREMIERS, *Comptes rendus, Paris, 1919, t. CLXIX, 16, pp. 683–685. (163)*

- 61 APROXIMATION DES FONCTIONS PAR LES SÉRIES DE PUISSANCES À COEFFICIENTS COMMENSURABLES, Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1919, 2e série, t. XLIII, décembre 1919, pp. 248–250. (165)
- 62 КВАДРАТУРА ПОМОЋУ КУРВИМЕТРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСIII, Први разред, књ. 39, Београд, 1921, стр. 50–61. (169)
- 63 ЕЛЕМЕНТАРНА РЕЛАЦИЈА ИЗМЕЋУ ПРАВИХ И КРИВИХ ДУЖИ, Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСIII, Први разред, књ. 39, Београд, 1921, стр. 62–74. (170)
- 64 SUR LE NOMBRE e , L'Enseignement mathématique, Genève, 1921–22, t. XXII, 1–2, pp. 48–50. (177)
- 65 ПРОДУКТИ ЈЕДНАКИ ЗБИРУ СВОЈИХ ЧИНИЛАЦА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХVI, Први разред, књ. 52, Београд, 1925, стр. 1–9. (191)
- 66 SUR UNE CLASSE DE FONCTIONS ENTIÈRES, Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Grenoble, 1925, pp. 61–63. (199)
- 67 О ИНТЕГРАЛУ ПРОДУКАТА ДВЕЈУ ФУНКЦИЈА, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 232, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 70, Zagreb, 1926, str. 92–98. (203)
- 68 ТРАНСМУТАЦИЈЕ ФУНКЦИЈА ПРЕДСТАВЉЕНИХ ПОТЕНЦИЈАЛНИМ РЕДОВИМА, Српска академија наука, Глас, књ. СХVII, Први разред, књ. 53, Београд, 1926, стр. 105–118. (205)
- 69 БЕЗА ИЗМЕЋУ ПРОСТИХ БРОЈЕВА И ЈЕДНЕ КЛАСЕ ТРАНСЦЕНДЕНТАТА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХ, Први разред, књ. 55, Београд, 1926, стр. 1–17. (206)
- 70 INTÉGRALES DÉFINIES PORTANT SUR LES SÉRIES DE LAMBERT GÉNÉRALISÉES, Comptes rendus, Paris, 1926, t. CLXXXII, 7, pp. 435–437. (208)
- 71 PROPRIÉTÉ REMARQUABLE D'UNE SUITE D'INTÉGRALES DOUBLES, Comptes rendus, Paris, 1926, t. CLXXXII, 23, pp. 1366–1368. (210)
- 72 SÉRIES DE PUISSANCES REPRÉSENTANT LES FONCTIONS INVERSES DES INTÉGRALES ABELIENNES, Vestnik Král, česke společnosti náuk, Praha, 1927, Trída math. prirodovedecká, t. II, pp. 1–8. (216)
- 73 ИНТЕРПОЛАЦИЈА НИЗА КОЕФИЦИЈЕНАТА ПОТЕНЦИЈАЛНИХ РЕДОВА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 189–197. (217)
- 74 ЈЕДАН НА ЧИН ПРИБЛИЖНОГ ПРЕДСТВЉАЊА АНАЛИТИЧКИХ ФУНКЦИЈА ПОМОЋУ ПОЛИНОМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVIII, Први разред, књ. 59, Београд, 1927, стр. 139–149. (219)
- 75 ПРИМЕДБЕ О КАНОНСКОМ ПРОИЗВОДУ ПРИМАРНИХ ФАКТОРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVIII, Први разред, књ. 59, Београд, 1927, стр. 163–169. (220)

- 76 SUR UN NOMBRE ABSOLU RATTACHÉ AUX GÉODÉSIIQUES DES SURFACES, Atti del Congresso Internazionale dei Matematici VI, Bologna, 1928, pp. 347–352. (231)
- 77 INTÉGRALES DÉFINIES S'EXPRIMANT PAR LES NOMBRES TRANSCENDANTS DE LIOUVILLE, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1928, t. LVI, 2, pp. 31–35. (234)
- 78 ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ ЈЕДНОГА ПРОБЛЕМА ТЕОРИЈЕ ФУНКЦИЈА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CXXXIV, Први разред, књ. 63, Београд, 1929, стр. 85–90. (235)
- 79 UNE APPLICATION DE LA RÉSULTANTE DE DEUX FONCTIONS, Mathematica, Cluj, 1930, t. IV, pp. 33–37. (243)
- 80 О ИЗЛОЖИОЦУ КОНВЕРГЕНЦИЈЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. CXLIII, Први разред, књ. 70, Београд, 1931, стр. 147–167. (248)
- 81 О ЦЕЛИМ ФУНКЦИЈАМА КАО ИНТЕГРАЛИМА АЛГЕБАРСКИХ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПРВОГ РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CXLIII, Први разред, књ. 70, Београд, 1931, стр. 193–200. (249)
- 82 DIRECTIONS DES TANGENTES EN RELATION AVEC LA LONGUEUR DE L'ARC, Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s Mathématiques, Nancy, 1931, pp. 54–55. (256)
- 83 НЕКОЛИКО СТАВОВА О МАЈОРИРАЊУ ЦЕЛИХ ФУНКЦИЈА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLII, Први разред, књ. 76, Београд, 1932, стр. 95–103. (260)
- 84 SUR UNE FONCTIONNELLE, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1932, t. I, pp. 149–156. (264)
- 85 REMARQUE SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DES FONCTIONS ELLIPTIQUES, Comptes rendus du Congrès international des mathématiciens, Zürich, 1932, pp. 1–2. (266)
- 86 THÉORÈME SUR LES INTÉGRALES CURVILIGNES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1933, t. II, pp. 45–59. (274)
- 87 SUR LES SÉRIES DE POLYNOMES DE MÊME DEGRÉ, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1933, t. II, pp. 82–84. (275)
- 88 АРИТМЕТИЧКЕ ОСОБИНЕ ИНТЕГРАЛА ЈЕДНЕ КЛАСЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXIII, Први разред, књ. 80, Београд, 1934, стр. 71–87. (283)
- 89 UN MODE GÉNÉRAL DE REPRÉSENTATION DES FONCTIONS ELLIPTIQUES, Comptes rendus, Paris, 1934, t. CXCVIII, pp. 698–700. (286)
- 90 PROPOSITION SUR LES FONCTIONS ENTIÈRES, Comptes rendus des séances de la Société des Sciences et des lettres de Varsovie, Classe III, Warszawa, 1934, t. XXVII, pp. 45–50. (288)

- 91 UN MODE DE REPRÉSENTATION DES NOMBRES POSITIFS, Věstník Král. české společnosti náuk, Praha, 1934, Trida math. přírodovědecká t. II, pp. 1–7. (289)
- 92 SUR UNE CLASSE D'INTÉGRALES DE LAPLACE-ABEL, Comptes rendus du II congrès des mathématiciens des pays slaves, Praha, 1934, pp. 157–158. (291)
- 93 REMARQUES ARITHMÉTIQUES SUR LES INTÉGRALES ABELIENNES À COEFFICIENTS TAYLORIENS COMMENSURABLES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1934, t. III, pp. 1–12. (292)
- 94 REPRÉSENTATION D'UNE CLASSE DE SÉRIES PAR UNE INTÉGRALE, Mathematica, Cluj, 1935, t. IX, pp. 146–154. (296)
- 95 О ЕКСТРЕМУМИМА ИНТЕГРАЛА АЛГЕБАРСКИХ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXV, Први разред, књ. 81, Београд, 1935, стр. 53–70. (297)
- 96 ИСТРАЖИВАЊЕ ДВОПЕРИОДИЧНИХ ФУНКЦИЈА ПОМОЋУ ОДРЕЂЕНИХ ИНТЕГРАЛА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXV, Први разред, књ. 81, Београд, 1935, стр. 137–152 (са Ј. Караматом). (301)
- 97 INTERPRÉTATIONS GÉOMÉTRIQUES DU THÉORÈME DE WILSON, Sphinx, Bruxelles, 1936, t. VI, 7, pp. 110–111. (313)
- 98 SUR UNE COURBE REMARQUABLE, Sphinx, Bruxelles, 1936, t. VI, 11, pp. 103–104. (314)
- 99 REMARQUE SUR LES ZÉROS DES INTÉGRALES DE LAPLACE-ABEL, Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, Série A: Sciences mathématiques, Cracovie, 1936, pp. 523–527. (315)
- 100 PROPOSITIONS SUR LES FONCTIONS MÉROMORPHES, Publication mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1936, t. V, pp. 163–168. (317)
- 101 THÉORÈME SUR LES FONCTIONS ALGÈBRIQUES À COEFFICIENTS TAYLORIENS COMMENSURABLES, Revue Mathématique de l'Union interbalkanique, Athènes, 1936, t. I, 1, pp. 11–16. (318)
- 102 SUR UNE ÉQUATION DIFFÉRENTIELLE LINÉAIRE RATTACHÉE À LA GAMMA FONCTION, Revue Mathématique de l'Union interbalkanique, Athènes, 1936, t. I, 2, pp. 129–134. (319)
- 103 КАРАКТЕРИСТИЧНА КОНСТАНТА БРОЈНИХ НИЗОВА, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1936, t. XVII, 2–3, стр. 148–157. (324)
- 104 ЈЕДНА ВРСТА БРОЈНИХ КВАЗИ-ИНВАРИЈАНАТА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXV, Први разред, књ. 86, Београд, 1937, стр. 137–174. (325)
- 105 О ДВОСТРУКИМ ПОТЕНЦИЈАЛНИМ РЕДОВИМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXV, Први разред, књ. 86, Београд, 1937, стр. 175–199. (328)

- 106 INTÉGRALES ABÉLIENNES À BORNES ALGÈBRICO-LOGARITHMIQUES, Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1937, 2e série, t. LXI, 2, pp. 290–295. (331)
- 107 ЕЛИПТИЧКЕ ФУНКЦИЈЕ, Предавања на Београдском универзитету, Задужбина Луке Ђеловић Требињца, Београд, 1937, стр. 128 + III; 15,9 × 23,7. (332)
- 108 SÉRIES TAYLORIENNES FOURNISSANT LE NOMBRE DE NOMBRES PREMIERS NE SURPASSANT PAS UN NOMBRE DONNÉ, Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1938, 2e série, t. LXII, mai 1938, pp. 140–148. (343)
- 109 SÉRIES TAYLORIENNES EN RAPPORT AVEC LES NOMBRES PREMIERS, BOLETIN MATEMATICO, Buenos Aires, 1938, t. X, 13, pp. 177–178. (344)
- 110 SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES DU PREMIER ORDRE ENGENDRANT DES FONCTIONS ENTIÈRES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 1–12. (351)
- 111 PARTICULARITÉS D'ORDRE ARITHMÉTIQUE RATTACHÉES AUX ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES ALGÈBRIQUES, Bulletin Mathématique de la Société Roumaine des Sciences, Bucaresti, 1938, t. 40, 1–2, pp. 1–12. (354)
- 112 ПОТЕНЦИЈАЛНИ РЕДОВИ ШТО ИЗРАЖАВАЈУ ОПШТИ ИНТЕГРАЛ КАКВЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ ПРВОГА РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 31–42. (356)
- 113 ЈЕДНА КЛАСА ОДРЕЂЕНИХ ИНТЕГРАЛА СА ПРОМЕНЉИВИМ ПАРАМЕТРИМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 167–206. (357)
- 114 ПОТЕНЦИЈАЛНИ РЕДОВИ ЧИЈИ КОЕФИЦИЈЕНТИ ИМАЈУ АРИТМЕТИЧКУ СТРУКТУРУ, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 245–256. (359)
- 115 МАТЕМАТИЧКЕ АНАЛИЗЕ И ОЦЕАНОГРАФСКО-БИОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ, Годишњак Оцеанографског института, Сплит, 1939–40, св. II, стр. 52–73. (368)
- 116 ЈЕДАН ОПШТИ НАЧИН ПАРАМЕТАРСКОГ ИЗРАЖАВАЊА ТРАНСЦЕНДЕНАТА КОНАЧНОГ РЕДА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXV, Први разред, књ. 92, Београд, 1940, стр. 83–97. (378)
- 117 КРИВЕ ЛИНИЈЕ У РАВНИ ЧИЈА ЈЕ КРИВИНА МОНОТОНА ФУНКЦИЈА ДУЖИНЕ ЛУКА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXV, Први разред, књ. 92, Београд, 1940, стр. 111–135. (379)
- 118 ПРИБЛИЖНО ИЗРАЖАВАЊЕ ЕЛИПТИЧКИХ ПОМОЋУ ЕЛЕМЕНТАРНИХ ФУНКЦИЈА, Српска академија наука, Глас, књ. CLXXXIX, Први разред, књ. 95, Београд, 1946, стр. 47–70. (389)

3. АЛГЕБРА

- 1 О ЈЕДНОЈ МОДИФИКАЦИЈИ ГРЕФЕОВОГ МЕТОДА ЗА РЕШАВАЊЕ ВИШИХ БРОЈНИХ ЈЕДНАЧИНА, Велика школа у Београду, Београд, 1886, с. 7. (R)
- 2 THÉORÈME SUR LE NOMBRE DE RACINES D'UNE ÉQUATION ALGÈBRIQUE COMPRISES À L'INTÉRIEUR D'UNE CIRCONFÉRENCE DONNÉE, Comptes rendus, Paris, 1899, t. CXXIX, 16, pp. 583–586. (39)
- 3 SUR UNE MANIÈRE D'ÉTENDRE LE THÉORÈME DE LA MOYENNE AUX ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Mathematische Annalen, Leipzig, 1899, t. 54, 3; pp. 417–436. (40)
- 4 SUR LE NOMBRE DE RACINES D'UNE ÉQUATION ALGÈBRIQUE COMPRISES À L'INTÉRIEUR D'UNE CIRCONFÉRENCE DONNÉE, Comptes rendus, Paris, 1899, t. CXXIX, 22, pp. 873–875. (41)
- 5 TRANSCENDENTNE TRANSFORMACIJE ALGEBARSKIH JEDNAČINA, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 143, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 29, Zagreb, 1900, str. 107–141. (53)
- 6 REMARQUE SUR LES ZÉROS DES SÉRIES DE TAYLOR, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1901, t. XXIX, pp. 303–312. (58)
- 7 О АЛГЕБАРСКИМ ЈЕДНАЧИНАМА СА ИМАГИНАРНИМ КОРЕНИМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXI, Први разред, књ. 28, Београд, 1906, стр. 12–29. (81)
- 8 О РАСПОРЕДУ КОРЕНА ЈЕДНЕ ОПШТЕ КЛАСЕ АЛГЕБАРСКИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXI, Први разред, књ. 28, Београд, 1906, стр. 99–121. (82)
- 9 НЕПОСРЕДНА ПРИМЕНА РЕАЛНИХ ОДРЕЂЕНИХ ИНТЕГРАЛА НА АЛГЕБАРСКЕ И ТРАНСЦЕНДЕНТНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXXIII, Први разред, књ. 29, Београд, 1907, стр. 1–76. (88)
- 10 ЈЕДНА СИМЕТРИЧНА ФУНКЦИЈА КОРЕНА И ЊЕНЕ ОСОБИНЕ, Српска академија наука, Глас, књ. LXXV, Први разред, књ. 30, Београд, 1908, стр. 75–100. (90)
- 11 PROCÉDÉ ÉLÉMENTAIRE D'APPLICATION DES INTÉGRALES DÉFINIES RÉELLES AUX ÉQUATIONS ALGÈBRIQUES ET TRANSCENDANTES, Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1908, 4e série, t. VIII, pp. 1–15. (93)
- 12 SUR UNE CLASSE REMARQUABLE DE SÉRIES ENTIÈRES, Atti del IV Congresso internazionale dei Mathematici, Roma, 1908, Sezione I, vol. II, pp. 36–43. (96)
- 13 SUR UNE SUITE DES FONCTIONS RATIONNELLES RATACHÉES AUX ÉQUATIONS ALGÈBRIQUES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1908, t. XXXVI, p. 141–150. (97)

- 14 SUR DES TRANSCENDANTES ENTIÈRES GÉNÉRALISANT LES FONCTIONS EXPONENTIELLES ET TRIGONOMETRIQUES, Comptes rendus, Paris, 1913, t. CLVI, 16, pp. 1213–1215. (117)
- 15 ТЕОРЕМА О МАКСИМАЛНОМ МОДУЛУ ДЕТЕРМИНАНТЕ И НЕКОЛИКЕ ЂЕНЕ АНАЛИТИЧКЕ ПРИМЕНЕ, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 200, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 55, Zagreb, 1913, str. 1–18. (119)
- 16 COURBES DÉCOUPANT SUR UNE DROITE FIXE LES LONGUEURS REPRÉSENTANT LA SUITE INDÉFINIE DES NOMBRES PREMIERS, Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1913, 4e série, t. XIII, 4–9, pp. 406–409. (129)
- 17 ÉQUATIONS ALGÈBRIQUES ET TRANSCENDENTES DÉPOURVUES DE RACINES RÉELLES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1913, t. XLI, 3–4, pp. 194–206. (134)
- 18 ТЕОРЕМА О АЛГЕБАРСКИМ ЈЕДНАЧИНАМА ПАРНОГА СТЕПЕНА, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 202, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 56, Zagreb, 1914, str. 124–131. (135)
- 19 QUELQUES FORMES SPÉCIALES DU THÉORÈME DE LA MOYENNE, Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1914, 4e série, t. XIV, 4–7, pp. 179–184. (138)
- 20 THÉORÈME DE LA MOYENNE RELATIF AUX INTÉGRALES DES ARCS, Jahresbericht der Deutschen Mathematiker-Vereinigung, Leipzig, 1914, t. 23, pp. 91–97. (140)
- 21 SUR QUELQUES FONCTIONS DES CÔTÉS ET DES ANGLES D'UN TRIANGLE, L'Enseignement mathématique, Genève, 1916, t. XVIII, 3–4, pp. 153–163. (143)
- 22 THÉORÈME SUR LA MOYENNE ARITHMÉTIQUE DE QUANTITÉS POSITIVES, L'Enseignement mathématique, Genève, 1916, t. XVIII, 3–4, pp. 163–176. (144)
- 23 RELATIONS D'INTÉGALITÉ ENTRE LES MOYENNES ARITHMÉTIQUES ET GÉOMETRIQUES, Comptes rendus, Paris, 1916, t. CLXIII, 4, pp. 81–84. (146)
- 24 MODULE D'UNE SOMME, L'Enseignement mathématique, Genève, 1917, t. XIX, 1–2, pp. 53–56. (149)
- 25 SUR QUELQUES EXPRESSIONS NUMÉRIQUES REMARQUABLES, Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 19, pp. 716–718. (151)
- 26 FONCTIONS ENTIÈRES SE RATTACHANT AUX NOMBRES PREMIERS, Comptes rendus, Paris, 1919, t. CLXVIII, 11, pp. 542–544. (159)
- 27 THÉORÈME GÉNÉRAL SUR LES ÉQUATIONS ALGÈBRIQUES, Nouvelles annales de mathématiques, Paris, 1919, 4e série, t. XIX, 9–12, pp. 281–284. (162)
- 28 INTÉGRALES DÉFINIES DONT LA PARTIE DÉCIMALE S'EXPRIME À L'AIDE DE NOMBRES PREMIERS, Comptes rendus, Paris, 1919, t. CLXIX, 16, pp. 683–685. (163)

- 29 PROPRIÉTÉS ARITHMÉTIQUES D'UNE CLASSE DE NOMBRES RATIONNELS, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1920, t. XLVIII, 1–4, pp. 27–32. (168)
- 30 ЕЛЕМЕНТАРНА РЕЛАЦИЈА ИЗМЕЂУ ПРАВИХ И КРИВИХ ДУЖИ, Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСIII, Први разред, књ. 39, Београд, 1921, стр. 62–74. (170)
- 31 PROBLÈMES ARITHMÉTIQUES SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1924, t. LII, pp. 514–519. (184)
- 32 ПРОДУКТИ ЈЕДНАКИ ЗБИРУ СВОЈИХ ЧИНИЛАЦА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХVI, Први разред, књ. 52, Београд, 1925, стр. 1–9. (191)
- 33 ВЕЗА ИЗМЕЂУ ПРОСТИХ БРОЈЕВА И ЈЕДНЕ КЛАСЕ ТРАНСЦЕНДЕНТАТА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХ, Први разред, књ. 55, Београд, 1926, стр. 1–17. (206)
- 34 LOGARITHME D'UNE SOMME ET D'UNE DIFFÉRENCE, L'Enseignement mathématique, 1927, t. XXVI, 4–5–6, pp. 300–302. (222)
- 35 ЈЕДНО ПИТАЊЕ ИЗ НАСТАВЕ О ЛОГАРИТМИМА, Гласник професорског друштва, Београд, 1928, t. VIII, 1, стр. 42–45. (227)
- 36 SUR UNE CLASSE DE DÉTERMINANTS, Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, La Rochelle, 1928, pp. 1–3. (230)
- 37 РАЧУНАЊЕ СА БРОЈНИМ РАЗМАЦИМА, Предавања на Београдском универзитету, издање Задужбине Луке Ђеловића Требињца, Београд, 1932, стр. II + 193; 15,9 × 23,7. (262)
- 38 SUR UNE FONCTIONNELLE, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1932, t. I, pp. 149–156. (264)
- 39 SUR LES SÉRIES DE POLYNOMES DE MÊME DEGRÉ, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1933, t. II, pp. 82–84. (275)
- 40 UN MODE DE REPRÉSENTATION DES NOMBRES POSITIFS, Věstník Královské společnosti náuk, Praha, 1934, Trida math. přírodovědecká t. II, pp. 1–7. (289)
- 41 REMARQUES ARITHMÉTIQUES SUR LES INTÉGRALES ABELIENNES À COEFFICIENTS TAYLORIENS COMMENSURABLES, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1934, t. III, pp. 1–12. (292)
- 42 ЈЕДАН ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИ АЛГОРИТАМ И ЊЕГОВЕ ПРИМЕНЕ, Српска краљевска академија, Посебно издање, књ. СХI, Природњачки и математички списи, књ. 30, Београд, 1936, стр. V + 235, 16 × 24. (307)
- 43 НЕОДРЕЂЕНЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXIII, Први разред, књ. 85, Београд, 1936, стр. 171–180. (312)

- 44 INTERPRÉTATIONS GÉOMÉTRIQUES DU THÉORÈME DE WILSON, Sphinx, Bruxelles, 1936, t. VI, 7, pp. 110–111. (313)
- 45 RÔLE DES DÉCIMALES DANS CERTAINS PROBLÈMES ÉLÉMENTAIRES D'ANALYSE ET DE GÉOMETRIE, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, 1936, t. V, pp. 1–9. (316)
- 46 ЈЕДНА ВРСТА БРОЈНИХ КВАЗИ-ИНВАРИЈАНТАТА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXV, Први разред, књ. 86, Београд, 1937, стр. 137–174. (325)
- 47 СТВАРНЕ И ПРИВИДНЕ ГЕОМЕТРИЈСКЕ НЕМОГУЋНОСТИ, Билимовић А. – Анђелић Т., *Геометрија за II разред средњих школа*, Београд, 1937, стр. 84–86. (330)
- 48 SÉRIES DE PUISSANCES À COEFFICIENTS NOMBRES ENTIÈRS COMME INVERSIONS DES INTÉGRALES ABELIENNES, La Revista de Ciencias, Lima (Peru), 1937, t. XXXIX, 421, pp. 51–56. (333)
- 49 ÉQUATION INDÉTERMINÉES ALGÈBRIQUES À DEUX INCONNUES, Mathesis, Bruxelles, 1937, t. LI, pp. 183–187. (334)
- 50 LE POSTULATUM DE BERTRAND COMME CONSÉQUENCE DU THÉORÈME DE GOLDBACH, Sphinx, Bruxelles, 1938, t. VIII, 2, pp. 19–20. (339)
- 51 SÉRIES TAYLORIENNES FOURNISSANT LE NOMBRE DE NOMBRES PREMIERS NE SURPASSANT PAS UN NOMBRE DONNÉ, Bulletin des Sciences mathématiques, Paris, 1938, 2e série, t. LXII, mai 1938, pp. 140–148. (343)
- 52 SÉRIES TAYLORIENNES EN RAPPORT AVEC LES NOMBRES PREMIERS, Boletin matematico, Buenos Aires, 1938, t. X, 13, pp. 177–178. (344)
- 53 A PROPOS D'UN THÉORÈME DE M. POMPEÏU, Bulletin Mathématique de la Société Roumaine des Sciences, Bucaresti, 1938, t. 40, 1–2, pp. 205–208. (355)
- 54 ПОТЕНЦИЈАЛНИ РЕДОВИ ЧИЈИ КОЕФИЦИЈЕНТИ ИМАЈУ АРИТМЕТИЧКУ СТРУКТУРУ, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXVIII, Први разред, књ. 88, Београд, 1939, стр. 245–256. (359)
- 55 ОСЕТЉИВА МЕСТА ОБИЧНИХ И ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Математички весник, Београд, 1939, бр. 5–6, стр. 8–11. (363)
- 56 ПРОСТИ БРОЈЕВИ, Српска академија наука, Саопштења Академије природних наука, Београд, 1943, 13 шт. табака; 21,3 × 29,4. (387)
- 57 ЕЛЕМЕНТАРНА ПОСМАТРАЊА О РАСПОРЕДУ ОМАЊИХ ПРОСТИХ БРОЈЕВА, Српска академија наука, Глас, књ. CLXXXIX, Први разред, књ. 95, Београд, 1946, стр. 3–45. (388)

4. МАТЕМАТИЧКИ СПЕКТРИ

- 1 SUR QUELQUES EXPRESSIONS NUMÉRIQUES REMARQUABLES, Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 19, pp. 716–718. (151)
- 2 THÉORÈMES ARITHMÉTIQUES SUR L'INTÉGRALE DE CAUCHY, Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXIV, 20, pp. 780–782. (152)
- 3 UN NOUVEAU PROCÉDÉ D'ÉVALUATION NUMÉRIQUE DES COEFFICIENTS DES SÉRIES, Comptes rendus, Paris, 1917, t. CLXV, 12, p. 388–391. (153)
- 4 DÉTERMINATION SPECTRALE DE FONCTIONS, Comptes rendus, Paris, 1918, t. CLXVII, 22, pp. 774–776. (157)
- 5 FONCTIONS ENTIÈRES SE RATTACHANT AUX NOMBRES PREMIERS, Comptes rendus, Paris, 1919, t. CLXVIII, 11, pp. 542–544. (159)
- 6 LES SPECTRES NUMÉRIQUES, Gauthier – Villars, Paris, 1919, pp. VII + 110; 16,5 × 25,3. (161)
- 7 PROPRIÉTÉS ARITHMÉTIQUES D'UNE CLASSE DE NOMBRES RATIONNELS, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1920, t. XLVIII, 1–4, pp. 27–32. (168)
- 8 CORRESPONDANCE ENTRE LA FONCTION ET LA FRACTION DÉCIMALE, Proceedings of the V International Congress of Mathematicians, Toronto (Canada), 1924, pp. 449–455. (183)
- 9 PROBLÈMES ARITHMÉTIQUES SUR LES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1924, t. LII, pp. 514–519. (184)
- 10 SPECTRES DES PROBABILITÉS, L'Enseignement mathématique, Genève, 1925, t. XXIV, 4–5–6, pp. 205–209. (194)
- 11 SPECTRES DES FONCTIONS D'UNE VARIABLE REPRÉSENTABLES ANALYTIQUEMENT, Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Lyon, 1926, pp. 75–76. (211)
- 12 БРОЈНИ СПЕКТРИ ПОЈАВА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 45–66. (215)
- 13 ЈЕДАН НАЧИН ПРИБЛИЖНОГ ПРЕДСТАВЉАЊА АНАЛИТИЧКИХ ФУНКЦИЈА ПОМОЋУ ПОЛИНОМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVIII, Први разред, књ. 59, Београд, 1927, стр. 139–149. (219)
- 14 LEÇONS SUR LES SPECTRES MATHÉMATIQUES – PROFESSÉES À LA SORBONNE EN 1928, Gauthier-Villars, Paris, 1928, pp. II + 90; 16,5 × 25,3. (228)
- 15 LE PROCÉDÉ SPECIAL DE CALCUL NUMÉRIQUE EN ASTRONOMIE, Annuaire pour l'an 1931, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1930, t. III, pp. 127–132. (244)

- 16 ФЕНОМЕНОЛОШКО ПРЕСЛИКАВАЊЕ, Српска краљевска академија, Посебна издања, књ. ХСVII, Природњачки и математички списи, књ. 26, Београд, 1933, стр. VII + 236; 16 × 24. (272)
- 17 SPECTRES DES INTÉRÉS SIMPLES ET COMPOSÉS, Spinx, Bruxelles, 1935, t. V, p. 93. (306)
- 18 SÉRIES DE PUISSANCES À COEFFICIENTS NOMBRES ENTIÈRS COMME INVERSIONS DES INTÉGRALES ABELIENNES, La Revista de Ciencias, Lima (Peru), 1937, t. XXXIX, 421, pp. 51–56. (333)

5. РАЧУНАРИ

- 1 О ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИМ ЈЕДНАЧИНАМА ПРВОГА РЕДА КОЈЕ СЕ МОГУ ГРАФИЧКИ ИНТЕГРАЛИТИ ПОМОЋУ Г. КЛЕРИЋЕВОГ ШЕСТАРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LI, Први разред, књ. 18, Београд, 1896, стр. 313–316. (12)
- 2 SUR L'ÉQUATION DIFFÉRENTIELLE DE RICCATI ET SES APPLICATIONS CHIMIQUES, Vestnik Král Česke společnosti nauk, Praha, 1896, Tridimath. prirodovedecká, t. XXXIX, pp. 1–25. (17)
- 3 SUR UN PROCÉDÉ D'INTÉGRATION GRAPHIQUE DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, Comptes rendus, Paris, 1897, t. CXXIV, 20, pp. 1081–1084. (21)
- 4 О ЕЛЕКТРИЧНИМ ОСЦИЛАЦИЈАМА ПРИ ИСПРАЖЊАВАЊУ КОНДЕНЗАТОРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LVI, Први разред, књ. 20, Београд, 1898, стр. 27–111. (26)
- 5 ХИДРАУЛИЧНА ИНТЕГРАЦИЈА, Српски технички лист, Београд, 1898. (30)
- 6 SUR L'INTÉGRATION HYDRAULIQUE DES ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, American Journal of Mathematics, Baltimore, 1898, vol. XX, N° 4, pp. 293–300. (32)
- 7 APPAREIL À LIQUIDE POUR L'INTÉGRATION GRAPHIQUE DE CERTAINS TYPES D'ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES, American Journal of Mathematics, Baltimore, 1899, vol. XXII, 1, pp. 1–12. (42)
- 8 INTÉGRATION GRAPHIQUE DE CERTAINS TYPES D'ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE, Bulletin de la Société mathématique de France, Paris, 1899, t. XXVII, pp. 200–205. (43)
- 9 ЕЛЕМЕНТИ МАТЕМАТИЧКЕ ФЕНОМЕНОЛОГИЈЕ, Српска краљевска академија, Посебна издања, књ. XXXIV, Природњачки и математички списи, књ. 8, Београд, 1911, стр. XIII + 774; 16,5 × 24,5. (106)
- 10 КВАДРАТУРА ПОМОЋУ КУРВИМЕТРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. ХСIII, Први разред, књ. 39, Београд, 1921, стр. 50–61. (169)

- 11 MÉCANISMS COMMUNS AUX PHÉNOMÈNES DISPARATES, Nouvelle Collection Scientifique (Directeur: Emile Borel), Librairie Félix Alcan, Paris, 1921, p. 279; 11, 9 × 18,7. (176)
- 12 ХЕМИЈА И МАТЕМАТИКА, Споменица педесетогодишњице професорског рада Симе М. Лозанића, Београд, 1922, стр. 18–23. (179)
- 13 NOTICE SUR LES TRAVAUX SCIENTIFIQUES DE M. MICHEL PETROVITCH (1894–1921), Académie royale de Serbie, Éditions spéciales, t. XLIII, Sciences mathématiques et naturelles, t. 10, Paris, 1922, pp. IX + 152; 16 × 23,4. (180)
- 14 УПУТСТВО ЗА ГРАФИЧКИ РАЦИОНАЛИЗАТОР, Војислав В. Мишковић: *Графички рационализатор – Успомена на Михаила Петровића*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. XXXV, Математички институт, књ. 3, Београд, 1953, стр. 6–8. (395)

6. МАТЕМАТИЧКА ФЕНОМЕНОЛОГИЈА

- 1 ЈЕДАН ПОГЛЕД НА ГЕОМЕТРИЈУ МАСЕ, Наставник, Београд, 1896, t. VII, 1, стр. 1–10. (8)
- 2 О МАТЕМАТИЧКОЈ ТЕОРИЈИ АКТИВНОСТИ УЗРОКА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LIX, Први разред, књ. 22, Београд, 1900, стр. 183–247. (51)
- 3 LES ANALOGIES MATHÉMATIQUES ET LA PHILOSOPHIE NATURELLE, Revue générale des Sciences pures et appliquées, Paris, 1901, t. XII, 13, pp. 626–632. (60)
- 4 АНАЛОГИЈА МЕЂУ ДИСПАРАТНИМ ПОЈАВАМА, Српски књижевни гласник, Београд, 1902, t. VII, 8, стр. 539–598. (64)
- 5 ПОКУШАЈ ЈЕДНЕ ОПШТЕ МЕХАНИКЕ УЗРОКА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXIX, Први разред, књ. 27, Београд, 1905, стр. 21–131. (73)
- 6 LA MÉCANIQUE DES PHÉNOMÈNES FONDÉE SUR LES ANALOGIES, “Scientia”, E. phys.-mathématique, N° 27 (Février 1906), Paris, 1906, p. 95; 12,5 × 19,5. (85)
- 7 ЕЛЕМЕНТИ МАТЕМАТИЧКЕ ФЕНОМЕНОЛОГИЈЕ, Српска краљевска академија, Посебна издања, књ. XXXIV, Природњачки и математички списи, књ. 8, Београд, 1911, стр. XIII + 774; 16,5 × 24,5. (106)
- 8 LE NOYAU D’ANALOGIE, Revue du Mois, Paris, 1919, N° 119, pp. 475–486. (164)
- 9 MÉCANISMS COMMUNS AUX PHÉNOMÈNES DISPARATES, Nouvelle Collection Scientifique (Directeur: Emile Borel), Librairie Félix Alcan, Paris, 1921, p. 279; 11, 9 × 18,7. (176)

- 10 ХЕМИЈА И МАТЕМАТИКА, Споменица педесетогодишњице професорског рада Симе М. Лозанића, Београд, 1922, стр. 18–23. (179)
- 11 NOTICE SUR LES TRAVAUX SCIENTIFIQUES DE M. MICHEL PETROVITCH (1894–1921), Académie royale de Serbie, Éditions spéciales, t. XLIII, Sciences mathématiques et naturelles, 1, 10, Paris, 1922, pp. IX + 152; 16 × 23,4. (180)
- 12 ЈЕДНА ЗАЈЕДНИЧКА ЦРТА НАУКЕ И ПОЕЗИЈЕ, Српски књижевни гласник, Београд, 1925, t. XVI (н. сер.), 7, стр. 482–488. (197)
- 13 БРОЈНИ СПЕКТРИ ПОЈАВА, Српска краљевска академија, Глас, књ. СХХVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 45–66. (215)
- 14 ВРЕМЕ У АЛЕГОРИЈАМА, МЕТАФОРАМА И АФОРИЗМИМА, Летопис Матице српске, Нови Сад, 1927, г. CI, књ. 313, 1–3, стр. 185–192. (218)
- 15 SUR LA POSSIBILITÉ D'UNE MÉCANIQUE GÉNÉRALE, Les Nouvelles Yougoslaves, Belgrade, 1929, t. I, 17, p. 3. (239)
- 16 ФЕНОМЕНОЛОШКО ПРЕСЛИКАВАЊЕ, Српска краљевска академија, Посебна издања, књ. ХСVII, Природњачки и математички списи, књ. 26, Београд, 1933, стр. VII + 236; 16 × 24. (272)
- 17 ОПШТИ ПОЈАМ ПРЕСЛИКАВАЊА, Српски књижевни гласник, Београд, 1935, t. XLIV (н. сер.), 1, стр. 34–47. (299)
- 18 МАТЕМАТИЧКЕ АНАЛИЗЕ И ОЦЕАНОГРАФСКО-БИОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ, Годишњак Оцеанографског института, Сплит, 1939/40, св. II, стр. 52–73. (368)
- 19 ЕЛЕКТРИЧНЕ АНАЛОГИЈЕ, Наука и техника, Београд, 1941, t. I, 3, стр. 141–151. (383)
- 20 МЕТАФОРЕ И АЛЕГОРИЈЕ, Српска књижевна задруга, Београд, 1967, коло LX, бр. 405, стр. 196; 12,6 × 18,4. (399)

7. НАСТАВА МАТЕМАТИКЕ

- 1 О ВАРЉИВИМ ДОКАЗИМА У ГЕОМЕТРИЈИ, Наставник, Београд, 1900, t. XI, 1, стр. 1–3. (46)
- 2 PROBLÈMS, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1904, t. XI, p. 232. (71)
- 3 FORMULE D'ABEL, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1905, t. XII, p. 39. (77)
- 4 PROBLÈMS, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1905, t. XII, p. 125. (78)

- 5 PROBLÈMES, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1906, t. XIII, p. 38. (84)
- 6 PROBLÈMS, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1907, t. XIV, p. 149. (87)
- 7 PROBLÈMES, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1908, t. XV, p. 52. (94)
- 8 PROBLÈMES, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 62. (126)
- 9 SÉRIE INFINIE, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 97. (127)
- 10 FONCTIONS ENTIÈRES, L'Intermédiaire des mathématiciens, Bruxelles, 1913, t. XX, p. 116. (128)
- 11 МЕЂУНАРОДНА КОМИСИЈА ЗА МАТЕМАТИЧКУ НАСТАВУ, Просветни гласник, Београд, 1913, t. XXXIV, 8, стр. 724–731. (131)
- 12 РЕДУКТИВНИ АНАЛИТИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 202, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 56, Zagreb, 1914, str. 132–176. (136)
- 13 SUR LES RÉSULTATS OBTENUS DE L'INTRODUCTION DU CALCUL DIFFÉRENTIEL ET INTÉGRALE DANS LES CLASSES SUPÉRIEURES DE L'ENSEIGNEMENT SECONDAIRE, L'Enseignement mathématique, Genève, 1914, t. XVI, p. 296. (139)
- 14 АПСОЛУТНЕ И РЕСТРИКТИВНЕ МАТЕМАТИЧКЕ НЕМОГУЋНОСТИ, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 204, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 57, Zagreb, 1914, str. 131–140. (141)
- 15 SUR QUELQUES FONCTIONS DES CÔTÉS ET DES ANGLES D'UN TRIANGLE, L'Enseignement mathématique, Genève, 1916, t. XVIII, 3–4, p. 153–163. (143)
- 16 THÉORÈME SUR LA MOYENNE ARITHMÉTIQUE DE QUANTITÉS POSITIVES, L'Enseignement mathématique, Genève, 1916, t. XVIII, 3–4, pp. 163–176. (144)
- 17 MODULE D'UNE SOMME, L'Enseignement mathématique, Genève, 1917, t. XIX, 1–2, pp. 53–56. (149)
- 18 REMARQUES SUR L'INTÉGRALES $\int uv dx$, L'Enseignement mathématique, Genève, 1919, t. XX, 4, pp. 268–270. (160)
- 19 SUR LE NOMBRE e , L'Enseignement mathématique, Genève, 1921–22, t. XXII, 1–2, pp. 48–50. (177)
- 20 ОСНОВИ ТЕОРИЈЕ ДЕТЕРМИНАНАТА, Литографија Косте М. Бојковића, Београд, 1924, стр. 43; 20,5 × 29,3. (185)

- 21 ИНТЕГРАЛНИ РАЧУН, Литографија Косте М. Бојковића, Београд, 1924, стр. 64; 20,5 × 29,3. (186)
- 22 ТЕОРИЈА ИЗВОДА СА ПРИМЕНАМА, Литографија Косте М. Бојковића, Београд, [1924], стр. 96; 20,6 × 33,5. (187)
- 23 ГЕОМЕТРИЈСКА ПРИМЕНА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Литографија Косте М. Бојковића, Београд [1924], стр. 42; 20,6 × 33,5. (188)
- 24 ТЕОРИЈА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Литографија Косте М. Бојковића, Београд [1924], стр. 73; 20,6 × 33,5. (189)
- 25 ТЕОРИЈА ФУНКЦИЈА, Литографија Косте М. Бојковића, Београд, [1924], стр. 96; 20,6 × 33,5. (190)
- 26 ТЕОРИЈА АНАЛИТИЧКИХ ФУНКЦИЈА, Литографија Косте М. Бојковића, Београд, 1925, стр. 244; 20,6 × 28. (200)
- 27 ОСНОВЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНОГ РАЧУНА, Литографија Косте М. Бојковића, Београд, 1925, стр. 91; 20,6 × 33,5. (201)
- 28 АНАЛИТИЧКА ГЕОМЕТРИЈА У РАВНИ, Литографија Косте М. Бојковића, Београд, [1926], стр. 83; 20,6 × 33,5. (212)
- 29 АНАЛИТИЧКА ГЕОМЕТРИЈА У РАВНИ, Литографија Косте М. Бојковића, Београд, [1926], стр. 54; 20,6 × 33,5. (213)
- 30 LOGARITHME D'UNE SOMME ET D'UNE DIFFÉRENCE, L'Enseignement mathématique, 1927, t. XXVI, 4–5–6, pp. 300–302. (222)
- 31 ТЕОРИЈА ЕЛИПТИЧКИХ ФУНКЦИЈА, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1927, стр. 138; 20,6 × 29. (224)
- 32 ТЕОРИЈА РЕДОВА, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1927, стр. 40; 20,6 × 33,5. (225)
- 33 ТЕОРИЈА АЛГЕБАРСКИХ ЈЕДНАЧИНА, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1927, стр. 204; 20,6 × 33,5 (са Н. Н. Салтиковим). (226)
- 34 ЈЕДНО ПИТАЊЕ ИЗ НАСТАВЕ О ЛОГАРИТМИМА, Гласник професорског друштва, Београд, 1928, t. VIII, 1, стр. 42–45. (227)
- 35 ИНТЕГРАЦИЈА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПОМОЋУ РЕДОВА, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1929, стр. I + 116; 20,6 × 27,5. (241)
- 36 ЕЛЕМЕНТАРНА ТЕОРИЈА ГРЕШАКА, Удружење студената математике на Београдском универзитету, Београд, 1930, стр. II + 58; 21 × 28. (247)
- 37 О ЗАВИСНОСТИ МЕЂУ ВЕЛИЧИНАМА У ЗАДАЦИМА, Математички лист за средњу школу, Београд, 1932, t. I, 3–4, стр. 37–44. (257)

- 38 ГРЕШКЕ МАТЕМАТИЧАРА, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1933, т. XIII, 10–12, стр. 874–881. (273)
- 39 INTERPRÉTATIONS GÉOMÉTRIQUES DU THÉORÈME DE WILSON, Sphinx, Bruxelles, 1936, т. VI, 7, pp. 110–111. (313)
- 40 SUR UNE COURBE REMARQUABLE, Sphinx, Bruxelles, 1936, т. VI, 11, pp. 103–104. (314)
- 41 СТВАРНЕ И ПРИВИДНЕ ГЕОМЕТРИЈСКЕ НЕМОГУЋНОСТИ, Билимовић А. – Анђелић Т.: *Геометрија за II разред средњих школа*, Београд, 1937, стр. 84–86. (330)
- 42 ЕЛИПТИЧКЕ ФУНКЦИЈЕ, Предавања на Београдском универзитету, Задужбина Луке Ђеловића Требињца, Београд, 1937, стр. 128 + III; 15,9 × 23,7. (332)
- 43 LE POSTULATUM DE BERTRAND COMME CONSÉQUENCE DU THÉORÈME DE GOLDBACH, Sphinx, Bruxelles, 1938, т. VIII, 2, pp. 19–20. (339)
- 44 ПОГРЕШНИ ГЕОМЕТРИСКИ ЗАКЉУЧЦИ ИЗ НЕПАЖЉИВО НАЦРТАНЕ СЛИКЕ, Билимовић А. – Анђелић Т.: *Геометрија за III разред средњих школа*, Београд, 1938, стр. 76–80. (345)
- 45 ИНТЕГРАЦИЈА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПОМОЋУ РЕДОВА, Предавања на Београдском универзитету, издање Задужбине Луке Ђеловића Требињца, Београд, 1938, стр. 219; 15,2 × 23,3. (349)
- 46 A PROPOS D'UN THÉORÈME DE M. POMPEÛ, Bulletin Mathématique de la Société Roumaine des Sciences, Bucaresti, 1938, т. 40, 1–2, pp. 205–208. (355)
- 47 ОСЕТЉИВА МЕСТА ОБИЧНИХ И ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Математички весник, Београд, 1939, бр. 5–6, стр. 8–11. (363)
- 48 ЗАНИМЉИВОСТИ У ПРИМЕНАМА ПИТАГОРИНОГ ПРАВИЛА, Билимовић А. – Анђелић Т.: *Геометрија за IV разред средњих школа*, Београд, 1939, стр. 78–84. (365)
- 49 НЕОДРЕЂЕНИ, НЕМОГУЋНИ И НЕПОТПУНО ОДРЕЂЕНИ ПЛАНИМЕТРИСКИ ЗАДАЦИ, Билимовић А. – Анђелић Т.: *Геометрија за V разред средњих школа*, Београд, 1940, стр. 157–160. (375)
- 50 ВАРЉИВОСТ ОКА ПРИ УПОРЕЂИВАЊУ ДУЖИ И ПОВРШИНА, Билимовић А. – Анђелић Т.: *Геометрија за I разред средњих школа*, II издање, Београд, 1940, стр. 73–76. (376)
- 51 О РАВНОТЕЖНИМ ФИГУРАМА ДВА ДОГАЂАЈА СА ЈЕДНАКИМ ВЕРОВАТНОЋАМА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CLXXXV, Први разред, књ. 92, Београд, 1940, стр. 99–108. (377)
- 52 СТЕРЕОМЕТРИСКЕ НЕЈЕДНАЧИНЕ, Српска академија наука, Зборник радова, књ. XXXV, Математички институт, књ. 3, Београд, 1953, стр. 1–4. (394)

8. ПРИМЕНЕ

Механика

- 1 ЈЕДАН ПОГЛЕД НА ГЕОМЕТРИЈУ МАСЕ, Наставник, Београд, 1896, т. VII, 1, стр. 1–10. (8)
- 2 REMARQUES SUR LES ÉQUATIONS DE DYNAMIQUE ET SUR LE MOUVEMENT TAUTOCHRONE, American Journal of Mathematics, Baltimore, 1896, vol. XVIII, 2, pp. 135–144. (13)
- 3 КРЕТАЊЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ТАЧКЕ У СЛУЧАЈЕВИМА КАД ОТПОР СРЕДИНЕ ЗАВИСИ ОД БРЗИНЕ И ПОЛОЖАЈА ТАЧКЕ, Српска краљевска академија. (101)
- 4 РЕШЕЊЕ ПРОБЛЕМА ТРИЈУ ТЕЛА, Српски књижевни гласник, Београд, 1913, т. XXXI, 10, стр. 747–756. (132)
- 5 VALEUR DE L'ACTION LE LONG DE DIVERSES TRAJECTOIRES, Comptes rendus, Paris, 1917, т. CLXIV, 4, pp. 166–169. (150)
- 6 EXEMPLES PHYSIQUES DE TRANSFORMATION DES ÉQUATIONS DE LAGRANGE, Comptes rendus du Congrès de l'Association française pour l'avancement des sciences, s. Mathématiques, Le Havre, 1929, pp. 88–92. (240)
- 7 ENGRENES EN VRILLE, Congrès international de mécanique générale – Liège 1930, Liège, 1930, pp. 3–5. (246)
- 8 UN PROBLÈME SUR LA CHALEUR RAYONNANTE, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1932, т. I, pp. 1–7. (263)
- 9 ПРИМЕДБЕ О ПРОБЛЕМУ ТРИЈУ ТЕЛА, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1935, т. XVI, 3, стр. 244–252. (302)
- 10 ЈЕДАН ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИ АЛГОРИТАМ И ЊЕГОВЕ ПРИМЕНЕ, Српска краљевска академија, Посебно издање, књ. CXI, Природњачки и математички списи, књ. 30, Београд, 1936, стр. V + 235, 16 × 24. (307)
- 11 ÉQUATIONS DIFFÉRENTIELLES DU PREMIER ORDRE À INTÉGRALES BORNÉES, La Revista de Ciencias, Lima (Peru), 1936, т. XXXVIII, 418, pp. 109–114. (321)

Теорија релативности

- 12 ТЕОРИЈА РЕЛАТИВИТЕТА, Српски књижевни гласник, Београд, 1921, т. II (н. сер.), 1, стр. 29–41. (175)
- 13 DURÉES PHYSIQUES INDÉPENDANTES DES DIMENSIONS SPATIALES, Zürich–Paris, 1924, p. 28; 14,5 × 22,5. (182)
- 14 ФИЗИЧКЕ КОНСТАНТЕ У ТЕОРИЈИ РЕЛАТИВИТЕТА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CXXVII, Први разред, књ. 58, Београд, 1927, стр. 1–16. (214)

- 15 ÉTALONS PHYSIQUES DE TEMPS, Mémoires, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1933, t. II, pp. 5–10. (277)

*

- 16 PROBLÈMES D'INTÉGRATION QUALITATIVE EN ASTRONOMIE, Annuaire pour l'an 1930, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1929, t. II, pp. 121–124. (236)
- 17 LE PROCÉDÉ SPECIAL DE CALCUL NUMÉRIQUE EN ASTRONOMIE, Annuaire pour l'an 1931, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1930, t. III, pp. 127–132. (244)
- 18 A PROPOS D'UNE RÉCENTE APPLICATION DE L'ASTRONOMIE À LA CLIMATOLOGIE, Mémoires, Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1932, t. I, pp. 7–12. (261)
- 19 ЧЛАНЦИ, Друштво математичара и физичара НР Србије, Научна књига, Београд, 1949, стр. V + 110; 17 × 24,4. (392)

Физика

- 20 SUR LA DÉCHARGE DES CONDUCTEURS À CAPACITÉ, RÉSISTANCE ET COEFFICIENT DE SELF-INDUCTION VARIABLES, Comptes rendus, Paris, 1897, t. CXXIV, 9, pp. 452–455. (20)
- 21 О ЕЛЕКТРИЧНИМ ОСЦИЛАЦИЈАМА ПРИ ИСПРАЖЊАВАЊУ КОНДЕНЗАТОРА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LVI, Први разред, књ. 20, Београд, 1898, стр. 27–111. (26)
- 22 THÉORIE DE LA DÉCHARGE DES CONDUCTEURS À CAPACITÉ – RÉSISTANCE ET COEFFICIENT DE SELF – INDUCTION VARIABLES, L'Éclairage électrique, Paris, 1899, IV–V (1899), pp. 1–12. (36)
- 23 PRINCIPE DE MINIMUM DANS LES PHÉNOMÈNS ÉLÉCTRODYNAMIQUES ET ÉLÉCTROMAGNÉTIQUES, Journal de Physique théorique et appliquée, Paris, 1912, 5e série, t. II. (114)
- 24 СКРЕТАЊЕ МАГНЕТНЕ ИГЛЕ У БЛИЗИНИ ПОКРЕТНЕ МАГНЕТНЕ МАСЕ, Српска краљевска академија, Глас, књ. XCV, Први разред, књ. 40, Београд, 1921, стр. 89–97. (173)
- 25 НЕКОЛИКЕ ОСОБИНЕ ЈЕДНЕ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ЈЕДНАЧИНЕ ОД ВАЖНОСТИ У ПРОБЛЕМИМА ЕЛЕКТРИЦИТЕТА, Наука и техника, Београд, 1941, t. I, 1, стр. 25–36. (382)

Хемија

- 26 SUR L'ÉQUATION DIFFÉRENTIELLE DE RICCATI ET SES APPLICATIONS CHIMIQUES, Vestnik Král' České společnosti nauk, Praha, 1896, Tridimath. přírodovědecká, t. XXXIX, pp. 1–25. (17)

- 27 SUR LA DYNAMIQUE DES RÉACTIONS CHIMIQUES HOMOGÈNES AVEC DÉGAGEMENT OU ABSORPTION DE CHALEUR, Comptes rendus, Paris, 1897, t. CXXXIV, 24, pp. 1344–1346. (22)
- 28 ПРИЛОЗИ ХЕМИЈСКОЈ КИНЕТИЦИ, Српска краљевска академија, Глас, књ. LVII, Први разред, књ. 21, Београд, 1889, стр. 207–277. (33)
- 29 О УТИЦАЈУ НЕТАЧНИХ ПОДАТАКА НА РЕЗУЛТАТЕ КВАНТИТАТИВНИХ ХЕМИЈСКИХ АНАЛИЗА, Српска краљевска академија, Глас, књ. LXVII, Први разред, књ. 26, Београд, 1903, стр. 69–151. (68)
- 30 ХЕМИЈА И МАТЕМАТИКА, Споменица педесетогодишњице професорског рада Симе М. Лозанића, Београд, 1922, стр. 18–23. (179)
- 31 КАРАКТЕРИСТИЧНА КОНСТАНТА БРОЈНИХ НИЗОВА, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1936, т. XVII, 2–3, стр. 148–157. (324)

Криптографија

- 32 TRANSFORMATEUR DES CHIFFRES, Genève, 1917, p. 50; 12,4 × 18,6. (154)
- 33 ШИФРОВАЊЕ И ДЕШИФРОВАЊЕ – СИСТЕМ М. П. 1917, стр. 7. (155)
- 34 КРИПТОГРАФИЈА, Школа за обуку на шифри у 14 свезака (Српско-хрватски језик), Краљевина Југославија, Главни ђенералштаб, Одељење обавештајно, Одсек за шифре, Београд, 1928, стр. 169; 21 × 29,7. (232)

Политикологија

- 35 О ПРОПОРЦИОНАЛНОМ ПРЕДСТАВНИШТВУ, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1936, т. XVI, 8, стр. 719–733. (311)

Патенти

- 36 TÉLÉMÉTRE À SEXTANT, Brevet d'invention, Paris, 1910, Coll. XII (Instruments de précision, électricité), N° 413730 (avec M. Terzitch). (104)
- 37 CHANGEMENT DE VITESSE, Brevet d'invention, Paris, 1914, Cole V (Machines), N° 463082. (121)
- 38 CADRAN CALENDRIER POUR OBJETS D'HORLOGERIE, DE BIJOUTERIE ET AUTRES, Brevet d'invention, Paris, 1916, Coll. XII (Instruments de précision, électricité), N° 480.788, pp. 42–44. (145)
- 39 DISPOSITIF POUR ASSURER LA FLOTTABILITE DES NÁVIRES EN DANGER, Brevet d'invention, Paris, 1921, Cole VI (Marine et navigation) N° 515.072. (158)
- 40 MOTEUR, Brevet d'invention, Paris, 1919, Cole V (Machines), N° 495040. (167)

9. КЊИЖЕВНИ СПИСИ. ОКЕАНОГРАФИЈА. РИБАРСТВО.

- 1 ДА ЛИ РИБЕ СПАВАЈУ?, Ловац, Београд, 1897, т. II, 9, стр. 61. (23)
- 2 ЈЕДАН ПОГЛЕД НА ЗАКОН О РИБОЛОВУ, Ловац, Београд, 1899, т. IV, 6, стр. 61–64; 7, стр. 77–80; 8, стр. 90–92. (37)
- 3 ОМАЊИ РИБЊАЦИ ЗА ГАЈЕЊЕ ШАРАНА, Ловац, Београд, 1900, т. V, 5, стр. 66–67; 6, стр. 81–83. (47)
- 4 ПОДАЦИ О РИБОЛОВУ НА ДРИНИ, Ловац, Београд, 1900, т. V, 6, стр. 83–84 (са С. Т.). (48)
- 5 О НАШИМ РИБОЛОВИМА НА ДОЊЕМ ДУНАВУ, Ловац, Београд, 1900, т. V, 13, стр. 194–197; 16, стр. 241–244; 19, стр. 289–291; 20–21, стр. 305–308; 1901, т. VI, 3, стр. 40–43; 6–7, стр. 82–86. (50)
- 6 КАКО СЕ ОДРЕЂУЈЕ СТАРОСТ РИБЕ?, Ловац, Београд, 1901, т. VI, 16, стр. 248–249. (57)
- 7 НЕШТО О ПОДИЗАЊУ МАЛИХ РИБЊАКА ПО СЕЛИМА, Тежак, Београд, 1901, т. XXXII, бр. 20, стр. 156–157. (59)
- 8 LA RËSNE, La Serbie à l'exposition universelle de 1911 à Turin, Belgrade, 1911, pp. 132–136. (107)
- 9 ПОДСТИЦАЊЕ ПРИВАТНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ ЗАКОНОМ О РИБОЛОВУ, Тежак, Београд, 1912, т. XLIII, бр. 12, стр. 374–379. (112)
- 10 КОРОВ ПОВЕЂАВА СУШУ, Тежак, Београд, 1913, т. XLIV, бр. 6, стр. 191–192. (116)
- 11 ВРСТЕ РИБА И ТЕХНИКА РИБОЛОВА У ОХРИДСКОМ ЈЕЗЕРУ, Тежак, Београд 1913, т. XLIV, бр. 17, стр. 556–558; бр. 18–19, стр. 612–617. (122)
- 12 САДАШЊА ЕКСПЛОАТАЦИЈА ОХРИДСКОГ ЈЕЗЕРА, Економист, Орган Друштва за економску и социјалну политику, Београд, 1913, т. II, бр. 17, стр. 256–260. (123)
- 13 САДАШЊА ЕКСПЛОАТАЦИЈА ОХРИДСКОГ ЈЕЗЕРА, Трговачки гласник, Београд, 1913, т. XXIII, 1, стр. 190–193. (124)
- 14 ОМАЊИ РИБЊАЦИ ЗА ГАЈЕЊЕ ШАРАНА, Тежак, Београд, 1923, т. L, бр. 19, стр. 146–148; бр. 20, стр. 155–157. (181)
- 15 ИМАНУЕЛ КАНТ О РИБОЛОВИМА, Српски књижевни гласник, Београд, 1925, т. XVI (н. сер.), 4, стр. 289–291. (196)
- 16 ЈЕДНА ЗАЈЕДНИЧКА ЦРТА НАУКЕ И ПОЕЗИЈЕ, Српски књижевни гласник, Београд, 1925, т. XVI (н. сер.), 7, стр. 482–488. (197)
- 17 О НАБАВЦИ МЛАДИХ РИБА ШАРАНА, Тежак, Београд, 1925, т. LII, бр. 3, стр. 21. (198)
- 18 ВРЕМЕ У АЛЕГОРИЈАМА, МЕТАФОРАМА И АФОРИЗМИМА, Летопис Матице српске, Нови Сад, 1927, г. CI, књ. 313, 1–3, стр. 185–192. (218)

- 19 ШТА СУ ПОЛАРНЕ ЕКСПЕДИЦИЈЕ?, Политика, Београд, 1931, г. XXVIII; бр. 8396, стр. 5 (24. септембар). (251)
- 20 МЕЂУ ЉУДИМА НАЈПРИМИТИВНИЈЕ РАСЕ НА СВЕТУ, Политика, Београд, 1931, г. XXVIII, бр. 8420–21 (18–19. октобар). (252)
- 21 ТЕШКОЋЕ И ОПАСНОСТИ ПУТОВАЊА КРОЗ ПОЛАРНУ ОБЛАСТ, Политика, Београд, 1931, г. XXVIII; бр. 8469–70 (6–7. децембар). (253)
- 22 КОМЕ ПРИПАДАЈУ ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ?, Српски књижевни гласник, Београд, 1931, т. XXXIV (н. сер.), 8, стр. 585–595. (254)
- 23 КРОЗ ПОЛАРНУ ОБЛАСТ, Српска књижевна задруга, Београд, 1932, коло XXXV, бр. 237, стр. 248; 12,4 × 18,3. (265)
- 24 У ПОСТОЈБИНИ ПРАВОГА ГУСАРСТВА, Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 8858, стр. 4 (6–9. јануар). (268)
- 25 ЈЕДАН БЕОГРАЂАНИН У ПОСТОЈБИНИ ПРАВОГА ГУСАРСТВА. – БУКАНИРИ И ФЛИБУСТИРИ, Политика, Београд, 1933, г. XXX бр. 8859, стр. 6 (10. јануар). (269)
- 26 КРВОЛОЧНИ ДОЛОНАЦ, Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 8860, стр. 6 (11. јануар). (270)
- 27 НА ГУСАРСКИМ ОСТРВИМА, Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 8861, стр. 6 (12. јануар). (271)
- 28 РИБОЛОВИ У ТИМОЧКОЈ КРАЈИНИ, Споменица стогодишњице ослобођења Тимочке крајине 1833–1933, Београд, 1933, стр. 119–131. (276)
- 29 У ЦАРСТВУ ГУСАРА, Српска књижевна задруга, Београд, 1933, Поучник, књ. VII, стр. 269; 13,5 × 19,3. (278)
- 30 ДА БИ СЕ ИЗБЕГЛИ СУДАРИ БРОДОВА С ЛЕДЕНИМ БРДИМА СЕВЕРНИХ МОРА, Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 9171, стр. 7 (24. новембар). (279)
- 31 ФАБРИКАНТ ЧОКОЛАДЕ СОПСТВЕНИК ЧИТАВЕ ЈЕДНЕ КУЛТУРНЕ ДРЖАВИЦЕ, Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 9172, стр. 9 (25. новембар). (280)
- 32 ТРИ НЕДЕЉЕ У ЦЕНТРУ НАЈВЕЋИХ РИБОЛОВА НА КУГЛИ ЗЕМАЉСКОЈ, Политика, Београд, 1933, г. XXX, бр. 9173, стр. 5 (26. новембар). (281)
- 33 ЈЕДНА НЕОБИЧНА РИБЉА АВАНТУРА НА ДВОРУ ЦАРА НАПОЛЕОНА ТРЕЋЕГ, Политика, Београд, 1934, г. XXXI, бр. 9214, стр. 11 (6. јануар). (285)

- 34 ДВАДЕСЕТПЕТОГОДИШЊИЦА ПРОНАЛАСКА СЕВЕРНОГ ПОЛА, Српски књижевни гласник, Београд, 1934, т. ХLI (н. сер.), 8, стр. 576–581. (290)
- 35 ЈЕДАН ВЕЛИКИ МУСЛИМАНСКИ ГУСАР, Годишњица Николе Чупића, Београд, 1934, т. ХLIII, Издање Чупићеве задужбине, књ. 76, стр. 80–127. (294)
- 36 ЈЕДАН ВЕЛИКИ МУСЛИМАНСКИ ГУСАР, Политика, Београд, 1934, г. XXXI, бр. 9515–16. (295)
- 37 НА ОСТРВУ СВЕТЕ ЈЕЛЕНЕ, Политика, Београд, 1935, г. XXXII, бр. 9570, стр. 4–5 (6–9. јануар). (300)
- 38 СА ОКЕАНСКИМ РИБАРИМА, Српска књижевна задруга, Београд, 1935, Савременик, коло V, књ. 19, стр. 245; 12,6 × 18,9. (305)
- 39 НА МАДАГАСКАРУ, Политика, Београд, 1936, г. XXXIII, бр. 9926, стр. 7 (6–9. јануар). (308)
- 40 С ЛОВЦИМА МОРСКИХ СЛОНОВА – НА ПРАГУ ЈУЖНЕ ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ – ЗАБАЧЕНА, ОЧАЈНО УСАМЉЕНА И ПУСТА КАРГЕЛЕНСКА ОСТРВА, Политика, Београд, 1936, г. XXXIII, бр. 10019 (11. април). (310)
- 41 ПО ЗАБАЧЕНИМ ОСТРВИМА, Српска књижевна задруга, Београд, 1936, Поучник, књ. IX, стр. 294; 13,5 × 19,4. (323)
- 42 ЈЕДНА СЕВЕРНА ОАЗА, Политика, Београд, 1937, г. XXXIV, бр. 10283, стр. 6 (6–9. јануар). (326)
- 43 МОДЕРНО ГУСАРСТВО У ЦРВЕНОМ МОРУ, Политика, Београд, 1937, г. XXXIV, бр. 10395, стр. 9, (1. мај). (329)
- 44 РИБОЛОВИ У ТИМОЧКОЈ КРАЈИНИ, Рибарски весник, Београд, 1937, т. XV, 1–2, стр. 24–26; 3–4, стр. 52–55; 1938, т. XVI, 1, стр. 7–8. (335)
- 45 ДАНАШЊИ НАПОРИ ЗА ПРИСВАЈАЊЕ ПОЛАРНИХ ЗЕМАЉА, Политика, Београд, 1938, т. XXXV, бр. 10640, стр. 7 (6–9. јануар). (338)
- 46 КАКО ИЗГЛЕДА ПУТОВАЊЕ НА САНТИ ЛЕДА. – ПРАКТИЧАН ЗНАЧАЈ ОСВАЈАЊА АРКТИЧКЕ ОБЛАСТИ, Политика, 1938, г. XXXV, бр. 10744, стр. 7 (23. април). (341)
- 47 ЈЕДНА НЕДОВРШЕНА ИЛИ ЗАГУБЉЕНА ПРИПОВЕТКА СТЕВАНА СРЕМЦА, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 1938, т. XVIII, 1–2, стр. 254–258. (348)
- 48 СЕВЕРНА ЧУДА, Политика, Београд, 1939, г. XXXVI, бр. 10996, стр. 26 (6–9. јануар). (360)
- 49 АВГУСТА 1906. НА ЈЕДНОЈ ТУРСКОЈ СВАДБИ – РИБАРСКЕ УСПОМЕНЕ СА АДАКАЛЕА, Правда, Београд, 1939, г. XXXV, бр. 12360–63, стр. 21 (8. април). (361)

- 50 У ВЕЧНОМ ЛЕДУ И СНЕГУ – БОГАТИ НОВИНАРИ КАО МЕЦЕНЕ ПОЛАРНИХ ЕКСПЕДИЦИЈА, Политика, Београд, 1939, г. XXXVI, бр. 11085, стр. 9 (8. април). (362)
- 51 ПЛОВИДБА МОРЕМ. – ИСТОРИЈА ПОДМОРНИЦЕ, Политика, Београд, 1939, г. XXXVI, бр. 11149, стр. 10 (17. јун). (364)
- 52 ГИМНАЗИЈСКЕ УСПОМЕНЕ, Споменица о стогодишњици Прве мушке гимназије у Београду 1839–1939, Београд, 1939, стр. 293–301. (366)
- 53 МАТЕМАТИЧКЕ АНАЛИЗЕ И ОЦЕАНОГРАФСКО-БИОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ, Годишњак Оцеанографског института, Сплит, 1939–40, св. II, стр. 52–73. (368)
- 54 ЛОВ У ВЕЛИКИМ ДУБИНАМА, Политика, Београд, 1940, г. XXXVII, бр. 11352, стр. 15 (6–9. јануар). (369)
- 55 БЕОГРАД, НЕГДАШЊИ ЦЕНТАР ВЕЛИКОГ РИБАРСТВА, Београдске општинске новине, Београд, 1940, т. LVIII, 1, стр. 5–10; 2, стр. 91–97; 3, стр. 188–196; 4, стр. 313–326; 5, стр. 429–440; 6, стр. 523–532; 7–8, стр. 625–634; 9, стр. 735–743; 10, стр. 803–811. (370)
- 56 ВЕЛИКИ РИБОЛОВ НА ДУНАВУ, Правда, Београд, 1940, г. XXXVI, бр. 12747–12750. (371)
- 57 ЈЕДАН ЂЕРДАПСКИ ДОЖИВЉАЈ, Београдске општинске новине, Београд, 1940, т. LVIII, 4, стр. 355–358. (372)
- 58 МУЗИКАНТ МИЈА ЈАГОДИНАЦ, Политика, Београд, 1940, г. XXXVII, бр. 11461, стр. 9 (27. април). (373)
- 59 РОМАН ЈЕГУЉЕ, Српска књижевна задруга, Београд, 1940, Поучник, књ. XI, стр. 187; 13,5 × 19,3. (374)
- 60 ЛОВ НА АЈКУЛЕ – НОВ ИЗВОР ВЕЛИКИХ ЗАРАДА, Политика, Београд, 1941, г. XXXVIII, бр. 11710, стр. 11 (6–9. јануар). (380)
- 61 ЈЕДНА ЕНГЛЕСКА КЊИГА У НАШОЈ ПРЕВОДНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ ПРОШЛОГ ВЕКА, Годишњица Николе Чупића, Београд, 1941, т. L, Издање Чупићеве задужбине, књ. 83, стр. 128–143. (385)
- 62 ЂЕРДАПСКИ РИБОЛОВИ У ПРОШЛОСТИ И У САДАШЊОСТИ, Српска краљевска академија, Српски етнографски зборник, књ. LVII, Друго одељење, књ. 24, Београд, 1941, стр. VIII + 120; 16 × 24. (386)
- 63 МЕТАФОРЕ И АЛЕГОРИЈЕ, Српска књижевна задруга, Београд, 1967, Коло LX, бр. 405, стр. 196; 12,6 × 18,4. (399)

10. РАЗНО

Научни скупови

- 1 МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС МАТЕМАТИЧАРА, Српски књижевни гласник, Београд, 1912, т. XXIX, 6, стр. 480. (115)

- 2 МЕЂУНАРОДНА КОМИСИЈА ЗА МАТЕМАТИЧКУ НАСТАВУ, Просветни гласник, Београд, 1913, т. XXXIV, 8, стр. 724–731. (131)
- 3 МЕЂУНАРОДНИ САВЕЗ ЗА НАУЧНА ИСТРАЖИВАЊА, Српски књижевни гласник, Београд, 1920, т. I (н. сер.), 2, стр. 130–138. (166)
- 4 МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС МАТЕМАТИЧАРА У КАНАДИ, Српски књижевни гласник, Београд, 1925, т. XIV (н. сер.), 2, стр. 158–159. (193)
- 5 ПРОСЛАВА 400-ГОДИШЊИЦЕ COLLÈGE DE FRANCE, Српска краљевска академија, Годишњак за 1931, т. XL, Београд, 1932, стр. 273–276. (258)
- 6 МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС МАТЕМАТИЧАРА У ZÜRICH-У, Српска краљевска академија, Годишњак за 1932, т. XII, Београд, 1933, стр. 263–266 (са А. Билимовићем). (267)
- 7 ПРОСЛАВА 300-ГОДИШЊИЦЕ DESCARTES-А, Српска краљевска академија, Годишњак за 1937, т. XLVII, Београд, 1938, стр. 277–280. (336)

Историја математике

- 8 ДИМИТРИЈЕ НЕШИЋ, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Ljetopis za 1904, т. 19, Zagreb, 1905, стр. 84–87. (76)
- 9 АПСОЛУТНЕ И РЕСТРИКТИВНЕ МАТЕМАТИЧКЕ НЕМОГУЋНОСТИ, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Rad, knj. 204, Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 57, Zagreb, 1914, стр. 131–140. (141)
- 10 ФРАНЦУСКА МАТЕМАТИКА, Летопис Матице српске, Нови Сад, 1926, г. С, књ. 307, 3, стр. 207–220. (209)
- 11 КВАДРАТУРА КРУГА И ТРИСЕКЦИЈА УГЛА ПРЕД ПАРИСКОМ АКАДЕМИЈОМ НАУКА, Српски књижевни гласник, Београд, 1928, т. XXIV (н. сер.), 5, стр. 368–370. (229)
- 12 ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ ЈЕДНОГА ПРОБЛЕМА ТЕОРИЈЕ ФУНКЦИЈА, Српска краљевска академија, Глас, књ. CXXXIV, Први разред, књ. 63, Београд, 1929, стр. 85–90. (235)
- 13 ПРАВИЛНИК О ИЗДАВАЊУ БИЛТЕНА НА СТРАНОМ ЈЕЗИКУ ЗА МАТЕМАТИЧКЕ И ПРИРОДНЕ НАУКЕ, Српска краљевска академија, Годишњак за 1931, т. XL, Београд, 1932, стр. 280–283 (са Б. Гавриловићем и И. Ђајом). (259)
- 14 КВАДРАТУРА КРУГА, Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1938, т. XVIII, 7, стр. 603–609. (340)
- 15 МАТЕМАТИЧКИ ИНСТИТУТ НА БЕОГРАДСКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ – КОШНИЦА НАУЧНОГ РАДА, Политика, Београд, 1938, г. XXXV, бр. 10755, стр. 9, (8. мај). (342)
- 16 ПРЕДГОВОР ЗА КЊИГУ ЕЛIE САРТАН-А: УЛОГА ФРАНЦУСКЕ У РАЗВОЈУ МАТЕМАТИКЕ, Публикације Југословенског астрономског друштва, Београд, 1941, 2, стр. 3–4. (384)

Рецензије – оцене

- 17 РЕФЕРАТ О ГЕОМЕТРИЈИ ЗА ВИШЕ РАЗРЕДЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА ОД ДР ПЕТРА Л. ВУКИЋЕВИЋА, Просветни гласник, Београд, 1900, т. XXI, 6, стр. 628–683 (са Владимиром Зделаром). (49)
- 18 РЕФЕРАТ О РАДОВИМА Б. ГАВРИЛОВИЋА „О АНАЛИТИЧКИМ ИЗРАЗИМА НЕКИХ ФУНКЦИЈА“ И „О ТЕЖИНАМА АЛГЕБАРСКИХ СКУПОВА“, Српска краљевска академија, Годишњак за 1900, т. XIV, Београд, 1901, стр. 19–20. (54)
- 19 РЕФЕРАТ О РАДОВИМА Б. ГАВРИЛОВИЋА „О БЕРНУЛИЈЕВИМ И АЈЛЕРОВИМ БРОЈЕВИМА“ И „О ЈЕДНОЈ ВАЖНОЈ ОСОБИНИ ДЕТЕРМИНАНАТА“, Српска краљевска академија, Годишњак за 1900, т. XIV, Београд, 1901, стр. 47–49. (55)
- 20 РЕФЕРАТ О УЏБЕНИКУ „АРИТМЕТИКА И АЛГЕБРА ЗА ВИШЕ РАЗРЕДЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА“ ОД ДР ПЕТРА ВУКИЋЕВИЋА, Просветни гласник, Београд, 1905, т. XXVI, 7, стр. 17–18. (75)
- 21 SUR LES RÉSULTATS OBTENUS DE L'INTRODUCTION DU CALCUL DIFFÉRENTIEL ET INTÉGRALE DANS LES CLASSES SUPÉRIEURES DE L'ENSEIGNEMENT SECONDAIRE, L'Enseignement mathématique, Genève, 1914, т. XVI, р. 296. (139)
- 22 J. S. SCHWATT: AN INTRODUCTION TO THE OPERATIONS WITH SERIES, PHILADELPHIA, 1924, Revue générale des Sciences pures et appliquées, Paris, 1925, N° du 30 juin, p. 371. (195)
- 23 ПРАВИЛНИК О ИЗДАВАЊУ БИЛТЕНА НА СТРАНОМ ЈЕЗИКУ ЗА МАТЕМАТИЧКЕ И ПРИРОДНЕ НАУКЕ, Српска краљевска академија, Годишњак за 1931, т. XL, Београд, 1932, стр. 280–283 (са Б. Гавриловићем и И. Ђајом). (259)
- 24 РЕФЕРАТ О РАДУ Д. МАРКОВИЋА „ГРАНИЦЕ КОРЕНА АЛГЕБАРСКИХ ЈЕДНАЧИНА“, Митриновић С. Д.: *Прилози за биографију Михаила Пејровића*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1960, vol. XII, 1–4, стр. 149. (346)
- 25 РЕФЕРАТ О РАДУ Д. С. МИТРИНОВИЋА „О ЈЕДНОЈ КЛАСИ ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА ПРВОГ РЕДА НА КОЈЕ СЕ НАИЛАЗИ У ПРОБЛЕМИМА ГЕОМЕТРИЈЕ“, Митриновић С. Д.: *Прилози за биографију Михаила Пејровића*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1960, vol. XII, 1–4, стр. 149. (347)

Писма

- 26 ПИСМО СРПСКОЈ КРАЉЕВСКОЈ АКАДЕМИЈИ, Српска краљевска академија, Годишњак за 1904, Београд, 1905, т. XVIII, стр. 61–62. (72)
- 27 ОТВОРЕНО ПИСМО УРЕДНИКУ „БЕОГРАДСКОГ ДНЕВНИКА“, Политика, Београд, 25. јун 1921. (174)

Био-библиографије

- 28 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – I, Српска краљевска академија, Годишњак за 1897, Београд, 1889, т. XI, стр. 141–154. (34)
- 29 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – II, Српска краљевска академија, Годишњак за 1899, Београд, 1900, т. XIII, стр. 269–271. (44)
- 30 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – III, Српска краљевска академија, Годишњак за 1901, Београд, 1902, т. XV, стр. 273–274. (63)
- 31 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – IV, Српска краљевска академија, Годишњак за 1904, Београд, 1905, т. XVIII, стр. 335–356. (74)
- 32 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – V, Споменица о отварању Универзитета, Београд, 1906, стр. 105–109. (79)
- 33 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – VI, Српска краљевска академија, Годишњак за 1907, Београд, 1908, т. XXI, стр. 427–428. (91)
- 34 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – VII, Српска краљевска академија, Годишњак за 1908, Београд, 1909, т. XXII, стр. 345–346. (100)
- 35 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – VIII, Српска краљевска академија, Годишњак за 1911, Београд, 1912, т. XXV, стр. 331–332. (108)
- 36 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – IX, Српска краљевска академија, Годишњак за 1912, Београд, 1914, т. XXVI, стр. 260–264. (137)
- 37 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – X, Српска краљевска академија, Годишњак за 1914–1919, Београд, 1921, т. XXVIII, стр. 237–240. (172)
- 38 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – XII, Српска краљевска академија, Годишњак за 1925, Београд, 1926, т. XXXIV, стр. 293–296. (202)
- 39 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – XIII, Српска краљевска академија, Годишњак за 1929, Београд, 1930, т. XXXVIII, стр. 163–167. (242)
- 40 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – XIV, Српска краљевска академија, Годишњак за 1933, Београд, 1934, т. XLII, стр. 210–213. (284)
- 41 БИО-БИБЛИОГРАФИЈА – XV, Српска краљевска академија, Годишњак за 1936, Београд, 1937, т. XLVI, стр. 266–269. (327)
- 42 LISTE DES PUBLICATIONS SCIENTIFIQUES DE M. MICHEL PETROVITCH, Publications mathématiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, т. VI–VII, pp. XIII–XXIX. (350)

Рукописи

- 43 КРЕТАЊЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ТАЧКЕ У СЛУЧАЈЕВИМА КАД ОТПОР СРЕДИНЕ ЗАВИСИ ОД БРЗИНЕ И ПОЛОЖАЈА ТАЧКЕ, Српска краљевска академија. (101, R₁)
- 44 ШИФРОВАЊЕ И ДЕШИФРОВАЊЕ – СИСТЕМ М. П., 1917, стр. 7. (155, R₂)

- 45 КВАЛИТАТИВНА ИНТЕГРАЦИЈА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ЈЕДНАЧИНА, Српска краљевска академија, Саопштења Академије природних наука, Београд, 1939, 25 шт. табака; 21,3 × 29,4. (367, R₃)
- 46 ПРОСТИ БРОЈЕВИ, Српска академија наука, Саопштења Академије природних наука, Београд, 1943, 13 шт. табака; 21,3 × 29,4. (387, R₄)
- 47 О ЈЕДНОЈ МОДИФИКАЦИЈИ ГРЕФЕОВОГ МЕТОДА ЗА РЕШАВАЊЕ ВИШИХ БРОЈНИХ ЈЕДНАЧИНА, Музеј града Београда, Заоставштина Михаила Петровића, Београд 1886, стр. 8. (R₅)
- 48 ДА СЕ ИЗЛОЖЕ И КРИТИЧКИ ПРЕТРЕСУ РАЗЛИЧИТЕ ТЕОРИЈЕ О ВОЉИ, Велика школа у Београду, Београд 1889, стр. 11; АС, ВШ – 1889, 49. (R₆)
- 49 ИЗЛОЖИТИ СВЕ НАЧИНЕ РАЧУНАЊА ПОВРШИНЕ УОПШТЕ, КАКО ИЗ ОРИГИНАЛНИХ МЕРА, ТАКО И ИЗ ПЛАНОВА СНИМЉЕНИХ ГРАФИЧКИМ ПУТЕМ, ЗАЈЕДНО СА СРЕДСТВИМА (ПЛАНИМЕТРИМА) ЗА РАЧУНАЊЕ ПОВРШИНА, ОД НАЈПРОСТИЈИХ ДО НАЈСЛОЖЕНИЈИХ И НАЈУПОТРЕБЉИВИЈИХ У ПРАКСИ, Велика школа у Београду, Београд 1889, стр. 46; АС, ВШ – 1889, 47. (R₇)
- 50 О ПОЛУ И ПОЛАРИ КРИВИХ ЛИНИЈА, Велика школа у Београду, Београд 1890, стр. 26; АС, ВШ – 1890, 147. (R₈)
- 51 LA VRAIE SECTION, École Normale Supérieure, Paris, 1892, стр. 3; Музеј града Београда, Заоставштина Михаила Петровића. (R₉)
- 52 DÉTERMINATION DE LA DENSITÉ MAXIMA DE L'EAU, École Normale Supérieure, Paris, 1892, стр. 2, Музеј града Београда, Заоставштина Михаила Петровића. (R₁₀).
- 53 UNE PROPRIÉTÉ DE LA SYMÉTRIE COURBE, École Normale Supérieure, Paris, 1892, стр. 6; Музеј града Београда, Заоставштина Михаила Петровића. (R₁₁)

ОПШТА ЛИТЕРАТУРА О МИХАИЛУ ПЕТРОВИЋУ

Петровићеви резултати у науци, његово дело у Српској краљевској академији (1897–1943) и Универзитету у Београду (1894–1941), честа иступања у јавним гласилима и познатијим српским часописима између два рата његов педагошки рад, (образовао је скоро 50 генерација математичара у Србији), његова успешна војна каријера – све је то довело да научна и, уопште, културна јавност Србије и света буде окренута професору, да о њему пише, саопштава његове нове подухвате. Од када је кренуо послом на Универзитету (1894) па до данас, нема енциклопедије ни лексикона који не садрже обимнију одредницу о Михаилу Петровићу. Његово име се налази у највећим и најзначајнијим светским биографским речницима математичара, нпр. *Биографическиј словарь деятелей в области математики* (Киев, 1979). Овај познати речник преведен је на више страних језика, и од Срба, поред Михаила Петровића, садржи одреднице о Руђеру Бошковићу и Јовану Карамати.

Ову, такозвану општу литературу о Михаилу Петровићу, упознали смо у великом броју. Нужно је било учинити *избор* литературе. Наш избор омогућује кориснику да упозна кључна и садржајна места о личности Михаила Петровића.

Поред оваквог избора опште литературе о Михаилу Петровићу, овде желимо да поменемо најзначајнија имена која су најчешће писала о нашем професору. У писаној речи ових аутора треба тражити казивања о Петровићу, а та су имена следећа: *Емил Пикар, Пол Пенлеве, Емил Борел, Ели Карџан, Александар Боџданов, Леонид Мајсџров, Милуџин Миланковић, Јован Караматиа, Милош Радојчић, Милан Негдић, Радош Миџровић, Ђорђе Карађорђевић, Драџослав Миџриновић, Душан Негељковић, Андрија Сџојковић, Милорад Берџолино, Ернесџ Сџиџанић, као и џисац ових регова.*

1892

Државни ѿишомци, Шематизам Краљевине Србије с календаром, Београд, 1892, стр. 42.

1893

Министарство просвете и Министарство народне привреге, Шематизам Краљевине Србије од 1893. до 1915. године.

1894

Конкурс – ѿсѿављење, Просветни гласник, Београд, 1894, т. XV, стр. 320–328.

1895

Седнице Академије ѿриродних наука, Српска краљевска академија, Годишњак за 1895, т. IX, Београд, 1895.

Седнице Просветног савѿта, Просветни гласник, Београд, 1895–1921.

1896

Adresse présentée à M. Mittag-Lefler, Paris, 1896.

Седнице Академије ѿриродних наука и Председништво, Српска краљевска академија, Годишњак за 1896–1940.

1897

Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1897, sv. 31, str. 21–25.

Уговор о риболову, Ловац, Београд, 1897, т. II 12, стр. 92.

Дело, Београд, 1897, т. XIII, стр. 371.

Дело, Београд, 1897, т. XVI, стр. 536.

1899

Дело, Београд, 1899, т. XXI, стр. 506.

1900

ЛОЗАНИЋ М. С.: [*Поводом ѿроглашења Михаила Пејровића за редовног члана Српске краљевске академије*], Српска краљевска академија, Годишњак за 1899, Београд, т. XII, стр. 162.

Лозанић М. С.: Српска краљевска академија, Годишњак за 1899, Београд, 1900, т. XII, стр. 164–173.

1902

Инвенџар књиџа Маџемаџичкоџ кабинета, ДС, 1902–1907, Фонд БУ – Рачуноводство.

1905

Први редовни професори новоформираног Универзитета, Српске новине, Београд, 1905, г. LXXII, бр. 46, стр. 3 (27. фебруар).

Ђирић Мијалко: *Г. др. Михаилу Петровићу, редовном професору Универзитета у марту*, Вечерње новости, Београд, 1905, бр. 73, стр. 2.

Реџистар и деловодни протокол Београдског универзитета, ДАС, 1905–1941.

1906

Споменница о отварању Универзитета, Београд, 1906.

Савић Божа: *Сензације о Престоноследнику*. – *О исјадима Престоноследника Ђорџа и злокобном убицају на њега од стране Мике Петровића–Аласа*, Мали журнал, Београд, 1906, бр. 308, стр. 1.

О Престоноследнику Ђорџу. Демантисти вестии о лошем убицају Мике Петровића–Аласа на Престоноследника, Мали журнал, Београд, 1906, бр. 308, стр. 3.

1907

Рибарство на балканској изложби, Тежак, Београд, 1907, т. XXXVIII, 26, стр. 218.

П. Вукићевић – Б. Тодоровић: *Полијичка рачуница*, Београд, 1907.

1908

Нови радови г. др. Михаила Петровића, Српски књижевни гласник, Београд, 1908, т. XX, 6, стр. 476–477.

Тежак, Београд, 1908, бр. 32, стр. 186.

Изложба рибарства, Српске новине, Београд, 1908, (11. октобар).

1909

С. Р.: Др. М. Аласу. – *Еџиџрам о Михаиљу Пејировићу џроф. Универ. и Принцу Ђорђу*, Мали журнал, Београд, 1909, бр. 97, стр. 3.

1912

Изложба рибарсџива, Српске новине, Београд, 1912. (3. јануар).

ЦИЦВАРИЋ КРСТА: *Михаило Пејировић. Маџематџичка феноменологија*, Критички есеји, Београд, 1912, стр. 134–154.

1916

ВАРИЃАК ВЛАДИМИР: *М. Пејировић*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Izvješća Matematičko-prirodoslovnoga razreda, 1867–1914, Zagreb, 1916, str. 34.

1921

ЦИЦВАРИЋ КРСТА: *Михаило Пејировић – О срџском маџематџичару*, Београдски дневник, Београд, 1921, бр. 149, стр. 1.

КОСТИЋ Н. Љ.: *Једна џаралела. Поводом двају објављених џорџреџа из џера џ. Цицварића*, Београдски дневник, Београд, 1921, бр. 175, стр. 2.

ЦИЦВАРИЋ КРСТА: *Краљ Пејар и Михаило Пејировић*, Београдски дневник, Београд, 1921, бр. 221, стр. 1.

ЦИЦВАРИЋ КРСТА: *Два џримера. – О живоџном идеализму Бранислава Пејронијевића и мерканџилизму М. Пејировића*, Београдски дневник, Београд, 1921, бр. 239, стр. 1.

Уџис акција „Рибарскоџ грушџива Охрид“, Политика, Београд, 1921, г. XVII, бр. 4686, стр. 4.

Охридски риболов. – Поводом једноџ банкокраџскоџ џокушаја, Политика, Београд, 1921, г. XVII, бр. 4706, стр. 1–2.

1922

MILANKOVICH M.: *Préface. Notice sur les travaux scientifiques de M. Michel Petrovitch*. Académie royale de Serbie, Paris, 1922, pp. V–IX.

В.: *Белешке о научним радовима џ. М. Пејировића*, Српски гласник, Београд, 1922, т. VII (н. сер.), 5, стр. 399–400.

1923

КАРЉИКОВИЋ РИСТА: *Геометрија за више разреде средњих школа – Аналитика равнине*, Београд, 1923.

1925

Краљевић Борђе, *Политика*, 1925, г. XXI, бр. 6116. (5. мај).
МАРКОВИЋ М. С.: *Из науке и филозофије*, Београд, 1925, стр. 158.

1927

Наш научник на Сорбони, – Проф. беоџр. Унив. наш велики математичар, 2. гр. М. Пејровић држаће идуће семестра предавања на њариској Сорбони, *Политика*, 1927, г. XXIII, бр. 7067, стр. 6.

1928

Ко је ко у Југославији?, Београд – Загреб, 1928, стр. 115.
НЕДИЋ МИЛАН: *Пејровић Михаило*, Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка, Загреб, 1928, књ. III, X–II, стр. 447.

1929

Sur la possibilité d'une mécanique générale, *Les Nouvelles Yougoslaves*, 1/1929, бр. 17, стр. 3.
Congrès des mathématiciens des pays slaves en Caricatures de Jotes, Warszawa, 1929, p. 17.

1931

Наш научник гр. Мих. Пејровић истражује Северну њоларну земљу, *Политика*, Београд, 1931, г. XXVIII, бр. 8341, стр. 7.
Г. Др. Михаило Пејровић, њроф. унив. вратио се из њоларних крајева, *Политика*, Београд, 1931, г. XXVIII, бр. 8396, стр. 5.
Са њуџа 2. гр. Михаила Пејровића, њроф. Беоџрадског универзитетџа њо Северној њоларној обласџи, *Политика*, Београд, 1931, г. XXVIII, бр. 8420–21, стр. 5.
Д.: Са експедицијом њо Северном њоларном мору, *Политика*, Београд, 1931, г. XXVIII, бр. 8435, стр. 7.
ЂУРИЧИЋ СТ. М.: *Југословенски речни њорџреџи*, Београд, 1931, стр. 24–26.

Француско-норвешка поларна експедиција, Геометриски гласник, Београд, 1931, бр. 3, стр. 99–102.

1932

НИКОЛИЋ ЂОРЂЕ: *Југословенска застава 8° од Северног пола*, Политика, 1932, г. XXIX, бр. 8500, стр. 6.

Правда, Београд, 1932, (16. октобар).

М.: Књижевни север, Суботица, 1932, (1. новембар).

1933

Д. М.: *Пол Пенлеве*, Српски књижевни гласник, Београд, 1933, т. XI, (н. сер.) 1, стр. 400.

НИКОЛИЋ Ђ.: *Необично лепошње пошовање једног професора Београдског универзитета*, Политика, Београд, 1933, г. XXIX, бр. 8858, стр. 4.

Нова експедиција у Северну област са г. М. Пејровићем, проф. унив., Политика, Београд, 1933, г. XXIX, бр. 9171–9173.

Ђуричић Ст. М.: *Девећи Вал*, Београд, 1933, стр. 116.

1935

НЕДИЋ МИЛАН: *Наш велики научник Михаило Пејровић описује свој животи међу океанским рибарима*, Политика, 1935, г. XXXI, бр. 9637, стр. 11–12.

Who is who in Central and East-Europe, Zürich, 1935, pp. 751–752.

САЛТИКОВ Н. Н.: *Сиремање наставаника математике за средњу школу*, Математички весник, Београд, 1935, св. 2, стр. 25–30.

ШЕВАРЛИЋ М. Б.: *Са Другог конгреса словенских математичара у Прагу*, Математички весник, Београд, 1935, св. 2, стр. 40–41.

1936

Педесетогодишњица Српске краљевске академије, Београд, 1936–1938 (библиографија).

Лексикон Минерва – Практични приручник за модерног човека, Загреб, 1936, стр. 1067.

1937

КАРАМАТА ЈОВАН: *Пејровић Михаило. Свезнање – Ошћи енциклопедиски лексикон*. Народно дело, 1937, стр. 751.

1938

Cérémonie de la remise de l'épée d'académicien française à M. Paul. Montel., Paris, 31. mai 1938.

Издања Српске краљевске академије, Годишњак за 1937, XLVII, Београд, 1938.

LEBESGUE HENRI: *Sur les subdivisions des polyèdres réguliers en polyèdres réguliers*, Publications mathematiques de l'Université de Belgrade, Belgrade, 1938, t. VI–VII, pp. 183–188.

1939

ВАСОВИЋ МИЛО: *Наш најбољи математичар з. Мих. Пејровић бавио се риболовом ипак ипак инјензивно и стјрасно као и математиком*, Правда, Београд, 1939, бр. 12274, г. XXXV.

Наш славни математичар з. Михаило Пејровић иромовисан за почасног докјора Београдског универзитјетја, Правда, Београд, 1939, 19. новембар.

Ипјо, Време, Београд, 1939, бр. 6402, стр. 10.

Универзитјетјска свечаност ју „стјрого ипородичном кружу“ – Признавање нашег великом научнику з. гр. Михаилу Пејровићу, Политика, Београд, 1939, г. XXXVI, бр. 11303, стр. 11.

САЛТИКОВ Н. Н.: *Научни рад ипрофесора Г. Михаила Пејровића*, Математички весник, Београд, 1939, бр. 5–6, стр. 1–8.

ДАЈОВИЋ В.: *Стјудентји математикје о ипрофесору М. Пејровићу*, Математички весник, Београд, 1939, бр. 5–6, стр. 62–63.

Скромна инјимна свечаност ју часјј одласка заслужног научника. – 70-годишњица П. Појовића, Политика, Београд, 1939, г. XXXV, (11. фебруар).

Педесетјогодишњица Српске краљевске академије, Београд, 1939–1941.

ЈУГОВИЋ МИОДРАГ: *Стјоменица о стјогодишњици Прве мушке гјмназије у Београду 1839–1939*, Београд, 1939, стр. 487.

Прослава стјогодишњице Прве мушке гјмназије у Београду, Београд, 1939, стр. 58 + IX.

1941

Е. CARTAN: *Улога Француске у развоју математикје*, Југословенско астрономско друштво, Београд, 1941, 2, стр. 36 (превод М. Б. Протића).

Избор за члана Одбора Загужбине Николе Чујића, Годишњица Николе Чујића, Београд, 1941, књ. L, бр. 83, стр. 17.

1942

Ойробан рецейи, Бодљикаво прасе, Београд, 1942, бр. 41, стр. 4.

1943

У Лонгону је образован Јужно-словенски одбор, Слободна реч, Питсбург, 1943, бр. 127, стр. 3.

РАДОЊИЋ ЈОВАН: *Др Михаило Пејровић*, Српска академија наука, Годишњак за 1941–1944, Београд, 1945, т. LI, стр. 234–236.

Комеморативни скуј у сјомен јок. академику др Мих. Пејровићу, Српска академија наука, Годишњак за 1941–1944, Београд, 1945, т. LI, стр. 220–223.

МИЛАНКОВИЋ М.: *Говор академика М. Миланковића на јоџребу јок. Михаила Пејровића 8. јуна 1943*. Српска академија наука, Годишњак, за 1941–1944, Београд, 1945, т. LI, стр. 256–260.

Сахрана Михаила Пејровића, Коло, Београд, 10. јун 1943.

Др Р. К.: *Др Михаило Пејровић – јоводом смрји*, Обнова, Београд, 1943, бр. 589, стр. 3.

Сахрана др Михаила Пејровића, Обнова, Београд, 1943, бр. 590, стр. 3.

МИЛАНКОВИЋ М.: *Ојрошијај с великим нашим научником др Михаилом Пејровићем*, Ново време, Београд, 1943, бр. 674, стр. 3.

М. Р.: *Михаило Пејровић*, Ново време, Београд, 1943, бр. 646, стр. 4.

Ојрошијај Београда с великим нашим научником др Михаилом Пејровићем, Ново време, Београд, 1943, бр. 647, стр. 3.

Смрји великоџ срјскоџ научника др Михаила Н. Пејровића, Ново време, Београд, 1943, бр. 646, стр. 1.

Поводом смрји др Михаила Пејровића, јроф. Универзитетјја, Српски народ, Београд, 1943, бр. 26, стр. 14.

Смрји др Михаила Пејровића, Српски народ, Београд, 1943, бр. 21, стр. 13.

Велики научник. Велики гунавски јан, Српски народ, Београд, 1943, бр. 23, стр. 12.

ЂУРИЧИЋ МЛАДЕН: *У сјомен Мике Аласа*, Српски народ, Београд, 1943, бр. 23, стр. 13.

МИЛАНКОВИЋ М.: *У сјомен највећеџ срјскоџ мајјемајјичара*, Српски народ, Београд, 1943, бр. 23, стр. 12.

С. Б.: *Наше жрџиве – Михаило Пејировић*, Наука и техника, Београд, 1945, т. I, 5–6, стр. 321–322.

Седница АПН и Председништва СКА, Српска академија наука, Годишњак за 1941–1944, Београд, 1945, т. LI, стр. 359.

In Memoriam Мих. Пејировић, Српска академија наука, Годишњак за 1945, Београд, 1946, т. LII, стр. 47.

МИЛАНКОВИЋ МИЛУТИН: *Личности Михаила Пејировића*, Наука и техника, Београд, 1946, т. II, 6, стр. 461–470.

ПЕЈОВИЋ ТАДИЈА: *Михаило Пејировић и његово дело*, Наука и техника, Београд, 1946, т. II, 6, стр. 470–475.

Н. Т. П.: *Мика Алас*, Наука и техника, Београд, 1946, т. II, 7, стр. 628–629.

МИЛАНКОВИЋ М. – МИХАИЛОВИЋ Ј.: *Мика Алас*, Космос, Београд, 1946, стр. 110.

Мика Алас. – Интересантна биографија о нашем великом математичару, Борба, Београд, 1946.

Préface. Académie Serbe des Sciences. Publications de l'Institut mathématique, Belgrade, 1947, т. I, pp. VII–IX.

Smrt velikih matematičara i fizičara, Glasnik mat., fiz. i astr., Zagreb, 1947, т. I, str. 22.

ТАРТАЉА ГВИДО: *Најомена. Михаило Пејировић. Далека којна и мора*, Просвета, Београд, 1948, стр. 265.

КАРАМАТА ЈОВАН: *Михаило Пејировић*, Glasnik mat.-fiz. i astr., Zagreb, 1948, т. 3, str. 123–127.

МИЛАНКОВИЋ М. – МИХАИЛОВИЋ Ј.: *Узбуна у манастиру*, Glasnik mat.-fiz. i astr., т. 3, № 3, Zagreb, 1948, str. 127 (одломак из књиге *Мика Алас*, Београд, 1946).

MILANKOVITCH M.: *Discours prononcé aux obsèques de Bogdan Gavrilovitch*. Académie Serbe des Sciences, Publications de l'Institut mathématique, Belgrade, 1948, т. pp. 7–10.

ДАЈОВИЋ В.: *Предговор за књигу: Михаило Пејировић, Чланци*, Друштво математичара и физичара НРС, Београд, 1949.

ДАЈОВИЋ В.: *I конгрес математичара и физичара ФНРЈ*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1949, vol. I, 3–4, стр. 13–34.

Поводом његовогodiшњице смрти М. Пејировића, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1949, vol. I 1, стр. 86.

МАРОВИЋ М.: *Наши њали грудови*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1949, vol. I, 1, стр. V–VI.

Вучковић Брана: *Епоха коју је зајочео Мика-Алас*, НИН, Београд, 1951, б. стр. 13.

Стојаковић Мирко: *Генерализација Лајласове теореме и примена ове на одређивање вредности максималног модула дејтерминанте*, I конгрес мат. и физ. ФНРЈ (Блед, 8–12 XI 1949), Научна саопштења и обавештења, Београд, 1951, стр. 149–155.

Миланковић М.: *Успомене, доживљаји и сазнања из година 1909 до 1944*, Српска академија наука, Посебна издања, књ. СХСV, Одељење природно-математичких наука, књ. 6, Београд, 1952, стр. VI + 322.

Салтиков Н. Н.: *Животи и научни рад Elie Cartan-a*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1952, vol. IV, 3–4, стр. 58–64.

Куварске вештине једног нашег великог научника, Политика, Београд, 1953, г. L, 26. мај.

Салтиков, Н. Н.: *Проблем спремања наставника математике за средње школе*. Настава мат. и физ. у средњим школама, Београд, 1953, т. II, 1, стр. 1–10.

Мишковић Војислав В.: *Графички рационализатор – успомена на Михаила Пејровића*, Српска академија наука, Зборник радова, књ. XXXV, Математички институт, књ. 3, стр. 5–10.

Успомена Михаила Пејровића, Српска академија наука, Зборник радова, књ. XXXV, Математички институт, књ. 3, стр. VII–XIII.

Севдић Миленко: *Математичари у заробљеништву*, Математичко-физички лист, Загреб, 1954–55, т. V, 2, стр. 63–65.

Салтиков Н. Н.: *Рад интернационалне комисије за наставу математике и тежње за модернизацијом наставе*, Настава мат. и физ., Београд, 1954, т. III, 3–4, стр. 207–219.

Настава математике и физике, Београд, 1954, т. III, 3–4, стр. 232.

Митриновић Д. С.: *Белешка о делатности Михаила Пејровића у области диференцијалних једначина*. Весник Друштва математичара и физичара НРС, Београд, 1955, vol. VII, 1–2, стр. 125–127.

Митриновић Д. С.: *Михаило Пејровић (6. V 1868 – 8. VI 1943) – Београдске забелешке и успомене*, Наука и природа, Београд, 1955, т. VII, 8, стр. 277–284.

Трифуновић Д.: *Где је грешка?*, Математичко-физички лист. Загреб, 1955/56, т. VI, 4, стр. 139–141.

Кралиновић Милан: *Математичка лијерајтура за ученике*, Настава математике и физике, Београд, 1956, т. V, 3, стр. 234–238.

Вранић Владимир: *Гласник мат. и физ. и астр.*, Загреб, 1956, т. 11, 3–4, стр. 278.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Мајтемајички сјекѿри*, Математичко-физички лист, Загреб, 1957/58, т. VII, 1, стр. 14–19.

МИЛАНКОВИЋ М.: *Усјомене, доживљаји и сазнања ѿосле 1944. године*, Српска академија наука, Посебна издања, књ. ССLXXXV, Одељење природно-математичких наука, књ. 16, стр. 194.

ПЕЈОВИЋ Т.: *Милуѿин Миланковић*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1958, vol. X, стр. 3–6.

МИТРИНОВИЋ Д. С.: *Белешка о Михаилу Пејровићу*, Математичка библиотека, Београд, 1958, бр. 7, стр. 5–8.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Мајтемајички сјекѿри у служби рачунара*, Војно-технички гласник, Београд, 1958, 5, стр. 346–351.

БРОДАР СТАРИ: *Мика Алас у анегдоѿама. – И он је једном био кажњен*, Гласник ЈРБ, Београд, 1959 (11. јул 1959).

ВУКОВИЋ М. Т.: *Мали књижарски лексикон*, Београд, 1959.

Мала енциклопедија Просветина. – Општа енциклопедија. Београд, 1959, књ. 2, М. Шчукин, стр. 275.

ГРЧИЋ-МИЛИЋ Ј.: *Архивска гѿрађа Државног архива Србије*, Архивски алманах, Београд, 1960, стр.2–3.

ПАВИЋ БОРА: *Белешка о ѿисцу. Михаило Пејровић–Алас. По гусарским осѿрвима*, Младо поколење, Београд, 1960, стр. 132–135.

МИТРИНОВИЋ Д. С.: *Прилози за биогѿрафију Михаила Пејровића*, Весник Друштва математичара и физичара НРС, Београд, 1960, vol. XII, 1–2, стр. 143–175.

Преглед издања Српске академије наука и уметносѿи 1847–1959, Посебна издања, књ. СССXVII, Споменице, књ. 16, Београд, 1961, стр. X + 273.

К. К.: *Наш велики мајтемајичар – рибар*, Математичко-физички лист, Загреб, 1961–62, т. XII, 1, стр. 24–26.

МАРКОВИЋ ДРАГОЉУБ: *Педесет година једног значајног дела Др. Михаила Пејровића*, Весник Друштва мат. и физ. НРС, Београд, 1961, vol. XIII, 1–2, стр. 107–117.

НЕДЕЉКОВИЋ Д.: *Михаило Пејровић*, Политика, Београд, 1961, г. LVIII, 11. јун.

Узбуна у манасѿиру, Математичка библиотека, Београд, 1961, бр. 21, стр. 236–238.

ДИМИТРИЈЕВИЋ ЗОРАН: *Како се забављао сѿари Беогѿрад?*, Илустрована политика, Београд, 1961, бр. 132, стр. 32–33.

- МИТРИНОВИЋ Д. С.: *Михаило Пејировић*, Математичка библиотека, Београд, 1961, бр. 21, стр. 233–236.
- БЕРТОЛИНО МИЛОРАД: *Једна примена диференцијалних неједнакости*. Математичка библиотека, Београд, 1962, бр. 22, стр. 78.
- БРОДАР СТАРИ: *Пловидба Колубаром славног мајематичара*, Гласник ЈРБ, Београд, 1962 (7. децембар 1962).
- МИХАЛЛОВИЋ Б.: *Рачунарска машина у раду зрује младих мајематичара*, Настава математике и физике, Београд, 1962, т. XI, 1–4, стр. 63–72.
- МИТРИНОВИЋ Д. С.: *Пејировић Михаило*. Енциклопедија лексикографског завода, Загреб, 1962, књ. 6, стр. 31.
- МИТРИНОВИЋ Д. С.: *Један поглед на развој мајематике у Србији*, Математичка библиотека, Београд, 1963, бр. 20, стр. 77–82.
- ПРОФЕСОР ТАДИЈА ПЕЈОВИЋ: *Поријетии југословенских мајематичара*. – Математичка библиотека, Београд, 1963, бр. 20, стр. 143–148.
- Сјо година Филозофског факултетиа у Београду*, Београд, 1963, стр. 43–44, 59–60, 77, 93–94, 238, 493–495, 497–504, 511 и 632.
- МИТРИНОВИЋ Д. С.: *Пионир наше мајематичке науке*, Политика, Београд, 1963, г. LX, 2. јун.
- КУРЕПА ЂУРО: *Развој мајематике у Хрвајској*, Математичка библиотека, Београд, 1963, бр. 20, стр. 83–95.
- СТИПАНИЋ Е.: *Свечана академија у сјомен Михаила Пејировића*, Математички весник, Београд, 1964, 1 (16), стр. 68–71.
- ЈОВАНОВИЋ Ж. П.: *Из сјаро Београда*. – *Живои на Чубури*, Београд, 1964, стр. 62–63.
- ЈОВАНОВИЋ Ж. П.: *Из сјаро Београда*. – *Јеврејска мала – Јалија*. Београд, 1964, стр. 28–29.
- ЈОВАНОВИЋ Ж. П.: *Из сјаро Београда*. – *Скадарлија, боемски крај*. Београд, 1964, стр. 51–53.
- ЈОВАНОВИЋ Ж. П.: *Кафана код „Гинића“*. *Из сјаро Београда*, Београд, 1964, стр. 186–187.
- ЈОВАНОВИЋ Ж. П.: *Кафана код „?“*. *Из сјаро Београда*, Београд, 1964, стр. 178–179.
- ЈОВАНОВИЋ Ж. П.: *Сјаре чесме*. *Из сјаро Београда*, Београд, 1964, стр. 32–34.
- ЈОВАНОВИЋ Ж. П.: *Симиња улица*. *Из сјаро Београда*, Београд, 1964, стр. 157–159.
- ПЕЈОВИЋ Т.: *Пејировић Михаило*, Енциклопедија Југославије, Загреб, 1965, књ. 6, Макљ. – Пут, стр. 486.

Ђуричић М. Ст.: *Историја југословенског речног паробродства до 1926. године*, Београд, 1965, стр. 139.

Чињаоцима и сарадницима, Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 1, стр. 1–3.

МИТРИНОВИЋ Д. С.: *Геометријске нејединосџи*. Математичка библиотека, Београд, 1966, бр. 31, стр. 116.

Политика, Београд, 1966 (25. март).

В. Л.: У гимназији „Моша Пијаге“ шеснаестог диглома, Политика експрес, Београд, 1966, стр. 102 и 209.

Ж. П. ЈОВАНОВИЋ: *Мика Алас о најстаријем професору*, Политика, Београд, 1966, г. LXIII, 27. фебруар.

ЈОВАНОВИЋ Ж. П.: *Мика Алас свира код „Солуна“*, Политика, Београд, 1966, г. LXIII, 5. јун.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Једна обавеза наших математичара*, Политика, Београд, 1966, г. LXIII, бр. 18966, стр. 18.

ГРАДИШТАНАЦ Д.: *Крвава круна*, Свет, Београд, 1966, 16. јануар.

КУРЕРА Д.: *Stogodišnjica рођења математичара Vladimira Varićака*, Matematičko-fizički list, Zagreb, 1966/67, т. XVII, 1, стр. 1–2.

ЂОКОВИЋ Ж. Д.: *Математички приручник за такмичење средњошколица и пријемне испитије на факултетима*, Београд, 1966, стр. 285–291.

АЛКАЛАЈ АРОН: *Др. Михаило Петровић-Мика Алас*, Браничево, Пожаревац, 1966, т. XII, св. 4–5, стр. 131–133.

МАТЕЈИЋ А.: *Пионири југословенске науке*, Младо поколење, Београд, 1966. стр. 123.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Прилог збирци наших псеудонима Михаило Петровић*, Библиотекар, Београд, 1966, т. XVIII, 5–6, стр. 467–475.

СТОЈАКОВИЋ М.: *Михаило Петровић (1868–1943) – Serbian mathematician – creative originality and versatile personalty*, Годишњак факултета, Нови Сад, 1966, књ. VIII, стр. 371–373.

СТИПАНИЋ Е.: *Феноменологија Михаила Петровића*, Дијалектика, Београд, 1966, т. I, 2, стр. 117–129.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Школовање Михаила Петровића*, Математичка библиотека, Београд, 1966, т. 32, стр. 137–150.

Музеј Мике Аласа, Политика експрес, Београд, 1966, бр. 980, стр. 7.

Исфо, Недељне новости, Београд, 1966, г. I, 27. новембар, стр. 3.

Поводом стогодишњице рођења Михаила Петровића, Политика, Београд, 1967, стр 11 (19. фебруар).

- Извештај о раду у 1966. години*, Математички институт, Београд, 1967, стр. 61–62.
- М. С. П.: *Мика Алас на 35 мм*, Вечерње новости, Београд, 1967 (12. фебруар).
- Трифуновић Д.: *Белешка о Михаилу Пејровићу – Аласу I*, Браничево, Пожаревац, 1967, т. XIII, 1, стр. 77–86.
- Ј. К.: *Београд се одужује знаменијим људима*, Борба, Београд, 1867, стр. 9 (7. јануар).
- Политика, Београд, 1967, стр. 11 (10. фебруар).
- Трифуновић Д.: *Сингуларни период Михаила Пејровића*, Математички весник, Београд, 1967, т. 4 (19), св. 1, стр. 79–97.
- Трифуновић Д.: *Белешка о Михаилу Пејровићу – Аласу II*, Браничево, Пожаревац, 1967, т. XIII, 2–3, стр. 107–121.
- А.: *Између науке и књижевности*, Политика, Београд, 27. август 1967, стр. 16.
- Живановић Милан: *Српска књижевна заграда 1892–1967*, Београд, 1967.
- Јеремић М. Драган: *О филозофији код Срба*, Савременик, Београд, 1967, т. XIII, књ. XXVI, 8–9, стр. 174–186.
- Трифуновић Драган: *Михаило Пејровић*, Математичко-физички лист, Загреб, 1967/68, т. XVIII, 2, стр. 49–54.
- Павковић М.: *Мика Алас – између математике и Саве*, Недељне новости, Београд, 31. децембар 1967, стр. 10.
- Цвијићева кућа – Сјомен музеј*, Београд, 7. јануар 1967.
- Проф. др. ЈОВАН КАРАМАТА*: Математички весник, Београд, 1967, 4 (19), 4, стр. 462–463.
- Трифуновић Драган: *Михаило Н. Пејровић*, Математичко-физички лист, Загреб, 1967/68, т. XVIII, 3, стр. 97–102.
- СТИПАНИЋ ЕРНЕСТ: *Велики дајум југословенске математике*, Политика, Београд, 7. јануар 1968, стр. 18.
- Недић Милан: *Тросјорук мајстор Мика*, Политика, Београд, 1968, Фелтон 1–9, 19–27. јануар.
- Финци Ели: *Српска књижевност у сјо књига*, Политика, Београд, 28. јануар 1968, стр. 15.
- В. Ц.: *Уредиће се дом Михаила Пејровића – Аласа*, Политика, Београд, 27. јануар 1968, стр. 13.
- Вече Мике Аласа*, Вечерње новости, Београд, 23. фебруар 1968, стр. 10.
- БЕРТОЛИНО МИЛОРАД: *Математика кроз историју*, Физис, Београд, 1968, 12–13, стр. 49–61.

- Скадарлијске вечери*, Политика, Београд, 15. април 1968, стр. 9.
- Од научног скупа до рибље вечере*, Политика, Београд, 24. април 1968, стр. 8.
- Политика, Београд, 9, 13, 17. и 28. март 1968.
- Политика, Београд, 5. мај 1968.
- Криптографија*, Политика, 6. мај 1968.
- БЕРТОЛИНО МИЛОРАД: *Михаило Пејровић—Алас*, Физис, Београд, 1968, стр. 1–10.
- ТИЈАНИЋ М.: *Језик не припада само лингвистици*, Политика, Београд, 21. април 1968.
- ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Белешке о Михаилу Пејровићу*, Браничево, Пожаревац, 1968. т. XIV, 1, стр. 80–89.
- СТИПАНИЋ Е.: *Михаило Пејровић о Гејалдићевом учењу у генези аналитичке геометрије*, Математичка библиотека, 38 (1968), стр. 117–126.
- МИТРИНОВИЋ Д.: *Живот Михаила Пејровића*, Мат. библ. 38 (1968), стр. 7–32.
- ТОДОРОВИЋ Д.: *Прави датум рођења Михаила Пејровића*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 33–38.
- ЂОКОВИЋ М.: *Фрагментни сећања на Михаила Пејровића*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 39–44.
- ЂУРИЋ Д.: *Дом Михаила Пејровића*, Мат. библ., 38 (1968), стр. 45–60.
- ТРИФУНОВИЋ Д.: *Летопис живота и рада Михаила Пејровића*, САНУ, Београд 1969, стр. 631.
- VERTOLINO M.: *Diferencijalne i integralne jednačine u Jugoslaviji*, Beograd 1979, str. 80.
- Говор академика Велибора Глигорића, Споменица 1968.
- ПЕЈОВИЋ ТАДИЈА: *Лик Михаила Пејровића*, Споменица 1968.
- СТОЈАКОВИЋ МИРКО: *Научни метод Михаила Пејровића*, Споменица 1968.
- ОРЛОВ КОНСТАНТИН: *Михаило Пејровић на Београдском универзитету*, Споменица 1968.
- КАРАПАЊИЋ ЂОРЂЕ М.: *Михаило Пејровић и његови ученици*, Споменица 1968.
- ЂОКОВИЋ МИЛАН: *О књижевним радовима Михаила Пејровића*, Споменица 1968.
- MONTEL PAUL: *Michel Pétrovitch*, Споменица 1968.
- MAURAIN CHARLES: *Pétrovitch à l'École Normale Supérieure*, Споменица 1968.

- КУРЕПА БУРО: *Нека досишгнѹћа у сѹолећу 1868–1968*, Споменица 1968.
- МИРКО СТОЈКОВИЋ И ДРАГАН ТРИФУНОВИЋ: *Пејровићева модификација Грефеове методје за решавање алгебарских једначина*, Споменица 1968, стр. 95–102.
- ЈОВАН ПЕТРИЋ И БОРИВОЈЕ РИСТИЋ: *Анализа ушницаја ветра на балистичке љуштане применом аналогних рачунара*, Споменица 1968, стр. 189.
- БУРИЋ-ЗАМОЛО ДИВНА: *Улица Мике Аласа у Београду*, Споменица 1968, стр. 363–370.
- БУРИЋ-ЗАМОЛО ДИВНА: *Виноград Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 371–376.
- БУРИЧИЋ МЛАДЕН СТ.: *Успомене на Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 377–388.
- КУРЕПА БУРО: *Поздравни говор при открићу спомен-плоче Михаилу Пејровићу*, Споменица 1968, стр. 389–391.
- СТОЈАКОВИЋ МИРКО: *Реч при откривању спомен-плоче на Дому Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 391–394.
- ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Прослава Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 395–402.
- ТРИФУНОВИЋ ДРАГАН: *Биографска белешка*, Споменица 1968, стр. 403–412.
- ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ: *Формулисање два принципа стилистике на основу сѹавова математичке феноменологије*, Споменица 1968, стр. 299–304.
- БЕРТОЛИНО МИЛОРАД: *О неким филозофским и друштвеним погледима Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 305–312.
- СТОЈКОВИЋ АНДРИЈА Б.: *Михаило Пејровић и Урош Миланковић*, Споменица 1968, стр. 313–318.
- ПАВЛОВИЋ МИЛИВОЈ: *Неке особености стила Михаила Пејровића и његов значај за стилистику*, Споменица 1968, стр. 319–332.
- МАРКОВИЋ Ж. СЛОБОДАН: *Личности и књижевна реч Михаила Пејровића*, Споменица 1968, стр. 345–354.
- ТРИФУНОВИЋ Д.: *Летопис живота и рада Михаила Пејровића*, САНУ, Београд, 1969, стр. 629.
- ТРИФУНОВИЋ Д. – ПЕРИШИЋ П.: *Математичар Пејтар Вукићевић, Живој и дело*, Грађевинска књига, Београд, 1997, стр. 211.
- ТРИФУНОВИЋ Д.: *Тиха и усрдна молива Милоша Радојчића*, Народна књига, Београд, 1995, стр. 318.
- МИЛИЋЕВИЋ Ј.: *Јеврем Грујић*, Нолит, Београд, 1964, стр. 284.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Лейџис живоџа и рада Михаила Пејтровића*, САНУ, Београд, 1969, стр. 629.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Докџорска дисертџација Михаила Пејтровића I*, Архимедес, Београд, 1994, стр. 56.

ПЕРИШИЋ П. – ТРИФУНОВИЋ Д.: *Мајџемајџичар Боџдан Гавриловић. Живоџ и дело*, Архимедес, Београд, 1994, стр. 64.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Димџирије Нешић зора срџске мајџемајџике*, Архимедес, Београд, 1996, стр. 116.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Барг срџске мајџемајџике Михаило Пејтровић–Алас*, Завод за уџбенике, Београд, 1991, стр. 208.

ВИТЕЗОВИЋ М.: *Шешир џрофесора Косџе Вуџића*, Београд, 1989, стр. 118.

СТОЈАКОВИЋ М.– ТРИФУНОВИЋ Д.: *Пејтровићева модификација Грефеове мејџоде за решавање алџебарских једначина*, Мат. весник 20 (1968), 4, стр. 439–446.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Насџанак фџџоџрафије у боџи*, Политика, 27. фебруар 1991.

CARTAN E.: *Улоџа Француске у развоју мајџемајџике*, Сатурн 6 (1940), 4–5, 6–7.

PAVLOVIĆ Ž.: *Balkanski džez*, Rad, Beograd 1989.

ЗАМАЛО Д. Ђ.: *Дом Михаила Пејтровића*, Мат. библ. 38, Београд, 1968, стр. 45–60.

Сџоменица о оџварању Универзитџеџа, Београд, 1906, стр. 164.

ТРГОВЧЕВИЋ Љ.: *Научници Србије и сџварање Јуџославије*, СКЗ, Београд, 1986, стр. 360.

ПЕРИШИЋ П.: *Мајџемајџичко дело Боџдана Гавриловића са џосебним осврџом на линеарну алџебру*, Београд, 1992, стр. 156.

КАРАЂОРЂЕВИЋ Ђ.: *Исџина о моме живоџу*, Београд, 1969.

МЕШТРОВИЋ И.: *Усџомене на џолиџичке џуде и доџаџаје*, Загреб, 1969.

МИЛАНКОВИЋ М.: *Кроз васиону и векове*, Југоисток, Београ, 1943, стр. 208.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Доџринос Данила Михњевића џарцијалним диференцијалним једначинама*, Мат. инст. САНУ, Ист. мат. и мех. наука, књ. 6, Београд, 1992, стр. 109–144.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Мајџемајџички рад Симе М. Марковића*, Dijalektika 3 (1968), 3, стр. 65–81.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Михаило Пејтровић и Сима Марковић*, Dijalektika 5 (1970), 2, стр. 75–92.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Лейџојис живојџа и рада Михаила Пејџровића*, САНУ, Београд, 1969, стр. 629.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Докџорска дисерџација Михаила Пејџровића I*, Архимедес, Београд, 1994, стр. 56.

ПЕРИШИЋ П. – ТРИФУНОВИЋ Д.: *Мајџемајџичар Бођдан Гавриловић. Живојџ и дело*, Архимедес, Београд, 1994, стр. 64.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Димијџрије Нешић зора срџске мајџемајџике*, Архимедес, Београд, 1996, стр. 116.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Бард срџске мајџемајџике Михаило Пејџровић–Алас*, Завод за удбенике, Београд, 1991, стр. 208.

ВИТЕЗОВИЋ М.: *Шешир џрофесора Косџе Вујића*, Београд, 1989, стр. 118.

СТОЈАКОВИЋ М.– ТРИФУНОВИЋ Д.: *Пејџровићева модификација Грефеове методџе за решавање алђебарских једначина*, Мат. весник 20 (1968), 4, стр. 439–446.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Насџанак фџојџођрафије у боји*, Политика, 27. фебруар 1991.

CARTAN E.: *Улођа Француске у развоју мајџемајџике*, Сатурн 6 (1940), 4–5, 6–7.

PAVLOVIĆ Ž.: *Balkanski džez*, Rad, Beograd 1989.

ЗАМАЛО Д. Ђ.: *Дом Михаила Пејџровића*, Мат. библ. 38, Београд, 1968, стр. 45–60.

Сџоменица о ојџварању Универзиџетџа, Београд, 1906, стр. 164.

ТРГОВЧЕВИЋ ЈБ.: *Научници Србије и сџварање Јуђославије*, СКЗ, Београд, 1986, стр. 360.

ПЕРИШИЋ П.: *Мајџемајџичко дело Бођдана Гавриловића са џосебним осврџом на линеарну алђебру*, Београд, 1992, стр. 156.

КАРАЂОРЂЕВИЋ Ђ.: *Исџина о моме живојџу*, Београд, 1969.

МЕШТРОВИЋ И.: *Усџомене на џолиџичке џудџе и дођађаје*, Загреб, 1969.

МИЛАНКОВИЋ М.: *Кроз васиону и векове*, Југоисток, Београ, 1943, стр. 208.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Дојџринос Данила Михњевића џарцијалним диференцијалним једначинама*, Мат. инст. САНУ, Ист. мат. и мех. наука, књ. 6, Београд, 1992, стр. 109–144.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Мајџемајџички рад Симе М. Марковића*, *Dijalektika* 3 (1968), 3, стр. 65–81.

ТРИФУНОВИЋ Д.: *Михаило Пејџровић и Сима Марковић*, *Dijalektika* 5 (1970), 2, стр. 75–92.

- Трифуновић Д.: *Механичка интeгpација Рикардијеве диференцијалне једначине*, Дијалектика 24 (1989), 3–4, стр. 55–78; *Делимична иpейиска Симе Марковића*, Зборник Ист. музеја Србије 25 (1988), стр. 69–90.
- Споменица иосвећена иpеминулом академику Јовану Караматићу*, САНУ, Београд, 1968, стр. 28.
- Јанковић Н.: *Зайиси и сећања на Аспрономско грушиво*, Београд, 1984, стр. 264.
- Ђаја И.: *Политика и Правда од 16. октобра 1932.*
- Радолчић М.: *Михаило Пејровић*, Наука и природа 2 (1949), 2, стр. 117–120.
- Пејовић Т. Ж.: *Моје успомене и доживљаји*, Београд, 1992, стр. 352.
- Трифуновић Д. – Перишић П.: *Прилоз интелектуалној биографији Ивана Арновљевића*, Збор. рад. Техничког факултета 13 (1994), 7, стр. 97–124.
- Трифуновић Д.: *Писма Владимира Варићака*, Београд, 1997 (у штампи).
- Трифуновић Д.: *Математика у српском народу*, Споменица Математичке гимназије, Београд, 1996, стр. 71–96.
- Перишић П. Р.: *Математичко дело Бождана Гавриловића са иосебним осврћом на линеарну алгебру* (магистарска теза), Београд, 1992, стр. 153.
- MAURAIN CH.: *Pétrovitch a L'École normale supérieure*, Споменица Михаила Петровића 1868–1943, Београд, 1968, стр. 42.

ЛЕТОПИС
1868–1943. ГОДИНА

Изглед Косанчићевог венца у Београду с почетка овог века (пролеће 1904. године), од улице Краља Петра Првог према великом скупштини. Испред професорове родне куће (приземна са четири прозора) налази се дворски фијакер са ливреисаним возачем; преко пута на гробу гроба грађана и фотограф спреман да ухвати излазак из куће пресолонаследника краљевића Ђорђа Карађорђевића и професора Михаила Петровића. Да ли је човек за камером познати фотограф Милан Јовановић?

У излагању догађаја, појава и свега што **Лейоис** живоћа и дела Михаила Петровића доноси, нисмо се користили скупштинама (фусноћама) како би указали на порекло извора. Свака одредница **Лейоиса** састављена је тако (дајум, место, садржај самог догађаја, да ли је грађа или књига, часоис и сл.) да сама упућује на извор, а извори су били следећи: Архив Србије (МПс, ВШ, БУ), Архив Југославије (**Збирка Марамбо**), Архив САНУ и Архив ENS. Најомињемо да се већи део извора за **Лейоис** налази у скупштинама у одељку ове књиже под словом **Писма**, затим у делу **Белешке – Најомене** у одељку **Библиографија**, као и у књизи Драгана Трифуновића **Лейоис живоћа и рада Михаила Петровића** (САНУ, Београд 1969, стр. 629).

ПЕТРОВИЋИ ОД ДАВНИНА¹

Петровићи су пореклом из Старе Србије, тачније са Косова и Метохије. Недалеко од манастира Дечани, близу данашње југословенско-албанске границе, на средини пута Пећ–Баковица, у селу Јуник живело је неколико породица Петровић, пореклом од истог претка Петра Станкова. Јуник је било типично српско село које је живело у сталној причи о моћима манастира, о српским светињама, а нису изостале и гусле са јуначким песмама и казивањима. Уходаним путем Петровићи су одлазили манастиру у одређене православне дане на службу Божију, на причест и савете које им је даривао игуман. У Јунику су били махом неписмени, а тако пуни знања и достојанства о својој цркви и народу. Било је неколико изузетака који су у блиском им манастиру научили читати, понешто записати и рачунати уз боб, прсте и рабош. Тешко је било живети у крајевима које су Турци држали. Ваљало је кренути и отићи у свој народ.

Петровићи су били добри сточари и своја знања о домаћем благу преносили с колена на колена. Учестале сеобе српског народа из старе постојбине у ненасељену Шумадију нису мимоишле ни породицу Петровић. Средином XVIII века прелазе у Србију и заустављају се на једном пропланку код Тополе. По месту из којег су дошли, сада ново своје огњиште називају Јунковац, које и данас живи у причи о овој великој породици, често спомињу Арсенија, кума Карађорђева и друге. Нажалост, данас Петровића у Јунковцу нема. Све је пусто и без белега. Село

¹ За истраживаче који се баве историјом српских породица и селом Петровићи су изузетно захвална заједница којој се треба окренути и детаљно је истражити. Овде ће бити изложена овлашна грађа о Петровићима како би читалац могао да дозна основне чињенице о професоровом пореклу.

чак и цркве нема иако је Српској православној цркви дало много и задужило је.

Вероватно у времену друге сеобе, браћа Милосав и Станко, сточари из села Јуник, долазе у Србију. Милосав се населио код Смедерева (село Друговац), а Станко близу Тополе и, као што поменусмо, то место назва Јунковац. Пун снаге и полета да створи ново огњиште, одгојен на темељима морала, поштења и бриге за отачество, изродио је деветоро мушке деце. Професоров прадеда Станко често се помињао у кући Петровића у Београду. Његово име се користило као иначица здравља, оштроумности, поштења. Станкови синови били су: Радивоје, Петар, Стојадин, Арсеније, Милован, Ђорђе, Павле, Михаило и Милутин. Станко је на свог најстаријег сина Радивоја, деде професора Михаила Петровића, пренео вештине и знања у одгајању стоке. Радивоје постаје богат трговац свињама, одлази послом на велике пијаце Осјека, Пеште и Беча. Стекао је велики иметак, умножио више пута имање у Јунковцу, а отворио је и своја два каменолома.

Професоров деда Радивоје као угледан домаћин и велетрговац, познатик митрополита и угледних људи у Београду и Крагујевцу, желео је да школује своју мушку децу. „Књигама и учености“ определио је прва два сина; школовао је Никодима, оца професора Михаила Петровића и Милоја, који је доцније постао срески начелник. И сина Милана усмерио је школи; умро је врло млад као учитељ. Последња два сина, Јеврема и Илију, отац Радивоје усмерио је свом послу, производњи стоке и камена. Професорови стричеви били су угледни људи Србије, живели дуго и имали свој пород познат и цењен у народу. Из ових кућа било је више угледних правника, економиста, свештеника, генерала, па и градоначелника града Београда.

Отац Михаила Петровића, Никодим, рођен је у Јунковцу 1843. године, као прво дете оца Радивоја. Као ђак-пешак завршио је основну школу и провео прве године детињства у задрузи Петровића у Јунковцу. Све је присутно у очима дечака: рођаци, поштовање старијих, дом, по која књига. Радивоје не бира Крагујевац (који је ближи) за даље Никодимово школовање, већ Београд. Желео је да буде у граду у којем живи митрополит и у којем после неколико разреда гимназије може да настави богословију. Тако је и било. Никодиму је било око петнаест година када је дошао у Београд. Вршњак Карађорђевог унука Петра, Прва београдска гимназија били су Никодимови домашаји. Врло тихе природе и нежног здравља, Никодим није био за послове који су тражили физичку снагу. Као младић доброг владања и племените спољашњости и син угледног и богатог трговца, Никодим је примљен у Београдску богословију коју је завршио 1861. године. Повремено је на богослужењу у Саборној цркви и предаје једно време у Девојачкој школи у

Београду. Митрополит Димитрије запазио је способности овог богослова и шаље га почетком 1862. године у Русију на даље школовање. Отац Радивоје све је уложио да му првенац постане високошколован учен човек. Сложио се са избором даљег школовања. У Кијеву, а једно време био је и на Семинарији у Новгороду, студира на Вишој семинарији. По казивању професорове родбине која данас живи у Швајцарској, Никодим је после завршених студија у Кијеву полагао још и 2–3 испита „строгости“, што се данас може тумачити тиме да је Никодим стекао звање доктора богословских наука. Вероватно да се почетком 1865. године вратио у Србију. У Београду једно време опет предаје у Девојачкој школи, да би наредне године постао професор Богословије. На овој дужности упознаје свештеника Новицу Лазаревића, проту Саборне цркве у Београду. Новици Лазаревићу, врло достојанственом, отреситом и оштроумном човеку (рођен у Грузи 1821. године), допао се млади Никодим Петровић. Почетком 1867. године Никодим се оженио Новичином ћерком Милицом Лазаревић. Са њом је изродио петоро деце: Михаила, Радивоја, Милоша, Новицу и Марију. Често болешљив, у тридесет и другој години, а уочи рођења своје кћери Марије, умро је Никодим Петровић (1875. године) у Београду.

У новијој историји Српске православне цркве записано је да професор Никодим Петровић покреће, издаје и уређује духовни часопис ПРАВОСЛАВЉЕ. Од 1871. излазио је сваког месеца до 1873. године када се професоров отац разболео. Ово је био први чисто научни духовни часопис Српске православне цркве, јер пре њега ПАСТИР (1868–1870) доносио је и друге различите прилоге.

Михаило је често помињао свог оца, жалио је много што није могао да боље упозна тог паметног, вредног и амбициозног човека. Била му је тек седма година када је Никодим умро. Остале су само приче о оцу и његовом часопису Православље којег је често прелиставао.

Мајка Михаила Петровића, Милица, рођена је 1848. године у Београду. По женској линији пореклом је из познате београдске породице Нешић. Павле Нешић један је од најугледнијих трговаца Београда и вишегодишњи кмет београдске општине; приликом једног путовања у Цариград упознаје Каранфилу. По породичном предању, Павле Нешић је Каранфилу купио као робинју грчког порекла (рођена 1813). Они су изродили двоје деце: Марију и Симу. Сима Нешић је рођен 8. јуна 1831. године у Београду. „Као син имућних родитеља имао је прилике да иде у иностранство ради даљег школовања. У Бечу је учио трговачку академију. По повратку у Србију, млад, интелегентан, образован (знао је немачки, француски, турски, грчки, јеврејски, цинцарски и арнаутски – једном речи полиглот), Нешић се посветио полицијској служби којој је достојно служио. У време јунских догађаја – сукоба код

Чукур-чесме 1862. године, био је са службом у Београду, у Управи града као полицијски терџуман – српски тумач. На тој дужности је и погинуо приликом интервенције код турских власти због рањавања српског дечака Саве на поменутој чесми“. Сима Нешић терџуман прва је и права жртва догађаја на Чукур-чесми.

Баба Михаила Петровића, Марија Нешић, рођена је 1830. године у Београду. Било јој је седамнаест година када је упознала и удала се за Новицу Лазаревића. Нешто после рођења њихове кћери Милице, мајке Михаила Петровића, умрла је Каранфила. Павле Нешић се за непуну годину дана од Каранфилине смрти поново оженио и имао још двоје деце Ђоку и Драгу. Ђока Нешић познат је код нас по увођењу првог телеграфа у Србији. Марија је живела окружена љубављу својих унука, гледајући их како се развијају и школују. За време школовања у Паризу Михаило Петровић је у сваком писму деди Новици посвећивао доста простора баба Мари. Очи удаје своје унуке Марије, јула 1895. године, умрла је Марија Нешић-Лазаревић.

Мајкица, како су звали мајку Михаила Петровића, подредила је себе својој деци и кући. Гостољубива, тихе природе, са свим племенитим особинама жене тог периода у Београду, у потаји је стално прижељкивала успех и здравље своје деце. Са својим оцем, Новицом, трудила се око њиховог васпитања и образовања. Михаило Петровић, који је имао мајчин лик, као нежења, посебно је био привржен мајци. Стално је био уз њу и своје најјаче године живота и рада поделио је у дому са мајком. И када је њој било најтеже, одмах по завршетку Првог светског рата (оболела је од рака на желуцу), Михаило Петровић је учинио све да јој помогне. Одвео је у Швајцарску на лечење, где је у Берну и оперисана. Крајем 1918. године у Реперсвилу, на рукама свога сина, умрла је Милица Петровић.

ДЕТИЊСТВО – ШКОЛОВАЊЕ

1868

Београд је очекивао отварање Народног позоришта, варош већ годину дана проверава одлуке без присуства Турака, прогресивни Михаило Обреновић III доживљава велике успехе своје владавине, Велика школа у Капетан-Мишином здању већ пету годину изналази квалитет свога рада и програма – Београд са двадесет осам хиљада становника налази се на историјској раскрсници. Научне установе, листови и часописи, јавни научно-културни живот, грађански ред – све је то у почетку развоја. Београд је пред собом имао свој развој, који ће преко ослободилачких ратова и других догађаја оставити трајно обележје.

Ове 1868. године, недалеко од породица Бранислава Нушића, брата Јанка Веселиновића и Милорада Јовичића, у непосредној близини Конака кнегиње Љубице и Саборне цркве, а одмах иза зграде старе Митрополије (данашња зграда Патријаршије), на Савској падини према ушћу, на Косанчићевом венцу, 24. априла родио се Михаило Петровић као прво дете оца Никодима и мајке Милице. По обичају у српским породицама прво рођено дете добијало је име владара, друго по деди итд. Тако је у Петровићевој школској генерацији било више Михаила, по несретном књазу Михаилу Обреновићу. У књизи *Пројкокола кршћених 1868 лјети* у београдској Саборној цркви пише предвуковским правописом да је име детета (имја младице) *Михаило*. У професоровој младости, у говору и на свескама у школи налазе се и облици имена Мијаило, Михајло, Миаило, а више пута краљевић Ђорђе звао је свог професора Микајло. Иначе, име Михаило је грчког порекла, има га и у хебрејском језику, библијско је име и има више варијанти.

1869

Рођење брата Радивоја; добио име по деди Радивоју Петровићу. Имао је лик оца Никодима и био тихе природе и нежног изгледа. У образовању је пошао путем свога оца. После завршене богословије у Београду одлази у Русију (Новгород), где студира теологију на Државној семинарији. У Новгороду борави у истом периоду када и Михаило у Паризу. За време школских распуста долазио је у Београд. Са фотографија – поклоне деди и брату, дознајемо да је 1891. био богослов треће године, а 1897. године свршени богослов. Радивоје се није вратио у Србију и 1899. године губи му се сваки траг.

1871

Рођење брата Милоша (Миша). Био је у петом разреду Прве београдске гимназије када је умро од запаљења плућа.

– Професоров отац, др Никодим Петровић, професор Београдске богословије, почео је да издаје и уређује духовни часопис ПРАВОСЛАВЉЕ. Излазио је сваког месеца до 1873. године када се професоров отац разболео. Ово је први чисто научни духовни часопис Српске православне цркве, јер је пре њега ПАСТИР (1868–1870) доносио и друге различите прилоге. Дистрибуцију часописа водио је професоров деда по мајци Новица Лазаревић, прота Саборне цркве у Београду.

1873

Рођење брата Новице (Нова). Добио име по деди Новици Лазаревићу. Несталан и плаховит, врло веселе природе, Новица није хтео да учи и стекне високо образовање. Са пет разреда гимназије (Прва београдска гимназија) одлази у чиновнике, у Конзулат Краљевине Србије у Призрену. Упознао је младог српског дипломату Бранислава Нушића. Према професоровом сећању, а казивању краљевића Ђорђа, Новица је био врло лепе спољашњости. Нежног здравља, често болешљив на плућима, умро је врло млад 1898. године.

– Велика школа је често вршила измене свог основног закона (*Закон о успројсџиву Велике школе или Академије* од 24. септембра 1863) и допуњавала га како би се квалитет и организација наставе што више приближили савременим захтевима науке и нивоу других универзитета у Европи. Тако је 20. децембра донета измена Закона којом

је Филозофски факултет подељен на два одсека: *Филолошко-историјски* и *Природно-математички одсек*.

Као што ће доцније бити изложено, Петровић ће студирати на Природно-математичком одсеку.

1874

Септембра месеца, са непуних седам година, полази у основну школу. Београд је у то доба имао око десетак основних школа. Зграда је била „повише дедине цркве“. То је место у Старој вароши на којем је данашња основна школа „Краљ Петар Први“. Тако се млади Михаило отиснуо у живот учености. Био је одважан, отац Никодим је повео свог првенца на овај пут. А стаза до школе са здањима: Двор Митрополије, Гимназија, Конак кнегиње Љубице, Саборна црква, Апотека, мало даље Дом Српског ученог друштва, Дом Београдског читалишта и остало – остаће трајно у Петровићевим мислима. То су били дечакови пејзажи на којима је себе градио. Рачуницу је у школи учио по књигама Стевана Д. Поповића, а био је у првој генерацији основаца у Србији која је почела да изучава нове мере – *Мејсарски систем мера* – које је Кнежевина увела законом од 1. децембра 1873. Тачно име професоровог учитеља није познато.

1875

Смрт оца Никодима. Велики губитак за породицу, а Српска православна црква изгубила је у професору Никодиму високог интелектуалца који је Србији за кратко време пружио добра која се вечито памте. Школовање и бригу о развоју Михаила и његове браће преузео је деда по мајци Новица Лазаревић, прота Саборне цркве у Београду.

– Јула 23. рођена је у Београду Петровићева сестра Марија – Мара. Добила је име по баби, сестри познате личности старог Београда – Симе Нешића Терцумана. Марија је завршила основну и Девојачку школу у Београду. Године 1895. удаје се за Живојина Перића, тада писара Министарства иностраних дела, а доцније познатог правника. Интересантно је поменути да је на овој свадби био и Émile Picard, Петровићев професор са École Normale Supérieure у Паризу. Од 1895. Петровић ће, као нежења, стално живети поред своје сестре коју је веома волео.

Марија Петровић-Перић живела је до дубоке старости у Швајцарској са својом ћерком Вукосавом, унукама Беатричком и Рут и зетом Браниславом Ивановићем, као и прауницима Јованом и Маријом.

1876

При крају другог разреда основне школе, у јуну, избија први српско-турски рат. Петровића ратне прилике у Србији прате у годинама школовања и првим годинама рада у науци. Тако је, на пример, почетак његових студија обележен непотребним ратом Срба и Бугара (1885. г.), а када је највише требало да ради на својој феноменологији (*Елементи*, 1911. г.), избили су балкански ратови, а нешто доцније и велики светски рат.

1877

Због нередовних ратних прилика изазваних победничким другим српско-турским ратом, од 1. децембра до 1. марта наредне године имао је прекид у школовању.

1878

Завршио основну школу. Десет му је година; упознао страхоте рата са Турцима; изгубио је оца. Слуша савете мајке Милице и труди се да удовољи свим захтевима деда Новице. Воли да се игра алатом у дворишној просторији своје куће. Својевољно из *Рачунице за основне српске школе* (Београд, 1875, стр. 158), коју је написао Ђура Поповић, решава све задатке и ту свеску („теку“) чува.

– Септембра месеца полази у Прву београдску гимназију. У то време ова гимназија била је у дворишној згради Капетан-Мишиног здања које се тек обновило од последица ратова (за време српско-турских ратова била је болница). Ова година, када Петровић полази у први разред гимназије, сматра се почетком његовог рада у овој згради. Приликом прославе стогодишњице Прве београдске гимназије Петровић је писао у *Споменници школе* (1939): „Кад би вам неко од некадашњих ученика Прве београдске гимназије рекао да је у Капетан-Мишином здању провео пуних педесет и пет година, не променивши за све то време ни занимање, ни своју чиновничку каријеру, ви бисте га гледали са

неверицом, питајући се да ли је тако шта могућно. Па ипак, не само да је могућно већ је одиста тако и било, и то баш са писцем ових редака који је у зграду ушао почетком школске 1878/79. године као ученик првог разреда гимназије, а из ње изашао школске 1937/38. године као пензионисани редовни професор Београдског универзитета, само са једним прекидом за време школовања на страни, после свршене Велике школе, опет у истој згради“.

1880

Увођење нових предмета, затим обимнији план наставе и друго изменили су *тпрогодишње* студије на Филозофском факултету Велике школе. Ове, 1880. године донет је *Закон о изменама и дојунама у усїројсїву Велике школе од 24. септембра 1863. године* (25. јануар) којим, поред осталог, студије на Филозофском и другим факултетима трају *четири године*, а што ће се односити и на Петровићеву генерацију и трајати до данашњих дана.

– Учи да свира виолину, од које се целог живота неће раздвајати. Као самоук на виолини, постаје прави мајстор у извођењу народног мелоса. Много доцније, са својим оркестром *Суз* снима и прве плоче у Радио Београду (данашња зграда САНУ). По казивању савременика, то је била изворна, народна музика врло живог ритма. За познатог вокалног солисту Мијата Мијатовића и друге Петровић је лично правео своје аранжмане.

Једна од виолина професора Петровића је сачувана. Налази се у Музеју града Београда, веома је стара, израђена је у XVII веку.

– Млађи ђаци увек су знатижељно гледали у своје старије другове. И Петровић посматра старије гимназијалце који у децембру демонстрирају и лепе плакате по Београду са натписом *Тероризам у београдској гимназији* због строгог оцењивања професора француског језика Живка Недељковића и професора математике Јефте Ђорђевића. Петровић није заборавио да помене професора Недељковића у својим *Гимназијским усїоменама* (1939) и да опише ову строгост. „Од наставника који су нам улевали страх и трепет, али од којих смо ипак много научили, може се навести као тип у оно време чувено страшило за ученике, професор француског језика, Живко Недељковић, звани *‘Конжа’*. Надимак је добио због речи „conjugaison“ коју је употребљавао сваки час, и на један нарочити, нама смешан начин. Предавао је ходајући по учионици и прихватајући сваки час свој увек црвен нос палцем и кажипрстом. Као пример за правила о којима је предавао (уз сваки-

дашњу узречицу „ну дабоме“) тражио је да набубамо читаве стране из француских текстова. То је ипак имало ту добру страну да, ако се успе задржати све то зарезано у памети, из таквих текстова могао се много боље научити француски језик но из сувопарних, за нас често и неразумљивих правила. Али мало је било њих који су то могли сварити и у глави задржати. Јединице су пљуштале на сваком часу пропитивања, и ти су часови одиста за све били часови страха и ужаса.“

Једно је сигурно: Петровић је убрзо по одласку у Париз на даље школовање и усавршавање са успехом читао литературу на француском језику и положио врло строг пријемни испит (више предмета) на *École Normale Supérieure*.

1881

Упознаје професора књижевности Андру Николића. Непоновљиво време када је министар просвете долазио у Гимназију да лично ђацима представи нове професоре. У септембру Стојан Новаковић, као министар просвете, лично је представио новог професора V разреду Прве београдске гимназије. Петровићу је професор Николић био врло драг и често је са својим другом Павлом Поповићем коментарисао литерарне способности професора књижевности. Догађаји су донели да Андра Николић и Петровић буду истог дана изабрани за чланове Српске краљевске академије, а 1905. године, када је Петровић постављен за редовног професора новоотвореног универзитета, Андра Николић је био министар просвете.

– Петровић једно време учи по наставном плану из 1873, а од ове године (20. август) по *Привременом наставном плану за гимназије и реалке*, којег је донео Стојан Новаковић, тада министар просвете, а на предлог Савета професора Прве београдске гимназије. Настава је била обимна, а у школу се ишло и пре и по подне. Училе су се у великом броју часова ботаника, зоологија (уџбеник Јосифа Пецића), физика, хемија, историја света (уџбеник Стојана Бошковића), затим геологија, земљопис (уџбеник Владимира Карића), па чак и дијететика. Број часова латинског језика је редуциран, а живим језицима је дат већи број часова.

– Као ученик нижих разреда гимназије врло много чита. Путописи, књиге фантастичне садржине, приче о гусарима и дела Жила Верна просто су пленили младог Петровића. Љубав према овој литератури остала је у Петровићу присутна целог живота. Доцније, све што је створио у својим путописима и приказима о гусарима може се тумачити и

као призвак младог Петровића, који је у Петровићу тридесетих година овог века био стално присутан. А када је за Српску књижевну задругу написао прву књигу путописа, није заборавио на ђачки период испуњен баш овом врстом литературе. „Оно о чему се у детињству и младости маштало, читајући *Авантиуре калејана Хајџераса* од Жил Верна, и о чему сам лично имао бледу визију проводећи дане и ноћи у зимским риболовима по Сави и Дунаву, пуним ловачких и бродарских авантура, доста пута у кршу од леда, или ношен леденим сантама, доживео сам да видим и непосредно осетим на лицу места и упоредим са сликом коју сам себи створио о поларном леденом хаосу.“ Приликом трећег путовања у егзотичне крајеве света Петровић је у једном писму свом другу Павлу Поповићу написао: „... Ево ме на овој „галебовој стени“ о којој смо некад, као деца толико маштали“.

Иако није припадао ђачкој дружини *Нага*, Петровић врло активно учествује на литерарним састанцима. Ове, 1881, године чита дело Џемса Моријера *Чудновати догађаји Ишиаанца Хаџи-Баба*, о чему ће доцније, 1941. године написати посебну студију у *Годишњици Николе Чуића*.

– Петровићевој генерацији математику је предавао строги Јефта Ђорђевић, а у вишим разредима професор Срета Стојковић, доцније познато име јавног живота у Београду. Био је једно време директор Прве београдске гимназије и председник Српске књижевне задруге. Доживео је дубоку старост, а за време прослава испита зрелости добијао је централно место. Познат је нашој јавности по добрим средњошколским уџбеницима, као и по стручним радовима објављеним у Наставнику. Објавио је и више занимљивих нематематичких радова, на пример *Физичко васпитање у Грка и Римљана* (Београд, 1898). Ђаци су га звали „математичар по струци, песник по души“. Лепим речима и саветима умео је да одржи дисциплину на својим часовима и да прибави поштовање својих ученика, које су они умели за њега да сачувају и онда кад су престали да буду ђаци. Приликом избора професора за нижу математичку анализу на Великој школи (1885), да су околности у Савету биле боље, могла је судбина да предодреди Стојковића и као професора Велике школе, при чему би млади Петровић опет имао истог професора математике.

Михаило Петровић је у гимназији ценио и поштовао своје професоре. Знао је да се одушеви предавањима, а такође и да осети оскудност знања (Коста Вујић). Петровићу су, међу осталима, предавали: Мита Живковић (латински језик), Коста Вујић (немачки језик), Живко Недељковић (француски језик), Андра Николић (књижевност), Марко

Леко (хемија), Јован Ђаја (историја), Гаврило Витковић (рачун с геометријом), Срета Стојковић (математика).

1882

Било је веома напорно учити гимназију. Наставни план и програм оптерећивао је ђаке својом гломазношћу. Ђаци су остајали по читав дан у школи. Имали су 38 часова недељно у вишим и 34 часа наставе у нижим разредима гимназије, не укључујући „факултативне“ предмете и војна вежбања на Калемегдану. Ове, 1882. године донет је правилник да часови математике и језика буду први у распореду часова.

– Занесен симпатијама према свом професору хемије Марку Леку, већ у четвртом разреду гимназије, у својој кући, оснива хемијску лабораторију, где изводи почетне и врло смеле експерименте. У личној библиотеци Михаила Петровића наишли смо на уџбеник Симе М. Лозанића *Хемија са гледишта модерне теорије I* (Београд, 1880) за студенте Велике школе, из којег је млади Петровић, као ученик четвртог разреда гимназије, учио. Према Петровићевим забелешкама на страницама овог уџбеника, видимо да је под контролом професора Лека читао ово дело. И не само то! На првој и последњој страници ове књиге професор Леко је својом руком исписао научна дела из хемије која Петровић треба да прочита (ова литература је била на немачком језику). О хемији у гимназији Петровић је записао: „Поред Андре Николића и Јована Ђаје професор хемије Марко Леко био је такође велика симпатија наше генерације гимназиста. Лично за писца ових редова и његове генерацијске другове то је био идеал вољеног наставника. Он нас је умео толико одушевити за свој предмет да смо неколицина нас, добивши од родитеља, а по препоруци самога професора, потребну за то суму, створили код својих кућа малу хемијску лабораторију, у којој смо понављали неке од експеримената које је у школи изводио професор и вршили квалитативне хемијске анализе које нам је он давао на рад. Доцније, кад је професор Леко постављен за професора Војне академије, он је неке од нас позивао да недељом долазимо к њему у лабораторију и да вршимо анализе материја које нам је он давао. Писац и његов друг Павле Поповић били су се још, чим су у четвртом разреду упознали професора Марка Лека, заверили да ће се одати на хемију и нинашта друго. Али је судбина другојаче решила ствар: један од нас двојице је постао професор књижевности, а други математичар, који је, ипак, задржао све своје симпатије за хемију, и то захваљујући само своме наставнику који га је и увео у науку и остао му у драгој успомени“.

Ову склоност према хемији наводимо стога што је хемија предмет који је утицао да се доцније, при упису на Велику школу, определи за природно-математичке науке. Ево шта о томе каже и Живојин Ђорђевић, професор универзитета, приликом једне прославе: „Тако смо ми, ондашњи средњошколци виших разреда, често прелазили праг Велике школе и били ревносни посетиоци великошколских предавања и велики поштоваоци професора Велике школе ... Мирис хемијске лабораторије која је била директно уз гимназију не мало је утицао да се већина одличних матураната пресели у њу и да се ода изучавању природних наука“.

Још у гимназији формирана склоност према хемији и страст према експерименту дуго га неће напустити. На Великој школи Петровић је по знању из хемије истакнут студент у својој генерацији. Његове оцене код професора Симе М. Лозанића биле су стално одличне. Према оценама из органске хемије може се приметити да је било доста одличних великошколаца, доцније познатих имена јавног живота, на пример: Милорад Јовичић, Коста Стојановић, Димитрије Марчић, Милорад Поповић и други.

У првим годинама самосталног рада као професор за теоријску математику на Великој школи и доцније на Београдском универзитету, Петровић је прве своје радове, објављене у земљи и иностранству, посветио примени математике у хемијским наукама. Можемо сматрати да је Петровић први човек у ондашњој Србији који се бавио научним проблемима кинетике гасова, решавајући одређене врсте диференцијалних једначина. Овакве једначине Михаило Петровић је звао „хемијске диференцијалне једначине“. Ево неких наслова: *О Riccati-јевој диференцијалној једначини и њеној примени у хемији* (1896), *Прилози хемијској кинетици* (1898), *О утицају нејачних података на резултате квалитативних хемијских анализа* (1903), *Хемија и математика* (1922) и тако даље.

У једном свом раду из 1896. године у Чешкој академији наука, после излагања особина резултата генерализане Riccati-јеве диференцијалне једначине, приказује хемијску методу за решавање исте једначине првог реда посредством „хемијског рачунара“:

$$\frac{dy}{dt} = H(\varphi_1 - y)(\varphi_2 - y).$$

Ова идеја о налажењу одговарајућег аналогног модела за решавање једног математичког задатка ставила је Петровића у ред предсказатеља савремених аналогних рачунских машина.

На Београдском универзитету Петровић је држао курс из *теорије прешака* за студенте хемије и физике, где је, по казивању ондашњих студената, први пут у нашој средини излагао методе обраде резултата мерења и планирања експеримената (данас посебна математичка дисциплина). Може се само претпоставити са каквим је прегалаштвом и осећајем „хемичара“ држао ове часове.

У својој феноменологији и уопште аналошким проблемима, где уводи врсту генералисане механике, много простора посветио је хемији. Хемију је често узимао као пример науке која је изразито диспаратна према математичким наукама, а која у себи крије низ аналошких група које дозвољавају одређено пресликавање са другим наукама. Његово посебно дело *Феноменолошко пресликавање* (Београд, 1933) обилује оваквим студијама.

– Као ученик четвртог разреда гимназије, млади Петровић са својом браћом силази на обале Саве и Дунава. „*Ваздух њри води цеменишира њлућа*“ – говорио је деда Новица Лазаревић и тражио од својих унука да одлазе на две реке. Од дунавског аласа, мештара Ђуре Пупе слуша доживљаје о некадашњем турском мајстору Ибишу и о турским „коранџијама“ који су ловили јаком и великом мрежом.

Из дечачке радозналости и љубави према Сави и Дунаву прешло се на рибарски посао. Петровић је у ово време био рибарски шегрт код неколико рибара – аласа. Аласе осваја својом скромношћу и интересовањем. Људи са Дунава постају врло блиски Петровићу.

– Од петог разреда, па до испита зрелости Петровић је учио и предмет „гимнастика и војно вежбање“. Војно вежбање је уведено наставним планом од 9. маја 1881. године са мотивацијом „да је омладини требало вратити борбени и национални дух, који је био нешто попустио после тешког националног разочарења на Берлинском конгресу 1878. године“. Војно вежбање које се у време Петровићевог школовања изводило било је врло обимно, тако да од гимнастике није остало ништа. У војним вештинама ишло се толико далеко да су ученици нижих разреда свршавали регрутску школу, а старији гимназијалци подофицирску школу. Петровићу су предавали војно вежбање потпоручник Михајло Живковић, доцније познат као „гвоздени генерал“, и поручник Светозар Радојичић.

1883

Бити ђак осамдесетих година значило је много. У малој средини београдских предграђа, нарочито, ђак је уживао изванредан углед. Како

сами родитељи и суседи нису често редовно завршили ни основну школу, ђаци су сматрани као некакви изабраници којима су се сви поносили. Ђаци би са пуно важности причали све што се у разреду дешавало па држали и читава предавања о томе. Обућар, бакалин, месар, већином без особитог посла, слушали су их са благонаклоношћу. Због угледа који су уживали и важности која им је припадала они су хтели да предњаче у свему: у знању, моралу, племенитости, поносу и у политици. Покрет Светозара Марковића и радикалски покрет захватили су ђачку омладину, и она је хтела и осећала се позваном да у њима не само учествује већ и предњачи. Ђачке генерације осамдесетих година, поносите и самоуверене, са дубоким осећањем морала и правде и уверене у своју мисију будућих народних вођа, буниле су се на сваку, њима наизглед неправду.

За време познате Тимочке буне професори Андра Николић и Јован Ђаја су ухапшени. Михаило Петровић припадао је групи ученика Прве београдске гимназије која је врло жучно негодовала.

О професору Јовану Ђаји Петровић је писао: „О Јовану Ђаји, као наставнику који нас је усхићивао, чије смо часове увек жељно ишчекивали, имало би се додати и ово: после свега онога што смо ми другови, ма које струке доцније били, доживели, видели и слушали у нашем даљем школовању, можемо и данас тврдити да се не може замислити паметнији и привлачнији начин предавања од онога који је имао професор Ђаја, и на који је у наше дечје главе улевао знање из обично сувопарне, за основце мало привлачне старе историје света. Ми смо од тада имали или познавали наставнике историје који су, и сами занети и узбуђени величином догађаја о којима причају усхићени јуначким подвизима које само што не износе у стиховима, претварали час историје у час патриотских и поетских декламација, али нам нису улевали какво стварно позитивно знање. Други су говорили сувопарно, готово аутоматски, механички, не водећи бриге о томе да ученика колико-толико заинтересују за свој предмет. Професор Ђаја није нимало био декламатор, али тако исто не ни сувопаран. За време његових предавања свако је око било упрто на наставника, свако уво отворено и начуљено да не изгуби шта од онога што је он рекао. Код њега историја није била „колеkcија датума испуњених догађајима“. Мирно, без узбуђења, речито, јасним и равноправним гласом, ни најмање не фразирајући, он је не само занимљиво низао догађаје већ одмах хватао и везу међу њима и, што је нас слушаоце највише занимало, указивао на то како се све то данас зна. Тада смо први пут чули за улогу и вредност легенде, за изворне историје, за јероглифе, за њихов проналазак и о томе како се од онда расветлило оно што је дотле почивало у тами незнања или нејасних наслућивања. А може се мислити колико треба настав-

ничке вештине па да почетници, који из предмета још ништа не знају, којима је историја дотле била скуп прича за децу, буду њоме у толикој мери заинтересовани и да стекну појам о њеном смислу као науке“.

1884

Као ученик шестог разреда гимназије често присуствује у Народном позоришту „беседама с игранком“ и другим поселима у корист сиромашних ученика. Није познато да ли је Петровић и учествовао у програму ових ђачких приредби. Верујемо да јесте.

1885

Конзервативац по убеђењу, одан чиновник Министарству просвете и црквених послова, директор гимназије Ђура Козарац (од 1882. г.) који је дошао из шабачке полугимназије да „уреди прилике у школи“, био је у сукобу са Петровићевом генерацијом када је у разреду читана и анализирана забрањена књига *Нана* Емила Золе.

– Од 15. маја до 14. јуна Михаило Петровић полаже испит зрелости с одличним успехом (све одличне оцене) и завршава школовање у Првој београдској гимназији. Министров изасланик био је Јован Туроман. Одељење у којем је учио седми разред и положио испит зрелости имало је двадесет осам ученика. Та генерација је дала већи број ваљаних интелектуалаца. На пример, када је 1905. године Велика школа прерасла у Универзитет, међу првих осам редовних професора Универзитета била су два ученика ове генерације: Михаило Петровић и Љубомир Јовановић. Ево имена ове генерације:

Боривоје Анђелковић
 Бранимир Рајић
 Василије Симић, адвокат
 Велимир Стефановић
 Гаврило Јовановић, професор
 Драгољуб Ђорђевић
 Драгомир Јанковић, министар Двора
 Душан Јовановић, лекар
 Ђорђе Ђорђевић, професор
 Живадин Живадиновић
 Живан Гашић
 Љубомир Стојановић, лекар

Марко Николић
Милан Нешковић
Милорад Поповић
Милутин К. Драгутиновић, професор
Михаило Динић
Михаило Матић
Михаило Обрадовић
Михаило Петровић, професор Универзитета
Негослав Велизарић, лекар
Немања Стојановић
Павле Поповић, професор Универзитета
Стеван Петковић
Таса Кузмановић
Тома Ђурђевић
Хенрих Лилер, професор
Љубомир Јовановић, професор Универзитета

Приликом прославе стогодишњице Прве београдске гимназије (1939) Петровић је о својој генерацији писао: „О друговима од којих је њих неколицина још у животу не мисли се овде говорити појединачно. Судбина нам је доделила разне улоге у животу и ми смо се по свршеном школовању разишли сваки на своју страну, састајући се с времена на време, обавештавајући се један о другоме и претресајући заједничке старе успомене. Тај нараштај није земљи дао ниједног државника, али је дао професоре универзитета, књижевнике, правнике, дипломате, лекаре и журналисте. Једна чињеница запажена и код других нараштаја, гимназиста, испољила се и код нас: оно што је друг давао од себе као гимназист и оно што је дао на своме пољу рада кад је свршио школу и стао на ноге, није увек било у сагласности и сразмерности. По неки од нас, од којих су наставници били дигли руке, а и сами другови им предсказивали да од њих неће бити никад ништа, постали су доцније оно што се није могло од њих очекивати: одлични књижевници, првокласни журналисти и др. Обрнуто, од оних са самим одличним оценама није увек испадало оно што им се предсказивало да ће бити, и они су у животу остављали траг много слабији но они на које се мало рачунало“.

– Васпитан у свештеничкој породици, Петровић је био примерног владања и „осредњи ученик“. „По неки од нас, од којих су наставници били дигли руке, а и сами другови им предсказивали да од њих неће бити никад ништа“ – ово су скромне Петровићеве речи и вероватно се односе на немачки језик или географију. По казивању Павла Поповића Петровић је био одличан ученик. „Ипак, било је одличних ученика који никад нису радили у *Naгу*; такав је, на пример, био мој школски друг,

данашњи професор математике Михаило Петровић.“ Уосталом, према обичајима у ондашњој Србији, да је Петровићу ишла слабо школа, сигурно би отишао у чиновнике, а не би наставио студије на Великој школи, па затим специјалистичко школовање у Паризу.

Према књигама којима се користио као ђак, можемо закључити да је млади Петровић понео солидно знање из београдске гимназије. Друговање групе гимназијалаца коју су чинили Михаило Петровић, Паја Маринковић, Јован Цвијић, Јаша Продановић, Владислав Рибникар, Љуба Јовановић и други, данас нам изгледа као нешто што је доста утицало да ови млади људи прерасту у генерацију која ће наредних неколико деценија носити прогрес науке у нашој земљи.

– Поред рада на Великој школи и, доцније, на Универзитету, као и поред обимних истраживања у математичким наукама, Петровић је као ретко ко имао већи број „пратећих области“ интересовања, а и велику љубав према природи. Као нежења, имао је могућности да и овде потпуно себе преда. Пре свега, треба поменути патенте, затим криптографију и океанографију, а посебно рибарство, музику и виноградарство. Ако је риболов Петровићу био одмор, па и извор одличних прихода, тада је сигурно виноградарство одиграло посебну улогу у његовом начину живота. То је почело ове, 1885. године, после испита зрелости, када је по савету лекара, деда Новица Лазаревић купио виноград ван Београда, на Топчидерском брду. Петровић је врло брзо заволео овај виноград и доцније му је значио исто што и Сава и Дунав. Неговао је лозу и справљао своја вина; проводио је многе и многе дане у обиљу зеленила. Већи део својих научних радова створио је у атмосфери тог дивног винограда. У конаку винограда (стара моравска архитектура) често је сакупљао математичаре који би, после стручних седница у Капетан-Мишином здању (слушаоница 50), били Петровићеви гости.

Лично је водио бригу о винограду, а имао је и виноградача.

– На почетку Петровићевих студија оснива се нова катедра за математику на Великој школи, што ће да доведе до врло неугодне ситуације око избора професора за нову катедру.

Групу предмета математике на Великој школи дуго је држао сâм професор Димитрије Нешић. Повремено је имао неколика приватних приправника (нпр. П. Вукићевић и Ђ. Петковић), а помагао му је и Емилијан Јосимовић, професор математике на Војној академији. Неоспорно, овакво стање у настави математике на Великој школи отежавало је нормалан рад и развој наставе.

Први корак у сређивању наставе математике био је формирати две катедре математике: за нижу и вишу математичку анализу. Савет је

више пута тражио ову поделу од Министарства просвете и 2. јуна ове године дошло је до поделе катедре математике.

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

П. Бр. 5174
2. Јуна 1885. год.
Београд

Господине

Ректорат Велике школе више пута чинио је министру просвете и црквених послова представке о томе да се катедра Математике у Великој школи подели у двоје, и тако да се нова катедра за *нижу матијематичку анализу усјанови*.

Уверен о потреби отварања те нове катедре, а сагласно са законом о уређењу Велике школе, одлучио сам да се математичке науке у Великој школи с почетком нове 1885/6. школске године предају на два катедрама према подели горе више казаној.

Ову одлуку част ми је, господине, саопштити Вам с тим да бисте је изволели доставити академијском савету Велике школе и за тим на време учинити нужне припреме за новоустановљену катедру и њезина предавања.

За наставника исте катедре стечај је већ расписан, и у најкраћем року имаћу част послати Вам на избор и списак пријављених кандидата за нову катедру.

Министар просвете и црквених послова
Стев. Д. Поповић

СТУДИЈЕ У БЕОГРАДУ

1885

Склоност према природним наукама одвела је свршеног матуранта Прве београдске гимназије на Природно-математички одсек Филозофског факултета Велике школе. На почетку студија било је петнаест великошколаца (како су се тада звали студенти) Прве године Природно-математичког одсека: Михаило Петровић, Коста Стојановић, Милорад Јовичић, Димитрије Марчић, Милан Нешковић, Сретен Николић, Павао В. Поповић, Ђорђе Малентијевић, Драгољуб Ђорђевић, Душан Јовановић, Јаков Јелисавчић, Јосиф Марковић, Љубомир Павловић, Миливоје Филиповић и Немања Стојановић.

Као и данас, наредних година дошло је до осипања слушалаца, тако да је јуна 1889. године од ове генерације Велику школу завршило само седморица од петанест уписаних, и то:

Михаило Пејровић, професор Универзитета, математичар;

Косџа Стојановић, ванредни професор Универзитета, математичар;

Милорад Јовичић, професор Војне академије, хемичар;

Димитрије Марчић, професор гимназије, математичар;

Павао В. Поповић;

Милан Мићић;

Љубомир Павловић, професор гимназије, геолог.

Поред познатог методичара Димитрија Марчића, професора математике у средњим школама (био је професор Драгославу С. Митриновићу), у овој генерацији посебно су се истакли Михаило Петровић, Коста Стојановић и Милорад Јовичић, који су доцније имали знатан

удео у развоју науке код нас. Од њих, ипак, најбољи студент био је Коста Стојановић. Стојановић је у свим предметима био одличан, док је Петровић своје учење подредио личном укусу, тако да је у геологији, минералогiji, метеорологији и нацртној геометрији показао нешто слабији успех.

Прва година студија Михаила Петровића, школске 1885/86. године, била је донекле нередовна јер је то била година српско-бугарског рата. Млади Петровић је слушао предавања у атмосфери рата. На пример, од 11. новембра 1885. године у просторије Прве београдске гимназије, која је била у истој згради са Великом школом у Капетан-Мишином здању, била је усељена XIV резервна болница. Учионице су биле претворене у болничке просторије, доношен је санитетски материјал, а пристизали су и први рањеници. У оваквој атмосфери, у предњим просторијама Капетан-Мишиног здања Михаило Петровић је слушао предавања на првој години Природно-математичког одсека Филозофског факултета. Ратно стање на Великој школи трајало је све до 15. фебруара 1886. године. У овом периоду гимназијалци и великошколци, потресени призором самих рањеника у просторијама своје школе, пријављивали су се за војску као добровољци и одлазили у рат. Није познато да ли је Михаило Петровић учествовао у овом рату као ђак-доброволац.

Овај рат, као и ранија незадовољства у администрацији Србије проузрокована одлукама Берлинског конгреса (1878) после другог победничког рата против Турака, затим појава радикала, умногоне ће утицати да ова генерација великошколаца учи у врло бурном времену, када млади грађански ред Београда у својој одважности врло живо полемиче сваки потез администрације. Неоспорно да овакве прилике нису могле мимоићи великошколце, који су у више махова били носиоци манифестација, а такође и политике избора професора за Велику школу.

– У време Петровићевих студија на Великој школи била су три факултета: Филозофски, Правни и Технички, при чему је Филозофски факултет био подељен на два одсека – Природно-математички и Филозофско-филолошки – а студије су трајале четири године. Оваква подела по факултетима настала је још од оснивања Велике школе (6. октобар 1863). На Природно-математичком одсеку настава није била подељена по групама, као што је то случај данас, те из ових разлога свршени великошколац није добијао посебну специјалност. Сви студенти Одсека учили су по јединственом наставном плану и програму. Према архивском материјалу може се тачно утврдити које је предмете слушао Петровић у периоду 1885–1889.

I година

1. семестар
Неорџанска хемија
Геоџрафија
Маџемаџиика
Психолоџија

2. семестар
Орџанска хемија
Маџемаџиика
Геоџрафија
Физика

II година

1. семестар
Маџемаџиика
Боџаника
Хемијска џтехнолоџија
Физика
Геоџрафија

2. семестар
Маџемаџиика
Боџаника
Физика
Геоџрафија

III година

1. семестар
Наџрџина џеомеџирија
Зоолоџија
Боџаника
Минералоџија
Асџирономија сферна
Исџорија филозофије

2. семестар
Наџрџина џеомеџирија
Зоолоџија
Боџаника
Геолоџија
Физика
Лоџика

IV година

1. семестар
Исџорија срџскоџ народа
Економија
Исџорија филозофије
Механика
Психолоџија
Асџирономија, сферна

2. семестар
Исџорија срџскоџ народа
Економна џолиџиика
Исџорија филозофије
Механика
Психолоџија
Асџирономија
Лоџика

Из архивских извора сазнајемо да су се ови предмети предавали у великом броју часова. Тако је, на пример, Петровић слушао физику 8 часова недељно (професор Коста Алковић), математику 6 часова (професор Димитрије Нешић), хемију 6 часова (професор Сима Лозанић)

итд. Интересантно је навести да се математика слушала само у прве две године студија, док је, на пример, физика предавана у све четири године (у IV години механика). Из наставног плана уочава се да је било доста предмета. У IV години је, рецимо, Петровић слушао само механику и астрономију, док су остали предмети били историјско-филозофске садржине.

1886

Случај је хтео да Петровићев први испит на Великој школи буде хемија, предмет који је пресудно утицао још у гимназији да млади Петровић упише Природно-математички одсек Филозофског факултета. На испиту (28. април) из неорганске хемије код професора Симе М. Лозанића Петровић је добио врло добру оцену. Испиту је председавао професор Љубомир Клерић.

– Долазак Димитрија Данића за професора Велике школе изазвао је велике нереде међу студентима I године Природно-математичког одсека и Техничког факултета. Јавност, такође, није остала по страни, а студенти бојкотују Данићеве часове недоласком. Студенти (Михаило Петровић, Коста Стојановић и др.) штитили су Академски савет Велике школе; Савет је још прошле године одбио Данића, а сада га министар просвете својевољно поставља за хонорарног професора. Ти младићи, који ће доцније прерасти у врло угледну генерацију наше науке, показали су одиста врло зреле ставове – нису дозволили да им предаје човек за кога је Савет Велике школе рекао да нема квалификација. Настала ситуација наводи ректора (професор Коста Алковић) да тражи од министра просвете постављење „академског суда, који ће решавати веће кривице ученика“ (28. мај).

На седници Академског савета од 5. јуна ректор је саопштио „да је ђаке за недолазак на часове Дим. Данића, хон. професора, корио у присуству декана и поново их обавестио и убеђивао да је дужност њихова да долазе на часове. Ректор је и писмено, преко огласне табле, позвао ђаке да дођу на први час Дим. Данића. – Ректор каже да је министар о овом догађају рекао да науку на Великој школи мора да заступају само способни људи. Министар моли Савет да приведе крају овај случај и да казни кривце; „ако се казне ђаци да ли је то прави корак у овом случају?“.

Професор Данић није ћутао и у Виделу (орган Српске напредне странке) објављује велики чланак, где напада Савет Велике школе (8. јун).

Ректор Алковић обавештава министра просвете (6. јун) „да је три пута позвао ученике на почетно предавање Данића, новопостављеног хонорарног професора ниже математике, и три пута ниједан ученик није дошао (два пута објава на табли)“. После првог недоласка ректор је великошколце казнио укором и они после тога опет нису дошли на час Данића. Ректор у овом допису предлаже министру да хитно постави Академски суд. Јуна 10. министар Милан Кујунџић поставља чланове Академског суда: ректор Коста Алковић и професори Гргур Милвановић и Ђорђе Ђорђевић.

Седамнаестог јуна заседао је Академски суд да испита и казни студенте I године Одсека и Техничког факултета што на поновни ректоров позив нису дошли на приступно предавање Данића. Закључено је да се студенти појединачно испитају и да се нарочито види да није било мешања са стране у подстицању бојкотовања часова математике. Сутрадан, 18. јуна, Суд је саслушао студенте. „На питање: што нису долазили на часове Данића, сви су дали одговор: ... што је постављен за хонорарног професора ниже математичке анализе човек за кога је Савет Велике школе казао да нема потребне квалификације и о чему је писано у новинама. Они (студенти), водећи рачуна да неће бити добро по њихов глас и стручну спрему ако овај важан предмет слушају код таквог наставника, пошто ће многи доцније, кад сврше школу, бити, можда, професори овог предмета у средњим школама, мислили су да ће на овај начин успети да им овај предмет и даље предаје дражени и познати професор Нешић. Изјавили су да их нико са стране није наговарао. – На питање да ли су знали да г. министар има по закону право поставити хонорарног професора – одговорили су: да се за хонорарног професора не може поставити лице за које је Савет Велике школе казао да нема квалификације, а да су од ректора сазнали да то право по закону има г. министар.“

Јуна 19. Академски суд донео је пресуду да се ученици I године Техничког факултета, сем Димитрија Матића који у овоме није учествовао због болести, и ученици I године Одсека казне са два дана затвора.

Ректор 23. јуна обавештава министра просвете о казнама студента. „Што је Академски суд овако благо поступио и казнио кривце са два дана затвора, поглавити је разлог што су они најпосле послушали Савет ректора и не само дошли на прво предавање г. Д. Данића, пре но што се Суд састао, но се и на осталим предавањима понашали као што доликује ученицима Велике школе.“ Министар просвете дописом од 24. јуна „обустао је извршење осуде ... Ни мало не сумњам да су ученици који су се огрешили о закон школски учинили то у веровању да тиме чине услуге науци“.

– Након бурних догађаја око Димитрија Данића, 15. новембра професор Данић је одржао испит из аналитичке геометрије у равни за I годину Природно-математичког одсека. Од 15 кандидата на испит није изишло 7 студената, остајући доследни у бојкоту професора Данића. Остали студенти, међу којима и Петровић, положили су аналитику са одличним успехом. Једино су Димитрије Марчић и Милан Мицић били врло добри. Овом испиту је председавао професор Димитрије Нешић. Могуће је претпоставити да је професор Данић у оваквим условима на Великој школи *намерно* оценио све студенте одличном оценом.

– Од почетка студија у Београду Михаило Петровић је испољио све црте свог талента и показао да се од њега могу у будућности очекивати велика дела. Ни свој таленат, ни ове наде Петровић није изневерио. На студијама Петровић је у групи одличних великошколаца (Коста Стојановић, Милорад Јовичић и Димитрије Марчић). Показује самосталност у учењу. При крају нешто закаснеле школске 1885/86. године (српско-бугарски рат), 21. новембра 1886. Петровић је као студент I године завршио семинарски рад из математике који је носио назив *О једној модификацији Грefeова мeтoдa за решавање виших бројних једначина*. Рад је вероватно читан на семинару код Петровићевог професора Димитрија Нешића. Пре свега треба приметити, да излагање 18-годишњег Петровића, студента I године, има обележје креативног и оригиналног. Материјал семинарског рада не показује уобичајен поступак у семинарским радовима: да се изложи најпотпуније све познато о теми, што је, махом, садржано у уџбеницима или неким доступним расправама. Напротив, Млади Петровић, проучивши Грefeову методу, поставља себи потпуно оригиналан задатак: да изнађе могућност увођења једне друге функције него што је она у Грefeовој методи.

1887

Другог јуна Петровић полаже географију са врло добрим успехом код професора Магарашевића. На испиту, коме је председавао професор Коста Алковић, било је десет кандидата, од којих је 7 положило са одличним, 2 са врло добрим и 1 није изишао на испит.

– Јуна 16. полаже са одличним успехом органску хемију код професора Симе М. Лозанића. Испиту је председавао професор Јован Жујовић. Од 12. кандидата било је 6 одличних и 2 врло добра, а 4 кандидата нису изишла на испит. Код Петровићеве генерације запажен је врло повољан успех из хемије. Ова генерација је доцније дала једног доброг и познатог хемичара, Милорада Јовичића, хонорарног професора Ве-

лике школе, професора Војне академије и дописног члана Српске краљевске академије.

– Децембра 19. полаже код професора Димитрија Нешића вишу математику са одличним успехом. Испит коме је председавао професор Коста Главинић био је заједнички за студенте III и IV године Природно-математичког одсека. Сви кандидати (девет) положили су вишу математику са одличним (Радован Кандић, Јован Цвијић, Коста Стојановић, Милорад Јовичић и др.). И поред тога што је ово била добра генерација и могла да покаже овакав успех, треба истаћи да је професор Нешић имао нешто блажи критеријум при оцењивању великошколаца.

1888

На испиту из минералогije на III години студија, 12. априла, било је шест студената – три одличне и три врло добре оцене. Петровић је положио са врло добрим. Испиту је председавао професор Андра Ђорђевић, а испитивао је професор Јован Жујовић.

– После петогодишњег шегртовања код разних аласа Саве и Дунава, Петровић почиње да се припрема за добијање професионалне квалификације. Као студент III године Велике школе у јуну постаје рибарски калфа код мајстора–аласа Арсе Илића.

Чича Арса, како је Петровић звао свог мајстора, остао му је дуго у сећању, а његове обичаје и поједине узречице Петровић је дуго низ година употребљавао. О пријему код председника Француске републике Карноа, као одличан студент *École Normale Supérieure*, Петровић је, између осталог, написао својима: „ ... Обавезан сам, хтео-не хтео, да идем, а то ћу учинити толико пре што ми је ово последња година што сам овде, и у исти мах последња прилика за такву почаст; кад се будем вратио кући, зацело, пре ће ме чича Арса позвати на весеље но Карно ...“

– На испиту из геологије (30. јун) на III години студија код професора Јована Жујовића Петровић је једини са добром оценом; остали кандидати положили су са врло добрим и одличним успехом. Испиту је председавао професор Милан Недељковић. У предметима: геологији, нацртној геометрији, минералогiji и метеорологији, где је Петровић добио нешто слабије оцене, запажен је одличан успех Косте Стојановића, Милорада Јовичића и Димитрија Марчића.

1889

При крају прве деценије рада Велике школе, која је тек унеколико повећала ниво наставе од дотадашњег Лицеума, тачније речено 1872. године, жељом књаза Милана Обреновића установљена је Светосавска награда за најбоље урађене темате из филозофско-филолошких, природно-математичких, правних и техничких наука. Ово традиционално такмичење је низ година уживало углед како на самој школи, тако и у јавном животу. Додељиване су три награде у новчаном износу (прва награда износила је приближно 2,5 месечне плате професора Велике школе!), а о награђеним великошколцима писали су дневни листови детаљно, доношена је биографија награђеног, кратак опис студија итд. Све је ово давало посебно обележје такмичењу.

Учесници такмичења обично су преко урађених темата скретали пажњу на област свог интересовања, тако да није случајно да је област из које је рађен темат бивала и трајна дисциплина интересовања. Ово је био случај са Богданом и Павлом Поповићем, Миливојем Башићем, Милорадом Јовичићем, Тихомиром Ђорђевићем и др.

Као студент IV године, Петровић је 2. јануара доставио свој рад за расписани темат из примењене математике, тачније механике, на Техничком факултету. Тему је задао професор Љубомир Клерић:

Изложити све начине рачунања површине уопште, као и из њихових снимљених графичким путем, заједно са средствима (планиметрима) за рачунање површина, од најједноставнијих до најсложенијих и најупотребљивијих у пракси.

За урађену тему, коју је доставио под шифром *Non volumus velle, sed facere* – *Hobbes* (изрека филозофа Хобса: *Не желити, већ радити*) и коју је оценио професор Љ. Клерић, Петровић је добио другу награду. Прва и трећа награда додељене су студентима технике.

Пре свега треба истаћи да се Петровић определио за тему која је тражила познавање математичких справа. Ово опредељење тумачи се као наговештај доцнијег Петровићевог рада. Није потребно детаљно (видети доцније) наводити да је Петровић крајем 19. и почетком 20. века био познато име математичке литературе по својим конструкцијама аналогних рачунских машина. Њему у овој области припада првенство у решавању диференцијалних једначина путем моделовања, а посредством разних хидродинамичких и хемијских процеса. До Петровића у овим случајевима користила се само кинематичка концепција (планиметар и интеграл).

Реферат професора Клерића о Петровићевом темату, као и сам темат нису још пронађени.

Прегледом других пријављених темата примећен је покушај да се образац за површину полигона уопшти.

– На испиту из астрономије код проф. Милана Недељковића (31. јануар) Петровић је показао врло добар успех. Испиту је председавао проф. Миливоје Јосимовић.

– На крају VII семестра, између 18. и 25. јануара Петровић је требало да полаже нацртну геометрију код проф. Милана Капетановића. Сачуван је документ од 17. јануара 1889. у коме Петровић моли ректора Велике школе да му одложи полагање испита из нацртне геометрије: „Јављам вам да не могу доћи на испит из нацртне геометрије 18. ов. мес. јер сам спречен болешћу, што ћу доцније легалном сведоџбом доказати“.

На поновљеном испиту од 28. фебруара, у присуству испитивача проф. Капетановића и председавајућег проф. Јосимовића, Петровић је положио нацртну геометрију са добрим успехом.

– Према записнику седнице Академског савета Велике школе од 5. априла ове године, тачно можемо утврдити састав наставног особља Природно-математичког одсека Филозофског факултета Велике школе у време када Михаило Петровић завршава студије:

Сћарешина одсека: Сима М. Лозанић

Професори: Димитрије Нешић, Коста Алковић, Милан Недељковић, Милан Капетановић, Јован Жујовић, Стеван Јакшић, Љубомир Недић, Милан Јовановић Батут, Ђорђе Јовановић, Богдан Гавриловић и Мијалко Ђирић

– На испиту из историје Срба код професора Панте Срећковића, 27. маја, било је седам апсолвената, међу којима и Петровић. Сви су кандидати положили са одличним успехом. Испиту је председавао професор Јован Ђорђевић.

– При крају IV године студија, у оквиру предмета психологија, Петровић је урадио писмени састав са темом *Да се изложи и критички ирејресу различитие теорије о вољи*. Професор Љубомир Недић је, према записнику седнице Одсека, похвално оценио овај Петровићев рад. Досад још није утврђено којом приликом је рад рађен и како је изгледао.

– Шестог јуна положио је метеорологију са добрим успехом код професора Милана Недељковића. На испиту коме је председавао професор Стеван Јакшић, било је 7 студената IV године: 4 су положила са добрим, 2 са врло добрим (Коста Стојановић и Милорад Јовичић), а један студент није изашао на испит (Милан Мићић).

– Петровић је показивао посебно интересовање за изучавање механике код професора Љубомира Клерића, што ће доцније наставити код професора Königs-a на Collège de France за време специјалистичког школовања на École Normale Supérieure, као и код професора P. Appell-a. Са угледом добитника Светосавске награде из механике (II награда) на Техничком факултету, Петровић је 24. јуна код професора Клерића са одличним успехом положио механику. Испиту је председавао професор Стаменковић.

– Полагањем завршних испита из IV године, почетком јула, Петровић је завршио студије на Природно-математичком одсеку Филозофског факултета Велике школе. У табели су приказане Петровићеве оцене са испита на Великој школи. И поред тога што недостаје 14 оцена, из ове табеле може се уочити Петровићев успех на студијама. Млади Петровић је припадао групи студената која је показивала успех само у оним предметима за које је постојало лично интересовање. Пре свега, код професора Нешића (математика), професора Клерића (механика), професора Лозанића (хемија), као и код професора Срећковића (историја) и професора Недића (психологија, логика), Петровић је био истакнут студент своје генерације: истицао се не само одличним успехом већ и посебним интересовањем за наведене предмете, писањем запажених семинарских радова, као и самоиницијативних приказа. Професоре је просто пленио ширином познавања ствари које су умногоме излазиле из оквира уџбеника и студентских бележака.

Предмет	Успех	Год.	Датум	Испитивач
<i>Неорганска хемија</i>	вр. добар	I	28. 4 1886.	С. Лозанић
<i>Аналитичка</i>	одличан	I	15. 11. 1886.	Д. Данић
<i>Геометрија у равни</i>	вр. добар	II	2. 6. 1887.	С. Магарашевић
<i>Географија</i>	одличан	II	16. 6. 1887.	С. Лозанић
<i>Органска хемија</i>	одличан	II	19. 12. 1888.	Д. Нешић
<i>Виша математика</i>	вр. добар	III	12. 4. 1888.	Ј. Жујовић
<i>Минералогичка</i>	дobar	III	30. 6. 1888.	Ј. Жујовић
<i>Астрономија</i>	вр. добар	IV	31. 1. 1889.	М. Недељковић
<i>Натурна геометрија</i>	дobar	IV	28. 2. 1889.	М. Капетановић
<i>Историја Срба</i>	одличан	IV	27. 5. 1889.	Р. Срећковић
<i>Метеорологија</i>	дobar	IV	6. 6. 1889.	М. Недељковић
<i>Механика</i>	одличан	IV	24. 6. 1889.	Љ. Клерић

Супротно овим предметима, Петровић је имао нешто слабији успех из минералогije, геологије, метеорологије, као и нацртне геометрије.

– План наставе на Природно-математичком одсеку Велике школе учинио је да свршени великошколац добије опште образовање из природних наука. Специјалност није постојала. Склоност према поједином предмету била је основа за доцније опредељење. Према томе, Петровић није завршио Велику школу као математичар, већ као студент са општим образовањем из природних наука. Друга је то ствар што је Петровић показивао склоности према математици, при чему је та склоност расла са годинама. Тек при крају студија Петровић се дефинитивно определио за математику, што је и довело до тога да се на специјалистичком школовању у Паризу и определи за математичке науке. Овоме треба придодати и чињеницу да је у III и IV години студија сам изучавао математику, јер се овај предмет у последње две године није предавао. Као што је раније речено, афирмацију као студент математичар Петровић је добио у IV години освајањем друге награде на такмичењу великошколаца.

– Бачки војни рок се служио у два дела по два и по месеца, и то за време летњег распуста. После завршених студија Петровић је цео јул, август и половину септембра провео на одслужењу војног рока (I део). Служио је у пешадијској чети. У војсци је био са својим другом Павлом П. Павловићем, тада великошколцем III године Природно-математичког одсека Велика школе. Да је Петровић на овај начин служио војску, поред других докумената, највише потврђује и његово писмо (23. фебруар 1893) из Париза деди Новици Лазаревићу: „ ... Нека ми мајка потражи, кад буде имала кад, оно уверење да сам био 2,5 месеца у војсци, и нека га остави на сигурно место, јер би без тога могао имати неприлика ако на лето ступим у војску ...“

СТУДИЈЕ И УСАВРШАВАЊЕ У ПАРИЗУ

1889

Супротно математичарима Данићу (Јена), Нешићу (Беч и Карлсруе), Гавриловићу (Пешта и Берлин) и Вукићевићу (Берлин), Петровић бира Париз за даље усавршавање. Вероватно да је до овог избора дошло из два разлога: прво, деда Петровићев, прота Новица Лазаревић, ближи сарадник митрополита и добростојећи човек у администрацији Србије, ближе је познавао Јеврема Грујића који је у то време био посланик наше земље у Паризу; и друго, Петровићева два „конкурента“ нешто старији Петар Вукићевић и Ђорђе Петковић, налазили су се у Берлину, односно Бечу на специјализацији из математичких наука.

Достојанствени и оштроумни деда Новица Лазаревић, знајући теškoће око добијања државне стипендије, повео је свог унука у Париз да се, најпре о приватном трошку, даље школује. „Ја ћу код владе да порадим за државну стипендију, а дотле ти учи“ – говорио је Новица Лазаревић.

– У Паризу се настанио приватно код породице Mirman (Rue Brézin 13) која је издавала „ђачки пансион“ студентима Париског универзитета. Имао је цео пансион од 7. октобра до 7. јуна 1890. За ову годину дана Петровић је савесно прионуо на књигу, припремајући пријемни испит за упис на École Normale Supérieure (ENS).

1890

Такмичење на Великој школи. – Како је тема за награду у школској 1889/90. години била објављена још 9. маја 1889, Петровић је знао

за њу и у Паризу је, поред спремања пријемног испита за упис на ENS, састављао темат. Тема је гласила: *О њолу и њолари кривих линија*; оценио ју је професор Богдан Гавриловић, а млади Петровић је добио другу награду; прва награда није додељена. Петровићева шифра за Светосавску награду била је

$$\int v^2 ds = \min.$$

– Почетком године Петровић предузима одговарајуће мере за упис на *École Normale Supérieure*. Било је потребно добити одговарајуће потврде, уверења, сагласност и слично. Улазак у ову школу и њен интернат захтевао је од Петровића као првог странца који ће у Интернату провести пуне 4 године посебне услове: пре свега, одличан успех на пријемном испиту, препоруку Министарства иностраних дела Србије, одобрење француског министарства за образовање, уверење о плаћању Интерната итд. При овој се посебно zaloжио посланик наше земље у Паризу, Јеврем Грујић. На молбу од 28. јануара Јеврем Грујић је одговорио Петровићу писмом и саветима.

– Пошто је добио сагласност да може конкурисати за *École Normale Supérieure*, Петровић је 24. фебруара дао следећу изјаву:

D'après l'autorisation que j'ai reçue comme étranger de M. le ministre de l'Instruction publique, je soussigné Petrovitch Michel né à Belgrade (Serbie) le 8. mai 1868, domicilié à Paris rue Brézin 13, déclare mon intention de prendre part, cette année au concours pour l'administration à l'École normale supérieure. Après avoir fini l'École, je ferai mon service dans la Serbie.

La lettre de convocation pour le concours devra m'être adressée à mon nom. Paris 13, rue Brézin.

Paris, le 24 II 1890.

Petrovich Michel

– За потребе уписа и ступања у Интернат *École Normale Supérieure*, Петровић је био лекарски прегледан и вакцинисан. Преглед је обавио наш лекар у Паризу, др Иванишевић.

Le Docteur Ivanichevitch

13, Rue du Poteau, 13

r, de 2 à 4 hs

Je soussigné, docteur en médecine de la Faculté de Paris, certifie, que M. Michel Petrovich, de Belgrade Serbie, a été vacciné avec résultat.

Vu Pour Certification Matérielle
De La Signature de Mr Ivanišević
Apposée Ci-Dessus
Paris 24. II 1890.
Le commissaire De Police

– У припремању пријемног испита (X 1889–VI 1890) био је систематичан и врло упоран. Пред собом је имао велику количину материјала из математике, физике, латинског и француског језика, као и књижевности. Водио је евиденцију колико је дневно урадио, а директна упутства добијао је од свршеног „нормалца“, сина госпође Mirman код које је становао. Према пронађеној грађи, млади Mirman је Петровића снабдевао пријемним задацима од 1884. до 1889. године како би имао увид у обим, тежину и врсту задатака. Ево неколико задатака које је Петровић у овом периоду решавао:

1) 17. apr. 1890: Etant donné $y = e^{-x^2}$, on a en général

$$y(n) = e^{-x}V_n$$

V_n étant un polynôme entier du n -ième degré:

- a) Calculer les coefficients de ce polynôme;
- b) Démontrer que toutes les racines de l'équation $V_n = 0$ sont réelles;
- c) Démontrer que le nombre de racines positives est égal au nombre des racines négatives.

2) 21. apr. 1890: Lieu géométrique des points, d'où l'on peut mener des normales à une ellipse donné, faisant un faisceau harmonique.

3) 23. apr. 1890: Un polynôme $u = f(x)$ du degré n vérifie l'identité

$$ny = (x - a) y' + by''$$

- a) Chercher les coefficients de y , ordonnés suivant les puissances de $(x - a)$;
- b) Chercher les conditions de réalité des racines.

– Боравак у Паризу често је користио и за туристичка путовања по Француској и земљама Средоземља, било о свом трошку, било у организацији Интерната Нормалне школе. Из једног доцнијег писма својима у Београду види се да је Петровић на овим путовањима највише пажње посветио риболову у Средоземљу, као и животу људи на острвима Средоземног мора.

Уочи полагања пријемног испита на Нормалној школи Петровић 11. маја одлази на десетодневно туристичко путовање у Le Havre.

– Пре полагања пријемног испита Петровић је администрацији École Normale Supérieure доставио следећа обавезна документа: молбу за упис, документ да није млађи од 18 и старији од 24 године (крштеница), уверење о вакцинацији, уверење о телесној способности, изјаву о десетогодишњем ангажовању по завршетку школе, дозволу оца или татора ако је кандидат малолетан, уверење о одслуженој војсци, биографију и уверење о моралним квалитетима ради вршења наставничке дужности.

Поред ових образаца, које је Петровић испунио 26. маја, био је дописан и захтев: *L' autorisation ministérielle*.

– За потребе уписа у *École Normale Supérieure* Петровићев деда Новица Лазаревић дао је писмену изјаву, која је у нашем министарству и оверена:

Conformément aux conditions pour l'admission à l'École Normale Supérieure à Paris, je soussigné Lazarević Novica, curé de Belgrade, tuteur de M. Petrovitch Michel, m'engage à remplir toutes les conditions matérielles, agregées pour son admission à l'École, et en particulier à verser le prix de la pension et du trousseau, dans le cas où Michel Petrovitch serait admis à l'École.

Le 2. juin 1890
Belgrade

Curé de Belgrade
Lazarević Novica

Au Ministère des affaires Etrangères, pour légalisation du sceau et de la signature ci-contre, constatant l'authenticité de la signature de Mr Novica Lazarević, Curé de Belgrade.

4. juillet 1890

Pour le Ministère
Le Secrétaire
Gavrilović

– Пријемни испит на *École Normale Supérieure* тражио је од кандидата познавање обимног градива. И поред тога што је то био пријемни за одељење природно-математичких наука у научној секцији школе (*Section des Sciences*), кандидат се оцењивао и из опште културе. После десетомесечног припремања, Петровић је у јуну полагао пријемни испит из следећих предмета:

Писмени испит (16–21. јун)

<i>Mathématiques</i>	10
<i>Physique</i>	7
<i>Dissertation française</i>	2
<i>Version latine</i>	1

Усмени испит (21–29. јун)

<i>Mathématiques</i>	35
<i>Physique</i>	15
<i>Chimie</i>	10
<i>Epure</i>	2
<i>Dessin d'imitation</i>	1

Нисмо могли утврдити потребан минималан број поена, као ни број поена које је добио Петровић. Из једног писма колеги са године Mathieu-у може се наслутити да је Петровић добио максималан број поена јер је „показао успех за француску државну стипендију“. Уосталом, од Michel Petrovitch-а Министарство за образовање Француске тражило је изузетан успех на пријемном испиту (то је био једини услов као странцу). На основу Петровићеве заоставштине може се видети да је из Dissertation française имао тему *Улога науке у моралном живоју*, а текст писменог задатка из математике овде у оригиналу наводимо.

I. Entre les coordonnées x , y d'un point A et les coordonnées u , v d'un point B, on établit les relations

$$x = \frac{u^3 + \lambda uv^2}{u^2 + v^2}, \quad y = \frac{v^3 + \lambda uv^2}{u^2 + v^2},$$

où λ est un nombre positif donné.

Après avoir déduit de ces relations l'équation qui relie les coefficients angulaires α , β des droites qui joignent l'origine aux points A, B, on montrera que, en général, à chaque point A correspondent trois positions du point B: ces points B_1 , B_2 , B_3 peuvent-ils être réels et distincts? Où le point A doit-il se trouver pour qu'il en soit ainsi? Sur quel lieu doit-il être situé pour que deux de ces points, B_2 et B_3 , par exemple, soient confondus? Si le point A décrit ce lieu, quels sont les lieux décrits par les points confondus B_2 , B_3 et par le point B_1 ?

II. Etant donnés deux axes rectangulaires Ox , Oy , on prend sur l'axe des x un point fixe A, sur l'axe des y on point fixe B, et l'on mène par le point O une parallèle à la droite AB. On considère un système de trois cercles assujettis à avoir même axe radical et à être tangents, le premier en A à l'axe des x , le second en B à l'axe des y , le troisième en O à la parallèle à AB.

Démontrer que l'axe radical des trois cercles passe par un point fixe.

Trouver le lieu des points communs à ces trois cercles: on indiquera quelle est en général la forme de cette courbe, et l'on examinera en particulier le cas où l'angle en A du triangle OAB est égal à $\pi/6$.

– После успешног пријемног испита одлази (2. јула) у Београд на своју Саву и Дунав на тромесечни одмор.

– На почетку студија, одмах по ступању у Интернат École Normale Supérieure, Петровић је 30. октобра уплатио пансион за годину дана (10 месеци) у износу од 1 200 f. Ово је свакако био осетан издатак за Петровићеву породицу, а нарочито за проту Новицу који је лично поднео све трошкове школовања својих унука.

– Петровић, као први странац у Интернату, почео је студије са једном генерацијом Француза која је запажена у развоју француске науке. Она је дала неколико познатих математичара, физичара, биолога и хемичара. Према евиденцији доласка на часове код професора Goursat-a, а коју је водио Петровић као старешина студената за овај курс, тачно се утврђују имена генерације 1890:

Cotton	Bocquet
Sagnac	Desjacques
Pétrovitch	Camille
Mathieu	Mauton
Maurain	Sibuet
Rey	Shiébaud
Paris	Verdier
Brizard	Volluet
Arnould	Mouffetard
Beudon	Bréda

– Код професора Königs-a на Collège de France слуша обиман трогодишњи курс механике. Према Петровићевим белешкама са овог курса (Conférences de M. Königs), програм механике обухватио је како рационалну механику, тако и неколико поглавља техничке механике. У првој години је слушао кинематику, а у наредне две динамику, као: *Principes de la recherche des intégrales des problèmes de dynamique et leurs propriétés* и *Intégrales algébriques des problèmes de la dynamique* и тако даље.

Посебно место у програму механике код професора Königs-a заузела је рачунарска техника, у којој су опширно излагане појединости о математичким апаратима: планиметрима, интегралним кривиметрима и др. Верујемо да је у овој области Петровић био запажен студент јер је из Београда од професора Клерића понео довољно знања о рачунарској техници, па и Светосавску награду из примене планиметра. Доцније, по доласку у Београд, Петровић се при адаптирању Клерићевог *шестара* за решавање диференцијалних једначина непосредно користи белешкама са часова професора Königs-a. Уопште, у рачунарској техници на принципу кинематике (планиметар–интеграф) све што је Петровић дознао и урадио највише дугује професору Клерићу са Велике школе и професору Königs-у са Collège de France.

– За време студија у Паризу Петровић је био врло елегантног изгледа. Код кројача Duchamp-Keimel у улици Des Fille-St-Thomas 7 стално је шио одела и набављао осталу потребну гардеробу. Према реверсима кројачких мера млади Петровић је носио стално сивоплаво одело са обавезним шеширом.

– У досадашњим списима о Михаилу Петровићу многи аутори су наводили Picard-a и Painlevé-a као два истакнута професора која су имала знатан утицај на Петровића „нормалца“. Међутим, из преписке са Mathieu-ом дознајемо да је Петровић био посебно одушевљен професором Tannery-ем, коме је и посветио своју докторску тезу. Tannery, као дугогодишњи управник Научног одељења природно-математичких наука на Нормалној школи, давао је упутства младом Петровићу, уводио га у научни живот Париза и директно утицао на Петровићеву оријентацију у литератури (IV година студија). Од 22. новембра ове године на Париском факултету код професора Tannery-a слуша диференцијални рачун са применом и диференцијалне једначине. Знатно доцније Петровић је исти курс држао на Београдском универзитету. Упоредивањем Петровићевих табака (скрипата) за овај курс и студентске свеске предавања професора Tannery-a наишли смо на велику подударност. Уосталом, то није случајно, Петровић у својим специјалистичким курсевима на Великој школи и Универзитету потпуно пресликава програм француске школе.

– Комплексне функције слуша у I години код професора Goursat-a, а парцијалне једначине код професора Raffy-a од 3. децембра.

1891

На семинару из анализе 21. јануара излаже решење интеграла

$$\int_0^{\pi/2} (\operatorname{tg}\theta)^{1-2\lambda} d\theta.$$

– Почетак летњег семестра. Режим учења у Интернату ENS био је веома строг. Одлазак на предавања на Collège de France и Faculté des Sciences, а потом припремање колоквијума, вежбања, учење ... Према донетим свескама из Париза могли смо се уверити у обимност и интензитет рада младог Петровића.

– Трогодишњи течај физике (1891–1893), подељен у више специјалистичких курсева, слуша и полаже код професора Bouty-a, Lippmann-a и Pellat-a. Према програму студија Петровић је равноправно, у прве три године, изучавао математику и физику. И поред тога што Петровић излази из ове школе као доктор математичких наука (1894), физику не напушта у својим доцнијим истраживањима. Већ 1897. године у Comptes rendus-у Париске академије наука објављује запажену студију о кондензатору, што ће у наредној години опширније изложити и у Срп-

ској краљевској академији. Уопште, у физичким истраживањима био је највише заокупљен проблемом кондензатора, који је пружао највише могућности за изналажење математичког модела разним електричним појавама при пражњењу кондензатора.

При спремању испита из физике Петровић је имао нарочит метод учења. Наиме, за курсеве физике сâм је исписивао питања и давао одговоре. У његовој школској свесци наишли смо на комплетна питања, која уједно дају и тачну слику о обимности курсева физике.

– Управник Интерната Нормалне школе R. Dupont слао је обавештења „нормалцима“ лично на име. Сачувано је неколико обавештења упућених M. Petrovitch-у:

Université
de France

École Normale Supérieure
Paris, le 30 avril 1891

M. Michel Petrovitch

Летњи режим од идуће недеље: устајање у 5 ч. (уторак, среда, четвртак и субота), петком у 6 ч. и у 7 ч. понедељком и недељом.

R. Dupon

Université
de France

École Normale Supérieure
Paris, le 30 avril 1891

M. Michel Petrovitch

Курс проф. Got-а почеће у петак 1. маја у 5 часова у сали *Арџа*. Наредних недеља он ће бити суботом у исто време.

R. Dupon

– Завршава своје образовање из хемијских наука. Након поменутог бављења хемијом у гимназији код професора Марка Лека, одличног успеха на Великој школи код професора Симе М. Лозанића и једногодишњег курса у Паризу, Петровић на *Faculté des Sciences* код професора Troost-а 29. јула ове године успешно полаже испит из хемијских наука. На испиту је требало да одговори на два питања:

1. Propriété de l'étain et de ses oxydes,
2. L'acide tartrique.

– Интернат Нормалне школе организовао је студентска путовања, обично по Медитерану. Према издатој карти од 21. јула и рачунима

хотела, Петровић ове године први пут колективно путује на релацији Париз–Лион–Медитеран, са важношћу карте од 25. јула до 3. новембра.

– Од 21. децембра 1891. до 6. јануара 1892. године Петровић је имао сталну приградску возну карту Paris–Fontainebleau–Paris.

1892

Фебруара 24. учествује на традиционалном балу École Normale Supérieure.

– При крају курса из физике код професора Pellat-а Петровић је вежбао на Regnault-овом апарату за одређивање густине течности, те је своје експерименталне резултате за воду обрадио у облику семинарског рада *Determination de la densité maxima de l'eau*. У раду се Петровић не задовољава само експериментом, већ добијене резултате подређује математичкој обради. У познатој Regnault-овој релацији

$$F = a\alpha \frac{t + 20}{1 + m(t + 20)}$$

одређује параметре a , α и m из низа мерења (t_i, F_i) :

$$\log a = 1,958516 \quad \log \alpha = 0,038291 \quad m = 0,004810.$$

Вероватно да је млади Петровић ове величине одредио методом најмањих квадрата (Legendre-ов поступак):

$$h^2 = \Sigma [F_i - F(t_i)]^2,$$

са очигледним захтевом да се нормалне једначине

$$\frac{\partial h^2}{\partial a} = 0, \quad \frac{\partial h^2}{\partial \alpha} = 0, \quad \frac{\partial h^2}{\partial m} = 0$$

линеаризују.

– Професор Липман ангажује Петровића у раду на проналаску фотографије у боји.

– Материјално стање Петровићеве породице није било задовољавајуће. Деда Новица Лазаревић је о свом трошку школовао једног унука у Паризу, а другог, Радивоја, у Новгороду у Русији. Млађи Петровићев брат Новица није радио ништа, а сестра Марија је довршавала Девојачку школу. Уосталом, из преписке Петровића и деда Новице најбоље се виде материјалне тешкоће око школовања.

Одличан успех у I години студија и стално ургирање дедино у Министарству просвете највише су допринели да након једне и по године студија Петровић добија државну стипендију. Према Шематизму Краљевине Србије за 1892. годину Петровић је постао државни питомац марта ове године, са месечном стипендијом од 250 динара.

– Од 5. марта слуша *Cours de M. Lippmann* са уводним предавањем професора Lippmann-а *Attraction électrique*. Ово је, у ствари, био једносеместрални курс из електрицитета (5. март – 18. јун), који је обухватао: општи електрицитет, електродинамику, електромагнетику, индукцију, термоелектрицитет, елементе хидроелектрицитета и друго.

За професора Lippmann-а Петровића везују многе успомене са студија: 1893. године полаже код професора Lippmann-а дипломски испит из физичких наука; 1894. године Lippmann је позвао Петровића у Лондон на демонстрацију филма у боји. Доцније, двадесетих година овог века Петровић ће искористити један Lippmann-ов експеримент из електрохемије (1886) желећи да покаже да је и за услове релативистичке механике време апсолутна константа.

– Петровић је уносио ведар дух у Интернат Нормалне школе. Причао је својим друговима (сви су били Французи) о својој далекој малој домовини на Балкану, о Београду и његовој бурној историји, као и о обичајима свог народа. У ведром расположењу Michel Petrovitch је средином II године студија (1892) саставио и пролог-песму својој генерацији (1890–1894), у којој је употребом стручних израза окарактерисао сваког појединца. Песму наводимо у оригиналу.

LA VRAIE SECTION

Qui à f(x) fait les yeux doux,
C'est Arnould;
Qui qui aime pas casquer des ronds,
C'est Beudon;
Qui qui pelote les palefreniers,
C'est Bocquet;
Et qui qui s'fout des Mouffetards,
S'est Brizard.
Qui qui pompe l'hydroquinon,
C'est Cotton;
Qui qui aime à conter des craques,
C'est Desjacques;
Qui qui est tranquille comme une fille,
C'est Camille;

– Као студент *Faculté des Sciences* и питомац *ENS* активно је пратио савремене догађаје у Паризу, присуствујући многим академијама, семинарима и слично. Децембра 27. присуствује јубилеју Пастера.

– Са групом „нормалаца“, својих колега из интерната *ENS*, одлази у *Rouen* на дочек Нове 1893. године.

1893

Јуна 17. полаже испит из рационалне механике код проф. *P. Appell*-а. Наводимо текст писменог задатка са овог испита:

1. Une plaque pesante *ABC* dont le périmètre contient un segment rectiligne *AB* s'appuie par ce côté *AB* sur un plan fixe qui est horizontal et sur lequel *AB* glisse sans frottement.

Cette plaque, qui est immobile à l'origine du temps, est abandonnée à l'action de la pesanteur.

On demande la condition nécessaire et suffisante pour que, pendant le mouvement, le côté rectiligne *AB* se déplace parallèlement à sa position initiale.

2. La condition demandée est, en particulier, satisfaite pour une plaque homogène dont le périmètre est une demi-circonférence de cercle.

On considère une plaque homogène, demi-circulaire, dont le rayon est égal à 1 mètre; on suppose, en outre, qu'à l'origine du temps la plaque est immobile et fait avec le plan horizontal un angle de 30 degrés.

On demande de trouver, dans ces hypothèses particulières, une limite supérieure et une limite inférieure du temps qui s'écoule depuis l'origine jusqu'à l'instant où la plaque semi-circulaire vient coïncider avec le plan horizontal.

– При крају 3. године студија, 23. јуна присуствује великом концерту уметничке музике у великој сали *ENS* (дириговао је *A. Chev e*). Петровић Парижанин био је заинтересован за позориште, концерте, разне камерне сцене и друго. Све ово демантује честе Миланковићеве изјаве о Петровићевој повучености у „том интересантном граду за млади свет“.

– Са групом најбољих „нормалаца“ на пријему је код председника Француске Републике.

– Како је на крају треће године студија имао све положене испите: *Astronomie* (проф. *Tisserand*), *Physique* (проф. *Lippmann*), *Physique II* (проф. *Bouty*), *Mécanique physique et expérimentale* (проф. *Boussinesq*), *Physique mathématique* (проф. *Poincar e*), *Mécanique rationnelle* (проф. *Appell*), Петровић је стекао звање дипломираног физичара и добио диплому *Licence  s Sciences physiques*.

– Лисансом из физичких наука Петровић након трогодишњег школовања заокружује своја знања из математичких наука. Степени у науци које је тог тренутка имао били су довољни да се врати у земљу и потражи место на Великој школи или у гимназији. Међутим, знајући да београдска средина у својим редовима има већ два математичара са највишим степеном у науци (докторат наука), Димитрија Данића и Богдана Гавриловића, а да Петар Вукићевић и Ђорђе Петковић спремају докторске тезе у Берлину, односно Бечу, Петровић септембра ове године испољава своју даљу амбицију у науци и одлучује да настави усавршавање у Паризу и положи докторат наука. Имао је и даље државну стипендију и почетком нове школске године приступа изради своје тезе.

Испити су завршени закључно са трећом годином студија и сада, у IV години, без испитних обавеза приступа правој студији научне литературе. На основу реверса Националне библиотеке у Паризу може се закључити да Петровић врло интензивно чита. Студију литературе ограничио је на радове из Comptes rendus-a Париске академије наука и *Билтена* Друштва француских математичара. Водио је евиденцију колико је и шта прочитао. Тако је у школској свесци 1893/94. нађена следећа евиденција проучених радова за март и април 1894. године: Pruvost 3, Hermite 1, Appell 3, Painlevé 1, Tannery 2, Picard 1, Frenet 1, Laurent 6, Salmon 1 итд. (цифра поред имена означава број радова аутора). Имао је нарочито одређене белешке за проучавање ове литературе, које уједно показују и начин Петровићевог учења: преписивао је главне теореме прочитаног дела и додавао своје коментаре, примедбе и слично, чиме се доцније користио.

Поред овога, Петровић у IV години слуша више курсева на Париској политехници, Париском универзитету и Collège de France код професора Poincaré-a, Picard-a, Painleve-a и Darboux-a.

– Према концепту једног писма професору Ермиту од 5. децембра, Петровић је приликом спремања докторске дисертације имао контаката са овим славним математичарем (в. *Писма* у овој књизи).

– Са групом „нормалаца“ полази на екскурзију у Amiens (16. децембра).

– У Интернату Нормалне школе постојало је студентско позориште Théâtre des Folies Normaliennes, које је с времена на време давало приредбе. Децембра 29. Петровић учествује на приредби овог позоришта изводећи наш народни мелос на виолини.

Петровић „нормалац“ остао је у сећању свим студентима Интерната по својој виолини. У слободним часовима често је свирао и гово-

рио колегама о народној музици своје земље. Крајем 1966. године, када се академик Јован Карамата обратио професору Maurain-у, једином тада живом „нормалцу“ генерације 1890–94, са молбом да изнесе своја сећања на Михаила Петровића, Maurain није заборавио да помене ни његову виолину. Наводимо у целости Maurain-ов прилог, који је том приликом упутио Српској академији наука и уметности.

PETROVITCH A L'ÉCOLE NORMALE SUPERIEURE

Pétrovitch, quoiqu'étranger, avait été admis à prendre part au concours d'entrée à l'Ecole Supérieure, Section des Sciences, de 1890, et la façon dont il avait satisfait aux examens avait été si brillante qu'il avait obtenu d'entrer à l'Ecole dans les mêmes conditions que les évêques français. A cette époque les élèves de lère et 2ème années étaient répartis en plusieurs salles (thurnes en argot normalien); c'est ainsi que je me suis trouvé pendant deux années dans la même thurne que Pétrovitch, et de ce fait, particulièrement lié avec lui, ainsi que deux camarades disparus il y a longtemps. De cette promotion de l'Ecole Normale je suis actuellement le seul survivant.

Je ne suis pas mathématicien et ne saurais donner d'indications sur les études poursuivies par Pétrovitch.

C'était un charmant camarade, en général d'une bonne gaieté, parfois un peu taciturne; il jouait du violon à la manière tzigane, parfois nostalgique; son violon était toujours près de lui et il s'en saisissait sans raison apparente, toujours, prêt à le déposer s'il pensait gêner le travail de ses camarades. Il aimait les longues promenades et nous entraînant parfois dans celles qu'il faisait à travers Paris ou dans les environs. Il aimait beaucoup la pêche; il portait sur lui une photo le représentant à côté d'un poisson, un esturgeon je crois, dont la longueur dépassait sa propre taille; il nous racontait des prouesses de pêcheur, qui n'ont pas à prendre place ici, car elles n'avaient pas pour victimes les poissons rouges du petit bassin de l'Ecole Normale.

sig. Ch. Maurain

15 novembre 1966

1894

Интензивно ради на докторској дисертацији. Чита расправе Фу-кса, Пенлевеа, консултује Танерија, а Пикару саопштава своје прве резултате.

– Са групом најбољих „нормалаца“ опет је на пријему код председника Француске Републике (март месец).

– Априла месеца Петровић је на екскурзији по Медитерану.

– Почетком маја одлази у Лондон са проф. Липманом да би учествовао у демонстрирању фотографије у боји. Проналазач професор Липман је поштовао Петровићеве способности у захтевима лабораторије.

– Одласком Димитрија Нешића на државничке послове и у пензију, на Великој школи у Београду расписан је конкурс за професора математике. Јуна 21. објављен је стечај у Просветном гласнику за 1894. годину.

Стечај за девет катедара на Великој школи – Београд

У Великој школи упражњене су ове професорске катедре:

У Филозофском факултету: за општу историју (стари век), за хемију (органику и неорганику), за *математику* и за палеонтологију (палеозоологија и палеоботаника).

У Техничком факултету: за хемијску и механичку технологију и за техничку физику са електрицитетом.

У Правном факултету: за административно право, за грађански законик с грађанским поступком и за кривични поступак.

Ради попуњења ових катедри расписује се стечај и позивају се сви они који желе компетовати за једно од поменутих места да се са својим сведоцима пријаве Министарству просвете и црквених послова до 1. септембра ове године.

Прва је плата професора Велике школе 3 282,80 динара, а сваких пет година повишава се са 757,80 динара.

По члану 5 Закона о регулисању професорских плата од 28. фебруара 1875. године, ако би се тицало знатних научника, може се, по споразуму с Академијским саветом Велике школе, одредити мера прве плате професора Велике школе, као што се могу Краљевим указом признати и године професорске службе на страни проведене.

У случају потребе, тј. ако се за напред означене катедре не би пријавио ниједан кандидат који би имао потпуну квалификацију за редовног професора, моћи ће се за сваку од тих катедара поставити и хонорарни професор.

П. бр. 8344. Из канцеларије Министарства просвете и црквених послова, 21. јуна 1894. године у Београду.

– После предаје рукописа докторске тезе Париском универзитету (25. мај), Петровић је доставио Париској академији наука расправу *Sur les intégrales uniformes des équations du premier ordre et du genre zéro*. Њу је 28. маја приказао професор Е. Picard.

У ствари, Петровић је из своје тезе извукао најважнији резултат који се односи на број интеграла једначине облика:

$$y' = \frac{P(x, y)}{Q(x, y)},$$

где су P и Q полиноми по x (степен n) и y (степен m): једначина не може да има више од три различита, алгебарски независна интеграла. Она је Riccati-ева када има три, остане ли на два интеграла тада је опет Riccati-ева или линеарна, или облика:

$$y' = \frac{P(x, y)}{(y - \varphi)^m},$$

где је P полином са степеном $n + 2$ за y и рационална функција од x . Ако има само један интеграл, тада има претходну форму или облик:

$$y' = \frac{P(x, y)}{(y - \varphi_1)^p (y - \varphi_2)^q},$$

где су φ_1 и φ_2 алгебарске функције по x и P полином степена $p + q + 2$ по y .

Петровићев рад је брзо запажен у литератури. Коментарисали су га Autonne, Wallenberg, Hamburger, а Picard га је у целисти унео у свој *Traité d' Analyse* (Paris, 1896, Т. III, р. 356–359).

– Недељу дана од расписивања конкурса за професора математике на Великој школи, 29. јуна Петровић је одбранио своју докторску тезу на Париском универзитету пред комисијом професора: Hermite (председник комисије) и испитивачи Picard и Painlevé. Тезу је урадио из области диференцијалних једначина са темом *Sur les zéros et les infinis des intégrales des équations différentielles algébriques* (стр. 109) која је заведена на Париском универзитету под бројем 823.

Овим испитом Петровић је добио научни степен *Docteur ès Sciences mathématiques*.

– Као што је раније било речено, Петровић је докторску тезу штампао о свом трошку у издању Librairie Gauthier-Villars et Fils. Четвртог јула подиже 142 примерака тезе и исплаћује трошкове штампања у висини од пет месечних стипендија (1 019,80 f.). Како је желео да своју тезу и уједно свој први научни рад посвети професорима Tannery-у и Painlevé-у, то је при штампању тезе тражио да се на првој страни напише: „A Messieurs J. Tannery et P. Painlevé – Homage reconnaissant – M. Petrovich“.

– На путу за Београд Петровић се задржао неколико дана у Бечу (Laundongasse 49, Th. 3 Wien) на позив свог доброг друга Павла П. Павловића.

– Као државни питомац, у Министарству просвете подноси извештај и сертификате о завршеној стипендији. Овом приликом Петровић је предао одређена документа на расписани стечај за професора математике на Великој школи. У Београд је стигао Михаило Петровић, математичар и физичар Париског универзитета са стеченим дипломама: *Licence ès Sciences mathématiques*, *Licence ès Sciences physiques* и *Docteur ès Sciences mathématiques*.

ПРОФЕСОР ВЕЛИКЕ ШКОЛЕ У БЕОГРАДУ

1894

(Седница Академског савета од 17. септембра о стечају за девет упражњених места на катедрама Велике школе)

За професора математике пријавили су се: др Ђорђе Петковић, хонорарни професор математике на Великој школи (од 1893), Петар Л. Вукићевић, државни питомац, Петар Типа, професор гимназије и др Михаило Петровић, државни питомац. Изузетно јака конкуренција – три млада човека науке, три школована математичара, три доктора математичких наука, три државна питомца у Бечу, Берлину и Паризу и један професор гимназије.

Одлучило је гласање чланова Савета: за Михаила Петровића гласало је 11, за Петра Вукићевића 10, а за Ђорђа Петковића 1 члан. Типа је остао без гласова. Један глас више значио је много. Михаило Петровић је изабран за професора математике на Великој школи.

Указом П. бр. 863 од 22. октобра државни питомац за теоријску математику у Паризу др Михаило Петровић постављен је за редовног професора математике на Великој школи на Филозофском факултету.

– У првој години рада на Великој школи (школска 1894/95) Петровић је имао осам часова недељно. Предавао је само нижу математику студентима прве године Природно-математичког одсека, а часове је држао понедељком, уторком, петком и суботом од 8 до 10 h.

Наредних година Петровић ће предавати математику студентима друге и треће године Филозофског и Техничког факултета, да би од 1900. остао сâм на Филозофском факултету и започео своје специјалистичке курсеве.

– По *Закону о државним чиновницима* Петровић је, после избора за професора Велике школе, 10. новембра у Министарству просвете положио заклетву.

– У Србији је био обичај да новоизабраног професора Велике школе прими владар земље. Маршал двора мајор М. Рашић обавестио је 21. децембра младог професора Петровића да ће сутра бити примљен код краља:

Београд, 21. Децем. 1894.

По налогу Његовог Величанства Краља часи ми је известио Господина Мих. Петровића, проф. Вел. школе да ће га Његово Величанство благоволити примити сујера, 22. шек. мес. у 11 сати пр. подне.

Маршал Двора

Мих. Рашић, мајор

1895

По Петровићевом доласку у Београд, француски математичари бирају га за члана свог друштва. У Паризу је ове године изабран за члана научног друштва Société mathématique de France.

У часопису овог друштва Bulletin SMF Петровић је наредне године (1896) почео да објављује своје расправе. У овом часопису, којег је дуги низ година водио професор Émile Picard, Петровић је објавио укупно 14 расправа, које су у виду бележака (*Note de Petrovitch*) скоро све приказане у Comptes rendus Париске академије наука.

– У априлу ове године са Богданом Гавриловићем члан је испитне комисије за полагање професорског испита следећих кандидата: Илије Ђукановића (Ваљево), Љубомира Стефановића (Пожаревац), Ристе Стојановића (Књажевац), Павла С. Павловића (Београд) и Милана Томића (Чачак).

– Ректор Велике школе обавештава 21. априла министра просвете да болесног професора Богдана Поповића, члана комисије за полагање професорског испита за француски језик, могу да замене Спасоје Радојчић или Михаило Петровић.

– *Прво иступиће у Српској краљевској академији.* – На седници Академије природних наука од 1. маја ове године професор Димитрије Нешић приказао је Петровићев рад *О асимптотичним вредностима интеграла диференцијалних једначина првог реда* у присуству академика: Стојана Новаковића, Љубомира Ковачевића, Јована Жујовића (секретар Академије природних наука), Стојана Бошковића и М. Мили-

ћевића. Професор Нешић је позитивно реферисао, а рад је објављен у Гласу L на 43 стране.

– Први пут 10. јуна испитује нижу математичку анализу у првој години Природно-математичког одсека Филозофског факултета. Испиту је председавао професор Милан Недељковић. Од 23 кандидата 14 није изишло на испит, 5 је положило са врло добрим, 3 са добрим, а један кандидат није положио испит.

У јесењем року, 13. октобра, на испит је изишло шест кандидата, Петровић је три кандидата оборио, два су положила са добрим и један са врло добрим. Овом испиту председавао је професор Мијалко Ђирић.

Прегледом оцена које је Петровић давао на испитима током низа година на Великој школи и Београдском универзитету, може се запазити да је Петровић имао врло строг критеријум. Ретко је давао одличне оцене, а редовно је у сваком испитном року обарао половину од пријављених кандидата. Овакав Петровићев став на испитима из математике (нарочито у првим годинама рада на Великој школи) утицао је на већу озбиљност студената при спремању испита. Ово је, свакако, био нов моменат у настави математике у поређењу са ранијим периодом када је професор Димитрије Нешић врло лако оцењивао одличним, а слабих оцена скоро да није ни било.

– Млади професор Велике школе, и поред велике ангажованости у настави и науци, средином године полаже испит за рибарског мајстора код мајстора–аласа и бившег устабаше рибарског еснафа Владе Богдановића. По казивању савременика, добијено мајсторско писмо урамљује као сваки „овлашћени занатлија“ и ставља га у своју радну собу. Петровић је често наводио ово писмо као свој најдражи документ. Стављао је мајсторско писмо испред свих добијених диплома и плакета за научни рад. Од ове, 1895. године Петровић почиње да се професионално бави риболовом.

– На крају ове календарске године Петровић је имао шест научних радова: докторску дисертацију штампану у Паризу, три расправе у Париској академији наука, једној у Српској краљевској академији и један рад у Паризу. Младом Петровићу је било 27 година, а Београд по први пут сазнаје ове резултате свог грађанина који је рођен на обалама двеју река – Саве и Дунава.

1896

Година у којој најављује своја учења о аналогјама у природи и друштву.

– За време школског распуста 1893. године основано је друштво Суз са циљем да забави и развесели средину, другове и пријатеље; са оркестром присуствује друштвеној слави, читању „цјеломудренија“ и помаже познате излете по Србији. Међутим, пун замах друштво Суз добија од ове, 1896. године.

– Петровић се брзо укључује у рад Главног просветног савета Министарства просвете. Тако је на седници од 18. маја одређен у комисију „за испитивање и сређивање предмета математика у средњим школама“ (са Димитријем Нешићем, Богданом Гавриловићем, Васом Димићем, Стеваном Давидовићем, Сретом Стојковићем, Петром Типом, Јосифом Ковачевићем и Михаилом Миловановићем). Као члан оваквих комисија Петровић је имао велике могућности да утиче на развој наставе математике у средњим школама. Да ли је то радио?

– У Гласу Академије (LI, стр. 315–316) Петровић је показао да се Клерихев тракториограф може искористити и за решавање одређене класе диференцијалних једначина. Под називом *О диференцијалним једначинама првога реда које се могу графички интегралити помоћу г. Клерихевог шестара* Петровић износи следеће:

Нека је дата диференцијална једначина првога реда

$$(1) \quad F\left(x, y, \frac{dy}{dx}\right) = 0.$$

Ставимо у њој

$$(2) \quad \begin{aligned} x &= X + k \cos \alpha, \\ y &= Y + k \sin \alpha, \\ \frac{dy}{dx} &= \operatorname{tg} \alpha, \end{aligned}$$

где је k стална, а Y, X, α променљиве количине, и нека је

$$(3) \quad F(X, Y, \alpha) = 0$$

нова, тако добијена једначина. Може се доказати следеће:

Кад год је могућно изабрати сталну количину k тако да променљиве α нестане у једначини (3), тј. да се она сведе на једну једначину

$$(4) \quad \psi(X, Y) = 0$$

између X и Y , диференцијална једначина (1) може се графички интегралити помоћу г. Клерихевог шестара и то тако да се интегрални једначине (1) добијају као тракторије криве представљене једначином (4).

Јер ако у једначину (4) ставимо вредности

$$(5) \quad \begin{aligned} X &= x - k \cos \alpha, \\ Y &= y - K \sin \alpha, \end{aligned}$$

а затим, према обрасцу $\frac{dy}{dx} = \operatorname{tg} \alpha$, ставимо још да је

$$\begin{aligned} \cos \alpha &= \frac{1}{\sqrt{1 + y'^2}}, \\ \sin \alpha &= \frac{y'}{\sqrt{1 + y'^2}}, \end{aligned}$$

једначина (4) постаје

$$(6) \quad \psi \left(x - \frac{k}{\sqrt{1 + y'^2}}, y - \frac{ky'}{\sqrt{1 + y'^2}} \right) = 0,$$

и ова једначина, према самом начину свога постанка, мора бити идентична датој диференцијалној једначини (1).

Али једначина (6) дефинише тракторије криве $\psi(X, Y) = 0$ са сталном раздаљином k . Према томе, ма који партикуларни интеграл једначине (1) биће једна тракторија криве (4) са раздаљином k . Све те интеграле имаћемо, дакле, конструишући све могуће тракторије поменуте криве, са истом раздаљином k , а са разним почетним тачкама. Улогу интеграционе константе игра почетни положај шестара.

– Већ у другој години рада, као млад професор Велике школе (28 година), Петровић је одређен за изасланика Министарства просвете на испиту зрелости у Првој београдској гимназији, где је и сам пре једне деценије полагао тај испит. Могуће је само претпоставити задовољство које је тог тренутка осећао Петровић.

Решење Министарства просвете наводимо у целости, највише ради добијања тачних података где је све у то време у Србији било потпуне гимназије.

Министарство просвете

и црквених послова

П. Бр. 10338

27. маја 1896.

Београд

Господине ректоре,

Од професора Вел. школе одредио сам за своје изасланике на овогодишњим испитима зрелости, и то:

За I београд. гимназију: г. Д-ра Михаила Петровића;

За II београд. гим.: г. Стевана Јакшића;

За Крагујевачку гим.: г. Д-ра Јов. Цвијића;

За Пиротску гимназију: г. Јов. Жујовића;

За Зајечарску гимназију: г. Божидара Прокића;

За Пожаревачку гим.: г. Д-ра Јов. Туромана;

За Крушевачку гимназију: г. Саву Урошевића;

За Ужичку реалку: г. Андру Стевановића.

Испити зрелости почињу: у Пиротској гимназији 3. јуна, а у осталим школама 1. јуна ове године.

Част ми је умолити Вас г. Ректоре да ово изволите одмах саопштити поменутој господи, а препоручите им да изврше поверени им посао и да ми поднесу извештај о тим пословима, чинећи при том своје напомене које буду нашли за потребно.

Министар
просвете и црквених послова
Љубомир Ковачевић

– У сталној је преписци са школским другом G. Sagnac-ом; размењују нађене примере аналогича међу диспаратним појавама.

– Често председава испитима из физике, механике, хемије и нацртне геометрије. Тридесетог маја, на испиту из нацртне геометрије код професора Милана Капетановића председава испиту. Ово је за студенте II године Природно-математичког одсека и Техничког факултета био испит без слабе и одличне оцене; 75% кандидата положило је са добрим успехом. Нацртна геометрија је била јединствен предмет за оба факултета Велике школе.

– На седници Париске академије наука од 1. јуна професор É. Picard је приказао Петровићеву расправу *Sur une équation différentielle du premier ordre*, где је показано како се једначина

$$y'^2 + y^2 = f(x),$$

врло корисна у проблемима геометрије и механике, може свести на већ испитиване и боље познате типове једначина. Ова Петровићева расправа била је повод за докторске тезе Тадије Пејовића и Драгослава С. Митриновића, а појединим резултатима користили су се Lemke, Naumann и Сима Марковић.

– При крају друге године рада на Великој школи одликован је Орденом св. Саве V реда.

– Италијански математичари Палерма врло брзо бирају Петровића за члана свог научног друштва. Ове године је изабран за члана *Circolo matematico di Palermo*. У часопису овог друштва „*Rendiconti del Circolo matematico di Palermo*“ Петровић је објавио свега четири расправе (1897–1903) и врло рано престао са сарадњом.

– У часопису *American Journal of Mathematics* (Baltimore), који ће Петровићу донети научну славу у проналаску нових рачунара, ове године објављује рад *Remarques sur les équations de Dynamique et sur le mouvement tautochrone*. Анализом сингуларних интеграла једне најопштије једначине динамике, Петровић у овом раду износи опште резултате за таутохрона кретања.

– У најугледнијем часопису тог времена *Mathematische Annalen* (Leipzig), где је Петровић објавио само три рада и врло рано престао са сарадњом (1899), ове, 1896. објавио је рад *Sur les résidus des fonctions définies par les équations différentielles*, где показује како се Cauchy-ев остатак функције може одредити и онда кад функција није дата у експлицитном облику, већ помоћу диференцијалне једначине првог реда.

О овом раду реферисао је Hurwitz у *FdM* (В. 27), а њиме се користио Hadamard.

Поменимо да ове године по други пут шаље часопису *Mathematische Annalen* (Leipzig) своју расправу: *Contribution à la théorie des solutions singulières des équations différentielles du premier ordre*.

– У ширем облику (23 стр.) Петровић у *Bulletin SMF* износи основне резултате своје докторске тезе из 1894. године, где посебно испитује Riccati-јеву једначину

$$y' + \varphi_1 y^2 + \varphi_2 y + \varphi_3 = 0$$

и вредности које поништавају или чине бесконачним решење ове једначине (в. библиј. јед. 16).

– Децембра 21. доноси се *Уредба* на Великој школи, којом је, поред осталог, предвиђено и формирање семинара на одсецима Филозофског факултета. Тада су математика и педагогија имале заједнички семинар.

– У Прагу објављује расправу *Sur l'équation différentielle de Riccati et ses applications chimiques*, где показује метод упоређивањем интеграла Riccati-јеве једначине

$$\frac{dy}{dx} = \varphi(y - f_1)(y - f).$$

са интегралима других једначина, чији се интеграл познају.

Рад је посебно интересантан по такозваној хемијској интеграцији Riccati-јеве једначине, што Петровића увршћује у ред предсказатеља савременог математичког моделовања.

1897

На скупу целокупне Српске краљевске академије, 20. јануара, одлучено је да Академија ове године може изабрати четири редовна и осам дописних чланова. Овом приликом одлучено је да се изборни скуп Српске краљевске академије закаже за 5. фебруар и да ће бити пуноважан ако на њему буде присутно двадесет гласача – академика. При избору, кандидат ће бити изабран за члана СКА ако добије минимум шеснаест гласова.

Непосредно после ове седнице, академици, некадашњи професори Михаила Петровића, а сада колеге на Филозофском факултету Велике школе, Димитрије Нешић, Сима Лозанић, Јован Жујовић и Љубомир Клерих сложили су се да Михаила Петровића предложи за дописног члана Српске краљевске академије. Наводимо предлог у целости:

Српској краљевској академији

Узимајући у обзир:

1. Да је њ. Др Михаило Петровић, професор математике на Великој школи, после своје знамените докторске дисертације израдио седамнаест оригиналних математичких радова, који су врло повољно оцењени од стране стручне кришке;

2. да је ње радове штампао не само у орџану С. К. Академије него и на францускоме језику, чиме су и привукли на се пажњу страних стручњака;

3. да је у току ове године штампиао један свој рад у Гласу С. К. Академије, а други му се сада у истој орџану штампиа;

4. да би њ. Др Мих. Петровић не само научном сиремом него и ревношћу својом још више могао помоћи Академију у вршењу њених послова – усудујемо се предложити да се њ. Др Мих. Петровић изабере за дописника Академије природних наука.

20. јануара 1897.
у Београду

Академици:
Дим. Нешић
С. М. Лозанић
Ј. М. Жујовић
Љуб. Клерих.

Како је у ово време Академија природних наука била састављена од наведена четири предлагача (редовни чланови), то можемо сматрати да је Петровића скупно ова Академија предложила за дописног члана Српске краљевске академије.

Овај предлог је дошао као резултат великог Петровићевог прегалаштва у науци. Средици којој је припадао већ пуне две године било је јасно да се ради о једном новом човеку науке у Србији. Наведених 17 радова у предлогу значили су много. Оваква плодност у науци, као и објављивање резултата ван земље, било је нешто сасвим ново. Сетимо се, на пример, да је академик Димитрије Нешић у то време имао укупно девет радова и три написана уџбеника, дописник Петар Живковић пет радова, и тако даље ... Ниједан ван земље.

И не само то. Предлагачи су лично познавали Петровића још са студија на Великој школи и веровали су, а то је доказао париски период и прве две године рада на Великој школи, да је у младом Петровићу нова и велика снага која ће много допринети научном животу Академије и земље уопште.

– На главном годишњем скупу целокупне Српске краљевске академије, 5. фебруара, у присуству председника Академије М. Ђ. Милићевића, секретара Академије Ј. Жујовића, секретара Академије природних наука С. М. Лозанића, као и 23 редовна члана Академије: Д. Нешића, Љ. Клерића, М. Валтровића, Ст. Новаковића, Ј. Јовановића Змаја, Ј. Туромана и других, Михаило Петровић је, на предлог од 20. јануара 1897. године, изабран за дописног члана Српске краљевске академије.

Истог дана изабран је за редовног члана Андра Николић, књижевник и министар просвете (Петровићев професор књижевности у Првој београдској гимназији). Изабрано је још неколико дописних чланова: Св. Радовановић, државни геолог, Т. Маретић, професор Свеучилишта у Загребу, М. Решетар, доцент словенске филологије на Бечком универзитету, И. Шишманов, професор из Софије, и Т. Флорински, професор Универзитета у Кијеву.

После ових избора Академија природних наука имала је следећи састав: *редовни чланови* – Димитрије Нешић (7. 2. 1888), Љубомир Клерић (13. 3. 1888), Јован Жујовић (19. 6. 1888) и Сима Лозанић (4. 11. 1890); *дописни чланови*: Спиро Брусина (23. 1. 1888), Никола Тесла (12. 4. 1893), Карло Захрадник (12. 4. 1893), Петар Живковић (12. 4. 1893), Михаило Петровић (5. 2. 1897) и Св. В. Радовановић (5. 2. 1897).

– Као професор Велике школе и већ дописни члан Српске краљевске академије, Петровић је био обавезан да преко ректора Велике школе тражи од Министарства просвете одобрење да се може бавити рибарским занатом. Седмог фебруара, „по нарочитом, званичном и пи-

сменом одобрењу“ тадашњег министра просвете Андре Николића, Петровићу је одобрено да се бави рибарским занатом. Сутрадан, од Управе града Београда и рибарског еснафа добија одобрење за професионалан риболов на Сави и Дунаву, као и за вештачко гајење риба. У ово време као члан еснафа често присуствује еснафским „лонцама“ у рибарским кафанама „Златан шаран“ или „Јасеница“, где има „прилике посматрати са колико су се озбиљности, трезвености и разумевања ту претресала и расправљала питања што задиру у интересе рибара и рибарства“.

– Обичај је био да се на дан проглашења Краљевине Србије одржава свечани скуп Српске краљевске академије. На овогодишњем скупу од 22. фебруара у извештају секретара Српске краљевске академије, академика Јована Жујовића наведено је, између осталог, да је у протеклој години Михаило Петровић у Академији природних наука саопштио три расправе. На овоме скупу председник М. Ђ. Милићевић је објавио да је Михаило Петровић, професор Велике школе у Београду, изабран за дописног члана Српске краљевске академије. Младом Петровићу је било 28 година.

– На седници Главног просветног савета Министарства просвете (9. април) Петровић је одређен за повременог надзорника средњих школа.

– Правилник СКА предвиђа да изабрани члан повремено објављује своје био-библиографске податке у *Годишњаку* Српске краљевске академије. По избору за дописног члана Петровић први пут у *Годишњаку* XI за 1897. објављује своје био-библиографске белешке (стр. 143–154). Супротно неким академицима који су много писали о себи, па чак и о даљој родбини и хвалили се безначајним стварима, Петровић је овде испољавао скромност, не желећи да наглашава своје порекло, титуле, успехе у науци и слично. Неоспорно, био је на сваком кораку врло скроман и претерано повучен. Поред основних биографских података у свега десет радова (формат in 16°), Петровић је изложио списак својих радова – укупно 31. По угледу на друге академике (нпр. Стојан Новаковић, Димитрије Нешић, Јован Жујовић и др.), за сваку расправу Петровић је приказао и кратак садржај са потребним коментаром.

– *Појава хидроситатичких ајараића за интеграцију диференцијалних једначина.* – У Париској академији наука професор Р. Appell саопштио је Петровићев рад *Sur un procédé d'intégration graphique des équations différentielles* (седница од 17. маја).

Налажењем одговарајућег модела у хидродинамици Петровић је показао како се механички може интегралити једначина облика

$$\Phi(y) \frac{dy}{dt} + \lambda \sqrt{y} - af'(t) = 0.$$

Примена хидростатичких апарата за интеграцију изазвала је велико интересовање у науци. Ово су биле потпуно нове концепције у математичким инструментима тог времена. Петровић је у *Годишњаку Академије* (Т. XI, стр. 151–152) о овом апарату написао: „Сви до сада предложени апарати за графичку интеграцију основани су на извесним кинематичким принципима. Писац налази да се проблем графичке интеграције може на врло прост начин решити хидрауличним путем и предлаже за то нарочити апарат“.

Петровићев апарат је у светској литератури добио потребно признање, са нагласком „да је то прва машина на принципу хидраулике“ и „да решава ширу класу диференцијалних једначина“ него што је то случај, на пример, са Јacob-овим интегратором који машински интегрални само Riccati-јеву једначину првог реда. Друштво француских физичара, чији је Петровић био члан од 1896, прештампава Петровићев рад из *Comptes rendus-a*, што представља изузетак у издавачкој делатности француске науке. Hamburger обавештава FdM, а Јacob у *Научној енциклопедији* детаљно описује Петровићев проналазак. Можда је најдетаљнији приказ Петровићеве аналогне рачунске машине, при чему је користио и проспект са Светске изложбе у Паризу, пружио А. Price 1900. године. У монографији о инструменталној математици Н. De Morin 1913. године посебно излаже Петровићев проналазак као специјалну методу машинске интеграције диференцијалних једначина. А. Willers у *Mathematische Instrumente* 1943. године не заборавља да наведе и Петровићев резултат као потпуно ново решење у аналогној техници (Willers-ову књигу превели су и Руси 1949. године). Ово је урадио и Kamke у познатом свом делу *Differentialgleichungen: Lösungsmethoden und Lösungen* (Bd. I, 1942, Leipzig, S. 642).

– У *Comptes rendus-y* Париске академије наука излази Петровићева белешка о кондензатору (библ. јед. 20), коју приказује професор Picard. Ово је, у ствари, краћа верзија Петровићеве расправе из Гласа LVI (стр. 27–111). То је један од многих примера који потврђују да је Петровић редовно имао две верзије расправе: домаћу и страну. Добро је ово радио; да се задржао само на ћириличком писму, не би много урадио.

– На седници од 27. јуна Razreda matematičko-prirodoslovnog Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Петровић је кандидован за дописног члана. У записнику ове седнице стоји: „Razred odlučuje na osnovu izvještaja razrednoga predstojnika dr. Karla Zahradnika da će za razredne članove dopisnike predložiti profesora Zagrebačkog sveučilišta dr. A. Heinza i profesora Velike

škole u Biogradu dr. Mihaila Petrovića“. На главној скупштини Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti од 16. децембра Петровић је једногласно изабран за дописног члана. – У ово време председник Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti био је Јосип Торбар.

Овај избор у Загребу је уследио након Петровићевог избора за дописног члана Српске краљевске академије, као и више научних друштава у иностранству.

Петровић је током целог живота активно сарађивао са JAZU. Поред објављеног некролога о Димитрију Нешићу (*Ljetopis*, св. 19), већег броја радова у Rad-у, Петровић је врло ангажовано учествовао у заједничкој акцији СКА и JAZU око оснивања Океанографског института на Јадранском мору. Овде посебно треба истаћи блиску сарадњу Петровића са професором Владимиром Варићаком, као и велико поштовање према Штросмајеру. По казивању родбине, Петровић је неколико пута посетио Штросмајера у Ђакову и водио преписку која још није пронађена.

Сем тога, Петровић је утицао на своје сараднике са Универзитета и Академије у Београду око њиховог учешћа у научном раду Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (нпр., на Б. Гавриловића, Ј. Карамату и друге).

– На самом почетку свог научног рада Петровић је био у контакту са чешким математичарима, а у часопису Чешке академије наука 1896. године објавио је свој рад *Sur l'equation différentielle de Riccati et ses applications chimiques*, који наговештава потпуно нове концепције у рачунарској техници (аналогне рачунске машине). И доцније, током свог живота, Петровић је имао врло блиске односе са чешким математичарима, што се нарочито испољило на Другом конгресу словенских математичара у Прагу (1934).

Ове, 1897. године Петровић је изабран за дописног члана Чешке краљевске академије у Прагу.

– На испиту из математике за студенте II године технике, 11. септембра, председава испиту код професора Богдана Гавриловића. Од 16 кандидата било је 6 слабих оцена, док су 4 студента положила математику са одличним успехом.

– Новембра 3. присуствује први пут седници Академије природних наука, сада као дописни члан Српске краљевске академије. Овом приликом Петровић је изложио своју расправу *О електричним осцилацијама при исцртавању кондензатора*. Ово је, у ствари, шири приказ Петровићевих резултата саопштених у Париској академији наука (*Comptes rendus*, t. CXXIV, 9, pp. 432–455). Расправа излаже детаљну студију

електричних осцилација са променљивим осцилаторним периодима и испитује услове под којима се оне јављају и начин на који се мењају услед варијација капацитета, отпора и коефицијента индукције.

Данашњи поглед на ову расправу доводи до следећих чињеница. Прво, за унапред дате услове о кондензатору Петровић, у ствари, моделује један математички систем (диференцијалне једначине) који ће репрезентовати процесе у кондензатору; друго, знајући данашњи смисао кондензатора код савремених аналогних рачунских машина, а имајући у виду Петровићев смисао за аналогiju, можемо пожалити што Петровић у овој расправи није бар споменуо да се пражњењем кондензатора могу решавати одређене класе диференцијалних једначина. Да је то учинио, Петровић би још видније ушао у историју развоја аналогних рачунара.

– *Comptes rendus* Париске академије наука објавио је белешку о Петровићевој расправи приказаној у *Веснику Чешке академије наука*, која се односи на математичко моделовање хемијских процеса, специјално брзине реакције, посредством диференцијалних једначина (в. библ. јед. 17).

1898

Одлуком Министарства просвете од 13. маја ове године Петровић је одређен за изасланика на испиту зрелости у београдским гимназијама.

– Криптографија, која проучава проблеме изналажења система шифровања и дешифровања писма (кодирање писма једног језика употребом декадних цифара), окупља обично математичаре који познавањем комбинаторике постављају што оптималније системе. Знајући за ово, председник Министарског савета др Владан Ђорђевић ангажовао је 1. априла младог професора математике на Великој школи да, као члан комисије, прегледа систем шифровања који је пронашао Живојин Ђирић, библиотекар Министарства грађевина.

Рад у комисији за оцену Ђирићевог система директно је утицао да се Петровић више интересује за криптографију и почне самостално да ради на системима шифровања и дешифровања.

Петровић је овом послу озбиљно пришао и постигао велике успехе. Од 1899. па до 1941. користили су се у нашој земљи за потребе дипломатије и војске системи криптографије које је урадио Михаило Петровић. Обимност ових послова, као и добијени нови резултати у крип-

тографији, дају за право да се криптографија третира као посебна област Петровићевог дела.

Петровић у овој примењеној науци није радио надихват, већ врло студиозно, равноправно свом раду у другим научним гранама математике. Рад на криптографији одвешће Петровића у време Првог светског рата у Посланство Краљевине Србије у Швајцарској, а ради истих послова, уочи Другог светског рата, у 73. години живота биће мобилисан као резервни потпуковник и доцније заробљен (Сарајево, април 1941).

– Указом од 10. септембра ове године постављен је за редовног члана Главног просветног савета Министарства просвете за школску 1899/1900. годину.

– Од 15. септембра до 5. октобра налази се на војној вежби у Нишу. Десетог септембра обраћа се ректору Велике школе: „Част ми је известити г. ректора да према позиву Команде инжињерије морам ићи у Ниш на војно вежбање и маневре од 15. ов. мес. до почетка октобра (најдаље до 5-тог октобра)“. У ово време Петровић је имао чин резервног пешадијског потпоручника.

– У два маха, 30. октобра и 12. новембра ове године I инжењеријски батаљон из Ниша надокнађује путне трошкове и дневнице М. Петровићу у вези са одслуженом војном вежбом.

– Учествује у доношењу *Закона о слајиководном риболову* на рекама и језерима Србије. Нешто доцније у београдском Ловцу Петровић је објавио чланак *Један поглед на закон о риболову*, у коме указује на значај овог закона за развој привреде Србије.

Овакво рано интересовање за рибарство своје земље довешће Петровића врло брзо у разне одборе и савете Министарства народне привреде. У овом министарству Петровић ће дуги низ година бити врло ангажован сарадник. Сматра се да су сви постигнути резултати у домаћем риболову, као и у међународним риболовним односима са Румунијом и Аустро-Угарском, дело Михаила Петровића и професора Живојина Ђорђевића. Од 1922. године ове послове почињу да преузимају други људи.

– *Закон о Великој школи* у Београду предвидео је могућност да професори Велике школе, који су на почетку службовања, могу користити полугодишње одсуство за своје научне студије. Након четворогодишњег рада на Великој школи, као редовни професор теоријске математике Петровић користи ово право и обраћа се ректору Велике школе 24. октобра: „Молим господина Ректора да изволи под ./ прило-

жену моју молбу за шестомесечно одсуство упутити Савету Филозофског факултета на мишљење, према чл. 39. Уредбе Вел. школе“.

Решење за ово студијско одсуство донело је Министарство просвете и црквених послова 30. октобра (Андра Ђорђевић, тада министар просвете): „Г. Михаилу Петровићу, професору Велике школе, одобрявам да ради својих научних студија може одсуствовати од дужности до 1. маја, према његовој молби од 29. овог месеца ...“

– У београдском часопису Српски технички лист Петровић је ове године поново изложио интеграцију диференцијалних једначина помоћу хидрауличког апарата. То су у потпуности исти резултати из *Comptes rendus-a* (1897), са нешто детаљнијим појединостима о самој машини.

– Од Команде инжењерије добија наређење да је обавезан Команду увек обавестити „о промени стана и пребивалишту за време путовања“ (наредба од 10. новембра 1898).

– У обавештавању јавности о хидрауличном апарату Петровић се није зауставио само на *Comptes rendus-y* Париске академије наука. Ове године износи у познатом часопису *American Journal of Mathematics* (Baltimore) детаљан приказ о хидрауличном апарату. Овде Петровић, у ствари, даје превод свог рада из Техничког листа (Београд, 1898).

Одмах по повратку са специјалистичког школовања у Паризу (1890–1894) Петровић је пришао студији изналажења нових елемената у рачунарској техници, тј. механичкој интеграцији, како се тада називала. Интересовање за ову област примењене математике, на самом почетку научног рада, директна је последица утицаја два Петровићева професора механике: у Београду – Љубомира Клерића и на *Collège de France* – Коенигс-а. Тако је, рецимо, годину дана пре објављивања *првог Петровићевог рада* из хидрауличне интеграције професор Љубомир Клерић писао: „Било би од велике користи да промишљамо о томе да пронађемо инструменат, којим би могли наћи интеграл ма које линеарне диференцијалне једначине. На овом питању ради сада професор математике на Великој школи г. Михаилу Петровић, и надати се је да ће ово питање, које је *веома* тешко, решити, јер пут којим је пошао коректан је, сасвим оригиналан и *веома* духовит“.

Петровићево интересовање за рачунске машине припада, значи, првим годинама рада на Великој школи у Београду (1894–1899). Изузетак чини рад о курвиметру саопштен у Академији 1913, а објављен 1921. године. Тачније речено, Петровић се бави изналажењем аналогних модела за потребе рачунарске технике у периоду када највише проучава извесне појаве у природи (електрицитет, хемијске реакције, кинетика гасова, хидродинамика и др.) у оквиру своје феноменологије.

Анализујући *два различита* хидраулична модела Петровић налази такав хидроинтегратор којим се могу решавати две класе диференцијалних једначина

$$(A_1) \quad \frac{dy}{dx} = \frac{F(x-y)}{\Phi(y)},$$

$$(A_2) \quad P(x, y) dx + Q(x, y) dy = 0.$$

Променом конструктивних елемената на хидроинтегратору, значи променом облика суда и тела које се потапа у суд, сједињавањем једног, два и више судова и интегралних ваљака, Петровић знатно продужује могућност хидрауличне интеграције на ширу класу диференцијалних једначина. У класи (A₁) Петровић добија услове за интеграцију Риссати-јеве једначине

$$(A_{11}) \quad \frac{dy}{dt} = X(t) - \lambda y^2,$$

као и једначина

$$(A_{12}) \quad \frac{dy}{dx} + F(y) = F(y) \psi(x),$$

$$(A_{13}) \quad \Phi(y) \frac{dy}{dx} + \lambda \sqrt{y} - af'(x) = 0,$$

$$(A_{14}) \quad \Phi(y) \frac{dy}{dx} = k[f(x) - y]f'(x),$$

$$(A_{15}) \quad \frac{dy}{dx} = f(y) \psi(ax - y).$$

У класи (A₂) посматрани су ови случајеви

$$(A_{21}) \quad f(x-y+\lambda) dx + [\Phi(y) - \psi(x-y+\lambda)] dy = 0,$$

$$(A_{22}) \quad f(y) dy + \psi(z) dz = 0.$$

Петровић је код хидрауличне интеграције у потпуности био у домену савремених принципа моделовања (материјализације – по Петровићу). „Са становишта модерне инструменталне математике, која се, уопштено речено, с обзиром на улогу *математичких модела* у њој,

заснива на једној врсти *феноменолошког пресликавања*, овде је најинтересантније да је Петровић математичке аналогije третирао и као подесно помоћно средство за *материјализацију* аналитичких проблема.“ Ево шта сâм Петровић вели о моделовању, тј. материјализацији. „Математичке аналогije могу учинити још једну врсту услуга, које у појединим случајевима имају своје нарочите важности: оне су једно подесно помоћно средство за материјализацију аналитичких проблема. Материјализација се састоји у томе да се за један дати аналитички проблем нађе конкретна појава за коју ће важити исте релације и исти закони што би се добили аналитичким решењем тога проблема. Дешава се да при таквој материјализацији каква релација или каква нарочита појединост, која је скривена у једначинама аналитичког проблема и коју је тешко истаћи на видик чисто аналитичким средствима, постаје очевидна у конкретној појави коју проблем материјализира.“

Петровић је материјализацију аналитичких проблема извео на примерима хидрауличке и хемијске интеграције. У моделовању хидрауличног процеса за интеграцију диференцијалних једначина (A_1) и (A_2) Петровић је искористио појаву померања нивоа једне течности у суду одређеног облика кад у течност поступно понире какво чврсто тело. Закон по коме се понаша ниво течности, а што се региструје преко једног периферијског уређаја (ваљак – писач), зависи од облика суда и тела, као и од начина понирања тог тела у течност.

Нека је тело M потопљено у суд B . Ниво течности ће се померати по закону који зависи од облика тела M и суда B . Ако су $\Phi(y)$ и $F(z)$ површине хоризонталног пресека суда B , односно тела M , тада потапајући тело M величина x се помери у $x - dx$, а у $y + dy$, те ће запремина која се подигла изнад нивоа y бити

$$[\Phi(y) - F(z)] dy.$$

Како ова запремина мора да буде једнака запремини течности коју је испунило тело M када је оно потопљено за dz , тј.

$$F(z) dz,$$

то се одавде добија једнакост

$$[\Phi(y) - F(z)] dy = F(z) dz,$$

односно (A_1)

$$\frac{dy}{dx} = \frac{F(x-y)}{\Phi(y)}$$

јер је испуњена релација $z = x - y$.

Ово је основни принцип који је Петровић искористио у „материјализацији“ за израду свог хидроинтегратора. Узимајући специјално случајеве пресека тела M и суда B , Петровић је дошао до шире класе диференцијалних једначина (A_{11}) и (A_k) које се могу графички интегралити помоћу хидроинтегратора.

Што се тиче употребе спојених судова са капиларним својством, што срећемо код савремених хидроинтегратора, Петровић ове елементе није директно користио у конструкцији хидроинтегратора, али је предвидео могућност примене. „Принцип интеграције истакнут у овоме раду – писао је Петровић – може се остварити још и на *груђе* веома разнолике начине и *поље* за комбинације овакве *врсте* веома је *просирано*. Свакоме начину његовога реализовања одговарају читаве класе диференцијалних једначина првог реда, које се њима могу интегралити, и читаве класе кривих, које се могу континуално конструисати.“ „Нека је, као пример, поменуто и то да поједини аналитички факти везани за криволинијске интеграле, постају очевидни у конкретним (нпр. хидродинамичким) појавама у којима се на њих наилази; да поједини геометријски факти, на које се наилази у теорији минималних површина, постају очевидни кад се физички конкретизују, нап. у *капиларним појавама*, Plateau-овим експериментима итд.“

– Четири године Петровићевог рада на Великој школи. Министарство просвете 12. новембра одлучује да се плата професору Михаилу Петровићу исплаћује у злату.

– Након двадесетодневне војне вежбе у Нишу Петровић је стекао право да полаже испит за чин резервног инжењеријског потпоручника, као услов за превођење из пешадије у инжењерију. Команда инжењерије из Ниша обраћа се 28. новембра ректору Универзитета: „На основу одобрења Господина Министра војног, достављеног ректору актом ове команде од 23. Новембра 1898. год. № 2165, молим да се резервни пешадијски поручник г. Јеленко М. Лазаревић и резервни пешадијски потпоручник г. Михаило Петровић одмах упуте у Ниш ради полагања испита за чин резерв. инжењеријског потпоручника као услов за превод у Инжињерију“.

– Као резервни пешадијски потпоручник (добили чин по одслужењу ђачког војног рока) у Нишу децембра ове године полаже испит за резервног инжењеријског потпоручника. Као резервни официр Петровић се током целог живота није одвајао од захтева и потреба војске. Био је уредан резервни официр, одлазио редовно на војне вежбе и стекао највиши резервни чин – чин инжењеријског потпуковника. Био је од оних резервиста који су држали своју официрску униформу код

куће. Интересантно је навести да је Петровић као поларни истраживач (1931) у Северној поларној области носио зимску официрску доламицу, као саставни део поларне одеће.

Петровић је носилац неколико војних одликовања.

– Децембра 11. обавештава ректора Велике школе да ће дозвољено одсуство од шест месеци, ради научних студија, користити од 15. децембра 1898. до 1. маја 1899. године.

1899

Прошло је две године откако је Петровић изабран за дописног члана Српске краљевске академије. У овом периоду изабран је и за члана више иностраних научних друштава и академија наука, а имао је већ и изванредан број објављених радова (око 40). Углед у научном свету Петровић је брзо стекао.

Имајући ово на уму, Академија природних наука уочи главног годишњег скупа Српске краљевске академије 25. јануара предлаже Петровића за редовног члана Академије. Наводимо предлог у целости:

Српској краљевској академији

За редовнога члана Академије љир. наука часџ нам је љредложиџи њеџова доџисника, џ. Др Мих. Пеџровиџа. Ог како је изабран за доџисника, он је шџамџао више сџручних радова у Гласу С. К. Академије и у орџанима сџраних академија и учених груџиџава; џосџао је чланом неколиких академија и учених груџиџава на сџрани и усџео се на научну висину, којом се С. К. Академија може дџичџиџи.

Сџисак и садрџину њеџових мноџобројних радова љрилажемо љог љ.

25. Јануар 1899.
у Беоџрагу

Љуб. Клерџћ
Дим. Нешић

Јован М. Жујовић
С. М. Лозанић

Дан пре овог предлога академик Љубомир Ковачевић самостално је кандидовао Михаила Петровића за редовног члана Српске краљевске академије. „Академији наука. Част ми је предложити Академији за редовног члана Академије природних наука г. Др Михаила Петровића, професора Велике школе, чији су радови познати академицима, те их нећу понаособ наводити ...“

– Првих пет година рада на Великој школи Петровић предаје вишу математику и на Техничком факултету. Првог фебруара ове године моли ректора Велике школе да га ослободи часова на Техничком фа-

култету. Од овог момента Петровић је искључиво предавао на Филозофском, а професор Богдан Гавриловић на Техничком факултету.

– У дворани Народне скупштине у Београду (место данашње палате Одеон) одржан је 4. фебруара главни годишњи скуп Српске краљевске академије на коме је Михаило Петровић изабран за редовног члана са 15 гласова од 19 могућих (услов је био минимум 14 гласова). На истом скупу за редовног члана Српске краљевске академије изабран је и Јован Цвијић, а за дописне чланове Лука Зоре и Стеван Тодоровић. Председник Академије био је Јован Ристић, секретар Јован Жујовић, а секретар Академије природних наука – Љубомир Клерић. Овим избором Михаило Петровић и Јован Цвијић придружили су се познатој четворици академика, тако да је сада Академија природних наука имала следећи састав: Димитрије Нешић, Љубомир Клерић, Јован Жујовић, Сима Лозанић, Јован Цвијић и Михаило Петровић.

– У дворани Народне скупштине, на свечаном скупу Српске краљевске академије од 22. фебруара објављено је да је Михаило Петровић, професор Велике школе, изабран за редовног члана Српске краљевске академије. Овом скупу Академије Петровић није присуствовао.

– На скупу Српске краљевске академије од 18. марта прочитано је писмо Михаила Петровића „којим захваљује Академији што га је одликовала избором за свог правог члана“.

– Као рибар волео је, поред „таксираног лова“, да има у закупу и своја приватна ловишта. Првог маја узима у закуп риболове у провали Вилиману и риту Црњачи у атару села Жаркова. Први члан уговора овог закупа гласи: „Село издаје (Михаилу Петровићу) риболов за шест година, и то од 1. маја ове, 1899. до 1. маја 1905. године, за цену од шест стотина динара годишње“.

– Вишегодишњи је члан Управног одбора Савеза ловачких удружења Србије. Први пут је 16. маја, на збору у Београду, изабран у Управни одбор. Учествује у анализама и доношењу разних закона и одлука о риболову у Србији. Доста је ангажован у овом савезу. Као члан Управе, 12. августа присуствује седници Управе Савеза ловачких удружења ради припремања годишње скупштине. Врло је ангажован у пословима рибарства. Шестог септембра тражи од ректора Велике школе тродневно одсуство: „Због дужности коју бих имао да као члан Управе Ловачког удружења присуствујем годишњем земаљском збору ловачких удружења у Нишу, част ми је молити господина ректора за тродневно одсуство: 7, 8. и 9. ов. месеца“.

– Навршило се пет година рада на Великој школи. Анализа овог кратког периода задивљује. У 31. години живота Петровић је своју ба-

штину обогатио са 45 запажених радова, видно је ушао у анале о математичким инструментима и теорији диференцијалних једначина, постао је члан многих иностраних научних друштва, као и члан више академија наука. Оваква петогодишња активност, која је на самом почетку издигла Петровића још као младог човека на пиједестал науке и јавног живота, била је реткост у научном животу XIX века у Србији. По *Закону о Великој школи* Петровић је добио прву периодску повишицу плате.

– Петогодишњицу рада на Великој школи прославио је добијањем Ордена св. Саве IV реда.

– Ове године у часопису *American Journal of Mathematics* (Baltimore) допуњује свој рад о хидрауличној интеграцији увођењем новог хидрауличног апарата који дозвољава интеграцију шире класе диференцијалних једначина.

– На скупу Академије природних наука, 1. децембра, приказује расправу *О математичкој теорији активиитета*, коју мисли да чита као своју академску беседу и умољава Академију за потребне одлуке о томе. Академија природних наука одобрава изабрану тему и одлучује предложити Председништву Српске краљевске академије да свечани скуп за проглашење буде 9. јануара 1900. године.

Истога дана по подне Петровић је присуствовао и седници Председништва Српске краљевске академије ради договора о академској беседи. Председништво је заказало свечани скуп за 9. јануар 1900. године.

Од 1. јануара 1896, када је у Наставнику наговестио интересовање за аналогне проблеме у природним наукама, па до овог саопштења у Академији природних наука, Петровић није објавио ниједан рад из феноменологије. У овом периоду, радећи много у области диференцијалних једначина и анализе, није изостао ни у истраживањима у примењеној математици ради директних потреба за студије аналогних проблема.

Знајући да академска беседа треба да је оригинална и да износи потпуно нове резултате и судове у науци, вероватно из тих разлога Петровић није иступио са расправама из феноменологије.

Зашто је Петровић изабрао ову област за приступну академску беседу када је у теорији диференцијалних једначина и анализи био веома запажен математичар? Одговора може бити више, али верујемо да је основни разлог напред изложен, као и жеља да беседа буде приступачна целокупном саставу Српске краљевске академије.

1900

У свечаној сали Капетан-Мишиног здања одржан је 9. јануара свечани скуп Српске краљевске академије поводом проглашења Михаила Петровића редовним чланом Српске краљевске академије. Скупу су присуствовали: председник Српске краљевске академије Сима М. Лозанић, већи број академика: Димитрије Нешић, Љубомир Клерих, Михаило Валтровић, млади Јован Цвијић и други, затим већи број професора Велике школе и средњих школа, као и већа група студената Велике школе. У 16 часова и 10 минута, Петровић је добио реч и у једночасовном излагању приказао је основне тезе своје беседе *О математичкој теорији активнијег*.

Проглашење Петровића академиком обавио је председник Српске краљевске академије, академик Сима М. Лозанић следећим говором:

Господо академици

Наш нови друз развио је у својој оригиналној расправи свој нови поглед на природу појава уопште, замисљајући их као производ улога извесних фактора одређенога математичког облика, а сводећи разноврсне, чак и хетерогене појаве под исто правило, дао је својој теорији оштри значај. И Академија природних наука, којој је изабрани академик приказао ову расправу, на њеном скупу од 1. децембра пр. г. сматра: да математичка теорија активнијег износи одиста ново гледиште на природу појава.

Овом расправом испунио је изабрани академик погреб члана 14 основног закона Академијина и ја га, по правилу које ми даје овај члан, проглашујем за правога члана Српске краљевске академије и уводим у сва права њена.

– Ове године биће јако ангажован око уређивања риболовних прилика са суседним земљама. У јануару га Министарство народне привреде одређује за свог опуномоћника у преговорима са Румунијом о уређивању риболова на Доњем Дунаву.

– Законом СКА академици су ослобођени реферата (рецензије) за своје расправе намењене публикацијама Српске краљевске академије. За остале сараднике било је обавезно извршити рецензију. Петровић је дуги низ година у Академији био један од главних референата приспелих математичких радова за Глас Академије. Може се слободно рећи да је за скоро све расправе из математичких наука од ове, па до 1943. године био референт. Писањем реферата Петровић је имао и непосредну могућност да утиче на квалитет Гласа. У овом послу био је врло коректан и педантан. Увек је за наредну седницу Српске краљевске

академије имао спремљен реферат. Имао је обичај да за слабу расправу не пише реферат, већ једноставно врати рукопис аутору.

Први пут је ове године одређен да реферише. На седници Академије природних наука 24. јануара одлучено је да Петровић реферише о радовима професора Богдана Гавриловића *О штежинама алгебарских склопова* и *О аналитичким изразима неких функција*. Петровић је реферат саопштио на седници Академије природних наука 6. маја, са предлогом да се расправе у целости објаве у Гласу Академије. Петровићев реферат је објављен у *Годишњаку Српске краљевске академије* за 1900 (т. XIV, стр. 19–20).

– Неколико година пре отварања Универзитета донето је више допуна основног закона о Великој школи како би се организација наставе што више приближила савременим потребама. Тако је 30. септембра донета *Уредба* на Филозофском факултету о подели наставе на групе предмета (11 група). Прва група имала је 3 поделе: а) математика, теоријска физика, механика; б) експериментална физика, астрономија, нацртна геометрија; в) логика, психологија и педагогика. После ове поделе на Факултету је било 14 семинара и завода. Математика, механика и теоријска физика чиниле су један семинар.

– Петровићу као интелектуалцу–рибару није много требало па да у ондашњој Србији врло брзо уђе у највише привредне кругове (Привредни савет и др.). Огромна популарност Мике Аласа прикривала је у народу стварни смисао Петровићевог кретања у слатководном рибарству као посебној грани привреде. Мика Алас је прихваћен и данас живи у народу као човек који је на леп начин успео да уравнотежи забавно са корисним. „Он је живео да би могао успешно научно радити, а научно је радио са великом љубављу и марљивошћу, да би стекао право да удеси свој живот онако како жели“ – говорио је Александар Белић.

Закон о слатководном риболову предвидео је и регулисање односа са суседним земљама. Ове, 1900. године пришло се изради риболовне конвенције са Аустро-Угарском. Делегати наше земље били су Михаило Петровић и Душан Спасић, начелник у Министарству народне привреде. Ради послова око ове конвенције 11. фебруара Петровић је добио одсуство са Велике школе.

Господине Ректорче,

џ. Д-ру Михаилу Петровићу, професору Велике школе, одобрио сам да по извесноме службеноме послу Министарства Народне Привреде може десети дана одсуствовати од своје дужности.

Ово Вам се јавља ради знања и саопштења џ. Петровићу.

Примиће ѓосподине Рекјоре уверење о моме одличном пошћовању.

*Министар
просвете и црквених полова
Анд. Борђевић*

Састанак делегација одржан је 23. фебруара у Београду. До споразума није дошло. Аустроугарска делегација тражила је и слободу у заграђивању ритова, против чега је изричито била наша делегација (Петровић–Спасић). Петровић је овако описао неуспех конвенције.

„Споразум том приликом није могао бити постигнут. Српски делегати су одлучно тражили безусловну забрану заграђивања ритова којим закупци риболова спречавају повратак рибе у текућу воду. Угарски делегати су предочавали да Србија таквом забраном не би ништа губила, јер таквих риболовних ритова и нема на нашој страни. Међутим, њих има много у Аустро-Угарској и они су извор знатних прихода за државну касу и за приватне власнике риболова. Са своје стране угарски делегати су тражили општу забрану риболова у време икрања, коју је нашим делегатима било немогућно усвојити већ и због тога што, ако се у време икрања све врсте риба буду штедиле, забрана риболова би се протегла на време од неколико месеци и лишила за дуго време наш свет једног важног елемента за исхрану. Угарски делегати су предлагали још неке мање важне прохибитивне мере које се нису могле усвојити, па су се вратили у Будим-Пешту не обавивши посао ради кога су били послати“.

– Одликован је медаљом Милоша Великог.

– При крају прошлог и почетком овог века Јован Цвијић и Михаило Петровић често се приказују као пар научника природно-математичких наука, нове младе снаге науке у нашој земљи. На свечаном скупу Српске краљевске академије од 22. фебруара у говору председника Симе М. Лозанића стајало је, између осталог: „Али Академија има, поред губитака, да покаже и приновке у прошлој години; добила је два вредна нова члана: г. д-ра Јована Цвијића и г. д-ра Михаила Петровића. Та су два млада научника помогла Академији и до сад, а од сад, као прави чланови њени, биће јој зацело поуздани стубови. Петровић и Цвијић су у вишегодишњем раду у Академији ово и доказали“.

– Са Владимиром Зделером у Главном просветном савету на седници од 19. априла 1900. године подноси реферат о уџбенику Петра Вукићевића *Геометрија за више разреде средњих школа* и предлаже да

се штампа и уведе као уџбеник за средње школе. Опширан реферат о овом уџбенику објављен је у Просветном гласнику (1900, XXI).

Петровић се изричито одрекао хонорара за реферат о Вукићевићевом уџбенику.

Рецензија уџбеника др Петра Л. Вукићевића:

ГЛАВНОМ ПРОСВЕТНОМ САВЕТУ

Частї ми је поднеїи рефератї о рукоїису пог насловом Геометрија за више разреде средњих школа, коју је по Хочевару и др. израдио з. др. Пеїтар Вукићевић, проф. и за коју писац тражи да се, кад буде ошїамїана, преїоручи за уџбеник у нашим средњим школама.

Овај је уџбеник у главноме превод дела Dr. E. Hočevar-a: Lehrbuch der Geometrie für Obergymnasien (Wien 1897), али је доїуњен према на сїавном програму за наше средње школе. Тако, између остїалога, писац је доїунио планиметрију обрасцима за сїране шетївног и годирног полигона и рекїификацијом круга констїруктивним поїтем; у сїереометрију је унео нов параграф „сферни двоугао и сферни троугао“; најослейїку, израдио је и унео у уџбеник сферну тригонометрију, сасвим по угледу на Hočevar-ову равну тригонометрију. Поред тога, прерадио је задатке и примере за тригонометријско рачунање, уде сивши их за рачунање са нашим лођарїамским таблицама, у којима су лођарїамски датї са шестї децимала, док су у ориђиналу шїи примери рађени са петї децимала и удешени за таблице, шїто томе одговарају.

Ориђинал је признатї уџбеник у аустријским средњим школама, а израђен је по дейїалним инстїрукцијама за шїакве уџбенике. Са доїунама, које је з. Вукићевић унео, а гледајући на матерїјал који се у њему налази, он би био поїїун уџбеник и за наше средње школе, чији је програм за геометрију њиме поїїуно обухваћен и у свима својим деловима једно-лико разрађен. Али он је, осим тога, израђен онако како мислим да га и шїреба радїїи за више разреде: прегледно, концизно, без многих дейїали сања оних доказа код којих је ученику довољно датї само скицу, а коју ће он сїм, или уз помоћ на сїавниковоу знаїи доїуниїи; имајући на уму да у шїим разредима не шїреба жрївовати прецизностї очїгледностї, коју у нижим разредима ваља сїавиїи на прво месїо. Дефиниције су у овоме уџбенику шїачне и модерне, онакве какве се сад уводе у уџбенике; извођење је и доказивање до краја лођично, прецизно, разумљиво и месїимїце елегантїно. Свака теорема или правило има облик најближи ономе који се неїосредно чїїа из самога обрасца, чиме је олакшано памћење исказаних истїина и боље схваїање њиховог смисла. Где је било прилике, истїакнутїа је корелација између геометријских елемената: шїачке и праве, праве и равни. Месїимїце, где је било од инїтереса, умейнупе су країке

историјске ношце о каквој теорему, обрасцу или методи, а познато је колико то буди интересовање код ученика и са каквим се задовољством они на таквим местима задржавају. На послетку, уз важнија правила, нарочито кад су она рачунске природе, налази се то који згодан пример за примену образаца или правила на које се односи.

Ово су главне особине овога дела које му, поред – како мислим – правилног језика, дају толико доброга уџбеника и због којих мислим да би се могао прејоручити за циљ за који се тражи. Можда би му се могла замерити мало прејерана концизност, која је вероватно произашла из жеље да уџбеник буде што краћи (он ће доиста и бити краћи од досадашњих наших уџбеника за геометрију, са обзиром на материјал, који је у њему). Са много више разлога могла би му се замерити примена оскудица у вежбањима и теоремама остављеним ученицима за доказивање. Ове последње требало би уметнути у рукопис пре штампања: вежбања би се могла, да се не би знатно увећало просторанство уџбеника, разрадити у нарочитој свесци која би му служила као додатак. И једно и друго неопходно је потребно да би уџбеник могао задовољити услове који се од њега траже.

Најослетику, сав материјал унесен у дело није подједнако потребан за реални и хуманистични одсек наших средњих школа. Требало би ма каквим знаком означити оне партије које требају само ученицима реалног одсека.

По целокућном уписку који сам добио читајући рукопис о коме је реч могу, дакле, извршити да би он, кад буде штампан и ако писац усвоји горње примере, као и извесне ситније исправке означене на самој рукопису, могао бити ваљан уџбеник за геометрију у вишим разредима наших средњих школа и да би се према томе могао прејоручити за оно за шта писац тражи.

Хонорар за реферовање не тражим.

15. марта 1900.

Београд

Мих. Петровић,
проф. Велике школе

– Маја 25. одређен је за изасланика Министарства просвете на испиту зрелости у гимназији „Доситеј Обрадовић“ у Крагујевцу.

– Прво учешће на конгресу математичара. Од 6. до 12. августа учествује на Међународном конгресу математичара у Паризу. Овом приликом Петровић није имао саопштење.

– Пронашавши потпуно нов и оригиналан апарат за интеграцију диференцијалних једначина, Петровић је желео да искористи и одржа-

вање Светске изложбе у Паризу 1900. године и у павиљону наше земље прикаже свој проналазак. Ради овога, Петровић се обратио надлежницима за одговарајућу помоћ у изради хидроинтегратора.

Према сачуваном концепту писма извођачу хидроинтегратора (име Француза остаје и даље непознато), дознајемо да је Петровић учествовао на Светској изложби.

Произведени хидроинтегратор по величини је био већих размера и вероватно да је, у прецизности, чинио мању грешку.

Како се у време париске изложбе одржавао и Међународни конгрес математичара (Париз, 6. до 12. августа 1900), то је Петровићев аналогни рачунар у павиљону наше земље имао потпуну функционалност приказивања и демонстрације. Према материјалима изложбе и казивањима академика Јована Карамате, Петровић је за изложени хидроинтегратор добио златну медаљу Светске изложбе. Сазнајемо да је доцније, 1907. године, Петровић награђен и почасном дипломом математичара Лондона за проналазак хидроинтегратора.

– У првим годинама рада Петровић је осећао велику празнину у фондовима библиотека Београда. Лично се залагао да библиотека Математичког семинара ојача и да се она попуни савременом литературом (страни часописи, монографије и др.). У оваквим условима, који су за право научно истраживање били слаби и недовољни (често је говорио: „Занат се не може радити без алата“), Петровић је морао да одлази у стране библиотеке. Одсуствовања са Универзитета била су честа све до Првог светског рата. Доцније, када је библиотека Математичког семинара ојачала и када је СКА добијала већи број часописа, Петровић, а тада и његови сарадници могли су савремене резултате математике пратити из Београда. Ево примера једног таквог одсуства: „Част ми је замолити Вас да ми изволите подејствовати једномесечно осуство ради одласка у иностранство због својих стручних послова, а на основу чл. 34 Зак. о Вел. школи и чл. 38 Уредбе.

Програм својих предавања моћи ћу извести по повратку, до краја школске године“.

Петровић је 3. октобра од Министарства просвете добио одобрење за ово одсуство, које је искористио од 8. децембра до 8. јануара 1901. године.

– Указом од 26. септембра ове године постављен је за редовног члана Главног просветног савета Министарства просвете и црквених послова за школску 1900/01. и 1901/02. годину. Захваљујући чланству у овом савету, Петровић је имао велике могућности да утиче на развој средњошколске наставе математике, што је у прво време и чинио.

Српској Краљ. Академији

Частѝ ми је њоднеѝи Академији две матѝематѝичке расѝправе љ. Д-ра Боѝдана Гавриловића, ѝроф. Велике школе, ѝод насловима:

1. *О једној важној особини деѝтерминанаѝа и*

2. *О Бернулијевим и Ајлеровим бројевима.*

У ѝрвој се расѝрави доказује једна особина деѝтерминанаѝа, која је, ѝорег све своје елементѝарносѝи, остѝала до сад незайажена, а која је од инѝтереса и са љледѝишѝа теорѝије деѝтерминанаѝа и са сѝране њених ѝримена. Та је особина оличена у вези коју ѝисац налази између једне даѝе, ма какве деѝтерминанаѝе и оне која се добива кад се у њој ѝромене знаци елементѝима свију дијаѝонала исѝе ѝарносѝи. Нађена теорема може се уврсѝиѝи у ред ѝросѝих теорема теорѝије деѝтерминанаѝа с оном која се добива кад се у њој ѝромене знаци свима елементѝима једне исѝе врсѝе или једноѝа исѝоѝ сѝуба.

У груѝој се расѝрави ѝримеђује ѝоменуѝа теорема комбинована с резултѝаѝима садржаним у једној ранијој расѝрави ѝишчевој на ѝражење везе која ѝосѝоји између Бернулијевих и Ајлерових бројева. Г. Сѝудничка је у ѝоследње време ѝубликовао један образац који исказује ѝу везу. Облик обрасца, до коѝа је дошао љ. Гавриловић у овој расѝрави, ѝросѝији је и ѝравилнији од оноѝа на који је наишао љ. Сѝудничка.

Према овоме, частѝ ми је ѝредложиѝи да се обе ове расѝправе, које одѝсѝа садрже нових резултѝаѝа о ѝишѝањима којих се ѝичу, ѝрме за „Глас“ Академијин.

1901

Смрт знаменитог математичара Шарла Ермита (14. јануар). Као математичар који је код Ермита докторирао 1894. године и постао му близак млађи колега из Краљевине Србије, Петровић је добио посмртну листу и позив породице Ермит да присуствује сахрани.

– У Београду 30. јануара присуствује ванредној седници Управе Савеза ловачких удружења Краљевине Србије поводом смрти краља Милана Обреновића.

– Петровићевим знањима за правно и стручно сређивање риболовних прилика на рекама Србије користило се врло често Министарство народне привреде. Фебруара 25. одређен је за члана комисије за измене и допуне Закона о слаѝководном риболову из 1898. године.

– Управљање задужбинама Велике школе поверено је самом наставном особљу. Тако је 27. марта на седници Управе Филозофског

факултета изабран Михаило Петровић да помаже професору географије на Великој школи у управљању задужбином пок. Владимира Карића.

– На Великој школи био је уведен ред да наставно особље обавезно мора тражити дозволу за одлазак из Београда, чак и у дане када није било заузето наставом. Тако, 14. априла Петровић се обраћа ректору Велике школе: „Част ми је замолити Господина ректора за тродневно осуство ради одласка у Шабац по приватном послу. Осуство би употребио 16-ог, 17-ог и 18-ог ов. мес., пошто у те дане по распореду немам часова ни у Техничком ни у Филозофском факултету“.

– На седници Академије природних наука од 7. маја учествује у препоруци да Српска краљевска академија размењује свој Глас са часописом *Mathematisch naturwissenschaftliche Mittheilungen (Wurtemberg)*.

– Као члан Управе учествује 22. маја у Београду на Збору изасланика ловачких удружења у Краљевини Србији. Са осталим члановима Управе подноси извештај о раду ове управе за период од 8. септембра 1899. до 22. маја 1901. године.

– Посебно је био заинтересован за вештачко одгајање шарана. На Дунаву, код Гроцке, имао је своје рибњаке. Ове године, у часопису Тежак Петровић је објавио чланак *Нешто о њодизању малих рибњака њо селима*.

– Петровићевим саопштењем у Академији природних наука од 18. новембра ове године, под насловом *О њредстављању функција одређеним интјегралима*, користио се Јован Карамата за своја истраживања о нулама аналитичких функција.

1902

Као и у случају риболовне конвенције са Аустро-Угарском, први покушај споразума са Румунијом учињен је ове године на тражење румунске владе. Десетог јануара Петровић је добио писмо Министарства народне привреде:

Господине

По наређењу Господина Министра, част ми је молити Вас, да изволите доћи данас у 4 часа по подне у Зграду Министарства Иностраних Дела, где ће се одржати прва седница за рибарске преговоре са Краљевином Румунијом.

Користим се и овом приликом да Вас уверим о своме одличном поштовању.

Инспектор
Одељења за Пољ. Прив. и ветер.
А. М. Секулић

Делегати наше земље били су следећи професори Велике школе: Михаило Петровић (за практично рибарство), Живојин Ђорђевић (за научно рибарство) и Слободан Јовановић (за правна питања). На овим преговорима наши су делегати тражили забрану заграђивања ритова и забрану употребе пампурских струкова, допуштајући изузетак само за велике морунске струкове (такуме) којима се лови специјално моруна пошто је њу скоро немогуће хватати другим допуштеним рибарским алатима. Румунски делегати, наводећи да румунско рибарство има од ритова и поменуте врсте струкова милионске приходе, нису пристајали на захтеве наших делегата и преговори нису могли довести до пројекта конвенције који би се могао обострано усвојити.

– Као млад академик и професор Велике школе, у тридесет четвртој години, са стеченим угледом у научном свету и самој Српској краљевској академији, 31. јануара на главном годишњем скупу Српске академије наука изабран је за секретара Академије природних наука за 1902. годину. Тада је председник Српске краљевске академије био генерал Јован Мишковић. На свечаном годишњем скупу Академије 22. фебруара објављен је избор Михаила Петровића за секретара Академије природних наука Српске краљевске академије у 1902. години.

– Стручне библиотеке по кабинетима Велике школе формиране су знатно доцније, неколико година пре отварања Универзитета. До појаве ових библиотека професори су добијали одређен додатак на плату за куповину потребних књига, а што, свакако, није одговарало општим потребама једног семинара. Оснивање библиотеке Математичког семинара пада у време доласка Михаила Петровића на Велику школу (1894). Међутим, званично озакоњење ове библиотеке бележи се у 1902. години, када је уведен и *Инвентар књига Математичког кабинета Велике школе*.

Сачувана је само прва свеска *Инвентара књига* од 1902. до 1907. године. Према овој свесци дознајемо да је библиотеком руководио професор Б. Гавриловић (до редног броја 110), затим М. Петровић (до редног броја 301, колико је и регистровано библиографских бројева). Од књига библиотеке Математичког семинара посебно треба поменути: Н. Laurent, *Traite d'Analyse*; М. Cantor, *Geschichte der Math.*; В. Riemann, *Gesam. Mathem. Werke*; R. Lipschichte, *Diff. and Integr. Rechn.*; Pascal, *Deter-*

minanten; Borel, *Leçons sur les séries divergentes*; затим колекције: *Collection de mémoires des mathématiques* и *Collection de thèses de doctorat à la Fac. des Sciences de Paris*. Петровић је руководио часописима: *Comptes rendus de l'Acad. des Sciences de Paris* (од 1882), *Bulletin de la Société mathématique de France* (све), *Bulletin des Sciences mathématiques* (све), *Nouvelles annales de mathématique*, *Mathematische Annalen* (од XXXIX тома), *Revue semestrielle des publications mathématiques* (све), *FdM* (све), *Annales de la Faculté des Sciences de Toulouse* (све), *L'Enseignement mathématique* (све), *Journal de mathématiques spéciales* (све) и *Zeitschr. für Math. und Physik* (све).

Библиотеку су попуњавали Петровић и Гавриловић преко књижара у Београду (Геца Кон), Паризу (E. Blanchard) и Бечу (Gerold und Comp.). На последњој страни инвентарске књиге Петровић је написао: „Набавити колекције за примењену математику, историју математике и философије, аналитичку и вишу геометрију, вишу алгебру и елементарну математику“.

У *Инвентару књиџа Маѿемаѿичкоѿ кабинетѿа* налази се и посебан „инвентар књига које је поручио г. К. Стојановић“ са 102 књиге претежно из физике и механике.

Библиотека Математичког семинара годинама се развијала и неговала, те је уочи Другог светског рата била једна од најјачих стручних библиотека затвореног типа у земљи, а и изван ње. Захваљујући, пре свега, Петровићу и Гавриловићу, а доцније и млађим колегама М. Берићу, А. Билимовићу, В. Жардецком, Н. Салтикову, Р. Кашанину и другима, библиотека је била одлично снабдевена познатим колекцијама, монографијама и периодиком из математичких наука.

Поред Народне библиотеке на Косанчићевом венцу, која је у земљи била најбоље опремљена, и библиотека Математичког семинара изгорела је 18. октобра 1944. године паљењем нове зграде Филозофског факултета (данашња зграда Филолошког факултета).

– По први пут, као секретар Академије природних наука, води седницу од 18. марта. Присуствовали су академици: Љ. Клерић, Ј. Жујовић и Ј. Цвијић.

Млади академик био је свестан указаног му поверења. И као што је изгарао у својим научним расправама све до појаве резултата, тако је и у пословима Председништва Српске краљевске академије млади професор Велике школе био вредан, ажуран, самоиницијативан, предузимљив. Био је у неколико махова члан Председништва, као секретар Академије природних наука. Међутим, у периоду када је свакоме било јасно да председник Српске краљевске академије треба да буде Михаило Петровић, као најстарији и најистакнутији академик (1927. године после Ј. Цвијића и 1931. после С. Јовановића), предлог је у Министар-

ству просвете био одбијен. Двор није хтео да донесе указ о Петровићу за председника Српске краљевске академије. Човечно и очинско друговање, простодушност и једноставност пријатељства Петровића са његовим учеником Ђорђем Карађорђевићем од 1903. до 1925. није одговарало двору и режиму између два рата.

– За расправу *Проучавање функција представљених одређеним индигралама* (саопштење од 20. маја) академик Јован Карамата је 1966. рекао да је највећа штета што рад у целости није био објављен на страном језику. И поред тога што су поједини делови ове обимне студије (84 стр.) објављени у *Comptes rendus-у* и *Bulletin SMF*, јавност није била довољно информисана о овој студији из теорије комплексних функција.

– Одлуком министра просвете од 14. маја одређен је за изасланика на испиту зрелости у гимназији „Краљ Милан I“ у Нишу. У оваквим приликама Петровић је откривао таленте у математици и предлагао им студије у Београду (нпр. случајеви Младена Берића, Симе Марковића, Милоње Јојића и др.).

– Смрт професоровог деде по мајци, проте Новице Лазаревића.

– Октобра 29. одређен је за „нарочитог делегата“ Краљевине Србије у пословима искоришћавања риболова на Доњем Дунаву.

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

Просветно одељење

П. Бр. 15927

29. октобар 1902. год.

Београд

Господине Ректоре

Господин Министар Народне Привреде актом својим П. бр. 18574 од 22. овог месеца известио ме је да је одредио г. д-ра Михаила Петровића, професора Велике Школе, за нарочитог делегата на основу чл. 13 конвенције о заштити и експлоатацији риболова, која је конвенција закључена између Краљевине Србије и Краљевине Румуније, с тим да се г. Петровић с делегатима друге државе уговорнице међусобно споразумева о мерама које ће обе владе предузимати у погледу заштите риболова у водама за које важи поменута конвенција и да се с времена на време састаје са тим делегатима ради проучавања нових мера, као и ради уверавања да се конвенција тачно примењује.

Према горњем саопштењу г. Министра народне привреде, мени је част замолити Вас Господине Ректоре да изволите саопштити г. Петро-

вићу да му одобравам да се овога посла може примити, с тим да може кад год то буде потреба захтевала одсуствовати од своје наставничке дужности.

За ово одсуствовање г. Петровић не мора се нарочито обраћати Министарству просвете, већ ће бити дужан само Вас известити.

Примите Господине Ректоре, уверења о моме одличном поштовању.

Министар
просвете и црквених послова
Мил. Марковић

– Као члан универзитетске комисије која је требало да припреми материјале за претварање Велике школе у Универзитет, Петровић је одао признање гимназији, а посебно испиту зрелости. Наиме, гласао је против чл. 38 који је предвиђао да се на будући Универзитет могу уписати и свршени ученици других средњих школа (учитељи, богослови и др.). Захтевао је изричито да будући студенти Универзитета имају предспрему са испита зрелости. Петровићев став, који су заузели и Јован Цвијић и Богдан Гавриловић, уродио је плодом. Из Закона о Универзитету из 1905. године избрисан је члан 38, а у V одељак *Слушаоци* уведен је нов члан 28 са текстом: „За редовне слушаоце Универзитета примају се они ученици који донесу сведочанство о положеном испиту зрелости у средњим школама“.

1903

На главном годишњем скупу СКА 30. јануара поново је изабран за члана Председништва СКА као секретар Академије природних наука. Овај избор потврђен је и 22. фебруара на свечаном скупу СКА.

– Вишегодишњи је члан Управног одбора Бродарских друштава Краљевине Србије.

– На предлог министра просвете и црквених послова, а указом од 5. марта одликован је Орденом св. Саве III реда.

– За изванредне заслуге на јачању привредних веза (рибарство) између Србије и Румуније одликован је Орденом румунске круне III реда, што је указом од 19. марта и потврђено.

– Већ као признат рибарски мајстор–практичар и познавалац стања на нашим рекама, изабран је за члана Саветодавног одбора Министарства народне привреде. На овој дужности остаће више година.

– Присуствује скупу Академије филозофских наука СКА од 12. маја, на расправи о раду Павла Поповића *Ignatii Georgii Vitae et Carmina nonnullarum illustrium civium Ragusinarum*. Леп гест према најближем другу.

– У Гласу Академије (LXVII) објављује рад *Примедбе о интегралима диференцијалних једначина првога реда* (саопштење од 13. маја), где унеколико допуњује своје резултате у докторској тези. Рад је из области квалитативне интеграције диференцијалних једначина и односи се на једначине за које важи основна Briot–Voquet-ова теорема. Овакав начин решавања једначина, развијањем у ред, Петровић допуњује: „Доћи до података о растојању између почетне вредности $x = x_0$ у равни променљиве x и њој најближе вредности $x = a$, за коју уочени интеграл постаје раван нули, или уопште за коју он добија једну унапред дату вредност a .

На такав се задатак своди и извешан број других питања сличне врсте, која су од интереса за проучавање интеграла у случајевима кад је немогућна експлицитна интеграција. Међутим, у великоме броју случајева може се доћи до довољних података о траженоме растојању непомредно помоћу саме дате диференцијалне једначине, без потребе да се ова интеграла, на начин који ће овде бити изложен.“

– На скупу Академије природних наука СКА од 13. маја подноси реферат о раду Косте Стојановића *Поштенцијал оиџора* и предлаже да се расправа објави у Гласу СКА.

– Саопштењем *О уиџају неџачних џодџака на резулџаџе кванџиџаџивних хемџских анализа* (29. септембра 1903) Петровић још једном потврђује да хемију не испушта из оквира својих истраживања. Поред излагања основних ставова из теорије грешака, рад садржи и приказ одређених хемијских анализа, на пример анализу смеше три метала, гасну индиректну анализу и друго.

Доцније, после Првог светског рата Петровић је на Београдском универзитету држао курс из теорије грешака за математичаре, астрономе, физичаре и хемичаре. У написана скрипта *Елементарна теорија грешака* унео је већи део ове расправе, са напоменом да се тај део тражи на испиту само од студената хемије.

– Библиотека Математичког семинара Велике школе и Београдског универзитета, захваљујући Петровићу и Богдану Гавриловићу, располагала је лепим фондом стручне литературе. У опремању ове библиотеке Петровић се много ангажовао, желећи да је снабде познатим часописима, монографијама и колекцијама.

Као секретар Академије природних наука, 5. октобра, на VI скупу Председништва Српске краљевске академије покрене захтев да се Математичком семинару Велике школе уступе сви бројеви Гласа I разреда, где су штампани математички радови, и убудуће да се овај часопис Српске краљевске академије шаље Математичком семинару.

– У овој години већ други пут саопштава рад Косте Стојановића *О условима интјеграбилности извесне балистичке једначине* у Академији природних наука СКА (скуп од 15. децембра). Петровић је предложио да се овај Стојановићев рад објави и тако допринео да његов школски друг са студија добије потребне оцене ради доласка на Велику школу.

– Имао је уредну војну каријеру резервног официра и био веома дисциплинован војни старешина. Управа београдског гарнизона 18. децембра обавештава Петровића да је постављен за командира чете у Другом пионирском батаљону: „На војни позив – одлази у Крагујевац“. Мајски преврат знатно је утицао на многе нове одлуке у резервном и активном саставу војске Краљевине Србије.

1904

Уочи десетогодишњице рада на Великој школи и са већ видним угледом у науци и јавном животу, указом од 8. септембра Петровић је одликован Орденом светог Саве II реда. Истим указом и орденом одликовани су и професори Велике школе: Јован Жујовић, Јован Цвијић и Марко Леко (ректор Велике школе).

– У овој години Петровић је објавио свега три научна рада. Тако је у *Bulletin SMF* учинио једну примедбу о нулама целих функција, о којој су коментарисали познати математичари Hardy, Landau, Fouet и други.

– Милутин Миланковић, грађевински инжењер из Беча, који у јесен 1909. године прелази на Београдски универзитет за професора примењене математике, подноси Српској краљевској академији рукопис своје докторске тезе *Прилоз теорији линија тришиска*, са молбом да се објави у Гласу. На седници Академије природних наука од 11. октобра одлучено је да академици Љ. Клерић и М. Петровић прегледају рад Милутина Миланковића и поднесу реферат Академији.

Докторска теза М. Миланковића није објављена у Гласу. После скоро две године од предаје рукописа, Миланковић је 10. јуна 1906. године повукао свој раније поднет рукопис *Прилоз теорији линија тришиска*. До данас није познато да ли су професори Љ. Клерић и М. Петровић уопште написали реферат, као ни разлог повлачења рукописа.

Треба веровати у две могућности: да рад М. Миланковића по концепцији и садржају није био за Глас, или Академија једноставно није желела да објављује докторске тезе са других високих школа.

– Непосредно после смрти професора Димитрија Нешића (26. априла 1904) Петровић је у *Ljetopisu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* (св. 19, стр. 84–87) објавио некролог. Петровић – као Нешићев ученик на Великој школи, његов директан наследник на професорском положају, сарадник у Српској краљевској академији – упутио је драге речи овој посебној личности математичких наука XIX века у Србији. Након излагања биографских података о Нешићу, као и Нешићевог значаја за увођење метарског система мера у Србији (Нешићев закон о мерама из 1873. године), Петровић вели: „Најдубље и најдуже успомене, које је Нешић оставио за собом и јесу баш оне што их је као професор оставио у дугоме низу генерација ученика Велике школе, у чијим је очима он и по самој својој појави и по преданости својој науци, по јасноћи у предавању и уметности да веже пажњу за предмет који излаже, увек представљао идеал правог професора“.

После излагања о Нешићевом научном раду Петровић је посебно указао на Нешићеве уџбенике који „су у дугоме низу година служили нашим математичарима као изворна дела и као таква служе корисно и данас“.

Изглед Нешићевог уџбеника *Алгебарска анализа, I део* (Београд, 1882, стр. 342), нађеног у личној Петровићевој библиотеци, као и Петровићеве белешке у њему, потврђују наведено мишљење.

1905

Прошло је пет година од неуспеха риболовне конвенције са Аустро-Угарском. На предлог Аустро-Угарске, ове године су поново покренути разговори. Са наше стране у разговорима су учествовали Михаило Петровић и Тодор Петковић, генерални конзул Краљевине Србије. На дан 4. јануара Петровић добија обавештење од Министарства народне привреде да је одређено да одмах отпутује у Будимпешту, где ће, уз помоћ Тодора Петковића, водити преговоре о закључивању конвенције.

Овог пута, захваљујући обостраној доброј вољи и инструкцијама које је Петровић добио лично од председника Николе Пашића и министра др Светолика Радовановића, постигнут је потпун споразум и састављен пројекат за конвенцију.

Са преговора у Будимпешти (25–26. јануара) Петровић и Тодор Петковић поднели су извештај. Један део тог извештаја гласи:

„Једна од најважнијих мера које су се имале предузети за заштиту риболова јесте забрана заграђивања ритова у које риба у масама улази у време икрања и одакле јој се од стране купаца риболова спречава повратак у текућу воду. Таквих ритова, у којима би се риболов на тај начин експлоатисао, нема на нашој страни; њих је, међутим, пуна Угарска и риболови у њима представљају извор веома великих прихода како за државу, тако и за поједине приватне сопственике. У националној експлоатацији оваквих риболова лежао је поглавити узрок поступном смањивању риболовног богатства у нашим двама пограничним рекама. Међутим, баш питање о рационалисању риболова у угарским ритовима било је увек камен спотицања при до сада чињеним покушајима да се дође до споразума о заједничкој заштити риболова између двеју суседних земаља. Оно је тек сад, овом приликом, благодаречи стручном познавању риболовних прилика у својој земљи, правилном цењењу општих интереса и предусретљивости од стране делегата угарске Владе, решено на начин какав се само могао пожелети према циљу који се имао пред очима. На име, угарски делегати су у овоме погледу потпуно усвојили захтеве српских делегата: 1° да се у текст конвенције унесе забрана заграђивања и задржавања рибе у ритовима у које се изливају текуће воде; 2° да све мере, предвиђене у конвенцији за заштиту риболова у текућој води, важе и за такве ритове док су у вези са текућом водом; 3° да се одмах, чим конвенција ступи на снагу, пусти у извршење за све остале воде у Угарској тамошњи веома строг закон о риболову, који до сада није био уведен у живот за целу земљу. Све су ове тачке утврђене у тексту конвенције, а ми смо слободни нагласити да у њима налазимо најјачу страну целокупне конвенције и најпоузданије јемство за њену практичну вредност.

Друго важно питање у коме су делегати имали покушати да дођу до споразума јесте питање о забрани риболова у време кад се риба плоди. Питање се састоји у томе: хоће ли се увести општа забрана риболова у то време, или ће та забрана важити само за боље врсте риба које се нарочито мисле заштитити, а да се остале врсте и у то време могу ловити?

Угарски делегати, према инструкцијама добијеним од своје Владе, одлучно су тражили општу забрану риболова у време икрања, бранећи свој захтев овим разлозима чију је јачину лако увидети: 1° што је веома тешко, готово немогућно, контролисати рибаре при њиховом раду и уверавати се о томе да ли они лове само одобрене врсте риба у време забране бољих врста; 2° што је за заштиту риболова од велике важности не допуштати да се на ма који начин узнемиравају она места на

којима риба баца икру у време њеног плођења: то се узнемиравање не би могло спречавати ако би се одобрило да се у то време могу слободно ловити неке врсте риба; 3° што би само при таквој општој забрани угарској Влади било могућно пустити у извршење свој закон о риболузу за остале воде у Угарској.“

– Петровић је само два пута био рецензент средњошколских уџбеника, и то за рукопис др Петра Л. Вукићевића којег је на конкурс 1894. године на Великој школи победио. Ево примера једне рецензије (Просветни гласник 2, (1905), књ. 2).

ГЛАВНОМ ПРОСВЕТНОМ САВЕТУ

Часиј ми је погнетии реферати о рукопису под насловом Аритметика и Алгебра за више разреде средњих школа од г. Д-р Пејтра Вукићевића, за који писач тражи да се усвоји за сѣални уџбеник и да се ошкуйи за државно издање.

Овај је уџбеник у главном превод гела D-r F. Hočevar-a Lehrbuch der Arithmetik und Algebra für die oberen Classen Mittelschulen, али је месѣимце доуњен или прерађен према насѣавном програму за наше средње школе. Тако, између осталог, унесене су особине квадранних функција и одређе њихових максимума и минимума; прерађени су примери и задаци за логаритамско рачунање и уђешени за рачунање са нашим логаритамским таблицама у којима су логаритми дајии са шест децимала, док су у противном ти примери, рађени са њеи децимала, уђешени за таблице шѣи поме одговарају шѣг.

Оригинал је признаи уџбеник у аустријским средњим школама, а израђен је по деѣалним инѣрукцијама за ѣакве уџбенике. О њему мислим да мођу поновити оно шѣо сам раније рекао о другом једном уџбенику од истогѣ писца: он би био ваљан уџбеник и за наше средње школе чији је програм за Аритметику и Алгебру у вишим разредима њиме пошѣуно обухваћен и у свима деловима једнолико разрађен. Али он је, осим тога, израђен онако како мислим да га и треба радити за више разреде: прегледно, концизно, без многих деѣалѣсања оних доказа код којих је ученику виших разреда довољно дајии само скицу, а коју ће он сам, или уз помоћ насѣавникову знати доунишѣи. Дефиниције су у овоме уџбенику ѣачне и модерне, извођење и доказивање логично, прецизно и разумљиво. Свак ѣеорема или правило има облик најближи ономе који се непосредно читѣа из самога обрасца, чим је олакшано ѣамћење исказаних истѣина и боље схваћање њиховог смисла. Нарочито се истѣиче по јасноћи и разумљивости одељак о особинама целих бројева. Добро је шѣо су унесене пробе рачунања помођу геоних остѣаѣака, које су практичне, а не налазе се у Мочниковим уџбеницима.

Верижно је правило изведено на врло једноставан начин, са доказом јаснијим но у многим другим уџбеницима. Појам о функцијама дат је у одељку о полиномима, где му је и природно место. Цео одељак о комбинацијама истиче се једноставношћу и јасношћу.

Са друге стране, налазим да би из уџбеника требало једноставно изоставити верижне разломке, којима и према њиховом значају и према искуству наставника не би требало да има места ни у наставном програму. Најомену у чл. 20 о „принципу одржања формалних закона“ требало би ипак изоставити, јер принцип, поред све своје звучности, нема практичног значаја и помаже код ученика развијање навике на фразирање. Најпоследње, сав материјал унесен у дело није једнако потребан за реални и хуманистички одсек наших средњих школа. Требало би ма каквим знаком означити или истакнути оне одељке који требају само ученицима реалног одсека.

По целокупном утиску, који сам добио о рукопису мислим да би се он могао препоручити за оно што писац тражи. Додајем само да је веома потребно уз овај уџбеник издати у нарочитој свесци и збирку задатака.

– Уочи прерастања Велике школе у Универзитет Петровић је у СКА изабран за секретара Академије природних наука за 1905. годину.

– Значајан датум у развоју нашег високог школства је 19. фебруар, када је донет *Закон о Универзитету*; Велика школа је уздигнута у ранг Универзитета. Напори професора Велике школе, посебно Богдана Гавриловића, Јована Жујовића, Јована Цвијића и Михаила Петровића, као и министра просвете Андре Николића, најзад су уродили плодом. Србија је добила Универзитет.

– Било је прилично ујурбаних послова око претварања Велике школе у Универзитет. За потребе избора новог наставног особља на Универзитету, 25. фебруара ректор Велике школе, професор Сава Урошевић, обратио се неколицини професора, међу којима и Михаилу Петровићу, ради добијања библиографских података.

Списак који је Петровић доставио садржао је 60 научних радова и врло кратке, основне биографске податке. Овај биобиблиографски материјал објављен је у *Споменици о отварању Универзитета* (Београд, 1906, стр. 105–109).

Шездесет научних радова био је импозантан обим Петровићевог дела, који је, у поређењу са радом других наших математичара, знатно одскакао и био потпуно нова и јединствена појава у научном животу ондашњег Београда. Приближно 85% ових радова било је објављено у страним часописима.

ПРОФЕСОР ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

1905

Постављење Михаила Пејровића за редовног професора ново-отвореног универзитета. – Краљевим указом од 27. фебруара сви професори и наставници Велике школе стављени су на располагање, а истога дана постављено је првих осам редовних професора Универзитета: Љубомир Јовановић, Драгољуб Павловић, Милић Радовановић, Јован Жујовић, Андра Стевановић, Јован Цвијић, Михаило Петровић и Сима Лозанић. Филозофски факултет је добио шест професора, тако да је одмах могао почети с радом пошто је образовао свој савет.

– Члан је Управног одбора Првог српског краљевског повлашћеног бродарског друштва.

– Као члан Одбора осморице учествује у одабирању и избору нових редовних професора Универзитета и другог наставног особља.

Убрзо по указу о постављењу нових професора Универзитета (прва осморица), под председништвом Симе Лозанића као најстаријег члана, Одбор осморице професора изабрао је нове редовне професоре Универзитета, који су указом од 3. марта били и потврђени.

Ми

Пејтар I

По милости Божјој и вољи народној

Краљ Србије

На предлоз Нашег Министра просвете и црквених послова и на основу чл. 39 закона о Универзитету постављамо:

За редовног професора Универзитета

У философском факултету:

За Минералоџију: Саву Урошевића, професора Велике школе на расположењу;

За Оишћу Историју Књижевности: Бождана Појовића, професора Велике школе на расположењу.

У Техничком факултету:

За Хидротехнику: Николу Сјаменковића, професора Велике школе на расположењу;

За Механику: Владимира Тодоровића, професора Велике школе на расположењу;

За Мајемајику: г-ра Бождана Гавриловића, професора Велике школе на расположењу.

У Правничком факултету:

За Државно и Међународно Јавно Право: Слободана Јовановића, професора Велике школе на расположењу; и

За Грађанско Право: Живојина М. Перића, професора Велике школе на расположењу.

Наш Министар просвете и црквених послова нека изврши овај указ.

3. марта 1905. год.

у Београду

Министар

просвете и црквених послова,

Анд. Николић

Петар

„Међутим, како је место 18 редовних професора Филозофског факултета Велике школе требало изабрати свега десет на истом факултету Универзитета, жртвовање неких било је неизбежно. Не желећи да прима одговорност, министар просвете је овај посао препустио Одбору осморице, који је извршио потребно смањење, било што старе професоре уопште није бирао, било што је некима понудио нижа звања ванредних професора која су сви махом одбили и сами затражили пензију. Тако су пензионисани редовни професори Филозофског факултета Велике школе: Војислав Бакић (катедра педагогије), Марко Леко (катедра хемије), Мијалко Ђирић (катедра рационалне механике), Јанко Лукић (катедра латинског језика и књижевности) и Божидар Проквић (катедра историје). Од редовних професора Филозофског факултета Велике школе постали су ванредни професори Универзитета: Милан Недељковић (катедра астрономије и метеорологије), Никола Вулић (катедра опште историје), Бранислав Петронијевић (катедра филозофије), Александар Белић (катедра словенске филологије), Жи-

војин Ђорђевић (катедра зоологије) и Станоје Станојевић (катедра историје српског народа).“

Посебно треба истаћи да је овом приликом Петровићев друг са студија на Великој школи и већ познати политичар Коста Стојановић постављен за ванредног професора Универзитета за примењену математику.

– Ове и наредне године члан је Саветодавног одбора у Министарству народне привреде.

– За школску 1905/06. годину члан је Сталне комисије за полагање професорског испита.

– Ствар око риболовне конвенције са Аустро-Угарском се мало протезала у нашем министарству, док није лично председник Никола Пашић упутио министру народне привреде писмо следеће садржине (Пов. бр. 407 од 11. марта):

„У вези са мојим писмом Пов. № 372 од 7. ов. мес. часџ ми је, Госјодине Минисџре, саопџиџиџиџи Вам да ме је данас дејешом молио Краљ. Генерални Конзул у Будим-Пеџиџи, а на захџев уђарског минисџарсџива земљорадње, да се џосџ. Михаило Пејџровић, наш делеџаџи за џоџиџис конвенције о риболову, шџџо џре уџуџи у Будим-Пеџиџиу. Изве-шџџавајуџи Вас о џџоме, часџи ми је молиџиџи Вас, Госјодине Минисџре, да ме изволиџиџе извесџиџиџи кад ће џосџ. Пејџровић кренуџиџи за Будим-Пеџиџиу и обраџиџиџиџи Вам џажњу да је џоџџребно да џамо шџџо џре оде, џошџџо је сџџвар хиџина уџџолико шџџо уђарски делеџаџи џосџ. Крисџџинковић мора крајем овоџа месеца оџиџиџи у Берлин.

Никола П. Пашић“

Министар народне привреде ургирао је у Министарству просвете за Петровићево одсуство од наставе на Универзитету:

МИНИСТАРСТВО НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ

П. Бр. 6521

10. марта 1905. г.

Господине Министре

Господину Д-ру Михаилу Петровићу, професору Универзитета, који је од стране Краљевске владе одређен за вођење преговора око закључења риболовне конвенције између Краљевине Србије и Аустро-угарске, потребно је неколико дана одсуства ради одласка у Б. Пешту

да потпише конвенцију која је готова и наше Министарство Иностранних Дела извештено да се г. Петровић одмах упути.

Молећи Вас да одмах одобрите потребно одсуство г. Д-ру Петровићу, мени је част и овом приликом уверити Вас о своме одличном поштовању.

Министар
Народне Просвете
Др Св. Радовановић

– После доношења *Закона о универзитетима* приступило се сређивању прилика на новоотвореном универзитету. Тако је 11. марта ректор Универзитета професор Сима М. Лозанић обавестио министра просвете „да су факултетски савети, у смислу наређења закона о Универзитету, одлучили да се овако поделе катедре међу првом осморицом г.г. професора Универзитета. У Филозофском факултету: г. Сима Лозанић да прими катедру Хемије; г. Јован Жујовић да прими катедру Геологије; г. Др. Јован Цвијић да прими катедру Географије; г. Љубомир Јовановић да прими катедру Историје српског народа; г. Др Михаило Петровић да прими катедру Математике; г. Др Драгољуб Павловић да прими катедру Опште историје; у Техничком факултету: г. Андра Стефановић да прими катедру Грађевинске конструкције. У Правничком факултету: г. Милић Радовановић да прими катедру Народне економије и Економске политике“.

– Први инжењеријски батаљон шаље 4. августа образац личних и службених података „да га Петровић попуни и достави наведеној војној команди“.

– Као редовни професор Универзитета, 2. октобра присуствује свечаном отварању Универзитета у Београду (свечана сала Капетан-Мишиног здања).

1906

По избору за редовног професора новоотвореног универзитета (27. фебруара 1905) Петровић није одмах добио плату редовног професора. Ово је учињено тек јануара 1906. године. Према платном списку „по коме ће указно особље Универзитета примати плату у 1906. години“, ректор Универзитета имао је 10 000 динара годишњу плату, редовни професори 25% мање, односно 7 500 динара (осим Николе Стаменковића који је имао 9 000 дин.), ванредни професори 5 557,20 и 4 799,40 ди-

нара. Неоспорно, ово су била врло висока примања за ондашње прилике у Србији.

– Са професором Београдске реалке, Ј. Ковачевићем, препоручује Министарству народне привреде књигу–уџбеник П. Вукићевића и Б. Тодоровића *Полијичка рачуница* (на XI + 228 страна), која је објављена у Београду 1907. године.

– У то време Петар Вукићевић је био секретар у Министарству просвете и црквених послова.

– Према извештају о раду Лексикографског одбора за 1905. годину дознајемо да су расправе Михаила Петровића коришћене за израду речника СКА.

– Смрт Стевана Сремца 12. августа ове године потресла је професора Петровића. Заволео је овог писца и надао се најбољем у његовом приказивању рибара на Сави и Дунаву.

– Парламентарци наше земље ангажовали су Петровића као математичара у изналажењу најповољнијег изборног система.

– Посебно Петровићево истраживање било је везано за налажење симетричних функција нула, као и за налажење њиховог аналитичког израза. На скупу Академије природних наука 16. октобра саопштио је обимну студију (стр. 76 in 8°) *Нејосредна ђримена реалних одређених инџиеџрала на алџебарске и ђтрансценџентне једначине*, где употребом најелементарнијих појмова интегралног рачуна добија исте резултате као и Cauchy-ева метода. Општа Cauchy-ева метода за израчунавање броја корена и симетричних функција корена алгебарских и трансцендентних једначина базира на основној теорему која поменуте количине изражава у облику имагинарних, криволинијских интеграла. Подесним деформацијама контура интеграције, раздвајањем реалних и имагинарних делова у добијеним интегралима и упрошћивањем интеграла према природи случаја са којим се има посла, добија се било број корена што се налазе у једној датој контури, било каква њихова симетрична функција у облику обичних, праволинијских, реалних одређених интеграла.

Међутим, природно је да ова метода није једина која може доводити до резултата те врсте. Као што ће овде бити показано, до таквих се резултата може доћи и непосредном применом обичних одређених интеграла, без потребе да се у рачуне уводи деформација контура, као и она посматрања којима се у појединим случајевима криволинијски интеграл свде на реалне одређене интеграле.

Метода којом се у овој расправи израчунавају симетричне функције корена, њихов број итд. нема никакве везе са Cauchy-евим методама и њен интерес лежи поглавито у томе што се до образаца који решавају постављене задатке долази употребом најелементарнијих појмова интегралног рачуна. Она је, међутим, од интереса и у томе погледу што доводи и до нових резултата до којих се, како изгледа, не може тако лако доћи применом Cauchy-евих метода.

У првом делу рада Петровић излаже све појединости о интегралу

$$J(x) = \int_a^b \varphi(t) \log(1 - \cos t + x) dt,$$

да би приступио израчунавању симетричних и асиметричних функција нула помоћу овог интеграла.

– Изабран је за члана научног друштва Société Française de Physique у Паризу. Часопис овог друштва Journal de Physique редовно је пратио Петровићеве резултате, а радове о хидрауличној интеграцији диференцијалних једначина у целости прештампавао из Comptes rendus (Paris) и American Journal of Mathematics (Baltimore).

– Изабран је за члана научног друштва Societatea de sciinte din Bucuresci из Букурешта.

1907

Обичај је био да на крају школске године професори подносе извештај о раду. За Математички семинар Петровићев извештај је гласио:

ДЕКАНУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

Према акту Бр. 236 од 18. маја т. г. част ми је поднети овај извештај:

I

У току 1906/07. школске године предавао сам:

У *првом семестру*:

- а) Основе теорије детерминаната са применама (2 часа нед.)
- б) Аналитичку геометрију (2 часа нед.)
- в) Диференцијални рачун са геометр. применама (2 часа нед.)
- г) Основе Кошијеве теорије функција (2 часа нед.)

У *другом семестру*:

- а) Диференцијални рачун (2 часа нед.)

- б) Интегрални рачун са диференцијалним једначинама (4 часа нед.)
 в) Општа теорија функција (2 часа нед.)

II

Вежбања сам држао према потреби и споразуму са слушаоцима. На њима су рађени задаци у којима се имале примењивати предаване опште методе и теорије.

III

Ученици су у оба семестра радили у математичком семинарију. Они, који су се за овај рад пријављивали, добијали су по једно или више општијих питања о којима су имали да се сами обавесте из математичких дела или журнала који су им стављани на располагање; таква су питања имали да у детаљима разраде у облику математичких расправа, које остају у семинару, и да о њима држе низ предавања и осталим слушаоцима. Тако, разрађених расправа било је у току оба семинара дванаест.

IV

Пријављених редовних ученика било је:

У првом семестру:

на предавањима и вежбама	16
у семинару	10

У другом семестру:

на предавањима и вежбама	36
у семинару	10

V

У току првог семестра држао сам предавања и вежбања редовно и без прекида.

У току другог семестра нисам држао 8 часова због слабости и био сам по одобрењу г. Министра просвете 15 дана на осуству у иностранству.

VI

Математички кабинет којим рукујем у исправном је стању. Он је и у току ове школске године попуњаван стручним делима и журналима, без нарочитих већих измена. За његово одржавање и напредовање потребан је и довољан досадашњи кредит.

19. маја 1907.
 Београд

Мих. Пејровић

– На седници Универзитетског савета од 22. маја образована је Комисија за набавке за поједине заводе, семинаре и лабораторије Београдског универзитета, како би се избегло да се набавља и оно што није потребно. Чланови комисије су били професори: Богдан Поповић (председник), Михаило Петровић, Живојин Перић, Живојин Ђорђевић, Станоје Станојевић и Миленко Турудић.

– За време лета ове године приређена је у Лондону, на одлично организованом Балканској изложби, и специјална изложба српског рибарства. Ову изложбу снабдео је и на лицу места аранжирао Михаило Петровић. Петровићу је био циљ, да на изложби помоћу фотографија, слика и планова, предмета и алата представи тадашње стање београдског рибарства. Изложба је била постављена на 60 m². На средини изложбеног простора налазила се метална макета великог шарана, израђена специјално за ову прилику. На макети је стајао натпис: *Exhibited by Michael Petrovitch master fisherman and contractor of fisheries in Belgrade.*

„Цело рибарско одељење окићено је српским тробојкама, мрежама, пецаљкама и свим могућим рибарским алатима. Изложена су и весла, котве (ленгери), рибарски чамци, рибарске чизме, рибарска колиба, и уопште све што спада у рибарство. У једној витрини налазе се модели чамаца, барки и рибарских лађа. Ово лепо удешено одељење много интересује Енглезе који, као што је познато, воле рибарство. Ове групе нема у бугарском павиљону.“

А како је рибарска изложба оцењена од званичних енглеских стручњака, може се видети из извештаја који је поднео за то одређени експерт Сер Алберт Ролит и који је, преведен са енглеског, одштампан у Српским новинама број 230 од 11. октобра 1908. године. Извештај гласи:

IX група: Рибарство Србије. Рибарство на Дунаву и Сави. Излагач: проф. Мих. Петровић, Београд. Експерт: Сер Алберт Ролит.

Као члан оцењивачког одбора, испитао сам пажљиво следеће предмете: 1. народне справе за хватање риба (1–15); 2. моделе чунова (16–39); 3. скице и планове (40–60); 4. фотографије (61–71). Имао сам прилике да више година пословно долазим у додир са рибарским предузећима у Хулском пристаништу, на реци Хомбер, и да се затим с риболовством још боље упознам као становник на Темзи и још на једној шкотској реци, где сам се врло често бавио риболовством, као што сам то чинио и у више делова Европе, и на реци Нилу, а и у Флориди.

Рибарске справе у српском одељењу Балканске изложбе, као и модели чунова, сачињавају једну врло добру и прегледну изложбу, чија је конструкција и ванредна израда сасвим јединствена; исто тако и скице, планови и фотографије представљају живу слику онога што сам

и сâм видео на Доњем Дунаву и Сави, као и на рибарској изложби у Норвичу, Лондону и Букурешту.

Стога се ни најмање не устручавам да госп. Петровићу, у његовом положају као излагачу, доделим Почасну Диплому, а лично, као ко-лаборатору, Велику Награду (Grand Prix).

– Ове године је у просторијама клуба лондонских математичара била изложена Петровићева аналогна рачунска машина на принципу хидродинамике за решавање диференцијалних једначина првог реда. Овом приликом Петровић је добио почасну диплому Друштва математичара у Лондону.

– Октобра 17. моли ректора Универзитета у Београду за тродневно одсуство „које би, по савету лекара, провео ван Београда ради лечења од маларије“.

– Поново се покреће риболовна конвенција са Румунијом. Овога пута, на изричит захтев српске владе да наши делегати мало попусте у својим тражењима и да се пројекат конвенције што пре изradi, ствар је била окончана. Пројекат је израђен и обострано усвојен, па га је наша народна скупштина, сазвана у редован сазив за 1908. годину, на своме XXX састанку од 22. јануара 1908. године у потпуности усвојила. Конвенција је обнародована 1909. године у виду закона и била је оваквог облика:

Закон конвенције о заштити и експлоатацији риболова закључен између Краљевине Србије и Румуније, који гласи:

Њ. В. Краљ Србије и Њ. В. Краљ Румуније, налазећи за корисно закључити конвенцију за одређивање једнаких мера које се имају предузети ради заштите и експлоатације риболова у ономе делу Дунава што чини границу између Србије и Румуније, наименовали су у томе циљу за своје пуномоћнике:

Њ. В. Краљ Србије: Господина Др. Михаила Петровића проф. Универзитета итд.

Њ. В. Краљ Румуније: Господина Др Грегора Антипу начелника Министарства Индустирије, Трговине и Добара итд. који, пошто су показали своја пуномоћја и нашли их у исправној и уобичајеној форми, сагласили су се у овоме што следује:

Члан 1. За риболов на овоме делу Дунава што чини границу између Србије и Румуније важиће ове одредбе:

Члан 2. Забрањено је употребљавати риболовне справе – пређе – ма од каквих материјала оне биле, чија би окца, мерена пошто је пређа већ била у води, имала стране краће од 4 сантиметра. Код алова, и то за онај део пређе од кога је састављена аловска кеса, дужина стране окца

може се свести на 2 1/2 сантиметра. Код пређа што служе за хватање дунавске харинге дужина стране окца може се свести на 3 см. Пређе што служе искључиво за хватање ситне рибе чија величина никад не прелази 20 см, могу имати окца чије стране нису мање од 2 см, али целокупна површина такве пређе не сме бити већа од 10 квадратних метара. Тако се исто изузимају пређе у облику кесе, зване „кеца“, чији отвор није већи од 2 квадратна метра, као и „балачка пређа“ чији отвор није већи од 10 квадратних метра; ове пређе могу имати окца чије стране нису мање од 25 милиметара. За ове минималне мере окца највеће је допуштено одступање од једне десетине тих мера. Владе обеју држава, на основу споразума између својих делегата, могу свести димензије окца за извесне справе и за одређено време, на мање мере, али и то само за врсте ситних риба.

Члан 3. Забрањује се риболов динамитом или ма којим другим експлозивним или наркотичним материјама, као и риболов гвозденим набадачима (оствама) и ватреним оруђем. Тако исто забрањено је у риболову на кечиге употребљавати струкове са малим удицама са пловцима без мамаца (пампурски струкови) којима се закачује риба у њеном пролазу. Ова забрана не важи за струкове са великим удицама са пловцима (морунски струкови) који служе за хватање других врста Аципенсер.

Члан 4. Сталне риболовне заграде од дрвета или трске биће конструисане тако да пролази на њима не буду ужи од 4 см.

И тако даље ... Конвенција је садржала укупно 14 чланова.

Закон о конвенцији потписали су 5. фебруара 1909. године краљ Петар и тадашња нова влада, којој је на челу био председник Министарског савета Пера Велимировић.

Кад је после ступања на снагу ове конвенције наше Министарство народне привреде сазнало да се на румунским дунавским ловиштима ипак употребљавају пампурски струкови, забрањени чланом 3 конвенције, оно се нашло побуђено да употребу тога штетног алата не забрањује ни на нашем делу Дунава. Уосталом, ондашње наше министарство је унапред знало да је ова конвенција била више формалност. Дајући сâм лично своје инструкције српском делегату, председник владе Пашић је добро нагласио да „не треба много затезати, јер, знаш, сад треба да се са њима споразумевамо за трансбајкалску (место трансбалканску) железницу и за њуприју преко Дунава, па не треба да их љутимо“. Пашић је, на пример, сâм захтевао да се усвоји став из члана 4 конвенције у којем се говори о заграђивању канала, како је то одлучно тражио румунски делегат у име свог министарства, коме се српски делегат одлучно опирао.

1908

Ради учешћа у закључивању конвенције о риболову између Србије и Румуније, 12. фебруара обраћа се ректору Универзитета: „Част ми је замолити Господина Ректора да изволи спровести Господину Министру Просвете под приложену моју молбу за дванаестодневно одсуство од редовне дужности ради одласка у иностранство по једноме званичном послу“. Петровић је ово одсуство добио од министра просвете (Андре Николића): „..., а према Вашем мишљењу, одобрио сам г. Др Михаилу Петровићу, редовном професору Универзитета, одсуство од 18. до 29. овог месеца да би, као делегат Краљев. Српске Владе, могао учествовати при преговорима за закључење конвенције о риболову између Србије и Румуније“.

Фебруара 27. потписана је у Букурешту конвенција о риболову између Србије и Румуније. Потписник конвенције од стране наше земље био је Михаило Петровић.

– Као дугогодишњи стални члан испитне комисије за полагање професорског испита, Петровић је имао могућност да директно утиче на квалитет и развој наставе математике у средњим школама. На овим испитима захтевао је потпуну спремину кандидата, а у припремању питања инсистирао је на озбиљнијим задацима. Примера ради, овде наводимо један Петровићев задатак са професорског испита од 21. априла.

Одредити број реалних корена трансцендентне једначине

$$x^2 + (\log x)^2 + \lambda = 0$$

и изразити их. Применити методе за приближно израчунавање таквих корена у случају кад је $\lambda = 2$.

– Према одредбама хрватског и мађарског закона о риболову, Петровић је морао бити снабдевен специјалним дозволама за риболов на Сави и Дунаву.

– За потребе Министарства народне привреде (набавка рибарског алата) у марту одлази на двадесет дана у иностранство.

– Изабран је за члана научног друштва *Deutsche Mathematiker-Vereinigung* из Лајпцига.

Доцније, у часопису овог друштва, Петровић је објавио само један рад: *Theorème de la moyenne relatif aux intégrales des arcs* (Leipzig, 1914, t. 23, pp. 91–97).

– Учествоје у измирењу рибара Србије и Румуније у близини Кладова:

ГОСПОДИНУ РЕКТОРУ УНИВЕРЗИТЕТА

Молим Госпoдина Ректoра за њирoдневно осуcтїво ради огласка у Клагoво њo једнoме службeнoм њoслу, на који сам одређен оу сїрaне Минисїарсїва иносїрaних дела.

4. маја 1908. г.
Београд

Мих. Петровић,
проф. Унив.

– Средином године учествује на Четвртoм интернационалнoм конгресу математичара у Риму са расправoм *Sur une classe remarquable de séries entières*.

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

Просветно одељење
П. Бр. 3835
14. марта 1908. год.
Београд

Господине Ректоре,

Част ми је извести Вас, у вези са Вашим актом Бр. 880 од 12. овог месеца, да сам својом одлуком П бр. 3835 од 14. ов. месеца, а према Вашем мишљењу, одобрио г. Др. Михаилу Петровићу, редовном професору, тражено дванаестодневно одсуство да би могао отићи у Рим и узети учешћа на међународном конгресу математичара, на коме би у исто време приказао и расветлио један свој нови рад из своје струке.

Примите, Господине Ректоре, уверење о мом одличном поштовању.

Министар
просвете и црквених послова,
А. Николић

Наводимо у целости приказ академика Јована Карамате о овом Петровићевом саопштењу.

„Овај рад је утолико приступачан што својом садржином и појмовима којима оперише не излази из оквира универзитетске наставе, и изненађује својом једноставношћу, али је ипак за његово решење био потребан један дужи истрајан рад.

Тако видимо из радова публикованих у току 1906. г. да је Петровић већ тада овај проблем имао у виду. Почетком 1908. год. он публикује део резултата, а тек на интернационалном конгресу математичара у

Риму половином исте године, он износи дефинитивно решење у раду *Sur une classe remarquable de séries entières* (Atti del IV Congresso internazionale dei Matematici, Roma, 1908, Vol. II). Цео овај двогодишњи рад у свом коначном облику отштампан је на свега неколико страница.

Уосталом, то је онај проблем на који се односи прича *Узбуна у манастиру* из књижице проф. Миланковића и Михајловића посвећене Мики Аласу, а у којој је анегдоти детаљно приказано под којим је околностима Петровић дошао до коначног решења овог проблема.

Ево у чему се он састоји.

Познато је да међу важне проблеме теорије функције спада проблем апроксимације дате функције полиномима. Уз овај проблем везан је цео низ мање или више значајних питања, међу које спада и питање у каквој вези стоје нуле полинома којим апроксимирамо дату функцију са нулама саме функције.

Једно од првих питања ове врсте на које наилазимо јесте да се испита каква мора бити природа дате функције, да би се она могла апроксимирати полиномима којима су све нуле реалне, или још специјалније, реалне и позитивне.

Зауставимо се само на аналитичној функцији $f(z)$ датој својим Таулог-овим редом

$$f(z) = \sum_0^{\infty} a_n z^n,$$

дакле на функције које су апроксимиране низом полинома облика

$$P_n(z) = \sum_0^n a_n z^n.$$

Прецизно формулисан Петровићев проблем састоји се у томе да се пронађу потребни и довољни услови које мора задовољавати дата функција да би сви полиноми $P_n(z)$, према томе и гранична функција, имали све своје нуле реалне и позитивне; или, ако претпоставимо да су коефицијенти позитивни, да би све нуле тих полинома биле негативне.

Ево на како леп и савршено једноставан начин Петровић даје решење овог проблема.

Без ограничења претпоставити да су прва два коефицијента полинома $P_n(z)$ једнака јединици, тј. да је

$$c_0 = c_1 = 1;$$

Пита се под којим ће условима сви полиноми

$$P_n(z) = 1 + z + a_2z^2 + \dots + a_nz^n, \quad n = 2, 3, \dots$$

имати своје нуле реалне и негативне.

У том случају морају и полиноми

$$q_n(t) = t^n + t^{n-1} + a_2t^{n-2} + \dots + a_{n-1}t + a_n = tq_{n-1}(t) + a_n, \quad n = 2, 3, \dots$$

чије су нуле реципрочне вредности нула полинома $P_n(z)$ такође имати све своје нуле реалне и негативне.

Ако, међутим, полином $Q_{n-1}(t)$ има $n-1$ негативних нула, његов дијаграм мора имати облик криве (I), према томе ће дијаграм полинома $tq_{n-1}(t)$ имати облик криве (II). Да би једначина

$$tq_{n-1}(t) = -a_n$$

имала n реалних решења, тј. да би и полином $q_n(t)$ имао n негативних нула, a_n не сме бити већи од апсолутне вредности $-m_n$ најмањег минимума t дијаграма полинома $q_n(t)$. У случају када је

$$a_n = -m_n.$$

полином $q_n(t)$ мора имати једну вишеструку нулу. У том случају, дакле, његова дискриминанта

$$D(a_2, a_3, \dots, a_{n-1}, a_n)$$

мора бити једнака нули.

Према томе, ако у овој дискриминанти коефицијент a_n заменимо са x , добијамо полином

$$(1) \quad D(a_2, a_3, \dots, a_{n-1}, x)$$

чије ће нуле дати оне вредности коефицијената a_n за које полином $q_1(t)$ има вишеструких нула. Дакле, тај коефицијент не сме бити већи од најмање позитивне нуле дискриминанте (1) и само у граничном случају он јој може бити једнак.

Отуда добијамо решење постављеног проблема, тј. потребан и довољан услов да би сви полиноми $P_n(z)$ имали све своје нуле негативне је да коефицијенти a_n буду мањи од најмање позитивне нуле полинома (1).

Поред тога, овим решењем је потпуно одређена и гранична функција $f(z)$ за коју је постављени проблем могућ. Њене коефицијенте добијамо ако их постепено одређујемо тако да они буду једнаки најмањој позитивној нули полинома (1).

Иако је ову граничну функцију, по њеној дефиницији, готово немогуће одредити, Петровић даје са скоро исто таквом лакоћом цео низ њених особина, од којих ћемо напоменути само две најважније:

Функција $f(z)$ је облика

$$e^{-z}g(z),$$

где је $g(z)$ цела функција нултог рода, чије су све нуле < -1 и, по апсолутној вредности, не расту брже од

$$(n+1)(\sqrt{2})^n;$$

коэффициенти њена Taylor-ова развртка су сви позитивни и мањи од

$$\frac{1}{n! 2^{n(n-1)/2}}.$$

Једноставност обраде и прецизност резултата изложеног проблема није само основна карактеристична црта целокупног научног рада Михаила Петровића, већ је то и верно огледало њега као човека, онаква какав је био у свом приватном животу – велик у својој приступачности, скромности и простодушности.“

– Београдска општина 8. маја шаље професору Петровићу војно саопштење. Није позната садржина саопштења.

– Изасланик је Министарства просвете и црквених послова на испиту зрелости у Другој београдској гимназији.

– За школску 1908/09. годину Петровић је постављен за декана Филозофског факултета. Професор С. Радовановић обраћа се 25. маја ректору Универзитета: „Част ми је извести г. ректора да је савет Филозофског факултета на седници од 24. ов. мес. изабрао за декана Филозофског факултета за идућу школску годину г. професора др Михаила Петровића“.

– Светска литература је регистровала неколико специјалних функција (трансцендената) под именом *Петровићеве функције*. У раду *Једна специјална трансцендената и њена улога у математичкој анализи* (саопштење Академије природних наука од 17. новембра) Петровић први пут излаже функцију облика

$$\theta(z) = \sum_0^{\infty} \frac{z^n}{n^n},$$

где увођењем још једне функције

$$\Delta(z) = \sum_0^{\infty} \frac{(n+1)^{n+1}}{z^n}$$

и добијене релације

$$\theta(z) = 1 + z \Delta(z)$$

добија следеће аналитичке изразе за θ и Δ :

$$\begin{aligned} \Delta(z) &= \int_0^1 e^{zu} dt, & \theta(z) &= \int_0^1 (1 + ze^{zu}) dt, \\ \Delta(z) &= \int_0^{\infty} e^{-x} e^{zv} dx, & \theta(z) &= \int_0^{\infty} (1 + ze^{-x} e^{zv}) dx, \end{aligned}$$

где је

$$v = x e^{-x}.$$

У другом делу рада, системом испитивања функција, Петровић за трансценденте θ и Δ излаже горње и доње границе, понашање функција Δ и θ за $z \rightarrow \infty$, нуле функција и на крају график функција Δ и θ .

– Од 28. септембра до 2. октобра у Београду је одржана прва изложба београдског рибарства. На овој изложби Петровић је био руковалац (инструктор), при чему је изложио своју богату збирку рибарског алата, модела и снимака, као и живе и усолјене рибе. На овој изложби Петровић је изложио и једног великог сома од 83 килограма уловљеног у Сави. О овој изложби и учешћу Петровића врло похвално су писали дневни листови, а нарочито „Тежак“ (4–5/1909), орган Српског пољопривредног друштва.

„Српско Пољопривредно друштво, познавајући појмове који у нас владају о рибарству, било се решило да учини оглед са приређивањем рибарске изложбе као новине, те да се изврши преглед и смотра природног рибарства у Србији, да се предоче мере законске заштите рибе по водама и да се приберу ради проучавања и познавања по могућству све врсте риба које су заступљене у нашим водама. И благодарећи г. Мих. Петровићу, професору Универзитета, који се примио за руковаоца овог одељка изложбе и његовој богатој збирци алата, модела и снимака, као и живе и усолјене рибе; благодарећи г.г. Пери Павловићу, управнику Музеја Српске Земље и Душану Стојичевићу, његовом помоћнику, који су не само излагањем обилате и изврсне збирке препарираних

саних риба и њених непријатеља увеличали и улепшали саму изложбу, већ и припремањем и препарисањем и нових препарата прикупљених из скоро свију река и речица у Србији, много допринели њезином успеху.“

За време ове изложбе сваке вечери биле су приређиване аласке вечере, на којима се често, уз музику тада познатог свирачког друштва „Суз“, остајало до зоре.

– Посебно Петровићево интересовање у теорији диференцијалних једначина јесте осцилаторни карактер решења једначине. „Када једна функција $f(z)$, коначна и непрекидна у једном датом размаку, мења више пута знак, што може бити само проласком кроз ма коју нулу, она у њему има осцилаторан карактер. Честина осцилација у размаку (a, b) одређена је бројем нула функција у томе размаку; ритам осцилација одређен је распоредом тих нула. Познавање та два елемента: честине и ритма осцилација једне функције са осцилаторним карактером, јесте баш оно што је од битне важности за квалитативно познавање такве функције.

У случајевима кад се ти елементи односе на коначне и непрекидне интеграције диференцијалних једначина, њихово је познавање еквивалентно квалитативној интеграцији таквих једначина, која у многим случајевима може заменити неостварљиву или приметну квалитативну интеграцију.

Најважнији тип диференцијалних једначина, које имају за интеграле функције са осцилаторним карактером, представљају, без сумње, линеарне једначине другог реда. Познато је да кад се таква једна једначина елементарном трансформацијом сведе на облик

$$y'' + f(x)y = 0:$$

1° Кад год је функција $f(x)$ у једном датом, довољно пространом размаку променљиве x коначна, непрекидна и позитивна, интегрални такве једначине уопште су осцилаторне функције те променљиве у таквом размаку;

2° Честина и ритам осцилација могу се у таквом једном размаку одредити непосредно из познавања начина на који се функција $f(x)$ мења у томе размаку.

У овој ће расправи, међутим, бити показано да се поменути елементи могу проучити и на много генералнијим типовима диференцијалних једначина свију редова, формираним на један извесни начин, наиме на једначинама облика

$$y'' + y \Psi(x, y, y', y'', \dots, y^{(n)}) = 0,$$

где функција Ψ задовољава нарочите погодбе о којима ће мало даље бити реч, а које обухватају линеарне једначине другог реда као специјални случај.“

У расправи *Диференцијалне једначине са осцилајторним интe-
џралима* (саопштење Академије природних наука од 17. новембра) Петровић је за ову класу једначина показао:

1° да они интегрални који су коначни и непрекидни у једноме датом довољно пространом размаку $x-a$, као и њихови узастопни изводи из n -тог закључно, уопште имају осцилаторан карактер;

2° да се честина и ритам осцилација у датом размаку могу проучити непосредно само ако се зна начин на који се извесне функције, што фигуришу као коефицијенти у Ψ , мењају са x у томе размаку.

На тај је начин могућно формирати читаве класе диференцијалних једначина свију редова, код којих је за коначне и непрекидне интеграле у датом размаку остварљива квалитативна интеграција, или код којих се бар могу у довољној мери прецизирати они елементи који су од битне важности при таквој интеграцији.

Овим резултатима користио се математичар Стојановић Јован за своју студију о Riccati-јевој диференцијалној једначини.

– Команда инжењерије шаље професору Петровићу 20. децембра поверљиву наредбу Министарства војног.

1909

Ове и 1910. године Петровић је председник Главног просветног савета Министарства просвете и црквених послова Краљевине Србије.

– Прва шумадијска пионирска чета из Ниша доставила је 20. фебруара Петровићу војно саопштење (Пов. бр. 27). Није позната садржина овог саопштења.

Као одличан ученик професора Königs-a на Collège de France и са одлично положеним *Licence ès sciences physiques* (1893) из рационалне механике и опште физике (код Königs-a и Lippmann-a), Петровић се није много удаљавао од механике и математичке физике, што су и показали први радови по доласку у Београд (1894).

Ове године, 26. маја, на скупу Академије природних наука приказује своју расправу *Крећање материјалне тачке у случајевима кад оштор средине зависи од брзине и положаја тачке*. Расправа вероватно обухвата главни проблем спољне балистике и излаже интеграбилност система диференцијалних једначина спољне балистике за разне случајеве закона отпора ваздуха (линеарни, квадратни итд.). Ова расправа је

остала необјављена јер је Петровић писмено умолио Академију природних наука да рукопис не уђе у штампу пошто је већ објављен у једном страном часопису у Паризу (записник Академије природних наука од 28. 5. 1909). До данас није утврђено где је Петровић објавио ову расправу, а такође ни рукопис није пронађен.

Што је расправа, по речима Петровића, објављена у Паризу, то није ништа сметало јер је врло добро познато да је комплетан Петровићев опус на српском језику до 1932. године (до појаве Bulletin A и „Publications“) објављен и на страни (Француска, Румунија и др.).

Напоменимо да се у ондашњој средини истим проблемом бавио и Петровићев друг са студија Коста Стојановић (*О условима инџеџрабилитетна извесне балистичке једначине*, Глас LXVII, (1903, I, књ. 26).

– На предлог Михаила Петровића и Јована Цвијића од јуна ове године Београдски универзитет позвао је Милутина Миланковића, грађевинског инжењера из Беча, за професора примењене математике на Филозофском факултету. Миланковић се одазвао позиву и од октобра ове године започео плодну научну каријеру у новој средини. Претходно је морао да седне и да учи небеску механику и рационалну механику.

– По престанку вршења дужности декана Филозофског факултета Петровић је 5. октобра умолио пореско одељење за град Београд да га ослободи деканског додатка пошто је престао бити декан од 1. септембра ове године.

– У расправи *Једна ојшија особина коефицијената Маклоренових редова који задовољавају алгебарске диференцијалне једначине*, коју је саопштио у Академији природних наука 12. октобра ове године, Петровић износи следећа три резултата:

1. Кад год какав ред

$$(A) \quad y = \sum a_n x^n$$

задовољава какву алгебарску диференцијалну једначину коначнога реда m , коефицијента a_n , почевши од ранга $n = m + 1$, може се изразити као рационална функција претходних коефицијената

$$a_0, a_1, a_2, \dots, a_{n-1}$$

и извесног ограниченог броја ирационалних количина које не могу бити различне од оних што већ фигуришу у самој датој диференцијалној једначини; осим тога, коефицијенти ових ирационалних количина увек су реални цели бројеви.

2. Коефицијент a_n је рационална функција количина

$$a_0, a_1, a_2, \dots, a_m$$

са коефицијентима који су полиноми по коефицијентима саме диференцијалне једначине, а бројни коефицијенти ових полинома су реални цели бројеви.

3. Кад год један ред (A) задовољава какву алгебарску диференцијалну једначину, његов је општи коефицијент a_n или рационалан број, или рационална функција једнога ограниченога броја ирационалитета који се не мењају са n ; бројни коефицијенти те рационалне функције сви су реални цели бројеви.

– Одлуком ректора Универзитета постављен је за надзорника средњих школа у Трећој београдској гимназији за школску 1909/10. годину.

– За школску 1909/10. годину Петровић је изабран за професора Филозофског факултета у Београду. У овој години декан је био професор физике Ђорђе Станојевић.

– Месец дана по доласку у Београд Милутин Миланковић предаје Српској краљевској академији своју прву расправу *Особина креиња у једном специјализираном проблему трију тела*. Неоспорно, врло брзо укључивање у научни живот Београда. На скупу Академије природних наука од 11. децембра ове године Петровић и Гавриловић подносе реферат о овој расправи и предлажу да се објави у Гласу Српске краљевске академије. Проблем трију тела био је прилично елементаран и приступачан скоро сваком, што показују и текстови Бранислава Петронијевића.

1910

На скупу Академије природних наука од 30. јануара одлучено је да уместо академика Љубомира Ковачевића, Михаило Петровић рефрише о раду Ђорђа М. Станојевића *Физичке науке на српском језику у XVIII веку*. Вероватно да се Петровић није сложио са садржајем рада, те реферат није ни писан. Рад је враћен аутору. Професор физике Ђорђе Станојевић није успео да се дочепа СКА; више пута је одбијен са негативним оценама о његовим „студијама“. Занимљива је овде уочена „обрнута размера“: *уколико је личности мала у науци, уколико добија већи сиоменик, и обрјино*.

– Од 20. марта до 8. априла борави у иностранству због неодложних послова. Одобрење за ово одсуство са Универзитета лично је дао тадашњи министар просвете, професор Јован Жујовић: „Господине Ректоре, У вези са Вашим писмом од 15. ов. мес. бр. 957 част ми је извести-

ти Вас да сам, према Вашем мишљењу, одобрио г. Др. Михаилу Петровићу, редовном професору Универзитета, тражено двадесетодневно одсуство од дужности ради свршавања неодложних послова у иностранству.“

– Дом деде Новице Лазаревића на Косанчићевом венцу постао је премален за породице Петровић и Перић, те 17. јуна ове године Михаило Петровић предузима мере за зидање нове куће.

ГРАЂЕВИНСКОМ ОДБОРУ ЗА ВАРОШ БЕОГРАД

Молим Грађевински одбор да ми њо приложеном плану одобри зидање сйрајине зграде за сћановање, на моме имању које њосйјуји у улици Косанчићев венац бр. 24 и 26.

Зграду ћу зидајти са циглама у кречном малтеру, а њокријти црејом. Таксу за решење у 2 динара њолажем.

17. јуна 1910. љог.
Београд

Мих. Пејровић,
њроф. Универзитњетња

Грађевински одбор је 30. јуна донео решење о подизању зграде.

– На скупу Академије од 15. октобра подноси реферат о раду Филозофског факултета у Београду. У овој години декан је био професор Ђорђе Станојевић.

– Петровић често тражи одмор од научног рада и од наставе на Београдском универзитету. Предаје се рибарству и својој виолини. У оваквом расположењу посебно је заинтересован за разне експерименте. Петровићев одмор од математике био је, у ствари, немир у сталном истраживању експерименталног проверавања замисли. Као изграђени природњак и добар познавалац закона природе, специјално механике и електрицитета, Петровић богати своје стваралаштво са неколико врло успешних патената. Почела је 1910. година, када је за потребе Војнотехничког завода у Крагујевцу радио на конструкцији даљинара. „Молим да се саопшти професору Г. Др. Мики Петровићу да овде дође, те да овери цртеже за израду даљинара“ – писао је 29. децембра 1910. године управник Војнотехничког завода у Крагујевцу. Конструкцију даљинара Петровић је радио са познатим стручњаком за геодезију, генералом Милорадом Терзићем. Ова конструкција је патентирана у Француском заводу за патентне (BF) 1910. године под бројем 413730. Патент је био брзо запажен и 1912. године откупљен и реализован у Русији.

– Београдски рибарски еснаф, који је Петровићу издао још 1895. професионалну дозволу и мајсторско писмо, средином ове године престао је да ради. У Београду се предузимају савременији облици удруживања рибара Саве и Дунава.

– Од доласка на Велику школу па све до 1910. године Петровић је на Филозофском факултету сâм држао предавања, вежбе и семинар, а са професором Богданом Гавриловићем водио је библиотеку Математичког семинара. Ове, 1910. године добија првог асистента. Из састава својих дипломираних студената бира Младена Берића за асистента теоријске математике. Све до постављења за доцента Универзитета Берић је био неуказни асистент (асистент – дневничар и суплент Треће београдске гимназије).

1911

Током учења, као и у обичном животу, Ђорђе Карађорђевић је био уверен да поред себе има човека великих могућности у математичким наукама, што је изазвало и његово посебно поштовање према Петровићу. У оваквој атмосфери Карађорђевић је желео да се увери у јачину математичког знања свог професора и предлаже Петровићу да постави један проблем који не би могао да реши чувени Poinsaré. Петровић је за љубав краљевића ово и урадио: „Наћи број коначних асимптотних вредности којима тежи једна цела функција $f(z)$ кад $z \rightarrow \infty$ у разним правцима у својој равни што пролазе кроз координатни почетак“. Краљевић је под својим именом упутио исти проблем знаменитом професору и после извесног времена добио одговор. Петровић је погледао Poinsaré-ово решење и рекао да је Poinsaré учинио једну грешку. Међутим, убрзо, за два дана, следило је и друго Poinsaré-ово писмо у коме се наводи уочена грешка.

Доцније, у Академији природних наука 21. јануара 1929. године. Петровић је изложио овај проблем (Глас СХХХIV, стр. 87–89).

– Поред закупних рибарских дозвола, аустријске државне власти издавале су рибарима још и државну карту која се звала *Риболовница*. Јула 15. ове године Петровић је добио *Риболовницу*.

Риболовница

Вриједи од 15. сриња 1911. год. до 24. вељаче 1912. год. за рибарског мајстора Мих. Пејџ. из Београда. Ову риболовницу ваља на позив орџана јавне стираже, земаљских ливадара, чувара канала, надзирача лова,

чувара риболова, њољара, луѓара, оружника, на њозив риболовних овлашћеника, њихових намјештеника прегоачији (23. закона). Риболовница ѓласи на особу, ња се не смије рабији њо друѓој особи неѓо на оној на које име ѓласи. За врјеме риболова ваља риболовницу собом носиии.

У Земуну
15. сриња 1911. гођ.

Ујравишељ
Кр. владин ѡајник
М. Н.

– Продекан је Филозофског факултета Универзитета у Београду за школску 1911/12. годину.

– За време лета приређена је у Турину велика међународна изложба. У павиљону наше земље Петровић је изложио своје експонате о београдском рибарству. Изложена збирка Михаила Петровића награђена је златном медаљом. У одштампаној публикацији за ову изложбу, *La Serbie a l'exposition universelle de 1911 à Turin*, Петровић је објавио чланак *La pêche*, где је статистичким подацима приказао развој рибарства у Србији.

– Излази из штампе једна од најобимнијих књига српске науке, Петровићеви *Елементији математиичке феноменологије* (на стр. XIII + 774 формата 16,5 × 24,5), као посебна књига Српске краљевске академије. У Председништву Српске краљевске академије 5. децембра одређен је хонорар Петровићу за *Елементије математиичке феноменологије*. Деведесет динара по штампаном табаку (90 × 49 = 5 410 дин.), био је то за ондашње време врло висок хонорар.

1912

Од ове године стални је сарадник часописа *Revue semestrielle des publications mathématiques* (Amsterdam), који је доносио реферативне приказе радова из математике.

– Са докторском дисертацијом на Сорбони (1894. г.) и већ стеченим угледом у науци, Петровић је изабран за члана друштва *Association des docteurs des Sciences* у Паризу.

– Ради обављања службених послова за Министарство народне при- вреде (вештачки рибњаци) одлази у Земун на договор са инжењером Ивановићем.

– Кратко време после укидања Рибарског еснафа београдски рибари остали су без организације. Убрзо је дошло до оснивања Београдског рибарског удружења одлуком Министарства народне привреде од 27. априла о. г. Ово удружење је водио и развијао Михаило Петровић.

– *Први докџоратџ маџематџичких наука на Беоџрадском универзитџетџу.* – Пред комисијом, коју су сачињавали Михаило Петровић и Милутин Миланковић, Младен Берић је 13. маја ове године одбранио докторску тезу под називом *Фиџураџивни џолиџони диференцијалних једначина џрвоџ реда и њихова веза са особинама инџтеџрала.*

– Свега недељу дана по одбрани докторске тезе Младена Берића Петровић је упутио писмо Савету Филозофског факултета ради расписања конкурса за једног доцента. Ово писмо, у виду реферата, има историјски значај јер се његовом појавом обележава почетак стварања научних радника–математичара на Универзитету – почетак *Беоџрадске маџематџичке школе.*

САВЕТУ ФИЛОСОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

Теориску Маџематџику, која је џлавни џредметџ у I научној џруџи, а сџоредан за више друџих џруџа, џредаје за све џодине један насџавник са 6 часова џредавања, 2 часа веџбања и 1 часа семинарскоџ рада. Савеџџ ће лако увидеџџи да је џакав рад сасвим недовољан. Радеџи сам, насџавник је до сад моџао џредаватиџ само најџоџребније елементџе, немајуџи моџућностиџ да се од њих одмакне и да уведе слушаоце у коју од џрана Маџематџике, шџџо се данас развијају, које садржавају акџивелне џроблеме које су, џрема џоме, најџодесније за самосџалан рад, а у које је немоџућно уџи док се добро не савладају елементџарне џарџиџије. Међу џџим, баш у џџим областџима Маџематџике у које се данас не сџиџе улазиџџи, оџледа се сисџџем данашњеџ научноџ рада и било би од највеће корисџџи уведиџџи слушаоце баш на џоме џџерену у самосџалан рад, шџџо је у једној науци као шџџо је Маџематџика, џде је сваки део џодлоџа друџоме, немоџућно учиниџџи са досадашњим џроџрамом рада.

Поџџисани налази, из џџих разлоџа, да је џрека џоџџреба за још једноџа насџавника за Теориску Маџематџику у Филозофском факулџџетџу, коме би се џовериле елементџарне областџи ове науке и који би сџџворио моџућностиџ да данашњи насџавник џџоџа џредметџа може рашириџџи џроџрам своџа рада џрема данашњим Универзитџетџским џоџџџребама. А да су џџе џоџџребе сџџварне, доказује и џџо, шџџо је и на мањим Универзитџетџима, а из џоменуџџих разлоџа, Теориска Маџематџика засџџуџљена са више насџавника. Ова џоџџреба није до сад моџла биџџи задовољена с џџоџа, шџџо није било квалификованих кандидатџа.

Пошћисани су мишљења да их сад има и њредлажу Савејћу да се расћише сћечая за једнога доценћиа за Теориску Маћематћику.

19. Маја 1912. г.
Београд

Мих. Пећровић
Др. М. Миланковић

– Часопис *Revue générale des Sciences pures et appliquées* (Paris) окупљао је махом свршене студенте *École Normale Supérieure*, па и друге научнике. Од ове године Петровић активно сарађује у овом познатом часопису.

– Петровић је скренуо пажњу међународне јавности као математичар изузетне универзалности и интересовања за законе природе. Имајући ово у виду, Међународна комисија за уједначавање терминологије математичке физике у Берлину изабрала је Петровића за свог редовног члана.

– Као члан Комисије за вештачке рибњаке при Министарству народне привреде, од 28. марта до 3. априла налази се на терену испитујући услове изградње вештачких рибњака. Петог априла Петровић је поднео извештај о овом путу.

– Појава *Елеменћиа маћематћичке феноменологије* унела је нову атмосферу у Математички семинар Филозофског факултета. Књига је тражена, читана и коментарисана. Преко Петровића, Математички семинар је умолио СКА за неколико примерака ове књиге. У Председништву Српске краљевске академије одлучено је 16. јуна да се Математичком семинару поклони десет примерака *Елеменћиа*.

– Од 8. до 16. августа учествује на Међународном конгресу математичара у Кембрицу. На Конгресу је саопштио рад *Fonctions implicites oscillantes*, који је и објављен у конгресном *Proceedings*-у (стр. 295–302). Наредне, 1913. године *Revue semestrielles* (t. XXII) донео је похвале овом Петровићевом саопштењу.

Поред овога, Петровић је на Конгресу активно суделовао у расправама о настави математике. У Српском књижевном гласнику 39 (1912) Петровић је описао рад конгреса. „У првој половини прошлога месеца (8–16 августа) одржан је у Кембрицу међународни конгрес математичара, који се једном нарочитом врстом посла што се на њему имао обавити разликује од до сада одржаних математичарских конгреса. Општи циљ оваквих конгреса, држаних од времена на време у разним научним центрима (Цирих, Париз, Хајделберг, Рим), био је обавештавање људи од те струке о последњим напрецима математичких наука и о актуелном стању њихових решених и нерешених проблема,

оријентисање и споразум о правцима нових истраживања и, напослетку, одржавање личних односа међу људима који раде на истим пословима. Кембриџски конгрес, међутим, поред овога општег циља, који је и сам собом довољан да оправда смисао таквих конгреса, имао је још један специјалнији и практичан циљ. На њему је имало да се из основа претресе питање *о ширењу математичких знања*, а на првоме месту питање о реформи математичке наставе према савременим погледима, тежњама и потребама. На основи једне врло простране анкете о математичкој настави у свима културним земљама, о потребама које су се у овој осетиле и о стеченом искуству при извођењу појединих идеја у наставним плановима, на овоме конгресу је претресана маса начелних питања у вези са основним питањем о коме је реч, образложиле се и прилагодили за примену извесне тежње које су се у последње време почеле распростирати кроз математичку наставу и прикупљен обилан и драгоцен материјал, који ће изићи у нарочитој публикацији и о коме се мора водити рачуна при реорганизацији те наставе у појединим земљама. Представник наше земље на овоме конгресу био је Г. Др. Михаило Петровић, професор Универзитета, који је и својим саопштењем о једној новини у математичкој анализи и давањем обавештења о нашој математичкој настави активно учествовао у раду конгреса.“

БАЛКАНСКИ РАТОВИ

1912

Учесник је балканских ратова. Ове и 1913. године учествује у ратовима као резервни инжењеријски поручник, а потом капетан. Петровић је био на дужности командира V чете, резервног инжењеријског батаљона другог позива.

1913

За Нову годину, више села Винче, Петровић лови 200 kg кечига у једној лапташкој рики, што представља прави подвиг.

– Појава прве расправе о неевклидској геометрији у СКА. Заједно са Б. Гавриловићем реферише 5. јуна у АПН о раду Светомира Ристића *Један прегледа неевклидским геометријама*. Петровић је сматрао да овај рад није за *Глас*, већ за *Сјоменик I разреда* „пошто аутор претходно учини неке промене по напоменама референата“. Ристић се није сложио са примедбама Петровића и Гавриловића и 29. јануара наредне године повлачи свој рукопис. Није утврђен садржај ове расправе, а ни примедбе референата.

– Ове године Петровић уводи у науку свог другог докторанта Симу М. Марковића, суплента III београдске гимназије, асистента – дневничара Универзитета.

Као талентован математичар и врло образован млад човек, Марковић се брзо сналази на Универзитету и са нешто старијим Младеном Берићем био је нова снага математичких наука и настава. Са овом двојицом младих научника, који су били потпуно различито политички

оријентисани (Берић је, на пример, био дубоко религиозан), колегама Богданом Гавриловићем и Милутином Миланковићем, повремено Костом Стојановићем, Петровићев Семинар постепено узима шири замаха ка прерастању у београдску математичку школу, што ће се нарочито показати после Првог светског рата. После непуне две деценије рада на Великој школи и Универзитету Петровића већ окружују његови ђаци – доктори математичких наука.

Под контролом и личним ангажовањем Петровић руководи изградом Марковићеве докторске тезе. Вероватно да је Петровић предложио тему *Oйшiiа Riccati-јева једначина њрвога реда*, у којој се Марковић користио последњим резултатима Петровића, Painlevé-а, Poincaré-а, Appell-а и других.

После опширног увода, где је дао историјски приказ проблема интеграције Riccati-јеве једначине

$$y' + \varphi_1(x)y^2 + \varphi_2(x)y + \varphi_3(y) = 0,$$

Сима Марковић излаже трансформације ове једначине на једноставнији облик или трансформацију линеарне једначине другог реда на општи облик Riccati-еве једначине. Под утицајем радова поменутих математичара Марковић у другом делу тезе излаже квалитативну интеграцију Riccati-еве једначине, где износи резултате махом по Picard-у а користећи се Sturm-овом теоремом о нулама интеграла другог реда. У излагању приближне интеграције Riccati-еве једначине Марковић се јавља као математичар који код нас први пут третира једну нумеричку методу за решавање диференцијалних једначина. Марковићева нова метода понајвише је задовољила у анализи грешке, као и у налажењу доње и горње границе интеграла у посматраном размаку. Очигледно, Сима Марковић се није користио Runge-овом методом. „Постоји још једна метода која се додуше не заснива на досадашњем нашем схватању приближне интеграције, али која се ипак корисно може употребити за приближну нумеричку интеграцију свих обичних диференцијалних једначина, па, дакле, и за Riccati-јеву једначину. Метода се заснива на генерализацији познатог Simpson-овог правила, а развио ју је професор Runge 1894. године.

Runge-овој методи могли бисмо учинити ове две замерке: прво, рачунање које је скопчано са њеном применом приметно је, често врло приметно; и друго, она није у стању да нам да никаква обавештења о степену приближности са којом радимо. Но и поред тих двеју слабих страна, Runge-ова метода чини често велике услуге, јер је од свих метода за приближна нумеричка израчунавања ипак она понајбоља.“

За разлику од осталих Петровићевих доктораната (од М. Берића до Д. Марковића), Сима Марковић је једини навео две Петровићеве об-

ласти (феноменологија и рачунске машине) које данас умногоне чине Петровићев опус актуалним. У уводном делу тезе Марковић није заборавио Петровићеву феноменологију. „Језиком *Математичке феноменологије* можемо уопште рећи да се на Riccati-јеву једначину сведе све просте појаве што резултују из симултане акције два узорка: једнога, депресивног или импулсивног, са независним варијацијама, који може бити у специјалном случају и константне јачине, и другога, такође депресивног или импулсивног, али пропорционалног квадрату величине непосредног објекта. Јер је тада

$$X_1 = f(t)X_2 = \mp \lambda v^2,$$

тако да је диференцијална једначина појаве

$$k \frac{dv}{dt} \pm \lambda v^2 = f(t). \text{“}$$

На крају тезе, код механичке интеграције Riccati-јеве једначине, Марковић се користи Јасоб-овим интегратором, али не заборавља да помене његову идентичност са Клерићевим тракториографом, као и Петровићеву трансформацију Клерићевог „шестара“ у интеграф.

Марковић је у својој тези обрадио основну Петровићеву концепцију у диференцијалним једначинама, а то је квалитативна интеграција са одређеном применом, као и нумеричке и машинске методе.

Сима М. Марковић је докторирао пред комисијом коју су сачињавали Михаило Петровић и Милутин Миланковић на основу одлуке Савета Филозофског факултета од 5. јуна 1913. године. Наредне, 1914. године Марковић је и објавио своју докторску тезу.

Као што је познато, Сима М. Марковић одао се политици. Међутим, при писању доцнијих списа из филозофије, Марковић је често наводио Петровићеве резултате, нарочито из феноменологије и теорије релативитета.

– Још као студент професора Љубомира Клерића и доцније лисансијер професора Königs-а на Collège de France у Паризу, Петровић је доста пажње посветио теоријској механици, нарочито принципима механике. Међутим, као практичар–механичар Петровић успешно решава конструкцију зупчаника преносника, при чему промена брзине треба да буде стална. Према концепцији ове конструкције можемо слободно закључити да је ово Петровићево решење претеча данашњим аутоматским мењачима у аутомобилима. Своју конструкцију је патентирао у Француском заводу за патенте 1913. године под бројем 463082. Доцније, 1930. године, на Интернационалном конгресу опште механике

у Liége-у, Петровић је изложио теоријску основу свог патента *Engrenage en Vrille*.

По казивању Ђорђа Карађорђевића, Петровић је имао и урађен овај зупчаник–мењач.

Није познато коришћење овим Петровићевим патентом.

– Иако је још 1900. године престао да истражује у области инструменталне математике, Петровић ове године ради на примени курвиметра у одређивању вредности интеграла

$$P = \int_a^b f(x) dx$$

да би тиме планиметар–интеграф заменио новим инструментом. На скупу Академије природних наука од 25. новембра саопштио је своју расправу под називом *Квадрантура помоћу курвиметра*. Ратне прилике су омеле објављивање овог рада, тако да је расправа објављена тек 1921. године у Гласу СХИИ (I, 39).

Петровићева основна замисао је да квадратуру (P) и ректификацију (S) дате функције

$$y = f(x)$$

зависно повеже помоћу једне релације

$$\Phi(P, S) = 0$$

и тиме квадратуру (планиметар–интеграф) сведе на ректификацију лука (курвиметар). На пример, за функцију

$$(*) \quad f(x) = Ae^{ax} + Be^{-ax},$$

где је

$$AB = \frac{1}{4a^2},$$

релација Φ гласи

$$aP - S = 0,$$

што значи да се криве облика (*) могу квадрирати ректификацијом њиховог лука, тако да им се квадратура може увек извршити помоћу курвиметра.

Посредством диференцијалних једначина првог реда Петровић изналази разне случајеве функција $f(x)$ ради добијања релације Φ .

Овде треба посебно истаћи Петровићев резултат „машинског“ одређивања вредности логаритма датог броја a

$$\log a = 2L - \frac{1}{2} \left(a^2 - \frac{1}{a^2} \right),$$

где је L дужина лука параболе

$$y = \frac{1}{2} x^2$$

одређена курвиметром између тачака

$$x = 0, \quad x = \frac{1}{2} \left(a - \frac{1}{a} \right).$$

Рад не наводи ниједну референцу, а у монографијама о математичким инструментима нисмо наишли на сличне проблеме.

Садржина рада *Квадрантура помоћу курвиметра* дозвољава могућност да се курвиметар као математички инструмент искључи и једноставно цео проблем сведе на проблем изналажења релације између ректификације и квадратуре. Међутим, Петровићев дух и смисао за математизацију практичних проблема увукли су у овај проблем анализе и апарат курвиметар. Ово је, свакако, још један пример Петровићевог „примењеног“ погледа на суштину математичких истраживања.

Коришћење овим радом и коментари о њему су познати, осим што је професор Владимир Варићак написао позитиван приказ за FdM (В. 48, S. 258).

– На конференцији у Женеви Петровић је изабран за члана Међународне комисије за математичку наставу. Као члан Комисије већ 1914. године заузима се за увођење елемената диференцијалног и интегралног рачуна у средње школе. Ови интересантни Петровићеви предлози објављени су у „Enseignement mathématique“ (t. XVI, p. 296).

Петровић је до краја живота остао члан ове међународне комисије.

– За школску 1912/13. годину Петровић је по трећи пут изабран за продекана Филозофског факултета у Београду. Декан је био професор физике Ђорђе Станојевић.

1914

На главном скупу Српске краљевске академије од 3. фебруара изабран је са Јованом Жујовићем и Јованом Томићем за прегледача рачуна Српске краљевске академије у 1914. години.

– Иностранна научна јавност слабо се користила издањима Српске краљевске академије (Глас и посебна издања), а реферативни часописи, као FdM, нису уопште коментарисали радове објављене у Српској краљевској академији. Да би се ово отклонило, 7. фебруара на VIII скупу Академије природних наука Петровић предлаже да се заведе штампање извода из расправа на француском или немачком језику. Петнаестог фебруара Председништво је усвојило Петровићев предлог, уз услов да резиме није обавезан за ауторе и да буде искључиво на француском језику.

Као што је познато, Глас је почео да објављује резимеа од 1922. године.

– Као дописни члан Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Петровић је учествовао у јубилеју председника ове академије Таде Смичикласа (седамдесетогодишњица). За најављену споменицу написао је уопштен чланак о математичким немогућностима, који, по садржају, може да привуче пажњу и нематематичара. Рад обилује великим бројем примера за апсолутне и рестриктивне немогућности, при чему посебно треба навести Петровићеве речи: *„Проблеми њред којима данас осћају немоћна средства математичке анализе не морају довека ѡакви осћаићи; ѡешкоће, несавладиве за данашње математичке, моћу бићи играчка за сућрашње ...“*

Како је академик Смичиклас у међувремену умро, то до најављене споменице није ни дошло, а овај Петровићев рад објављен је у Radu.

– С пролећа ове године Петровић се озбиљно разболео од запаљења плућне марамице. Априла 23. извештава ректора Универзитета „да због болести (запаљење плућне марамице) не може за неколико дана држати своја предавања ни вршити друге своје званичне дужности“.

Петровић није тако брзо оздравио и 20. маја поново се обраћа ректору Универзитета: „Молим Господина Ректора да изволи спровести под приложену моју молбу за тронедељно осуство, а према лекарском уверењу које подносим.

По већ учињеном споразуму као члан испитне комисије за Теориску математику у јунскоме испитном року ући ће у комисију г. Др. Младен Берић, стални доцент за теориску математику у Филозофском факултету.“

И најмање обољење плућа код Петровића изазвало је велико узнемирење у породици и кругу ближих пријатеља, јер се добро знало да је Михаило Петровић изгубио три брата – Радивоја, Милоша и Новицу – у врло младим годинама баш од туберкулозе плућа.

ПРВИ СВЕТСКИ РАТ

1914

Од првог дана избијања рата Петровић је био стално уз принца Ђорђа Карађорђевића као ађутант. После првих бомбардовања Београда Петровић одлази са војском у Ниш, а одатле у Француску и Швајцарску, где остаје све време рата радећи на шифрама за потребе војске и дипломатије.

– Пријатељство са Ђорђом Карађорђевићем настављено је и у току рата. Вероватно по жељи самог Карађорђевића, од почетка рата па све до краја 1918. године, Петровић је био ађутант краљевићу.

Овде наводимо два документа који илуструју Петровићеве дужности.

Ђ.

7. Окт. 1914,

Ниш

Објава

За Предрага Карића, дворског жандармер. каплара, који по службеном послу Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа путује из Ниша у Ђевђелију и натраг.

На пут полази данас.

Ађутант Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа
рез. инж. капетан II кл.
Мих. Петровић

Ђ.

8. Јан. 1915, Ниш

Објава

За дворског жандар. поднаредника Предрага Карића, на служби код Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа, који службеним послом путује из Ниша у Трстеник и натраг.

На пут полази данас.

Ађутант Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа
рез. инж. капетан II кл.
Мих. Петровић

1915

У првој години рата Ниш је био велики збег исељеног српског народа. Петровићева породица је такође напустила Београд и настанила се у Нишу (Синђелићев трг 15). Петровић је, као мобилисани резервни капетан друге класе, имао обавеза и често напуштао Ниш одлазећи на положај, као и ван земље (Швајцарска), вероватно за потребе шифровања војне и дипломатске поште. У оваквим ратним приликама Петровић се уредно јављао својој мајци у Ниш.

1916

У току рата, поред рада на теоријским студијама, које је у то време објављивао у *L'Enseignement mathématique* (Genève) и *Comptes rendus* Париске академије, и ангажованости у раду на криптографији за потребе дипломатије своје земље, Петровић наставља рад на својим проналасцима. Јануара 27. послао је Француском заводу за патенте свој патент *Cadran calendrier pour objets d'horlogerie, de bijouterie et autres*, који је 1. јула заведен под бројем 480.780, а 21. септембра објављен у *Brevet d'invention*. Фирма *Calendaria* из Цириха реализовала је овај патент на картонском материјалу, који је „растурен“ у више хиљада примерака.

1917

Боравећи у Женеви Петровић је радио на новој варијанти система шифровања и дешифровања дипломатске поште. Ратне прилике захте-

вале су од Петровића да у овом послу буде што хитрији, а такође и што дискретнији у предложеном систему. У првој половини ове године саставио је нов систем шифровања и послао га у Посланство Краљевине Србије (Берн). Предложени систем био је врло успешан и одмах је ушао у употребу, а председник Никола Пашић одао је признање Михаилу Петровићу.

У време израде шифрантског система вођена је преписка између нашег посланика у Берну др Славка Грујића и Петровића.

– Са краљевићем Ђорђем борави у Лондону ради преговора о откупу таблица гађања ваздухоплова брдским топовима. Ово је Петровићев резултат којег је принц хтео да уновчи.

1918

Петровић је много путовао – просто невероватна покретљивост (сетимо се да је у шездесет трећој години пошао са међународном експедицијом у Северну поларну област). Имао је обичај да се сам себи јавља разгледницама и на тај начин обезбеди евиденцију својих путовања и успомена. Неоспорно, оригинална замисао! Ова обимна кореспонденција, можда јединствена у свету, пружа нам тачне податке о Петровићевом кретању.

– Указом од 1. септембра Петровић је унапређен у чин резервног инжењеријског капетана I класе.

– *Почейшак рада на нумеричким сѣкѣирима.* – На седници Париске академије наука (25. новембра) професор J. Hadamard је приказао Петровићеву ноту из спектра *Détermination spectrale de fonctions*.

ПЕРИОД ИЗМЕЂУ ДВА РАТА

1918

При крају рата, а нарочито после 1918. године Петровић активно учествује у сређивању научних и других прилика у земљи. Са Јованом Цвијићем ради на припремању материјала за мировну конференцију (обиман архивски материјал Министарства иностраних послова); спроводи обимну међународну сарадњу са многим научним друштвима и академијама; заступа Српску краљевску академију и Београдски универзитет на међународним конференцијама, семинарима и прославама. Откривање наше научне јавности иностранству и успостављање међународних научних веза умногоме је заслуга Михаила Петровића. Академик Радивој Кашанин је писао: „Са Михаилом Петровићем наша математика излази пред светску јавност и у овој се јасно и сигурно афирмира ... Михаило Петровић већ припада историји, оном херојском добу кад је мала Србија стварала своју културу и успевала да и својим културним постигнућима продире у свет“.

Још од 1894, када је Петровић дошао за професора Велике школе, па све до краја активног рада на Универзитету, његова делатност је испуњена међународним везама. Трудио се, и жеља му је била да наша наука добије одређен међународни углед. Године 1932. јула 8. писао је из Саен-а Павлу Поповићу: „Драги Пајо. Данас почињу свечаности 5-стогодишњице Универзитета. Свима им мило што смо и ми представљени. – Одавде полазим за царство гусара. Много поздрава од твог Мике.“

Ове, 1918. године, од 26. новембра до 1. децембра у Паризу учествује са председником Српске краљевске академије Јованом Жујовићем на II конференцији међународног савеза за научна истраживања,

где је посебно интересантан став делегације о будућој међународној сарадњи савезничких земаља.

– Дуго бављење на води приликом путовања и риболова инспирисало је Петровића за нека истраживања у науци и техници. На врло духовит и једноставан начин решава мерење дубине тела потопљеног у воду (подморница), што је и патентирао 1918. године (BF N° 96371). Овде, такође, треба указати и на два Петровићева поступка који су ушли у океанографску технику. Наиме, при повратку са другог путовања у Северну поларну област одгонетнуо је један врло важан проблем океанске пловидбе: како брод да раније одреди свој положај у односу на велику, убитачну санту леда која плови према њему и доводи га у опасан положај. Поред овога, Петровић триангулативном методом мери са брода висину таласа у тренутку његове максималне висине (1935).

Примена и коментари о патенту 96371 нису познати.

1919

Десетог јула академије наука у Загребу и Београду покренуле су иницијативу за оснивање Океанографског института на Јадранском мору, чији ће вишегодишњи члан Одбора бити Михаило Петровић.

– Петровић је боравио у Паризу за време коректуре своје књиге *Les spectres numériques*. Овом посебном студијом својих спектра Петровић у ширем облику упознаје научну јавност са овом врстом функционеле, која на врло једноставан начин повезује особине једне функције са скупом децималних бројева. *Les spectres numériques*, са познатим предговором Петровићевог колеге са студија на École Normale Supérieure – познатог математичара Emille Borel-а, брзо је запажена у светској литератури. Било је много похвалних речи: ингениозност, луцидност у бројевима, ретко виђена инвентивност, потпуно фундаментално дело и тако даље. Петровић је лично ургирао код Gauthier-Villars-а за ажурност у штампању. Овде је познато једно Петровићево писмо академику Милутину Миланковићу, које илустрuje прилике под којима је ова књига одштампана, а уједно показује Петровићево заузимање око дизања угледа Београдском универзитету.

– Према одлуци Председништва Српске краљевске академије (16. јуна), од 18. до 28. јула, на III састанку представника научних институција савезничких држава у Бриселу делегати Српске краљевске академије били су академици Михаило Петровић и Јован Цвијић. Петровић је у

Српском књижевном гласнику приказао рад ове конференције са посебним освртом на учешће наших делегата.

– Петровић је свега четири пута упознао страну научну јавност са резултатима у феноменологији. Ове године у часопису *Revue du Mois* објављује рад *Le novau d'analogie*, где у виду кратких информација излаже основе свог гледања на аналогije међу диспаратним појавама у природи.

– У одсуству Михаила Петровића, професор Милутин Миланковић предложио је Савету Филозофског факултета (9. септембра) да се доцент Младен Берић изабере за ванредног професора Универзитета. На седници Савета од 19. септембра Младен Берић је изабран за ванредног професора Универзитета.

– Петровић је активно учествовао у обнови рибарства на нашим језерима и Доњем Дунаву. У октобру учествује у обнови рибарства на Скадарском језеру. Министарство просвете обавестило је 27. септембра ректора Универзитета: „По тражењу Министарства Исхране и Обнове Земље О. Бр. 2254 од 22. септембра ове године Господин Министар Просвете изволео је одобрити 15 дана одсуства г. др. Мих. Петровићу, професору Универзитета, да би, као признати стручњак у пословима рибарства, набавио потребан алат за обнављање риболова на Скадарском Језеру“.

– У октобру борави у Паризу за потребе Министарства исхране и обнове земље и Министарства спољних послова (израда новог система шифровања дипломатске поште). Четвртог октобра обраћа се ректору Универзитета: „Част ми је извести Господина Ректора да ћу, по једноме званичном послу због кога ми је г. Министар просвете одобрио осуство, бити у иностранству до краја овога месеца. Адреса ће ми бити: *Légation Royale de Serbie*“.

Свој систем криптографије, урађен за време I светског рата у Швајцарској (1927), Петровић је по завршетку рата исправио и знатно усавршио. Исправљени систем *Три картона* био је врло успешан и дуго се задржао у употреби за потребе дипломатије и војске. Петог децембра Петровић је завршио исправку система.

1920

После рата Београд је знатно оскудевао у храни. Од ове, па све до 1923. године Петровић је својим „Карашем“ и „Шараном“, паробродом

Београдске рибарске заједнице, снабдевао у већим размерама Београд свежеом рибом.

– Подноси рачун путних трошкова од Париза до Брисела, где је по одлуци Председништва Српске краљевске академије заступао Академију на III конференцији међусавезничких академија. Председништво Српске краљевске академије на скупу од 23. фебруара признаје све путне трошкове.

– Петровић је за јавни живот Београда био посебна и интересантна личност, која је често изазивала коментаре пуне похвала за научника. Он је био уистину феномен свога града, чије је присуство у сваком друштву, клубу, скупу или организацији било посебан догађај. Био је тражен са разних страна, позиван на разне свечаности и у разне управе. По природи повучен, ненаметљив, донекле стидљив и бојажљив (на пример, Петровић ниједном није одржао јавно предавање), трудио се да што мање буде ангажован. Министарство пољопривреде и вода решењем од 23. јануара поставило је Петровића за члана Управног одбора Државне класне лутрије. На обавештење о овом избору, које је добио преко ректора Универзитета, Петровић је 15. фебруара писмено одговорио: „Саопштен ми је данас овај акт и изјавио сам да се ове дужности не могу примити“.

– Од Министарства финансија 22. марта добија средства за подизање радионице за израду и оправку чамаца и весала. Радионица је саграђена на Дорћолу у Београду, непосредно поред обале Дунава.

– У послератним годинама Српска краљевска академија и Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti сарађивале су у многим областима науке (нарочито на међународном плану), што се у првим годинама највише испољило у акцији око оснивања и подизања Океанографског института на Јадранском мору. Сарадња академија у Београду и Загребу била је врло блиска до изградње Института у Сплиту, а настављена је и доцније – све до 1941. године. Српска краљевска академија је за ову сарадњу са Jugoslavenskom akademijom znanosti i umjetnosti имала свој одбор за Океанографски институт, који је сваке године бирао. Ове године, на скупу Академије природних наука од 29. марта одређени су у овај одбор академици Живојин Ђорђевић, Иван Ђаја и Михаило Петровић, са задатком да у име Српске краљевске академије воде послове око подизања *Биолошке станице*, како су у прво време назвали Океанографски институт. На овој седници исти академици су овлашћени да ступе у везу са Министарством просвете ради упознавања и добијања финансијске помоћи.

На скупу Председништва Српске краљевске академије од 19. априла овај избор је и потврђен.

Није случајан избор Петровића у Одбор за Океанографски институт. Петровићева ретроспектива до 1920. године у области рибарства, као и нека искуства са међународних скупова о риболову, пружају потпуно оправдање. Српска краљевска академија је Петровића поставила у Одбор, поред теоретичара Ж. Ђорђевића и И. Ђаје, као практичара који је више пута показао да је у ондашњој Србији био и најбољи. Доцније ће околности учинити да у друштву са француским и норвешким океанографима Петровић боље упозна океанографију и дарује јој неколико запажених решења која су и данас интересантна у океанографској техници. Поменимо овде да је при крају своје научне делатности, а двадесет година од ових дана када се предузимала изградња Института, Петровић у *Годишњаку* Океанографског института објавио студију из океанографије, где је фауну и флору, посредством математичке анализе, успео да подреди основним феноменолошким законитостима (механизам појаве, аналошко језгро и сл.).

– Основано је паробродство Михаила Петровића. Петровић купује од највећег риболовног закупца Фрање Ловрековића из Новог Сада паробродић, коме даје име „Караш“. Поред „Караша“ Михаило Петровић је имао још један дрвени шлеп и више чамаца.

„Караш“ је имао ове карактеристике: саграђен је 1918. године; дуг је 13, широк 2,85, висок 1,35 m; газио је празан 0,70, а теретан 1 m; радио је јачином од 25 ks; врло низак и карличаст, имао је напред дворницу у којој су становали заповедник и машиновођа, па и сопственик када је био на броду.

Михаило Петровић поверио је брод Адаму Симићу, рибарском мајстору кога је изучио и извео на испит за бродовођу. У средини „Караша“ била је машинска команда, а позади ње једна кабина где су становала два ложача. Један од њих је вршио дужност матроза: прао је и везивао брод који није могао примити више од пет особа. Био је једно време у Рибарској заједници, а 1930. је продат и однет у Босну на неко језеро.

– По казивању Ђорђа Карађорђевића, идеју за студију *Скретање магнетичке игле у близини покретне магнетичке масе* (саопштење у Академији природних наука од 7. јуна) Петровић је добио у току рата, 1917. године приликом једне посете енглеском Адмиралитету. Проблем је у ефективном скретању брода у тренутку када открије потопљену мину. У поговору ове расправе Петровић каже:

„Проблем о коме је овде била реч може наћи интересантних примера на извесне практичне циљеве. Један брод на мору може нпр. бити

аутоматски управљан тако да насигурно и аутоматски избегне једну подводну, невидљиву, повећу гвоздену масу. Он, тако исто, може бити аутоматски управљан тако да сам, аутоматски, коригира свој правац при приближавању једној гвозденој маси, тако да на ову насигурно удари. Такви су проблеми практички решљиви комбинацијом горњих рачунских резултата о смислу и величини скретања магнетне игле приближавању једној магнетској маси, и познатог факта да се може поставити физичка веза између промена правца магнетне игле и једнога низа сталних електричних контакта око ње, и да се при том ни најмање не ослаби осетљивост игле. Проблем је, као што се зна, решен помоћу варнице Ruhmkorff-овог калема која скаче са врха игле на овоме најближи електрични контакт, на начин који је већ употребљен нпр. у Verisier-овој бусоли: прелазећи са једног контакта на други (у току скретања игле), струја ставља интензивније или слабије у покрет један мали електрични сервомотор који управља крмилом брода. Тиме се поставља физичка веза између правца магнетске игле и правца самога брода, а користећи се горњим рачунским резултатима може се на један прост начин постићи да та веза буде таква да брод кад буде ушао у зону осетне акције магнетне масе, буде од ове аутоматски удаљен или к њој управљен, према томе како се кад хоће. Егзистенција такве зоне, као и приближна слика о њеноме пространству и јачини њеног утицаја на магнетну иглу, истакнути су на видик оним што је напред казано. А ако се опоменемо да је пространство те зоне, кад магнетна маса није компактна, веће но у напред претпостављеном случају, као и да је њено дејство на магнетну иглу осетније кад растојање двају магнетних полова те масе није занемарљиво према растојању игле од масе, јасно је да се са таквом једном основицом може рачунати при решавању великога броја практичких проблема“.

Своју методу избегавања минског поља Петровић је патентирао и исте године заштитио у Француском заводу за патенте. Реализација овог проблема није позната.

– Београдски универзитет је знатно оскудевао у уџбеничкој литератури и 2. октобра ове године Министарство просвете упућује захтев наставном особљу да приступи изради уџбеника и приручника, „а овом приликом расписане су и посебне награде“. Као што је познато, Петровић је прешао и преко овог захтева и тек 1932. године издаје свој први уџбеник *Рачунање са бројним размацима*.

– Поједине обавезе и послове као ађутант Ђорђа Карађорђевића у току рата Петровић је наставио и по свршетку рата.

– Као познавалац теорије и праксе шифара (кодирање поверљивих текстова), Петровић је често консултован од стране војних власти. Према

казивању родбине Младена Берића, Петровић је у Првом светском рату водио свој ратни дневник писан шифрама. Био је активан као резервни официр. Ради унапређења у чин резервног инжењеријског мајора, 22. децембра, инспектор Министарства војске и морнарице обраћа се ректору Београдског универзитета: „Част ми је замолити за дејство да г. М. Петровић изјави у којим је јединицама у току ратова служио и где су његове ратне оцене, па изјаву његову доставити Инжињеријског инспекцији“.

1921

Ове и 1922. године Петровић је хонорарни инспектор Министарства пољопривреде и вода (сточарство).

– Универзитетски савет на седници од 12. јануара донео је одлуку да се Младену Берићу, ванредном професору Универзитета, прекине служба „ради заштите морала на Универзитету“.

– Као резервни официр, 15. јануара прима решење Министарства војске о добијању додатка у новцу и храни „због скупоће настале у поратним годинама“.

– У Загребу, на конференцији свих заинтересованих установа за рад Океанографског института, изабран је Одбор Института. Из Српске краљевске академије у Одбор су ушли Живојин Ђорђевић и Михаило Петровић.

– У Српском књижевном гласнику објављује први рад из релативитета под насловом *Теорија релативности*. У наредне три године Петровић ће објавити неколико радова из релативитета са жељом да оповргне Ајнштајнову дилатацију времена.

– Петровић је још пре Првог светског рата био заинтересован за риболов на Охридском језеру. Тако је 1913. године у часопису Економист свог школског друга Косте Стојановића објавио економску анализу риболова на овом језеру, а у Трговачком гласнику, исте године, објавио је наставак ове анализе. По завршетку рата приступио је, у заједници са банкама, организовању акционарског друштва под којим би било целокупно рибарство Охридског и Преспанског језера. Идеја о удруживању капитала ради коришћења богатства ових језера имала је противнике, а речи су дошле и до Народне скупштине. У Политици од 31. маја 1921. године ова акција је нападнута у чланку под насловом *Поводом једног банкокрајског покушаја*:

„Месецима и месецима већ покушавају банке да зграбе у своје руке богати риболов на Охридском и Преспанском језеру. Најзад су неколико банака са г. Михаилом Петровићем, професором Универзитета на челу, објавиле да су основале акционарско друштво и позвале су на упис акција.

Тим поводом г. др. Илија Шуменковић, народни посланик, упутио је Министру трговине ово писмено питање: 'Пре неколико месеци био сам извештен да ће целокупна експлоатација риболова на Охридском и Преспанском језеру бити предана у руке неколико банкара. Знајући да је риболов на Охридском језеру једино богатство сиромашног охридског округа, а желећи да то богатство остане у рукама народа тога краја и да не буде монополисано у корист неколико банака, ја сам против горње намере интервенисао код надлежних министара. Онда ми је дато уверење да ће се приликом решавања питања водити првенствено рачуна о интересима сиромашних становника из околине Охридског језера и да ће ти интереси бити загарантовани ...'“

– Двадесет седмог јуна упознаје Српску краљевску академију са радовима на подизању Биолошке станице на Јадранском мору.

– У издању књижаре Félix Alcan излази из штампе скраћен приказ (страна верзија) *Елемената математичке феноменологије* из 1911. године под насловом *Mécanismes communs aux phénomènes disparates*.

– У раду *Sur le nombre e* Петровић је показао неколико израза за факторијел, као и поступак за прорачун броја e :

$$e = \sum_0^{\infty} \frac{1}{2} \frac{n+1}{n!}.$$

– Указом од 12. јула произведен је у чин резервног инжењеријског мајора. У војсци је уживао углед као познавалац практичних проблема артиљерије (нпр. даљиномери), инжењерије и напред поменутих шифара. Иако је већ прешао педесет година, позиван је на војне вежбе.

– Многа рибарска предузећа широм земље била су заинтересована за рад Рибарског акционарског друштва „Охрид“, које је било тек у фази оснивања. Петровић, као председник овог друштва, био је просто опседнут разним захтевима, понудама, молбама и слично. На пример, 30. јула ове године предузеће „Сардина“ из Сплита обратило му се детаљним описом сарадње.

Међународна математичка заједница. – На седници Академије природних наука од 14. новембра Петровић и Гавриловић упознају Академију са Статутом Међународне математичке заједнице и пред-

лажу да се код нас оснује национална заједница која би се учланила у Међународну математичку заједницу. Ово је био и предлог Професорског друштва које је доставило материјал. На крају седнице одлучено је да Петровић и Гавриловић поднесу реферат о могућности да Српска краљевска академија изврши организацију националне заједнице, те да проуче статут који је доставило Професорско друштво. На следећој седници од 26. децембра прочитан је реферат Петровића и Гавриловића, у коме је предложено да националну секцију Међународне математичке заједнице организује Професорско друштво, а Српска краљевска академија „поради“ у Министарству просвете да се добију средства за учлањавање. Ово је и учињено.

– Са професором Миланковићем Петровић је написао већи број реферата о приспелим расправама за Глас Српске краљевске академије и тиме знатно утицао на квалитет Академијине публикације. Према одлуци Академије природних наука од 17. октобра, Петровић и Миланковић у Академији природних наука 14. новембра и 26. децембра рефришу о радовима Ђорђа Стојановића: *Значај I и II главног сјава механичке теорије титлоиде, Квалитативан и квантитативан титлоидни сјава термодинамике и Град и одбрана од града*, и предлажу да се радови Станојевићеви „одбију и не објаве у Гласу“.

– После жучних расправа у јавности, Народној скупштини и Министарству пољопривреде, где је већи број посланика био против банократског поступка у експлоатацији риболовног богатства Охрида, 20. октобра основано је Рибарско акционарско друштво „Охрид“, чији је председник био Михаило Петровић, као акционар са највећим бројем акција. Друштво „Охрид“ имало је главницу од 3 000 000 динара, подељену на 12 000 акција по 250 динара. Извод из правилника одређује циљ Друштва „Охрид“: „Циљ друштва је: рибарство, трговина са рибом и њеним производима; индустријска прерада и конзервирање рибе, послови који су у вези са рибарством или доприносе што бољем искоришћавању пловног парка, превозних средстава, просторија, инсталација и материјала“.

– У рибарењу на Сави и Дунаву Петровић је са Ђорђем Карађорђевићем имао заједнички аласки алат, при чему је Петровић имао обичај да позајмљује поједине предмете са Двора.

Реверс

На три пара чизама од гуме које сам примио од г. Јуковника Ђорђа Крстића, а по наређењу Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа.

7. Дец. 1921.
Београд

Мих. Петровић,
професор Универзитета

– Децембра 21. ургира у Министарству просвете „да се Београдском универзитету доделе девизна средства за улог у чланство Међународне комисије за математичку наставу са седиштем у Женеви“.

1922

Излази из штампе ретроспективан приказ Петровићевог научног рада до 1921. године *Notice sur les travaux scientifiques de M. Michel Petrovitch*, у издању Српске краљевске академије.

Многи аутори наводе *Notice ...* као дело академика Милутина Миланковића (нпр. Тадија Пејовић, *Енциклопедија Југославије*, 6, стр. 486), што је погрешно. У припремању анализе научног доприноса Петровића за потребе његовог кандидовања за члана Париске академије наука, Миланковић је на седници Академије природних наука (17. октобар 1921) предложио да се објави Петровићев *Notice ...* Академија природних наука је то усвојила, а **Миланковић је за ову књигу написао само предговор**, при чему је био обавезан да га претходно изложи на седници Академије природних наука (30. јануар 1922). Петровић је сâм саставио *Notice ...*, при чему је о себи писао у трећем лицу. Библиографију у *Notice ...* Петровић је, такође, сам израдио.

– Још једно признање за научни рад. Ове године је изабран за дописног члана Чешке академије наука у Прагу.

– Послове Рибарског акционарског друштва „Охрид“ водио је већи број година Михаило Петровић као председник Управног одбора. Ево једног примера из пословања друштва „Охрид“ (реверс је саставио и написао Петровић):

Реверс

Примио сам од г. Мих. Пејровића, њрегс. Уџр. Одбр. Р.А.Д.О. друштва „Охрид“.

1° Сџисак акционара Р.А.Д.О.

2° Књигу записника седница I–VI Уџр. Одбор. Р.А.Д.О.

3° Обрачуне I, II, III г. Мих. Пејровића о џримањима и издацима за друштво, до 13. Фебр. 1922 (од оснивања друштва).

4° Ориџиналне џризнанице и рачуне џо листи II (оснивачки џрошкови, издаци од оснивања друштва до 13. Фебр. 1922; џризнанице о џошџи и џелеџрафу).

5° 1800 дин. у максималним маркама (преостало од поштом уговора са државом о закупи језера).

6° Налоге I. Хрв. Штат. за исплату: три по 5 000 г. и I од 10 000 дин.

21. Фебруар 1922.
Београд

Примио све ово
Алек. Луковић

– Написао је више реферата за избор и реизбор наставног особља Београдског универзитета. Занимљив је случај у целости реферат Михаила Петровића и Јована Цвијића о избору Милорада Поповића за редовног професора физике. Очигледно физичара није било.

– По одласку Младена Берића са Универзитет, Петровић је после двадесет седам година рада на Великој школи и Универзитету остао опет сам на Филозофском факултету. Неоспорно, осетна празнина у настави математике.

Петровић поново прилази оспособљавању својих млађих сарадника. После Младена Берића и Симе Марковића, Петровић је из послератне генерације математичара изабрао суплента Друге мушке гимназије у Београду, Тадију Ж. Пејовића за свог асистента. Петровићева наклоност према Пејовићу почиње још од студија Пејовића, који читаве две године станује код Петровића као студент самац. У прво време Пејовић је радио као асистент – дневничар, а од априла 1922. као указни асистент.

– Добија још једног сарадника на Београдском универзитету и, доцније, у Академији. По доласку у Југославију професор Никола Н. Салтиков се брзо укључује у научни живот нове средине. На седници Савета Филозофског факултета од 4. априла ове године Салтиков је изабран за редовног контрактуалног професора Универзитета.

– У јуну ове године користи се најтежим шлепом бродарског синдиката Београда за масовни лов у Ђердапу.

– Као члан Одбора Океанографског института, на седници Академије природних наука од 27. јуна чита писмо – саопштење о подизању Биолошке станице на Јадранском мору и „да су Министарства просвете, привреде и војске одредила своја средства за изградњу ове станице“.

Ово је Петровић поновио и на седници Председништва Српске краљевске академије од 23. октобра ове године.

– Учествоје у раду Вишег суда за ратну штету.

– Учествоје у прослави 50-годишњице рада професора Симе М. Лозанића. У *Сјоменици* ове прославе Петровић је објавио рад *Хемија и мајтемајика*, где у краћем обиму излаже значај математике у хемијским наукама и поново приказује хемијску методу интеграције Riccati-еве једначине.

– Између два рата посебно интересантна личност у математици код нас био је Владимир Вујић, професор математике у Скопљу и познати есејиста у Српском књижевном гласнику за филозофске науке. Од Петровићевих ученика Вујић је сигурно био највише заокупљен проблемима математичке феноменологије, што показује и његов рад у Српском књижевном гласнику под насловом *Идеал науке*. Ово је, поред студија Косте Стојановића из 1912. године, најзначајнији и најквалитетнији приказ феноменологије између два рата. Велики је губитак што околности нису довеле до Вујићеве докторске тезе из феноменологије. Ово би, свакако, много значило за данашња преиспитивања Петровићеве феноменологије.

Петровић је имао са Вујићем стручну преписку о феноменологији и штета је велика што је сачувано само једно писмо.

– Врло је ангажован у раду Океанографског института. У октобру дејствује у Министарству пољопривреде и вода за средства потребна за подизање Океанографског института на Јадранском мору.

– Изабран је за члана научног друштва *Association française pour l'avancement des sciences* у Паризу.

1923

Петровићев *Notice ...* заинтересовао је међународне математичке кругове. Тако је Председништво Српске краљевске академије на седници од 30. јуна одлучило да се молби Калифорнијског универзитета изиђе у сусрет и пошаље *Notice sur les travaux scientifiques de Michel Petrovitch*.

– Од првих дана научног рада Петровић сарађује са чехословачким математичарима. У Чехословачкој објављује и своје прве научне расправе. Ово, као и општи научни углед учинили су да га Чехословаци бирају за дописног члана Академије и више својих научних друштава. Двадесетог фебруара изабран је и за почасног члана *Jednote československych matematiku a fysiku* у Прагу. Председник *Jednote*, професор К. Peti, упућује овом приликом поздрав Петровићу и искрене речи о напретку словенских математичара.

– Односи Петровића и професора Владимира Варићака били су одлични. Њих двојица имали су сталну преписку, а приликом разних конгреса у иностранству били су стално у истом друштву.

После пуних дванаест година од када је у Гласу LXXXIII (34) објавио своју *Инијерџејацију теорије релативностиа у геомеџрији Лобачевској*, Варићак се ове године обратио лично колегама у Београду – Петровићу, Миланковићу и Гавриловићу, ради штампања посебне књиге *J. N. Lobatschewsky und A. Einstein – Eine Interpretation der Relativitätstheorie im unendlichen Raume negativer Krümmung*. Петровић је са својим колегама саставио писмо Министарству просвете ради добијања средстава за штампање Варићакове књиге. Ово писмо прочитано је и у Академији природних наука (седница од 30. јуна) са циљем да и Српска краљевска академија препоручи Варићакову књигу.

– Како је Тадија Пејовић после одбране своје тезе и обавезног штампања тезе у 100 примерака испунио све услове за доктора наука, 25. октобра извршена је промоција. Наводимо у целости записник са ове промоције.

Записник

Промоција Г. Тадије Пејовића за доктора филозофије, која је извршена 25. октобра 1923. год. у четвори часа по подне.

Присутствовали су

Ректор Универзитета, Г. Б. Гавриловић

Декан Филозофског факултета, Г. В. К. Пејковић

Чланови комисије: Г. Г. Мих. Пејровић, А. Билимовић и М. Миланковић.

Декан Филозофског факултета истакао је у главним цртама најважније ствари у дисертацији Г. Пејовића, објавио је да је кандидат испунио све услове прописане законом о Универзитету, уредбама и правилима о докторском испиту у Филозофском факултету, и у име факултета, према члану 34 Уредбе о изменама и допунама Филозофског факултета, прогласио Г. Пејовића за доктора филозофије.

Декан Филозофског факултета

В. К. Пејковић

Чланови испитног Одбора:

Мих. Пејровић

М. Миланковић

Ан. Билимовић

– Одобрењем Министарства просвете, од 19. априла до 30. маја борави у Цириху ради припремања и штампања своје књиге *Durées physiques indépendantes des dimensions spatiales*.

1924

На главном годишњем скупу Српске краљевске академије одржаном 18. фебруара ове године професор Милутин Миланковић изабран је за редовног члана Српске краљевске академије. Ближи сарадник Петровића са Универзитета значио је много у развоју научног живота Српске краљевске академије.

– Изводи бродарски подвиг са својим „Карашем“ (Петровићев пароброд). Отвара путничку линију од Београда до Обреновца, Савом и Колубаром. Наиме, специјално адаптираним шлепом за мали газ Петровићево паробродство „Караш“ наредне две године превози путнике и робу на овој линији.

– Приближавала се Петровићева тридесетогодишњица рада на Универзитету у Београду, те је 5. марта ове године указом Владе преведен у звање редовног професора Универзитета, са правима чиновника I класе II групе.

– У послератним годинама теорија релативитета нагло избија у први план многих научника и установа. Скоро да није било угледног научног радника који није писао о овој „сензационалној теорији“ из 1905. године. Наука је поделила људе на присталице и противнике Ајнштајнове, али постепено је релативитет добијао све већи број својих истраживача.

Михаило Петровић, такође, није могао да остане по страни и предузима истраживања у овој новој области механике. Жеље нису биле чисто теоријске природе, већ усмерене експерименту којим је хтео да добије *ајсолућну јединицу за време* на коју немају утицаја место, брзина, маса и други механички параметри (референтни координатни систем).

Према архивској грађи, а нарочито из преписке Петровића и Ђорђа Карађорђевића у периоду од 1921. до 1924. године, када је Карађорђевић слушао Ајнштајна у циклусу предавања на Сорбони, може се закључити да је директан утицај на Петровића учинио Ђ. Карађорђевић са идејом да се оповргне релативитет.

Петровић је објавио четири рада из релативитета. Најпре у Српском књижевном гласнику 1921. године непосредно после преписке са

Борђем Карађорђевићем, где на популаран начин износи основе Ајнштајнове теорије и најављује резервисаност о дилатацији времена. Следећа два рада Петровић је објавио у Гласу СХХVII и *Memoires* Београдске опсерваторије 1933, који непосредно произилазе из основног Петровићевог рада *Durées physiques indépendantes des dimensions spatiales* објављеног у Цириху 1924. године. Ову посебну књигу Петровић је саопштио и у Париској академији наука (седница од 10. марта 1924). Према рефератима о овој књизи, научна јавност се уздржавала од изношења мишљења о Петровићевој концепцији апсолутне јединице за време (Kratzer, Esclangon, Metz, С. Марковић и др.). Највише похвала дао је Дорр у *Revue des questions scientifiques* (1924, V, pp. 507–508), а канадски математичари позивају Петровића на свој конгрес (Торонто) како би им изложио нов начин мерења времена.

Принцип Петровићеве методе састоји се у једноме на први поглед чисто математичком факту, али за који Петровић налази и једну интересантну физичку интерпретацију која га је и довела до методе мерења времена. „Време се може мерити помоћу извесних физичких величина које мере одређују специфичку особину материје и које су независне од места посматрања и од брзине кретања, тако да разни посматрачи, ма где они били и ма каквим се брзинама они кретали, морају за те физичке особине, па дакле и за само време налазити исти број. Метода је општа и обухвата разне физичке факторе такве врсте.“

Да би показао да је ова метода не само практички остварљива, већ и врло прецизна, Петровић излаже у појединостима један њен специфичан случај: мерење времена помоћу специфичког електричног отпора једне одређене хемијске супстанце, на пример живе, у одређеним, увек истоветним физичким приликама (иста температура, притисак итд.). Такву једну методу, а ради одредбе апсолутне јединице мере, употребио је француски физичар Липман, Петровићев професор на Нормалној школи (1887). Према овој методи, специфични електрични отпор живе има *исти бројну вредност* коју има и један извешан размак времена регулисан нарочитим електричним апаратом, и то на такав начин да једнакост између бројних вредности отпора и тога размака времена није ниуколико поремећена кретањем посматрача. Па пошто је овај отпор у истоветним физичким приликама апсолутна физичка константа, то ће и на тај начин одређен размак времена бити независан од кретања посматрача.

Петровић се не задржава на последицама које собом повлачи могућност таквих начина мерења времена. Непосредне су последице, уосталом, и саме по себи очевидне: релативисти могу бити у праву што примењује своје закључке само на време мерено на начине који улазе у оквир њихових посматрања, али никако не и на време мерено на начине

председник Конгреса и председник I секције (теоријска математика). У овој секцији одржао је предавање из својих спектара – *Correspondance entre la fonction et la fraction décimale*. Да ли је Петровић излагао своје резултате из теорије релативитета (апсолутно мерење времена), није познато.

– Изабран је 24. априла за иностраног редовног члана Чешке академије наука у Прагу.

– Петровић је у правом смислу речи прегалачки радио на јачању квалитета наставе на Универзитету и на развоју математичких наука у Академији и на Универзитету. Издвајао се дуги низ година од осталих професора талентом да окупи људе око науке, да изграђује научни подмладак. Петровићев научни живот био је изузетна појава ондашње научне средине. Више је волео такозвани институтски рад, док се у настави, и поред великог броја самосталних курсева, трудио да што више укључи своје сараднике, најпре Младена Берића и Симу Марковића, а потом Тадију Пејовића, Антона Билимовића, Николу Салтикова, Јована Карамату и друге.

Поред ових квалитета, Петровић је имао сјајну способност да научни живот Академије и Универзитета повеже са међународним научним догађајима и тиме успостави неопходну сарадњу. У научним пословима са иностранством Петровић је имао трајне успехе и трудио се увек да допринесе „дизању угледа нашег Универзитета“.

Ове године на VI скупу Академије природних наука од 3. новембра предлаже Српској краљевској академији да усвоји предлог (молбу) француских математичара да Академија дâ своје покровитељство њиховој публикацији *Mémorial des Sciences mathématiques*. Председништво Српске краљевске академије усвојило је Петровићев предлог.

Ова позната колекција француских математичара излазила је под покровитељством академија наука у Паризу, Београду, Бриселу, Букурешту, Кракову, Кијеву, Мадриду, Прагу, Риму, Стокхолму, затим *Société mathématique de France* и Фондације *Mittage-Leffler*.

– Према одлуци од 6. октобра, Петровић и Гавриловић у Академији природних наука 22. децембра подносе реферат о раду Вука Липановића *Прилоџ теорији конформног њресликавања њомођу елиптичких функција*. Референти су предложили „да се рад може штампати у Гласу ако писац расправу преради по напоменама референата“. На седници Академије природних наука од 4. маја 1925. године прочитан је нови реферат Петровића и Гавриловића и одлучено је да се Липановићева расправа објави у Гласу (Глас CXVI).

Овом приликом референти су захтевали да Академија природних наука усвоји став: „да сваки писац наведе литературу по којој је своју расправу радио и да назначи шта он сматра да је ново у његовој расправи“.

– Било је тешко одредити локацију будућем Океанографском институту на Јадранском мору. У овом настојању, као члан Одбора, Петровић је предложио да се ангажују стручна лица из иностранства која ће одредити најоптималнији положај. Петровић је предложио океанографа и рибара Gast-а из Хамбурга (позната је лична преписка Gast–Петровић).

На скупу Академије природних наука од 22. децембра ове године прочитан је предлог чланова Одбора за Биолошку станицу (Океанографски институт) на Јадрану – М. Петровића и Ж. Ђорђевића „да се Richard Gast-у изда финансијска помоћ како би обишао Приморје ради изналажења најповољнијег места за подизање станице“.

1925

Јануара ове године основано је Удружење универзитетских наставника, чији ће дугогодишњи члан бити и Михаило Петровић.

– Најважнији тип диференцијалне једначине са осцилаторним интегралом јесте хомогена линеарна једначина другог реда. Међутим, у раду *Диференцијалне једначине првога реда са осцилаторним интегралима* (саопштење Академије природних наука од 26. јануара) Петровић поставља проблем: које су то једначине

$$(A) \quad y'' + \bar{\omega}(x)y = 0,$$

чији општи интеграл задовољава једну једначину облика

$$(B) \quad y' = f(x, y)$$

и добија резултат да најопштији облик једначине првог реда (B), чији општи интеграл задовољава линеарну једначину (A), јесте онај за који одговарајућа функција f задовољава једначину

$$\Phi(py + qf, ry + sf) = 0.$$

У другом делу рада Петровић уопштава овај услов користећи се својим резултатима са конгреса у Кембриџу (1912) и докторском тезом (1894).

– Након 14 година од излажења откупио је од Српске краљевске академије 12 примерака своје књиге *Елементи матаематичке феноме-*

нолођије. На седници Председништва Српске краљевске академије ове године одлучено је да се Петровићу „у пола цене“ изда 12 књига *Елемената*.

– Неколико година по завршетку Првог светског рата, када су се прилике у земљи и на Универзитету потпуно средиле, научни радници у Академији и на Универзитету почињу нагло да одлазе на иностране научне скупове. Да би се у слању људи на иностране конгресе имао одређен поступак, 9. марта Универзитетска управа одлучује да се пропишу правила о учествовању универзитетских наставника на међународним конгресима у иностранству „и тога ради саставила је и Одбор који ће имати да та правила пропише“. Одлуком ректора Београдског универзитета од 12. марта у Одбор за израду овог правилника ушли су професори: Веселин Чајкановић, Иван Ђаја, Михаило Петровић и Ђорђе Јовановић.

– После Конгреса у Торонту Петровић је рад овог конгреса описао у Српском књижевном гласнику (1925, т. XIV, 2). Очигледно, Петровић није саопштио „своје апсолутно мерење времена“. Наводимо у целисти овај извештај.

„Од 11. до 16. августа прошле године одржан је у Торонту (Канада) Међународни конгрес математичара. На њему су биле заступљене све европске државе осим Немачке, Аустрије, Мађарске и Бугарске, као и државе северне и јужне Америке и енглеске колоније. Наш Београдски Универзитет и Српску Краљевску Академију заступао је Д-р Михаило Петровић, професор Београдског Универзитета.

Конгрес је свечано отворен 11. августа пре подне, у великој сали Универзитета у Торонту, у присуству највиших просветних власти у Канади. Председник конгреса био је проф. J. Fields са Универзитета у Торонту, а један од потпредседника конгреса био је делегат наше државе, који је у исто време био и један од председника I секције (секција за теоријску математику).

Главни задатак конгреса био је тај да се на њему прикажу најновији правци у којима се у последње време оријентишу истраживања у областима математике и њених примена, и у којима би, у интересу што бржег напретка математичких дисциплина, требало заједничког рада и здружених напора. У исто време, а опет у истоме циљу, изложени су од оних који су за то најкомпетентнији, важнији резултати до којих се у последње време дошло у појединим математичким дисциплинама и најновије методе, а о којима би, због разноврсности и разбацаности публикација на разним језицима, било тешко обавестити се у довољној мери. На послетку, од не мањег значаја био је и тај циљ да се истраживачи на истим пољима међу собом лично упознају, да се споразумеју и

разделе послове у које су заједнички упућени, било по личним склоностима, било по приликама у којима су.

Ради лакшег и бржег обављања послова груписане су секције, којих је било шест: I. За теоријску математику; II. За геометрију; III. За механику, математичку физику и астрономију; IV. За инжењерство; V. За статистику, политичку економију и осигурање; VI. За математичку историју, филозофију и дидактику.

Предавања, саопштења и дискусије били су на француском, енглеском и талијанском језику. Делегат наше државе одржао је предавање *О односима између два основна математичка појма: функције и броја*, који су били предмет његових дотадашњих радова. Ти су односи садржани у једној општијој теорији: у математичкој спектралној анализи, коју је предавач разрадио и у основици и у појединостима.

На дан 16. августа по подне била је завршна седница у свечаној сали Университета, на којој су донесене разне одлуке од општијег интереса за будућа математичка истраживања и за будући заједнички рад истраживача. Рад конгреса биће публикован у једном нарочитом зборнику.

Конгрес је одржан у Канади на изрични захтев тамошњих Университета, који је и Канадска Влада свесрдно прихватила и од своје стране припомогла да и његова материјална страна буде што боље осигурана. Учесници конгреса ће се са дубоком захвалношћу сећати широког гостопримства које им је указано и свих пријатности којима су били обасути. Од ових, нека је наведена само та да им је, по довршеном научном послу, стављен на расположење специјалан воз за путовање по Канади, чиме им је дата прилика и могућност да, за време нешто мање од једног месеца, пропутују целу Канаду од Атланског до Тихог Океана, да прегледају канадске научне, просветне, културне, привредне и друге установе и упознају се са свим оним што представља данашњу Канаду у културном и економском погледу.“

– *Дојринос међународним научним везама.* – Ангажовањем Петровића, а посредством Националног комитета математичара, Српска краљевска академија постаје члан Union internationale mathématique са седиштем у Гану.

– Опет једно међународно признање. Научно друштво „Шевченко“ у Лавову 28. марта бира Петровића за редовног члана Природно-математичке секције.

– Развој Астрономске опсерваторије у Београду у директној је вези са наставним особљем Математичког семинара Београдског универзитета, а нарочито са младим професором Војиславом В. Мишкови-

ћем, који је организацију и научни рад на Опсерваторији спровео до краја веома успешно.

Са групом наставника теоријске и примењене математике Београдског универзитета Петровић 30. априла ове године учествује у покретању изградње нове астрономске опсерваторије. По ондашњој замисли ова опсерваторија је требало да буде на Авали. Локација за гроб Незнаном јунаку одвела је осниваче Петровића, Гавриловића, Билимовића, Мишковића, Миланковића, Кашанина и друге на огранке Фрушке горе. Као што је познато, Опсерваторија је изграђена на Великом Врачару, тада најпогоднијем месту околине Београда.

Наводимо први став овог предлога.

ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ

Потписати наставници математских наука Београдског Универзитета, убеђени да је за развитак и напредак не само екзатних наука, но и целокупне наше културе и одржавања веза између ње и западних култура, неопходно потребно да на нашем Универзитету и Држави буде заступљена и Астрономска Наука у оној мери, која одговара културном нивоу Универзитета и Државе, сматрају за потребно да се поред досада учињених мера предузму још и следеће:

1. *Да се гео Авале, који лежи изнад изохийсе 480, а обухваћа шест хектара, резервише за подизање астрономске опсерваторије.*

Овај је корак неминовно потребан пошто је у данашњој Опсерваторији, стешњеној у вароши и опкољеној зградама, искључена потпуно свака могућност за успешан астрономски рад. Сем тога, та Опсерваторија је већ заузета метеоролошком службом и треба да постане централом целе метеоролошке службе у Краљевини, тако да би била искључена могућност да се у истој згради развија и астрономска опсерваторија.

Авала, међутим, својом висином (522 m) и непосредном близином престоници, пружа могућност да се на њој временом развије опсерваторија која би по свом положају и атмосферским условима била најбоља од свих опсерваторија европских престоница.

.....

– Пријатељство између Ђорђа Карађорђевића и Михаила Петровића потиче још из 1904. године када је Петровић поучавао Карађорђевића математичким наукама. Четвртог маја, када је отпочело дугогодишње изгнанство Ђорђа Карађорђевића, није био поштеђен ни Михаило Петровић. Тога дана је извршен изненадни претрес Петровићевог стана, док је у међувремену Ђорђу Карађорђевићу саопштено да му је Беље одређено као место сталног боравка. Претрес је још извр-

шен код Јаше Продановића и Миливоја Анђелковића, пуковника у пензији.

Ову сензационалну вест сутрадан је објавила „Политика“ под насловом *Краљевић Ђорђе*.

– Време од 1. јуна до 15. августа проводи у Швајцарској и Француској. Краљевић Ђорђе је ухапшен и професор жели што пре да напусти Београд.

– Од 27. јула до 2. августа учествује на конгресу Француске заједнице за унапређење наука (Association française pour l'avancement des sciences) у Греноблу. У секцији за математику Петровић је саопштио своју расправу *Sur une classe de fonctions entières*, која је у Зборнику Конгреса и објављена (pp. 61–63). Овај рад FdM је два пута приказао и то: В. 52, S. 1342 (Grunsky) и В. 52, S. 1343 (Wielandt).

– Рибарско акционарско друштво „Охрид“ одржавало је сваке године редовне зборове акционара. 28. јуна ове године одржан је IV редовни збор. Наводимо текст признанице са овог скупа.

Признаница

Г. из дејноовао је код комада акција Рибарског Акц. Друштва Охрид ради учествовања на IV редовном збору акционара који ће се одржати у Београду, у центру ове друштва, на дан 28. Јуна т. г. у 9 час. пре подне.

Ако акционар жели да га друштво акционар заступа на збору, треба да истога овласти за то на основу ове признанице.

У замену за ову признаницу издаће се на дан збора улазница за збор.

Дејствоване акције враћају се у замену за ову признаницу или улазницу.

30. Јуна 1925. г.
Београд

Председник
Мих. Пејровић

– Уводи појам *трансмутације* једне функције $\Delta(f)$. Уопште, под трансмутацијом једне функције $f(x)$ подразумева се такав један скуп рачунских операција које, када се изврше над функцијом $f(x)$, дају као резултат другу једну одређену функцију $F(x)$, која на тај начин *дерибира* из функције $f(x)$.

Извесне трансмутације $\Delta(f)$, примењене на једну одређену класу (f) функција, доводе до једне класе функција (F), карактерисане каквом релацијом између елемената који одређују једну функцију класе (f) и оних што одређују једну функцију класе (F).

Такве би врсте била трансмутација $\Delta(f)$ која би, примењена на једну произвољну функцију f независно променљиве количине x , трансмутирала ову у једну функцију F исте променљиве, чији би сваки коефицијент Маклореновог реда, који је представља у близини вредности $x = 0$, био једна одређена и позната функција одговарајућег коефицијента функције f .

На скупу Академије природних наука од 14. децембра ове године саопштио је своју расправу *Трансмутације функција прегсављених поиненцијалним редовима*, где, поред других, добија и следећи резултат: „Релација

$$S(x) = \frac{1}{(2\pi)^{p-1}} \int_0^{2\pi} \dots \int_0^{2\pi} \Phi dt_1 dt_2 \dots dt_{p-1}$$

решава проблем наласка трансмутације $\Delta(y)$ која, примењена на произвољан полином $f(x)$, трансмутира га у други полином истога степена, чији су коефицијенти дате функције одговарајућих коефицијената првобитног полинома $f(x)$ “.

О овој расправи писао је академик Јован Карамата у FdM (В. 52, S. 297).

– Указом Ађ. бр. 28986 од 6. септембра произведен је у чин резервног инжењеријског потпуковника. Ово је последњи и највиши Петровићев чин у војсци (резервни официри нису напредовали даље од овог чина).

1926

Често се користи страним библиотекама за своја научна истраживања. Овом приликом тражи три месеца одсуства од наставе на Универзитету:

САВЕТУ ФИЛОСОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

Да бих могао довршити своју теорију „Математичких сектора“, за коју сам дао скицу у *Spectres numériques* (штампану у Паризу 1919. год.), потребно ми је тромесечно осуство које бих провео у Француској за време од 1. Априла до 30. Јуна тт. з. као време кад су отворене библиотеке и кад раде Универзитетски у иностранству.

Ја бих одржао испитије у фебруарском року и предавања из Теориске Математике до краја Марта тт. з. За време мога осуствовања предавања и испитије из групе математичких наука одржаће проф.

г. Никола Салтиков и доценти за Теориску Математику г. Др. Тагија Пејовић иако да моје осуштвовање у наведеноме року неће ремети ни настави ни испити у тој групи наука.

Молим Савети да изволи одобрити ми ово осуштво које иражим једино због научних потреба, и упути ову молбу Господину Ректору на даљи поступак.

У Београду
1926.

Професор Теориске Математике
Мих. Петровић

– Један од најспособнијих Петровићевих ученика, Јован Карамата, полаже ове године (одлука Управе Филозофског факултета од 9. марта 1926) докторски испит пред комисијом: Михаило Петровић, Никола Салтиков и Антон Билимовић. Према литератури (часописи *FdM Bulletin SMF* и др.) докторска теза Јована Карамате *О једној врсти граница сличних одређеним интегралима* била је запажена по резултатима који су врло брзо нашли одређену примену у науци.

– Тридесетих година овог века публикације Српске краљевске академије знатно се обогаћују у квалитету расправа и техници њиховог штампања. Глас почиње да доноси кратке садржаје на страним језицима, а 1932. излази и *Bulletin*.

На седници Председништва Српске краљевске академије од 5. априла „одлучено је да се упути допис штампарији 'Макарије', према којем ће та штампарија, а у споразуму са академицима М. Петровићем, Б. Гавриловићем и М. Миланковићем, бити дужна да набави модерније математичке знаке него што су били досадашњи њени знаци“.

– Петровић није пропуштао ниједну манифестацију Француске заједнице за унапређење наука, чији је био члан и дугогодишњи почасни председник секције за математику.

Маја ове године на конгресу Заједнице у Лиону приказује из свог потпуно оригиналног стварања рад *Spectres des fonctions d'une variable représentables analytiquement*. Касније је Петровић резултате овог саопштења објавио и у Гласу Српске краљевске академије, под насловом *Бројни сјектори појава*. Оваква иступања са спектрима довела су Петровића 1928. године у слушаонице Сорбоне, где је одржао циклус предавања из математичких спектра у летњем семестру школске 1927/28. године.

– На седници *Matematičko-prirodoslovnog razreda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* од 4. децембра примљен је Петровићев рад *О интегралу производа двеју функција* и објављен у *Rad-у* (књ. 232). И

овом приликом Петровић је показао да у објављивању својих расправа има следећи метод: или расправу „домаће верзије“ у скраћеном обиму приказује у страниј периодици, или неки свој ранији рад, у било којој периодици, проширује или допуњује.

– На скупу Академије природних наука 20. децембра приказује своју расправу *Бројни сѣкѣри ѿјава* (Глас СХХVII). Овај рад, који је најмање коришћен од данашњих „спектралиста“, по нашем мишљењу, у великој мери значајан је по томе што Петровић излаже *идеју* налажења овог функционала. А у одељку о спектрима пребројљивих скупова Петровић, користећи се Borel-овим резултатима (*Leçons sur la théorie des fonctions*, 1914), показује савремене концепције математичких наука (теорија скупова, нова начела континуума и слично) без употребе модерне симболике. „Петровић се придржавао само класичних форми. У нову симболику, чак ни у теорији множина, није хтео улазити, не из разлога што је ову сматрао неподесном, већ је говорио: 'Доцкан је!'. Није се хтео служити ни векторским ни тензорским рачуном“ (А. Билимовић).

Бројни сѣкѣри ѿјава су интересантни и по томе што се у последњем делу расправе Петровић појављује као феноменолог, при чему треба посебно истаћи да *ѿрви ѿѿѿ јавно* пише о идеји криптографије на којој је, у тајној служби дипломатије и војске, радио од 1898. па до 1941. године.

1927

Велики губитак за нашу науку. Прерана смрт (16. јануара 1927) спречила је Јована Цвијића у остваривању многих резултата научних истраживања. Народ коме је Цвијић припадао и за чију се еманципацију неуморно борио оплакивао је човека који је до последњег часа био у служби науке.

Познанство Петровића и Цвијића почиње 1882. године када млади Цвијић прелази из шабачке полугимназије у Београд, у Прву београдску гимназију. Расли су заједно, развијали се на катедрама истих професора на Великој школи. Занесењачки расположени према науци још у гимназијској клупи, Цвијић и Петровић бирају своје даље кораке у животу и предају се науци. Били су одлични студенти на Великој школи и најбољи државни питомци. Околности су учиниле да буду изабрани за чланове Српске краљевске академије истог дана, а такође и за прве професоре новоотвореног универзитета. Њихов рад у Академији и на

Универзитету био је понос. Били су научни пар који ће дуго памтити београдска средина.

Јован Цвијић је умро на дужности председника Српске краљевске академије, те је било потребно *поставити* *новог* председника. Министар просвете овом приликом први пут мења начин постављања и дописом П. бр. 878 од 18. јануара ове године извештава Председништво Српске краљевске академије „да Академија предложи три кандидата за председника на место покојног Јована Цвијића и да ће он од њих одредити новог председника и предложити Краљу за Указ“. Одлука о изборном начину постављања председника Српске краљевске академије повољно је примљена од академика и на скупу целокупне Српске краљевске академије 21. јануара тајним гласањем изабрана су три кандидата. Највише гласова добили су Михаило Петровић, Слободан Јовановић и Богдан Поповић. Као што је познато, Министарство просвете поставило је академика Слободана Јовановића за председника Српске краљевске академије.

Атмосфера у научном животу Академије, као и изборни предлог, указивали су да је најприродније да Петровић буде постављен за председника Српске краљевске академије. Одлука Министарства и Двора била је другачија. Став ондашње администрације и Двора према Петровићу у непосредној је вези са великим пријатељством Петровића са Ђорђем Карађорђевићем, који је од 1925. био у прогонству. Право друговање и блиски односи Петровића са својим учеником и добрим познаваоцем математике нису одговарали Влади и Двору. Петровић у научном раду није имао тешкоћа због овог пријатељства, али да је Мика Алас сметао Двору и администрацији, то је било тачно. И сам Петровић по одласку Ђорђа у затвор (прво у Беље, па у Топоницу) био је у извесним тренуцима арогантан, одбијајући разне функције. Тако је ове, 1927. године, када је предложен за ректора Београдског универзитета, ту дужност категорички одбио. Да су га Двор и Министарство поставили за председника Српске краљевске академије, верујемо да би Петровић и ово одбио и остао по страни.

Ако се прати Петровићев живот од доласка Карађорђевића на власт (1903), нарочито у области јавног живота, тада се тачно може узети 1925 (прогонство Ђорђа Карађорђевића) као година од када Петровић у јавном животу има потпуно другачије ставове. Неоспорно, врло изражена скромност и права научничка повученост и једноставност такође нису дозвољавали Петровићу квазинаучничку и квазиполитичку афирмацију. Све то има дубоке корене и у Петровићевој аполитичности и самосталности.

– Као резервни инжењеријски официр, Петровић је био у сталном контакту са војском. Уредно је одлазио на војне вежбе, радио је на поје-

диним техничким питањима артиљерије (нпр. даљинар, упаљач и др.), потпуно је држао у својим рукама службу шифровања и дешифровања, учесник је у ратовима, и тако даље. Првог фебруара ове године Команда Београдског војног округа доставља Петровићу ратни распоред.

– Петровићев развој у науци умногоне је везан за личност академика Симе М. Лозанића. Лозанићеву хемију упознаје још у гимназији; на Великој школи био је запажен Лозанићев студент; приликом предлагања Петровића за дописног и редовног члана Српске краљевске академије, Лозанић је дао свој потпис; као председник Српске краљевске академије (1900), Лозанић је прогласио Петровића за редовног члана; при претварању Велике школе у Универзитет Лозанић је био први ректор Београдског универзитета, итд. Ове, 1927. године, 9. марта, Петровић учествује у прослави осамдесетог рођендана професора Симе М. Лозанића.

– При честим одласцима у стране библиотеке ради научних студија, што је практиковао током писања обимнијих расправа, Петровић је добијао и одређену материјалну помоћ. Тако је у Председништву Српске краљевске академије 14. марта ове године одлучено да се „академику Мих. Петровићу изда помоћ за научни рад у библиотекама Турина и Бордоа“.

– Одлуком Председништва Српске краљевске академије од 14. марта ове године формирана је комисија за састављање пројекта новог закона Српске краљевске академије. Комисију су чинили Михаило Петровић, Љубомир Стојановић и Александар Белић.

– На скупу Академије природних наука од 4. априла ове године одлучено је да Б. Гавриловић и М. Петровић воде послове СКА у Националном комитету математичара.

– У расправи *Jedno ишћање о геодезијским линијама површина*, саопштеној у *Matematičko-prirodoslovnom razredu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 5. априла ове године, Петровић проширује своје резултате објављене у *Bulletin SMF*. У тој расправи он користи и неке своје резултате са конгреса у Кембрицу 1912, где је допунио познату *Ossian-Bonnet*-ову теорију. Наиме, Петровић је показао да се на геодезијској линији *C* најкраћи пут може повећати.

Математичари *Fehr* и *Pietsch* реферисали су о овом раду у *FdM* (В. 53, S. 660).

– Према одобрењу Универзитетске управе (ректор професор Павле Поповић) од 15. марта, Петровић борави у Француској од 12. до 27. априла ради прикупљања података за један научни рад. (Такве одласке у

иностранство Петровић је често користио.) Овом приликом добио је финансијску помоћ од Београдског универзитета.

– После конгреса Француске заједнице за унапређење наука у Constantine-у, где је саопштио своје нове резултате о алгебарским диференцијалним једначинама првог реда, у априлу Петровић путује по Централној Сахари.

– За војне заслуге Петровић је одликован Орденом белог орла II реда. Петог јуна од Команде Београдског војног округа добија повељу о одликовању.

– И у проблемима елементарне математике Петровић се такође јавља са домаћом и страном верзијом рада. У *L'Enseignement mathématique* објављује рад *Logarithme d'une somme et d'une différence* (Genève, 1927, XXVI, 4–6, pp. 300–302), а у Гласнику Професорског друштва истоветан рад под насловом *Једно ишћање из насћаве о ложариймима* (Београд, 1928, VIII, 1. с. 42–45). Ове расправе коментарисали су Fehr и Јован Карамата у *FdM*, (LIV, S. 590, односно S. 76).

– На скупу Академије природних наука од 10. јуна Петровић предлаже да Српска краљевска академија прошири своје покровитељство са *Mémorial des Sciences mathématiques* и на *Mémorial des Sciences physiques* и уједно предлаже да се СКА на овај „*Mémorial*“ претплати. Председништво Српске краљевске академије прихватило је овај предлог.

– Петровић је према студентима математике био коректан, поштовао је њихов рад и заузимао се за њихове конструктивне предлоге. Био је строг на испитима, а на часовима својих курсева уносио атмосферу непосредности.

При оснивању Удружења студената математике академик Антон Билимовић изменио је члан 12 Правилника мислећи на професора Петровића. Од оснивања Удружења (1926) Петровић је био доживотни почасни председник Удружења студената математике на Београдском универзитету.

– Опет један пример где Петровић успешно повезује теорију функција са диференцијалним једначинама. За диференцијалну једначину облика

$$(A) \quad \frac{d^2 y}{dx^2} + \varphi(x)y = 0$$

Петровић је на скупу Академије природних наука од 26. децембра ове године показао следеће резултате.

1. Ниједна диференцијална једначина (A) не може имати као интеграл какву функцију $G(x)$ нулте врсте.

2. Свака функција $G(x)$ која задовољава какву диференцијалну једначину (A), а нема имагинарних нула, или их има само у ограниченом броју, цела је функција прве врсте.

3. Свака функција $G(x)$ више врсте од 1 која би задовољила какву диференцијалну једначину облика (A), морала би имати бескрајно много реалних и бескрајно много имагинарних нула.

Овде је $G(x)$ ма која *цела* функција у облику канонског производа Weierstrass-ових примарних фактора u_n

$$G(x) = \Pi(u_n),$$

чији облик зависи на познат начин од врсте функције $G(x)$. Функција $\varphi(x)$ има особину да за све реалне вредности x варира између два коначна, од нуле различна позитивна броја.

Ове резултате Петровић је објавио у Гласу СХХVIII под називом *Примедба о канонском производу примарних фактора*.

1928

Човеку широке културе, познаваоцу многих подручја науке, већ запаженом младом човеку ондашњег јавног живота, сараднику београдских часописа за науку, уметност и културна питања, Милошу Радојчићу, није било тешко снаћи се на Београдском универзитету, на катедри свог прослављеног професора Михаила Петровића. Од доласка на Универзитет Радојчић је скренуо пажњу на област теорије комплексних функција, што је уз радове Јована Карамате представљало нову снагу Петровићеве школе у области теорије функција. Доцније се Радојчић развија и даје запажене расправе у овој области, специјално за случај Riemann-ових површина. Поред овога, Радојчић има и запажене студије из аксиоматике у теорији релативитета и геометрији.

Ове, 1928. године, 30. јануара пред комисијом коју су чинили Михаило Петровић и Никола Салтиков Радојчић је одбранио своју докторску тезу *Аналитичке функције представљене конвергентним низовима алгебарских функција*. Теза је примљена за докторски испит 21. јануара на седници Савета Филозофског факултета.

Предмет Радојчићеве тезе је „развијање општих мултиформних аналитичких функција, ма у каквим областима њихове егзистенције, у конвергентне низове алгебарских функција. Тај предмет спада у општи главни проблем теорије аналитичких функција, који гласи: изнаћи и испитивати што простије низове аналитичких функција које пред-

стављају дате опште аналитичке функције у што разноврснијим областима њихове егзистенције“.

– Један користан предлог за астрономске науке. Другог фебруара, на скупу Академије природних наука Михаило Петровић, Милутин Миланковић, Богдан Гавриловић и Антон Билимовић предлажу да Српска краљевска академија издаје *Астрономски годишњак*, као неопходну публикацију за теорију и праксу астрономије.

– По Закону о Универзитету, доктори наука били су обавезни да своју тезу објаве у 100 примерака. Овај услов математичари су постигали преко Српске краљевске академије: тезу би пријавили као расправу за Глас, а добијеним сепаратима користили су се као обавезним примерцима докторске тезе.

После одбране своје докторске тезе Милош Радојчић ју је доставио 19. марта Академији природних наука ради објављивања у Академијиним публикацијама. У реферату Петровићевом и Гавриловићевом (на седници Академије природних наука од 4. јуна) утврђен је значај ове Радојчићеве расправе, са предлогом да се објави као посебно издање Српске краљевске академије (*Природњачки и математички списи*, књ. 18, Београд, 1928, стр. 32).

– Шездесетогодишњица рођења Михаила Петровића (7. мај) обележена је у Српској краљевској академији. Наиме, тога дана одржана је седница Академије природних наука. Секретар ове академије, академик Богдан Гавриловић, подсетио је присутне академике „да је данас шездесетогодишњица живота једног од најугледнијих чланова Академије, Михаила Петровића“. Овом приликом донета је одлука „да секретар поздрављива депешом Михаила Петровића и да пренесе жеље овог скупа: да г. Петровић и даље, као и досада, предњачи својим научним духом и плодним радом свим новим нараштајима наших научника“.

Не само Академија, већ је и Клуб математичара приредио пригодну свечаност у част ове годишњице. Ради добијања потпуне слике и атмосфере прославе у Клубу, овде се износи у целости текст позивнице.

„Београд, 1. мај 1928. год.

Пошто се 7. маја (24. априла по старом) ове године навршава шездесетогодишњица рођендана нашега мајстора (г. Мике Петровића), то ће се, према одлуци математичара, тога дана (7. маја) увече у 8 1/2 h одржати свечана седница у Кантини Рибарске заједнице (где се обично одржавају седнице ове врсте) са овим дневним редом:

1. Аласка чорба

2. Пржена риба са салатом

3. Гибаница

вино црно, бело, кафа ...

Дневни ред је кратак стога, што је познато из искуства, да ће учесници бити опширни у својим говорима.

Улазна цена као и обично.

Позивају се доле именована господа да неизоставно дођу на седницу: 1. г. Богдан Гавриловић, 2. г. Мил. Миланковић, 3. г. Антон Билимовић, 4. г. Ник. Салтиков, 5. г. И. Арновљевић, 6. г. Вој. Мишковић, 7. г. П. Зајончковски, 8. г. Ј. Михаиловић, 9. г. Т. Пејовић, 10. г. В. Жардечки, 11. г. Р. Кашанин, 12. г. М. Радојчић, 13. г. Јаков Хлитчијев у Цара Уроша 28 (стан) и 14. г. Г. Вујаклија.“

– Одлуком Академије природних наука од 2. фебруара Петровић и Богдан Гавриловић прегледали су рад Гојка Вујаклије *Примедбе о једном делу аналитичких функција* и 4. јуна подносе реферат Академији природних наука, у којем између осталог стоји: „рад има интереса за математичку наставу и да би се могао штампати у каквом часопису за математичку наставу, а не у Гласу, и да се врати писцу“.

– На седници Академије природних наука од 4. јула усвојен је Петровићев предлог да Српска краљевска академија отпочне размену својих публикација (Глас I разред и посебна издања) са Париском академијом наука.

Овакве акције у ондашњем научном животу стављају Петровића у положај посебно значајног човека, који је успео да нашој науци широм отвори врата према светској науци.

– Редак је математичар XIX и првих деценија XX века који није писао на разне начине о квадратури круга. На пример, Димитрије Нешпић у Гласнику Српскога ученога друштва (књ. 46, Београд, 1876) објавио је рад *Покушај квадратиуре круга*. Петровић је у два маха писао о квадратури круга, не у смислу решења овог нерешивог проблема, већ са жељом да пружи потребну историјску хронологију. У Српском књижевном гласнику 1928. године изложио је не само потпуни историјат квадратуре круга већ и трисекције угла. Десет година доцније, у Гласнику Југословенског професорског друштва Петровић је приказао приближно исти текст (без трисекције угла), где је посебну пажњу указао свом професору Љубомиру Клерићу, помоћу чијег је *шестипара* (тракториографа) могуће конструисати трансцендентни број π .

– Почетком септембра са професором Антоном Билимовићем учествује на Четвртог интернационалном конгресу математичара у

Болоњи. На Конгресу је Петровић саопштио рад *Sur un nombre absolu rattaché aux géodésiques des surfaces*, који, у ствари, представља скраћен приказ (са новим допунама) расправе *Једно ишћање о геодезиским линијама површина*, објављене 1927. године у Radu, (књ. 234).

– После непуних шест година од избора за члана, Петровић је на Конгресу у La Rochelle-у изабран за почасног председника Математичке секције научног друштва *Association française pour l'avancement des sciences*. На овом конгресу Петровић је и саопштио свој рад *Sur une classe de déterminants*.

– Преписка са Павлом Поповићем знатно је допринела да се добије дефинитиван утисак о Петровићу као вечитом путнику. Према једној нашој анализи, било је година када од 365 дана Петровић није био у Београду од 210 до 258 дана!

– Новембра 22. примљен је за члана Кредитне задруге Удружења универзитетских наставника у Београду (књижица чланских удела број 128).

– Код Државне хипотекарне банке у Београду отвара уложну књижицу (сребро) П. број 30369. Десетог децембра ставља први улог у износу од 100 000 динара. Највиши износ на овој књижици био је 440 825 динара (31. децембра 1939). Петровић је по природи био врло штедљив. По казивању пријатеља није ништа бацао; тражио је корисност у сваком предмету. На пример, при добијању обавезних примерака својих књига у Српској књижевној задрузи увек је имао канап и хартију како би начинио пакет.

1929

Загреб је увек имао јачу геометрију него Београд. „Кривац“ је сигурно Петровић који се на Универзитету од 1894. па до 1938. године понашао као да геометрија није саставни део математике. Из ових разлога благонаклоно је, увек захвално, предлагао расправе из геометрије. У АПН 21. јануара подноси реферат о раду Јурија Јустинијановића *Примена стереографске методе...* и предлаже да се објави у Гласу. У реферату је учествовао и Богдан Гавриловић.

– На достављене расправе млађих колега са Универзитета, чије су способности и вредности проверене од науке света, Петровић је стављао примедбе општег карактера: око литературе, наслова рада, обима и слично. У АПН Петровић и Гавриловић 1. априла реферишу о раду Јована Карамате *О једном Ландауовом сћаву* и предлажу да се објави у

Гласу СКА под новим насловом *О инверсним ставовима збирљивости бескрајних низова* (I део). На наредној седници Петровић предлаже АПН да прими и II део Караматине расправе, али „да претходно писац расправе поступи по напоменама у реферату“. Ова Караматина запажена и обимна студија објављена је у Гласу, (књ. СХLIII) и имала је велики одјек у научном свету.

– Петровић је имао обичај да се одрекне ауторског хонорара за објављену расправу, књигу или реферат. Тако се за посебно издање Српске краљевске академије *Intégrales premières à restrictions* на седници Академије природних наука од 20. априла одрекао хонорара.

Intégrales premières à restrictions је посве запажена посебна књига, где у првом делу за дату диференцијалну једначину излаже нове детаље о фигуративним полигонима, тј. полигоналном облику решења, што је још у својој тези 1894. године започео да проучава. У другом делу излаже нове резултате о мероморфним функцијама као интегралима једначина, да би на крају приказао неке допуне и примене познатих ставова Appelort-а и Лагутинског за систем диференцијалних једначина (в. библ. јед. 237).

– Крајем јула учествује на конгресу Француске заједнице за унапређење наука, одржаном у Le Havre-у. У секцији математичке науке, чији је био почасни председник, Петровић је одржао једно интересно саопштење из принципа механике, у коме је изнео примене трансформација Lagrange-ове једначине. За ово саопштење, које је објављено у материјалима Конгреса, нису пронађени коментари у светској литератури. Једино је FdM (В. 57, S. 1038) библиографски навео ово саопштење. Неоспорно, овим радом Петровић је знатно раније започео истраживања у применама принципа механике у физици од професора Антона Билимовића, који ће на овим основама имати своју читаву школу механике у Београду (в. библ. јед. 240).

– Студије у Паризу, врло честа путовања ван земље, конгреси и друго, учинили су да Петровић стекне велики број пријатеља широм Европе. Круг пријатеља није био ограничен само на математичаре. Међу Французима, Алжирцима, Белгијанцима, Швајцарцима итд. имао је блиске пријатеље рибаре, бродаре, морепловце, књижаре, са којима се редовно дописивао, одлазио на излете и у риболов.

Крајем јула месеца у Авру дочекује познатог и великог француског морепловца Алена Жербоа. Жербо је вишегодишњи Петровићев пријатељ; неколико пута крстарили су океанима.

– Пре удруживања балканских математичара у *Инџербалканску унију математичара*, математичари словенских земаља предузимају акцију узајамне сарадње. Тако је септембра ове године у Варшави одр-

жан Први конгрес математичара словенских земаља. Петровић је на Конгресу био представник Српске краљевске академије (одлука Академије природних наука од 1. јула). Поред рада у председништву Конгреса, прочитао је и свој рад *Equation de comparaison dans la théorie des équations différentielles*.

На овом конгресу учествовали су и професори Никола Н. Салтиков и Јован Карамата.

– Изабран је за редовног иностраног члана научног друштва Societas Scientiarum Varsaviensis из Варшаве.

– Како је на конгресу Association française pour l'avancement des sciences и British association for the advancement of Sciences, одржаном у Le Hâvre-у, према молби Академије природних наука од 21. јануара и одлуци Председништва Српске краљевске академије од 4. фебруара, био о трошку СКА и заступао ју је, то је Петровић 21. октобра у Академији природних наука поднео извештај са овог конгреса. Том приликом изложио је и саопштење о свом учешћу на Првом конгресу математичара словенских земаља у Варшави.

1930

Одлуком од 9. фебруара Министарство пољопривреде поставља Петровића за члана комисије за израду завршног текста пројекта Закона о слатководном риболову.

– Академик Антон Билимовић је писао: „У предратној Србији Петровић је био једини професор чисте математике Филозофског факултета, па је, према томе, стицајем околности морао заступати целокупну математику. На тај начин, у области наставе он је играо улогу 'лекара целокупне медицине' у срезу. Таква улога би у потпуности окупирала просечног професора, али Петровић, са својим огромним математичким талентом, није могао остати у положају 'среског математичара'.

Његов математички талент, са импулсом добивеним у француској математичкој школи из доба Поенкареа, Пикара, Пенлевеа и других чувених француских математичара, подигао је Петровића на положај математичара познатог целом свету. Покушајмо, ма и у кратким цртама, да окарактеришемо облик Петровића математичара с једне стране као специјалисте у својој области, а с друге стране као научног радника широког хоризонта који се, у исто време, интересовао и радио и у области ван своје специјалности.

Међутим, у том 'целокупном лекарству' постојало је одсуство геометријске интерпретације и студије геометрије као посебне матема-

тичке дисциплине. Интересовање за геометрију није постојало код Петровића, осим у неколико случајева када се обраћао средњој настави. Када је понекад и био на терену геометрије, тада је обично геометријски проблем сводио на аналитички поступак. Такав је случај био са стереометријским неједнакостима или теоремом Poncelet-а.

У развоју математичких наука у нас геометрија није деценијама била заступљена као посебни предмет на Великој школи и Универзитету, а није имала ни посебног наставника у оквиру Математичког семинара. Ова одсутност геометрије у београдској математичкој школи датира још од својих почетака. Последњих деценија то је био директан утицај француске школе, која је преко Петровића била у потпуности пресликавана програмом и маниром.“

Ове, 1930. године, први пут се пришло сређивању наставе геометрије на Универзитету.

Господину Ректору Универзитета

Г. г. Др. Михаило Петровић и Др. Никола Салтиков, професори Универзитета, поднели су Савету Филозофског факултета предлог да се расписује конкурс за једног доцента за Теориску Математику, који је Факултетски Савет у седници од 14. марта 1930. године усвојио.

Пошребом ове нове доцентуре јавља се као последица давнашње пошребе да се на нашем Универзитету предаје и Геометрија бар у оном обиму колико је то потребно за наставнике математике у средњим школама. Та би се пошреба, по споразуму између наставника математике, задовољила за сад на тај начин и што би садањи наставници математике наставу геометрије поделили између себе, а за то је потребан још један наставник за Теориску Математику.

Част ми је замолићи Вас, Господине Ректоре, да изволиће урадити даље што треба како би се овај конкурс расписао.

*16. марта 1930. год.
у Београду*

*Декан
Филозофског факултета
М. Појовић*

– На конгресу Француске заједнице за унапређење наука, априла ове године у Алжиру, у секцији математике чији је био почасни председник, саопштава свој рад из диференцијалних једначина – *Équations différentielles à courbure intégrale fixe*. Како је захваљујући средствима Српске краљевске академије био у Алжиру, Петровић 11. јуна ове године подноси СКА извештај о свом учешћу на овом конгресу.

– У великом броју расправа и посебних дела врло ретко је помињао или наводио радове својих сарадника. У расправи *О изложивоцу*

конвергенције саопштеној на скупу Академије природних наука 11. јуна ове године, Петровић упућује читаоца на рад Јована Карамате *Sur un mode de croissance régulière des fonctions* (Mathematica, Cluj, 1930, Vol. IV, p. 38–53) ради добијања информација о споро растућим функцијама.

На овој расправи Петровић је ставио ознаку I део, мислећи да објави и наставак. Нисмо могли утврдити да ли је дошло до објављивања II дела. О наставку ове расправе Петровић је написао: „Изложилац конвергенције λ_n претставља један нарочити израз начина на који се понаша коефицијент a_n реда $f(z)$ за велике вредности n . Он је у непосредној вези са асимптотном вредношћу тога коефицијента и природно је да се све оно што међу појединостима и особинама реда и функције $f(z)$ зависи од таквих елемената може разазнати на самоме изразу λ_n .

Зна се нпр. да су са асимптотном вредношћу a_n у вези извесне опште појединости функције $f(z)$, као што су: врста (genre) функције, брзина њеног рашћења кад z бескрајно расте, њене асимптотне вредности за велике вредности z , густина и распоред нула функција и др. Ове се појединости могу разазнати на самоме изразу λ_n , односно на изразу брзине конвергенције, и то са већом прецизношћу но кад се посматра само асимптотна вредност a_n . То долази отуда што, као што је напред казано, низ изложилаца

$$\lambda_0, \lambda_1, \lambda_2, \dots$$

чини могућним разликовање нијанса у начину на који чланови реда $f(z)$ прилазе нули, кад њихов ранг n бескрајно расте, а које се ниансе не истичу на самоме изразу асимптотне вредности коефицијента a_n , који се обично посматра у истраживању аналитичких појединости целих функција.

Везе између особина целих функција $f(z)$ и њихових изложилаца конвергенције λ_n биће предмет другог дела овога рада.“

– На Конгресу опште механике у Liège-у Петровић је изложио теоријске основе свог патента из 1913. године о аутоматском мењачу у моторним возилима (в. библ. јед. 246). Извештај ректору Универзитета у Београду садржи многе појединости о овом мењачу (14. новембар).

– Као члан Кредитне задруге Удружења универзитетских наставника у Београду 2. децембра уплаћује десетоструко више од обавезног удела, пет хиљада динара, што је за оно време било прилично висок улог.

– Писац књиге *Југословенски речни пловидба* Младен Ст. Ђуричић уврстио је и Петровића као власника и заповедника брода „Караш“.

1931

Архив Србије чува Књигу описивања службеника Универзитета у Београду 1931–1944, која пружа информацију о Петровићевом одсуствовању од наставе:

- 3 дана 1931 (Ректорат Бр. 8508)
- 1 месец 1934 (Мин. просвете П. бр. 11439)
- 10 дана 1937 (Ректорат Бр. 7369)
- 10 дана 1938 (Ректорат Бр. 6656).

У периоду 1931–1938 (одлазак у пензију) Петровић је знатно мање изостајао од наставе, што није био случај двадесетих година и пре Првог светског рата.

– На скупу целокупне Српске краљевске академије од 28. јануара требало је изабрати три академика, као предлог Српске краљевске академије Министарству просвете за новог председника СКА. По објављеном гласању највећи број гласова добио је Михаило Петровић 17, затим Александар Белић 13, Богдан Гавриловић 10, Богдан Поповић 7, итд. Као што је познато, Министарство просвете је одлуком Двора поставило Богдана Гавриловића за новог председника Српске краљевске академије.

– Одлуком Председништва Српске краљевске академије академици М. Петровић, Б. Гавриловић и В. В. Мишковић шаљу писмо Михаилу Пупину око заступања Српске краљевске академије на прослави стогодишњице рођења Фарадеја (9. март).

– Учествоје на Националном конгресу математичара Румуније у Турн-Северину, где чита свој рад *Représentation d'une classe des séries par une intégrale définie*.

– Било је случајева да се Петровић враћа на своје раније радове, при чему врши разне допуне и поопштравања услова. Тако, на скупу Академије природних наука од 23. марта ове године саопштио је своју расправу *О целим функцијама као интегралима алгебарских диференцијалних једначина првог реда*, где допуњава свој рад са Конгреса у Constantine-у (1928). Петровић каже: „У једноме своме ранијем раду, испитујући аналитичке облике целих функција које могу бити интеграл алгебарских диференцијалних једначина првог реда, мислио сам да сам исцрпео све могуће облике таквих функција једном општом теоремом објављеном у том раду.

Узевши поново у разматрање исти проблем, са дубљом анализом свих случајева који се могу јавити, нашао сам да је у поменутоме првом

раду пропуштен један могућан случај који није обухваћен горњом теоремом и који остаје нерасправљен. То ће се видети из овога што следује.

Да би општи интеграл једначине

$$F(x, y, y') = 0$$

(где је F полином по x, y, y') могао бити цела функција променљиве x , потребно је, пре свега, да он нема критичких тачака које би зависиле од интеграционе константе, тј. да једначина буде једна од једначина са сталним критичким тачкама.

Овај случај односи се на Poinsaré-ову теорему о целим функцијама за погодбу када је $p = 0$ (p – род једначине), те је интеграл у облика

$$y = \frac{S(x, u)}{T(x, u)},$$

где су S и T полиноми по u , са коефицијентима који су алгебарске функције по x , а u је општи интеграл Riccati-јеве једначине

$$(A) \quad \frac{du}{dx} = \varphi_1 u^2 + \varphi_2 u + \varphi_3$$

облика

$$(B) \quad u = \frac{v_1 + CW_1}{v + CW}$$

Да интеграл не би имао покретних полова, треба да их нема ни u , па дакле потребно је

1° или да се једначина (A) сведе на линеарну једначину;

2° или да се та једначина сведе на Bernoulli-еву једначину;

3° или да се у изразу (B) може извршити такво једно свођење да именилац нема нула по x које би зависиле од интеграционе константе, а бројилац да није бескрајан ни за коју вредност x која би зависила од те константе.

У прва два случаја u је облика

$$u = u_1 (C + u_2),$$

или облика

$$u = \frac{1}{u_1(C + u_2)},$$

где је

$$u_1 = e^{\int f(x) dx}, \quad u_2 = \int \frac{\varphi(x) dx}{u_1}$$

и где су f и ϕ алгебарске функције променљиве x .

Интеграл u тада мора бити какав полином по интеграционој константи S (без чега би имао покретних полова), са коефицијентима који су алгебарске функције променљиве x . Према нађеном аналитичком изразу интеграла u , те алгебарске функције морају се свести на полиноме по изразима

$$x, e^{P(x)}, \int Q(x) e^{-P(x)} dx,$$

(где су P и Q полиноми по x), што непосредно доводи до горе наведене непотпуне теореме, но која одиста важи за случајеве 1° и 2°.

Али остало је још да се испита и трећа могућност, тј. случај наведен под 3°. Тај случај није расправљен на конгресу у Constantine-у и према томе, наведено решење проблема о аналитичком облику целих функција што задовољавају алгебарске диференцијалне једначине првог реда није најопштије решење.“

Петровић даље наводи да ће „случај 3° бити предмет засебног рада, а на овом месту намеран сам само истаћи непотпуност раније нађеног решења, док се и тај случај у потпуности не расправи“.

– Петровић није одбијао услуге својим пријатељима. Био је преусретљив и хтео је, у границама своје моћи, да изађе у сусрет. О овоме, леп је пример од 1. маја када ургира код Павла Поповића да један свршени лекар добије специјализацију ван земље.

– Са Међународном научном експедицијом (Француска–Норвешка) јуна ове године полази у Северну поларну област (преко 82° северне ширине). Од Денкерка, преко Хамерфеста, па до најсевернијих делова Шпицберга, а у повратку поред Гренланда и Исланда опет у Денкерк, Петровић први пут доживљава узбуђења поларног путника. Пут је трајао два месеца и попунио цео летњи школски распуст.

Поред личних преокугација животом људи у поларним крајевима (нарочито Ескима), риболовом, ловом на китове и сл., Петровић је на овом путу имао специјалне задатке у директној вези са планом и програмом експедиције. У поларној области радио је на проучавању магнетизма и методе за избегавање великих санти леда које могу да доведу брод у опасан положај и униште га.

Пут са Међународном поларном експедицијом Петровић је описао у својој првој књизи путописа *Кроз поларну област*.

– Као представник Српске краљевске академије учествује (18–20. јуна) на прослави четирестоте годишњице Collège de France у Паризу. Био је у друштву свог друга Павла Поповића, који је заступао Београдски

универзитет као ректор, и колеге Владимира Варићака, учесника прославе од стране *Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*.

О овој прослави Петровић је писао у *Годишњаку* Српске краљевске академије и Српском књижевном гласнику. После излагања историјата ове високе просветне установе Петровић је записао о математици и систему наставе следеће: „Математика је на Колежу предавана и обрађивана још од дана његовог оснивања. Доцније, крајем XVII века придодата јој је астрономија и небеска механика (Лаланд, Даламбер, Сере, Леви). Математика за своје новије напретке и модерне правце много дугује радовима и предавањима својих наставника на Колежу (Жордан, Ембер, Адамар, Лебег). У великој мери је то случај и са физиком, експерименталном математиком (Био, Ампер, Савар, Рењо, Маскар, Бертран, Ланжвен) и са хемијом (Воклен, Тенар, Балар, Шиченберже, Бертло, Муре, Матињон, Делпин). Шта да се каже за природне науке, за које су на Колежу били наставници научници, као Кивие, Сен-Клер-Девил, Фуке, Мишел-Леви, Флуран, Мареј и др.? Медицинске науке су на Колежу предаване такође још од његовог постанка, у почетку везане за природне науке; доцније се катедра раздвојила на анатомију и, као што се то онда звало, на практичну медицину која је, између осталих, имала за наставнике људе као што су Корвизар, Лаенек, Клод-Бернар и Браун-Секар. Данас Колеж има четрдесет и седам редовних професора, неколико допунских и задужбинских катедара и дваестину научних лабораторија.

Што су овде наведена толика имена наставника, то је зато што та имена обележавају један велики део доприноса који је француска наука унела у светску духовну културу у току последња два века, и што су многа од њих прешла уске границе стручњачких кругова. Колеж-де-Франс, већ по основној идеји свога краљевског оснивача, увео је у своју наставу области науке које пре тога многе нису имале право грађанства. Као што је у једној прилици рекао један од најпознатијих његових представника Ернест Ренан, Колеж је био нарочито намењен „наукама које су у повоју“, што је, уосталом, само донекле тачно. Нарочита улога коју је Колеж имао у развоју и распрострањавању идеја била је одређена двома карактеристичним чињеницама. Прво, слобода излагања не само у избору предмета и тема већ и идеја које се излажу и шире са његових катедара. Друго, велика широкогрудост према слушаоцима, од којих се не траже никакве званичне квалификације нити каквог обавезе. Чак и од наставника се не тражи да су професори од каријере; довољно је да имају својих научних новина, својих личних погледа и идеја о темама које ће излагати, да дају изгледа и наде да ће, у приликама какве им Колеж ставља на расположење, и својим будућим радом оправдати оно што професорски Савет, од кога зависи њихов

избор, очекује од њих доводећи их на такво једно место као што је место наставника на Колеж-де-Франс. Мада је Колеж једна врста Народног универзитета за највише образовање и за научно већ увелико формиране слушаоце (од којих су многи већ и професори Универзитета), просто популарисање науке је са његових катедара искључено. На тим катедрама се, истина, често излажу дотле већ објављени резултати или већ распрострањене идеје, али то само у случајевима кад је то или сасвим ново, или недовољно познато, тако да још није стигло продрети у слојеве оних који би се прихватили посла да то дубље разраде, развију, разгранају, а, међутим, по својој важности обећава да ће бити полазна тачка и извор за даља нова истраживања. Тако исто, и ни у коме случају, предавања на Колежу немају намену олакшању универзитетских испита, осим доктората, па и код ових само за обраду докторске тезе. Предавања су намењена поглавито истраживачима који су не само научно већ формиран, већ који на тим предавањима, као и у општењу са таквим научним саветницима као што су наставници Колежа, траже сугестије и специјална научна средства за своје радове. А пошто у целокупној настави на Колежу нема ничега званичног ни формалистичког, за слушаоце нема ни уписа, ни каквих год такса за плаћање. Као што постоји потпуна слобода излагања, тако је и ничим неограничена слобода долажења на предавања без икаквих претходних квалификација, формалности или обавеза. Но ипак, кад за то има нарочитих, специјалних разлога, слушаоцу се од стране Колежа издаје, по завршеном курсу, нарочито уверење о уредном посећивању предавања, или о каквоме на Колежу довршеном значајнијем научном раду.“

У *Годишњаку* СКА објавио је и своје утиске са прославе јубилеја Collège de France:

„Месеца јуна т. г. прослављена је у Паризу четврта стогодишњица једне од највећих просветних и научних установа у свету, установе Collège-de-France. Имао сам част заступати на њој Срп. краљ. академију као њен делегат и о томе подносим овај извештај.

Повод оснивању ове значајне установе дала је тежња да се у основи измени дотадашња виша настава и начин обрађивања појединих грана науке и књижевности. До њене појаве Француски универзитет, са својим искључивим монополем за вишу наставу, био је везан и својим традицијама и својим привилегијама. Не само да није примио никакве новине ни измене у начину рада већ је свим силама спречавао увођење промена и у друге просветне и научне установе тога времена. Међутим, нов дух, нови погледи и правци, нове идеје које је собом донео Ренесанс, били су почели утицати и на оне који су дотле били упорни према новим струјама. И тада краљ Франсоа Први, на неодољиво заузимање свога ученог библиотекара и великога познаваоца античке културе Гијоа

Биде, основао је у Паризу 1530. год. установу у којој је била клица данашњег Колежа и којој је било намењено да развије вишу наставу у најслободнијем духу. Она оставља дубок траг у историји француске духовне културе и опште науке.

Познато је са колико је успеха Колеж-де-Франс одговорио очекивањима свога краљевског оснивача и колико је великих имена у науци и књижевности везано за његов дуготрајан рад од пуна четири века. Прослава његове четврте стогодишњице дала је прилике целом цивилизованом свету да ода пошту томе раду и да видљиво покаже колико цени улогу Колежа у развоју људске мисли. У њој су узели учешћа готово сви универзитети и све академије на свету, између којих су били и Срп. краљ. академија, Југославенска академија знаности и умјетности, Београдски и Загребачки универзитет.

Свечана седница у великоме амфитеатру на Сорбони, којом је отворен низ свечаности, одржана је под претседништвом Претседника Француске Републике госп. Думера, у присуству француског министра Просвете г. Марија Рустана, масе француских претставника научног, књижевног и политичког света и великога броја делегата научних и просветних установа свих држава. Ту је, на Сорбони, пред Претседником Републике извршено и свечано предавање адреса које су од стране својих установа, академија или универзитета, предавали поједини делегати по напред утврђеном реду. Делегат Срп. краљ. академије предао је адресу намењену Колежу од њене стране.

На осталим седницама одржан је од компетентних личности низ предавања о историском развоју Колежа, његову раду, његовој улози и о великим научницима и књижевницима који су му, као претставници катедара на њему, створили глас што га је увек имао у интелектуалном свету. После пријема делегата у Елисејској палати, где је Претседник Републике са пуно пажње и љубазности примио југословенске делегате, свечаности су завршене пријемом на Колонијалној изложби од стране Маршала Лиотеја, генералног комесара изложбе.

И сама ствар која се прослављала, и начин како су свечаности изведене учинили су на све учеснике дубок утисак, који је био повећан размишљањима о томе шта је ова велика установа у току од четири века свога деловања учинила за науку и уопште за свет мисли.

Подносећи овај извештај захвалан сам Академији на части коју ми је указала поверивши ми да је заступам на овој реткој свечаности.“

– Учествује на конгресу Француске заједнице за унапређење наука у Нансу-у. Председник је секције за математику у којој саопштава свој рад *Directions des tangentes en relation avec longueurs des arcs*.

– Петровић није много полагао да у својим расправама цитира обимнију литературу. По први пут је то урадио у студији *Intégration qualitative des équations différentielles* (Paris 1931; в. библ. јед. 255), у којој наводи 97 наслова у литератури.

– Многе важне и битне научне расправе из природних и математичких наука које су објављене у Гласу СКА, остале су непознате научном свету! Препрека је била у језику, ћирилично писмо. Петровић је често покретао ово питање и захтев да се расправе штампају на страном језику. Тако је на скупу АПН од 19. октобра ово питање покренуто. Предлог Правилника о штампању радова на страном језику поднели су Михаило Петровић, Богдан Гавриловић и Иван Ђаја (Bulletin A, Académie royale de Serbie).

1932

После предлога академикâ Петровића, Гавриловића и Ђаје да се Академијини радови штампају и на страним језицима, 18. јануара у СКА усвојен је *Правилник* о издавању билтена на страним језицима. Тако је у *Годишњаку* СКА за 1931. годину (књ. XL), објављен *Правилник о издавању билтена на страном језику за математичке и природне науке* (стр. 280–283).

– Појава првог штампаног Петровићевог уџбеника *Рачунање са бројним размацима*.

– Са својим колегама на Филозофском факултету оснивач је познатог математичког часописа између два рата „Publications mathématiques de l'Université de Belgrade“, који излази до 1941 (седам томова). У овом часопису израђивала се београдска математичка школа.

На скупу Академије природних наука од 9. маја одлучено је да се Председништву Српске краљевске академије препоручи да Академија изда помоћ од 8–10 000 динара Математичком семинару Универзитета ради штампања првог броја часописа „Publications“. Председништво је прихватило овај предлог.

– Академик Јован Карамата овако је објаснио елементе теорије функција у већем броју расправа Михаила Петровића:

„У току свог дугогодишњег и плодносног рада Петровић се дотакао скоро свих области математике; поред тога што се оне међусобно битно разликују, он је био руковођен поступцима и првенствено их је третирао са гледишта математичке анализе. Теорија бројева, његова теорија спектра, алгебра, диференцијална геометрија, све до дифе-

ренцијалних једначина су поједине гране у којима је Петровић дао своја важнија дела и у свим тим областима он је проналазио, обрађивао и испитивао особине оних функција које су својствене овим областима и њима обогатио сваку од ових области.

Тако је, на пример, у теорији бројева он дао низ функција које било својим коефицијентима, било својим нулама или другим својим особинама стоје у непосредној вези са низом простих бројева.

Његова теорија спектара представља, у ствари, оштроуман покушај да једним јединим бројем окарактерише сваку поједину непрекидну функцију.

Напослетку, при обради скоро свих проблема из теорије диференцијалних једначина Петровић се није заустављао на обичном, већ је тежиште свих његових радова у томе да проучи и испита дубоко сакривене особине функција дефинисаних овим диференцијалним једначинама, и то непосредно из саме једначине, а да је не решава.

Теорији диференцијалних једначина посветио је он већи део својих научних радова. Њој припадају његови први радови, као и сама докторска теза. Далековажност добивених резултата, већ у овим првим годинама његова научног рада изражавала је његов висок научни квалитет.“

Очигледан пример овакве констатације је расправа *Неколико ставова о мајорирању целих функција*, саопштена у Академији природних наука 30. маја ове године.

– На многим догађајима науке широм Европе Петровић је често заступао науку наше земље. Тако је јуна ове године представљао Универзитет у Београду на прослави пола миленијума Универзитета у Саен-у.

– Прво освајање Северне поларне области са Међународном експедицијом у 1931. години, по сугестији свог друга Павла Поповића, Петровић је описао и рукопис предао Српској књижевној задрузи. Рукопис је убрзо био објављен у колу Задруге као прва књига путописа *Кроз њоларну обласћ*. Петровић је негодовао што му је Павле Поповић „некњижевни“ рукопис уврстио у едицију познатих имена литературе. Петровић је сматрао да *Кроз њоларну обласћ* није књижевност, већ само приказ онога што је виђено. Коментатори ове књиге, која чини прилог путописима наше књижевности, пуни су похвала и не искључују њену књижевну вредност. Књигом *Кроз њоларну обласћ* Петровић је ушао у нашу књижевност као један од малобројних путописаца прве половине овог века.

Петровића књижевника не треба прихватити као човека од пера који се труди да на разне начине изведе игру речи и прижељкује разне

трансформације уметничког казивања. На Северном полу Петровић не примећује или не жели да се упушта у уметничка доживљавања ретко виђених природних појмова (поларна светлост итд). Али треба знати да Петровић није затајио у етнолошким казивањима о народу тих забачених крајева. Петровић у својој књижевној речи не медитира о литерарним ефектима текста. Као човек строге науке био је више заокупљен пресликавањем оригинала, са посебним даром да запази приличан број карактеристичних детаља. Његова реченица је занимљива, кратка, јасна и врло приступачна читаоцу. Поводом Петровићеве књиге *Кроз поларну област* професор Иван Ђаја писао је:

„Рад професора тачних наука не може да буде површан ни непотпун. И зато се стаје зачуђен пред савесношћу којом је г. Петровић пружио читаоцима све што је од битног интереса за разумевање тога фантастичнога света вечитог леда и снега. Слика поларне зоне у књизи г. Петровића потпуно је јасна и занимљива. Можда је томе допринело баш то отсуство књижевничких претензија и егоцентричности, али је свакако ту био од пресудног значаја велики научни дух аутора који је навикао да запази и изнесе оно што је у једној области битно, најцелисходније за извесну сврху, и за кога површна мудровања немају никакву вредност.

Желећи да пружи све што је потребно знати о поларној области, г. Петровић није пренебрегнуо и занимљивост излагања, и књига се не испушта из руку до краја.“

Милан Богдановић, подржавајући књижевну вредност ове књиге, вели:

„Дело г. Михаила Петровића је у најпунијем смислу савремено: и према садржају који говори о стварима сасвим најачко на дневном реду пред читаоцима, а и по духовној оријентацији која иде сасвим укорак са временом и са духом времена. Њену научну вредност, која је ауторитативна за Европу и за свет, најмање имам могућности и права ја да доказујем. Али што морам да кажем, то је дело и књижевно, у најбољем смислу речи, тачно одговара оној упрошћености, непосредности, егзактности која се данас тражи од литературе ове врсте. Са овом књигом Задруга је начинила згодитак и није никакво чудо што је она наишла на огроман број читалаца чији круг иде од детета у првим годинама школовања до искусних, научно и књижевно зрелих људи. Оваквом књигом ће Задруга увек задовољити читаоца.“

– Летњи школски распуст проводи у друштву француских морепловаца и океанографа, крстарећи по Атлантском океану. Почетком јуна из места Шербур на француској обали кренула је научна екипа француских биолога, физичара и океанографа у правцу Саргаског мора до Антилских

острва. На овом шестонедељном путу Петровић се први пут налази на месту где се завршава свадбени пут јегуља (Бермуди) и доживљава оно о чему је маштао у младости читајући романе фантастичне садржине: обишао је и упознао трагове познатог антилског гусарства.

– Као представници Српске краљевске академије Михаило Петровић и Антон Билимовић учествују на Интернационалном конгресу математичара у Цириха (1–12. септембра). У секцији Анализа Петровић је саопштио свој рад *Remarque sur les équations différentielles des fonctions elliptiques*.

Према извештају Петровића и Билимовића, на Конгресу је први пут приказан светској јавности часопис *Publications mathématiques de l'Université de Belgrade*, који је баш у то време почео да излази. Петровић и Билимовић имали су прилике да се лично увере у велике похвале упућене овом угледном часопису. Њихов извештај у целости гласи:

СРПСКОЈ КРАЉЕВСКОЈ АКАДЕМИЈИ

Београд

Од 1–12. септембра ове године одржан је у Цириху Међународни конгрес математичара, који се одржава сваке четврте године. Пописани су на њему узели учешће као делегати Српске краљевске академије и о њој им је поднео овај извештај.

На Конгресу је учествовало преко пет стотина математичара свих европских држава, као и многих земаља Америке, Азије и Аустралије. Од француских учесника поменућемо г. г. проф. Адамара, Борела и Карјена, од немачких г. г. Хилберта и Ландауа, од белгијских г. проф. Де-Ла-Вале-Пусена, од енглеских г. г. Хардија и Форсајса, од италијанских г. г. Волијерд, Пинкерлеа и Тонелија, од аустријских г. проф. Виртингера, од пољских г. г. проф. Сјеринског, Зарембу и Курашовског, од чехословачких г. Вејера, Јарника и Хосинског, од мађарских г. г. Фејера, Фекеиша и Риса, од румунских г. г. Циценку и Сергеска, од буџарских г. г. Појова и Чаколова итд.

Као и на досадашњим конгресима, и на овој су конгресу расправљана питања на којима се у последње време нарочито ради. Последњих неколико година нису обележене никаквим значајнијим проналаском у области математичких наука, али су се ове постијено и стално развијале на постиављеним им основама. Ради се интензивно на продубљавању и проширивању раније постиављених теорија и метода, као и на механичким, физичким, астрономским и техничким применама математичких метода и резултата. У њој погледу овакви међународни конгреси имају велике важности, говорећи истраживаче у могућности да се на брз и лак начин упознају са постигнућим резултата-

ишима и да дођу у везу са онима са којима се налазе на истим пољима истраживања.

Поштинисани делегати су одржали своја предавања о проблемима који су могли бити од интереса за стручњаке, учеснике на конгресу. У области теориске математике првопоштинисани је изнео своје резултате о линеарним хомогеним диференцијалним једначинама основних елиптичких функција. У области примењене математике другопоштинисани је саопштио нове облике диференцијалних једначина кретања материјалних система. Том је приликом на Конгресу приказан и математички часопис „Publications mathématiques de l'Univer. de Belgrade“, чије је излагање омогућено помоћу Академијиног.

Поред поштинисаних, као делегата Академије, на Конгресу су узели учешћа и прејдставници Београдског универзитета и Министарства просвете з. проф. В. Жаргецки и з. доцент г-р Јован Карамата. Први је саопштио своје резултате о ројативном кретању шечности, а други о општим ставовима збирљивости дивергентних редова.

Од важнијих послова Конгреса треба поменути и ишћање о математичкој сиреми насавника за ше науке и анкеиу која је у шоме пошледу предузета по свима културним земљама. Тај је посао био поверен једном нарочитом ошсеку на Конгресу на коме је свака држава имала свога прејдставника. Прејдставник нашега Министарства просвете био је з. г-р Јован Карамата, који је ошсеку поднео и реферат о шоме ишћању за нашу земљу. Жеље и одлуке Конгреса у шоме пошледу биће, вероватно, саопштенене владама појединих држава.

Најослеику, од важности је и састанак који су приликом овога међународног конгреса одржали међу собом и математичари прејдставници словенских народа: Пољака, Чехословака, Југословена и Буџара. На састанку је одлучено да идући конгрес математичара словенских држава буде одржан 1934. год. у Прагу.

Подносећи овај извештај, захвални смо Академији на часћи коју нам је указала одлуком да будемо њени прејдставници на овоме конгресу.

8. октобра 1932. год.
Београд

Делегати Академије:
Мих. Петровић с. р.
Ан. Билимовић с. р.

– Изабран је једногласно тајним гласањем за дописног члана Пољске академије наука и књижевности у Кракову. После овог избора, Петровић је више пута гостовао у Кракову, био је одушевљен разгледањем просторија у којима је Коперник студирао. У Билтену ове академије Петровић је објавио два запажена рада (в. библ. јед. 287 и 315).

– У Београду је 1931. године почео да излази часопис Математички лист за средњу школу, под уредништвом професора Радивоја Кашанина, Војислава В. Мишковића и Јована Карамате. Излазио је две школске године и показао врло лепе резултате. Када се погледају објављена два годишта, може се само пожалити што Математички лист није излазио много дуже. То је био часопис високе техничке опреме и са врло богатим садржајем, интересантан и по томе што је у њему сарађивао већи број данашњих математичара у време када су још били ученици гимназије или студенти Филозофског факултета.

Неоспорно је да овај часопис није мимоишао ни перо Михаила Петровића. У броју 3–4 (1932, т. I, стр. 37–44) Петровић је објавио рад *О зависности међу величинама у задацима*, у којем износи непотпуне зависности у задацима, као и начин изналажења ове зависности, са посебним освртом на случајеве геометријских конструкција. Овде посебно треба истаћи Петровићеву неједнакост за правоугли троугао (c – хипотенуза)

$$c < a + b \leq c\sqrt{2},$$

добијену тригонометријским путем

$$a = c \sin \alpha, \quad b = c \cos \alpha, \quad a + b = c (\sin \alpha + \cos \alpha),$$

те је

$$(a + b)^2 = c^2 (1 + \sin 2\alpha).$$

Како је $\sin 2\alpha < 1$ (осим за $\alpha = \pi/4$), то је

$$(a + b)^2 < 2c^2,$$

те је

$$a + b < c.$$

1933

На скупу Академије природних наука од 29. марта Богдан Гавриловић и Михаило Петровић подносе реферат о раду Јована Стојановића *Специјални случајеви линеарне диференцијалне једначине n -тог реда*, са предлогом да се рад врати писцу пошто не може бити објављен у Академијиним издањима. На овом скупу Петровић и Билимовић поднели су негативан реферат и о раду Петра Шерера *Конструктивна метода тјрисекције лука (уџла)*. Где су ови математичари нестали? Можда је могао да уследи неки савет!

– Учествује на конгресу Француске заједнице за унапређење наука у Chambéry-у, где чита свој рад *Sur une classe d'équations différentielles*

du premier ordre. Као што је познато, секцију *Математика* у овој заједници водио је М. Петровић као стални председник секције.

– Првог јуна излази у Београду књига приповедака *Девеџи вал* београдског књижевника Младена Ђуричића (на 116 страна), посвећена Михаилу Петровићу следећим одштампаним текстом: „*Великом њријашељу малих људи, рибара и бродара, Госјодину Др Мих. Петровићу, њрофесору Универзитетџа – С особииим њошњовањем и оданошћу – њисац*“. Ова књига приповедака добила је награду Српске краљевске академије за лепу књижевност у 1933. години.

– Јула–августа ове године борави по други пут у Северној поларној области са Међународном научном експедицијом. Ове године пут је ишао преко Њуфаундленда и Лабрадора. Професор мора да је био јаког здравља када у 65-ој години одлази да осваја Северну поларну област.

– Расправу *Théorème sur les intégrales curvilignes* Петровић је написао за Publications (t. II) за време освајања Северне поларне области са Међународном научном експедицијом (на Лабрадору). Просто несхватљиво о енергији и раду професора Петровића.

– Са пута по Атлантском океану (Антилска и Бахамска острва) јун–јул 1932. године Петровић се вратио пун утисака и са обиљем материјала о народу и местима тих забачених острва. Упознајући постојбину буканира и флибустира, а као човек који се по својој природи још из млађих година одушевљавао животом гусара, пирата и морепловаца, трудио се да тај пут опише по траговима антилског гусарства. Тако је, после прве књиге путописа *Кроз њоларну областџ*, ове, 1933. године у *Поучнику* Српске књижевне задруге изишла Петровићева друга књига путописа – *У царсџиву ѓусара*.

Према илустрацијама ове књиге, као и обимном материјалу (историјском понајвише), изгледа да је Петровић и знатно раније располагао грађом о гусарима.

– На Астрономској опсерваторији у Београду излаже своје погледе на физички еталон времена (в. библ. јед. 277). Петровића не напуштају ранија истраживања о апсолутном мерењу времена.

– С времена на време Петровић је писао прилоге за Гласник Југословенског професорског друштва, при чему је посебно водио рачуна о актуалности рада, као и о занимљивости материјала ширем кругу читалаца (наставници средњих школа и др.). У броју 10–12. (t. XIII) из 1933. године објавио је врло занимљив рад *Грешке математичара*, који је после рата три пута прештампаван.

Поред већег броја примера о грешкама у математици (Newton, Euler, Lagrange ...), Петровић је у уводном делу изнео и грешке великих књижевника и историчара, што читаоцу причињава посебно задовољство. На пример, у *Хамлећу* Шекспир говори о пуцњави топова мада у време данског краљевића није још било ни трага од барута. Уосталом, он је у *Ромеу и Јулији* прогласио Верону за морску луку, а Чешку описује као земљу која лежи крај мора, итд.

Читајући Петровићеве радове, а највише дела из феноменологије (нпр. *Феноменолошко њресликавање* или *Меџафоре и алеџорије*), откривамо Петровића као човека широке културе, зналца многих проблема етнологије, историје, књижевности итд. Рецимо, Петровићева студија о Хајредину Барбароси, где се „грађом“ доказује историјска противуречност, потврђује ова казивања.

За Петровића ове врсте грешака у феноменологији и грешке у математици имају једнако аналошко језгро. Рецимо, Leibniz-ово веровање да је

$$\log(-a) = \log(+a)$$

јер је

$$(-a)^2 = (+a)^2$$

могуће је феноменолошки поистоветити са парадоксом Данијела Дефоа који у роману *Робинсон Крусо* прича како се Робинсон сусрео са јатом пингвина иако на острву Хуан Фернандез никад није могло бити пингвина.

Грешке математичара Петровић завршава строгом поруком млађим математичарима:

„Само њ треба сѡвар леѡ разуметѡи. Оно шѡо је доѡушѡено онима који имају собом велики научни баџаж и који су мноџо урадили, ѡа у нечему и ѓрешили, не мора битѡи доѡушѡено и онима код којих оно шѡо су урадили није мноџо насѡрам оноџа у чему су ѓрешили. А као шѡо је једном ѡрилично рекао немачки књижевник и филозоф Лудвиџ Бер (1786–1837), „заблуде, ѓрешке и мане великих мноџо су ѡучније неџо исѡравна дела малих.“

– Учествује у прослави стогодишњице ослобођења Тимочке Крајине. За *Сѡменицу* ове прославе написао је врло интересантан рад из рибарства – *Риболови у Тимочкој Крајини*.

– Излази из штампе данас већ позната и често цитирана Петровићева књига *Феноменолошко њресликавање*, као посебно издање Српске краљевске академије.

– Пред члановима испитне комисије, коју су сачињавали професори Михаило Петровић, Никола Н. Салтиков и Тадија Пејовић, 24. октобра ове године положио је докторски испит Драгослав С. Митриновић, са тезом *Испираживања о једној важној диференцијалној једначини I реда* која је примљена за докторски испит на седници Филозофског факултета Универзитета у Београду 12. октобра ове године.

Слично материјалима у Пејовићевој тези из 1923. године, Митриновић разматра исту класу једначина

$$Y'^2 + Y^2 = F(X),$$

чији је општи облик

$$y'^2 + a_2y^2 + 2a_1yy' + a_0 = 0,$$

где увођењем трансформација и инваријаната и једне методе за образовање интеграбилних диференцијалних једначина првог реда (по P. Appell-у) износи 14 примера интеграбилних једначина.

Приметимо Митриновићев придев *важно*. Код овог математичара све је било важно и посебно значајно!

– На скупу Академије природних наука од 26. децембра саопштио је своју расправу *Аритметичка особина интеграла једне класе диференцијалних једначина*, која је објављена у Гласу CLXIII (I, 80), а коментарисали су је Haupt у Zbl (11, S. 348) и Müller у FdM (61, S. 1229–1230).

За класу једначина

$$\left[xy'' + (x - a)y' + be^{-xY} \right] \frac{\partial \Phi}{\partial Y} + \frac{xy'^2}{Y} \frac{\partial \Phi}{\partial y} = 0,$$

где су функције y и Y везане алгебарском релацијом

$$\Phi(y, Y) = 0,$$

Петровић је показао да се свака једначина ове класе може интегралити помоћу квадратуре и да при томе важи следећа аритметичка особина:

Да би једначина имала бескрајно много својих интеграла, са једном произвољном интеграционом константом, а чија је асимптотна вредност $y(\infty)$ једнака почетној вредности $y(0)$ интеграла, или различна од ове, према томе да ли је $a + 1$ какав позитиван основни број или какав позитиван сложени број, потребно је и довољно да инверзија

$$y = \varphi(z)$$

Абеловог интеграла

$$z = \int \frac{dy}{Y}$$

везаног за релацију

да ради само човек посебних могућности и љубави према овој врсти људи. Иако Петровић негира историјски метод у свом спису, сматрамо да је то у потпуности историјска студија која умногоме открива праве истине о гусарству XVI века.

Петровић је овај рад објавио под псеудонимом *Сџари рибар*.

– При састављању испитних задатака Петровић је имао обичај да својим сарадницима да задатке на проверу. На пример, у овој години (није познат тачан датум) за потребе испита на Филозофском факултету Петровићу је проверио задатке Милош Радојчић, тада још асистент Универзитета. На цедуљама ових задатака Петровић је написао: „Све ово потврдио Радојчић“. Задаци су били следећи:

1° Да ли се

$$a_n = \frac{1 \cdot 3 \cdot 5 \cdot \dots \cdot (2n-1)}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot \dots \cdot n \cdot 2^n}$$

може написати у облику

$$a_n = \frac{(2n-1)!}{n(n!)^2 2^{n+1}} = \frac{(2n)!}{(n!)^2 4^n}.$$

2° Наћи коефицијенте реда

$$f(x) = A_0 + A_1(x - x_0) + A_2(x - x_0)^2 + \dots$$

за функцију

$$f(x) = y_0 e^{x^2 - x_0^2}.$$

3° Формирати израз

$$\Delta = \frac{(n+1)A_{n+1} - \frac{\partial A_n}{\partial x_0}}{\frac{\partial A_n}{\partial y_0}}$$

за

$$A_n = \frac{1 \cdot 3 \cdot 5 \cdot \dots \cdot (2n-1)}{2^n \cdot n!} (y_0 - x_0 + 1)^{2n+1}.$$

4° Формирати израз

$$\Omega = \frac{(n+1)A_{n+1}}{\frac{\partial A_n}{\partial y_0}}$$

$$\text{а) за } A_n = \frac{(-1)^{n-1}(2n-2)!}{n!(n-1)!(2y_0)} 2n-1,$$

$$\text{б) за } A_{2n} = \frac{y_0}{(2n)!}.$$

– Петровић је по позиву одлазио на стране универзитете и институте ради одржавања предавања. На пример, на позив Institut des Hautes Etudes de Belgique у летњем семестру школске 1933/34. године одржао је постдипломски курс диференцијалних једначина. Вероватно да је Петровић излагао квалитативну интеграцију диференцијалних једначина у обиму који је објављен у *Mémorial des Sciences mathématiques* (Paris, 1931, fasc. XLVIII).

– Просто невероватна и ретко виђена енергија! Иако се приближавао 70. години живота, Петровић и даље активно сарађује са француским океанографима. Ове године школски распуст проводи на океану.

Почетком јуна Петровић је кренуо из Ла Рошела са истом француском научном екипом као из 1933. године на истраживачки пут по бескрајном Атлантском океану у правцу југа – све до острва Гоф (~ 45° јужне ширине). Овог пута Петровић је био члан без обавеза у програму научних истраживања. „Циљ путовања, у друштву сапутника са којима сам ранијег лета 1933. године походио антилска гусарска острва и прокрстарио Карипско Море, био је исти као и на томе путу: за већину сапутника прикупљање грађе за научни рад, или проверавање неких дотле још неутврђених научних резултата, а за остале потпун и ничим непотребним непомућен мир и одмор од послова који су претходили, као и прилика да се види нешто што је тешко приступачно, а недоступно обичним средствима појединаца. Ја сам лично био тога пута у овој другој групи. Придружио сам се сапутницима и зато да бих одржао са њима везе пријатељства стеченог у невољама кроз које смо раније заједнички прошли и задржао право да идуће, 1935. године узмем са њима учешће у експедицији која ће ићи у Јужну поларну област, где ми је намењен један прилично велики и доста тежак посао.“

– Тридесетих година, када београдска математичка школа добија свој најјачи замах, Петровић више не одлази сâм на конгресе и научне скупове. Увек је у друштву својих млађих сарадника. На Другом конгресу словенских математичара у Прагу (23–28. септембра) био је у друштву професорâ Николе Салтикова, Владимира Варићака и младог сарадника Милоша Радојчића. На Конгресу је саопштио један рад из теорије функција *Sur une classe d'intégrales de Laplace-Abel*. Интересантно

да при састављању своје библиографије за Publications VI–VII (в. библ. јед. 350) Петровић није навео ово саопштење које је објављено у Зборнику Конгреса.

– У овој години, поред Данила Михњевића, београдска математичка школа добија још једног доктора наука. Константин Орлов је 6. децембра одбранио своју тезу *Аритметичке и аналитичке примене математичких спектра*, која је примљена за докторски испит 27. новембра на седници Савета Филозофског факултета. Чланови испитне комисије били су Михаило Петровић, Никола Салтиков и Тадија Пејовић.

После излагања основа спектралног рачуна, Орлов је показао примену на елиптичне функције и теорију полинома и бројева.

Према објављеној тези (Београд, 1935, стр. 62) може се приметити следеће. Петровић, као творац математичких спектра, а вероватно и креатор ове тезе, у току излагања Орлова уопште се не наводи и не помиње. Ово је, управо, упадљив детаљ тезе. Да ли је у вези са самим Петровићем који је из познате скромности тражио од докторанта изостављање свог имена? На крају рада Орлов је навео 9 расправа Михаила Петровића.

– Диференцијална једначина другог реда

$$(A) \quad y'' = f(x, y, y')$$

може се на разне начине свести на систем од две симултане једначине првог реда

$$(B) \quad \begin{aligned} \frac{dy_1}{dx} &= f_1(x, y_1, y_2), \\ \frac{dy_2}{dx} &= f_2(x, y_1, y_2). \end{aligned}$$

Петровић је у раду *Једна класа првих интеграла диференцијалних једначина групога реда* (саопштење Академије природних наука од 24. децембра) показао следећи резултат: „Међу системима (B) везаним за дату једначину (A) има их бескрајно много и таквих у којима се једна од двеју једначина своди на обичну диференцијалну једначину првога реда, тј. садржи само једну непознату функцију и њен први извод“.

1935

Петровић је био члан Ротари клуба. Јануара 21. подноси реферат Управи клуба о стању на рекама и о економским вредностима у рибарству.

– Учешће у Академији филозофских наука СКА. – Четвртог фебруара, заједно са Браниславом Петронијевићем подноси реферат о раду Радише Митровића *Основни принципи математике*. Предлажу рад за објављивање у Гласу II разреда, али да се промени наслов и да гласи *Основни принципи аналитичких функција*.

Митровић је веома мало познат нашој средини. Као математичар бавио се филозофским питањима математике и 1937. године докторирао на Декарту у Паризу.

– Карактеристика Петровићевог стварања је самосталност у раду. Није писао расправе у заједници са појединим колегама. Изузетак чини расправа *Изражавање двойериодичних функција помоћу одређених интеграла*, коју је написао са академиком Јованом Караматом и саопштио је на скупу Академије природних наука 6. фебруара ове године. То је једина научна расправа у којој се Петровић јавља као коаутор.

Наводимо у потпуности уводни део ове расправе.

„Опште изражавање једне дате класе (f) функција $f(z)$ одређене аналитичке природе, о каквоме је реч у овој расправи, јесте изражавање функција те класе каквим аналитичким изразом који би, на један одређен начин, исти за све функције што припадају класи, зависно од променљиве z и од једног ограниченог скупа производних констаната

$$A_1, A_2, \dots, A_n,$$

а који би имао ову особину:

Свака функција класе (f) једнозначно је одређена скупом констаната A_k , тј. свакоме таквоме скупу одговара по једна функција класе, и обрнуто, свакој функцији класе одговара по један одређени скуп специфичних вредности A_k . Функције класе (j) разликују се, према томе, једна од друге само специфичним вредностима констаната A_k .

Тако дефинисано опште изражавање није изводљиво за ма коју класу функција (f). Оно нпр. није изводљиво за класу свих мероморфних простопериодичних функција. Али је оно, и то на више начина, изводљиво за класу (j) састављену из свих мероморфних двоопериодичних функција.

До сада познати начини општег изражавања ових функција јесу они при којима се оне изражавају:

1) као рационалне функције елементарних функција snz и $sn'z$ (Liouville) или елементарних функција $p(z)$ и $q(z)$ (Weierstrass);

2) као количник двају продуката функција

$$(1) \quad \sigma(z) = z \prod \left(1 - \frac{z}{\omega} \right) e^{\frac{z}{\omega} + \frac{1}{2} \frac{z^2}{\omega^2}},$$

где је

$$(2) \quad \omega = n\omega + n'\omega'$$

$$(3) \quad \left. \begin{matrix} n \\ n' \end{matrix} \right\} = 0, \pm 1, \pm 2, \dots \text{ осим пара } \left\{ \begin{matrix} n = 0 \\ n' = 0 \end{matrix} \right.$$

и где су ω и ω' периоде;

3) као линеарна комбинација ограниченог броја израза $A_k \xi^{(k)}(z-a)$, где је

$$\zeta(z) = \frac{1}{z} + \sum \left(\frac{1}{z-\omega} + \frac{1}{\omega} + \frac{z}{\omega^2} \right) = \frac{\sigma'(z)}{\sigma(z)},$$

где је ω дато обрасцем (2), а збир узет преко вредности (3) (Hermite-ов и Weierstrass-ов начин за разлагање мероморфних двопериодичних функција на просте елементе);

4) као количник два израза облика

$$a_1 p(z+h) + a_2 p'(z+k) + \dots + a_n p^{(n-1)}(z+h),$$

где су g и a_k константе (Painlevé);

5) у облику одређеног интеграла

$$(6) \quad \int_0^\infty \varphi(z,t) dt,$$

где је $\varphi(z,t)$ рационална функција интеграционе променљиве t и ограниченог броја експоненцијалних функција $e^{\alpha z t}$ и $e^{\beta t}$ (Poincaré).“

У другом делу расправе Петровић и Карамата износе једну омашку Poincaré-а. Наиме, могућност да се свака мероморфна двопериодична функција изрази у облику

$$\int_0^\infty \varphi(z,t) dt$$

показао је први Poincaré. Али, мада је метода у основи добра, велики математичар је превидео једну ствар и учинио неколико грешака које

му и нађене обрасце чине нетачним. Петровић и Карамата врше измене и допуне Poincaré-ове методе, а у последњем делу расправе приказују свој поступак изражавања двопериодичних функција у облику количника два одређена интеграла.

– Април 16, рођендан Павла Поповића. Честитке за рођендан најбољем другу Павлу Поповићу садржале су пуно хумора и духа, али се то, с годинама, полако претварало и у неку врсту тужних призива младости. Остали су сами, нежење, али су имали потпуно другачије животе.

– Крајем пролећа ове године са истом научном групом Француза са којима је 1931. и 1933. године био у Северној поларној области, а 1934. на југу Атлантског океана, Петровић је кренуо у Јужну поларну област. Пут је водио од Марсеља, преко Средоземног мора кроз Суецки канал, поред Мадагаскара, па све до Кергеланских острва у Антарктичком океану, где почиње Јужна поларна област. На путу је имао специјалан задатак у вези са испитивањем методе отклањања опасности од велике санте леда:

„Физичари су, изгледа, имали мање успеха, због краткоће времена које су имали на расположењу, премда су и они добили неке резултате од интереса. Али они су бар привели крају један посао због кога се исплаћивало долазити у ове удаљене и забачене крајеве Земљине кугле. На томе је послу рађено и ранијих година и о њему је већ било речи у описима досадашњих путовања сапутника.

Посао се састојао у проверавању једне физичко-математичке методе за праћење кретања невидљивих ледених маса и ледених брегова. За морску пловидбу по ноћи у густим маглама од важности је моћи из даљине на броду осетити приближавање такве масе, са којом сусрет може бити фаталан, као што је у више познатих прилика и бивао. Метода која даје један начин да се то постигне, проверена је године 1931. и 1933. на леденим масама Северне поларне области и одређен је процент њене тачности. Да ли ће и уколико тај процент бити измењен за ледене масе у Јужној поларној области? Питање би изгледало чудно кад се не би знало, да се те масе у једној и другој области битно разликују баш по ономе елементу који је од важности за осетљивост инструмента, а то је запремина масе која је над воденом површином. Ледени блокови Северне поларне области постају обурвавањем и одроњавањем огромних глечера на Гренланду, и њиховим клизањем и срозавањем у море, где се после читавог низа нестабилних положаја најпосле стабилизују у облику ледених маса које стрче по неколико десетина, каткад и по коју стотину метара над морском површином, излажући велике запремине и масе бочном зрачењу и дејству на

удаљени инструмент. Напротив, ледене масе Јужне поларне области постају распарчавањем пространих, а равних ледених површина; оне су већином плочасте и излажу сразмерно малу површину бочном зрачењу. То је разлог због кога се процент тачности методе, као што се могло и очекивати, показао знатно слабији у јужној области. Али је то требало проверити непосредним посматрањем и сазнати му прави разлог.

Проверена је, поред тога, још једна метода за исти циљ, основана на одбијању звука од ледене масе. Она се показала као неупотребљива за Северну ледену област, јер ледена брда што плове по морима те области издају своје властите звуке у облику непрекидних пуцкарања које путници чују кад брод наиђе у близини брда и која потсећају на пуцкарање ватре. Пуцкарања произлазе од пуцања ледених оклопа који затварају безброј ледених ћелија у блоку и од наглог испуштања ослобођеног ваздуха у њима, који је под притиском. Поред тога, са ледених брда долазе и звуци што произлазе од његовог ломљења, крхања и распарчавања. И такви звуци остављају траг на ваљку инструмента, на коме би требало да се добије траг само од одбијеног звука. Посматрачу је тада немогућно снаћи се и разликовати траг овога звука од оних што произлазе од тих паразитних звукова. Међутим, у јужној области, где су масе плочасте и плитке, нема паразитних звукова и метода основана на одбијању звука даје боље резултате.“

– У библиотеци *Савременик* Српске књижевне задруге излази Петровићев путопис *Са океанским рибарима*.

– На седници АПН од 16. децембра приказује књигу генерала Милорада Терзића *Виша географија*.

1936

Седамнаестог фебруара Антон Билимовић, редовни професор Београдског универзитета, изабран је за правог члана Српске краљевске академије.

– Основан је часопис балканских математичара *Revue Mathématiques de l'Union interbalkanique* (Athènes). Из Краљевине Југославије члан Уређивачког одбора био је Михаило Петровић; из Грчке – Зервос, из Бугарске – Попов и из Румуније – Цицеика (в. библиј. јед. 318).

– Уочи парламентарних избора у земљи, априла 1936, у Гласнику Професорског друштва објављује рад *О пропорционалном представничиву*, где излаже поступке разних изборних система у развијенијим

парламентарним земљама. Петровићу као изразито аполитичном човеку туђе су политичке позадине изборних система и он на математичкој основи даје теорију изборних система. Анализирао је изборне системе Massau-a, Strue-a, Mirman-a и Hondt-a, као и наша два – из 1888. и 1903. године. Након исцрпне анализе ових система, Петровић предлаже да се за предстојеће изборе у 1937. години усвоји систем из 1888. године.

– Бави се неодређеним диференцијалним једначинама (АПН, 8. јун 1936) које ће после Другог светског рата Д. С. Митриновић и Иван Бандић шире разрадити са новим резултатима.

– При спремању испитних задатака Петровић је имао више предлога за један задатак. На испиту из диференцијалних једначина (септембарски рок) Петровић је поставио и овај задатак:

Формирати једначину облика

$$(1) \quad y'' + f_1 y' + f_2 y + f_3 = 0$$

коју задовољава функција

$$y = X_1 + \lambda \int \Phi(x) dx,$$

где је

$$\Phi(x) = \int (X_2 y + X_3) dx,$$

где су X_1, X_2, X_3, λ дате функције од x .

Обрнуто, из датих f_1, f_2, f_3 одредити функцију X_1, X_2, X_3, λ , тако да буде задовољена једначина (1).

Овај задатак имао је и следећу варијанту, која није задата студентима:

Формирати диференцијалну једначину облика

$$y'' + f(x)y' + \varphi(x)y + \Psi(x) = 0$$

коју задовољава функција у дата релацијом

$$\frac{d^2}{dx^2} \left(\frac{y - X_1}{X^2} \right) = X_3 y,$$

где су X_1, X_2, X_3 дате функције од x .

Обрнуто, могу ли се, кад су дате функције f, φ, ψ , одредити функције X_1, X_2, X_3 ?

Очигледно, Петровић је дао студентима за испит тежу варијанту задатка.

– Изабран за почасног члана Међународне комисије за математичку наставу, са седиштем у Женеви, што је потврђено на Конгресу у Ослу исте године.

– У издању Српске књижевне задруге излази четврта књига Петровићевих путописа *По забаченим острвима*, у којој описује путовање по југу Атлантског океана (1934) и пут у Јужну поларну област (1935).

И овом књигом Петровић је показао да је спреман да жртвује све како би циљ што ефективније постигао. Књига не представља само пресликавање пута, већ по четврти пут „опомену свима људима од пера ондашње наше књижевности, који су род *йуишоиси* потпуно занемарили“.

По казивању теоретичара књижевности ова књига садржи најбољи литерарно-историјски приказ међу Петровићевим путописима. То је део у коме врло умешно, зналачки, у уметничком надахнућу описује острво Света Јелена (60 страна) и Кергеланска острва (40 страна).

По забаченим острвима је путопис који највише доприноси стицању права грађанства Петровићевог књижевног опуса у историји наше литературе. Књижевна реч Петровићева очекује процену и сређивање.

– Био је врло предусретљив и хтео је колегама–математичарима да прегледа радове и да савете. Обично је такве рукописе слао прво својим сарадницима (Ј. Карамата, А. Билимовић, Р. Кашанин, М. Радојчић и др.), а потом је и сам дао своје мишљење. Ово се најбоље показало у случају математичара Милана Недића, који је био и уредник Гласника Југословенског професорског друштва.

– Петровић је знатно раније дошао до релативног извода и за n -пута диференцијабилну функцију $y = f(x)$ дефинише га као количник

$$\Delta_n(y) = \frac{1}{y} \frac{d^n y}{dx^n}.$$

У овој години у СКА објављује о овом изводу, којег назива диференцијални алгоритам, посебну монографију. У 8. књизи *Сабраних дела Михаила Пејровића* ова је монографија објављена у целости са ширим коментарима.

– У Клубу математичара био је обичај да се по добијеном ауторском хонорару за објављену расправу приреди вечера за чланове Клуба. Чланови Клуба са добијеним хонораром означени су као кривци те вечери и они су, обично, подносили већи део трошкова око вечере. Оваквим вечерама претходила су стручна саопштења чланова Клуба у старој згради Универзитета, у познатој слушаоници бр. 50. Овде се наводи у целости обавештење за један састанак Клуба.

„Наредни састајанак чланова математичког клуба биће у суботу 5. децембра 1936, у 18 часова у слушаоници бр. 50.

После предавања заједничка вечера у вили проф. Мих. Пејровића, Лацковићево сокаче бр. 4.

Кривци: 1) Четири конкретна лица: М. Пејровић (М. Миланковић, Н. Салтиков), Ј. Михаиловић, В. Мишковић и Р. Кашанин.

2) Правно лице: Билимовић–Анђелић.

Дневни ред: Ј. Карамата: О једном проблему г. Кашанина

М. Радојчић: О есенцијалним сингуларнијетима аналитичких функција.

Чланови: Б. Гавриловић, М. Пејровић, М. Миланковић, И. Арновљевић, Н. Салтиков, А. Билимовић, Ј. Михаиловић, П. Зајончковски, В. Мишковић, Ј. Хлијчијев, В. Жаргецки, Р. Кашанин, Т. Пејовић, Ј. Карамата, М. Радојчић, Т. Анђелић, М. Вречко, Г. Вујаклија, Д. Јовановић, С. Шљивић.“

Пејровић је на овој позивници уписао следећу примедбу:

„Примедба: Не разумем како су ишчезли виртуелни кривци г. г. Миланковић и Салтиков, о којима је на седници била реч. Сивар преба доследији. – М. Пејровић.“

Овај стил окупљања математичара са Београдског универзитета и из Академије велика је Петровићева тековина у ширењу пријатељства међу математичарима. Није случајно што је академик Александар Белић приликом десетогодишњице Петровићеве смрти рекао: „Насмејан и расположен, он је ширио атмосферу узајамног поштовања и љубави и међу своје другове математичаре и све друге са којима је долазио у додир“.

1937

Члан је Одбора СКА за Океанографски институт у Сплиту. Дакако, био је веома активан у раду овог института и све уложио да га снабде својим истраживачким резултатима до којих је долазио са међународном научном експедицијом по морима и океанима (од 1931. г.).

– Почетком ове године учествује у предлагању Николе Тесле за редовног члана СКА. После Теслине 80-годишњице (свечаност у Београду 1936. г.), АПН се сетила (!) после скоро пола века да Теслу предложи за правог члана СКА. Зашто је српска наука пола века ћутала, а ни Тесла се у целом свом радном веку није обратио науци Србије и „нешто понудио“?

Предлог за избор Николе Тесле гласи:

СРПСКОЈ КРАЉЕВСКОЈ АКАДЕМИЈИ

Београд

Академија природних наука одлучила је да предложи да се дописник Академије НИКОЛА ТЕСЛА, научник у Њујорку, изабере за **правога члана** Академије.

НИКОЛА ТЕСЛА је, и по својим годинама (рођен 1856. у Смиљану) и по избору (изабран 25. јануара 1894) најстарији дописник наше Академије. О његовој епохалној појави у развоју електричне технике није овде потребно говорити; она је позната и призната у целом свету. Па како закон Академије дозвољава да се за праве чланове Академије изаберу и научници који нису наши држављани, ми предлагемо да наша Академија, користећи се њим правом, осигура себи велику част да нашег славног земљака уврсти у своје праве чланове.

15. јануара 1937. год.

Београд

Богдан Гавриловић
Милушин Миланковић
Ж. Борђевић
Мих. Пејровић
Ив. Баја

Тесла је изабран за редовног члана СКА 16. фебруара 1937. године.

– Био је увек радостан када саопштава у СКА резултате својих ученика и колега са Универзитета. Тако је на скупу АПН од 22. фебруара поднео реферат о раду Милоша Радојчића *О скупу трансцендентних снагова у близини неког есенцијалног сингуларитета аналитичке функције*, са предлогом да се објави у Гласу СКА (учествовао у реферату и Богдан Гавриловић). У ово време др Милош Радојчић још је асистент на Филозофском факултету и имао је више веома успешних оригиналних расправа прихваћених у свету науке. О односу Радојчића према професору Петровићу најбоље погледати књигу Драгана Трифуновића *Тиха и усрдна молива Милоша Радојчића* (Народна књига, Београд, 1995, стр. 318).

– На истој седници АПН подржава Антона Билимовића у позитивној оцени о раду Вјечеслава Жардецког *Примедбе о облицима перманентно ротирајуће тачне масе*, са предлогом да се објави у Гласу СКА.

Све до данашњих дана, поред А. Билимовића, др Жардецки је био и остао стуб механичких наука на Универзитету у Београду (1920–1944).

– Петог априла, умољава СКА да га не шаље у Праг на Међународни конгрес историје наука и препоручује професоре Богдана Гавриловића и Николу Салтикова.

– Петровић отвара научне просторе младом сараднику Астрономске опсерваторије у Београду, математичару Петру Музену. Пред комисијом коју су сачињавали професори Михаило Петровић, Никола Салтиков и Тадија Пејовић 22. априла на Филозофском факултету одбранио је своју докторску дисертацију Петар Музен. Његова теза *О базама непрекидних функција* објављена је у Гласу СКА (књ. CLXXVIII).

Ово је десети докторат из математичких наука на Београдском универзитету. У поређењу са другим наукама (нпр. Милутин Миланковић није извео ниједног доктора наука, био је и остао без ученика) математичари су знатно одскакали у развоју науке између два рата. О Музеновим резултатима повољно се изразио Јован Карамата запажањем „да је Музену место на Универзитету“.

Други светски рат одвео је др Музена у свет. Пратимо га као изврсног службеника NASA (САД) у департману за теоријску механику (био је једно време и директор). Писац овог *Летописа* 80-их био је у преписци са др Музеном који је живео у Сан Дијегу (Калифорнија), сам, без родбине и ближњих. Преписка и још понешто сада се налазе у Астрономској опсерваторији у Београду.

– Професори Антон Билимовић и Татомир П. Анђелић почињу да издају своје уџбенике из геометрије од I до VI разреда гимназије. Излазили су непрекидно до 1956. године. На молбу ових професора Михаило Петровић је за сваки разред написао прилог. Почео је ове године са прилогом *Сиварне и иривидне геомеџријске немоџућностии*. То су, неоспорно, били занимљиви текстови и за ђаке и за наставнике. Све је ово објављено у 10. књизи *Сабраних дела Михаила Пејровића*.

– Средином септембра месеца налази се у Каравлашкој (како је „по старински“ звао Румунију) на Другом конгресу балканских математичара у Букурешту. На Конгресу је имао два саопштења, од којих посебно треба истаћи *A propos d'un théorème de M. Pompeiu*. Наиме, у овом саопштењу Петровић је за став Pompeiu-а изнео елементарно геометријско тврђење које даје потребне и довољне услове да три дате дужи могу образовати троугао, као и поједине метричне особине тих дужи. При овоме, Петровић је за троугао $T(a, b, c)$ добио данас већ познату неједнакост

$$(*) \quad \frac{3}{2} < \frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} < 2,$$

при чему је доња граница 1,5 достигнута када дужи образују равнокраки троугао, а горња граница 2 кад троугао има један бескрајно мали угао.

О Петровићевом раду са Конгреса много је дискутовано (Steck, Zacharis, Д. Марковић, Aczel, Д. Митриновић и др.), при чему се обично тежило: 1) да се евентуално сазна да ли је пре Петровића неједнакост (*) била позната и 2) да се (*) изведе на другачији начин (нпр. Vaidaff). Занимљиво је поменути С. Павловићево уопштење Петровићеве неједнакости (*) за многоуглове. О свему овом погледати библиј. јед. 355 у овој књизи.

На Конгресу балканских математичара Петровић је био са својим одличним другом и „доглавником“ у друштву Суз Јеленком Михајловићем.

– Био би сигурно захвалан стручни рад о елиптичким функцијама у делу Михаила Петровића. Професор је објавио више расправа о овим функцијама, а ове године и уџбеник *Елиптичке функције*.

– Више наших математичара пошло је у Букурешт на II конгрес балканских математичара са предлогом да се наредни заједнички конгрес балканских математичара и III конгрес математичара словенских земаља одржи у Београду 1939. године. Предлог је једногласно прихваћен и по доласку наших математичара у земљу прионуло се на организацију овог конгреса. Добијена су сва овлашћења Владе, повластице на железници и слично. Одбор Конгреса био је у следећем саставу: председник Конгреса Богдан Гавриловић, као најстарији математичар у Београду, потпредседници Владимир Варићак и Михаило Петровић, генерални секретар Радивој Кашанин, благајник Тадија Пејовић. Поред овога, било је предвиђено још неколико задужења, на пример за издавачку делатност Антон Билимовић. Прошло је две године интензивног рада на организацији овог конгреса. Одштампани су и материјали. Међутим, као што је познато, рат најпре у Пољској, па у Чехословачкој спречио је одржавање овог конгреса. Конгрес балканских математичара одржан је у Београду знатно доцније.

– У Паризу је обележена 300-годишњица Декартовог дела. Ове године је Радош Митровић докторирао на проблему непрекидних кривих линија код Декарта, Бранислав Петронијевић, Тома Живановић и други филозофи хитали су у Париз да дознају нове чињенице (АСАНУ чува грађу о томе). И Михаило Петровић је учествовао на овој прослави, те је у Годишњаку СКА објавио и извештај са овог догађаја, који се у литератури често цитира (А. Матејић, Ж. Дадић, Е. Стипанић и др.). Из тих разлога наводимо ове Петровићеве речи.

СРПСКОЈ КРАЉЕВСКОЈ АКАДЕМИЈИ

Да би се расветлила и тачно одредила улога коју је при стварању аналитичке геометрије имао, као преходник Декартов, наш саилеменик Дубровачки патриције Марин Геталдић, а која се улога без тачнијих обавештења помиње у делима и уџбеницима за аналитичку геометрију, потписани је мислио да се једна изванредно подесна прилика за то указала овога лета, приликом прославе триста-годишњице Декартових идеја. Том је приликом била у Паризу прикуљена целокућна литература о Декарту, како она што потиче од самога њега, тако и она што се односи на његове преходнике у свима обласима његовог рада. Ту је литературу пребало разгледати, из ње одабрати оно што би се могло односити на преходничку улогу Геталдића и извући закључке о тачном смислу и значају те улоге да би се питање једном за свагда, у тако подесним приликама, тачно и бесприсрасно решило.

Благодарећи помоћи коју је ради тога посла указала Срп. краљ. академија, као и предусредљивости на коју се наишло на париској Сорбони и код извршног одбора за Декартову прославу, потписани је могао привести крају намеравани посао. У томе циљу му је, од стране Сорбоне, била придата у помоћ једна личности која добро зна латински и италијански, а у довољној мери располаже потребним математичким знањем.

Из грађе која је извучена најљивим прегледом Геталдићевих дела могла се створити верна слика његове улоге при стварању Аналитичке Геометрије. За ту слику потписани мисли да одговара правој стању ствари, јер је она добијена из оригинала Геталдићевих дела, која нису ни тако многобројна, ни толико обимна да их један познавалац елементарне Геометрије не би могао за релативно крајње време прегледати и у њима се снаћи. А из те слике излази овакав крајњи закључак:

Геталдић се ни у коме случају не може сматрати за творца или оснивача Аналитичке Геометрије, али му неоспорно припада улога пионира који је извршио један од најважнијих и најпотребнијих преходних послова за стварање те геометрије, а то је алгебризирање геометријских проблема. О каквој аналитичкој геометрији, у смислу у каквој је она разрађена после Декарта, а да се у њој ради само са посебним бројевима, не би могло бити ни говора, јер се у тој Геометрији све мора посматрати динамички, као промена, а то се може чинити само кад величине нису бројно утврђене, тј. кад су оне изражене општим бројевима и кад се са таквим непрецизираним величинама знају вршити све оне рачунске радње које се врше са фиксираним бројевима. А

заслуѓа за то да се то може извести у Геометрији припада неоспорно и у првоме реду Марину Геталдићу. А да је он своје методе доунио увођењем координатног система и координата, он би заузео место које је, при стварању Аналитичке Геометрије, судбина доделила Декарту. Али Геталдић, присилени до краја ове геометрије, није прешао преко тога прага. У његовим делима узалуд би се тражио ма и најслабији траг координата и координатног система. Њему, дакле, припада само поменути важна ионирска улога, а то није улога оснивача и творца.

Све ће то бити у појединосима разрађено и образложено у једној засебној расправи. Овом приликом намера ми је само обавестили Академију о томе да је намеравани посао извршен благодарећи помоћи од њене стране и повољном ситуацији прилика.

Приметимо да је СКА у периоду 1934–1939. веома интензивно проучавала дело Марина Геталдића, чак је у Дубровнику откупила земљиште на којем је Геталдићева пећина са отвором. Никола Салтиков је пронашао једини до данас сачуван Геталдићев портрет у уљу, написао обимну оригиналну студију о Геталдићу итд. После Другог светског рата, све је замрло; САНУ се Геталдићево дело више није тицало. Све је препуштено хрватској науци.

1938

У научном раду подржава младог Драгослава Митриновића који интензивно ради, граби што више нових резултата. То је време када су Петровићеви доктори наука радили ван Универзитета, а то ништа није сметало да објављују у гласилима СКА. На скупу АПН од 7. фебруара са Б. Гавриловићем подноси реферат о Митриновићевом раду *Абелове диференцијалне једначине вишег реда*, са предлогом да се објави у Гласу.

– За веома разноврстан и активан рад професорова примања била су завидна. То је време када се научни рад веома ценио и сваки резултат плаћао. Уочи пензионисања, 10. марта код Поштанске штедионице у Београду отвара штедну књижицу бр. 625344 са првим улогом од 30 000 динара.

– Користећи се својим резултатима из расправе *Интегралација и интеграција једне класе одређених интеграла* (Глас, књ. ХС1) и резултатима М. L. Cartwright-а о интегралима облика

$$\int_{-1}^1 e^{xt} f(t) dt,$$

на скупу АПН од 14. марта излаже појединости о интегралу

$$U(x) = \int_a^b (u + xv) e^{xt} dt,$$

где су u , v функције променљиве t , а x променљив параметар.

– На крају активног рада на Филозофском факултету у Београду Петровић је одликован највишим државним орденом за изванредне заслуге у научном, културном, просветном и јавном животу. Указом од 3. априла одликован је Орденом Св. Саве I реда.

ПЕНЗИЈА

1938

Професор Петровић је напунио седамдесет година живота (24. април/7. мај) и 44 године активног рада на научном и наставничком пољу. Указом намесника краља Петра II пензионисан је са принадлежности редовног професора Универзитета. На свом факултету радио је и даље, хонорарно. Држао је студентима специјалистички курс из квалитативне интеграције диференцијалних једначина.

– Поводом Петровићевог пензионисања у дневном листу Политика 8. маја излази чланак *Математички инстинкти на Београдском универзитету – кошица научног рада*. Чланак доноси импозантне резултате београдских математичара, *без навођења иједног имена*. Утврдили смо да је чланак написао лично Петровић. „*Ја, ња ја, и само ја*“, што је данас веома раширено, није било у школи Михаила Петровића. Скромност у научном раду била је велика одлика српских математичара између два рата.

– Академски вајар Ђорђе Јовановић израдио је плакету Михаила Петровића у бронзи, која се данас налази у просторијама Библиотеке САНУ. Њено место поред плакете Павла Поповића није случајно; то су била два нераздвојна друга из детињства, гимназије, Велике школе и све време рада у СКА и на Универзитету. Оригинал ове плакете у гипсу (14,5 × 21,5) добијен је од академика Војислава В. Мишковића и налази се код писца овог *Летописа*.

– После пензионисања и јубилеја о 70-годишњици живота, Математички семинар Београдског универзитета добија назив *Математички завод Михаила Петровића*.

Петровићеве колеге предложиле су овај назив.

САВЕТУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У
БЕОГРАДУ

Филозофском факултету је добро познати научни и наставнички рад *д-ра* Михаила Петровића, прво на Великој школи, а затим и на Универзитету на ком је он провео ево јуне 44 године.

Д-р Михаил Петровић је објавио велики број научних радова и дела из свих области Математичке науке. У поједине од њих је унео потпуно нове методе или створио нове научне дисциплине, као што су Математичка феноменологија, бројни експерименти.

Научна делатност *д-ра* Петровића је велика и по обиму и по садржини. Резултати које је дао ставили су га у ред математичара светског гласа.

Наш математички семинар му дуго је трајно захвалност јер га је он основао, у њему радио и развијао јуне 44 године. У њему је он прикупио око себе велики број младих људи и спремао их за научни рад.

У знак поштовања, признања и трајне захвалности за све ове заслуге које је *д-р* Петровић стекао у првом реду за наш Математички семинар, затим за наш Филозофски факултет и цео Универзитет, слободни смо, поводом његове седамдесетогодишњице, да предложимо савету Филозофског факултета да се каменом за Теориску математику издвоји из досадашњег Математичког семинара и образује засебан Завод који би се звао: **Завод Михаила Петровића за Теориску математику** и одвоји од Завода за примењену математику, који би ипак ипак био самосталан – што је, уосталом, већ било предвиђено у новој факултетској уредби која треба да ступи на снагу.

16. маја 1938. г.

Проф. Н. Салићков

Ан. Билимовић

В. Жаргеџи

М. Миланковић

В. В. Мишковић

Т. Пејовић

– Предлог за почасног доктора филозофије Београдског универзитета учинили су Петровићеви ближи сарадници 20. маја 1938. године.

САВЕТУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У
БЕОГРАДУ

Научна математичка дела и рад професора *Др-а* Михаила Петровића многу су познати факултету. *Д-р* Михаил Петровић ужива светски глас првокласног научног истраживача и најистакнутијег математичара у Југославији.

„Поље научне делатности *М. Петровића* веома је опширно, иако ипак обухвата огромну разноврсност, оно ипак изражава јединство

погледа, идеја и метода истраживања“ – као што је то истакнуто у издању Српске Краљевске Академије о радовима професора Михаила Петровића, 1922. године, поводом обнављања рада Академије, прекинутог ратом.

Прошло је после тога 16 година и научна делатност професора М. Петровића још се више проширила и обухватила нове и важне проблеме модерне математике. Сем тога, пошто је по Југославију срећно завршен рат, јавио се нов и тежак проблем за научну делатност М. Петровића. Знатно проширење државних граница, а и велики губитак у људима, изазвао је велику потребу у математичком образовању. Београдски Универзитет био је приморан да прими у своја недра већи број студента, број раван највећим од светских Универзитета. У овој се тешкој ситуацији истакао огроман напорни научни рад и таленат професора М. Петровића да најсрећније реши настали проблем и да тиме обезбеди најредак и развој математичких наука у Југославији.

Професор М. Петровић сам предаје разноврсне предмете, даје студентима своја личнографисана предавања, штампана своје књиге, а ипак ође у исто време и скупила око себе најталентованије од својих слушаца, које опрема за нове наставнике Универзитета. Свака грана од многобројних математичких области, које је обрађивао М. Петровић у својим делима, налази младих истраживача који се њима данас диве и продужују рад свога учитеља. Овим чињеницама М. Петровић ствара Математичку школу, прву у Југославији, и стваралачким напором подиже предавања математике на Београдском Универзитету на висину модерних светских школа.

Наш Факултет, Универзитет, Држава и чини ова земља дужни су да дају за то највеће признање и захвалност професору М. Петровићу. Као израз овог поштовања поштомисани имају част да предложе професора Михаила Петровића за почасног доктора математике Београдског Универзитета.

В. В. Мишковић

Т. Пејовић

Н. Салишков

М. Миланковић

Ан. Билимовић

В. Жаргеџки

– Петровић је другоао са Стеваном Сремцем, а приликом избора Сремца за члана Српске краљевске академије Петровић је дао свој глас. Почетком овог века позива Сремца на Дунав, у друштво аласа, како би могао да упозна људе Саве и Дунава и да опише ликове Паје Арангуза, Буре Кекала и других аласа, толико везаних за реку да „по деценију не прелазе Душанову улицу“. У друштву са Павлом Поповићем и Петровићем Сремац је записао своје утиске и написао једну при-

поветку. Како је убрзо дошла Сремчева смрт (1906. г.), ова приповетка је остала необјављена. Доцније, 1938. године Петровић је у *Прилозима Павла Појовића* објавио рад *Једна недовршена или изгубљена триго-вeйка Стивана Сремца*, у коме на врло интересантан начин жели да репродукује догађаје из 1905. године. У ствари, Петровић је у *Прилозима* објавио своју приповетку, у којој даје опис рибара Саве и Дунава.

– Запазио је да многи појединци, па и професори средњих школа „раде на решавању проблема квадратуре круга“ и решења достављају СКА или Универзитету. Да би спречио ове узалудне покушаје, јавља се средином године у Гласнику професорског друштва са чланком о квадратури круга. – Било је тешко популарно објаснити доказ да је квадратура круга *нерешив проблем*.

– Прво лето као пензионисан професор Универзитета проводи у крстарењу океанима. У 70. години живота Петровићева енергија и страст према путовањима и риболову остале су исте, као и пре 50 година, када је са студентима *École Normale Supérieure* пловио Медитераном. На позив француских океанографа у лето ове године Петровић учествује у научној експедицији чији је задатак био, поред осталог, да расветли „нека нерешена питања романа јегуље“. Пошло се од француске обале (Пемпол) и пловило до Антилских острва. На овом врло занимљивом путу Петровић се задржао шест недеља. Желећи да напише књигу о јегуљи, Петровић је на путу прикупио огроман материјал о животу јегуља.

Пут до Антилских острва Петровић је описао у *Роману јегуље* (Београд, 1940, стр. 129–143).

– Вероватно да је на својим великим путовањима, на конгресима, упознао математичаре Аргентине, те почиње да објављује расправе у *Boletin matemático, Union matemática Argentina*. Знатно доцније, 1957. године аргентински математичар I. В. Vaidaff користи се Петровићевим резултатима из поменутих часописа (в. библ. јед. 337 и 344).

– Пред одлазак са Универзитета у пензију Петровић објављује свој трећи и последњи штампан уџбеник *Инијеграција диференцијалних једначина помоћу редова*. У ствари, користећи се својим табацима (скриптама) из 1929. године и неким резултатима објављеним у Гласу Српске краљевске академије, Петровић је у овом уџбенику изложио материјал који може да послужи и као монографија о овој области једначина. Књига је изишла у колекцији *Предавања на Београдском универзитету* као издање Задужбине Луке Ђеловића Требињца. Велика је штета што при писању овог доброг уџбеника Петровић није навео литературу и тиме знатно олакшао млађим математичарима који

су пристизали и често се њиме користили. Уџбеник је објављен у 9. књи-зи *Сабраних дела Михаила Пејровића*.

– Петровић је од 1897. године, па до краја радног века оцењивао расправе приспеле у СКА ради објављивања. Био је строг рецензент, штитио углед СКА од ненаучних радњи (нпр. Ђорђе М. Станојевић, Петар Живојиновић и многи други). Овде наводимо два случаја Петровићевих позитивних рецензија (са колегама Богданом Гавриловићем и Николом Салтиковим) са седнице АПН од 14. новембра 1938. године

СРПСКОЈ КРАЉЕВСКОЈ АКАДЕМИЈИ

*Частї нам је поднеїи рефератї о раду г. Др Драгослава Мишириновића пог насловом **О једној класи диференцијалних једначина првог реда на које се наилази у проблемима Геометрије**, који нам је упућен акциом Академије Бр. 754 од 3. окт. 1938. г.*

На диференцијалне једначине које су предметї рада наилази се у мнозобројним проблемима Геометрије, као шїио су: обрађивање геодезиских линија на спиралним површинама, асимптотских линија на једној досїа ошїиој класи површина чија једначина садржи три произвољне функције једне од координата, линија кривина на једној класи површина чија једначина садржи две произвољне функције једне координате итд.

Сїавови до којих долази писац сасїиоје се у могућности да се једне од посматраних једначина трансформишу у групе које су боље проучене, или да се оне интеграле помоћу квадрира. Неки од шїих сїавова исказују узајамности између посматраних једначина разнога шїија, која се сасїиоји у шїоме да свакоме случају интеграбилитетїа једнога одговара по један случај интеграбилитетїа другога шїија. Од нарочитиог је инїереса теорема о једној специјалној квадрирној једначини првог реда, која је била предметї мојих испїраживања, а за коју је писац усїео прецизираїи мнозобројне нове случајеве у којима се она може интегралитиїи помоћу квадрира.

Рад (који ће изнеїи око два шїамїана шїабака) предсїавља један значајан прилог теорији диф. једначина и референциїи предлажу да се он приими за „Глас“ Академије. Писац је поднео и прописан извод на француском језику.

26. Октобра 1938.
Београд

Референциїи:
Б. Гавриловић
Мих. Пејровић

СРПСКОЈ КРАЉЕВСКОЈ АКАДЕМИЈИ

О рагу г. Др Драгољуба Марковића под насловом *Границе корена алгебарских једначина*, који нам је упућен акциом Академије Бр. 739 од 3. Окт. 1938 г. часити нам је поднејти следећи извештај.

У модерној теорији алгебарских једначина познати је велики број правила која одређују било границе самих корена, било границе њихових модула. Писац ове расправе, који се својим досадашњим радовима (на основу којих је добио и докторат математичких наука) специјализирао у истраживањима те врсте, показује овом приликом да већина постојећих метода за тај посао у ствари проистиче из једне ошће методе која све то обухвата. Пишчева ошћа метода не само што доводи до извођења и потврде већ познатих правила и до њихових упрошћења и побољшања већ из ње проистиче и мноштво нових правила, подесних за практичну употребу, а основаних на једноме ошћем принципу, и то принципу поређења. На тај начин писац изводи и уопштава нпр. ставове Birkhoff-a, Montel-a, Kakei-a, Walsch-a и др., а у исти мах долази и до сасвим нових ставова за границе корена једначина или њихових модула.

Налазимо да се рад (који износи десетину рукописних страна) може примити за „Глас“ Академије.

Писац подноси и рописан извод своје расправе на француском језику.

26. Октобра 1938.

Београд

Референци:

Мих. Пејровић

Н. Салтиков

– Средином новембра на опоравку је у Врњачкој Бањи „ради репарације старе машинерије“, како је професор говорио.

– Као оцењивач приспелих рукописа за објављивање у гласилима СКА, Петровић је био веома строг, детаљан и без пардона. Штитио је углед СКА као највише научне установе српског народа. Сетимо се, да је Петровић 1904. године одбио да СКА објави докторску тезу Милутина Миланковића, као и 2–3 рукописа Ђорђа Станојевића. Сада, на седници АПН од 16. децембра одбио је рад Петра Живојиновића *Примедбе о Рикартијевој једначини* (учествовао је и Н. Салтиков).

– Ако једна диференцијална једначина има два партикуларна интеграла u_1 и u_2 и ако се познаје једна одређена функција

$$U(x_1, y_1, y_2),$$

тада се може знати и сваки интеграл посебице. У раду *Једна заједничка особина мноштва диференцијалних једначина* (саопштење Академије природних наука од 16. децембра) Петровић на једначинама

$$y'^2 + y^2 + f(x) = 0$$

и

$$y' + f(x)p(y) + \varphi(x)y + \psi(x) = 0$$

испитује ову особину, при чему је за једначину

$$y' + y^2 + \Psi(x) = 0$$

показао: да би збир два партикуларна интеграла ове једначине био једнак датој функцији $\theta(x)$, треба да је испуњено

$$\Psi(x) = -\frac{1}{2}\theta - \frac{1}{4}\theta^2 - \frac{1}{4}A^2 \exp\left(-2\int_{x_0}^x \theta dx\right).$$

– У част Петровићеве 70-годишњице рођења излази двотомни часопис *Publications mathématiques de l'Université de Belgrade* (t. VI–VII). У овом јубилеју запажено је учешће значајних имена математичких наука света.

1939

Метифоре и алеџорије припадају групи Петровићевих радова који обухватају студију феноменолошких појава. У ствари, Петровић се успешно користи дефиницијом ових књижевних фигура и развија једну интересантну теорију аналогича као нов прилог својој *проширеној математизици*. Петровић је пошао од кондензатора, течности у спојеним судовима, топлоте и, уопште, Природе да би своју феноменолошку методу применио на друштвене категорије, психичке и моралне појаве. Иако је ово дело почео да пише ове, 1939. године, да би га завршио крајем 1941, а допунио током 1942, Петровић је увидео феноменолошки значај књижевних фигура још 1927. године у расправи *Време у алеџоријама, метифорама и афоризмима* објављеној у *Летопису Матице српске*. У *Феноменолошком пресликавању* (Београд, 1933) детаљније развија математизацију књижевних фигура, да би на крају написао посебно дело посвећено овој врсти феноменологије. Уочи стогодишњице рођења Михаила Петровића, Српска књижевна задруга издала

је Петровићев рукопис *Мейџафоре и алеџорије* (Београд 1967) у редакцији Драгана Трифуновића.

– Задужбина Николе Чупића (основана 1871. г.) имала је видно место у развоју науке и културе код Срба. Задужбином је руководио Одбор Чупићеве задужбине састављен од јавних радника, научника и књижевника, људи од угледа, положаја и поверења, као што су: Стојан Новаковић, Јосиф Панчић, Ђуро Даничић, Светислав Вуловић, Стојан Бошковић, Светомир Николајевић и други.

После смрти књижевника Милана Ракића (1938. г.) остало је упражњено место у Одбору Чупићеве задужбине. На седници Одбора од 13. фебруара једногласно је изабран Михаило Петровић на место покојног Милана Ракића. У то време председник Чупићеве задужбине био је професор Тихомир Ђорђевић, секретар Урош Џонић, а чланови Одбора Павле Поповић, Веселин Чајкановић, Павле Стевановић, Димитрије Поповић, Владимир Ђорђевић, Милета Новаковић и Гаврило Јовановић. Избор Петровића за члана Одбора Чупићеве задужбине може се примити и као врста признања за све оно што је Петровић пружио својим литерарно-етнографским, па и филозофским текстовима.

Други светски рат, као и поратне прилике спречили су даљи рад Чупићеве задужбине. Петровићево ангажовање као члана Одбора није дошло до пуног изражаја.

– На главном годишњем скупу Српске краљевске академије од 16. фебруара Петровићев сарадник Јован Карамата изабран је за дописног члана Српске краљевске академије. У то време Јован Карамата је већ био дописни члан академија у Загребу и Прагу.

– Рођендан доброг друга и саборца у рибарењу, хумору и музицирању. У хотелу „Бристол“ у Београду, 19. фебруара, Петровић учествује са својим друштвом Суз на прослави 70-годишњице ректора Више педагошке школе Јеленка Михајловића.

– На предлог Академије природних наука Председништво СКА (седница од 4. марта) одлучило је, да на Међународном конгресу математичара у Њујорку (септембра 1940) Петровић заступа СКА. Како се Други светски рат приближавао и ширио, то до овог путовања није дошло, а и поменути конгрес није одржан.

– На скупу Председништва СКА од 27. марта Петровић је, као најугледнији и већ најстарији академик, одређен за представника СКА у Савету међународних научних унија.

– Поред Академије, Београдског универзитета и Клуба математичара, Удружење студената математике припремало се да обележи празник – седамдесети рођендан свог професора Петровића. Студенти су му посветили двоброј (5–6, 1939) свог часописа, Математички весник: „Свом професору Михаилу Петровићу – студенти математике“.

После уводног чланка професора Николе Н. Салтикова *Научни рад професора Михаила Петровића*, који је на леп начин изложио научни пут Петровића, затим приказа *Сингулентни математике о професору М. Петровићу* и још неколико чланака, следи и Петровићева расправа под насловом *Осетљива места обичних и диференцијалних једначина*.

У обичној $F(x, y, \alpha) = 0$ или диференцијалној $\Phi(x, y, y', a) = 0$ једначини, где фигурише параметар α , Петровић назива *осетљивим местом* део једначине који садржи α , а да за промену (било какву) параметра α једначина знатно мења карактер решења. На пример, површина

$$z = [\alpha(y - x) + 1] [\alpha^2 y^2 + (y - \sin x)^2]$$

има, кад је $\alpha = 0$, за пројекцију у равни xOy синусоиду $y = \sin x$, а кад је α различито од нуле, тада је пројекција права

$$y = x - \frac{1}{\alpha}$$

или скуп тачака $x = 0, \pm \pi, \pm 2\pi, \pm 3\pi \dots$

У овом раду је најинтересантнији део онај у којем Петровић осетљива места једначине повезује са феноменологијом. Наиме, ако у феномену S са познатим механизмом M учинимо одређену, довољно малу пертурбацију једног елемента e_i

$$e_i \in S, \quad e_i \leq \varepsilon, \quad \varepsilon > 0,$$

тада механизам M може остати исти, али алтерација S' (трансформисани феномен) знатно ће се изменити; S и S' постају диспаратни феномени. Ево шта сâм Петровић о томе каже: „Из таквих се примера види да се може десити ово: образац који изражава какав аналитички, механички, физички итд. факт може имати какво своје осетљиво место, у које ако се само дарне, факт из основе мења свој битни карактер. То са математичко-феноменолошког гледишта даје интересантан пример случајева у којима једна колико се хоће незнатна измена једнога фактора у појави, изазива несразмерно велику промену битнога карактера ове. Тако се из овога што претходи види да нпр. осцилаторан ток појаве таквом минималном изменом фактора одједном и без икаквог континуалног преласка из основе се измењује и прелази у монотон ток, без

икаква трага од ма каквих, па и најслабијих осцилација. И та несразмерност ефекта остаје за све време трајања појаве, па ма измена фактора остала за све то време колико се год хоће слаба“.

– Крајем априла одлази у Нови Сад. Пре Првог и између два светска рата неки професори Универзитета постали су сувласници појединих привредних добара (каменолома, воћњака, фабрика и сл.) куповином већег броја акција. Поред Петровићевог рибарског предузећа и Рибарског акционарског друштва „Охрид“, познато је и Петровићево учешће у акцијама Јодног купатила у Новом Саду.

– Болан растанак са другом. Четвртог јуна после краће болести преминуо је нераздвојни и најближи Петровићев друг и пријатељ још из ђачке клупе, академик Павле Поповић, професор Универзитета у пензији. Дубоко потресен овом вешћу Петровић је рекао: „Ја више немам зашта и за кога да живим у Београду. Београд је за мене постао пуст град“.

– Пре поласка на пут за Азорска острва Петровић је Српској књижевној задрузи предао рукопис своје нове књиге *Роман јеђуље*.

Релација пута, као и састав експедиције били су исти као и прошле, 1938. године. Овог лета главни задатак океанографа био је испитивање новоконструисане рибарске мреже за дубинске океанске риболове и друго – лов полно зрелих јегуља у самој близини плодишта (Бермуди).

Врло богат материјал са овог путовања Петровић је изложио у својој књизи *Роман јеђуље* (Београд, 1940, стр. 145–182).

Како је са Азорских острва донео нове податке, хтео је да допуни свој рукопис *Роман јеђуље* и по повратку са пута обраћа се ради тога председнику Српске књижевне задруге др Павлу Стефановићу, професору Универзитета.

– Из групе Петровићевих прилога за геометрије А. Билимовић – Т. Анђелић можда је најинтересантнији прилог *Занимљивости у љримени Питагориног љравила*. Повод за писање овог рада Петровић је нашао у свом рибарству. Видео је да риба Chiasmodon гута рибу исте врсте три пута већу од себе и то је било довољно да постави задатак: „да се кроз дати кружни отвор провуче кружни котур већег пречника, а да се при том пречник кружног отвора не повећа“. Применом Питагориног правила Петровић је дошао до следећег интересантног резултата: „Кроз сваки нерастегљив кружни отвор може се провући нестишљиви и несавитљиви кружни котур чија је површина два пута већа од површине самог отвора“.

Исти проблем Петровић је проширио и на простор „да се кроз нерастегљиву чврсту коцку прореже канал кроз који ће се моћи провући друга једна од ње већа, нестишљива чврста коцка“.

Познати уредник часописа Квант мишљења је да овај Петровићев „трик“ припада првим главоломијама у њиховом развоју.

– У прослави стогодишњице Прве београдске гимназије као њен бивши ученик учествује чланком *Гимназијске усјомене у Сјоменници* ове школе. Поред овога, на изложби научних, књижевних и уметничких радова свих генерација које су прошле кроз Прву београдску гимназију учествује са приказом својих научних радова и путописа. На овој изложби су приказани и радови Јована Цвијића, Стојана Новаковића, Љубомира Стојановића, Павла Поповића и других.

– Често је наглашавано да радове професора Михаила Петровића треба сјединити као целокупна дела. Петровић је и сам осетио да треба да учини извесну систематизацију својих радова. Са Јованом Караматом септембра месеца сређује своје радове и систематски их повезује у 19 већих књига. У октобру поклања Српској краљевској академији своја дела која су у данашњој Библиотеци Српске академије наука и уметности регистрована као *Математички радови Михаила Петровића*.

– У свечаној сали Капетан-Мишиног здања опет једна свечаност посвећена Михаилу Петровићу. Седамнаестог новембра, врло скромно, у „породичном кругу“, и у присуству министра просвете Боже Максимовића, ректора Београдског универзитета Петра Мицића и декана Филозофског факултета Николе Поповића, Михаило Петровић је промовисан за почасног доктора филозофије Београдског универзитета, на основу одлуке Савета Филозофског факултета од 1. јуна 1938. године.

Као човеку коме су биле туђе речи титула, свечаност, јубилеј, име, положај, истицање или, пак, ситничарство, љубопитљивост, злоба и слично, колеге и ученици, као и просветне власти припремили су у тајности прославу. На неколико минута пре почетка прославе – промоције, а непосредно после одржаног часа својим студентима, са скоро неизбрисаним рукама од креде, присуствовао је овој тако чудно режираној прослави. На крају свега дао је први пут кратку изјаву за новине: „Бог је сведок да овоме ништа нисам крив.“ (Политика, 18. новембар 1939).

На свечаности су говорили професор Никола Поповић, декан Филозофског факултета, и професор Милутин Миланковић. О Петровићу се говорило као о неимару математичких наука код нас, а у добијеној дипломи наведено је његово највеће дело, *београдска математичка*

чка школа, „... одајући му тиме заслужено признање за његов знаменити научни рад у свим областима математичких наука и стварање математичке школе на Београдском универзитету“.

– У 1938. години, као пензионисани професор, отпочео је предавања из свог најуспелијег курса *Квалијативна интеграција диференцијалних једначина*, а наредне године спрема и обиман рукопис из ове области једначина у којој је и почео научни рад још 1894. године. На скупу Академије природних наука од 20. новембра Петровић је саопштио рукопис своје монографије под насловом *Квалијативна интеграција диференцијалних једначина* (25 штампаних табака). После запажене студије *Intégration qualitative des équations différentielles* у колекцији *Mémorial des Sciences mathématiques* (1931) ово је био нов Петровићев прилог теорији диференцијалних једначина. У Академији је овом приликом одлучено „да се овај значајан рукопис академика Мих. Петровића објави као посебно издање Академије“. Од дана саопштења прошло је више од једне године, када је Петровић повукао овај свој рукопис из Академије. Нису нађена средства да се рукопис објави као посебно издање Српске краљевске академије. Нешто доцније, на скупу Академије природних наука од 3. II 1941. године академик Антон Билимовић као секретар Академије природних наука дао је објашњење: „Поводом саопштења академика г. Мих. Петровића о повлачењу његовог рукописа *Квалијативна интеграција диференцијалних једначина* Академија природних наука изражава своје жаљење што прилике у Академији нису омогућиле да се овај рад, примљен на скупу Академије природних наука од 1939. године, штампа у издањима Академије пре него што га је г. Петровић „повукао““ (Архив Српске академије наука и уметности, Дел. прођ. за 1941).

Оваква ситуација усмерила је Петровића на Универзитет и он се 18. XII 1940. обраћа Савету Филозофског факултета.

Као што је познато, рат је спречио објављивање овог Петровићевог рукописа. После рата, овај значајан рукопис доспео је у библиотеку Математичког института САН, заједно са рукописима *Просби бројеви* и *Меџафоре и алеџорије*. Последњи рукопис писац овог *Лейбница* је објавио у Српској књижевној задрузи, док су друга два поменута рукописа нестала!!

1940

Дочекује у Београду знаменитог француског математичара Елија Картана. Фебруара 27. Картан у Француском институту држи преда-

вање о француској математици, при чему наводи и Петровићеве резултате.

– Објављује серију чланака о Београду као некадашњем центру великог рибарства (Београдске општинске новине, 1–X, 1940). Овде је, између осталог, приказано и 45 врста риба које се могу уловити у Сави и Дунаву. „Писац ових редова, који је обављао професионално рибарство од 1895–1936. године, може поуздано тврдити да за то време на ловиштима у београдском подручју није ухваћена ни једна врста рибе различна од ових 45 врста.“ По мишљењу стручњака ово је први потпун број врста риба у Сави и Дунаву, са научним и народним називима. Према садржају и начину излагања Петровић је овим циклусом пружио историју београдског рибарства у потпуности. Ево шта Петровић поручује у уводном делу:

„Данас, кад је све што је овде наведено отишло у неповрат, не би бар требало да утоне у ноћ заборав. Још се могу похватати трагови онога што је било у ‚старо добро време‘, па би требало, док је још времена, прикупити података о нашем београдском рибарству, од кога ће ускоро нестати сваки траг. Писац је, као дугогодишњи рибар посветио томе послу читаве деценије истраживања, па мисли да ће се моћи спасти од вечитог заборав оно што би тама кроз кратко време прогутала. Јер о предмету није ништа писано са познавањем ствари, а то може учинити само неко који је на тим пословима провео век“.

– У *Поучнику* Српске књижевне задруге излази *Роман јеџуље*, Петровићева последња, пета књига путописа у овој издавачкој кући.

Роман јеџуље спада у ред оних књига које се врло ретко појаве у нашој литератури и оставе трајну вредност. *Јеџуље* су претежно поучна, али и научна литература, са пуно технолошких и техничких појединости које данас ову књигу издвајају у план актуелности за океанографску технику. Пуна је стручне похвале све до данашњих дана.

Књига је имала радни наслов *Историја јеџуље* и у коначном тексту није ништа изгубила од своје замисли. Језиком научника Петровић на врло занимљив начин износи материјал о јеџуљи, који је годинама прикупљао и лично проверавао за време својих путовања 1932, 1938. и 1939. године.

– Као и у случају геометрија, Петровићево интересовање за вероватноћу и, уопште, стохастичке процесе, није било велико. На курсеви-ма одржаним на Филозофском факултету није обухватао вероватноћу, а у свом опусу има свега два рада из вероватноће: *Веровајноће сјектора* и расправу *О равнојтежним фигурама два догађаја са једнаким веровајноћама*, коју је саопштио у Академији природних наука 16. децем-

бра ове године. Поменимо да се на почетку своје каријере проф. др Стеван Стојановић бавио питањима вероватноће у Петровићевом делу.

– У Београдским општинским новинама објављује занимљиву историјску грађу о илегалном преласку кнеза Петра Мркоњића (доцније краља Петра I) у Србију – код Госпођиног вира на Дунаву.

– У *Годишњаку* Океанографског института у Сплиту излаже обимну студију о проблемима биологије и живота у океанима; покушава да у научна питања ихтиологије уведе математичку анализу.

1941

Као члан Одбора Океанографског института у Сплиту много је чинио и урадио за овај Институт. Од Ивана Ђаје и Живојина Ђорђевића имао је пуну подршку у области ихтиологије и примени практичних решења која је доносио и стекао на отвореним морима и океанима.

– Уочи рата, на седници АПН од 3. фебруара, у униформи резервног потпуковника југословенске војске саопштио је расправу *Криве линије у равни чија је кривина моноћона функција дужине лука*, која је објављена у Гласу (књ. CLXXXV). Време и догађаји носе своје. Професор се спрема за одбрану отачества од огња који је претио из Берлина, али не напушта научни рад. Ово је јединствен случај да редовни члан СКА у ратној опреми вишег официра излаже своје научне резултате.

Петровић није доживео да угледа поновљено скраћено издање ове расправе (Bulletin A, № 7, Belgrade, 1941, 61–69), као и повољан реферат P. Vincevisini-a u Mathematical Reviews (X, 10, p. 376).

– Уочи Другог светског рата Петровић је завршио свој рукопис *Ђердајски риболови у прошлости и у садашњости* и предао у штампу Српском етнографском зборнику Српске краљевске академије. Ово посебно Петровићево дело, о коме је академик Јован Радонић врло похвално говорио, остало је донекле непознато јер се почело штампати фебруара 1941, а завршено је средином 1942. године, и то у свега 500 примерака.

– Институт Никола Тесла у Београду покренуо је ове године часопис Наука и техника. Петровић је имао жељу да електроинжењере упозна са моћима својих аналозија, те у 1. и 3. броју овог часописа пише *Неколико особина једне диференцијалне једначине од важности у проблемима електрицијетета и Електричне аналозије*.

– На главном годишњем скупу СКА од 17. фебруара изабран је за секретара Академије природних наука за 1941. годину. Иако је радио у Обавештајном одељењу Генералштаба (Одсек шифара), ипак је прихватио избор за секретара.

– Иако је пензионисан још 1938. године, брине о настави математичких предмета на Универзитету. Професор Тадија Пејовић је већ у униформи, доцент Милош Радојчић је мобилисан као „неборац“ итд. Средином фебруара у Ректорату Универзитета покушава да нешто уради у сређивању наставе.

– Уочи рата професори Антон Билимовић и Татомир Анђелић радили су на рукопису свог шестог уџбеника *Стереометрија – геометрија за VI разред средње школе*. Већ по традицији из ранијих уџбеника Петровић је и за ову геометрију написао прилог *Стереометријске неједначине*. Као математичар аналитичког приступа уводи у стереометријске проблеме две основне теореме о срединама и долази до занимљивих резултата о геометријским телима. По садржају рад спада у такозване непотпуно одређене задатке, о којима је Петровић писао ранијих година. Више о овом раду може се прочитати у 10. књизи *Сабраних дела Михаила Пејровића*.

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ

1941

По избијању рата (6. априла), као резервни инжењеријски потпуковник, у својој 73. години живота осећао је обавезу и сâм се, према ратном распореду, јавља Војној команди при Генералштабу у Београду. Као што је познато, био је веома активан у раду на шифрама при Обавештајном одељењу.

У Сарајеву, где се затекла већа група југословенских официра и војника, Петровић је заробљен. Било је времена и могућности да се Петровић склони, обуче цивилно одело и избегне заробљеништво. Ово су многи саветовали старом професору и доносили му одело да се преобуче. Међутим, онако достојанственом, старом ратнику овај се предлог учинио недостојним и одбио га је. Сматрао је тог тренутка да је најчасније остати у униформи.

– Одмах по окупацији отаџбине Академија природних наука СКА одржала је седницу 29. априла. Како је професор Петровић, секретар ове Академије, одведен у немачко заробљеништво, одлучено је било да ову дужност обавља Милутин Миланковић. СКА за време рата није радила (издавачка делатност, јавна предавања и друго), али је и даље одржавала седнице и доносила одлуке верујући да ће се оне кад-тад остварити.

– Непосредно по окупацији Београда, почетком маја, професор Јован Карамата посетио је Ђорђа Карађорђевића и овом приликом указао на могућност повратка Михаила Петровића из заробљеништва. Професор Карамата је при овом предлогу мислио на краљицу Италије Јелену, тетку Ђорђа Карађорђевића. Ђорђе Карађорђевић, као човек патриотског расположења, достојанствен и познате коректности у тим

немирним годинама, одбијао је сваки контакт са ондашњим окупационим властима. Али поштовање према свом професору и углед који је имао у свету науке учинили су да Ђорђе Карађорђевић телеграмски ургира код своје тетке, краљице Италије, за повратак Михаила Петровића. Текст телеграма однео је у Посланство Краљевине Италије Јован Карамата. Није могао да схвати и остане миран при помисли да је такав један човек, у тим годинама живота у заробљеништву. (Све по казивању Јована Карамате.)

Убрзо, у јуну, Петровић се вратио из заробљеништва. Проведена три месеца у Нирнбершком логору јасно су оставили печат на Петровићевом лицу. Изнемогао и утучен, угледао је у Београду страхоте рата. Било је потребно много труда породице и ближих пријатеља и сарадника да му се снага и стабилност поврате.

– По доласку из заробљеништва, 6. октобра први пут присуствује седници Председништва СКА. Седници су присуствовали академици Александар Белић (председник СКА), Јован Ердељановић, Тома Живановић и Ђорђе Јовановић.

– Недељу дана касније, 13. октобра присуствује скупу целокупне СКА. У извештају о раду и стању СКА у 1941. години академик Јован Радонић (секретар СКА) нагласио је да ће посебно дело Михаила Петровића *Ђердајски риболови у прошлости и у садашњости* бити ипак завршено и издато, иако је издавачка делатност СКА забрањена, а стога што је то дело започето да се штампа уочи рата. Овом скупу присуствовали су сви академици из Београда и председник СКА Александар Белић. Ова је књига поновљена у 14. књизи *Сабраних дела Михаила Петровића*. Овде наводимо из ове мало познате књиге, кратак Петровићев упозоравајући текст: „Штета је што испитивачи Неготинске Крајине и Кључа, који су били у дуготрајном додиру са становницима прибрежних места дуж ђердапског Дунава, нису у тим местима од старих људи прикупљали и податке о рибарству у тој области. Тих ће података ускоро нестати, са нестанком тих људи. Рибарство је, међутим, некада било једно од врло продуктивних занимања тога становништва, а и данас је још извор средстава за живот многобројних породица доњодунавских села и варошица. У Српском Етнографском зборнику LV, где се описују насеља и порекло становништва Крајине и Кључа, а у одељку *Занимање становништва*, налази се о томе само неколико редака, иако је то још и данас једно од важних занимања прибрежног становништва, а некада је цветало и доприносило више од свих осталих занимања благостању појединих села и варошица“.

– У окупираном Београду живео је у својој кући на Косанчићевом венцу бр. 22, у заједници са сестром Маријом Перић и зетом Живојином Перићем. Често је одлазио и на Топчидерско брдо (Дедиње) у свој виноград (Лацковићев сокак бр. 4) како би се опоравио од последица заробљеништва. Према списку станара од 18. октобра, чланови домаћинства на Косанчићевом венцу били су: Михаило Петровић, професор Универзитета у пензији, у сродству шурака, Марија Перић, Живојин Перић, домаћин, Вукосава Д. Маринковић, у сродству рођаке, Марија Крбеш, куvariца, и Рузмаринка Јовановић, собарица.

– Када је био здрав и спреман за шетњу, често је у друштву књижевника Младена Ст. Ђуричића.

– Рат, повратак из заробљеништва и пристигла старост нагнали су професора да среди више личних и породичних ствари. Тако је 15. новембра саставио белешку о личној имовини.

Белешка

о мојој личној имовини на дан 15. новембра 1941. гођ.

1° Кућа на Косанчићевом Венцу бр. 22;	
2° Виноград, воћњак и зграда на Топчид. брду (Лацковића ул. бр. 4)	
3° У Држ. Хипот. Банци (по уложној књижици бр. 30.369. књ. 53)	око 412 000 д.
4° У Штедионици општине града Београда (по улож. књижици бр. 1466)	380 000 д.
5° У Срп. Нар. Банци (текући рачун)	око 30 710 д.
6° У Франц. Српској Банци (тек. рачун)	око 11 000 д.
7° У Поштанској штед. (по улож. књиж. бр. 625344)	око 33 000 д.
8° У Crédit Lyonnais у Паризу (compte. D. E. 5470) Depot	око 11 000 фр. фр.
	4 1/2% 1932. Amort. V.
	око 30 000 фр. фр.
9° У Leih und Sparkasse (Uznach) compte courant	око 5 000 фр.
10° 10 акција Удружења Прив. Наставника	5 000 дин
11° 200 ком. обвезница ратне штете	?

Моји дужници

1° Банкарско и Трговачко Д. Д. у ликвидацији	око 130 000 д.
2° Живојин Никић трг. из Мола	око 30 000 д.
3° Влајко Мићић из Вел. Поља (интабулација) са интересом	око 50 .000 д.

Дуговања немам никаквих и никоме.

15. Новембра 1941.
Београд

Мих. Петровић

– На дан крсне славе, Светог архангела Михаила, новембра 21. саставља свој тестамент:

Моја последња воља

Пишући и поштомисујући у поштомисуном телесном и душевном здрављу ову моју последњу вољу, остављам сву моју имовину (непокрећности, покрећности, земљовину у новцу, уложним књижицама, текућим рачунима, харџијама од вредности и др.) својој рођеној сестри Марији, сугрузи Живојина М. Перића, ред. професора правног факултета на Београдском Универзитету, у пензији.

Молим сестру Мару да, пошто прими наследство, испуни ове моје жеље:

1° да нашега деду по мајери, поч. грому Новицу Лазаревића, нашег оца, поч. Никодима Петровића, проф. Богословије, и нашу мајер, поч. Милицу, као и мене лично ушине за чланове добротворе свештеничког Удружења у Београду и положи за то потребне улоге;

2° да нашим сестрама од сестрица Милоја и Кате: Лейосави, Маци и Славки учини свакој поклон по 5 000 (пет хиљада) динара и да, према могућности и своме нахођењу, материјално помогне школовање Мациног сина Михаила;

3° да све моје књиге, које имају везе са науком, поклони Математичком институту Филозофског факултета на Београдском универзитету.

За све остало остављам сестри Мари поштомисуно право располагања и одлучивања.

У Београду, на Св. Архангела
Михаила,
21. Новембар 1941. год.

Својеручно написао и поштомисао
Михаило Н. Петровић,
ред. професор Беогр.
Универзитета у пензији

Поред тестамента, Петровић је написао и следеће овлашћење.

Овлашћење

Овим овлашћујем своју сестру Марију, сугрузу г. професора Универзитета у пенз. Живојина М. Перића, као и гос. проф. Перића, да могу слободно и поштомисуно, још од данас, располагати мојом имовином у земљовом новцу, по уложним књижицама и текућим рачунима код ових банака:

1° Код Др. Хипотекарне банке, по Књижици Парис. Бр. 30369, књ. 53, листи 70

2° Код Штедионице и Заложног Завода општинске Града Београда, по књижици Бр. 1466, књ. II, стр. 241

3° Код Поштанске Штедионице у Београду, по књиж. бр. 625344

4° Код Српске Народне Банке (текући рачун)

5° Код Француско-Српске Банке (текући рачун)

Подизање новца код тих Банака могу вршити: или лично г. проф. Живојин Перић, или лично његова сугрупа Марија, или лице које они пуноважно за то овласте.

У Београду, 21. новембра 1941. г.

Својеручно написао и потписао
Михаило Н. Петровић,
 проф. Универзитета у Београду.
 22 Косанчићев Венац
 Београд

– Дознаје за смрт Емила Пикара (11. децембар 1941). Вест га је изузетно потресла. Пикар је био Петровићев професор у Паризу (1890–1894), а код њега је и докторирао (1894). Сви су изгледи да је од Пикара највише научио, на време и праве ствари које младост тражи у науци. Рат га је омео да било какву вест туге и захвалности пошаље у Париз.

1942

Већ је дубоко пристигла старост. У окупираном Београду живи повучено, у миру, као човек без потписа и без иједне изјаве. Често борави у свом винограду на Дедињу; обилазе га математичари, а често је и са краљевићем Ђорђем.

– Крајем јануара дознаје за смрт знаменитог српског математичара, професора Универзитета у Загребу Владимира Варићака (17. јануар 1942). Један Петровићев сарадник записао је професоров коментар: „Лепо смо сарађивали и радили. То је био наш човек. Не рат, већ погрешна политика учинила је своје, те смо га изгубили“. Професор Варићак био је члан Српске краљевске академије и велики пријатељ београдских математичара.

– Иако је ратно време и новац мало вреди, стални нагон штедне не ишчезава. Штедио је да би своје жеље за путовањима светом испунио.

Јануара 31. отвара штедну књижицу (парт. бр. 82402) код Државне хипотекарне банке у Београду, са првим улогом од 346 029 динара!

– И ове године је изабран за секретара Академије природних наука СКА. У окупираном Београду ближе сарађује са Радивојем Кашанином, чијих неколико расправа саопштава у АПН.

– Тешки услови живота под окупацијом учинили су да СКА својим члановима пружа извесну помоћ у границама својих моћи. Фебруара 13. Председништво СКА прихвата извештај о утрошеној новчаној помоћи академика М. Петровића, Ј. Радонића, Т. Живановића, Вл. Р. Петковића и Ђ. Јовановића.

– Дobar део окупације провео је у писању обимнијег рада о простим бројевима (број 387 *Библиографије* у овој књизи). У припремању рукописа *Простих бројеви* помагао му је Бранислав Ивановић, доцније професор математике и статистике за економисте.

– Петнаестог јуна заједно са Јованом Караматом приказује расправу Војислава Авакумовића *О еџзисџеницији инџиџрала диференцијалних једначина груџоџа реда који џролази кроз две унаџрег даџиџе џачке*. Без примедби Петровић и Карамата предложили су да се овај рад објави (Глас СХСГ). Све шта је Авакумовић урадио у математици учинио је под крилом Јована Карамате. Овај математичар волео је да буде протежер само оним сарадницима које он изабере. Тако је било до краја Караматиног доба.

– На поменутој седници АПН СКА саопштио је своје две расправе: *Ариџмеџичке особине равностџране хџперболе у вези са расџоредом џросџих бројева и Елиџџичне функције џриближно изражене елементџарним функцијама*. После Петровићеве смрти ове расправе су нешто преуредили академици Антон Билимовић и Никола Салтиков, а и наслови расправа су промењени (в. бројеве 388 и 389 у *Библиографији*). Ово је све урађено у СКА 9. децембра 1943. године.

– У кући на Косанчићевом венцу (бр. 22) живи повучено са сестром Маром и зетом Живојином Перићем. Они су очекивали дозволе да напусте Београд и оду код ћерке Вукосаве (Швајцарска), а професор у страху од болести увиђа да остаје сам.

1943

На скупу Академије природних наука СКА од 5. фебруара одлучено је да се Петровићеви *Простих бројеви* (рукопис од 13 штампарских табака) објаве као посебно издање Академије. После рата овај веома

значајан рукопис нестао је из библиотеке Математичког института САН. Вероватно да *Простии бројеви* садрже и резултате из Петровићеве обимне расправе из 1942. године (број 389 у *Библиографији* у овој књизи). (О овоме видети 4. књигу *Сабраних дела Михаила Петровића*.) Иначе, ово је било последње Петровићево саопштење у Српској краљевској академији. Од 1. маја 1895, када је у Српској краљевској академији саопштио свој први рад (Глас L), па до ове седнице прошло је 48 година, а за то време Петровић је саопштио 64 расправе. На последњем Петровићевом саопштењу у Академији природних наука присутни су академици: М. Миланковић, А. Билимовић, Б. Петронијевић, В. В. Мишковић, Ж. Ђорђевић, Ј. Радонић (секретар Српске краљевске академије), Н. Н. Салтиков, С. Бошковић, В. Ласкарев и К. Шаховић.

По завршетку рата није дошло до објављивања овог обимног дела Михаила Петровића.

– Саветује свом сараднику доценту Милошу Радојчићу да *не* конкурише за професора на Универзитету у Београду. За време рата и окупације, треба све да мирује – био је став и Петровића и Радојчића.

На главном годишњем скупу СКА од 10. фебруара поново је изабран за секретара Академије природних наука за 1943. годину.

– У Саборној цркви у Београду 14. фебруара присуствује помену Николи Тесли. Било је пуно света, а Петровић, са Милошем Тривунцем и Богданом Гавриловићем, заступа СКА.

– На Петровићев предлог СКА 22. марта доноси одлуку да се читаоници заробљеника у Нирнбергу (заробљенички логор у којем је и Петровић био 1941. г.) пошаље већи број књига, а обавезно *Елементии математичке феноменологије* (1911. г.) и *Феноменолошко иресликавање* (1933. г.).

– Све време под немачком окупацијом избегавао је сусрете са колегом Миланковићем. Једино ако се мора! Посета није било. Петровић се противио Миланковићевом активном раду у Немачком научном институту у Београду, као и друговању и сарадњи са директором Института Алојзом Шмаусом. Да ли је професор видео Миланковићево прво окупационо издање *Кроз васиону и векове* (Југоисток, Београд, 1943) у веома луксузном издању? Сигурно није, јер су немачке власти одобриле потрошњу хартије за књигу септембра 1943. године. Међутим, професор је слушао од многих да се Миланковић спрема да штампа поменути књигу и да одржи циклус предавања по градовима Рајха.

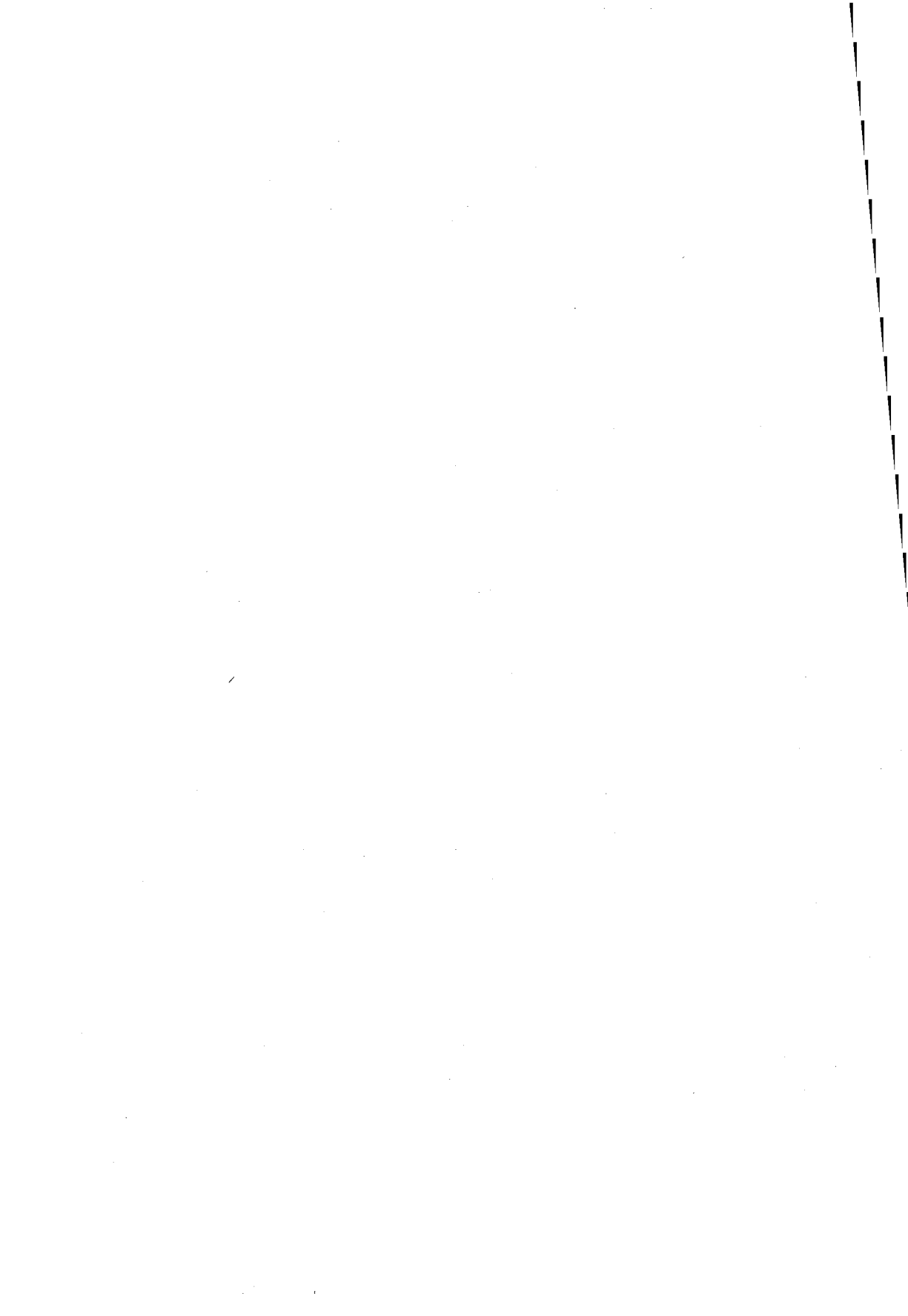
– Тридесетог марта последњи пут присуствује седници Председништва СКА. Присутни су били Јован Радонић, Милош Тривунац и Ђорђе Јовановић.

– Упорност Драгослава Митриновића у жељи да дође на Универзитет није престала ни за време окупације. Из професоровог писма (18. април 1943) Митриновићу дознајемо: „Ја сам већ више месеци доста тешко болестан и забрањено ми је свако *узрујавање*“ (наглашавање наше).

– Болест почиње да савладава тело професора Петровића. Одбија долазак лекара. Био је преморен, ходао тешко и замарао се брзо. Болони на јетри привезали су га за постељу. Постаје нервозан, врло слабо једе, нагло слаби (све по казивању краљевића Ђорђа). Десетог маја писмено се извинио због недоласка на седницу Председништва СКА. Ово је била и последња Петровићева порука СКА, којој је пуних 46 година припадао, пионирски радећи на развоју науке у српском народу.

– После краће и тешке болести, 8. јуна у 0 часова и 35 минута, у својој кући на Косанчићевом венцу преминуо је Михаило Петровић. Сутрадан, на рукама пријатеља, колега са Универзитета и простодушних дунавских рибара пренето је професорово тело у Саборну цркву. Од покојника су се говорима опростили: епископ Венијамин, професор Никола Поповић, књижевник Младен Ст. Ђуричић и професор Милутин Миланковић. После одржаних говора посмртни остаци Михаила Петровића пренети су на Ново гробље, где је сахрањен у породичну гробницу поред свог деде Новице Лазаревића. Окупирани Београд оплакивао је великог сина српског народа.

– На дан смрти Михаила Петровића одржана је комеморативна седница целокупне СКА. Присуствовали су сви чланови СКА, осим председника Александра Белића кога су окупационе власти држале у притвору. О покојном математичару говорили су: Јован Радонић, Милутин Миланковић, Антон Билимовић и Војислав В. Мишковић. При крају скупа сликар Урош Предић је изјавио да ће урадити портрет покојног академика. Предић је у току ове године урадио Петровићев портрет у уљу према познатој фотографији из 1938. године. Слика се налази у Библиотеци САНУ.

ЛИКОВНИ ПРИЛОГ

МАТЕМАТИЧКИ СЕМИНАР УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

СЕДЕ: др **Никола Салићков**, проф. теоријске математике, раније декан Физичко-математичког факултета Харковског универзитета; др **Михаило Пејровић**, проф. теоријске математике, редовни члан СКА; др **Павле Појовић**, проф. историје књижевности, редовни члан СКА, ректор Универзитета у Београду; др **Бољдан Гавриловић**, проф. математике на Техничком факултету, редовни члан СКА; др **Владимир Пејковић**, проф. геологије, дописни члан СКА, декан Филозофског факултета; др **Милушин Миланковић**, проф. небеске механике, редовни члан СКА

СТОЈЕ: **Милош Радојчић**, хонорарни асистент теоријске математике; др **Тадија Пејовић**, доцент теоријске математике; др **Вјечеслав Жардеџки**, доцент теоријске физике; др **Анђел Биљимовић**, проф. рационалне механике и дописни члан СКА, раније ректор Универзитета у Одеси; инж. **Петар Зајончковски**, проф. математике на Техничком факултету; **Јеленко Михаиловић**, управник Сеизмолошког завода; др **Радовој Кашанин**, доцент математике на Техничком факултету; др **Јован Карамата**, асистент теоријске математике

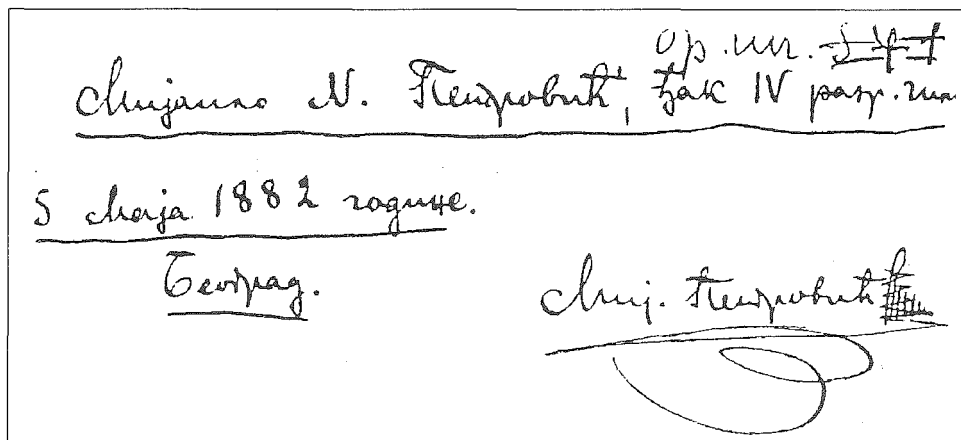
(Снимак начињен 1926. године у просторијама Ректората после промоције Јована Карамате за доктора филозофије, аутор фотографије није познат.)

Пошћивао је свој деду
 Новицу Лазаревића
 (1821–1902). Памтио је
 многе његове изреке и
 посейке. Од деде је
 наследио љубав према
 обичним људима Саван-
 мале и Дорћола.
 Проша Саборне цркве
 у Боеграду Новица
 Лазаревић са својом
 ћерком (x) Милоцом
 (мајка Михаила
 Пејровића) и женом
 њок. Симе Нешића
 Терџумана (снимак из
 1864. г.).

„Бајо, немој се о мени бринути, ја сам се
 много обогаћив о од оних твојих речи: буди ти
 практичнији, остави се превода које каквих
 философских, филолошких,
 антрополошких итд., тиме се могу зани-
 мати само они људи којима је хлеб осигуран.“
 – Радивоје Пејровић, професор брати као
 студенту богословије у Новгороду.

Најстарије сачуван поштом. Аутограф Пејровићевог поштомиса на уџбенику Симе Лозанића Хемија са гледишта модерне теорије I (Београд 1880). Очигледно, ђак IV разреда гимназије чинио је и прорађивао уџбеник хемије за стиуденте Велике школе.

Лик Михаиловог оца др Никодима Р. Пејровића, професора Београдске богословије, оснивач је и уредник првог духовног часописа Православље (1871) у Српској православној цркви. – Снимак направио у Новгороду при крају Никодимових стиудија и пре одласка у Кијев на истише стиудии (лево). Михаило Пејровић као мајурант (десно); истиш зрелости положио са највишим оценама јуна 1885.

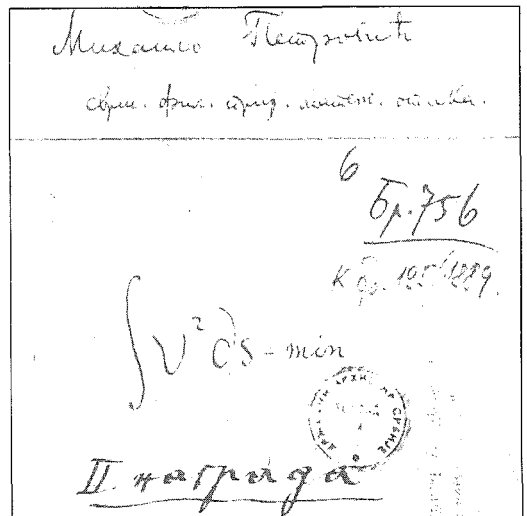

Професор Јован Жујовић много је значио Пејровићу на студијама у Београду (1885–1889); захваљујући овом професору уочио је лејоше и значај истраживања природних појава што је значајно допринело да Пејровић још у младости усмери своја истраживања у налажењу јединствених закона природе и друштва (учења о аналозијама).

Професор Љубомир Клерић лично је уочио да Пејровић на Великој школи добије прва знања о рачунарима кинематичког типа (снимак је из 1878. године).

Јануара 1890. Пејровић је добио II награду за урађени Светосавски шемај О полу и полари кривих линија (I награда није додељена). Темат је млади Пејровић саставио у Паризу за време сиремања пријемног испита за упис на *École Normale Supérieure*. – На слици је Пејровићева шифра за Светосавски шемај.

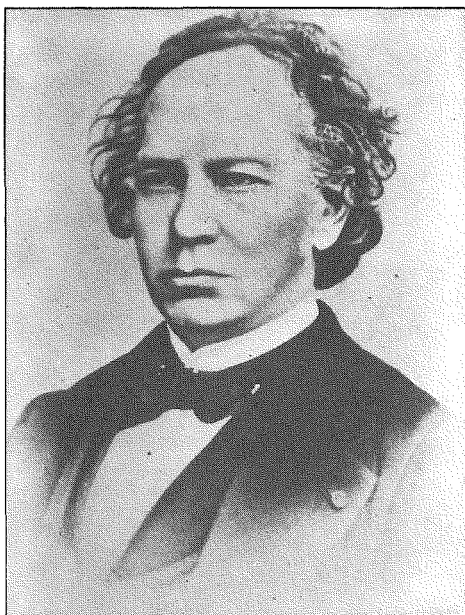
Лик Михаила Пејровића као студента групе године École Normale supérieure у Паризу

„А сада прими најискренији поздрав од твога друга и истиника Мике“. Михаило Пејровић (лево) и Павле Павловић (Паја) на одслужењу првог дела ђачког војног рока (јул–септембар 1890).

Дворштини изглед зграде *École Normale Supérieure* у Паризу. У овом простору, у овој згради, Пејровић је провео четири године (1890–1894) и стицао многа знања која је касније пренео у Београд. Овде је Пејровић написао своју докторску дисертацију и саставио своју прву научну расправу која је била и први научни рад српске математичке приказан светској науци (28. мај 1894, ПАН, проф. Е. Пикар).

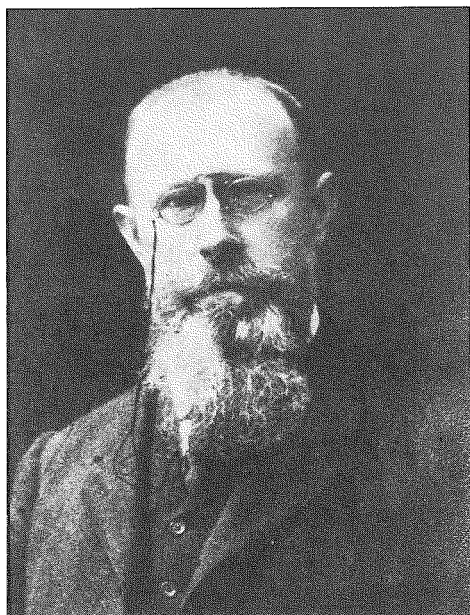

Шарл Ермит, мајематичар свејског угледа, творац француске мајематичке школе у 19. веку (Пикар, Поенкаре, Танери, Пенлеве, Лебеџ, Адамар,...); велики заљубљеник у историју српског народа. Као председник комисије за одбрану докторске дисертације, увео је у научне просторе младог Михаила Пејровића; носилац је Ордена Св. Саве II реда. Код Ермита наши мајематичар је слушао и полагао вишу алгебру.

Мајематичку физику и теорију вероватноће на Научном факултету у Паризу Пејровић је слушао и полагао код Анри Поенкареа. Прашио је резултате овог угледног свејског мајематичара, користио их и био срећан што је лично познавао ову легенду мајематичких наука.

Младом Пејтровићу у Паризу Пол Пенлеве је био узор. Неки су старији од нашег математичара, имао је бољо разумевања за Пејтровићеве жеље, јер је и сам неколико година пре њега био у истом положају. Пејтровић је своју дисертацију посветио овом угледном математичару. По Јовану Жујовићу, Пенлеве је као државник „радио за српску ствар“; носилац је више српских одликовања, а био је и предложен за члана Српске краљевске академије.

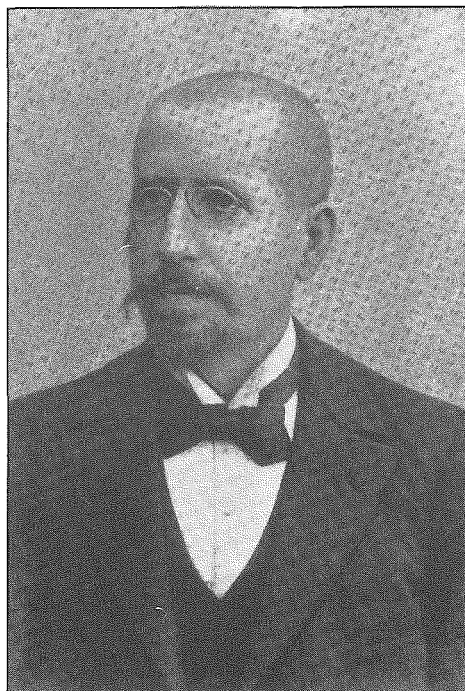

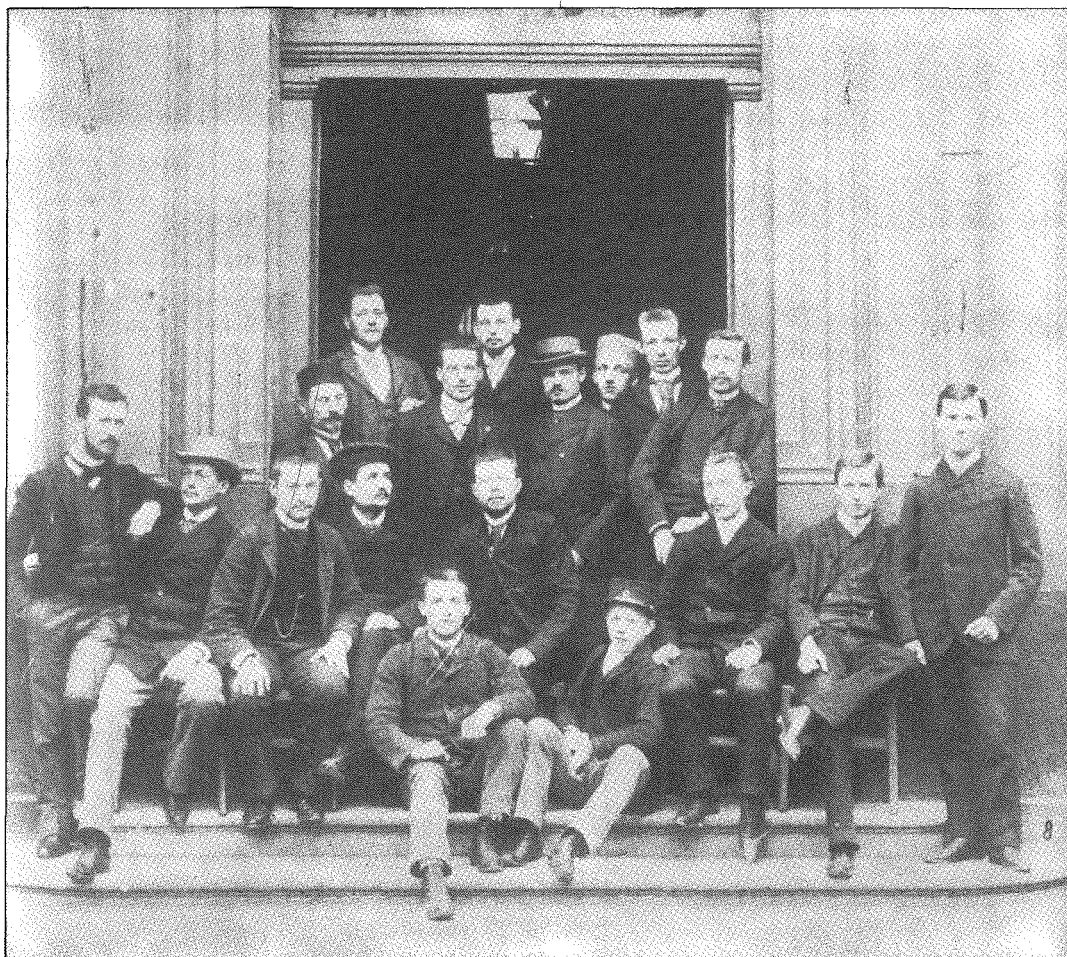
Код Пола Ајела Пејтровић је слушао и полагано рационалну механику. Ајелови резултати често су присутни у Пејтровићевом научном раду, а нарочито у ситуацијама математичке феноменологије. Професор Ајел имао је блиске контакте са ученим Србима (нпр. Иван Арновљевић и дружи), а Косма Стојановић под Пејтровићевим утицајем превео је 1912. године Ајелову механику. – Под утицајем овог знаменитог Француза у Србији дуго није био у употреби векторски рачун.

*Нобеловац Габријел Лијман предавао је Пејтровићу експерименталну физику. Лијман је заједно са младошћу Мишел-ом и позвао га је за свој сарадника у проналазку фотографије у боји. Под утицајем Лијмана, Ајела и Поенкареа, Пејтровић је у Паризу дипломирао и физику (*Licence ès Sciences physiques*).*

*Гасијон Дарбу предавао је Пејтровићу вишу геометрију, а за време Пејтровићевих студија Дарбу је био декан Научног факултета. На овој дужности он је 21. маја 1894. одобрио да се рукопис Пејтровићеве дисертације одштапа и да се пријави Факултету за одбрану. – Доцније, Пејтровић је често наводио Дарбуове резултате, а нарочито оне из монументалне књиге *Leçons sur la théorie générale des surfaces et les applications géométriques du calcul infinitésimal*, Paris 1887.*

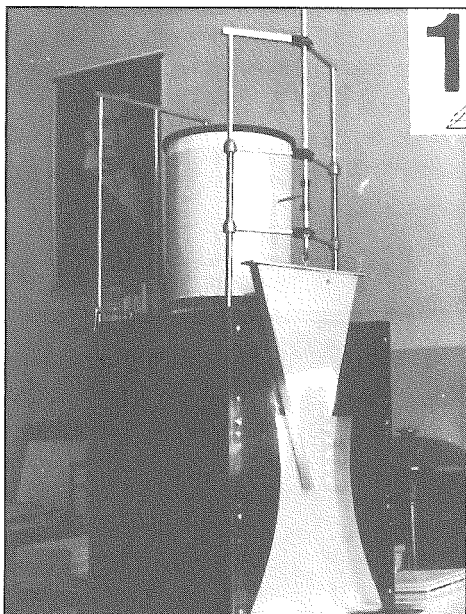

Велика устомена са усавришавања у Паризу. Пред њолазак на одбрану докторске дисертације 29. јуна 1894. сви студенти интернаџа École Normale Supérieure испрајили су Михаила Пејровића (Пејровић је у средини са шеширом).

На изложби балканских земаља у Лондону 1907. године, на ипросијору Краљевине Србије Михаило Пејировић је изложио своју аналогну рачунску машину за решавање шире класе неинтеграбилних диференцијалних једначина. Као на свейској изложби у Паризу 1900. године, и у Лондону је Пејировић добио златну медаљу изложбе и златну повељу лондонских математичара.

Према Пејтровићевим радовима у Француској и Сједињеним Америчким Државама, Драган Трифуновић је ушлео да 1980. године реконструира Пејтровићев рачунар (реализација арх Градимир Боснић).

На њрађу своје родне куће Пејтровић дочекује дворски фијакер којим је њресћилонаследник краљевић Борђе дошао на часове мајемайиике. Временом фијакер је заменио дворски аућомобил, да би све њо њресћило маја 1925. када је њринић Борђе ухайишен.

На обали Дунава са једном стираном делегацијом; професор Пејровић је са качкејом (Београд, 1898. г.).

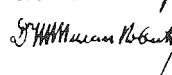
Учесник је балканских ратова као резервни инжењеријски капетан. Био је командир V четне резервне инжењеријског батаљона другог позива.

Савету филозофског факултета

Теоријску Математику, која је ставио средном у I курсуј групи, а средном на више групај група, програме за сва групај групај наставањик, са 6 часова часа предавања, 2 часа вежбања и 1 часом самосталног рада. Савет ће лако увидети да је овакав рад са свим недостацима. Поједини сади, наставањик ~~што~~ је до сада ~~кога~~ програма само најпогодније елементе, ~~немајући~~ ~~могућности~~ да се од њих однеку и да уведу ~~својој~~ у којој од групај Математике што се данас радивају, које су ~~дрена~~ ~~коме~~, најпогодније ~~земајући~~ ~~за~~ самосталног рада, а у којој је ~~немогуће~~ ~~ући~~ ~~док~~ се добро не сагледају ~~елементарне~~ ~~теорије~~. Међу ~~свим~~ ~~даци~~ у ~~свим~~ ~~обласима~~ Математике, у којој се ~~коме~~ ~~не~~ ~~само~~ ~~успешно~~, ~~око~~ ~~се~~ ~~својо~~ ~~данашњег~~ ~~курсног~~ ~~рада~~ и ~~било~~ ~~би~~ ~~од~~ ~~најбоље~~ ~~ко~~ ~~риси~~ ~~уводни~~ ~~својо~~ ~~даци~~ ~~било~~ ~~на~~ ~~коме~~ ~~интересу~~ ~~у~~ ~~само~~ ~~стајали~~ ~~рад~~, што је у ~~једној~~ ~~научи~~, као што је Математика, ~~оде~~ ~~је~~ ~~сваки~~ ~~део~~ ~~само~~ ~~не~~ ~~групе~~, ~~не~~ ~~могуће~~ ~~успешно~~ ~~са~~ ~~до~~ ~~додатним~~ ~~програмом~~ ~~рада~~.

Поједини ~~наставе~~, ~~на~~ ~~свој~~ ~~раде~~, да је ~~својо~~ ~~интереса~~ ~~за~~ ~~још~~ ~~једно~~ ~~наставника~~ ~~за~~ ~~Теоријску~~ ~~Математику~~ ~~у~~ ~~филозофском~~ ~~факултету~~, ~~коме~~ ~~би~~ ~~се~~ ~~интереса~~ ~~елементарније~~ ~~области~~ ~~ове~~ ~~науче~~ ~~и~~ ~~који~~ ~~би~~ ~~само~~ ~~могуће~~ ~~да~~ ~~данашњи~~ ~~наставник~~ ~~што~~ ~~на~~ ~~предмет~~ ~~може~~ ~~раширити~~ ~~својо~~ ~~своја~~ ~~рада~~ ~~своја~~ ~~до~~ ~~додатним~~ ~~универзитетским~~ ~~интересима~~. ~~Вид~~ ~~су~~ ~~се~~ ~~интереса~~ ~~својо~~ ~~интереса~~ ~~и~~ ~~во~~, ~~што~~ ~~је~~ ~~и~~ ~~на~~ ~~својо~~ ~~универзитетским~~, а ~~на~~ ~~интереса~~ ~~и~~ ~~раде~~, ~~Теоријску~~ ~~Математику~~ ~~наставника~~ ~~са~~ ~~више~~ ~~наставника~~. Ова ~~интереса~~ ~~није~~ ~~до~~ ~~сада~~ ~~може~~ ~~било~~ ~~задовољена~~ ~~с~~ ~~што~~, ~~што~~ ~~није~~ ~~било~~ ~~квалификациона~~ ~~каријера~~. Поједини ~~су~~ ~~интереса~~ ~~да~~ ~~их~~ ~~сада~~ ~~има~~ ~~и~~ ~~предлажу~~ ~~Савету~~ ~~да~~ ~~се~~ ~~расшири~~ ~~својо~~ ~~за~~ ~~једно~~ ~~наставника~~ ~~до~~ ~~додатно~~ ~~за~~ ~~Теоријску~~ ~~Математику~~.

19. Маја 1912.
Београд.

Мих. Трифун.

Почетак Београдске математичке школе. Недељу дана пошто је Младен Берић одбранио докторску дисертацију, Пејировић и Милушин Миланковић израже доцентско местио за теоријску математичку.

Више је наших учених људи било везано за своју мајку, зарад њене љубави и пожртвована у њиховом одгајању; сиварали су и све што су постигли било је посвећено мајци (Пуџин, Цвијић, Тесла, ...). Као нежења, наш математичар је био сјајно уз мајку. Све радости у току научног рада Петровић је поделио са мајком. Уносио је радости у дом, да обрадује мајку, а она је све синовљеве особине чувала као тајну – „не треба се хвалити, што је наше и сребро и злато“.

(Снимак начињен 1918. године у Берну).

Петровић је од самих почетака, па до краја радног века, уредно исписивао своје научне расправе и предавао их за штампу. Дакако, да је овome претходило више преисивања, поштивања исправки, дојуна, сажимања и слично, како би се добио последњи облик и садржај. – Аутограф првих страна двеју Петровићевих расправа за II конгрес балканских математичара у Букурешту 1937. године (библ. јег. 354) и за часопис у Лими (Перу) *Revista de ciencias* (библ. јег. 321).

Equations Differentielles algebriques d'ordre fini
à integrales reelles bornées.

Mme. K. K. K.

1. Il faut s'abstenir remarquer que les membres, exprimés dans un
sont des variables pour toute valeur réelle de la variable indépendante x
et que le membre y des équations différentielles, les constantes,
ou des membres constants ou des membres, présents ou absents quel qu'en
de distribution. (Le y peut être un réel, et il est possible de le faire
et non pas en y et y' dans y et y' , des membres
sont fournis par une intégrale algebrique élémentaire entre les membres,
des membres sont affectivement sans qu'il y ait besoin de tenir compte
de leurs supports, membres qui avec le membre indépendant avec lequel
elles varient.

Tout système différentiel algebrique en

$$(1) \quad y, y', \dots, y^{(n)}$$

est un système

$$(2) \quad F(x, y, y', \dots, y^{(n)}) = 0$$

où F est polynôme en variables (1), à coefficients fonctions continues
de la variable x .

Considérons les équations (2) et le polynôme F est $F(x, y)$ en fonction
des variables (1). Soit donc $F(x, y)$ par exemple $y^{(n)}$ dans ce cas
on mettra F en fonction des variables (1) et (2) en fonction
de la variable x et des puissances complètes, indéterminées $y^{(n)}$ supposées,
en vertu de l'équation (2), sous la forme

$$(3) \quad y^{(n)} = \frac{P(x, y, y', \dots, y^{(n-1)})}{Q(x, y, y', \dots, y^{(n-1)})}$$

Particularités des équations différentielles

particularités des équations différentielles algebriques.

Mme. K. K. K.

contient le x . Le type indéterminé de $y^{(n)}$ est donné à x arbitraire.

Parmi les faits analytiques qui se rattachent aux
équations différentielles algebriques, certains expriment des
particularités purement arithmétiques. Une question différenciable
dont la structure et les coefficients ne dépendent aucun fait
de cette espèce peut en donner explicitement à mesure que
les faits particuliers arithmétiques n'apparaissent que sur
certaines valeurs de x .

Le fait que les coefficients analytiques et arithmétiques, est
en fait un fait qui peut être vu sous un aspect intéressant
de la théorie des équations différentielles, mais trop vaste
pour qu'on puisse en rendre compte sans une étude approfondie en
ce qui concerne les faits arithmétiques. Il s'agit de faits relatifs, proprement
au temps dont on dispose. Le résultat peut particulièrement
venir en évidence de certains propriétés des intégrales des
équations différenciables algebriques, des équations, sont en
réalité les membres premiers.

Il se pose également, certaines particularités des
coefficients, toujours de l'intégrale; les cas où les nombres
premiers interviennent dans la valeur des intégrales, pour les
les valeurs entières de la variable indépendante; les cas où

Године 1920, одстирањен је Младен Берић са Универзитетима, а Сима Марковић удаљен је са дужности хонорарног асистента – дневничара (професор гимназије). Пејровић је на групи теоријске математике Филозофског факултета остао пошито сам (подробније у одељку Писма у овој књизи). Било је великих теškoћа. Решење је нађено у руској научној емиграцији. Од доласка на Универзитет у Београду (1921/22) Николај Николајевич Салишков, професор и декан са Харковског универзитетима, угледан руски математичар са признатим оригиналним резултатима, много је помогао у сређивању наставе, развоју и јачању научног рада. Поштовао је професора Пејровића и знајно допринео да се његово дело не заборави и правилно оцени (снимак из 1924. г.).

У области примењене математике на Филозофском факултету долазак (1920. г.) Анђелона Д. Билимовића, професора и ректора Одеског универзитетима, значио је много. Брзо је увео у науку Вјечеслава Жардецког за теоријску физику, иако да је Милушину Миланковићу остало да предаје само небеску механику, коју је добро проучио још пре Првог светског рата. Да се нису појавили Билимовић и Жардецки, да ли би Миланковић имао времена и добио импулсе за рад на геолошкој теорији историје земље? – Билимовић је у Београду имао своју читава школу аналитичке механике признате у свету. Веома је поштовао професора Пејровића.

(Снимак је начинио 1940. године син професора А. Билимовића)

Боџдан Гавриловић је предавао математику на Техничком факултету у Београду. По доласку у Београд (1887. г.) радио је само на састављању два уџбеника и тек се око 1900. године јавља са научном расправом, да би 1907. године преселио са научним радом Урагу са млађима и у науци није имао додира са Михаилом Пејровићем. И поред овога, Пејровић се видно заузео да Гавриловић постане члан Српске краљевске академије.

За услове наше науке, Пејровић је уредно праћено догађања у астрономским наукама. Учествовао је у њима и знајно допринео грађњи нове Ојсервајорије (рајона општина, средства, укључивање Академије наука и др.). Знао је добро, да је Милан Недељковић (на слици) веома преган рагу у настави и на Ојсервајорији. Али, Пејровић је увидео и чињенице да се Милан Недељковић не бави науком и то му је веома сметало.

Борђе М. Станојевић (на слици) је скоро пет година провео у сираним земљама зарад астрономије, астрофизике и метеорологије, а у земљи остао је без научних резултата. Предавао је експерименталну физику на Филозофском факултету и био добар колега Михаилу Петровићу. Био је једно време управник Астрономске опсерваторије. Станојевић је многе иновације на Зајаду жело да пренесе у Србију. Био је, можда, први највећи предузетник које је Србија имала. То је добро, али Петровић зажа да код Станојевића нема науке. Као рецензент Петровић је више Станојевићевих рагова одбио и изражио да се не објаве у Српској краљевској академији.

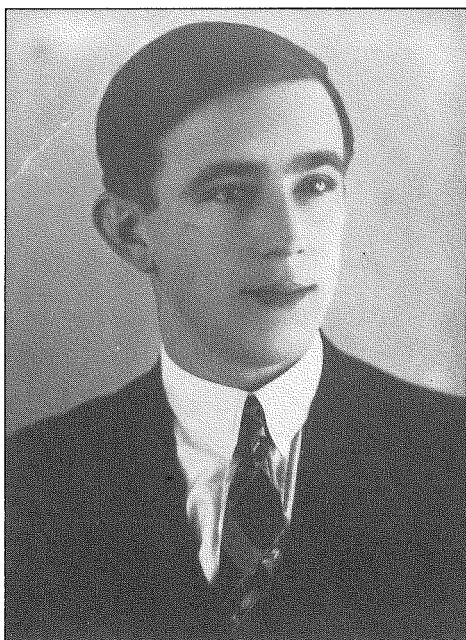
Војислав В. Мишковић, професор астрономије на Филозофском факултету и управник Астрономске опсерваторије у Београду (на слици), постојно је напустио „стариински“ рад у астрономији. Унапред је наставу астрономије на Универзитету.

Астрономска опсерваторија на Звездари у Београду је његово дело, изградио је и снабдео инструментима. Увео је нашу астрономију у ред европских опсерваторија. Преко угледних научних публикација које је он основао, подизао је углед Астрономске опсерваторије у Београду. Петровић је са својим математичарима често помињао Мишковићеве организационе способности и праву личност која је винула у свей нашу астрономију и иако задужио националну историјску науку.

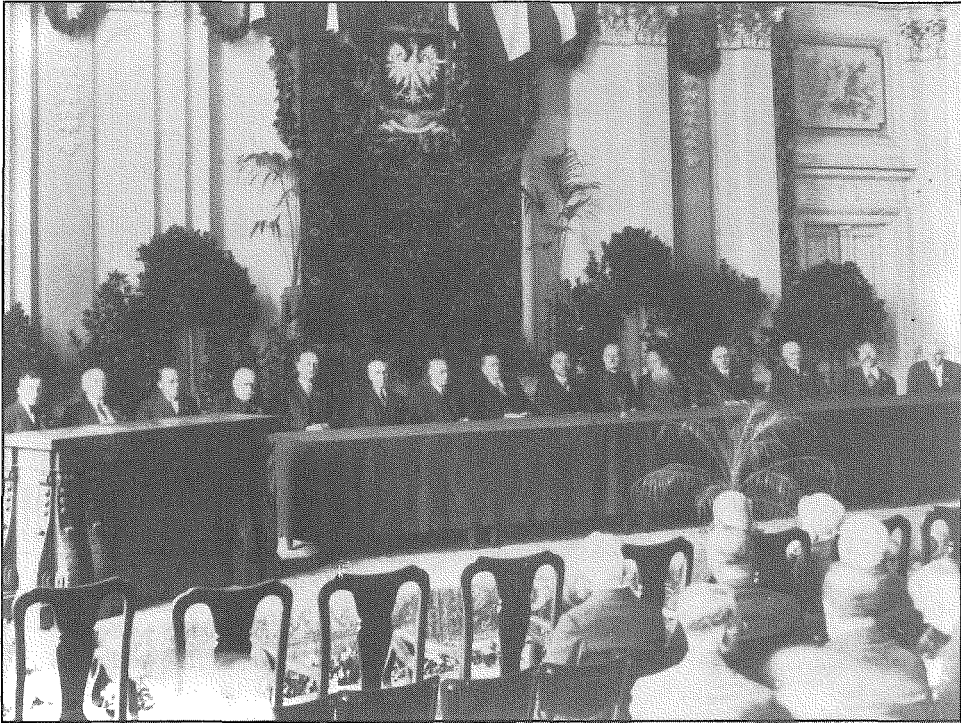

Три нераздојна друга и пријатеља: Јеленко Михаиловић, Михаило Петровић и Павле Појовић. Њихов њодан и усјешан живој није се могао замислити без заједничких одлука, жеља и свега што живој изражи.

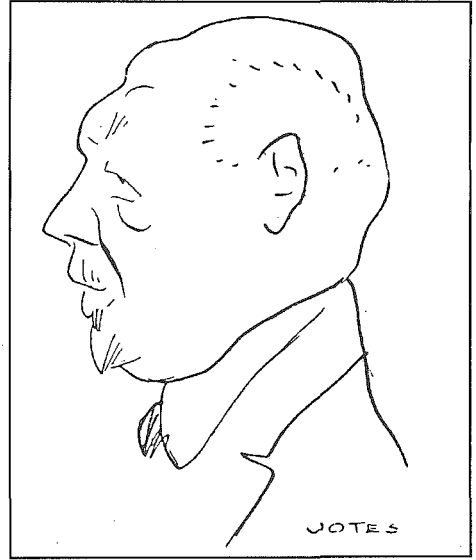
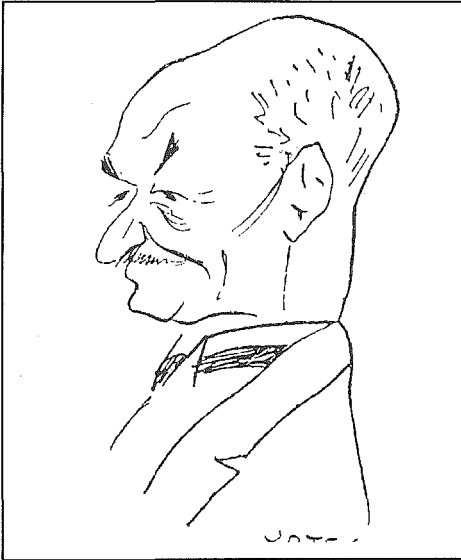
Три најбоља Петровићева ученика:
Милош Радојевић (снимак из 1954. г.),
Јован Карамата (1926. г.) и
Драгослав Мишиновић (1929. г.).

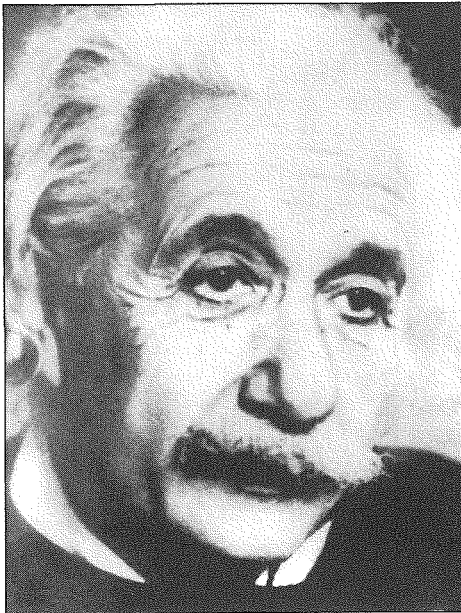
Михаило Пејировић у председањичијству Првог конгреса мајтемајичара словенских земаља у Варшави (1929. г.)

Успомена са Првог конгреса мајтемајичара словенских земаља, Варшава, 23–27. септембар 1929. – Михаило Пејировић и Јован Караматић пред улазак на седницу Алгебра. Од 1926. године, када је Караматић докторирао, професор Пејировић је често одлазио са младим Караматићом на научне скупове ван земље.

Први конгрес математичара словенских земаља (Варшава 1929) пратио је познати пољски карикатурист сликар I. Jotes. Овековечио је својом оловком значајније словенске математичаре. У Jotes-овом албуму нашли су се Михаило Пејровић и Никола Салишков.

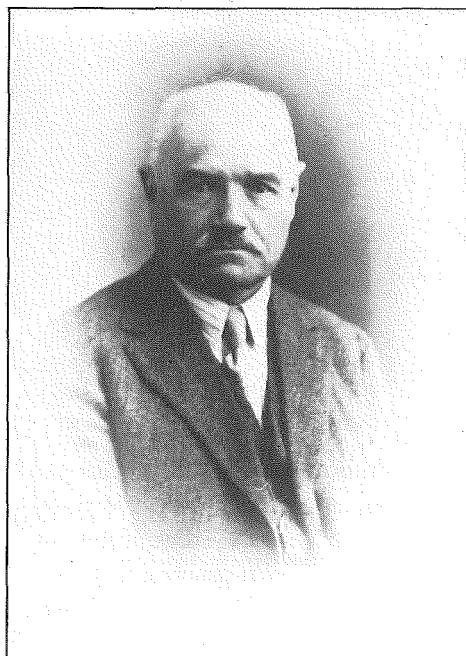
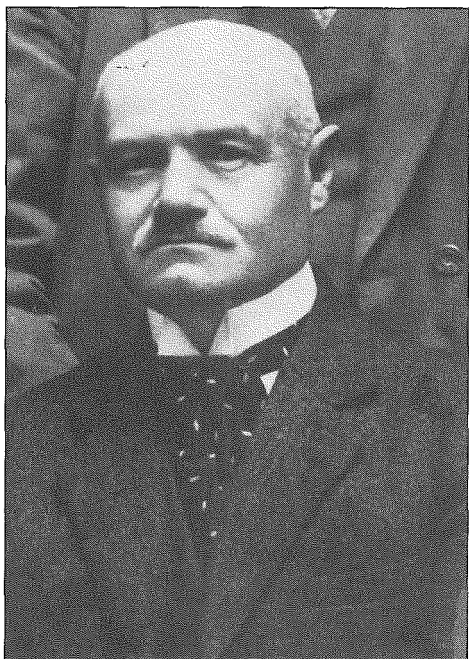

Пејровић је прихватио велика научна открића Алберта Ајнштајна. Ипак, године 1924, желео је да дође до система „аисолутивног мерења времена“ путем једног експеримента професора Лијмана. – Ајнштајн је био у пријетњи са Пејровићем, а када је јеврејски народ у Немачкој био под ударом и прогоном, Ајнштајн је писао Пејровићу и тражио да Београд прихвати неколико математичара и физичара из Немачке. – Као сарадник Српског књижевног гласника Пејровић је полемисао о догађајима око новог часописа „Нова лијература“ када је његов оснивач Павле Бићали у уређивачки одбор поставио Алберта Ајнштајна, Максима Горког, Анри Барбиса и друге.

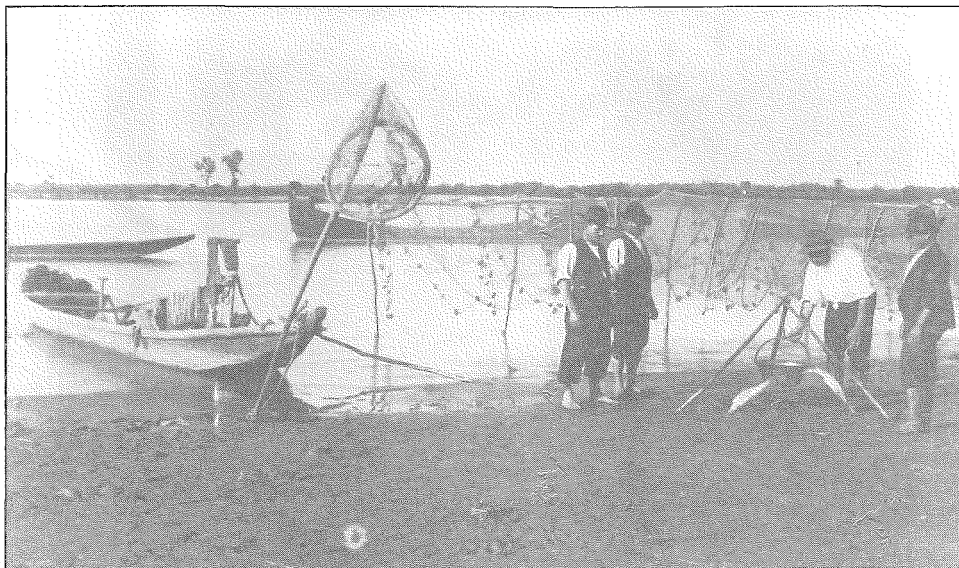
Феликс Клајн је често дебатовао са Пејровићем, највише на скуповима Међународне уније за наставау математике. Редовно је прихватао Пејровићеве предлоге о унапређењу наставае као и унификацији програма наставае за све земље.

Слањем својих књига и сејараја (в. Писма у овој књизи) у Сједињене Америчке Државе Михаилу Пућину, Пејровић је редовно обавештавао нашег научника о њиховим резултатима. Занимљиво, професор ово није чинио у случају Николе Тесле.

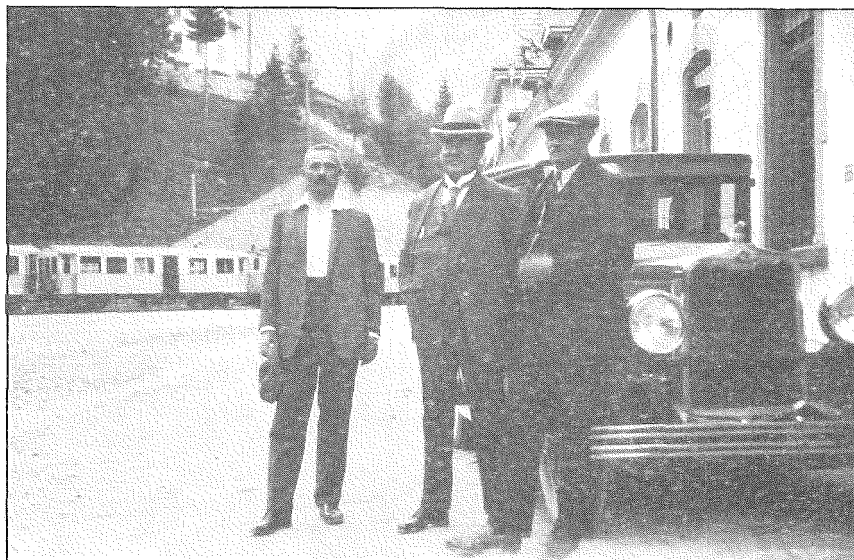
Четири лика професора Михаила Петровића из 1924, 1926, 1928. и 1934. године.

„Михаило Пејровић је избегавао грушиво 'уљедних' којима недостијају одговарајуће моралне врлине. Више је волео неуљедне и поштенне људе" (Милош Радојчић, 1949. г.). – Професор Пејровић (у белој кошуљи) спрема рибљу чорбу у грушиву својих рибара (на обали Дунава 1926. г.).

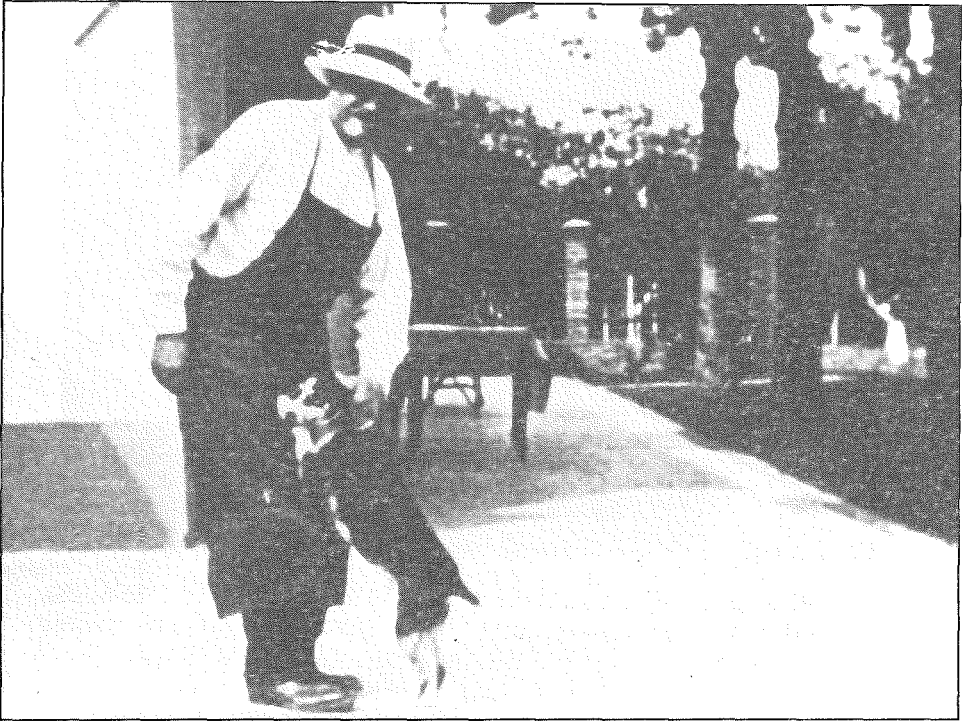
На Дунаву уочи Првог светског рата. „Да нисам добио овај један глас више на сачећају за професора Велике школе, никада се математициком не бих бавио. Живео бих на рекама Србије, не на броду, већ у чуну“ – говорио је Пејровић.

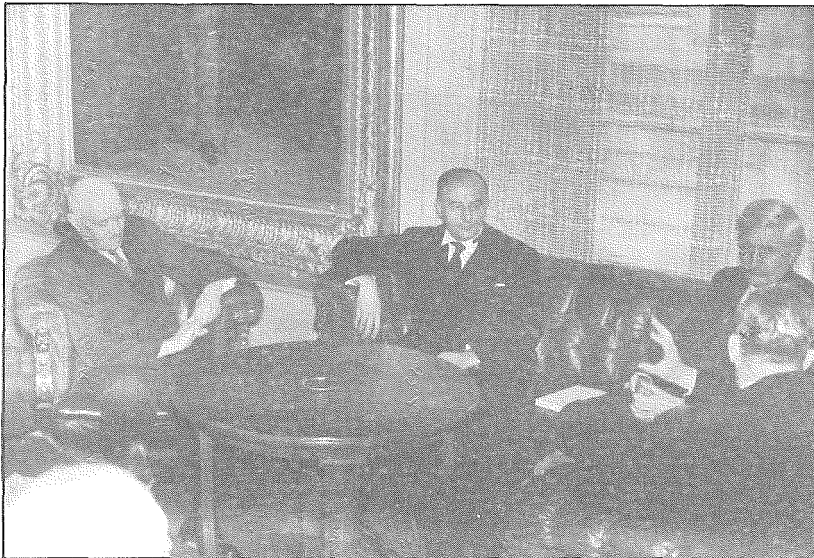
У посети сестричине Вукосави Шранер и њеном мужу Johann Schraner-у (Швајцарска 1927. г.).

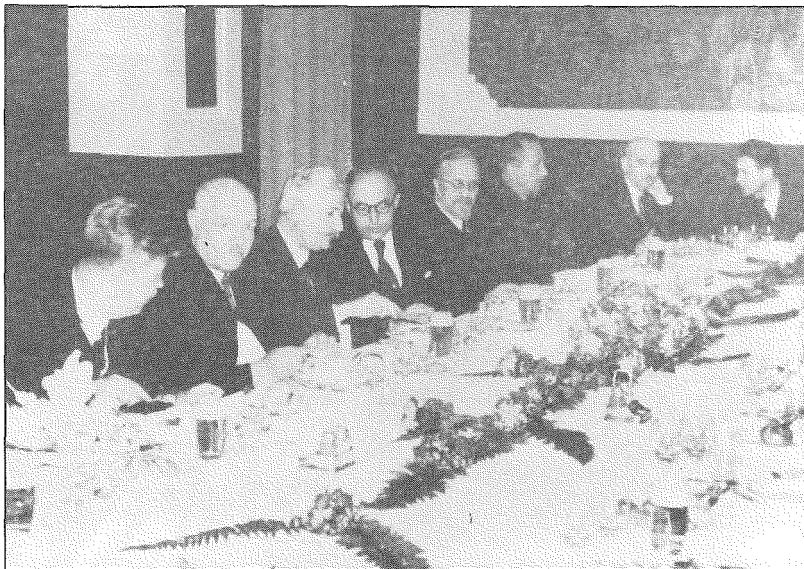
Породична усјомена. Снимљено, вероватно, уочи Другог светског рата у професоровом винограду на Дедињу у Београду. На слици су: домаћин Михаило Пејровић, зајим Марија Перић (професорова сестра), Живојин Перић, њихова ћерка Вукосава и њене ћерке.

*Две Пејровићеве усйомене у његовом вино-
 ђраду на Дедињу (Лацковићево сокаче бр. 4).
 Лично је гајио лозу и сиравао вина за своју
 душу и пријатеље.
 (Снимљено око 1933. г.).*

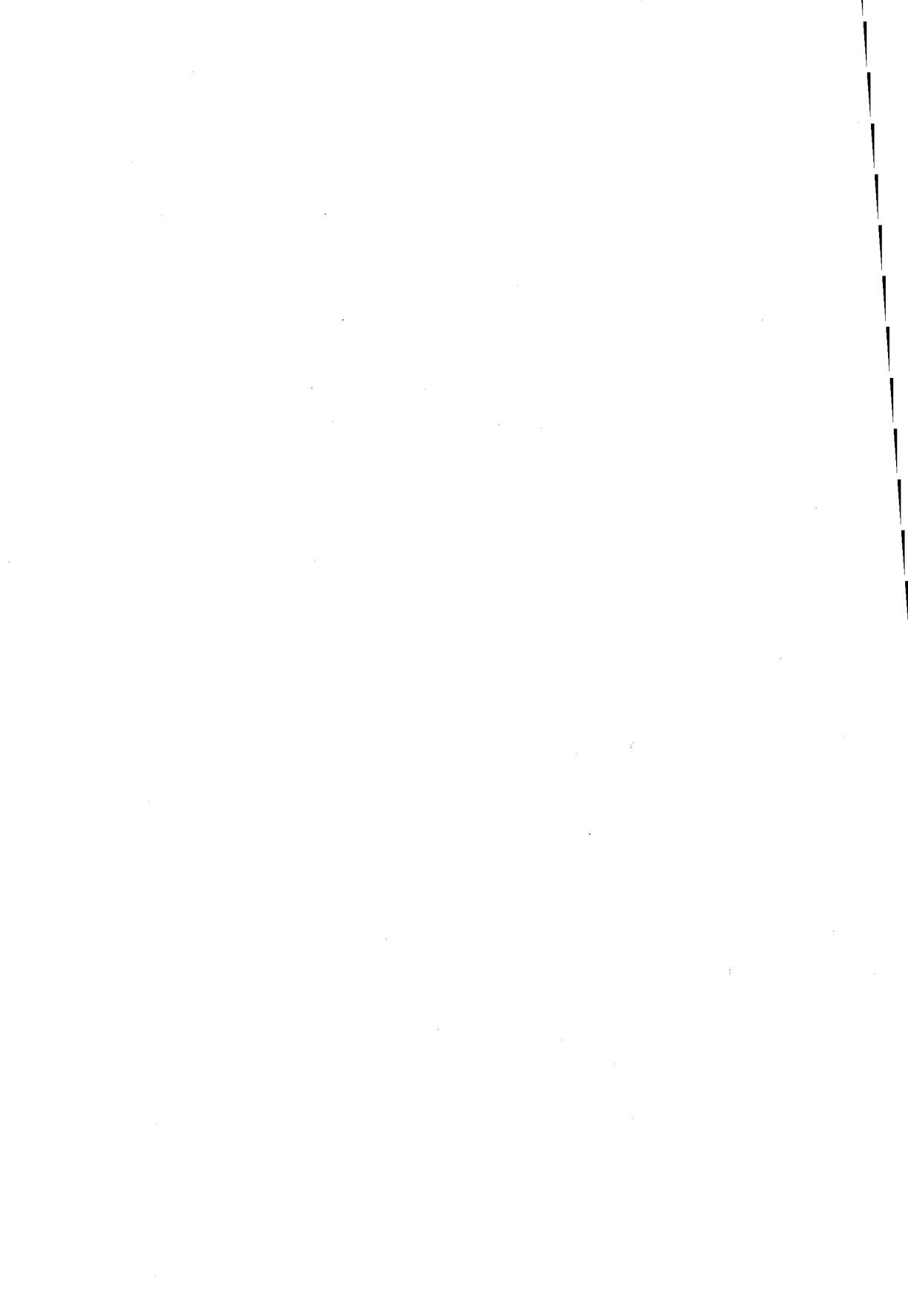
У паузи промоције за почасног доктора филозофије Универзитетна у Београду. Слева: Михаило Пејровић, Пејтар Мицић (ректор), Божидар Максимовић (министар просвете и црквених послова) и Александар Белић, председник Српске краљевске академије.

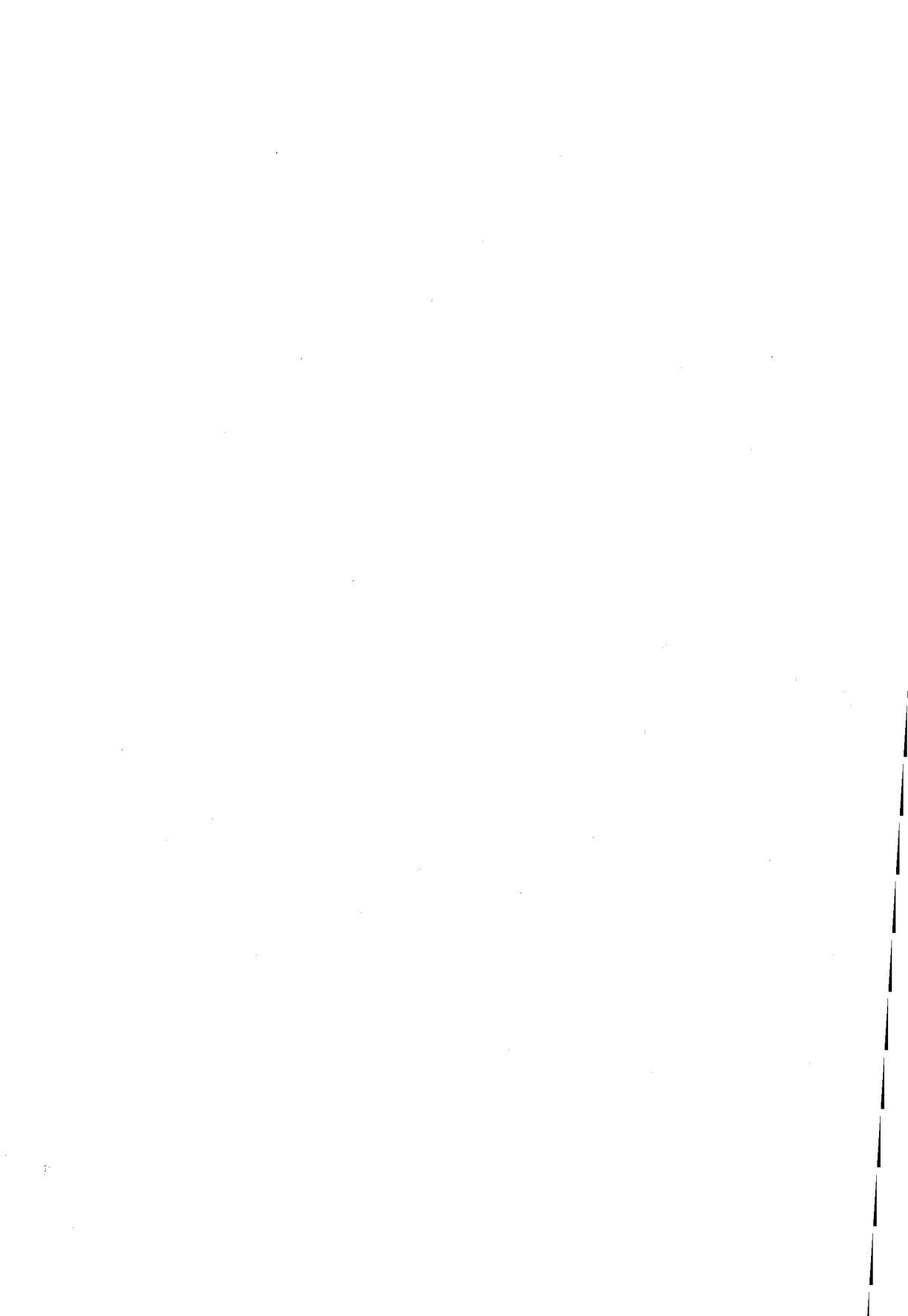
Увече, после промоције Михаила Пејровића за почасног доктора филозофије Универзитетна у Београду приређена је свечана вечера у хоџелу „Српски краљ“. Здесна: Јован Караматић, Радивој Кашанин, Иван Ђаја, Радосав Грујић, Пејтар Мицић (ректор), Божидар Максимовић (министар просвете), Михаило Пејровић и Александар Белић, председник Српске краљевске академије.

У Сарајеву, априла 1941. године резервни ђенералиштабни војвођиник Михаило Пејировић у кругу заробљених југословенских официра пред одвођење у немачко заробљеништво.

ПРИЛОЗИ

РАСПОРЕД ПИСАМА ПО ЛИЧНОСТИМА

- А. М. Секулић*, инспектор Министарства народне привреде 48
Анџион Терц, индустријалац 100
Боџдан Гавриловић, професор Техничког факултета, председник СКА
216
Бранислав, гр Ивановић, професор универзитета, експерт за статистику Уједињених нација 231
Виша Нормална Школа (Париз) 123
Владан, гр Ђорђевић, лекар, јавни радник, председник владе и министар спољних послова 44, 55
Владимир Вујић, математичар, успешно се бавио филозофијом, професор гимназије 80, 111
Грађевински одбор за варош Београд 56
Дијон, старешина на ENS 16
Дојан, лекар краљевића Ђорђа 59
Драгољуб, гр Марковић, професор универзитета, друштвени радник 194–196, 205–213, 215
Драгослав, гр Мишиновић, професор универзитета у Скопљу и Београду, угледан научник, имао је своју школу ученика, веома плодан математичар 179, 197, 200, 216, 219–221, 226, 232
Директор ENS 10,16
Ђорђе Карађорђевић, краљевић на Двору краља Петра I и краља Александра Ујединитеља 53, 57, 59, 71–73, 77, 78, 83–85, 88, 89, 92, 93, 95, 97, 98, 102, 103, 106–110, 117–119, 121.
Жорж Перо, професор Сорбоне, директор ENS и члан Института, угледан научник 37, 38
Иван, гр Арновљевић, професор универзитета, утемељио наставу механика на техничким факултетима у Београду 64, 144
Инжењер, реализатор рачунара (непознат) 47

- Јеврем, гр Грујић*, заслужан државник и дипломата 8, 9
- Јермић*, службеник посланства у Паризу 96, 101, 104
- Јован Жујовић*, професор универзитета, утемељивач геолошких наука код Срба, члан и председник СКА 42, 90, 91, 113, 114
- Камшиел*, професор на Факултету наука у Тулузу, друг са ENS 122
- Косџа Сџојановић*, ванредни професор универзитета, државник 52
- Коиџи*, професор експерименталне физике, наследник чувеног Липмана на Факултету наука у Паризу, школски друг са ENS 125
- Крајчик*, уредник часописа (Брисел) 190
- Краљевска академија наука* (Амстердам) 127
- Крсџа Цицварић*, уредник-новинар 99
- Крудели*, професор универзитета (Рим) 124
- Лекоинџи*, Белгијска краљевска опсерваторија 130
- Маџије*, школски друг из ENS (Париз) 28
- Милан, гр Јовановић Баџуџи*, заслужан лекар, професор универзитета, утемељивач Медицинског факултета у Београду 49
- Милан Негџић*, математичар, професор гимназије и Више педагошке школе 189
- Милан*, адвокат 188
- Милица Пеџровић*, мајка професорова 62, 63, 74, 75, 76
- Милорад*, виноградар 178, 186
- Милуџин Гарашанин*, заслужни државник, председник владе, дипломата 36
- Милуџин, гр Миланковић*, професор универзитета, популаризатор науке, историчар планете Земље 65, 79, 81, 136, 141, 159, 160, 164, 168, 176, 191
- Младен Ђуричић*, књижевник 153, 154, 162, 163, 165, 166, 174, 175, 184, 198, 204, 218, 223, 224, 230
- Минисџарсџиво иносџраних џослова* 82
- Минисџарсџиво јавних радова* (Париз) 131
- Минисџарсџиво народне џривреде* 46
- Минисџарсџиво џросвете и црквених џослова* 13, 40
- Михаило Рашић*, маршал Двора 41, 45
- Мишо*, професор физике на Факултету наука (Париз) 126
- Никола Пашић*, најугледнији српски политичар, вођа радикала, председник владе и министар, творац нове државе 51
- Никола Салиџиков*, светски математичар, професор универзитета у Харкову, Београду и Бриселу 193, 215
- Новица Лазаревић*, прота Саборне цркве у Београду, професоров деда 11, 18–22, 24, 29–32, 35
- Павле Павловић*, професор гимназије, професоров школски друг 2–7, 12, 14, 15, 17, 33

- Павле Појовић*, професор и ректор универзитета, најистакнутије име историје књижевности 61, 135–135, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145–152, 155, 157, 158, 161, 167, 169–173, 180, 181, 183, 185, 187, 192, 199, 201–203, 214, 217, 222
- Павле, гр Сћефановић*, професор Универзитета и председник Српске књижевне задруге 225
- Пејшар, гр Павловић*, професор Универзитета и један од оснивача Природњачког музеја у Београду 25, 26
- Предраг Карић*, жандармеријски наредник, пратилац (момак) краљевића Ђорђа 60, 86, 87, 115, 116, 120, 132
- Радивоје Пејровић*, богослов, професоров брат 34
- Радош*, професор политехнике (Будимпешта) 129
- Разно* 105, 112, 177, 182, 215, 216, 228, 229
- Ректор Велике школе у Београду* 1
- Ректор Универзитета у Београду* 138, 156
- Сава Урошевић*, професор и ректор Велике школе у Београду 50
- Савен Филозофског факултета у Београду* 227
- Сањак*, школски друг из ENS (Париз) 43
- Седре*, професор универзитета (Торино) 128
- Сима Лозанић*, професор и ректор Универзитета у Београду 42
- Славко, гр Грујић*, посланик Србије у Берну 66–70
- Силер*, начелник у Министарству просвете Француске републике 8, 9, 10
- Стева*, (непознато), 39
- Уредник Revue générale des Sciences* 23
- Хуго Крафти*, индустријалац (Хамбург) 94
- Шандор Ширајер*, закупац риболова (Земун) 54
- Шарл Ермиј*, професор Сорбоне и члан Института, једно од највећих имена светске математике 27

СКРАЋЕНИЦЕ

- (a) = природан број a у загради позива на литературу која је изложена у одељку књиге *Писма*
- AJ = Архив Југославије (Београд)
- АПН = Академија природних наука Српске краљевске академије
- АС = Архив Србије
- АСАНУ = Архив Српске академије наука и уметности
- БД = Београдски дневник (дневни лист)
- Bulletin A = Bulletin de l'Académie des sciences mathématiques et naturelles –
A. Sciences mathématiques et physiques (Académie royale de Serbie)
- Bulletin SFM = Bulletin de la Société mathématique de France
- БУ = Универзитет у Београду
- VIII = Велика школа у Београду
- Глас = часопис Српске краљевске академије, односно Српске академије наука
- Годишњак СКА = Годишњак Српске краљевске академије
- ENS = École Normale Supérieure (Paris)
- Заоставштина ДМ* = Породична архива др Драгољуба Марковића, професора универзитета
- Заоставштина ДСМ* = Заоставштина др Драгослава С. Митриновића, професора универзитета; исто у Веснику Друштва мат. и физ. Србије 12 (1960), као и Мат. библиотека, књ. 38, Београд 1968.
- Заоставштина МП* = Заоставштина Михаила Петровића у Музеју града Београда
- Збирка Марамбо* = Збирка архивске грађе Војислава Јовановића Марамбоа у Архиву Југославије, бр. 335, ф: 7, 12, 14–16.
- JAZU = Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (Zagreb)
- Comptes rendus = Comptes rendus des séances de l'Académie des Sciences (Paris)

CR = Comptes rendus des séances de l'Académie des Sciences (Paris)

Лейбниц (4) = Драган Трифуновић, *Лейбниц животи и дела Михаила Пејровића*, САНУ, Београд 1969, стр. 629.

Ljetopis = Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

Math. Annalen = Mathematische Annalen (Leipzig)

Миланковић САНУ = Легат др инж. Милутина Миланковића, професора универзитета у Српској академији наука и уметности, бр. 10130.

МПс = Министарство просвете и црквених послова

MR = Mathematical Reviews

MFL = Matematičko-fizički list (Zagreb)

НТП = Научно-технички преглед (Београд)

ПАН = Париска академија наука

Publications = Publications mathématiques de l'Université de Belgrade

Појовићи = Породични архив Богдана Љ. Поповића, ближег рођака Павла и Богдана Поповића.

Принц Ђорђе = Аутографска писма у књизи Михаила Поповског, *Ђорђе краљевић СХС*, Београд, 1980.

Rad = časopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

Revue sémiotique = Revue sémiotique des publications mathématiques

Rendiconti del СМР = Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo

РЖ = Реферативный журнал (Москва)

САНУ = Српска академија наука и уметности

СКА = Српска краљевска академија

СКГ = Српски књижевни гласник (Београд)

Споменица 1968 = *Михаило Пејровић 1868–1943*, Републички одбор за прославу стогодишњице рођења Михаила Петровића, Београд 1968, стр. 424 (уредник Драган Трифуновић)

t = уобичајена скраћеница за том (годиште) часописа или књиге

FdM = Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik (Berlin)

Zbl = Zentralblatt für Mathematik und ihre Grenzgebiete

РЕГИСТАР ЛИЧНИХ ИМЕНА

- АБЕЛ** (Niels Hendrik Abel, 1802–1829), норвешки математичар; међу најзначајнијим математичарима 19. века; поставио основе теорије интегралних једначина; радио у областима алгебре и анализе. 304, 311, 363, 372, 579, 582, 595
- Абрамовић Велимир**, није познато шта је по струци и чиме се бавио. 208, 220
- Авакумовић Војислав** (1910–1990), математичар, проф. Техничког факултета у Београду и Више педагошке школе у Новом Саду; емигрирао у Немачку; престао са научним радом 1957. г.; запажени су му резултати из парцијалних диференцијалних једначина; дописни члан САН. 291, 617
- Адамар** (Jacques Hadamard, 1865–1963), француски математичар, чувен по свом париском семинару којег су похађали у младости велика имена науке (Ђура Курепа и други). 11, 134, 171, 217, 228, 260, 265, 266, 336, 337, 460, 528, 568, 574, 628
- Адамовић Душан**, редовни професор Природно-математичког факултета Универзитета у Београду; има већи број признатих радова из функционалне анализе. 4, 17, 65, 194, 206, 220, 268, 281, 286, 290
- Аерман** (Schmidt Aerman) 218
- Ајзенман** (Eisenmann) 146, 151
- Ајлер** 240, 481, 482
- Ајнштајн** (Albert Einstein, 1879–1955), познато је неколико његових писама Михаилу Петровићу уочи II светског рата поводом прихватања неколико немачких математичара и физичара јеврејског порекла. 113, 114, 117, 119, 121, 122, 124, 132, 344, 535, 541, 542, 543, 646
- Ајфел** 133
- Алкалај Арон**, угледан јеврејски интелектуалац у Београду; писао о М. Петровићу. 399
- Алкан** (Felix Alcan), париски издавач и штампар; објављивао и штампао Петровићева дела. 83, 271, 370, 536
- Алковић Коста** (1836–1909), професор физике и ректор Велике школе у Београду; био министар грађевина. 428, 429, 430, 431, 434
- Ампер** (André-Marie Ampère, 1775–1836), славни француски физичар и математичар. 568
- Анастасијевић Миша** (1803–1885), Капетан Миша, трговац из Пореча, бродовласник; велики добротвор Кнежевине Србије. 411, 414, 424, 427, 475, 497, 607
- Андолковић Милан** 252
- Андоновић Милан** (1849–1926), инжењер, професор геодезије на Великој школи и Универзитету у Бео-

граду; писац уџбеника; има радова из теорије вероватноће и статистике; имао велику склоност према астрономији. 252

Андрјић Иво (1892–1975), књижевник, добитник Нобелове награде за 1961. годину; запажено је његово присуство на Петровићевој стогодишњици рођења. 8, 15

Анђелић Татомир П. (1903–1994), професор механике на Универзитету у Београду, редовни члан САНУ и директор Математичког института; бавио се геометријом и популаризацијом науке; плодан писац и преводилац уџбеника; радио на пољу астронаутике. Под утицајем М. Петровића написао први стручни рад из математике. 167, 194, 220, 271, 274, 315, 318, 324, 327, 339, 343, 345, 346, 347, 348, 368, 375, 590, 592, 606, 611

Анђелковић Боривоје 422

Анђелковић Миливоје 550

Антипа Грегор 502

Антонијевић Драгослав, познат етнолог; редовни члан САНУ; писао о Петровићевим етнолошким списима; ради у Балканолошком институту САНУ. 220, 326

Апел (Paul Émile Appell, 1855–1930), професор рационалне механике на Научном факултету у Паризу; познати су му уџбеници, као и више расправа из механике система; превођен је у Србији; М. Петровић је слушао и полагао код Апела рационалну механику и доцније га често цитирао; позната је њихова преписка. 10, 64, 99, 134, 230, 264, 268, 336, 435, 448, 449, 521, 579, 629, 630

Апелрот (Г.Г. Апелърот, 1866–1943), руски математичар; М. Петровић писао о његовом раду. 330, 561

Арангаз, Паја, 599

Аранђел, Петровићев друг из суседства. 25

Аранђеловић Драгољуб, ванредни професор Математичког факултета Универзитета у Београду, ствара у области функционалне анализе. 4, 220

Арменулић Леонид 154

Арно (Antoine Arnould, 1612–1694), француски логичар. 442, 446

Арновљевић Иван (1869–1951), недипломирани грађевински инжењер; доктор техничких знаности на ТВШ у Бечу; дугогодишњи професор механике на техничким факултетима у Београду. Као и Милутин Миланковић, стицао каријеру под директном заштитом Богдана Гавриловића. 15, 83, 84, 145, 170, 194, 404, 559, 590, 629, 657

Арса, стари циганин. 55, 63

Арсен, кнез 111

Арсеније, кум Карађорђа. 407

Ашимовић Стеван, адвокат краљевиха Ђорђа Карађорђевића. 89, 94, 99, 110, 121, 129–131

Аџел (János Aczél), математичар мађарског порекла; користио се Петровићевим неједнакостима. 174, 216, 294, 321, 593

БАБИЋ ВЛАДИМИР 308, 314

Бабић Јоца, пријатељ породице Петровић. 52

Базан, власник хотела у Vernet-les-Baines. 88

Бакић Војислав (1847–1929), један од првих представника научне педагогије код Срба; професор Велике школе у Београду; плодан писац. 495

Балар (Antoine-Jérôme Balard, 1802–1976), француски хемичар; открио елемент Бром (1826). 568

Балзак (Honore de Balzac, 1799–1850), француски књижевник, један од оснивача реалистичког романа. 167

Бандић Иван (1803–1973), математичар; професор средње школе, Више педагошке школе у Београду;

- познат са радовима у педагогији математике; писац уџбеника; стварао у двама Петровићевим областима: неодређене диференцијалне једначине и примена диференцијалног алгоритма. 220, 307, 309, 310, 347, 588
- Барбароса** (Хајредин Барбароса, 1474–1546), заповедник турске морнарице; гусар, нападао хришћанске бродове. М. Петровић је доста пажње посветио овом гусару. 578, 580
- Барбис** 102, 103, 646
- Башић Миливоје** (1868–1927), књижевни историчар, професор гимназије у Београду; проучавао и преводио средњовековне српске списе. 433
- Бедав** (I. V. Baidaff), математичар; користио се Петровићевим резултатима. 216, 318, 321, 593, 600
- Бедон** (Beudon) 442, 446
- Бека** 161
- Беле** (Boehle K.) 318
- Белегу Фарук**, студент математике у Новом Саду (1968. г.), писао о Петровићевој феноменологији. 207, 220, 299
- Белић Александар** (1876–1960), лингвиста, професор и ректор Универзитета у Београду; председник САН; писао веома надахнуто о Михаилу Петровићу. 104, 204, 220, 476, 495, 555, 565, 596, 613, 652
- Бем** (Böhm) 262
- Бер** (L. Baire) 578
- Беризие** (Berisier) 534
- Берић Младен** (1885–1935), математичар, ванредни професор Филозофског факултета у Београду; докторирао 1912. године код Михаила Петровића са резултатима о фигуративним полиномима на којима је докторирао и Петровић у Паризу; са Универзитета одлази 1921. г.; наставио рад као шеф одељења Опште државне статистике. 96, 100, 103, 104, 220, 223, 335, 336, 485, 486, 515, 517, 520, 521, 525, 531, 535, 539, 545, 636, 640
- Бернули** (Daniel Bernoulli, 1700–1782), швајцарски научник холандског порекла, најистакнутији математичар и механичар свог времена. 240, 285, 383, 481, 482, 566
- Бертолино Милорад** (1929–1981), математичар, професор Универзитета у Београду; знатно допринео у проучавању радова М. Петровића из диференцијалних једначина; плодан писац и организатор; бавио се филозофијом и историјом математике. 206, 208, 220, 223, 224, 225, 228, 229, 236, 255, 273, 279, 288, 292, 294, 295, 310, 324, 333, 336, 387, 398, 400, 401, 402, 403
- Бертоло** (Pierre Eugène Marcelin Berthelot, 1827–1907), француски хемичар. 568
- Бертран** (Joseph Bertrand, 1822–1900), француски математичар. 317, 368, 375, 568
- Би** (Bie) 280
- Биберах** (L. Bieberbach, 1886–1981), немачки математичар. 216, 320
- Билимовић Антон Д.** (1879–1970), светско име теоријске механике; професор рационалне механике на Универзитету у Београду и редовни члан САНУ, имао своју Школу аналитичке механике у Београду; објавио је велики број радова; бавио се и геометријом; превео је Еуклидове Елементе на српски језик. 13, 147, 170, 175, 182, 183, 186, 204, 215, 220, 254, 297, 299, 315, 318, 324, 327, 343, 347, 348, 368, 375, 383, 485, 541, 545, 549, 552, 553, 556, 558, 559, 561, 562, 574, 575, 576, 587, 589, 590, 591, 592, 593, 598, 599, 606, 608, 611, 617, 618, 619, 622, 640
- Био** (J.V. Biot, 1774–1862), француски астроном и математичар, академик. 568
- Биркоф** (Birkhoff) 180, 602
- Бихали Павле** 646

- Бјелетић Добросав**, професор универзитета и директор Завода за уџбенике и наставна средства. 4
- Бланшар** (E. Blanchard), француски издавач и књижар. 107, 109, 485
- Богданов** (Александар Александрович Богданов, 1873–1928), лекар, полихистор, филозоф; нападан од В.И. Лењина; веома позитивно и често писао је о Петровићевој феноменологији. 9, 203, 204, 387
- Богдановић Влада** 456
- Богдановић Милан** (1892–1964), књижевни критичар, члан САН; писао о Петровићевим путописима. 159, 220, 297, 573
- Бојковић Коста М.**, београдски издавач студентских литографисаних табака између два рата; за 16 наслова Петровићевих предавања објавио је скрипта. 275, 276, 277, 278, 280, 281, 373, 374
- Боке** (Vosquet) 442, 446
- Бол** (Marcel Boll) 203, 216, 271
- Борел** (Émile Borel, 1871–1956), истакнут француски математичар; имао је снажан утицај на развој функционалне анализе; познат по више научних монографија и као уредник научних колекција и часописа; школски друг Михаила Петровића са студија у Паризу; бавио се питањима школске математике. 11, 16, 93, 94, 114, 140, 146, 202, 216, 247, 266, 267, 271, 371, 387, 485, 530, 553, 574
- Борисављевић Александар** 481
- Боснић Петар**, архитекта; реализовао реконструкцију Петровићевог аналогног рачунара према упутима писца овог регистра. 73, 634
- Бошковић Руђер** (1711–1787), једно од највећих имена науке код Срба; стварао у математици, астрономији и геодезији. 10, 387
- Бошковић Стојан** (1833–1909), професор опште историје и ректор Велике школе у Београду; члан СКА. 416, 455, 604, 618
- Брабец** 89
- Браун-Секар** 568
- Бреда** (Bréda) 442, 447
- Брежник Павел** (1892–1978), веома образован публициста, Словенац из Новог Места, новинар у Лиги народа и писац; од Михаила Пупина добио сагласност за превод књиге *Са њашњака до научењака* на југословенске језике; био васпитач Краља Петра II Карађорђевића; ближи пријатељ писца овог регистра. 70
- Бри** (Brix) 237
- Бризар** (Brizard) 442, 446
- Брио** (Ch. A. A. Briot, 1817–1882), француски математичар, професор математичке физике на Сорбони; сарађивао са Букеом у налажењу резултата и њиховом објављивању. 488
- Брока** 81
- Брусина Спиридон, Спира** (1845–1908), истакнут зоолог, професор Универзитета у Загребу и члан СКА; има обиман научни рад. 462
- Бугарски Ранко**, професор Универзитета у Београду, лингвиста; веома плодан писац; користио се Петровићевим текстовима из математичке поетике. 208, 220
- Буке** (J.C. Vouquet, 1819–1885), француски математичар; ученик Кошија. 442, 446, 488
- Бул** (A. Buhl), математичар; писац већег броја реферата о Петровићевим расправама. 203, 216, 267, 271, 273, 284, 291
- Булиган** (G. Bouligand) 216, 284
- Буља Милан** 326
- Буркхарт** (Burkhardt) 216, 227
- Бусинеск** (Boussinesq) 448
- Бути** (Bouty) 443, 448
- Бутру** (Pierre Boutroux), француски физичар и математичар; писао о Петровићевој феноменологији. 202, 247
- ВАЈЕРШТРАС** (Karl Theodor Wilhelm Weierstrass, 1815–1897), немачки ма-

- тематичар великог угледа, знања и резултата; дошао до система логичког заснивања функционалне анализе и утицао на њен даљи развој. 330, 585
- Валенберг** (Georg Wallenberg), немачки математичар. 219, 223, 224, 452
- Валирон** (J. Valiron, 1884–1954) 175
- Валтровић Михаило** (1839–1915), археолог и историчар уметности; професор Велике школе и члан СКА; покренуо многа истраживања о културном наслеђу Србије. 462, 475
- Валш** (Walsch) 180, 602
- Варићак Владимир** (1865–1942), угледан српски математичар, професор на Загребачком универзитету, члан ЈАЗУ и СКА; међу првима у свету бавио се Ајнштајновом теоријом релативности; има познате радове у анализи и неевклидској геометрији; његове су најбоље студије о Руђеру Бошковићу, а увео је у науку младог Ђуру Курепу; сарађивао је са Петровићем. 15, 104, 170, 194, 220, 232, 239, 240, 252, 256, 269, 270, 272, 338, 342, 343, 390, 399, 404, 465, 524, 541, 568, 582, 593, 616
- Васић Петар** (1934–1996), математичар, проф. Електротехничког факултета у Београду од ауторитета и великог знања. Писао је о Петровићевим неједнакостима. 220, 263, 295, 322, 332
- Васио** 171
- Васко** 143, 152, 153, 155, 171
- Васовић Мило** 393
- Вебер** (Max Weber, 1864–1920), немачки социолог. 317
- Вебер** (Weber W.) 219, 317
- Вегели** (Katherin Vaegeli) 152
- Вегели** (C. Vaegeli), конзул. 152
- Велизарић Негослав** 423
- Велимировић Петар** 503
- Велтцин** (Weltzien) 224, 225, 241
- Венијамин**, епископ 619
- Вент** (Ernst Wendt)
- Вердие** (Verdier) 442, 447
- Верн** (Jules Verne, 1828–1905), популарни француски књижевник; предсказатељ многих научних достигнућа; млади Петровић је читајући Жила Верна постао љубитељ лепе књижевности. 416, 417
- Веселиновић Јанко** (1862–1905), књижевник, писао приповетке, романе позоришна дела; роман Хајдук Станко посветио делу Николе Тесле. 411
- Ветер** 574
- Виванти** (Vivanti) 219, 235, 238
- Виланд** (H. Wielandt) 219, 277, 289, 550
- Вилерс** (F. A. Willers), инжењер, бавио се историјом рачунара; превођен на руски језик; писао о Петровићевим рачунарима. 12, 72, 219, 234, 237, 464
- Вилио** (V. Williot) 219, 245
- Вилсон** (Wilson) 167, 189, 311, 363, 368, 374, 375
- Винтер** (Winter) 81
- Винтерниц** (Winternitz) 219, 266
- Винчензини** (P. Vincensini) 219, 328
- Виртингер** 574
- Витезовић Милован**, писац, аутор више збирки песама, романа, есеја, позоришних драма, ТВ драма и серија, антологија и др. 24, 191, 220, 403
- Витих** (H. Wittich) 219, 322
- Витковић Гаврило** 418
- Воклен** 568
- Волие** (Volluet) 442, 447
- Волтерд** 574
- Волтерд** 574
- Врајберг Ј.К.**
- Вранић Владимир** (1896–1976), математичар, професор Универзитета у Загребу; бавио се теоријом вероватноће и статистиком. 396
- Вречко Милан** 590
- Вујаклија Гојко**, математичар, „вечити“ асистент на Техничком факултету у Београду; у струци урадио мало. 559, 590
- Вујић Владимир**, математичар и преводилац, радио у средњим школама; писао о Петровићевој феноме-

- нологији; превео познато Шпенглерово дело *Пројаси Зайага*. 95, 125, 203, 220, 226, 253, 271, 343, 540, 657
- Вујић Јоаким** (1772–1847), биолог, писац и позоришни раденик. 156
- Вујић Коста**, професор немачког језика; предавао Петровићу у I београдској гимназији. 24, 191, 403, 417
- Вујић Велько А.**, професор механике на Природно-математичком факултету у Београду. 4, 220
- Вука Шранер** 141, 146, 152, 155
- Вукићевић Петар Ј.** (1862–1941), професор математике и директор средњих школа; докторирао математику на Берлинском универзитету; био директор ПТТ Краљевине Србије; једно време радио у Генералштабу Српске војске. 21, 42, 190, 238, 244, 339, 383, 384, 389, 402, 424, 437, 449, 454, 477, 478, 492, 498
- Вуковић Т.** 397
- Вулетих В.** 194
- Вулић Никола** 495
- Вуловић Светислав** (1847–1898), књижевни и позоришни критичар, историчар књижевности, професор на Великој школи у Београду и члан СКА. 604
- Вучковић Брана** 396
- ГАВРА** 24
- Гавриловић Богдан** (1863–1947), професор математике на Техничком факултету у Београду; редовни члан СКА, њен председник и ректор Универзитета у Београду; престао да се бави науком 1907. г. 27, 33, 34, 110, 144, 181, 182, 190, 192, 194, 198, 207, 215, 220, 240, 293, 319, 339, 345, 346, 383, 384, 395, 403, 404, 434, 437, 438, 439, 449, 455, 457, 465, 473, 476, 481, 482, 484, 485, 487, 488, 493, 495, 513, 515, 520, 521, 536, 537, 541, 545, 549, 552, 555, 558, 559, 560, 565, 571, 576, 590, 591, 592, 593, 595, 601, 618, 622, 641, 657
- Гавриловић Зоран** (1926–19?), књижевни критичар и есејиста; професор Универзитета у Београду. 207, 220, 334
- Гавриловић Михаило** 24
- Галилеј** (Galilei Galileo, 1564–1642), италијански физичар, астроном и математичар; светско име науке. 15
- Гарашанин Милутин** (1843–1898), политичар, дипломата и председник Владе Краљевине Србије; члан СКА; син Илије Гарашанина; присуствовао је одбрани докторске дисертације М. Петровића у Паризу 29. јуна 1894. 10, 64, 65, 210, 335, 658
- Гаст** (Reinhard Gast), немачки индустријалац. 107, 546
- Гау Е.** 280
- Гаус** 295
- Гашић Живан** 422
- Геземан** (Gerchart Gesemann, 1888–1948), немачки славист и књижевник; преводио са српског на немачки језик; проучавао српске народне песме. 174
- Геперт** (Harold Geppert), 217, 304, 322
- Гершић Глигорје** (1842–1918), правник и државник, професор Велике школе и члан СКА; имао надимак Пига или Гига. 146
- Геталдиј Марин** (M. Ghetaldus, 1568–1626), један од истакнутијих математичара и физичара свог доба. 316, 401, 594, 595
- Гига**, 146
- Главинић Коста**, (1858–1939), инжењер, професор Велике школе; био градоначелник вароши Београда; утемељивач графостатике код нас. 432
- Глигоровић Велибор** 401
- Гођевац**, познат београдски трговац. 165
- Голдбах** (Christian Goldbach, 1700–1764), руски математичар немачког порекла; радио је у области теорије бројева (Сваки природан број већи

- од 6 може се написати као збир три проста броја). 317, 368, 375
- Голубовић Мика**, професоров познаник. 84
- Горбунов Ђорђе** 332
- Горки Максим** 646
- Гот** 444
- Градиштанац Д.** (в. Обрадовић „градиштанац“) 332
- Гренар**, посланик Републике Француске у Београду. 142
- Грефе** (Karl Heinrich Gräffe, 1799–1873), познат швајцарски математичар. 191, 268, 285, 365, 386, 402, 431
- Громов Г.Н.** 207
- Грујић Јеврем**, (1826–1895), правник, дипломата; више пута министар; знатно допринео да се млади Петровић упише на ENS у Паризу. 25, 34, 35, 47, 190, 402, 437, 438, 658
- Грујић Р.** 652
- Грујић Славко**, дипломата Краљевине Србије; сарађивао са Петровићем на шифрарнику дипломатске поште. 85, 86, 87, 528, 659
- Грунски (Грунску)** 277, 279, 550
- Грчић Јован** (1855–1941), књижевник и преводилац; плодан писац и уредник; професор средње школе. 15
- Грчић Ј. Милић** 397
- Гурса** (Eduard Goursat, 1858–1936), француски математичар; писац угледних универзитетских уџбеника; члан ПАН; Петровићев професор на студијама у Паризу. 338, 442, 443
- ДАВИДОВИЋ СТЕВАН 457**
- Дадих Ж.** 593
- Дајовић Војин** (1914–1993), професор Природно-математичког факултета у Београду, још као студент писао о М. Петровићу. 220, 250, 260, 289, 321, 331, 393, 395
- Даламбер** (Jean le Rond D'Alembert, 1717–1783), француски математичар и филозоф, енциклопедиста; запажени су му радови у теорији функција; утемељивач је математичке физике. 70, 361, 568
- Дамјановић Звонимир**, биолог, професор ПМФ у Београду; писао о Петровићевим резултатима. 205, 220, 254
- Данић Димитрије** (1862–1935), математичар, написао је квалитетне универзитетске уџбенике; професор Војне академије у Београду и писац уџбеника; на студијама у Јени није дипломирао, већ је докторирао, што је тада било могуће. 429, 430, 431, 435, 437, 449
- Даничић Ђуро** (Ђорђе Поповић, 1825–1882), филолог, један од најзначајнијих стваралаца у науци о српском језику. 159, 604
- Дарбу** (Gaston Darboux, 1842–1917), француски математичар; познат са радовима у диференцијалној геометрији; има радова из алгебре и механике; био је декан Научног факултета у Паризу када је М. Петровић код њега полагао вишу геометрију; као декан одобрио штампање Петровићеве докторске дисертације. 10, 337, 449, 630
- Дача**, службеник министарства 110
- Дедекинд** (Richard Dedekind, 1831–1916), немачки математичар, познат са редовима из теорије бројева, дефинисао реалан број. 13
- Дежак** (Desjacques), 442, 446
- Декарт** (René Descartes, 1596–1650), један од највећих француских и светских математичара и филозофа; творац аналитичке геометрије, као и нове методологије и епистемиологије. 15, 254, 316, 383, 584, 593, 594
- Де-ла-Вале-Пусен** 574
- Делпин** 568
- Демолис** (E. Demolis) 216, 231
- Демулен** 168, 169
- Демченко Василије**
- Денжу** (Arnaud Denjou) 134
- Десанка** 161, 165
- Дефо** (Daniel Defoe, 1660–1731), енглески књижевник; творац енгле-

- ског романа; по образовању је математичар. 578
- Деч** (Doetsch) 322
- Дил** (Diel) 146
- Димитрије**, митрополит 409
- Димитријевић Зоран** 397
- Димић Васа**, математичар, професор и директор средњих школа. 457
- Дингас** (A. Dinghas) 289, 293, 312
- Динић Михаило** (1899–1970), историчар, професор Универзитета у Београду и члан САНУ. 423
- Диоген из Синопе** (404–323) 24
- Дипон** (R. Dupont), старешина у Интернату ENS у Паризу. 46, 444, 657
- Дипрел** (E. Dupréel) 203, 216, 271
- Дишан-Кемел** (Duchamp-Keimel) 442
- Доде** (Alphonse Dandet, 1840–1897), француски књижевник. 167
- Доен** (O. Doin) 230
- Дојен** (E. Doyen), лекар краљевића Ђорђа Карађорђевића. 81, 657
- Донжије** (M. Dongier) 216, 230
- Доп** (Dopp) 273, 344, 543
- Дот** (E.L. Dott) 190
- Драгутиновић Милутин К.** 423
- Думер** 570
- ЂАЈА ИВАН** (1884–1957), знаменити српски биолог и физиолог; професор и ректор Универзитета у Београду; редовни члан САН; зачетник многих фундаменталних истраживања у физиологији; блиско сарађивао са Михаилом Петровићем у областима океанографије, ихтиологије; са Петровићем је један од оснивача Океанографског института у Сплиту. 94, 159, 193, 215, 220, 293, 297, 309, 343, 346, 383, 384, 404, 532, 533, 547, 571, 573, 591, 610, 652
- Ђаја Јован** (1846–1928), историчар и политичар; Петровићев професор у гимназији. 71, 72, 418, 421, 521
- Ђерасимовић Божидар** (1907–1977), професор Машинског факултета у Београду; радио у средњој школи; има познате збирке задатака; научно радио у теорији бројева. 292, 294
- Ђикарди** (Giaccardi F.) 295
- Ђино** (Laria Gino) 217, 233
- Ђоковић Драгослав Ж.** 172, 316, 344, 399
- Ђоковић Милан**, књижевник, новинар и позоришни раденик; плодан писац; председник Српске књижевне задруге и Вукове Задужбине; писао о књижевном раду Михаила Петровића. 220, 333, 401
- Ђорђевић Андра** (1854–1914), правник и политичар; професор Велике школе у Београду; министар просвете. 59, 64, 432, 468, 477
- Ђорђевић Владан** (1844–1930), веома истакнута јавна личност Краљевине Србије; лекар, књижевник и политичар; дипломата и више пута министар и председник владе. 71, 79, 466, 604, 657
- Ђорђевић Драгољуб** 422, 426
- Ђорђевић Ђорђе** 422, 430
- Ђорђевић Живојин** (1872–1957), зоолог, професор универзитета и члан САН; сарађивао са Михаилом Петровићем на пољу рибарства. 74, 419, 467, 484, 496, 501, 532, 533, 535, 546, 591, 610, 618
- Ђорђевић Јефта**, професор средње школе. 415, 417
- Ђорђевић Јован** (1826–1900), књижевник и преводилац; професор историје на Великој школи. 434
- Ђорђевић Милан**, члан Главног одбора Министарства народне привреде. 77
- Ђорђевић Милош** 77
- Ђорђевић Радомир**, професор Физичког факултета у Београду; филозоф по образовању; веома плодан писац; познат по приказима књига. 221, 276, 310
- Ђорђевић Тихомир** (1868–1944), етнолог, професор универзитета и члан СКА. 343, 433, 604
- Ђукановић Илија** 455
- Ђура**, антиквар из Београда. 24, 60

- Бура „Пупа“**, професоров рибар. 420
- Ђурђевић Тома** 423
- Ђурић Дивна** 221, 402, 403
- Ђурић Драгиша** (1871–1941), филозоф, професор универзитета; оставио велики број дела из филозофије. 401
- Ђурић Јован**, инжењер. 84
- Ђуричић Вишеслава М.**, књижевница, супруга Младена Ђуричића. 159, 175, 182, 184, 189
- Ђуричић Младен Ст.** (1889–1983), књижевник; близак пријатељ Михаила Петровића. 149, 153, 154, 155, 159, 160, 164, 172, 174, 181, 184, 189, 221, 391, 392, 394, 399, 402, 564, 577, 614, 619, 658
- ЕДИНГТОН** (Arthur Stanley Eddington, 1822–1944), 114, 544
- Ела** 161
- Ембер** 568
- Енгел** 264
- Енгелс** (Friedrich Engels, 1820–1895). 254
- Ердељановић Јован** (1874–1944), етнолог, професор универзитета. 613
- Ермит** (Charles Hermite, 1822–1901), један од највећих француских и светских математичара; увео у науку Поенкареа, Пикара, Пенлевеа и друге; био је председник комисије за одбрану Петровићеве докторске дисертације; волео је српску историју; носилац је Ордена Св. Саве II реда. 10, 16, 54, 64, 65, 217, 224, 225, 235, 335, 336, 449, 452, 482, 585, 628, 659
- Есклангон** (Esclançon E.) 216, 274, 543
- ЖАРДЕЦКИ ВЈЕЧЕСЛАВ** (1896–1962), механичар, проф. унив. у Београду, предавао теоријску физику; руски емигрант; из Србије емигрирао крајем 1944. године. 144, 290, 314, 315, 485, 559, 575, 590, 591, 598, 599, 622, 640
- Жербо Ален**, морепловац и океанограф; Петровићев пријатељ. 148, 561
- Живадиновић Живадин** 422
- Живановић Ж.** 263, 322
- Живановић Милан** 400
- Живановић Тома** (1884–1971), професор Универзитета у Београду и члан САНУ; истакнути правни филозоф и теоретичар. 593, 613, 617
- Живковић Мита** 417
- Живковић Михаиљо** 420
- Живковић Петар Ј.** (1847–1923), математичар, професор средњих школа; члан СУД и СКА; има радова из пројективне геометрије. 462
- Живојиновић Петар** 601, 602
- Жика** (в. Перић Живојин)
- Жордан** (Camille Jordan, 1838–1922), француски математичар; дао бројне радове из теорије група и анализе. 568
- Жорм Перо** 26, 657
- Жуковић Јован** (1856–1936), геолог и петрограф; професор и ректор Универзитета у Београду, председник СКА; Петровићев професор на студијама у Београду. 10, 53, 69, 94, 95, 105, 106, 126, 128, 336, 342, 344, 431, 432, 434, 435, 455, 459, 461, 462, 463, 472, 473, 485, 489, 493, 494, 497, 513, 524, 529, 625, 629, 658
- ЗАЈОНЧКОВСКИ ПЕТАР** 559, 590, 622
- Замоло-Ђурић Дивна** (в. Ђурић Дивна) 191
- Зарембу** 574
- Захаријас** (M. Zacharias) 219, 321
- Захарис** (Zacharis) 174, 593
- Захрадник Карло** (Karel Zahradník, 1848–1916), математичар, чешког порекла; професор Универзитета у Загребу, члан ЈАЗУ и СКА. 462, 464
- Зделар Владимир** 238, 384, 477
- Зервос** (Zervos P.) 347, 587

- Зола** (Émile Zola, 1840–1902), француски књижевник и теоретичар романа. 167, 422
- Зоре Лука** 473
- ИБИШ**, турски мајстор рибар. 420
- Иванишевић** 438
- Ивановић Бранислав**, професор Универзитета у Београду; познат по научним радовима из математике за економисте; рођак је Михаила Петровића. 17, 161, 189, 205, 221, 267, 286, 299, 348, 414, 617, 657
- Ивановић**, инжењер. 516
- Ивановић Јован**, син Бранислава Ивановића. 414
- Ивановић Марија**, ћерка Бранислава Ивановића. 414
- Ивановић, Шранер Рут**, супруга Бранислава Ивановића. 414
- Илић Арса**, професоров мајстор риболова. 45, 55, 63, 432
- Ишпанац Хаџи-Баба** 417
- ЈАКОБ** (L. Jacob) 217, 231, 464, 522
- Јакшић Стеван** 434, 459
- Јанић Р.** 276
- Јанковић Драгомир** 422
- Јанковић Ненад**, правник и астроном; истакнуто име у проучавању астрономије. 193, 404
- Јансен** (Jensen) 248
- Јанчевски** (M. Janczewski) 217, 293, 303, 304, 311
- Јарник В.** 281, 574
- Јелачић**, бан. 155
- Јелисавчић Јанко** 426
- Јенч** (R. Jentsch) 217, 250, 260
- Јеремић Драган** (1925–1986), филозоф и књижевник, професор Универзитета у Београду; објавио више редова из филозофије и естетике; написао историју филозофије код Срба, те је писао и о М. Петровићу. 205, 207, 221, 247, 253, 254, 272, 334, 400
- Јелена**, краљица Италије. 612
- Јеремић Никола**, дипломата. 111, 113, 115, 658
- Јефта**, професоров виноградар. 140
- господар **Јеврем** 172
- Јовановић Васа**, професоров друг са студија у Београду. 59
- Јовановић Војислав**, Марамбо 77, 93, 98, 99, 100, 103, 106–108, 111, 113, 114, 120, 121, 123–126, 129, 132, 134, 660
- Јовановић Гаврило** 422, 604
- Јовановић Драгољуб** 590
- Јовановић Душан** 422, 426
- Јовановић Ђорђе** (1861–1953), познат српски вајар, године 1938. урадио плакету у бронзи са ликом (профил) Михаила Петровића. 434, 547, 597, 613, 617, 619
- Јовановић Живојин П.** 398
- Јовановић Јован Змај** (1833–1904), лекар; песник, преводилац и уредник књижевних и сатиричних листа. 462
- Јовановић Љубомир** (1865–1928), угледан историчар и политичар; професор Универзитета у Београду, члан СКА. 422, 423, 424, 494, 497
- Јовановић Милан**, Батут (1874–1944), лекар, професор Велике Школе и Универзитета у Београду. 75, 104, 406, 434, 658
- Јовановић Павле**, Паја (1859–1957), чувени српски сликар. 15, 193
- Јовановић Рузмаринка** 614
- Јовановић Слободан** (1869–1958), правник и историчар; професор и ректор Универзитета у Београду; председник СКА; био политички активан. 74, 144, 344, 484, 485, 495, 554
- Јовановић Урош** 59
- Јовић Жарко**, професор математике у средњој школи; уредник у Заводу за уџбенике и наставна средства. 4, 17
- Јовичић Милорад** (1868–1937), хемичар, професор Војне академије у Београду; члан СКА; школски друг М. Петровића. 411, 419, 426, 431, 432, 433, 434
- Јојић Милоња** 486

- Јоксимовић, пуковник** 89
- Јордановић Б.** 194
- Јосимовић Емилијан** (1823–1897), професор Лицеја, Велике школе и Војне академије; предавао је архитектуру, математику и механику; писац је прве Више математике у српској књижевности. 11, 424
- Јосимовић Миливоје** 434
- Јотес** (I. Jótes), пољски сликар и карикатуриста; урадио портрете Михаила Петровића и Николе Салтикова. 646
- Југовић Миодраг** (1905–1972), историчар, професор и ректор ВПШ у Београду. 393
- Јукшевич** (Адолф Павлович Јукшевич) 345
- Јулија и Ромео** 578
- Јустинијановић Јурај** (1895–1965), професор Универзитета у Загребу; радио у области геометрије с познатим и добрим доприносима. 560
- КАДЕЛБУРГ ЗОРАН**, професор Математичког факултета у Београду; ради у области функционалне анализе. 4, 221
- Какеј** (Kakey) 180, 602
- Калча**, познатим принца Ђорђа. 93
- Камиј** (Camille) 442, 446
- Камишел К.** 133, 658
- Камке** (E.W.H. Kamke, 1890–1961), немачки математичар са познатим резултатима у теорији диференцијалних једначина; писао о резултатима М. Петровића. 11, 12, 72, 217, 225, 234, 321, 464
- Кандић Радован** 432
- Кант** (Immanuel Kant, 1724–1804), немачки филозоф; утицао на развој модерне филозофије; о њему писао М. Петровић. 157, 277, 379
- Кантор** (Georg Cantor, 1845–1918), знаменити немачки математичар; творац теорије скупова (1870) чиме је обележио почетак развоја модерне математике. 13
- Кантор** (M. Cantor, 1829–1920), немачки историчар математике; написао познату историју математике у четири тома (1880–1908). 484
- Капетановић Милан** (1859–1934), архитекта, професор Техничког факултета у Београду; Петровићу професор нацртне геометрије на студијама; као комесар изложбе, знатно је утицао да Петровић изложи свој аналогни рачунар на Светској изложби у Паризу 1900. г. 21, 27, 30, 31, 73, 434, 435, 459
- Карађорђе, Георгије Петровић** (1768–1817), вожд у Првом српском устанку (в. Петровић Ђорђе).
- Карађорђевић Арсен**, кнез, брат краља Петра I. 111
- Карађорђевић Ђорђе** (1887–1973), престолонаследник и Краљевић на Двору Карађорђевића; присан пријатељ М. Петровића. 15, 16, 77, 78, 80, 81, 82, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 98, 99, 100, 101, 104, 106–116, 120, 123–125, 126, 128–133, 135, 144, 192, 214, 221, 343, 345, 346, 378, 387, 389, 390, 391, 403, 404, 406, 411, 412, 486, 515, 523, 526, 527, 528, 533, 534, 537, 542, 543, 549, 550, 554, 612, 613, 616, 619, 634, 637, 657, 661
- Карађорђевић Павле**, кнез намесник на Двору Карађорђевића. 111
- Карађорђевић Петар I** (1844–1921), краљ Србије. 75, 80, 101, 111, 112, 130, 390, 406, 408, 413, 494, 597, 610
- Карамата Јован** (1902–1967), професор алгебре, анализе и механике на универзитету у Београду и Женеви; редовни члан САНУ, докторирао код Михаила Петровића 1926. године; напустио Београд почетком 50-их година; имао је своје ученике; спада у ред најугледнијих математичара Србије. 11, 12, 36, 64, 141, 143, 149, 150, 163, 167, 171, 178, 183, 193, 204, 215, 221, 241, 242, 250, 257, 276, 278, 279, 281, 282, 284, 287, 306, 307, 340, 346, 355, 363, 387, 392, 395, 400, 404, 450, 465, 480, 483, 486, 505,

- 545, 551, 552, 556, 557, 560, 561, 562, 564, 571, 575, 576, 584, 585, 586, 589, 590, 592, 604, 607, 612, 613, 617, 622, 644, 645, 652
- Карапанчић Ђорђе**, математичар, професор Шумарског факултета у Београду; има значајне радове из диференцијалних једначина. 221, 294, 401
- Карас К.** 305
- Караџић Вук Стефановић** (1787–1864), даровити самоук, велики језички реформатор који никад није изгубио контакт с народом; радио је на језику свог народа и његовом писму; описивао је нарави и обичаје. Српске народне песме и приповетке, које је он сакупио, доживеле су светску славу. 334
- Карвало** (E. Carvallo) 134
- Карић Владимир** (1848–1893), географ, дипломата, писац уџбеника и путописа. 416, 483
- Карић Предраг**, момак (посилни) краљевића Ђорђа, жандармеријски поднаредник. 82, 100, 101, 106, 126, 128–132, 139, 527, 659
- Карлемен** (Carlemen) 216, 262
- Карљиковић Риста** (1879–1941), математичар, писац одличних уџбеника. 391
- Карно** (S. Carnot, 1837–1894), председник Француске Републике. 55, 58, 432
- Картан** (Élie Cartan, 1869–1951), француски математичар; академик; има значајне радове из теорије група и Риманове геометрије; одао велико признање резултатима М. Петровића из функционалне анализе и математичке феноменологије; гостовао у Београду два пута. 12, 71, 190, 191, 328, 383, 348, 387, 393, 396, 403, 574, 608
- Картрајт** (M.L. Cartwright) 595
- Катаринче** 157
- Кауфман**, управник радионице на Чукарици. 154
- Кашанин Радивој** (1892–1989), професор математике на техничким факултетима у Београду; једно време ректор ТВШ у Београду и директор Математичког института САН; докторирао код Михаила Петровића 1924. г. из диференцијалних једначина; има радова из теоријске астрономије а у математичким наукама није урадио много. 95, 153, 221, 485, 529, 549, 559, 576, 589, 590, 593, 617, 622, 652
- Кваде** (W. Quade) 218, 307, 323
- Кекало Ђура** 599
- Келер** (Otto Heinrich Keller) 217, 315, 316
- Кенигс** (Koenigs) 442, 468, 511, 522, 631
- Кеплер** (Johannes Kepler, 1571–1630), немачки астроном и математичар; један од најзначајнијих научника 17. века. 15
- Кечкић Јован**, математичар, професор Фармацеутског факултета у Београду; плодан писац уџбеника. 221
- Кивие Жорж** 568
- Кири П.** 136
- Клајн** (Felix Klein, 1849–1925), немачки математичар; дао велики број радова из геометрије и функционалне анализе; утемељивач савремене наставе на свим нивоима; сарађивао је са Михаилом Петровићем. 647
- Клерић Љубомир** (Julius Klergy, 1844–1910), рударски инжењер; пореклом Мађар, професор механике на Великој школи у Београду и редовни члан СКА; Петровићев професор са студија; најавио Петровићев рад на рачунарима; био је противник метарског система мера. 69, 71, 226, 227, 228, 337, 339, 351, 370, 429, 433, 435, 442, 457, 461, 462, 468, 472, 473, 475, 485, 489, 522, 556, 559, 625, 631
- Клод Бернар** 568
- Клостерман** (D.H. Klostermann) 217, 311
- Кнесер** (H. Kneser) 217, 315

- Кноп** (К. Knorr, 1882–1957), немачки математичар, познат по радовима у анализи; има свој метод у сумирању редова; имао утицаја на наше математичаре. 217, 263
- Ковалевски** (Gerhard Kowalewski, 1876–1950), немачки математичар. 217, 243
- Ковачевић Јосиф** 457
- Ковачевић Љубомир** (1848–1918), историчар, професор Велике школе у Београду и члан СКА; министар просвете; познат нумизматичар. 336, 455, 459, 498, 513
- Козарац Ђуро**, директор I београдске гимназије. 422
- Кон Геца** (1873–1941), познат и угледан београдски књижевник и издавач. 271, 485
- Конт** 175
- Коперник** 575
- Корвизар** 568
- Костић Љ.** 390
- Коти А.** 136, 658
- Котон** (E. Cotton) 216, 236, 339, 442, 446
- Коши** (Augustin Cauchy, 1789–1857), француски математичар, академик; творац теорије функција комплексне променљиве. 265, 360, 369, 498, 499
- Крајиновић Милан** 396
- Крајчик** (Kraitchik) 167, 658
- Крафт** (M. Krafft) 217, 303, 307
- Крафт Хуго**, предузетник из Хамбурга. 107, 108, 207, 659
- Крацер** (Kratzer) 217, 274, 543
- Крбеш Марија** 614
- Кристиновић**, угарски делелат у комисији за конвенцију о риболову. 76, 496
- Кронекер** (Leopold Kronecker, 1823–1891), немачки математичар. 13
- Крстић Ђорђе**, пуковник. 116, 537
- Крстић Никола** 203, 247, 253
- Крудели** (Umberto Crudeli), проф. римског универзитета. 135, 658
- Крајчик** 167
- Кузмановић Таса** 423
- Кујунџић Милан**, Абердар (1842–1893), песник, професор филозофије на Великој школи; министар. 430
- Кумануди Коста** (1874–1962), правник, проф. унив. у Београду. 104
- Кураговски** 574
- Курепа Ђура** (1907–1994), велики српски математичар. 205, 221, 254, 268, 286, 299, 300, 347, 398, 399, 402
- ЛАГЕР** (Edmond Nicolas Laguerre, 1834–1886) 250
- Лагранж** (Joseph Louis Lagrange, 1736–1813), француски математичар и астроном; један од највећих аналитичара пре Гауса; његовом заслугом механика је постала самостална наука. 148, 288, 376, 561, 578
- Лагутински** (М. Н. Лагутинский, 1871–1915), руски математичар; М. Петровић писао о његовим резултатима. 561
- Ласнек** 568
- Лазаревић Јеленко М.** 471
- Лазаревић Новица** (1821–1902), старешина Саборне цркве у Београду, професоров деда по мајци. 23, 36, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 56, 57, 58, 62, 165, 188, 409, 410, 412, 413, 414, 420, 424, 436, 437, 440, 441, 445, 486, 514, 615, 532, 619, 623, 658
- Лазаревић Нешић Марија** (1830–1895), професорова баба по мајци, сестра Симе Нешића Терцумана. 48, 409, 410
- Лајбниц** (Gottfried Wilhelm Leibnitz, 1646–1716), немачки математичар, физичар и филозоф словенског порекла (Лужички Србин); међу највећим именима науке 17. и 18. века. 15, 578
- Лаланд** (Joseph Jérôme Lalande, 1732–1807) 204, 272, 568
- Ламберт** (Johann Heinrich Lambert, 1728–1777) 259, 280, 361
- Ламп** (Lampe) 202, 217, 228, 241, 247, 256, 261

- Ландау** (Edmund Landau, 1877–1938) 11, 217, 235, 236, 241, 243, 259, 489, 560, 574
- Ланжевен** (Paul Langevin, 1872–1946), познат француски физичар. 568
- Лапарон**, писац минералогije. 52, 53
- Лаплас** (Pierre Simon de Laplace, 1749–1827). 304, 311, 363, 396, 582
- Ласкарев Владимир Р.Д.** (1869–1954), геолог и палеонтолог, проф. унив. у Одеси и Београду, члан САНУ. 171, 618
- Лебег** (Henri Lebesgue, 1875–1941), француски математичар; увео нов појам интеграла (Лебегов интеграл); веома оригиналан стваралац у функционалној анализи. 64, 171, 175, 393, 568, 628
- Леви-Мишел** 568
- Лежа** (F. Leja) 217, 315
- Лежандр** (Adrien Marie Le Gendre, 1752–1833) 445
- Леко Марко** (1853–1932), хемичар, професор и ректор Велике школе у Београду; напустио рад на Универзитету у Београду. 418, 444, 489, 495
- Лекоинт Г.** 138, 658
- Лемер** (H.D. Lehmer) 217, 330
- Лемке** (H. Lemke) 217, 227, 337, 459
- Лењин** (Владимир Илич) 102
- Лепосава** 188, 615
- Лерх** (Matyáš Lerch, 1860–1922), чешки математичар, професор универзитета у Прагу и Брну; објављивао радове у Гласу СКА. 217, 229
- Лилер Хенрих**, професор и директор III београдске гимназије; школски друг М. Петровића. 423
- Лиотеј Маршал** 570
- Липановић Вук** 545
- Липман** (Gabriel Lippmann, 1845–1921), француски физичар, професор Научног факултета у Паризу; проналазач фотографије у природним бојама; добио Нобелову награду за физику 1908. г; код њега је Михаило Петровић слушао и полагао експерименталну физику и био му близак сарадник. 10, 43, 44, 60, 64, 133, 135, 336, 344, 443, 445, 446, 448, 451, 511, 543, 630
- Липшихте** (R. Lipschichte) 484
- Листинг** (Johann Benedict Listing, 1808–1882)
- Литлвуд** 12
- Лиувил** (Joseph Liouville, 1809–1882), француски математичар, професор Сорбоне у Паризу; имао знатан утицај на своје доба. 217, 287, 340, 361, 585
- Лобачевски** (Николај Иванович Лобачевский, 1792–1856), руски математичар, оснивач неевклидске геометрије. 268, 285, 541
- Ловрековић Фрања** 533
- Лозанић Миливоје С.** (1878–1963), хемичар; професор универзитета; син Симе Лозанића. 160
- Лозанић Сима М.** (1847–1935), хемичар, професор и ректор Универзитета у Београду, председник СКА; утемељивач хемијских наука у Србији; бавио се политичким радом; био је професор М. Петровићу на студијама. 69, 160, 202, 221, 239, 272, 343, 371, 372, 378, 388, 389, 418, 419, 428, 429, 431, 434, 435, 444, 461, 462, 472, 473, 475, 477, 494, 497, 540, 555, 624, 659
- Лоншан** (G. de Longchamps) 216, 233
- Лоран** (H. Laurent) 259, 449, 484
- Лориа** (Gino Loria, 1862–1954) 217, 233
- Лош** (F. Losch) 217, 315
- Лу Морис** 10
- Луа** (Maurice Loi), професор на ENS у Паризу и руководилац Семинара за историју и филозофију математике на ENS; учествовао у припремању Сабраних дела Михаила Петровића. 10, 64, 335
- Лудолф** 228
- Лука Јереј** 299, 333
- Лукић Ђорђе**, лекар. 157
- Лукић Јанко** 495
- Лукић Јован** 157
- Лукић Катаринче** 157
- Луковић Александар** 140, 539

- МАГАРАШЕВИЋ** 431, 435
- Мајевски, Еразм де** (Erasmus de Mayewski) 203, 216, 271
- Мајер** (Wilh Maier) 81, 307
- Мајер Кинг** (Meuer-König W.) 323
- Мајер** (Max Mayer) 218
- Мајстров** (Леонид Ефимович Майстров, 1923–1983), математичар, међу најјачим именима историје математике у бившем СССР; веома оригиналан у историји вероватноће и рачунских машина; писао је о Петровићевим рачунарима. 12, 72, 234, 387
- Маклорен** (Colin Maclaurin, 1698–1746), шкотски математичар, Њутнов ученик. 251, 257, 352, 359, 512, 551
- Максимовић Божидар** (1886–1969), био министар просвете када је М. Петровићу додељен почасни докторат филозофије Универзитета у Београду (1939. г.). 606, 652
- Малентијевић Ђорђе** 426
- Малиновски** 207
- Малмакист-Ремондс** (Malmaquist-Remonds) 223
- Манделбројт** 323
- Маровић Манојло**, математичар, професор Универзитета у Сарајеву. 396
- Марден** (Marden M.) 236, 241, 250, 260
- Мареј** (Jules Etienne Marey, 1830–1904), француски физиолог, претеча кинематографије. 568
- Маретић Тома** 462
- Маринковић Вукосава Д.** 614
- Маринковић Павле Паја** (1866–1925), адвокат, политичар и публициста; министар просвете, оснивач Етнографског музеја, женске учитељске школе и Богословије у Београду; близак Петровићев пријатељ. 44, 424
- Марић Војислав**, математичар, професор Универзитета у Новом Саду и дописни члан САНУ – огранак у Новом Саду; ради у области диференцијалних једначина; склон је организацији послова. 4
- Марјановић Милосав**, математичар светски признатих резултата; професор Универзитета у Београду и редовни члан САНУ; има своје ученике у области топологије. 4, 221
- Марко**, Петровићев школски друг. 23
- Марко Н.**, капетан брода. 154
- Марко**, службеник на Двору Карађорђевића. 110, 129, 131
- Марко s. v. p.** (в. Марко)
- Марковић**, службеник Посланства у Берну. 85
- Марковић Драгољуб** (1903–1965), математичар, професор Универзитета у Београду; има запажене радове у области теорије полинома и статистике; докторирао код М. Петровића 1939. г. из области алгебре. 170, 171, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 205, 221, 241, 253, 289, 294, 295, 318, 321, 384, 397, 521, 593, 602, 657, 660
- Марковић Јосиф** 426
- Марковић Светозар** (1846–1875), инжењер, политичар и књижевник. 221, 421
- Марковић Сима М.** (1888–1939), професор математике III београдске гимназије и асистент-дневничар на Филозофском факултету; докторирао код М. Петровића 1913. г.; као комунистички вођа 1920. г. одлази из државне службе; има само један научни рад, остало је филозофија радничке класе и популарни чланци из теорије релативности политичке економије. 15, 100, 103, 104, 192, 194, 203, 204, 221, 229, 237, 244, 253, 271, 273, 274, 391, 403, 404, 459, 486, 520, 521, 522, 539, 543, 545, 640
- Марковић Слободан Ж.**, угледан професор Филолошког факултета у Београду; писао о Петровићевим књижевним радовима. 333, 402
- Марковић Стеван** (1860–1945), први професор електротехнике на Техничком факултету у Београду; пи-

- сац прве теоријске физике код нас; близак друг М. Петровићу. 67
- Марколонго** (R. Marcolongo) 202, 247
- Маровић М.** 395
- Мартић Бранислав** (1923–1985), математичар, професор Универзитета у Сарајеву; плодан стваралац; радио је на Петровићевим резултатима. 322
- Марчић Димитрије**, математичар, професор средње школе; Петровићев друг са студија у Београду; предавао је математику Драгославу С. Митриновићу. 419, 426, 431, 432
- Маршал** (R. Marchal) 202, 247
- Масау** (Massau) 588
- Маскар** (Mascart) 568
- Матејић Александар**, хемичар, популаризатор науке. 316, 399, 593
- Матије** (Mathieu), професоров школски друг из интерната ENS у Паризу. 54, 441, 442, 443, 447, 658
- Матињон** 568
- Матић Димитрије** (1821–1884), државник, правник; професор Лицеја и Велике школе у Београду; писао о основама броја. 430
- Матић Душан** (1898–1980), професор средњих и уметничких школа; књижевник. 161
- Матић Михаило** 423
- Мец** (A. Metz) 274, 543
- Мештровић Иван** (1883–1962), вајар; већи број својих радова урадио на Двору Краља Петра I, односно Краља Александра I, Карађорђевића; писао је о Михаилу Петровићу у својим мемоарима. 90, 192, 221, 403
- Мизе** (R. De Mises) 347
- Мијајловић Жарко**, професор на Математичком факултету у Београду; ствара у области алгебре, логике и рачунара. 4, 221
- Мијатовић Мијат**, адвокат и извођач народних песама. 415
- Мика „Африка“** 161
- Микеланђело** 118, 119
- Милан**, адвокат 166, 658
- Миланковић Василије**, син Милутина Миланковића, емигрант. 143, 152, 155
- Миланковић Милутин** (1879–1958), дипл. грађ. инж; на ВТШ у Бечу докторирао техничке науке; од октобра 1909. професор је примењене математике на Филозофском факултету у Београду, а од 1921. професор небеске механике; редовни члан САН и њен потпредседник и др; стварао у областима примене небеске механике у метеорологији; дошао до тачних резултата у историји Земље; бавио се популаризацијом наука. 15, 79, 83, 84, 85, 94, 95, 96, 110, 124, 125, 141, 143, 145, 152, 153, 155, 156, 159, 160, 168–170, 191–193, 194, 202, 208, 221, 253, 271, 273, 274, 343, 387, 390, 394, 395, 396, 397, 403, 448, 489, 490, 506, 512, 513, 517, 518, 521, 522, 530, 531, 537, 538, 541, 542, 549, 552, 558, 559, 590, 591, 592, 598, 599, 602, 607, 612, 618, 619, 622, 636, 640, 658, 661
- Миланковић Урош** 402
- Милер** (Max Müller) 216, 288, 291, 303, 306, 310, 312, 320, 579
- Милет** (Meillet) 146
- Милисав**, каплар у времену Петровићевог војног рока 43
- Милићевић Димитрије** 313
- Милићевић Јован** 190, 402
- Милићевић Милан Ђ.** (1831–1908), историчар, фолклориста, књижевник, педагог; председник СКА. 336, 462, 463
- Миловановић Гргур** 430
- Миловановић Михаило** 457
- Милорад**, професоров виноградар 161, 165, 658
- Милошевић Никола**, професор универзитета и члан САНУ. 95
- Мињози** (G. Mignosi) 218, 236
- Мирберг** (Myrberg) 303
- Мирман** (Mirman), породица у Паризу код које је професор становао 1889–1890. 25, 29, 39, 437, 439, 588

- Митаг-Лефлер** (Magnus Gösta Mittag-Leffler, 1846–1927), шведски угледан математичар. 345, 388, 545
- Митриновић Драгослав С.** (1908–1995), угледан београдски математичар. 12, 23, 162, 171, 172, 173, 174, 180, 182, 183, 185, 189, 197, 198, 221, 223, 225, 227, 250, 259, 262, 263, 264, 268, 273, 279, 287, 288, 294, 295, 300, 306, 307, 309, 310, 316, 317, 318, 319, 321, 330, 332, 334, 337, 342, 347, 384, 387, 396, 397, 398, 399, 401, 426, 457, 459, 579, 588, 593, 595, 601, 619, 644, 657, 660
- Митровић Владимир** (1872–1941), професор хидротехнике, водовода и канализације, ректор Универзитета у Београду. 152, 155
- Митровић Драгиша**, математичар, професор Универзитета у Загребу; разрађивао Петровићеве резултате. 221, 249
- Митровић Жарко**, математичар, професор Универзитета у Новом Саду; доказао да је Петровићев рад на размацима претеча савремене интервалне математике. 221
- Митровић Радош** 387, 584, 593
- Митровић Радиша** (в. Митровић Радош)
- Митровић Чеда** 145
- Митровић Чедомил** (1870–1934), професор црквеног и породичног права и ректор Универзитета у Београду. 145
- Мићић Влајко** 187, 614
- Мићић Милан** 426, 434
- Михаило** (Јовановић, 1826–1898), митрополит. 37
- Михајловић Јеленко** (1869–1956), сеизмолог, професор и ректор Више педагошке школе у Београду и директор Сеизмолошког завода Србије; најближи друг и пријатељ М. Петровића. 105, 106, 126, 127, 128, 161, 174, 184, 191, 202, 221, 247, 395, 506, 559, 590, 593, 604, 622, 643
- Михаиловић Јеленко** (в. Михајловић Јеленко)
- Михаиловић Михаило**, Мика „Африка“, филмски радник. 161
- Михајловић Боривоје**, математичар, проф. унив.; обимније се бавио математичким спектрима. 221, 265, 266, 267, 285, 398
- Михајловић Добривоје** 295, 307, 313
- Михљевић Данило** (1896–1957), професор математике у гимназијама Србије; емигрант, стигао у Србију из Харкова, односно Сарајева; докторирао код М. Петровића и Н. Салтикова 1936. г. 192, 403, 580, 583
- Мицић Петар** (1889–1956), инжењер, професор и ректор Универзитета у Београду; промовисао Михаила Петровића за почасног доктора филозофије Универзитета у Београду. 431, 607, 652
- Мишић Саша** 332
- Мишковић Војислав В.** (1892–1976), истакнут астроном, професор Универзитета у Београду и редовни члан САНУ; подигао и организовао рад нове Астрономске опсерваторије у Београду; конструктор астро. инстр. (нпр. астролоб) и покретач и уредник више угледних астрономских часописа и публикација међународног значаја; има већи број радова из теоријске и положајне астрономије; био је близак сарадник Михаила Петровића. 170, 185, 221, 332, 348, 370, 396, 484, 548, 549, 559, 565, 576, 590, 597, 598, 599, 618, 619, 642
- Мишо**, проф. физике на фак. у Паризу. 658
- Мишо Ф.** 137
- Младеновић Павле**, професор Математичког факултета у Београду. 4
- Монж** (Gaspard Monge, 1746–1828), француски математичар и механичар; веома значајна личност Француске академије и Политехничке школе; има велики број оригиналних радова; оснивач нацртне геометрије. 162

- Монтел** (Paul Montel, 1876–1975), познат француски математичар, члан САНУ; имао блиску стручну сарадњу са М. Петровићем. 11, 170, 171, 175, 180, 218, 249, 250, 393, 401, 602
- Мопасан** (Henri René Albert Guy de Maupassant, 1850–1893), истакнути француски књижевник. 167
- Морен** (H. De Morin) 12, 216, 231, 464
- Морен** (Charles Maurain), познат француски биолог, професоров друг са ENS у Паризу. 32, 36, 134, 194, 401, 404, 447
- Мориен** (Maurain Ch.) 134, 194, 401, 404, 442, 447, 450
- Моријер Цемс** 417
- Моровић Динко**, океанограф; писао о Петровићевим истраживањима живота јегуље. 221, 326
- Мотовил**, поп (в. Теофило)
- Мотон** (Mauton) 447
- Мочник** 492
- Мрковић Петар** 610
- Музен Петар В.** 592
- Мур** (R.E. Moore) 568
- Мурко Матија** (1861–1952), слависта, професор славистичке филологије у Бечу, Прагу и Лајпцигу; на Карловом универзитету предавао југословенску књижевност. 146
- Мутон** (Mouton) 445
- Муфетар** (Mouffetard) 442, 447
- НАПОЛЕОН I** (Bonaparte Napoleon, 1769–1821), француски цар, један од највећих завојевача света; М. Петровић је више пута посетио његов гроб на острву Св. Јелене и с љубављу писао о њему. 164
- Наполеон III** 303, 380
- Недељковић Душан** (1899–1984), филозоф, писао о Петровићевој феноменологији. 204, 205, 206, 221, 239, 254, 300, 333, 387, 397
- Недељковић Живко** 415, 417
- Недељковић Милан** (1857–1950), астроном и метеоролог, професор Велике школе и управник Опсерваторије у Београду. 387, 432, 434, 435, 456, 495, 641
- Недер** (Neder) 218, 264, 266, 268, 270
- Недић Љубомир** (1858–1902), књижевни критичар, професор психологије и логике на Великој школи у Београду; врло образован и плодан научник; докторирао из математичке логике; утицао на младог Петровића за време студија у Београду. 434, 435
- Недић Милан** 167, 387, 391, 392, 400, 589, 658
- Нејман** (W. Neumann) 218, 459
- Немањић Растко**, Свети Сава 32, 33, 459, 487, 489, 596
- Ненадовић Љубомир М.** (1826–1895), књижевник; син проте Матеје; професор гимназије; плодан писац путописа и издавач часописа. 15, 434
- Нешић Димитрије** (1836–1904), професор Велике школе, њен ректор и председник СКА. 11, 27, 29, 69, 190, 198, 224, 229, 245, 336, 345, 383, 403, 424, 428, 430, 431, 432, 434, 435, 437, 451, 455, 456, 457, 461, 462, 463, 465, 472, 473, 475, 490, 559
- Нешић Драга** 410
- Нешић Ђорђе** 410
- Нешић Каранфила** 409, 410
- Нешић, Лазаревић Марија** (1831–1895), професорова баба по мајци. 39, 62, 409, 410
- Нешић Павле** 409, 410
- Нешић Сима** (1831–1862), преводилац (терџуман), брат професорове бабе по мајци. 39, 409, 410, 413, 623
- Нешковић Милан** 423, 426
- Нивенгловски** (G.N. Niewenglowski) 202, 247
- Никић Живојин** 187, 614
- Никола** 161
- Николајевић Светомир** (1844–1922), професор опште историје књижевности и ректор Велике школе у Београду; био министар унутрашњих послова и председник владе у Краљевини Србији. 21, 604

- Николић Андра** (1853–1918), правник, политички радник, министар и председник Скупштине; у гимназији предавао Петровићу српску књижевност. 40, 42, 47, 416, 417, 418, 421, 462, 463, 493, 495, 504, 505
- Николић Атанасије** (1803–1882), агроном, проф. математике на Лицеју; радио у полицији; написао прве уџбенике из математике за Лицеј. 11
- Николић Ђорђе** 392
- Николић Марко** 423
- Николић Сретен** 426
- Новаковић Милета** 604
- Новаковић Стојан** (1842–1915), научник и државник; професор гимназије, председник СКА; имао успешну политичку каријеру; дугогодишњи министар просвете. 63, 198, 336, 416, 455, 462, 463, 604, 607
- Нушић Бранислав** (1864–1938), књижевник, најзначајнији српски комедиограф; члан СКА. 411, 412
- ЊЕГОШ, ПЕТРОВИЋ ПЕТАР II** (1813–1851), владика црногорски, написао је *Горски вијенац*, епску поему с националном тематиком, дело за сва времена. 15, 344
- Нивенгловски** (Niewenglowski N.G.) 202, 247
- Њутн** (Isaac Newton, 1642–1727), енглески физичар, математичар и астроном; по општем мишљењу један од највећих научника човечанства. 15, 335, 578
- ОБРАДОВИЋ** „Градиштанац“, професоров пријатељ из младости. 44, 399
- Обрадовић Димитрије, Доситеј** (1742–1811), народни просветитељ, књижевник и филозоф. 479
- Обреновић Милош**, кнез. 477
- Обрадовић Михаило** 423
- Обреновић Александар** (1876–1903), краљ Србије. 63
- Обреновић Љубица**, кнегиња. 411, 413
- Обреновић Милан** (1854–1901), краљ Србије. 27, 38, 52, 63, 433, 482, 486
- Обреновић Михаило**, кнез. 411
- Обреновић Наталија** (1859–1941), српска краљица мајка. 38
- Ојлер** (Leonhard Euler, 1707–1783), велики руски математичар немачког порекла; најплоднији математичар уопште. 15, 578
- Окањ** (Mawrice D’Ocagne, 1862–1938) 134, 202, 216, 247, 267
- Онора** (Honorat) 146
- Орлов Константин П.** (1908–1985), математичар, докторирао код Петровића 1934. г.; професор Универзитета у Београду; много научне пажње посветио Петровићевим спектрима. 221, 267, 268, 274, 277, 280, 281, 282, 284, 286, 289, 401, 402, 583
- Осиан-Боне** (Ossian-Bonnet) 555
- Островски** (Ostrowski) 218, 264
- Отон** (Autonne L.) 216, 223, 224, 452
- ПАВИЋ БОРА** 332, 397
- Павковић Мома** 400
- Павле**, кнез. 111
- Павловић Драгољуб**, Дража (1866–1920), историчар, професор Универзитета у Београду. 494, 497
- Павловић Живојин** (1933–1998), филмски радник, књижевник; писао о Михаилу Петровићу, а са писцем овог регистра спремао је филм о животу и делу професора Петровића. 191, 221, 403
- Павловић Љубомир** 426
- Павловић Миливој** (1891–1974), лингвист, проф. Унив. у Новом Саду и дописни члан САНУ; често наводи Петровићеве радове и користио се њима у студијама о језику. 204, 206, 207, 221, 254, 333, 334, 402
- Павловић Павле**, Паја, професор биологије; школски друг М. Петровића. 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33,

- 36, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 52, 53, 60, 436, 453, 455, 626, 658, 661
- Павловић Петар** (1864–1938), палеонтолог и геолог, оснивач Музеја српске земље; веома плодан научник; ближи пријатељ М. Петровића. 23, 52, 53, 60, 509, 659
- Павловић С.В.** 321
- Павловић Слободан** 221
- Паја, Шапчанин** 26, 31, 52, 59
- Пајкић Настас**, народни музичар из времена професорове младости. 45
- Панвиц** (Erika Pannwitz) 218, 274, 310
- Панчић Јосиф** (1814–1888), ботаничар и научник, лекар по образовању; хрватског је порекла; председник СКА. 604
- Парис** 442, 447
- Паскал** (Blaise Pascal, 1523–1662), француски филозоф, математичар; веома млад се истакао проналасцима у математици и физици. 484
- Паскије** (G.L. Du Pasquier) 133, 216, 273, 343
- Пастер** (Louis Pasteur, 1822–1895), француски биолог и физиолошки хемичар. 448
- Пашић Никола** (1845–1926), најзначајнији српски државник и политичар; под његовим надзором Петровић је за време I светског рата радио на шифровању дипломатске поште. 28, 76, 85, 86, 214, 490, 496, 503, 528, 637, 658
- Пејовић Божидар Ф.** 331
- Пејовић Тадија Ж.** (1892–1982), математичар, професор Универзитета у Београду; докторирао 1923. г. код Петровића; писац уџбеника и расправа из диференцијалних једначина; има своје ученике. 169, 171, 193, 204, 221, 227, 284, 299, 320, 325, 330, 337, 343, 395, 397, 398, 401, 404, 459, 538, 539, 541, 545, 552, 559, 579, 580, 583, 590, 592, 593, 598, 599, 611, 622
- Пековић Слободанка**, научни сарадник Института за књижевност и уметност у Београду. 4, 221
- Пела** (Pellat) 10, 443, 445, 631
- Пенлеве** (Paule Painlevé, 1863–1933), угледан француски математичар и државник; веома запажен са радovima из диференцијалних једначина; директно утицао на научна опредељења младог Михаила Петровића; успешно се бавио теоријском механиком; био више пута министар, председник Сената и Владе; видно се заузимао за српску ствар у I светском рату; одликован је Орденом Св. Саве II реда. 10, 16, 64, 65, 99, 114, 117, 118, 119, 120, 124, 335, 387, 392, 443, 449, 450, 452, 521, 562, 628, 629
- Перен** 81
- Перић Беатрича** 414
- Перић Живојин М.** (1868–1953), познат правник и политичар; професор Универзитета у Београду и члан СКА; супруг Петровићеве сестре Марије; политички емигрант. 58, 70, 83, 103, 117, 118, 119, 120, 121, 124, 129, 141, 145, 146, 148, 151, 152, 158, 160, 161, 163, 172, 173, 188, 218, 413, 495, 501, 514, 614, 615, 616, 617, 650
- Перић, Петровић Марија** (1875–1969), сестра Михаила Петровића. 129, 141, 145, 148, 151, 152, 157, 158, 161, 163, 172, 173, 188, 414, 614, 615, 617, 650
- Перић Рут** 155, 414
- Перић, Шранер Вукосава** 91, 100, 414, 617, 650
- Перишић Павле Р.**, магистар математичких наука, професор и директор Више техничке школе у Пожаревцу; бави се диференцијалним једначинама и историјом математике. 190, 192, 194, 222, 339, 402, 403, 404
- Перо** (G. Perrot), професор Сорбоне, члан Института и директор ENS у Паризу. 26, 65, 66, 67
- Перон** (O. Perron) 218, 311, 312, 320, 321
- Петерсон** (H. Petersson) 218, 312

- Пети К.** 540
- Петковић Владимир** (1873–1935), геолог, професор и ректор Унив. у Београду, члан СКА. 617, 622
- Петковић Ђорђе** (1862–1934), доктор математичких наука (Беч 1893. г), једно време замењивао Д. Непића на Великој школи; професор гимназије; има уџбеник. 42, 424, 437, 449, 454
- Петковић Коста В.** 541
- Петковић Стеван** 423
- Петковић Тодор** 490, 491
- Петрић Јован**, математичар и електроинжењер; професор Универзитета у Београду. 222, 402
- Петровић**, генерал, професоров рођак. 161
- Петровић Арсеније**, професоров рођак. 172, 408
- Петровић Владимир** 204, 222, 328
- Петровић Ђорђе**, Карађорђе 172, 407, 408
- Петровић Ђорђе С.** 408
- Петровић Илија Р.** 408
- Петровић Јеврем Р.** 408
- Петровић Ката** 188, 615
- Петровић Љиљана** 222
- Петровић Марија Н.** (1875–1970), професорова сестра 42, 48, 52, 57, 58, 59, 62, 63, 91, 92, 410, 413
- Петровић Маца** 188, 615
- Петровић Милан** 408
- Петровић Милосав** 408
- Петровић Милица** (1847–1918), мајка Михаила Петровића. 6, 48, 51, 52, 62, 83, 91, 92, 188, 409, 410, 411, 414, 623, 658
- Петровић Милован С.** 408
- Петровић Милоје Р.** 188, 408, 615
- Петровић Милош** (1871–1886), професоров млађи брат, умро од сушице, био је у петом разреду гимназије. 39, 42, 409, 412, 525
- Петровић Милутин**, градоначелник Београда, професоров рођак. 172, 408
- Петровић Миодраг** 222
- Петровић Михаило**, син сестре Маце 615
- Петровић Никодим** (1843–1875), доктор теолошких наука, професор Београдске богословије; отац Михаила Петровића. 25, 41, 42, 172, 188, 408, 409, 411, 413, 615, 624
- Петровић Никола**, кнез и краљ Црне Горе. 110
- Петровић Новица**, Нова (1873–1898), професоров млађи брат. 42, 48, 57, 412, 409, 525
- Петровић Радивоје Н.** (1869–1898), свршени богослов, професоров брат. 42, 50, 52, 55, 57, 61, 62, 408, 409, 412, 525, 623, 659
- Петровић Павле С.** 408
- Петровић, Перић Марија** 42, 48, 52, 409, 413
- Петровић Петар** 408
- Петровић Радивоје**, деда М. Петровића 412
- Петровић Славка** 188, 615
- Петровић Станко** 408
- Петровић Стојадин С.** 408
- Петровић Урош**
- Петронијевић Бранислав**, Брана (1875–1954), филозоф, професор Универзитета у Београду и редовни члан САН; много је писао и објавио; имао додира са Петровићевим радовима о проблему трију тела. 112, 170, 313, 390, 495, 513, 584, 593, 612
- Пецић Јосиф** 416
- Пецка, Франтишек** 268, 285
- Пешић**, Петровићев друг из суседства. 25
- Пијановић Петар**, доктор књижевних наука, главни и одговорни уредник Завода за уџбенике и наставна средства; плодан писац. 4
- Пикар** (Émile Ch. Picard, 1856–1941), француски математичар великог формата, члан Академије наука; дао низ радова из диференцијалних једначина и анализе; знатно утицао на младог Петровића за време студија у Паризу. 10, 11, 16, 64, 65,

- 66, 68, 114, 119, 121, 124, 145, 171, 182, 218, 223, 224, 225, 227, 230, 246, 255, 263, 264, 258, 257, 249, 246, 235, 335, 336, 337, 387, 413, 443, 449, 450, 451, 452, 455, 459, 464, 521, 562, 616, 627, 628
- Пим** 297
- Пинкерл** 574
- Пинл** (M. Pinl) 218, 286, 287
- Питагора** (580–500), грчки мислилац и религиозни реформатор. 331, 375, 606
- Пич** (H. Pietsch), 218, 283, 292, 306, 555
- Плаково** (N. Plakhowo) 218, 245
- Планшерел** (Plancherel) 218, 274
- Плато** (Plateau) 471
- Плугер** (Pflugger A.) 218, 314
- Поансо** (Louis Poinsot, 1777–1859)
- Поенкаре** (Henri Poincaré, 1854–1912), француски математичар, физичар и филозоф; један од највећих математичара свога и данашњег доба; Петровић је код Поенкареа на Научном факултету у Паризу слушао и полагао математичку физику и теорију вероватноће. 10, 16, 64, 65, 81, 99, 114, 119, 120, 124, 218, 306, 345, 448, 515, 521, 562, 566, 585, 586, 628, 630
- Полићевићи**, породица у околини Шапца, у роду са Петровићима. 172
- Поло Марко** (1254–1324), најпознатији светски путник средњег века. 296, 302, 308, 313, 332
- Поља** (G. Pólya) 11, 12, 218, 248, 250, 267
- Пољарац** 161
- Помпеју** 174, 175, 194, 321, 331, 368, 375, 563, 592
- Попадић Риста**, пријатељ породице Петровић. 23, 24
- Поповић Богдан** (1863–1944), књижевник, естетичар, критичар, професор Универзитета у Београду и редовни члан СКА; творац београдског књижевног стила. 19, 20, 140, 144, 148, 163, 164, 181, 433, 495, 501, 554, 565, 661
- Поповић Богдан Љ.**, дипломата, рођак браће Богдана и Павла Поповића; знатно допринео да се Петровићева преписка допуни. 19, 20, 82, 181, 661
- Поповић Димитрије**, Мита, брат Богдана и Павла Поповића. 19, 144, 148, 163, 164, 181, 604
- Поповић Ђура** 414
- Поповић Милорад** 419, 423, 539, 563
- Поповић Никола** (1883–1970), проф. и ректор Унив. у Београду; задужио струку добрим студијама и преводима (филозофија, психологија и логика). 607, 619
- Поповић Павле**, Паја (1868–1939), књижевни историчар и критичар, професор и ректор Универзитета у Београду и редовни члан СКА; најближи друг и пријатељ М. Петровића. 16, 19, 20, 82, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 156, 157, 158, 159, 162, 164, 166, 168, 173, 174, 179, 181, 183, 297, 344, 393, 416, 417, 418, 423, 433, 455, 488, 495, 529, 555, 560, 567, 572, 586, 597, 599, 600, 604, 606, 607, 622, 643, 659, 661
- Поповић Павле В.** 297, 426
- Поповић Павел** (в. Поповић Павле)
- Поповић Светолик**, „Суља“ 154
- Поповић Стеван Д.** 413, 425
- Попов** (K. Popoff) 347, 574, 587
- Поповићин** (Popovicin T.) 295
- Поповски Михаило**, македонски публициста. 81, 661
- Потокар Т.** 326
- Прајс** (A.W. Price) 12, 72, 218, 237, 464
- Предић**, чиновник Министарства просвете. 59
- Предић Урош** (1857–1953), сликар, изразит представник академског реализма. 619
- Приво** (Pruvost) 449
- Продановић Јаша** (1867–1948), политичар и научник; ближи пријатељ М. Петровића. 424, 450
- Прокић Божидар** 459, 495
- Протић Љубомир**, редовни професор Математичког факултета у Бео-

- граду; у теорији диференцијалних једначина има запажене резултате. 4, 222
- Протић Милорад Б.** 12, 328, 393
- Пуизе** (Victor Puiseux, 1810–1883)
- Пупа Ђура** 420
- Пупин Михаило** (1858–1935), професор теоријске физике на Колумбија универзитету у Њујорку, научник великих домена; на плану геополитике, науке и културе много урадио за Краљевину Србију. 10, 565, 638, 647
- РАДЕМАХЕР** (Rademacher) 218, 266, 269
- Радовановић Милић**, 481, 494, 497
- Радовановић Светолик** (1863–1928), геолог, професор универзитета, један од оснивача Геолошког друштва Србије. 105, 106, 127, 128, 462, 490, 497, 508
- Радовић Малиша** 173
- Радојичић Светозар**, поручник. 420
- Радојичић Милош** (1803–1975) 12, 166, 167, 171, 172, 190, 193, 204, 222, 274, 345, 336, 387, 402, 404, 557, 558, 559, 581, 582, 589, 590, 591, 594, 611, 618, 622, 644, 649
- Радонић Јован** (1873–1956), историчар, проф. Унив. у Београду и члан САН. 329, 394, 610, 617, 618, 619
- Радоњић Ј.** 329
- Радош Густав** 138, 659
- Рајић Бранимир** 422
- Ракић Вићентије**
- Ракић Милан** (1876–1938), писац, песник, дипломата. 604
- Раљевић Шефкија** (1909–1976), математичар, проф. Унив. у Сарајеву; користио се Петровићевим резултатима. 236, 241, 250, 260
- Рафи** (Raffy) 443
- Рашић Милан** 455
- Рашић Милијан**, опанчар. 166
- Рашић Михаило**, маршал Двора. 69, 71, 72, 455, 658
- Реј** (Jean Rey) 442, 447
- Рејмон-Лаланд** (Reymond-Lalande) 204, 272
- Релич** (Rellich) 218, 307
- Ремер А.** 292
- Ренан Ернест** 568
- Рендел** (Rengel E.) 300
- Рењо** (Regnault) 445, 568
- Решетар Милан** (1860–1942), један од највећих српскохрватских филолога, проф. на унив. у Бечу и Загребу. 462
- Рибникар Владислав** (1871–1914), новинар, покренуо дневни лист Политика. 424
- Рикати** (Vincenzo Riccati, 1707–1775), италијански математичар. 192, 203, 229, 237, 279, 307, 309, 351, 355, 370, 378, 404, 419, 452, 460, 461, 464, 469, 511, 521, 522, 540, 566, 602
- Риман** (Bernhard Georg Friedrich Riemann, 1826–1866), немачки математичар са фундаменталним резултатима у науци. 13, 118, 484, 557
- Рис** 574
- Ристић Боривоје** 402
- Ристић Јован** 63
- Ристић Михаило** 154
- Ристић Светомир** 520
- Рит** (F.J. Ritt) 218, 327
- Ришер** 81
- Рогозински** (Rogosinski) 218, 295, 305, 311, 312
- Рокфелер** (J.D. Rockefeller, 1839–1937) 143
- Ролит Алберт** 501
- Ромбинсон Крусо** 578
- Рот** (Ilie H. Roth) 304
- Ружије** (Rougier) 114
- Рунге** 521
- Рустан Марија** 570
- Рушкорф** (Ruhmkorf) 534
- САВАР** 568
- Савић Александар**, математичар, асистент Математичког факултета у Београду. 17
- Савић Божидар** 389
- Садовски** (Садовский) 234
- Салмон** 449

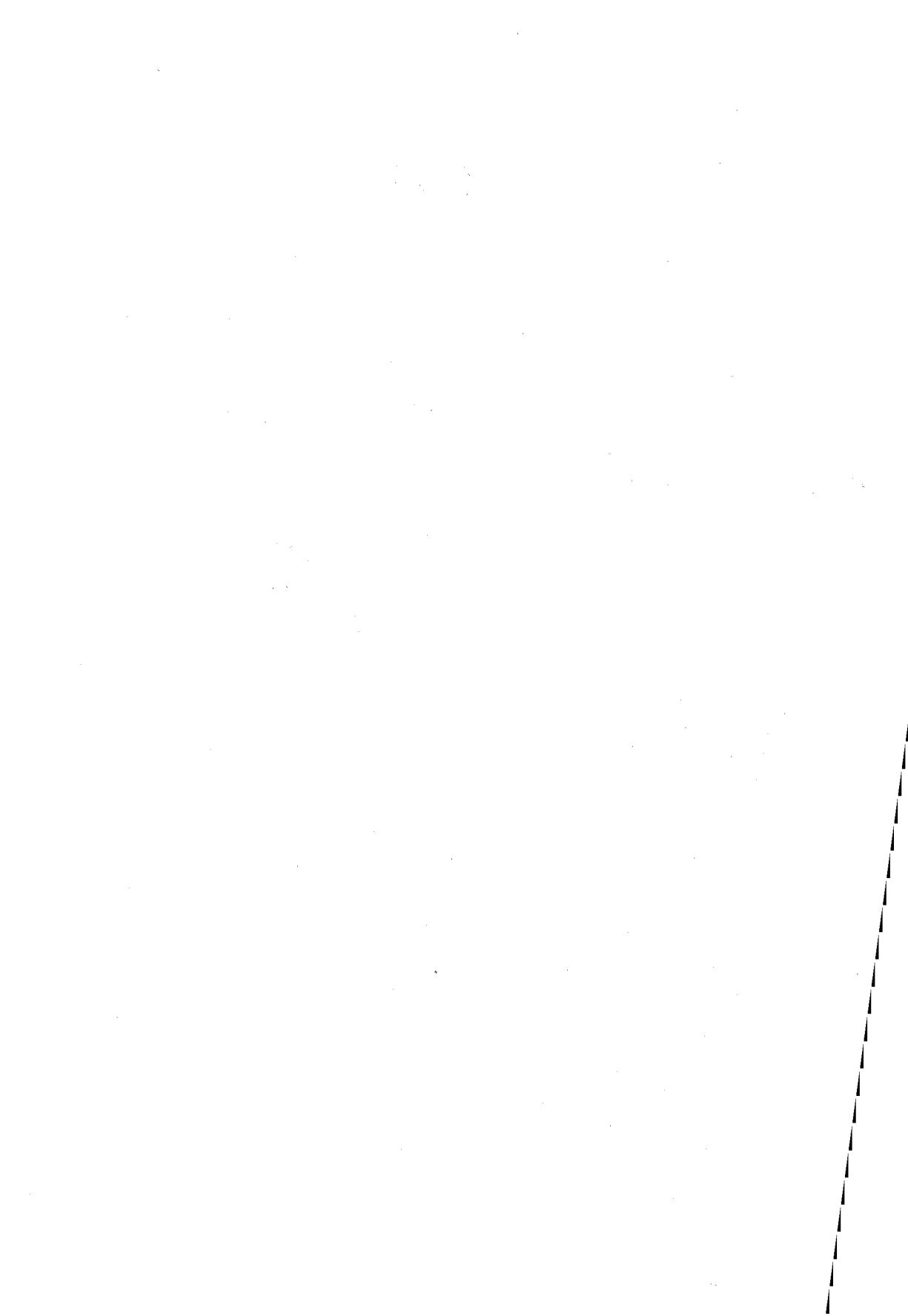
- Салтиков Николај Н.** (1866–1961), математичар руског порекла, проф. унив. у Харкову и Београду; члан САНУ; у класичној теорији парцијалних једначина и механици има веома значајне радове; много је уредио за своју науку. 20, 149, 162, 168, 170, 180, 182, 183, 193, 204, 215, 222, 284, 318, 343, 374, 392, 393, 396, 485, 539, 545, 552, 557, 559, 562, 563, 579, 580, 582, 583, 590, 592, 595, 598, 599, 601, 602, 605, 617, 618, 622, 640, 646, 658
- Самарцић Рад.** 196, 343
- Сансоне** (Giovanni Sansone) 218, 317, 320, 330, 339
- Сањак** (G. Sagnac), физичар, професор школски друг са ENS. 70, 71, 81, 191, 202, 247, 442, 447, 659
- Сањак** (Ph. Sagnac), правник; брат Петровићевог друга из Интерната ENS у Паризу. 70
- Свети Сава** (Растко Немањић, око 1174–1235) 23, 33, 159, 489, 596
- Свингедеј** (R. Swyngedauw) 230
- Севдић Миленко** 396
- Сеге** (G. Szegö) 218, 257, 262, 268, 269, 312
- Сегре** 138, 659
- Секулић А.М.**, инспектор Одељења за пољопривреду, привреду и ветерину. 74, 484, 657
- Селиванов** (B. Sélivanoff) 121
- Сен-Клер-Девил** 568
- Сере** (Serret) 568
- Сергеска** 574
- Сеферовић Мија** Јагодинац 326, 382
- Сибие** (Sibuet) 442, 447
- Снебо** (Shiébant) 442, 447
- Сили** 85
- Симић Адам** 533
- Симић Василије** 422
- Симпсон** (Thomas Simpson, 1710–1761), енглески математичар самоук; бавио се и астрономијом. 521
- Сјерпињски** (Wacław Śierpinski, 1882–1969), пољски математичар, проф. унив. у Варшави; дао већи број радова из анализе и топологије; члан је САНУ. 175, 574
- Славка** 188
- Смиља**, професорова кума. 166
- Смиљановић Гавра**, пријатељ породице Петровић. 23, 24
- Смичиклас Тадија**, Таде (1843–1914), историчар, проф. унив. у Загребу, председник ЈАЗУ. 341, 525
- Спалајковић Милорад** 146
- Спасић Душан** 476, 477
- Спилер** (E. Spuller), начелник у Министарству за васпитање Француске владе. 34, 35, 659
- Сремац Стеван** (1855–1907), књижевник, члан СКА; био ближи пријатељ М. Петровићу. 193, 319, 381, 498, 600
- Срећковић Пантелија**, Панта (1834–1903), историчар романтичарског стила, проф. Велике школе у Београду. 434, 435, 599, 600
- Стаменковић Коста** 495
- Стаменковић Никола** (1858–1910), инжењер, проф. унив. у Београду; уређивао Српски технички лист. 497
- Станко**, црквењак Саборне цркве у Београду. 30
- Станков Петар** 407
- Станковић Богољуб**, математичар, проф. и ректор Универзитета у Новом Саду, редовни члан САНУ; био први председник Војвођанске академије наука и уметности која је укинута. 4, 222
- Станојевић Ђорђе М.** (1858–1921), физичар, проф. и ректор Унив. у Београду; бавио се популаризацијом наука и био виђен предузетник ондашње Србије. 151, 192, 513, 524, 601, 602, 642
- Станојевић Станоје** (1874–1937), историчар, проф. унив. у Београду и члан СКА. 496, 501
- Стева**, професоров друг. 67, 89, 659
- Стевановић Андра** (1859–1929), архитекта, проф. унив. у Београду, члан

- СКА; има видан удео у проучавању српских манастира. 459, 494, 497
- Степанов В.** 312
- Степанов** (Stepanoff W.) 218, 312
- Стефановић Велимир** 422
- Стефановић Д.** 207
- Стефановић Љубомир** 455
- Стефановић Павле** 184, 604, 606, 659
- Стилтјес** (Joannes Thomas Stieltjes, 1856–1894), холандски математичар; проф. унив. у Тулузи; дао значајне радове у теорији интеграла. 141, 358
- Стипанић Ернест** (1917–1990), математичар, проф. Грађевинског факултета; бавио се историјом математике. 205, 222, 226, 239, 243, 254, 272, 299, 316, 334, 336, 387, 398, 399, 400, 401, 593
- Стојаковић Мирко** (1915–1985), математичар, проф. унив. у Новом Саду; више радова објавио међу којима и о Петровићевој феноменологији; пре Ујомова, још 1948. г. указао на кибернетички коректор Петровићевог дела. 191, 207, 208, 221, 299, 396, 399, 401, 402, 403
- Стојановић Димитрије** (1841–1905), инжењер; први директор Српских железница; професор нацртне геометрије на Великој школи; написао први научну расправу из математике на српском језику. 21, 30, 190
- Стојановић Ђорђе** 537
- Стојановић Јован** 251, 511, 576
- Стојановић Коста** (1867–1921), механичар, проф. Унив. у Београду; школски друг М. Петровића; истакнути државник и политичар. 28, 77, 106, 107, 190, 201, 203, 208, 209, 215, 222, 253, 341, 347, 419, 426, 427, 429, 431, 432, 434, 485, 488, 489, 496, 512, 521, 535, 540, 629, 658
- Стојановић Љубомир** (1860–1930), историчар, државник, члан СКА. 144, 422, 555, 607
- Стојановић Немања** 423, 426
- Стојановић Риста** 455
- Стојановић Ружа**, професор математике. 104
- Стојановић Стеван**, математичар, проф. Математичког факултета у Београду; ради у области анализе стохастичких процеса; писао о вероватноћи у делу М. Петровића. 206, 222, 300, 610
- Стојиљковић Милоје**
- Стојичевић Душан** 509
- Стојковић Андрија К.Б.**, филозоф, проф. унив. у Београд; у плодан писац; написао историју филозофије код Срба. 194, 206, 207, 208, 209, 222, 271, 274, 387, 402
- Стојковић Сретен** (1854–1928), угледан професор и директор гимназије; Петровићев професор; био председник Српске књижевне задруге. 417, 457, 418
- Стри** (Struyc) 588
- Студинскиј Кирило**, 197
- Студничка** 482
- Суља, инжењер** 88
- ТАНАР** 568
- Танери** (Jules Tannery, 1848–1910), француски математичар, академик; био управник Научног одељења ЕНС када је Петровић студирао у Паризу; има завидне резултате у теорији диференцијалних једначина које је предавао Петровићевој генерацији; одштампану докторску дисертацију (1894. г) Петровић је захвално посветио професору Танерију. 40, 54, 64, 335, 443, 449, 450, 452, 568
- Тартаља Гвидо**, књижевник; нарочито се бавио деџом поезијом. 330, 395
- Тасић Милан** 122, 125
- Тасковић Милан**, математичар, професор Математичког факултета у Београду; ради у области функционалне анализе. 222, 295, 316, 319
- Таутовић Радојица**, публициста, књижевни критичар; писао о Петро-

- вићевим филозофским назорима. 207, 222, 334
- Тахтаджјан** (Тахтаджян А. Л.) 207
- Тејлор** (Brook Taylor, 1685–1731), познат енглески математичар; радио је највише у области теорије редова. 228, 234, 238, 243, 249, 355, 357, 358, 363, 364, 365, 367, 368, 506, 508
- Теофило**, свештеник из Моштанице. 45, 46
- Терзић Милорад**, генерал, стручњак за геодезију и писац познате монографије *Виша геодезија*; сарађивао са Петровићевим у проналаску најбољег даљинара за потребе артиљерије. 252, 341, 378, 514, 587
- Терца Антон**, предузетник. 113, 657
- Тесла Никола** (1856–1943), проналазач, који је дао епохални допринос у развоју електротехнике. 462, 581, 590, 610, 618, 638, 647
- Тијанић Миодраг**, електроинжењер, пуковник, професор ЕТ факултета; признат стручњак ВТИ; писао о Петровићевим радовима. 207, 334, 401
- Тимотијевић Коста**
- Тинка** 161
- Типа Петар А.** (1863–1943), математичар, познат историчар математике. 454, 457
- Тисеран** (Tisserand) 448
- Тодоровић Б.** 389, 498
- Тодоровић Владимир**, 495
- Тодоровић Драгоје**, научни сарадник Архива Србије; веома много урадио за културну историју српског народа. 222, 275, 401
- Тодоровић Стеван** (1832–1925), сликар. 473
- Томић Јован** (1891–1946), минералог и петрограф, проф. унив. у Београду. 524
- Томић Милан**, 455
- Томић Миодраг**, математичар, проф. унив. у Београду, редовни члан САНУ; објавио значајне радове из класичне математичке анализе, специјално тригонометријских редова. 4, 11, 12, 209, 222, 295
- Тонели** 574
- Топаловић Милица** 308
- Топузовићи**, породица у околини Шапца у роду са Петровићима. 175
- Торбар Јосип**, 465
- Трајко**, Петровићев друг из суседства. 25
- Трговчевић Љубинка**, историчар, за послена у Историјском институту у Београду. 192, 222, 403
- Трентлајн** (Trentlein), 218, 247
- Тривунац Милош** (1876–1944), познат германиста; проф. унив. у Београду. 618, 619
- Трифуновић Ивана**, магистар књижевних наука, професор опште књижевности са теоријом књижевности. 193, 222
- Трифуновић Лазар** (1929–1983), историчар уметности, професор Филозофског факултета у Београду; успешно се бавио ликовном критиком. 73
- Трифуновић Милка**, студент теоријске математике на Математичком факултету у Београду. 17, 201
- Тродст** (Trodst) 444
- Туроман Јован** (1840–1915), филолог; проф. унив. у Београду. 422, 459, 462,
- Турски** (G. Turski), 218, 304
- Турудић Миленко**, 501
- ЂЕЛОВИЋ ЛУКА, ТРЕБИЊАЦ** (1854–1931), највећи добротвор Универзитета у Београду; познат банкар и предузетник који је почео ни од чега. 171, 183, 293, 315, 319, 346, 356, 364, 367, 375, 600
- Ђирић Живојин**, библиотекар у Министарству грађевина, имао жељу да ствара системе шифровања дипломатских писама. 71, 72
- Ђирић Мијалко**, професор рационалне механике на Филозофском факултету; писац прве збирке задатака из „рачуна“; одлази са Универ-

- зитета 1905. г. 10, 194, 222, 389, 434, 456, 495
- Ђулум Живојин**, професор физике у Новом Саду; писао о Петровићевим резултатима; у науци није урадио ништа значајније. 222, 324
- УЈОМОВ** (Авенир Иванович Уёмов), украјински филозоф; ствара у Одеси и највише је својим истраживањима доказао да је Петровићева феноменологија претеча кибернетике. 191, 207
- Урош**, цар 559
- Урошевић Сава** (1863–1930), минералог и петрограф; проф. и ректор унив. у Београду. 75, 459, 493, 495, 659
- ФАЛИЈЕР** 35
- Фарадеј** (Michael Faraday, 1791–1867), енглески физичар и хемичар; био књиговезачки радник. 565
- Фејер** (Leopold Fejér, 1880–1959) 216, 235, 236, 574
- Фекет** 574
- Фелер** (Willy Feller) 216, 295, 305, 327, 330
- Фемил Станимир** (1903–1986), математичар, професор средње школе, ВПШ и ЕТ факултета; веома образован научник. 294
- Феншел** (W. Fenchel) 217, 292, 295
- Фер** (Henri Fehr, 1870–1954) 202, 207, 214, 216, 241, 267, 274, 283, 286, 287, 555, 556
- Ферма** (Fermat) 118
- Фехали**, београдска породица. 129, 130, 131
- Филдс** (J. Fields) 547
- Филиповић Миливоје** 426
- Филиповић Филин** 103
- Финци Ели**, књижевник, позоришни радник од угледа. 400
- Фирмилијан**, пријатељ породице Петровић. 49
- Фишер** (J.H. Fischer) 217, 305
- Флорински** (Тимофей Дмитриевич Флорынский, 1854–1920), руски историчар и славист. 462
- Флуран** 568
- Форсајт** 574
- Франклин** (P. Franklin) 180, 217, 322, 323
- Франсоа I** 569
- Френе** (Френет), 449
- Фројдентал** (Freudenthal) 180, 217, 276
- Фуе** (E. Fouët) 217, 241, 243, 489
- Фуке** 568
- Фукс** 335
- ХАГ** (J. Haag) 203, 217, 271
- Хадсон** (R.W.H.T. Hudson) 217, 228
- Хајл Брон** (Hans Heilbronn) 217, 300, 304
- Хајман** (W. Haymann) 227, 337, 340, 459
- Хајнц** (A. Heinz) 464
- Хамбургер** 217, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 233, 234, 235, 236, 237, 246, 249, 257, 258, 264, 452, 464
- Хамлет** 578
- Хан** (Wolfgang Hahn) 217, 264301, 307, 311
- Харди** (Godfrey Harold Hardy, 1877–1947), енглески математичар, дао низ значајних радова, махом у заједници са Митлвудом. 12, 217, 243, 489, 574
- Хатерс**, капетан 417
- Хаумант** 146
- Хаупт** (Haupt) 291, 303, 306, 307, 579
- Хауснер** (Hausner) 217, 225, 232
- Херц** (Heinrich Rudolph Hertz, 1857–1894), немачки физичар. 230
- Хилб** 265
- Хилберт** (David Hilbert, 1862–1943), немачки математичар; дела су му веома значајна за развој математике у 20. веку. 13, 122, 574
- Хилдебрант** (Hildebrandt) 217, 314
- Хиле** (E. Hille) 311
- Хланка Едмунд** (Hlanka Edmund) 323
- Хлитчијев Јаков** (1886–1963), инжењер, проф. Грађевинског факултета у Београду; руски емигрант. 559, 590
- Хобс** (Thomas Hobbes, 1588–1679), енглески филозоф. 27, 433

- Хонт** (Hondt) 588
Хостински 574
Хочевар 478, 492
Христић Јован, драмски писац, песник, театролог; писао о Петровићевим метафорама. 206, 222, 334
Хурвиц (A. Hurwitz, 1859–1919) 217, 228, 337, 460
- ЦВИЈИЋ ЈОВАН** (1865–1927), географ; проф. и ректор Унив. у Београду, председник СКА; један од најугледнијих српских научника. 10, 94, 95, 342, 400, 424, 432, 459, 473, 475, 477, 485, 487, 489, 493, 494, 497, 512, 529, 530, 539, 553, 554, 607, 638, 658
- Цицварић Крста**, новинар уредник; често изазивао скандале и ружио угледне људе; преко својих чланака вређао професора Петровића. 112, 122, 203, 222, 253, 343, 390, 658
- Цицејка** (Tzitzeika G.) 347, 349, 574, 587
- ЧАЈКАНОВИЋ ВЕСЕЛИН** (1881–1946), проф. унив. у Београду и дописни члан САН. 547, 604
- Чаколов** 574
- Чаплигин** (Сергей Алексеевич Чаплыгин, 1869–1942), руски математичар. 292, 294, 338
- Чупић Никола** (1836–1870), народни добротвор. 164, 193, 212, 305, 329, 382, 393, 417, 580, 604
- ЦИОНИЋ УРОШ** 604
- Цумхур Зуко** (1921–1983), сликар, новинар, карикатурист. 15
- ШАРПАНТИЈЕ** (G. Charpentier, 1860–1956) 81
- Шафарик Јосиф**
- Шаховић Коста** 618
- Шванк** (Schwank) 277, 295
- Шват** (J.S. Schwatt) 218, 277, 384
- Шве** (A. Chevė), 448
- Швигендоу** (Swyngedauw R.) 218, 230
- Шеварлић Бранислав М.**, астроном, проф. унив. у Београду. 392
- Шевченко** 197, 548
- Шекспир** (William Shakespeare, 1564–1616), велики енглески драмски песник. 578
- Шерер Петар**, 576
- Шешић Богдан** (1903–1998), филозоф, професор Универзитета у Београду. 208, 222
- Шифнер** (Schiffner) 311
- Шиценберже** 568
- Шишманов И.** 462
- Шљивић Сретен**, физичар, проф. унив. у Београду. 590
- Шмаус Алојз** 618
- Шмит** (J. Schmidt), 326
- Шмит** (Hermann Schmidt) 282, 322, 312
- Шнајдер** (T. Schneider) 218, 305
- Шоха** (J. Shohat) 218, 318
- Шпенглер** 95
- Шранер Беатриса**, унука Петровићеве сестре Марије. 414
- Шранер** (Johann Schraner), индустријалац, Немац у Швајцарској, зет Петровићеве сестре Марије. 91, 152
- Шранер** (Schraner Hans) 129, 152
- Шранер-Перић Вукосава**, Вука, професорова сестричина. 141, 146, 152, 155, 650
- Шрутка** (L. Schrutka) 218, 272, 304, 316
- Штек** (Steck) 321, 593
- Штрајер Шандор**, закупац риболова. 78, 659
- Штросмајер, Јосип Јурај** (1815–1905), бискуп, бавио се политичким радом. 465
- Штурм** (Sturm) 521
- Шуменковић Илија**, политичар. 90, 159, 536
- Шундрини**, породица у околини Шапца у роду са Петровићима. 172

САДРЖАЈ

Предговор	9
-----------------	---

ПИСМА 1889–1943. ГОДИНА

СТУДИЈЕ НА ВЕЛИКОЈ ШКОЛИ У БЕОГРАДУ	21
СТУДИЈЕ И УСАВРШАВАЊЕ У ПАРИЗУ	23
ПРОФЕСОР ВЕЛИКЕ ШКОЛЕ У БЕОГРАДУ	69
ПРОФЕСОР УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ. РАТОВИ	77
ПЕРИОД ИЗМЕЂУ ДВА РАТА	93
ПЕНЗИЈА	179
ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ	187
ЛИТЕРАТУРА	190

БИБЛИОГРАФИЈА

УВОДНИК	197
ПОСТУПАК	199
ПРИМЕР СКУПНОГ ОДЛЕКА – ПЕТРОВИЋЕВА МАТЕМАТИЧКА ФЕНОМЕНОЛОГИЈА	202
АНАЛИЗА	210
ДЕЛИМИЧАН ПРЕГЛЕД СТРАНИХ АУТОРА	216
ДЕЛИМИЧАН ПРЕГЛЕД ДОМАЋИХ АУТОРА	220
ОПШТА БИБЛИОГРАФИЈА У ХРОНОЛОШКОМ СЛЕДУ	223

БЕЛЕШКЕ	335
ПРЕДМЕТНА ПОДЕЛА ОПШТЕ БИБЛИОГРАФИЈЕ	349
1. Диференцијалне једначине	350
2. Математичка анализа	357
3. Алгебра	365
4. Математички спектри	369
5. Рачунари	370
6. Математичка феноменологија	371
7. Настава математике	372
8. Примене	376
Механика	376
Теорија релативности	376
Физика	377
Хемија	377
Криптографија	377
Политикологија	378
Патенти	378
9. Књижевни списи. Океанографија. Рибарство	379
10. Разно	382
Научни скупови	383
Историја математике	383
Рецензије – оцене	384
Писма	384
Библиографије	385
Рукописи	385
ОПШТА ЛИТЕРАТУРА О МИХАИЛУ ПЕТРОВИЋУ	387

ЛЕТОПИС

ПЕТРОВИЋИ ОД ДАВНИНА	407
ДЕТИЊСТВО – ШКОЛОВАЊЕ	411
СТУДИЈЕ У БЕОГРАДУ	426
СТУДИЈЕ И УСАВРШАВАЊЕ У ПАРИЗУ	437
ПРОФЕСОР ВЕЛИКЕ ШКОЛЕ У БЕОГРАДУ	454

ПРОФЕСОР ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ	494
БАЛКАНСКИ РАТОВИ.....	520
ПРВИ СВЕТСКИ РАТ.....	526
ПЕРИОД ИЗМЕЂУ ДВА РАТА.....	529
ПЕНЗИЈА	597
ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ.....	612

ЛИКОВНИ ПРИЛОГ

ПРИЛОЗИ

РАСПОРЕД ПИСАМА ПО ЛИЧНОСТИМА	657
СКРАЋЕНИЦЕ	660
РЕГИСТАР ЛИЧНИХ ИМЕНА	662

ДРАГАН ТРИФУНОВИЋ
САБРАНА ДЕЛА
Књига 15

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ
ПИСМА, БИБЛИОГРАФИЈА И ЛЕТОПИС

Прво издање, 1999. година

Издавач

Завод за уџбенике и наставна средства
Београд, Обилићев венац 5

Ликовни уредник

АИДА СПАСИЋ

Лектори

МИРЈАНА ВАСИЉЕВИЋ
ЈЕЛКА ЈОВАНОВИЋ
НАТАША КЕЦМАНОВИЋ
БИЉАНА НЕСТОРОВИЋ

Корице

АИДА СПАСИЋ

Графички уредник

ДУШАН МИЛОСАВЉЕВИЋ

Коректори

ДУШАН МАТИЋ
СОЊА БОШКОВИЋ

Обим: 43 1/2 штампарских табака

Формат: 17 × 24 cm

Тираж: 500 примерака

Рукопис предат у штампу септембра 1999. године.

Штампање завршено октобра 1999. године.

Штампа

БИГЗ, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

929:51 Петровић М.

ПЕТРОВИЋ, Михаило Н.

Писма, библиографија и летопис / Михаило Петровић ; приредио Драган Трифуновић. – [1. изд.]. – Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 1999 (Београд : БИГЗ). – 689 стр. : илустр. ; 24 см. – (Сабрана дела / Михаило Петровић ; књ. 15)

Тираж 500. – Стр. 9–17: Предговор / Драган Трифуновић. – Регистар.
ISBN 86-17-06526-5

1. Трифуновић, Драган

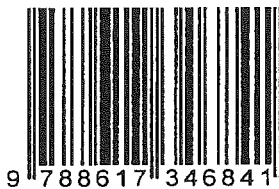
012 Петровић М. 016:929 Петровић М.

а) Петровић, Михаило (1868–1943) – Преписка

б) Петровић, Михаило (1868–1943) – Библиографије

ц) Петровић, Михаило (1868–1943) – Биографије

ИД=78161164

ISBN 86-17-06526-5

К. Б. 34684